UDK 657/685:336 Nakladnik: **HZ RIF** 10000 Zagreb J. Gotovca 1/II ***www.rif.hr*** e-mail: ***rif@rif.hr*** **Godina LX PROSINAC 2014**

RAČUNOVODSTVO i financije

IZ SADRŽAJA:

- Podsjetnik za sastavljanje financijskih izvještaja za 2014. godinu
- Izmjene Zakona o porezu na dobit
- Izmjene Zakona o porezu na dohodak
- Izmjene Zakona o porezu na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2015.

NAJAVA SEMINARA U SIJEČNJU 2015.:

OBRAČUN PLAĆA I POREZNE AKTUALNOSTI U 2015. GODINI

7. 1. 2015.	**VARAŽDIN**	Hotel TURIST, Aleja kralja Zvonimira 1
8. 1. 2015.	**ZAGREB**	Hotel SHERATON, Kneza Borne 2
9. 1. 2015.	**SPLIT**	HGK, Županijska komora, Trumbićeva obala 4
12. 1. 2015.	**RIJEKA**	Hotel BONAVIA, Dolac 4
13. 1. 2015.	**PULA**	PARK PLAZA HISTRIA, Punta Verudela
14. 1. 2015.	**OSIJEK**	Hotel OSIJEK, Šamačka 4

TISKANICA

Poštarina plaćena HP-u d.d. u sortirnici 10200 Zagreb

SYNESIS

za male poduzetnike

poslovni software
s fiskalizacijom,
naravno

Neograničen broj poslovnih knjiga i stavaka
Neograničen broj radnih stanica u mreži
Automatski zaključak poslovne godine
Automatski prelazak u novu godinu
Automatsko knjiženje u financijsko, PDV, KPI,
Automatska izrada PDV, ID i drugih obrazaca
Automatska izrada bilanci i drugih izvještaja...
Slanje dokumenata e-mailom iz programa,

više informacija o programu na:

www.pupilla.hr

Ovlašteni distributeri

Galion RI d.o.o. Rijeka Adamićeva 13/III 051/212-418
Pin Našice Kralja Tomislava 2 031/617-208
Ex professo d.o.o. Vinkovci Duga ulica 24 032/337-307
Den d.o.o. Pula, Valica 11, 052/501-991
Viant d.o.o. Split, Zrinsko-Frankopanska 43, 098/320-504
Sokoli Našice, P.Preradovića 15, 031/617-886
Fimirgo d.o.o. Osijek, Kestenova 33, 031/280-870
Iligsoft d.o.o. Slavonski Brod, Ljudevita Gaja 11, 035/400-040
Mari d.o.o. Varaždin J. Draškovića 2 042/314-400

CIJENE MODULA BEZ PDV-a (u kunama)

Autoservis	700
Blagajna	500
Članarine i naknade	700
e-obrasci	500
Financijsko	700
Fiskalizacija	400
Honorari	500
Inventar	700
Izvoz	700
Kadrovi	500
Kamate	300
Knjiga gostiju	700
Knjiga udjela	300
Komercijalisti	500
Komisija	500
Locco vožnja	300
Maloprodaja	700
Materijalno	500
Montaža	500
Obrt	700
Odluke i zapisnici	300
PDV	700
Plaća	700
Platni promet	500
Povratna naknada	300
Prodaja	700
Profitni centri	700
Proizvodnja	700
Proizvodnja II	700
Proračun I	700
Proračun II	700
Putni troškovi	500
Recepcija	700
Restoran	700
Robno	500
SynesisPOS	700
Servis	700
Uvoz	700
Završni račun	700

pupilla@zg.t-com.hr
tel: 01/3097-712
tel: 01/3097-713
fax:01/3097-714
Pupilla d.o.o. Zagreb
Sokolgradska 7

SADRŽAJ

AKTUALNE TEME

- Poslovna klima i investicije u Hrvatskoj
  dr. sc. Mihaela Grubišić Šeba 7

RAČUNOVODSTVO

FINANCIJSKO RAČUNOVODSTVO

- Podsjetnik za sastavljanje financijskih izvještaja za 2014. godinu
  Domagoj Bakran, prof. dr. sc. Danimir Gulin, Ivica Milčić..... 12
- Godišnji popis imovine i obveza - inventura
  Ivica Milčić 21
- Porezna i računovodstvena obilježja inventurnih razlika i otpisa
  mr. sc. Kornelija Sirovica 24
- Isporuke bez naknade u poslovne svrhe
  dr. sc. Ivan Čevizović, dr. sc. Branka Remenarić 33
- Primjeri umanjenja imovine prema MRS-u 36
  mr. sc. Silvija Pretnar Abičić 37
- Objavljivanje informacija o udjelima u drugim subjektima prema MSFI-u 12
  izv. prof. dr. sc. Hrvoje Perčević 46
- Računovodstvo tečajnih razlika kod uvoza i izvoza prema MRS-u 21 i MRS-u 39
  prof. dr. sc. Danimir Gulin 51

REVIZIJA

EKSTERNA REVIZIJA

- Sudjelovanje revizora u provođenju godišnjeg popisa imovine i obveza
  Luka Orlović, univ. spec. oec. 57
- Primjena Benfordovog zakona u reviziji financijskih izvještaja
  Ivan Pečur 59
- Ključni elementi koji stvaraju okruženje za kvalitetu revizije
  prof. dr. sc. Lajoš Žager, doc. dr. sc. Sanja Sever Mališ 65

INTERNA REVIZIJA

- Planiranje angažmana i rada interne revizije u 2015. g.
  mr. Stanko Tokić 78

POREZI

OPĆI POREZNI ZAKON

- Obveza čuvanja porezne tajne - pravilo i iznimke
  Josipa Kraševac 84

POREZ NA DOBIT

- Izmjene Zakona o porezu na dobit
  dr. sc. Ivan Čevizović..... 88
- Promjena metode oporezivanja: "prelazak s dohotka na dobit" i "povratak s dobiti na dohodak"
  Ivica Milčić 90

POREZ NA DOHODAK

- Izmjene Zakona o porezu na dohodak
  mr. sc. Kornelija Sirovica 93

POREZ NA DODANU VRIJEDNOST

- Izmjene Zakona o porezu na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2015.
  Renata Kalčić, Štefica Oštrec-Čunčić 101
- Ulazak u sustav PDV-a od 1. siječnja 2015. godine
  mr. sc. Miljenka Cutvarić..... 106
- Izlazak iz sustava poreza na dodanu vrijednost
  mr. sc. Ljubica Javor 112
- Naknada troškova parničnog i ovršnog postupka i obračun PDV-a
  mr. sc. Miljenka Cutvarić..... 117

PLAĆE I SOCIJALNO OSIGURANJE

PLAĆE I NAKNADE

- O izmjenama pri ostvarivanju prava na godišnji odmor prema novom Zakonu o radu
  dr. sc. Marija Zuber 120
- Božićnice i darovi djeci u 2014. godini
  dr. sc. Marija Zuber 124
- Zaštita od ovrhe određenih primanja građana uplatom tih primanja na zaštićeni račun
  Sandra Cindrić..... 129
- Obveza doprinosa prema ostalim primicima uz plaću
  Goran Križanac..... 132

MIROVINSKO OSIGURANJE

- Kada je povoljnije ostvariti pravo na mirovinu - krajem tekuće ili početkom sljedeće godine?
  Ljiljana Marušić..... 140

ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

- Zdravstvena zaštita izaslanih radnika
  mr. Renata Turčinov 147

GRANSKE SPECIFIČNOSTI

POSLOVANJE OBRTNIKA

- Inventurne razlike kod obrtnika
  mr. sc. Kornelija Sirovica 150
- Dostavljanje godišnjeg izvješća za 2014. i paušalno oporezivanje samostalnih djelatnosti
  mr. sc. Mirjana Mahović Komljenović 156

UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

- Način podnošenja prigovora korisnika ugostiteljske usluge i usluge u turizmu
  dr. sc. Jasenka Štiglec..... 163

BANKARSTVO I DRUGE FINANCIJSKE INSTITUCIJE

- Bonitetno izvješćivanje kreditnih institucija o založenoj imovini
  mr. sc. Martina Drvar..... 166
- Procjena otpornosti europskih banaka na šokove
  izv. prof. dr. sc. Anita Pavković 170
- Utjecaj krize na kreditnu aktivnost banaka
  Matija Ploh, univ. spec. oec. 176

MIŠLJENJA MINISTARSTVA FINANCIJA 180

NOVI PROPISI 185

OBAVIJESTI 186

VIJESTI IZ HZRIF I UDRUGA

- Tribina srijedom u prosincu 2014. 194
- Izvještaj s 49. savjetovanja "Računovodstvo, financije i porezi u praksi" 195
- Održana Izborna skupština HZ RIF Udruge računovođa i financijskih djelatnika Istre 196

RAČUNOVODSTVO i financije

HRVATSKA ZAJEDNICA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA

ZAGREB

Jakova Gotovca 1/II, poštanski pretinac 732

Nakladnik: **Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb**

Za nakladnika: **mr. sc. Bogomil Cota, predsjednik HZRIF**

IBAN: HR1423600001101241118

OIB: 75508100288

ISSN 0350-4506

PUNOPRAVNA ČLANICA

International Federation of Accountants
Međunarodna federacija računovođa

International Accounting Standards Board

ECIIA Europska konfederacija instituta internih revizora

Internet adresa:	http : // www.rif.hr
E-mail:	rif@rif.hr
Tajništvo:	01 / 4686-502
Savjetnici:	01 / 4686-506
Glavni urednik:	01 / 4686-505
Pretplata i administracija:	01 / 4686-500
Telefaks:	01 / 4686-496, 4686-497

Glavni urednik: **prof. dr. sc. Danimir Gulin**

Urednici savjetnici: **Domagoj Bakran, mag. oec., mr. sc. Miljenka Cutvarić, dr. sc. Ivan Čevizović, Dunja Kovačić, dipl. iur., Ivica Milčić, dipl. oec., mr. sc. Andreja Milić, mr. sc. Jasna Nikić, mr. sc. Kornelija Sirovica, dr. sc. Marija Zuber**

Uredništvo: Domagoj Bakran, mag. oec., mr. sc. Dalibor Briški, mr. sc. Bogomil Cota, mr. sc. Miljenka Cutvarić, dr. sc. Ivan Čevizović, izv. prof. dr. sc. Ivana Dražić Lutilsky, Slaven Đuroković, prof. dr. sc. Danimir Gulin, dr. sc. Mirjana Hladika, mr. sc. Ivana Jakir Bajo, Mladenka Karačić, dr. sc. Silvana Kostešić, Dunja Kovačić, izv. prof. dr. sc. Ivana Mamić Sačer, Ivica Milčić, mr. sc. Andreja Milić, mr. sc. Jasna Nikić, prof. dr. sc. Silvije Orsag, izv. prof. dr. sc. Hrvoje Perčević, dr. sc. Branka Remenarić, mr. Jozo Serdarušić, doc. dr. sc. Sanja Sever Mališ, dr. sc. Ivana Sever, Nada Svete, mr. sc. Kornelija Sirovica, prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević, mr. Darko Terek, prof. dr. sc. Boris Tušek, dr. sc. Marija Zuber, prof. dr. sc. Lajoš Žager

Predsjednik Izdavačkog savjeta: **prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević**

Članovi izdavačkog savjeta: Zdenko Balen, Mislav Blažić, Josip Branković, Ivica Crnić, mr. sc. Bogomil Cota, Željko Faber, prof. dr. sc. Danimir Gulin, prof. dr. sc. Ljubo Jurčić, Miroslav Kožul, Ante Knezović, dr. Vladimir Lasić, mr. sc. Slavko Leko, prof. dr. sc. Vlado Leko, prof. dr. sc. Branimir Marković, Ratko Marković, prof. dr. sc. Lorena Mošnja Škare, prof. dr. sc. Josipa Mrša, prof. dr. sc. Silvije Orsag, mr. sc. Zvonimir Pavić, prof. dr. sc. Milena Peršić, mr. sc. Slavica Pezer-Blečić, prof. dr. sc. Branka Ramljak, Rajko Škarić, prof. dr. sc. Boris Tušek, prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević, prof. dr. sc. Vesna Vašiček, prof. dr. sc. Katarina Žager, prof. dr. sc. Lajoš Žager

Časopis izlazi jedanput mjesečno. Godišnja pretplata za 2014. godinu iznosi 1.298,00 kn (PDV uračunan).
INTERNET IZDANJE I e-ČASOPIS (PDV uračunan) 998,00 KN.

Redakcija ovoga broja dovršena je 27. studenoga 2014.

Priprema: Miljenka Stanković, Željka Pervan

Tisak: Sveučilišna tiskara d.o.o., Trg maršala Tita 14, Zagreb, tel. 01/4564-430

Slika naslovnice: Zoran Skorić (Zagreb).

Cijena: 200,00 kuna

www.rif.hr

ZAKON O RADU i primjeri ugovora, odluka, sporazuma i pravilnika

1. **ZAKON O RADU**

GLAVA I. OPĆE ODREDBE

GLAVA II. INDIVIDUALNI RADNI ODNOSI

1. ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA
2. PRAVILNICI O RADU
3. ZAŠTITA ŽIVOTA, ZDRAVLJA I PRIVATNOSTI
4. ZAŠTITA TRUDNICA, RODITELJA I POSVOJITELJA
5. ZAŠTITA RADNIKA KOJI SU PRIVREMENO ILI TRAJNO NESPOSOBNI ZA RAD
6. PRIVREMENO ZAPOŠLJAVANJE
7. PROBNI RAD, OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ZA RAD
8. RADNO VRIJEME
9. ODMORI I DOPUSTI
10. MOGUĆNOSTI DRUKČIJEG UREĐENJA RADNOG VREMENA, NOĆNOG RADA I ODMORA
11. PLAĆA I NAKNADA PLAĆE
12. IZUMI I TEHNIČKA UNAPREĐENJA RADNIKA
13. ZABRANA NATJECANJA RADNIKA S POSLODAVCEM
14. NAKNADA ŠTETE
15. PRESTANAK UGOVORA O RADU
16. OSTVARIVANJE PRAVA I OBVEZA IZ RADNOG ODNOSA

GLAVA III. SUDJELOVANJE RADNIKA U ODLUČIVANJU

1. RADNIČKO VIJEĆE
2. SKUPOVI RADNIKA
3. PREDSTAVNIK RADNIKA U ORGANU POSLODAVCA

GLAVA IV. KOLEKTIVNI RADNI ODNOSI

1. UDRUGE RADNIKA I POSLODAVACA
2. UTEMELJENJE I REGISTRACIJA UDRUGA
3. IMOVINA UDRUGA
4. DJELOVANJE UDRUGA
5. PRESTANAK DJELOVANJA UDRUGE
6. KOLEKTIVNI UGOVORI
7. ŠTRAJK I RJEŠAVANJE KOLEKTIVNIH RADNIH SPOROVA
8. GOSPODARSKO-SOCIJALNO VIJEĆE

GLAVA V. NADZOR NAD PRIMJENOM PROPISA O RADU

GLAVA VI. POSEBNE ODREDBE

GLAVA VII. UPRAVNE MJERE

GLAVA VIII. PREKRŠAJNE ODREDBE

GLAVA IX. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

2. **PRIMJERI UGOVORA, ODLUKA, SPORAZUMA I PRAVILNIKA**

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira radionicu

OBVEZA KVOTNOG ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM OD 1. siječnja 2015.

Zagreb, 10. prosinca 2014.

Dvorana HZRFD, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II (kod Kvaternikovog trga) početak 9,30 sati

PROGRAM:

1. OBVEZA ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom i podzakonski propisi o zapošljavanju invalida
- koji poslodavci imaju/nemaju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom
- obveze novoosnovanih poslodavaca
- propisani postoci obveznog broja invalida prema NKD u koju je razvrstan poslodavac
- koji radnici se ubrajaju/ne ubrajaju u ukupan broj zaposlenih
- postupak izuzimanja radnih mjesta s posebnim uvjetima rada iz ukupnog broja
- umanjenje za poslodavce do 50 radnika
- dokaz o ispunjavanju kvote
- invalidna osoba zaposlena s nepunim radnim vremenom i utjecaj na kvotu
- zamjenska kvota - ugovor s obrtnikom, učenici na praksi, studenti, osobe na stručnom osposobljavanju
- obrazac najave zamjenskog ispunjenja kvote
- dinamika praćenja ispunjenja kvote
- naknada zbog neispunjavanja kvote - iznos, dospijeće, izvještavanje na obrascu JOPPD, knjigovodstveno evidentiranje
- nagrada za zapošljavanje invalida iznad propisane kvote - iznos, uvjeti, postupak ostvarivanja prava, koji poslodavci su isključeni
- olakšice i poticaji za zapošljavanje invalidnih osoba - vrste poticaja; koji poslodavci mogu ostvariti određeni poticaj ili subvenciju

2. OČEVIDNIK OSOBA S INVALIDITETOM
- očevidnik o zaposlenim osobama s invaliditetom i prijenos podataka u Hrvatski registar o osobama s invaliditetom
- podaci koji se vode u očevidniku
- koje invalidne osobe se upisuju očevidnik
- koje osobe s tjelesnim oštećenjem se upisuju u očevidnik
- dokazi o invalidnosti odnosno o tjelesnom oštećenju
- dokaz o invalidnosti izdan u drugoj državi
- dostavljanje podataka u očevidnik - obrasci, rokovi, način dostavljanja podataka

3. PRAVA IZ RADNOG ODNOSA INVALIDNIH OSOBA
- odnos Zakona o radu i posebnih propisa
- zapošljavanje invalidnih osoba na otvorenom tržištu rada
- koji su poslodavci dužni prilikom zapošljavanja dati prednost osobi s invaliditetom
- rješavanje sukoba prednosti pri zapošljavanju po dva zakona
- zaštita invalidnih osoba tijekom trajanja radnog odnosa
- godišnji odmor invalida
- porezne olakšice invalida pri isplati plaće - krug osoba koje ostvaruju pravo na olakšicu, postupak, uvjeti
- porezne olakšice za HRVI Domovinskog rata
- potpora za invalidnost - pravo radnika, porezno određenje, iskazivanje u obrascu JOPPD
- naknada za bolovanje na teret HZZO-a za invalide rada
- pravo na invalidsku mirovinu i prestanak radnog odnosa
- kada radni odnos prestaje po sili zakona
- otkaz invalidu - postupak otkazivanja; pribavljanje suglasnosti radničkog vijeća
- dužina otkaznog roka u slučaju otkaza
- otpremnina; kada invalid ostvaruje pravo na dvostruku otpremninu

Predavači: suradnici iz Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, suradnici iz Zavoda za mirovinsko osiguranje i savjetnici HZ RIF-a

Literatura: radna mapa s prezentacijama predavača

Naknada:
- 600,00 kuna za pretplatnike, uključuje: literaturu, radni pribor, PDV i okrijepu tijekom pauze
- 700,00 kuna za nepretplatnike, uključuje: literaturu, radni pribor, PDV i okrijepu tijekom pauze

Uplate: HZRIF, Zagreb, IBAN: HR1423600001101241118, OIB: 75508100288 ili gotovinom prije početka

Informacije: telefonom 01/4686 - 500, 4686 - 502; telefax: 01/4686 - 496; e-mail: pretplata@rif.hr

PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za **radionicu OBVEZA KVOTNOG ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM OD 1. siječnja 2015.**

Zagreb, **10. prosinca 2014.**

Prijavljujemo sljedeće sudionike:

1. ..... 2. .....

NAZIV I ADRESA TVRTKE: .....

.....

telefon: ..... fax: .....

OIB: ..... e-mail: .....

PREDRAČUN: ☐ DA ☐ NE

M.P. Ovlaštena osoba:

.....

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira radionicu

STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBA RADI SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA ZA 2014. GODINU

Zagreb, 17. prosinca 2014.

u dvorani Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika u Zagrebu, Jakova Gotovca 1/II

(kod Kvaternikovog trga), **s početkom u 9,30 sati**

PROGRAM OBUHVAĆA UPOZNAVANJE I PRAKTIČNE PRIMJERE:

- s odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma,
- s podzakonskim propisima (pravilnicima) donesenih na temelju Zakona,
- s Općim i sektorskim smjernicama koje je donio Financijski inspektorat, te smjernicama koje je donijela HANFA, Porezna uprava i HNB,
- s internim aktima koje moraju donijeti obveznici,
- s međunarodnim standardima koji proizlaze iz međunarodnih konvencija s područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma,
- s listom indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija,
- s drugim zadaćama propisanim Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma,
- s prekršajnim odredbama zbog neprovođenja Zakona,
- s obvezama i praktičnim primjerima za računovođe, revizore, odvjetnike, javne bilježnike, trgovce nekretninama i mjenjače.

PROGRAM JE NAMIJENJEN PRVENSTVENO:

- fizičkim i pravnim osobama koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja.
- revizorskim društvima i samostalnim revizorima,
- odvjetnicima, odvjetničkim društvima i javnim bilježnicima,
- ovlaštenim mjenjačima; priređivačima igara na sreću; zalagaonicama; pravnim i fizičkim osobama koje obavljaju poslove zastupanja u osiguranju pri sklapanju ugovora o životnom osiguranju, posredovanja u osiguranju pri sklapanju ugovora o životnom osiguranju, prometa plemenitih metala i dragog kamenja te proizvodima od njih, trgovine umjetničkim predmetima i antikvitetima, organiziranja ili provođenja dražbi i posredovanja u prometu nekretnina.

Polaznici radionice dobivaju:

- **dopunjene materijale u kojima su kopije prezentacija s puno praktičnih primjera. Praktični primjeri prilagođeni su prvenstveno računovođama, odvjetnicima i javnim bilježnicima, mjenjačima i posrednicima u prometu nekretnina,**
- **tri dopunjena ogledna primjerka internog akta radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma (posebno za računovođe, porezne savjetnike i revizore, posebno za odvjetnike i javne bilježnike, te posebno za sve ostale obveznike),**
- **ogledni primjerak programa stručnog osposobljavanja i izobrazbe,**
- **potvrdu koja se izdaje kao dokaz da je polaznik obavio stručno osposobljavanje i izobrazbu za 2014. godinu, u skladu s čl. 49. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.**

Predavači:

- mr. sc. Dalibor Briški, revizor i savjetnik u časopisu Računovodstvo i financije
- Ivica Milčić, savjetnik u časopisu Računovodstvo i financije
- mr. Darko Terek, odvjetnik i savjetnik u časopisu Računovodstvo i financije

Napomena:

Prema toč. 4.4.1. Općih smjernica za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, koje smjernice je donio Financijski inspektorat u rujnu 2011. (www.mfin.hr), program stručnog osposobljavanja i izobrazbe mora biti dokumentiran, tj. potrebno je dokumentirati sadržaj programa, vrijeme održavanja i popis osoba koje su sudjelovale. Zaposlenici se osposobljavaju uz pomoć prezentacija, pisanih materijala ili *on-line* edukativnih programa.

Naknada:

- 560,00 kuna (za pretplatnike uključen PDV i radni pribor)
- 700,00 kuna (za nepretplatnike uključen PDV i radni pribor)

Uplate: HZRIF, Zagreb, IBAN: HR1423600001101241118, OIB: 75508100288 ili gotovinom prije početka

Informacije: telefonom 01/4686 - 500, 4686 - 505; telefax: 01/4686 - 496; e-mail: pretplata@rif.hr

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA

PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za **Stručno osposobljavanje i izobrazba radi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma za 2014. godinu**

Zagreb, **17. prosinca 2014.**

Prijavljujemo sljedeće kandidate:

1. ..... 3. .....
2. ..... 4. .....

NAZIV I ADRESA TVRTKE: .....

.....

OIB: ..... mail: ..... telefon: ..... fax.: .....

PREDRAČUN: ☐ DA ☐ NE

M.P. Ovlaštena osoba:

.....

Poštovane dame i gospodo,

iza nas je još jedna teška poslovna i financijska godina. Cilj uredništva časopisa „Računovodstvo i financije“ i priloga „Riznica“ u 2015. godini je održati kontinuitet u obradi i objavljivanju aktualnih tema iz područja računovodstva i financija gospodarskih subjekata, proračunskih korisnika i neprofitnih organizacija.

Uredništvo časopisa želi u 2015. godini u stručnim člancima i odgovorima na pitanja pretplatnicima pružiti još bolju stručnu pomoć u rješavanju sve težih računovodstvenih i financijskih problema.

Poštovane dame i gospodo pretplatnici iskreno se zahvaljujemo na dosadašnjoj kvalitetnoj suradnji kao i vašem dugogodišnjem povjerenju.
U ime uredništva časopisa i u svoje ime želim vam

Sretan Božić
i uspješnu Novu 2015.

Glavni urednik:
Prof. dr. sc. Danimir Gulin

Dr. sc. MIHAELA GRUBIŠIĆ ŠEBA
Zagreb

Poslovna klima i investicije u Hrvatskoj

2014. godina lagano ulazi u svoj završetak. Samo je jedna u nizu koju je obilježila visoka nezaposlenost, recesijski uvjeti, kroničan nedostatak investicija. Potonji je koreliran s lošom pozicijom Hrvatske prema indeksima konkurentnosti i lakoće poslovanja. Konkurentne zemlje odlikuje sposobnost bržeg rasta od ostalih zemalja koja se mjeri međudjelovanjem institucija, politika i faktora koji određuju razinu produktivnosti.[1] Produktivnost zemlje određuje se njezinom sposobnošću za stvaranjem kontinuirano visoke razine dohotka i jedna je od ključnih odrednica prinosa na ulaganja, koji je ključan za privlačenje investicija koje generiraju ekonomski rast, kojem teže sve zemlje. Hrvatska ima isti krovni regulatorni okvir kao i druge zemlje članice EU, ona je na samom začelju od 28 članica EU-a. Zašto je to tako, pokušat će se odgovoriti u ovom tekstu – iz perspektive poduzetnika/investitora.

1. ŠTO KAŽU STATISTIČKI POKAZATELJI?

Klasifikacije investicija su brojne. Postoje ulaganja u potpuno nove projekte (greenfield), ulaganja u već započete projekte (brownfield), ulaganja u stjecanje vlasničkih udjela u trgovačkim društvima (akvizicije, spajanja, privatizacije), ulaganja u proizvodne projekte, ulaganja u infrastrukturne projekte, ulaganja u inovacije, domaća i inozemna ulaganja. U Hrvatskoj je uvriježena percepcija o kroničnom nedostatku investicija. Izravna strana ulaganja iznosila su, prema podacima Hrvatske narodne banke, 22.158,6 milijuna eura u razdoblju od 2001. - 2013. godine, što je oko 1,7 milijardi eura godišnje. Pokazatelj ulaganja u dugotrajnu imovinu vremenski se objavljuje oko dvije godine kasnije za ovim pokazateljem. Zadnji je podatak za 2011. godinu prema kojem su ukupne investicije poslovnih subjekata u nabavu, izgradnju i rekonstrukciju materijalne imovine (zgrada, postrojenja, opreme bez obzira na oblik financiranja), bile 41,7 milijardi kuna na razini Hrvatske. To je značajan pad u odnosu na 2008. godinu kada je zabilježeno 73 milijarde kuna investicija. Pri tome pokazatelj investicija u dugotrajnu imovinu pokriva ukupne investicije – države i privatnog sektora. Hrvatski problem nije samo pad investicija, još je veći centralizacija investicija. Naime, u razdoblju od 2001. - 2013. godine gotovo je 68% direktnih stranih ulaganja ostvareno u Zagrebu. Slijede Primorsko-goranska županija sa 6,9%, Splitsko-dalmatinska županija s 5,2%, istarska s 4,9% i Zagrebačka županija s 4,6% udjela u ukupnim investicijama. Kumulativno, 89,3% stranih investicija ostvareno je u samo pet županija u razdoblju od 2001. - 2013. godine, što je prikazano na grafu 1.

Graf 1.

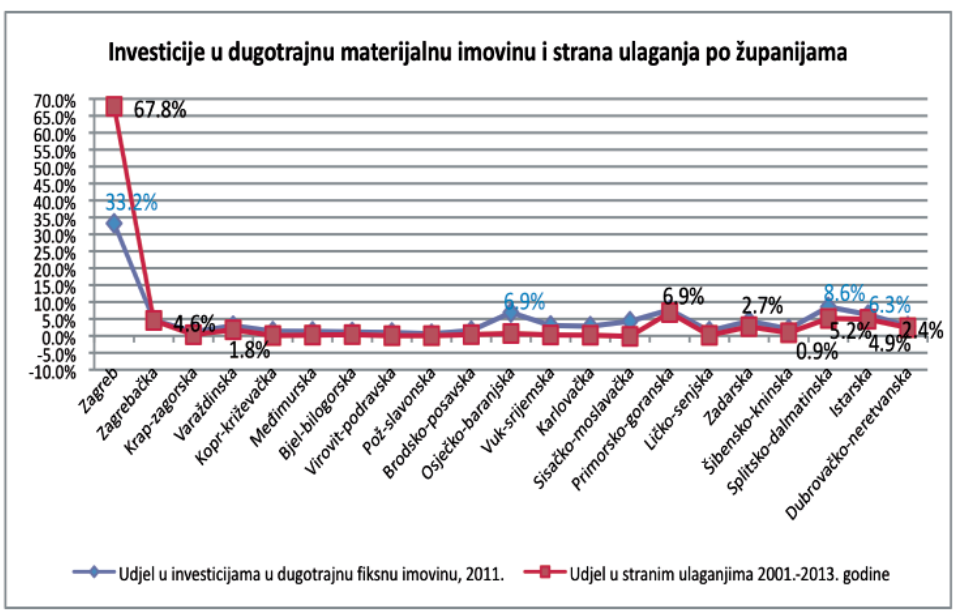

Izvor: HNB, DZS

[1] Definicija preuzeta od World Economic Forum-a.

2. KAKO VIDIMO SAMI SEBE?

Hrvatska ima solidnu infrastrukturu, europski regulatorni okvir, ali loše makroekonomske pokazatelje javnog i realnog sektora gospodarstva. Ako su dostupnost infrastrukture i harmoniziran regulatorni okvir preduvjet za privlačenje investicija, a one ne dolaze, onda je problem dublji. Gotovo će svaki građanin ili odgovorna osoba trgovačkog društva, kad treba riješiti konkretan problem, istaknuti da se ne može snaći u šumi zakonskih propisa, njihovih izmjena, dopuna, podzakonskih akata, pravilnika i odluka. A vjerojatno bi se isto moglo reći i za saborske zastupnike pred koje dolaze stotine stranica različitih zakonskih prijedloga i materijala. Posljedica je isti tretman bitnog i nebitnog. Ako se propisi mijenjaju *ad hoc* s rokom uskladbe „odmah" ili u idućih mjesec dana, onda je jasno da se poslovanje ne može dobro planirati. Nije isto planiranje ako se porez na dohodak

za radnike plaća po stopi od 25% ili 35%, nije isto planiranje ako se računa s poreznom olakšicom na reinvestiranu dobit, a reinvestiranje dobiti je za većinu malih trgovačkih društava u praksi neprovedivo zbog visokih troškova. U situaciji nestabilnosti regulatornog okvira, pomoć se traži od pravnika, knjigovodstvenih servisa, revizora, porezne uprave, nekad s više, a nekad s manje uspjeha, ovisno o tome kolika je „gužva" i o kakvom je problemu riječ. Opći je dojam da se prije donošenja propisa ne procjenjuje njihov praktični učinak. Ako se i procjenjuje fiskalni prihod ili rashod za državni proračun, onda se ne procjenjuju rashodi i prihodi subjektima uključenim u provedbu takvih propisa. Niti naknadne analize učinaka propisa nema, pa je dojam da je kontinuirano na djelu metoda „pokušaja i promašaja". S obzirom da je zakonski okvir kompliciran i da su zakoni međusobno nerijetko isprepleteni, u praksi se često postavlja pitanje koji zakon prevladava. Još veća konfuzija nastaje kada se u zakonu navodi da neko nadležno tijelo treba donijeti poseban pravilnik kojim se detaljnije regulira primjena nekog zakona, a onda se u praksi takav pravilnik ne donese mjesecima nakon stupanja novog zakona na snagu, pa onda koegzistiraju pravilnik vezan uz stari zakon i novi zakon.

Porez se u svakoj zemlji mora platiti. Poreznoj evaziji u gotovinskoj naplati donekle je stala na put fiskalizacija. No, kada se zahtijeva da se porez plati unaprijed, a nije sigurno hoće li se izdana faktura naplatiti, kada se zahtijeva da se porez na dobit plati proaktivno ili porez na kapitalni dobitak i dividende retroaktivno, postavlja se pitanje svrsishodnosti poreznih nameta jer ne samo da se generiraju ekstra troškovi trgovačkim društvima, nego se generiraju golemi administrativni troškovi evidentiranja poreznih razlika i državi. Iako je i u EU normalno da se porez na dodanu vrijednost plaća prema izdanim fakturama, razlika je u zaštiti prava vjerovnika. Ako vjerovnici nemaju prava koja im jamči europska pravna stečevina, onda i oni koji redovito plaćaju porez smatraju da ga ne bi trebali plaćati jer na taj način „pomažu" one koji se izvlače od plaćanja poreznih obveza. Stoga pitanje uspješnosti poslovanja za mnoga trgovačka društva u Hrvatskoj nije koliko će se ostvariti prinosa na uloženi vlastiti kapital, već kako ostvariti što manji prinos na uložena sredstva, radi manjih poreznih obveza.

Parafiskalna davanja su manji problem od kronične regulatorne nesigurnosti i nestabilnosti. No, mnoga parafiskalna davanja se plaćaju bez ikakve logične povezanosti poslovanja s određenom vrstom davanja. Iako je, primjerice, sasvim jasno da se održavanje spomenika ili upravljanje šumama mora odnekud financirati, vjerojatno bi poduzetnike manje „boljelo" kada bi se financiralo iz općeg poreznog nameta, nego iz specijalnog parafiskalnog nameta. Ne samo da bi bila jasnija i transparentnija uplata poreza, niži transakcijski troškovi poduzetnicima, nego bi se smanjio trošak administriranja parafiskalnih nameta i samoj državi. Pod uvjetom da država želi smanjiti taj trošak i ne tražiti izliku za rad administrativnog aparata kojem bi se mogli povjeriti i drugi poslovi.

Pitanje javne uprave i učinkovitosti pravosuđa iznimno je važno za uvjete poslovanja. Mnoštvo je potpornih institucija zaduženih za poboljšanje poslovne klime, promociju poduzetništva i investicija. Gledajući zakonski okvir, može se reći da Hrvatska ima zakone koji reguliraju pojedina područja, no kome će se investitor koji želi uložiti sredstva u neki projekt u Hrvatskoj obratiti? Ni domaćim poduzetnicima često nije jasno je li to Agencija za investicije i konkurentnost, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Hrvatska gospodarska komora, Centar za praćenje poslovanja energetskog sektora i investicija, Agencija za javno-privatno partnerstvo, neka od razvojnih agencija ili poduzetničkih centara ili još neka ovdje neimenovana institucija. Katalozi projekata ne mogu se nabrojati, samo zašto onda ne dolazi do realizacije? Situacija je vjerojatno još teža ako se želi investirati izvan Zagreba jer se tada u priču upleću i lokalne institucije. No, manji je problem broj institucija, a veći njihova nadležnost i učinkovitost. Kada treba riješiti konkretan problem, mnoge se institucije pozivaju na nadležnost drugih u tom području, na ograničenja nadležnosti ili na neusklađenost propisa. Na internetskim stranicama Agencije za investicije i konkurentnost nalazi se doduše „kuharica" potrebnih procedura za potencijalne investitore sukladno Zakonu o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske donesenom u 2013. godini. Pojednostavljenim postupkom svaki projekt treba proći kroz sedam koraka, a ključnu ulogu ima Povjerenstvo za strateške investicije, odnosno Povjerenstvo za procjenu i utvrđivanje prijedloga strateških projekata Vlade Republike Hrvatske. A što s projektima koji nisu strateški i neće biti proglašeni strateškim? Zar u uvjetima ovakve nezaposlenosti ne bi trebala biti bitna i najmanja investicija koja doprinosi zapošljavanju radnika? Porezni propisi su također priča za sebe. Ako je ikada netko zatražio službeno mišljenje Porezne uprave o nečemu, onda zna da Porezna uprava nije ovlaštena davati konkretne savjete, već se samo pozivati na zakone koji reguliraju konkretno područje. To bi se uskoro, sudeći prema najavama, trebalo promijeniti. Kazne za pojedine porezne prijestupe su disproporcionalne, pa se nerijetko događa da oni koji su dužni milijune budu blaže, ako i uopće, kažnjeni od onih koji imaju sitan porezni dug. Sve u svemu, dužnik se može izvući pod određenim uvjetima, jer svoje obveze prebaci vjerovniku. U svim razvijenim zemljama svijeta vjerovnici imaju veća prava od dužnika, ali u Hrvatskoj to nije uvijek tako. Dužnik može vjerovnika uništiti s neodrživim rokovima plaćanja ili obvezom plaćanja poreza na dodanu vrijednost u trenutku izdavanja fakture, pogotovo ako je vjerovnik male veličine i ovisan o nekoliko kupaca/dužnika. Mnogi su ni krivi ni dužni propali zbog ovog razloga, jer primjerenih sankcija za neplaćanje obveza na vrijeme dužnicima nije bilo i nema. Poruka koju dobije investitor je – velika administracija / nesigurnost / neizvjesnost = visoki oportunitetni trošak kapitala.

3. KAKO NAS VIDE DRUGI?

Ocjena konkurentnosti je složena i primarno se koristi nekoliko svjetskih indikatora za relativno rangiranje atraktivnosti pojedinih nacionalnih gospodarstava. To su: Svjetsko izvješće konkurentnosti (Global Competitiveness Report) koje izdaje World Economic Forum, Izvješće o poslovanju (Doing Business Report) Svjetske banke, Međunarodni indeks porezne konkurentnosti koji objavljuje Tax Foundation, Regionalni indeks konkurentnosti (RCI) i Europsko izvješće konkurentnosti Europske komisije te Global Entrepreneurship Monitor koji već godinama za Hrvatsku izrađuje Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća (CEPOR). Uz to UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) objavljuje i Svjetsko izvješće o investicijama. Pored navedenih se periodički objavljuju i drugi izvještaji na razini kontinenata, regija, nacionalnih ekonomija, gradova. Iako se ponekad može reći da dodijeljeni rang zemlji ne oslikava stvarno stanje, rang je teško poricati kada se različite metodologije poklope u ocjenama, a još više kada one imaju kontinuitet. Upravo je to slučaj Hrvatske, kojoj se ne daju blistavi izgledi ni u 2015. godini. Najsvježije Izvješće o poslovanju za 2015. godinu obuhvaća 189 ekonomija s podacima ažuriranim na dan 1. lipnja 2014. godine. Izvješće o poslovanju mjeri jedanaest područja poslovanja zahvaćenih regulacijom, i to: početak poslovanja, izdavanje građevinskih dozvola, dobivanje priključka na električnu energiju, uknjižba vlasništva, dobivanje kredita, zaštita

investitora, plaćanje poreza, prekogranično trgovanje, učinkovitost ugovora i procedura stečajnog postupka.

Cijelo izvješće o poslovanju sugerira kako se na pametan način može koristiti regulacija za stimuliranje poduzetništva i investicija, i kako to oni najbolji rade. Iako se ispituje 10 područja učinkovitosti poslovanja, daju se dvije ocjene. Jedna je lakoća poslovanja koja uspoređuje relativni rang gospodarstava na ljestvici svih analiziranih zemalja, a druga je udaljenost svake analizirane zemlje od najpoželjnijeg (referentnog, benchmark) gospodarstva kojem se dodjeljuje 100 bodova. Ukupni rang zemlje za lakoću poslovanja je vagani prosjek deset ocjenjivanih indikatora kojima je prethodno dodijeljen rang. Udaljenost od najpoželjnijeg gospodarstva uspoređuje svaku analiziranu zemlju s teorijski najboljim gospodarstvom u nekom području poslovanja, te daje odgovor na pitanje povećava li se ili smanjuje jaz s vremenom. Dakle, benchmark je uvijek sto bodova ili najbolji mogući rezultat, dok je nula najgori mogući rezultat. U tablici 1. prikazani su rangovi lakoće poslovanja u zemljama OECD-a, EU i zemljama bivše Jugoslavije. Hrvatska se nalazi na pretposljednjem mjestu od svih zemalja članica EU, te na četvrtom mjestu u usporedbi sa zemljama nastalim raspadom bivše Jugoslavije. Dodatno je za Hrvatsku nepovoljna i činjenica što je većina mlađih članica EU, a nekada zemalja Istočnog bloka, u međuvremenu ušla u elitni OECD sastav (Estonija, Poljska, Slovačka, Slovenija, Češka i Mađarska). Iako rang Hrvatske polagano raste od 2010. godine kada je bio 60,92 bodova na 66,53 boda za 2015. godinu, te je Hrvatska od 2010. godine skočila sa 103. na 65. mjesto, i druge zemlje kontinuirano rade na poboljšanju regulatornog okvira, tako da je apsolutni pomak veći od relativnog. U tablici 1 su zelenom bojom osjenčane zemlje koje su napravile pomak na rang listi lakoće poslovanja, dok su crvenom bojom osjenčane one čiji je rang pao.

Tablica 1. Rang odabranih zemalja prema lakoći poslovanja

Relativni rang 2015.	Relativni rang 2010.	Razlika u rangu 2015./2010.	Naziv gospodarstva	Udaljenost od benchmark-a	Rang u EU	Rang u OECD	Rang među zemljama bivše SFRJ
1	1	0	Singapur	88,27	-	-	-
2	2	0	Novi Zeland	86,91	-	1	-
3	3	0	Hong Kong	84,97	-	-	-
4	6	-2	Danska	84,20	1	2	-
5	19	-14	Južna Koreja	83,40	-	3	-
6	10	-4	Norveška	82,40	-	4	-
7	4	-3	SAD	81,98	-	5	-
8	5	+3	V. Britanija	80,96	2	6	-
9	16	-7	Finska	80,83	3	7	-
10	9	+1	Australija	80,66	-	8	-
11	18	-7	Švedska	80,60	4	9	-
12	14	-2	Island	80,27	-	10	-
13	7	+6	Irska	80,07	5	11	-
14	25	-11	Njemačka	79,73	6	12	-
16	8	+8	Kanada	79,09	-	13	-
17	24	-7	Estonija	78,84	7	14	-
20	21	-1	Švicarska	77,78	-	15	-
21	28	-7	Austrija	77,42	8	16	-
23	27	-4	Latvija	76,73	9	-	-
24	26	-2	Litva	76,31	10	-	-
25	48	-23	Portugal	76,03	11	17	-
27	30	-3	Nizozemska	75,01	12	18	-
29	15	+14	Japan	74,80	-	19	-
30	32	-2	Makedonija	74,11	-	-	1
31	31	0	Francuska	73,88	13	20	-
32	72	-40	Poljska	73,56	14	21	-
33	62	-29	Španjolska	73,17	15	22	-
36	71	-35	Crna Gora	72,02	-	-	2
37	42	-5	Slovačka	71,83	16	23	-
38	44	-6	Bugarska	71,80	17	-	-
39	51	-12	Meksiko	71,53	-	24	-
40	29	+11	Izrael	71,25	-	25	-
41	49	-8	Čile	71,24	-	26	-
42	22	+20	Belgija	71,11	18	27	-
44	74	-30	Češka	70,95	19	28	-
48	55	-7	Rumunjska	70,22	20	-	-
51	53	-2	Slovenija	69,87	21	29	3
54	47	+7	Mađarska	58,80	22	30	-
55	73	-18	Turska	68,66	-	31	-
56	78	-22	Italija	68,48	23	32	-
59	64	-5	Luksemburg	67,60	24	33	-
61	109	-48	Grčka	66,70	25	34	-
64	40	+24	Cipar	66,55	26	-	-
65	103	+38	Hrvatska	66,53	27	-	4
68	89	-21	Albanija	66,06	-	-	-
75	113	-38	Kosovo	64,76	-	-	5
91	88	+3	Srbija	62,57	-	-	6
94	-	-	Malta	62,11	28	-	-
96	142	-46	Ukrajina	61,52	-	-	-
107	116	-9	Bosna i Hercegovina	60,55	-	-	7

Izvor: sastavljeno prema podacima Doing Business 2015.

Situacija je za Hrvatsku stvarno još lošija jer izvješće o lakoći poslovanja uzima u obzir samo poslovanje u glavnom (najvećem) gradu. Nadalje, izvješće ne uzima u obzir neformalni sektor (sive ekonomije), učinka korupcije i mita, sigurnosti i makroekonomske stabilnosti, veličine tržišta i blizine velikim tržištima, te što ne može uhvatiti učinak neposlušnosti prema postojećem zakonskom okviru.

Indeks globalne konkurentnosti pokušava dati umjereniju sliku mjerenjem nekoliko stupova gospodarstva: institucija, infrastrukture, makroekonomske stabilnosti, zdravstva i osnovnoškolskog obrazovanja, višeg obrazovanja i profesionalnog razvoja, efikasnosti tržišta roba, efikasnosti tržišta rada, razvitka financijskog tržišta, tehnološke spremnosti, veličine tržišta, sofisticiranosti poslovanja i inovacija. Stoga Indeks globalne konkurentnosti pruža bolji uvid u tržišne odrednice gospodarstva s aspekta slobode kretanja roba, rada, usluga i kapitala. Ne čudi stoga što rangovi zemalja prema indeksu globalne konkurentnosti odstupaju od ranga zemalja prema lakoći poslovanja, pogotovo na manjim tržištima. Hrvatska ni prema globalnom indeksu konkurentnosti nije dobro pozicionirana. Štoviše, uzmu li se u obzir faktori tržišta još je gora njezina pozicija nego kod indikatora lakoće poslovanja, jer indeks globalne konkurentnosti analizira 144 zemlje za razliku od 189 zemalja čija se atraktivnost uspoređuju prema indikatoru lakoće poslovanja. Hrvatska se prema konkurentnosti nalazi točno na sredini ljestvice, odnosno na 77. mjestu od 144 analizirana gospodarstva. Iza nje je od zemalja članica EU lošija samo Grčka, a od zemalja bivše Jugoslavije samo Srbija. Globalno izvješće o konkurentnosti 2013/2014. godine upravo navodi najveće boljke hrvatskog gospodarstva koje su poznate i nama samima: neefikasnost državne birokracije, nestabilnost politika, korupcija, porezna regulacija, porezne stope, pristup financiranju. Iako ima dobre infrastrukturne preduvjete boljem razvoju, kao i solidno obrazovanu radnu snagu, među najvećim hrvatskim prioritetima na kojima treba raditi su unaprjeđenje institucionalnog okvira, efikasnost tržišta i potreba jačanja makroekonomske stabilnosti. Na sličnom principu kao i indeks globalne konkurentnosti funkcionira i indeks regionalne konkurentnosti koji sastavlja Europska komisija.

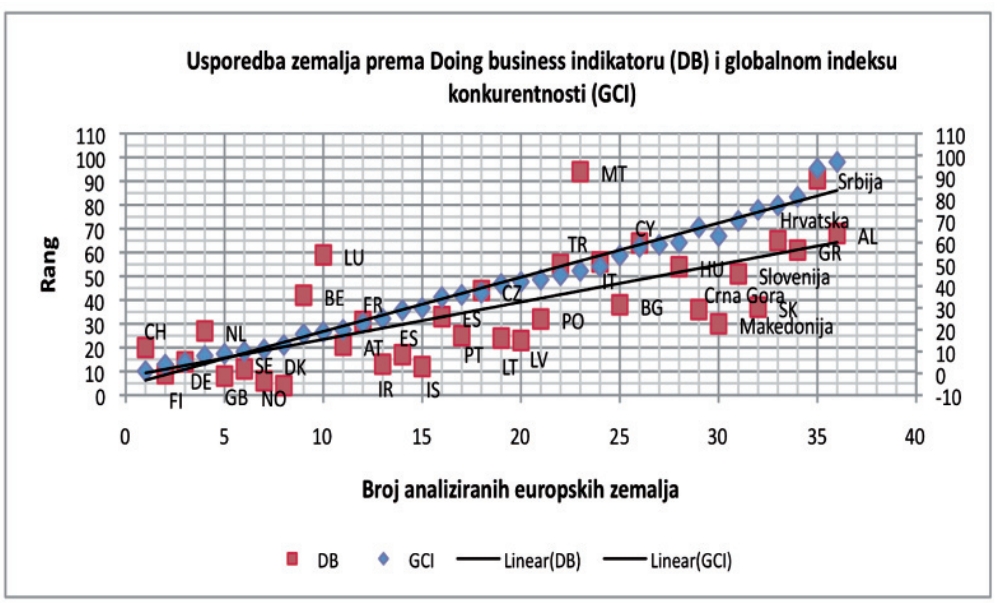

Izvor: vlastiti prikaz

Međunarodni indeks porezne konkurentnosti promatra četrdeset varijabli u preko pet kategorija poreza: porez na dobit, porezi na potrošnju, porezi na imovinu, osobni porezi i međunarodna pravila oporezivanja. Prema ovom indeksu, Estonija ima najkonkurentniji porezni sustav u EU/OECD, a Francuska najmanje konkurentan. No, indeks se računa samo za zemlje OECD-a.

4. ŠTO SE MOŽE NAPRAVITI?

U normalnim uvjetima poduzetnici sastavljaju poslovni plan na način da pretpostavljaju stabilnost makroekonomskih uvjeta, tj. drže poduzetničku i investicijsku klimu nepromijenjenom, i uzimaju u obzir poslovne i financijske rizike. Drugim riječima, poduzetnik će klasično sastaviti dva poslovna plana. Detaljan za interne potrebe i drugi, nešto manje detaljan, za eksterne potrebe, odnosno potrebe financiranja svog poslovanja ako mu nedostaje kapital. U Hrvatskoj se sa sigurnošću može reći da su poduzetnicima, koji nemaju dovoljno vlastitog kapitala, potrebna najmanje tri poslovna plana: jedan za interne potrebe, drugi za banku, i treći za nepredviđeno ponašanje države. Drugim riječima, analizu osjetljivosti u poslovnim planovima u Hrvatskoj ne treba raditi samo za porast ili pad prihoda od prodaje, promjenu kamatnih stopa, ili promjenu cijena inputa, već i za promjenu svih mogućih poreza koji značajno utječu na poslovanje, od poreza na dodanu vrijednost, preko poreza na dohodak i poreza na dobit do poreza na raspodijeljenu dobit, kao i za slučaj nenaplate prihoda od prodaje. Potonji se odražava tek u otpisu potraživanja na teret prihoda poslovanja, zadržane dobiti ili posebnih rezervi u narednim razdobljima. S obzirom da moraju predviđati rizičnost naplate pojedinih potraživanja, poduzetnici su neizravno svedeni u status financijskih institucija, odnosno profesionalnih preuzimatelja rizika neplaćanja. Europska unija prepoznala je problem plaćanja poreza na dodanu vrijednost u trenutku izdavanja fakture još 2010. godine objavom Direktive o porezu na dodanu vrijednost (EU VAT Invoicing Directive 2010/45), koja se morala implementirati u zemljama članicama EU do 1. siječnja 2013. godine i koja dopušta mikro poduzetnicima plaćanje poreza na dodanu vrijednost prema realizaciji, odnosno prema načelu novčane osnove. Svugdje se ide prema pojednostavljenju plaćanja poreza, no ono neće riješiti nekoordiniranost institucija i nedostatak stabilnog i za sve jednakog zakonskog okvira za provedbu investicija. Ako već Hrvatska toliko dugo zaostaje za ostalim zemljama članicama EU, onda nije dovoljno napraviti malu (kozmetičku), već suštinsku promjenu. Nije dovoljno izmijeniti jedan zakon, nego treba provesti sustavno pojednostavljenje zakona i procedura, te smanjiti preklapanja ili odsustva nadležnosti i nekoordiniranost institucija nadležnih za pojedina pitanja. Investitora koji želi uložiti svoj novac u neki projekt valjda treba dočekati stimulativan i razumljiv zakonski okvir i državne institucije na usluzi, a ne šuma pisanih i nepisanih procedura u kojoj se teško probijaju i najbolji odvjetnici. Ozbiljni investitori čitaju Izvješća o konkurentnosti i lakoći poslovanja i imaju mogućnost izbora gdje će i u kojem iznosu plasirati svoj novac. Ne može se očekivati da će investicije doći same niti da će reklama učiniti svoje, ako druge

zemlje investitorima nude veću zaštitu i bolje uvjete. Stoga je temeljno pitanje, što i pod kojim uvjetima Hrvatska sada može ponuditi privatnim investitorima, ne samo za strateške, već i za ostale investicijske projekte? Drugo je pitanje trebaju li se na jednak način tretirati proizvodne investicije, investicije u infrastrukturu, ulaganja u nove i ulaganja u započete projekte? A treće pitanje proizlazi iz prva dva je, bi li mi sami uložili svoj novac u Hrvatskoj ili u nekoj drugoj zemlji i zašto? Privlačenje investicija podrazumijeva strateško promišljanje, precizno planiranje i sustavan rad na poboljšanju poduzetničke i investicijske klime, kako prema apsolutnim, tako i prema relativnim indikatorima analiziranim od strane najuglednijih međunarodnih institucija. Za privlačenje investicija nije važan samo stimulativan zakonski okvir nego i uslužnost javnih institucija čiji zaposlenici moraju preuzeti odgovornost za rješavanje konkretnih problema s kojima se investitori suočavaju. U protivnom je sudbina daljnja stagnacija ili pad investicija u većini hrvatskih županija, jer će kapital otići tamo gdje su troškovi niži i uvjeti za investiranje povoljniji.

5. SAŽETAK

- Hrvatska ima solidnu infrastrukturu, europski regulatorni okvir, ali loše makroekonomske pokazatelje javnog i realnog sektora gospodarstva.
- Kumulativno, 89,3% stranih investicija ostvareno je u samo pet županija u razdoblju od 2001. - 2013. godine.
- Prije donošenja propisa ne procjenjuje njihov praktični učinak za subjekte uključene u provedbu propisa. Nema naknadne analize učinaka propisa, pa je dojam da je kontinuirano na djelu metoda „pokušaja i promašaja".
- Ako se propisi mijenjaju *ad hoc* s rokom uskladbe „odmah", onda se poslovanje ne može dobro planirati.
- Ako u praksi vjerovnici nisu zaštićeni na odgovarajući način, posljedica je porezna evazija, jer oni koji redovito plaćaju porez smatraju da redovitim ispunjenjem poreznih obveza „pomažu" loše dužnike.
- Mnoštvo je potpornih institucija zaduženih za poboljšanje poslovne klime, promociju poduzetništva i investicija, ali problem je usklađenosti njihovog rada, uslužnosti prema investitorima i odgovornosti za realizaciju investicija.
- Poruka koju dobije investitor je – velika administracija / nesigurnost / neizvjesnost = visoki oportunitetni trošak kapitala.
- Ozbiljni investitori čitaju Izvješća o konkurentnosti i lakoći poslovanja i imaju mogućnost izbora gdje će i u kojem iznosu plasirati svoj novac.

OBVEZA KVOTNOG ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM OD 1. siječnja 2015.

Zagreb, 10. prosinca 2014.

Dvorana HZRFD, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II (kod Kvaternikovog trga) početak 9,30 sati

www.rif.hr
@ mailing lista

BRŽE DO AKTUALNIH INFORMACIJA !

Prijavite se na našu mailing listu!

Povremeno ćemo Vam slati obavijesti o novim propisima i aktualnostima te našim publikacijama i aktivnostima.

DOMAGOJ BAKRAN, prof. dr. sc. DANIMIR GULIN, IVICA MILČIĆ
HZRIF, Ekonomski fakultet, HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 657.2

Podsjetnik za sastavljanje financijskih izvještaja za 2014. godinu

Cilj financijskih izvještaja je pružiti informacije o financijskom položaju, financijskoj uspješnosti i novčanim tokovima poduzetnika investitorima, kreditorima, dobavljačima i ostalima koji imaju interes za analiziranjem financijskih izvještaja. Upravo iz tih razloga cilj je da financijski izvještaji pružaju što je realniju moguću informaciju o imovini, obvezama, kapitalu, prihodima, rashodima, dobiti i gubitku, promjenama u kapitalu i novčanom toku. Financijsko izvještavanje je kontinuiran proces o kojem je potrebno voditi računa kroz cijelu godinu, kontrolirati i otklanjati uočene pogreške. U tekstu autori prikazuju određene aktivnosti i procedure pri sastavljanju financijskih izvještaja.

1. PRETPOSTAVKA NEOGRANIČENOSTI VREMENA POSLOVANJA (*GOING CONCERN*)

U skladu s MRS 1 - *Prezentiranje financijskih izvještaja* (toč. 25. - 26.) i HSFI - *Okvir za primjenu HSFI* (1.3.1.) potrebno je razmotriti temeljnu pretpostavku da će poduzetnik vremenski neograničeno poslovati, odnosno, da će poslovati u doglednoj budućnosti. Preciznije od HSFI ova pretpostavka razrađena je u MRS 1 prema kojem (toč. 25.) poduzetnik je dužan sastaviti financijske izvještaje na osnovi neograničenog vremena poslovanja. Međutim, ako menadžment: (1) namjerava likvidirati subjekt, (2) prestati poslovati ili (3) ako nema drugih realnih alternativa, tada neće sastavljati financijske izvještaje na osnovi pretpostavke neograničenosti vremena poslovanja. Kada je menadžment na temelju procjene svjestan neizvjesnosti vezane uz poslovne događaje kao i osnovanog postojanja sumnji u nastavak poslovanja na pretpostavci neograničenog vremena poslovanja tada tu neizvjesnost mora objaviti. Također, poduzetnik mora objaviti i razloge zašto izvještaje ne može sastaviti na pretpostavci neograničenosti vremena poslovanja.

Za ocjenu primjerenosti ove pretpostavke uzimaju se sve relevantne informacije u budućnosti, a uzima se razdoblje najmanje za 12 mjeseci od datuma bilance. Također, ako je poduzetnik poslovao u prošlosti profitabilno i ako ima trenutni pristup resursima može bez daljnje analize konstatirati da je ispunjena pretpostavka neograničenosti vremena poslovanja. Ova pretpostavka se može ilustrirati sljedećim primjerima.[1]

Primjer 1: Procjena pretpostavke neograničenosti vremena poslovanja

Na datum bilance 31. 1. 2014. uprava poduzetnika X d.o.o. namjerava likvidirati poduzeće za 18 mjeseci. Unatoč namjeri likvidacije poduzetnika X d.o.o. namjerava i dalje pripremati svoje financijske izvještaje na pretpostavci neograničenog vremena poslovanja budući MRS 1 (toč. 26.) spominje razdoblje od najmanje 12 mjeseci nakon datuma bilance kao referentnu točku.

Na temelju navedenih činjenica poduzetnik X d.o.o. treba procijeniti postojanje pretpostavke neograničenosti poslovanja. Poduzetnik neće pripremati financijske izvještaje s datumom 31. 12. 2014. uz pretpostavku neograničenosti poslovanja. Razlog tome je razdoblje od najmanje 12 mjeseci za procjenu budućeg poslovanja kao minimalni zahtjev. Kako X d.o.o. procjenjuje namjeru prestati s poslovanjem u sljedećih 18 mjeseci od datuma bilance izvještaji se ne mogu sastaviti uz pretpostavku neograničenosti poslovanja, što treba i objaviti.

Primjer 2: Procjena pretpostavke neograničenosti vremena poslovanja

Poduzetnik Y d.d. procijenio je značajnu sumnju o sposobnosti nastavka korištenja pretpostavke neograničenosti vremena poslovanja. Unatoč tome, Y d.d. namjerava pripremati financijske izvještaje uz pretpostavku neograničenosti vremena poslovanja.

Y d.d. može dalje pripremati svoje financijske izvještaje na pretpostavci neograničenosti vremena poslovanja. To je zato što postojanje sumnje u budućnost poslovanja Y d.d. nije dovoljan razlog za napuštanje pretpostavke neograničenosti vremena poslovanja. Naime, financijski izvještaji pripremaju se na pretpostavci neograničenosti vremena poslovanja sve dok menadžment ne namjerava likvidirati poduzetnika, prestati poslovati ili ako nema neke realne alternative poslovanja.

2. FER PREZENTACIJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA I USKLAĐENOST S MSFI ILI HSFI

Financijski izvještaji moraju prezentirati financijski položaj (bilancu), financijski uspjeh (izvještaj o dobiti) i novčani tok. Ponekad se može dogoditi da je fer prezentiranje u konfliktu s MSFI pa će u tome slučaju (MRS 1, toč. 19.) poduzetnik odstupiti od zahtjeva fer prezentacije (MRS 1, toč. 74.). Takve situacije se rijetko događaju. Ako su financijski izvještaji poduzetnika usklađeni s MSFI/HSFI objavljuje to eksplicite u bilješkama uz financijske izvještaje u poglavlju *izvještaj o usklađenosti*. Odstupanje od načela se može ilustrirati primjerom.[2]

[1] Christian D., Ludenbach N., IFRS Essentials, Wiley, West Sussex, UK, str. 11., 23. - 24.

[2] Isto, str. 23. - 24.

Primjer: Odstupanje od fer prezentacije

Poduzetnik M d.d. prekršio je uvjete iz ugovora o dugoročnom zajmu pa obveze postaju plative na zahtjev, a time je poduzetnik razvrstao svoje obveze prema banci kao tekuće. Poduzetnik je uvidio da to ne vodi fer prezentiranju bilance i čak štoviše vodi poduzetnika u krive zaključke i konflikte u svezi objektivnosti financijskih izvještaja. Ukratko, subjekt M d.d. želi koristiti načelo odstupanja od fer prezentiranja financijskih izvještaja i obveze iskazati kao dugoročne.

Ovaj postupak koji nudi M d.d. nije moguće izvesti zato jer odstupanje od načela se teško može primijeniti na financijske izvještaje koji se sastavljaju, prije svega, u skladu s MSFI. U procjeni poduzetnika M d.d. o primjeni odstupanja od načela mora razmotriti i druge subjekte, tj. koliko se okolnosti kod njega razlikuju od istih okolnosti kod drugih subjekata koji primjenjuju MSFI. Ako je drugi subjekt u istim okolnostima u skladu s MRS 1 toč. 74. tada je kriva pretpostavka za M d.d. da odstupanjem od načela prezentacije po fer vrijednosti ne ulazi u konflikt s načelom objektivnosti financijskih izvještaja.

3. OPĆA NAČELA KOJA SE ODNOSE NA PREZENTACIJU FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA[3]

(a) Značajnost i sažimanje

Pozicije financijskih izvještaja različite prirode ili funkcije moraju se prezentirati odvojeno, osim ako su beznačajne pozicije. Granica značajnosti koja se primjenjuje na pozicije za razvrstavanje u bilješke uz financijske izvještaje je općenito niža od granice značajnosti koja se primjenjuje za objavu u financijskim izvještajima. Općenito se može reći da pozicije koje nisu objavljene u financijskim izvještajima jer nisu značajne bit će objavljene u bilješkama uz financijske izvještaje (MRS 1, toč. 29. - 31.).

(b) Prijeboj

Prema MRS 1, toč. 32. - 35. poduzetnik ne smije prebijati imovinu i obveze kao i prihode i rashode, osim ako to izrijekom ne dopuštaju MSFI. Ove pozicije objavljuju se u financijskim izvještajima odvojeno. Prijeboj smanjuje mogućnost korisnika da razumije nastale transakcije, uvjete poslovanja pa time i mogućnosti procjene budućeg novčanog toka.

Rezultati nekih transakcija prezentiraju se saldiranjem prihoda i rashoda po istoj transakciji ako takvo prezentiranje odražava bit transakcije ili poslovnog događaja (MRS 1, toč. 34.).

Tipični primjeri saldiranja prihoda i rashoda su kod: (a) transakcija prodaje dugotrajne imovine, (b) aktivnosti rezerviranja priznatih u skladu s MRS 37 - *Rezerviranja, nepredviđene obveze i nepredviđena imovina*, (c) saldiranje pozitivnih i negativnih tečajnih razlika, i (d) dobitke i gubitke od transakcija trgovanja s financijskim instrumentima namijenjenih trgovanju. Sve ove pozicije ako su značajne iskazuju se odvojeno bez prijeboja.

(c) Učestalost izvještavanja

Financijski izvještaji prema MSFI (MRS 1, toč. 36.) uz usporedne informacije objavljuju se najmanje jednom godišnje. To je i obveza prema Zakonu o računovodstvu (čl. 15.). Ako se mijenja kraj izvještajnog razdoblja te se financijske izvještaje prezentira za duže ili kraće razdoblje od jedne godine potrebno je u bilješkama objaviti: (a) razloge korištenja dužeg ili kraćeg razdoblja izvještavanja, i (b) činjenicu da podaci iz financijskih izvještaja nisu usporedivi u potpunosti.

(d) Usporedne informacije

Poduzetnici su dužni objaviti usporedne informacije iz prethodnog razdoblja za sve iznose iskazane u financijskim izvještajima tekućeg razdoblja. Poduzetnik koji objavljuje usporedne informacije dužan je objaviti najmanje dva izvještaja o financijskom položaju (bilance) po dva ostale financijske izvještaje kao i bilješke (MRS 1, toč. 39.).

(e) Dosljedno prezentiranje

Poduzetnici su dužni pozicije u financijskim izvještajima dosljedno prezentirati i klasificirati iz jednog u drugo razdoblje, osim ako je zbog promjene aktivnosti očigledno da bi promjene (u skladu s MRS 8) bile primjerenije.

4. STRUKTURA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Zakon o računovodstvu (čl. 15.) zahtijeva od poduzetnika izradu godišnjih financijskih izvještaja koje čine:

- bilanca
- račun dobiti i gubitka
- izvještaj o novčanom toku
- izvještaj o promjenama kapitala i
- bilješke uz financijske izvještaje.

Prema MRS 1 (toč. 10.) potpuni set financijskih izvještaja sastoji se od:

(a) Izvještaja o financijskom položaju (bilanca)
(b) Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti razdoblja
(c) Izvještaj o promjenama kapitala tijekom razdoblja
(d) Izvještaj o novčanim tokovima tijekom razdoblja
(e) Bilješke koje obuhvaćaju sažetak važnih računovodstvenih politika i druga objašnjenja i
(f) Izvještaj o financijskom položaju na početku najranijeg usporednog razdoblja ako subjekt neku računovodstvenu politiku primjenjuje retroaktivno ili ako retroaktivno prepravlja stavke u svojim financijskim izvještajima ili ako stavke u financijskim izvještajima reklasificira.

Prema HSFI 1 (toč. 1.6.) financijski izvještaji pojedinačni i konsolidirani su: bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o promjenama kapitala, izvještaj o novčanom toku i bilješke uz financijske izvještaje.

(a) Izvještaj o financijskom položaju (bilanca):

Sastoji se od tri elementa: imovina, obveza i kapitala.

Imovina je resurs koji kontrolira poduzetnik, a rezultat je prošlih poslovnih događaja i predstavlja buduće ekonomske koristi za koje se očekuje da će priteći u poduzeće.

Obveze su sadašnje obveze koje su proizišle iz prošlih događaja a za čije se podmirenje očekuje da će doći do odljeva novčanog toka poduzetnika u svrhu utjelovljenja budućih koristi.

Kapital (glavnica) je rezidualni interes u imovini nakon odbitka obveza. Kod poduzetnika kapital je vlasnički interes.

[3] Mackenize B., Coetsee B., Njikizana T., Selbst E., Chamboko R., Colyvas B., Hanekom B., 2013, Interpretation and Application of IFRS, Wiley, Haboken, New Jersey, 2013, str. 949. - 962. i Christian D., Ludenbach N., IFRS Essentials, Wiley, West Sussex, UK, str. 11. - 20.

Najvažnije informacije koje se trebaju objaviti u izvještaju o financijskom položaju jesu sljedeće (MRS 1, toč. 54.):

a) nekretnine, postrojenja i oprema
b) ulaganja u nekretnine
c) nematerijalna imovina
d) financijska imovina
e) ulaganja obračunata metodom udjela
f) biološka imovina
g) zalihe
h) potraživanja od kupaca i ostala potraživanja
i) novac i novčani ekvivalenti
j) ukupna imovina razvrstana u portfelj namijenjen prodaji i imovina u sastavu grupe namijenjene otuđenju razvrstana u portfelj namijenjen prodaji u skladu s MSFI 5
k) obveze prema dobavljačima i ostale obveze
l) rezerviranja
m) financijske obveze
n) obveze i imovina po osnovi tekućih poreza kako su definirani u MRS 12
o) odgođene porezne obveze i odgođena porezna imovina kako su definirani u MRS 12
p) obveze uključene u skupine za otuđenje i razvrstane u portfelj namijenjen prodaji u skladu s MSFI 5
q) nekontrolirani interes iskazan u kapitalu i
r) izdani kapital i rezerve koji pripadaju vlasnicima matice.

(b) Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti

Ovaj izvještaj prezentira sve komponente dobiti ili gubitka kao i komponente ostale sveobuhvatne dobiti. Poduzetnici koji primjenjuju MSFI imaju pravo izbora između dvije varijante ovoga izvještaja (MRS 1, toč. 81.) i to:

(a) kao jedan izvještaj - Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti, i
(b) kao dva izvještaja, i to (1) zaseban račun dobiti i gubitka i (2) drugom izvještaju koji sadrži sastavne dijelove sveobuhvatne dobiti.

Račun dobiti i gubitka obuhvaća sve prihode i rashode te dobitke i gubitke temeljem kojih se računa raspodjeljiva dobit, a objavljuju se u Izvještaju o dobiti ili Računu dobiti i gubitka. Elementi računa dobiti i gubitka rezultat su menadžmenta poduzetnika.

Ostala sveobuhvatna dobit obuhvaća potencijalne prihode i rashode koji su izvan utjecaja menadžmenta, a rezultat su položaja i ekonomskih uvjeta poslovanja poslovnog subjekta. Najčešće su to dobici i gubici od tečajnih razlika na inozemnim investicijama, nerealizirani dobici i gubici na financijskoj imovini, promjene revalorizacijskih rezervi i efekti od zaštite na derivativnim instrumentima.

Račun dobiti i gubitka može se prezentirati (MRS 1, toč. 102. i 103.) kao: (a) uz raščlanjivanje troškova (rashoda) po prirodnim vrstama, i (b) uz raščlanjivanje rashoda po funkciji.

Tipičan primjer izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti je u dva odvojena izvještaja, i to uz razvrstavanje troškova po prirodnim vrstama, kao npr.:

IZVJEŠTAJ O SVEOBUHVATNOJ DOBITI "ABC" d.d.
za razdoblje 1. siječnja do 31. prosinca 2014.

Račun dobiti i gubitka

Prihodi	xx	
Ostali poslovni prihodi		xx
Ukupno poslovni prihodi		**xx**
Povećanje/smanjenje zaliha proizvodnje i got. proizvoda.		**(xx)/xx**
Troškovi po prirodnim vrstama:		
materijalni troškovi		xx
troškovi usluga	xx	
bruto plaće	xx	
amortizacija	xx	
vrijednosno usklađivanje kratkotr. imovine	xx	
rezerviranja troškova	xx	
ostali troškovi	xx	
Ukupno poslovni rashodi		**(xx)**
Dobit/gubitak od poslovnih aktivnosti		**xx**
Prihodi od financiranja	xx	
Rashodi od financiranja	(xx)	
Dobit/gubitak od redovnih aktivnosti prije poreza	xx	
Porez na dobit/gubitak od redovnog poslovanja	(xx)	
Dobit/gubitak poslije poreza od redovnih aktivnosti		**xx**
Ostali prihod	xx	
Ostali rashodi	(xx)	
Dobit/gubitak od ostalih aktivnosti		**xx**
Porez na dobit od ostalih aktivnosti	(xx)	
Dobit/gubitak poslije poreza od ostalih aktivnosti	xx	
Dobit/gubitak poslije poreza obračunskog razdoblja		**xx**

Ostala sveobuhvatna dobit

- Promjene revalorizacijskih rezervi (v. MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema i MRS 38 - Nematerijalna imovina)
- Aktuarske dobitke, odnosno aktuarske gubitke po planovima definiranih primanja koji se priznaju u skladu s točkom 93.A MRS-a 19 - Primanja zaposlenih
- Dobitke ili gubitke proizašle iz preračunavanja financijskih izvještaja inozemnog poslovanja (v. MRS 21 - Učinci promjena tečajeva stranih valuta)
- Dobitke ili gubitke proizašle iz ponovnog mjerenja financijske imovine raspoložive za prodaju (v. MRS 39 - Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje)
- Dobitke ili gubitke koji se odnose na učinkoviti dio zaštite novčanog toka (MRS 39)

Ukupno	xx
Porez na ostalu sveobuhvatnu dobit (ako pozicije nisu u neto iznosu)	(xx)
Ostala sveobuhvatna dobit	**xx**

Ovaj drugi dio izvještaja sastavljat će samo poduzetnici kod kojih se javljaju pozicije sveobuhvatne dobiti, tj. dobici i gubici koji kada se realiziraju prelaze u račun dobiti i gubitka.

(c) Izvještaj o novčanom toku

Izvještaj o novčanom toku je financijski izvještaj koji je proizišao iz potrebe menadžmenta trgovačkog društva i financijskih institucija za dodatnim informacijama za potrebe odlučivanja. Na globalnoj razini danas je korist od ovoga izvještaja velika pa čak tolika da sve više zasjenjuje informacije bilance i izvještaja o dobiti.

Vanjski i unutarnji korisnici financijskih izvještaja zainteresirani su za informacijama iz čega i koliko neko poduzeće ili financijska institucija ostvaruje novčane primitke te zbog čega i koliki su novčani izdaci pojedinih aktivnosti.

Prema MRS 7 - *Izvještaj o novčanim tokovima* ovaj izvještaj sastavlja se prema 2 metode (MRS 7, toč. 18.), i to: (a) direktna i (b) indirektna metoda.

Svrha izvještaja o novčanom toku, a to znači koristi koje vanjskim i unutarnjim korisnicima pruža ovaj izvještaj, mogu se sistematizirati na sljedeći način:[4]

a) procjena sposobnosti poduzeća da ostvari budući čisti novčani tok;
b) da omogući ocjenu sposobnosti poduzeća da ispuni svoje obveze vjerovnicima, isplati dividende te da se ocijene potrebe poduzeća za vanjskim financiranjem;
c) da se omogući ocjena uzroka zbog kojih se razlikuje neto dobit od čistog novčanog toka te da omogući povezivanje novčanih primitaka i novčanih izdataka;
d) da se omogući procjena učinaka novčanog toka te raznih nenovčanih investicijskih i financijskih aktivnosti tijekom razdoblja na financijski položaj poduzeća.

Sadržaj izvještaja o novčanom toku može se ilustrirati pomoću sljedećih primjera, i to pomoću direktne i indirektne metode:

PODUZEĆE "ABC" d.d.
IZVJEŠTAJ O NOVČANOM TOKU (direktna metoda)
1. 1. do 31. 12. 2014.

A. POSLOVNE AKTIVNOSTI:
novčani primici od naplate potraživanja od kupaca
novčani primici od naplate u gotovini
novčani izdaci za plaćanje obveza dobavljačima za sirovine i razne usluge
novčani izdaci za isplate plaća zaposlenima
novac ostvaren iz poslovanja
novčani izdaci za kamate
novčani izdaci za poreze (na dobit, na dohodak i PDV)
novac prije izvanrednih stavki
novčani primici od naknade šteta od osiguranja za poplavu i potres

NOVČANI TOK OD POSLOVNE AKTIVNOSTI
B. INVESTICIJSKE AKTIVNOSTI
novčani izdaci za stjecanje dionica
novčani izdaci za kupnju opreme i građevinskih objekata
novčani primici od prodaje opreme i građevinskih objekata
novčani primici od prodaje dionica i obveznica
novčani primici za dividende
novčani primici od kamata za plasmane

NOVČANI TOK OD INVESTICIJSKE AKTIVNOSTI
C. FINANCIJSKE AKTIVNOSTI
novčani primici od emisije dionica
novčani primici od emisije obveznica
novčani primici od primljenih kredita
novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica
novčani izdaci za otplatu obveza za financijski lizing
novčani izdaci za otkup trezorskih dionica
novčani izdaci za isplate dividendi

NOVČANI TOK OD FINANCIJSKE AKTIVNOSTI
ČISTI NOVČANI TOK (A + B + C)
NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA POČETKU RAZDOBLJA
NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA KRAJU RAZDOBLJA
POVEĆANJE (SMANJENJE) NOVCA I NOVČANIH EKVIVALENATA

Indirektna metoda razlikuje se od direktne jedino u strukturi poslovnih aktivnosti. Pomoću ove metode vrši se prilagođavanje neto dobiti ili gubitka na novčani tok korištenjem efekata transakcija nenovčane prirode. Indirektna metoda može se ilustrirati sljedećim primjerom:

PODUZEĆE "XYZ" d.d.
IZVJEŠTAJ O NOVČANOM TOKU (indirektna metoda)
1. 1. do 31. 12. 2014.

A. POSLOVNE AKTIVNOSTI
dobit prije poreza i izvanrednih stavki
amortizacija nematerijalne i materijalne dugotrajne imovine
rashodi od tečajnih razlika
rashodi od kamata
prihodi od kamata
prihodi od dividendi i udjela
dobit od poslovanja prije promjene obrtnog kapitala
povećanje potraživanja od kupaca za kratkotrajnu imovinu
smanjenje obveza dobavljačima za kratkotrajnu imovinu i usluge
smanjenje zaliha
novac od poslovne aktivnosti
isplaćene kamate
plaćeni porezi
novčani tok prije izvanrednih stavki
primici od osiguranja za naknadu štete od potresa i poplava
NOVČANI TOK OD POSLOVNE AKTIVNOSTI

B. INVESTICIJSKE AKTIVNOSTI
novčani izdaci za stjecanje dionica
novčani izdaci za kupnju opreme i građevinskih objekata
novčani primici od prodaje opreme i građevinskih objekata
novčani primici od prodaje dionica i obveznica
novčani primici za dividende
novčani primici od kamata za plasmane
NOVČANI TOK OD INVESTICIJSKE AKTIVNOSTI

C. FINANCIJSKE AKTIVNOSTI
novčani primici od emisije dionica
novčani primici od emisije obveznica
novčani primici od primljenih kredita
novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica
novčani izdaci za otplatu obveza za financijski lizing
novčani izdaci za otkup trezorskih dionica
novčani izdaci za isplate dividendi
NOVČANI TOK OD FINANCIJSKE AKTIVNOSTI

ČISTI NOVČANI TOK (A + B + C)
NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA POČETKU RAZDOBLJA
NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA KRAJU RAZDOBLJA
POVEĆANJE (SMANJENJE) NOVCA I NOVČANIH EKVIVALENATA

(d) Izvještaj o promjeni kapitala (glavnice)

U ovome izvještaju poduzetnici su obvezni prezentirati sljedeće informacije (MRS 1, toč. 106.):

(a) Ukupnu sveobuhvatnu dobit razdoblja, iskazujući odvojeno ukupne iznose raspodjeljive vlasnicima matice i vlasnicima nekontrolirajućih interesa

[4] Vidjeti više, Gulin D., Perčević H., Financijsko računovodstvo - izabrane teme, HZRIF, Zagreb, 2013.

(b) Učinke retroaktivne primjene promjena računovodstvenih politika ili retroaktivnog pripravljanja iznosa priznatih u skladu s MRS 8 i
(c) Usklađenje između knjigovodstvenih iznosa svake komponente glavnice na početku i na kraju razdoblja, uz odvojeno prikazivanje svake promjene proizišle iz:
- dobiti i gubitka
- svake stavke ostale sveobuhvatne dobiti i
- transakcija s vlasnicima u njihovom svojstvu vlasnika, uz odvojen prikaz uplata vlasnika i isplata vlasnicima po osnovi glavnice te promjena vlasničkih udjela u ovisnim društvima koje nemaju za posljedicu gubitak kontrole.

e) Bilješke

Prema MRS 1, toč. 112. Bilješke uz financijske izvještaje sadrže sljedeće informacije:
(a) informacije o računovodstvenim politikama primijenjenim u skladu s točkama 117. - 124.
(b) informacije koje nalažu MSFI, a nisu objavljene u drugim izvještajima i
(c) dodatne informacije koje nisu prezentirane drugdje u financijskim izvještajima, ali su važne za razumijevanje bilo kojega sastavnoga dijela financijskih izvještaja.

Redoslijed objave bilješki također je definiran u MRS 1, toč. 114. prema kojoj se u bilješkama objavljuje:
1. izjava o sukladnosti s MSFI
2. sažetak primijenjenih računovodstvenih politika
3. informacije koje potkrjepljuju stavke prikazane u financijskim izvještajima
4. druge objave, kao npr. nepredviđene obveze, nefinancijske informacije, ciljeve i politike poduzetnika koje se odnose na upravljanje rizicima i sl.

S točke gledišta korisnika financijskih izvještaja bilješke imaju značajnu informacijsku vrijednost. Pozorno pripremljene bilješke kvalitetna su podloga donošenja budućih poslovnih odluka.

5. KORACI I KONTROLE PRI SASTAVLJANJU FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Zadaci koji se u današnje vrijeme stavljaju pred osobe koje su zadužene za vođenje knjigovodstva nisu nimalo jednostavni ni lagani. Znanje kojim takve osobe moraju raspolagati je vrlo široko i zahvaća dobro poznavanje rada na računalu, računalne programe ali prije svega računovodstvene i porezne propise. Čest je slučaj da jedna osoba mora izvršavati sve poslove unutar računovodstvenog procesa i važno je da je upoznata, ali i da sama prepozna i razumije poslovnu aktivnost društva, poznaje sustav knjigovodstva i financijskog izvještavanja. Upravo iz tog razloga važno je da se redovito kontroliraju i ispravljaju nastali propusti i greške pri bilježenju poslovnih događaja. Da bi financijski izvještaji zadovoljili temeljne zahtjeve definirane standardima financijskog izvještavanja i svoju svrhu nužno je da se kontrolama otkriju i kasnije otklone te nastale greške ili propusti. Također, važno je da se primjenjuju utvrđene računovodstvene politike i financijski izvještaji sastavljaju u skladu s njima. Veliko opterećenje poreznim izvještajima i obračunima nesumnjivo utječe na kvalitetu financijskih izvještaja i izvještavanja prema korisnicima financijskih izvještaja.

Svaka aktivnost koja ima za utjecaj određenu promjenu na imovini i obvezama društva mora biti i evidentirana u knjigovodstvu. Redovito bilježenje nastalih poslovnih događaja, a u skladu sa standardima financijskog izvještavanja i računovodstvenim politikama preduvjet je kvalitetnog financijskog izvještaja. Bilježenje nastalih poslovnih promjena u današnjem okruženju, slobodno možemo reći da je u potpunosti informatizirano, te je time mogućnost nastanka greške značajno smanjena. Posebno je to naglašeno kod informacijskih sustava koji imaju unaprijed određene sheme knjiženja poslovnih događaja. Takav sustav također mora biti podložan redovitim kontrolama, posebice zbog promjena koje se u tijeku godine događaju. Najčešće promjene su na području poreznih propisa, promjenama računovodstvenih politika ili promjenama u okviru poslovanja samog poduzetnika.

Računovodstveni proces sastoji se od nekoliko koraka:
- identificiranje i analiziranje nastalog poslovnog događaja te upis (dodjeljivanje konta iz unaprijed pripremljenog kontnog plana) nastale poslovne promjene u odgovarajući modul unutar računovodstvenog programa
- pregled bruto bilance
- analiziranje bruto bilance i konto kartica te otklanjanje uočenih i nastalih pogrešaka
- provedba završnih knjiženja prije zaključenja stanja
  - obračun amortizacije
  - usklađenja zaliha
  - knjiženje inventure
  - ostalo prema specifičnosti pojedinog poduzetnika
- sastavljanje poreznih prijava
- sastavljanje financijskog izvještaja
- zaključenje stanja i prijenos u novu poslovnu godinu.

U tom smislu mogu se izdvojiti određene kontrole i pregledi stanja prije sastavljanja financijskih izvještaja:

Koraci pri kontroliranju i sastavljanju financijskih izvještaja

Bilanca – konta imovine, obveza i kapitala

1. Dugotrajna imovina
   a. prekontrolirati konta imovine u pripremi
   b. provjeriti imaju li sva sredstva dugotrajne imovine koja su u upotrebi dodijeljenu stopu amortizacije koja je predviđena računovodstvenom procjenom
   c. je li u tijeku godine bilo vrijednosnih usklađenja dugotrajne imovine
   d. provjeriti odgovara li iskazana dugotrajna imovina na kontima poziciji u kojoj će biti iskazana u financijskim izvještajima
   e. provjeriti odgovara li vrijednosno stanje u analitičkom knjigovodstvu dugotrajne imovine sa stanjem iskazanim u bruto bilanci (sintetika)
   f. provjeriti je li dugotrajna imovina namijenjena prodaji isključena iz obračuna amortizacije
   g. provjeriti je li financijska imovina klasificirana u skladu s računovodstvenim politikama te je li usklađena s fer vrijednošću na dan izvještavanja
   h. identificirati povezane poduzetnike i provjeriti odnose i promete s povezanim poduzetnicima
   i. provjeriti stanja odgođene porezne imovine i razloge zbog kojih ona nastaje (preneseni gubici, zalihe, amortizacija i ostalo...);
2. Kratkotrajna imovina
   a. provjeriti metode razduživanja zaliha i u slučajevima kada one ne odgovaraju vrsti i načinu poslovanja poduzetnika predložiti upravi primjereniju metodu
   b. provjeriti sa za to zaduženim osobama (najčešće inženjeri pojedinog područja) kod primjene metode standardnog troška je li se redovito usklađuju i prate cijene nabave po kojima se

iskazuju planski troškovi – utvrditi odstupanje od planskih cijena
c. provjeriti stanja na kontima trgovačke robe te napraviti automatska ili ručna usklađenja s kontima nabave trgovačke robe, robe u trgovini, ukalkuliranog PDV-a, i ukalkulirane razlike u cijeni
d. utvrditi fer vrijednost biološke imovine
e. utvrditi stanje potraživanja od kupaca i uskladiti stanja pri provođenju postupka inventure
f. provesti ispravke vrijednosti potraživanja prema informacijama dobivenih od uprave
g. provjeriti dospjelosti potraživanja i zastaru potraživanja
h. utvrditi iznose potraživanja od članova društva i zaposlenika te iskazati potraživanja za kamate za ta potraživanja ako postoji obveza obračuna kamate
i. provjeriti i uskladiti potraživanja od države (primjerice, proknjižiti i saldirati stanje poreza na dodanu vrijednost, provjeriti stanja predujmova poreza na dobit, preplatu po kontima doprinosa, iskazati potraživanje po osnovi refundacije naknada od nadležnih tijela i slično)
j. provjeriti kod financijske imovine odgovara li iskazivanje na kontima kratkotrajne imovine klasifikaciji prema računovodstvenim politikama
k. provjeriti stanja konta žiroračuna domaće i stranih valuta te usporediti s posljednjim izvodom poslovne godine
l. proknjižiti tečajne razlike ako nisu proknjiženje prilikom knjiženja poslovnog događaja koji je generirao tečajne razlike
m. provjeriti salda konta prijelaznih računa – u pravilu saldo prijelaznog računa na dan izvještavanja mora biti 0, no u iznimnim slučajevima može imati određeno stanje (prijenosi sa žiroračuna na žiroračun ako je dan izvještavanja neradni dan)
n. provjeriti i uskladiti plaćene troškove budućeg razdoblja (troškovi godišnjih osiguranja, unaprijed plaćene najamnine i slično) i obračunate prihode (iskazivanje prihoda prema stupnju dovršenosti ako potraživanje prema kupcu još nije moguće priznati);

3. Kapital i rezerve
a. provjeriti knjiženja u slučajevima reinvestiranja dobiti ili smanjenja temeljnog kapitala na poziciji temeljnog kapitala
b. provjeriti stanja kapitalnih rezervi prema odnosima s članovima društva (otpis obveze po osnovi danih pozajmica članova društva prema društvu i slični unosi dugotrajne ili kratkotrajne imovine koji nemaju obilježje prodaje i za koje nije povećan temeljni kapital)
c. provjeriti stanja rezervi iz dobiti u slučajevima kada postoji obveza raspodjele dobiti na rezerve (dionička društva, jednostavna društva s ograničenom odgovornošću ili prema statutima društava)
d. provjeriti promete po revalorizacijskim rezervama i usporediti ih s prometima ispravka vrijednosti revalorizirane imovine i prometom konta dobiti
e. provjeriti knjiženja na kontima zadržane dobiti ili prenesenog gubitka, stanja u financijskom izvještaju moguća su samo na jednoj poziciji ili zadržane dobiti ili gubitka ovisno što je veće. Provjeriti je li iskazana odgođena porezna imovina u slučajevima kada za nju postoje uvjeti iskazivanja
f. proknjižiti raspodjelu dobiti prema odluci o raspodjeli dobiti ili prijenosu gubitka ako nisu proknjiženi, provjeriti i usporediti stanja obveze prema članovima društva i možebitnoj obvezi poreza na dohodak od kapitala ako se isplaćuje dobit koja podliježe oporezivanju;

4. Rezerviranja
a. prekontrolirati ugovore prema kojima su iskazana rezerviranja i njihov porezni status;

5. Dugoročne obveze
a. provjeriti odnose s povezanim poduzetnicima i posebno ih iskazati ako nisu dosada bili iskazivani na posebnoj poziciji u izvještaju
b. utvrditi i provjeriti stanje duga prema obvezama po osnovi zajmova, depozita i sličnih obveza, utvrditi i iskazati kamatu ako za nju nastaje obveza
c. odrediti koji dio dugoročnog kredita dospijeva u sljedećoj godini te taj iznos iskazati na kratkoročnim obvezama prema bankama i drugim financijskim institucijama (dugoročni krediti, financijski leasing i slično)
d. provjeriti stanja odgođene porezne obveze (često se propušta iskazivanje odgođene porezne obveze po osnovi revalorizacije zemljišta);

6. Kratkoročne obveze
a. iskazati kao kratkoročnu obvezu dio dugoročnih obveza, također voditi računa pri iskazivanju dijela dugoročnih obveza prema dobavljačima po osnovi predstečajne nagodbe, kredita, zajmova, leasinga i slično
b. utvrditi i odvojiti povezane osobe i posebno ih iskazati u financijskom izvještaju
c. provjeriti jesu li zatvorena stanja obveza po predujmovima za primljene isporuke dobara i usluga, provjeriti je li odbijen pretporez po primljenim računima za predujam (često se primljeni predujam evidentira na potražna stanja kupaca, što dovodi do netočnog iskazivanja ukupnih potraživanja od kupaca, knjiženje zatvaranja obveze po primljenom predujmu provest će se po isporuci dobra ili obavljenoj usluzi, tj. u trenutku kada će nastati mogućnost priznavanja potraživanja
d. provjeriti jesu li obračunate sve obveze prema zaposlenima neovisno o karakteru obveza (obveze za plaće, obveze po osnovi putnih naloga, obveze po osnovi ostalih isplata prema pravima koja zaposleni imaju (božićnica, regres, sudjelovanje u rezultatu i slično);

7. Odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja
a. provjeriti konta prihoda budućih razdoblja i usporediti ih s nastalim troškovima po toj osnovi kako bi se mogli sučeliti (amortizacija imovine za koju je dobivena državna potpora ili poticaj, iskazivanje prihoda od sufinanciranja kod zapošljavanja i sučeljavanje s nastalim troškovima po toj osnovi);

8. Izvanbilančni zapisi
a. primljene i dane zadužnice
b. prekontrolirati stanje robe u komisiji i utvrditi dio koji je realiziran po osnovi komisijskog zapisnika.

RAČUN DOBITI I GUBITKA
Konta troška, prihoda i rashoda

9. Poslovni prihodi
a. Provjeriti jesu li u skladu sa standardima financijskog izvještavanja zadovoljeni uvjeti priznavanja prihoda po osnovi prodaje robe i pružanja usluga i jesu li klasificirani u skladu sa standardima (prihodi od prodaje i ostali poslovni prihodi);

10. Poslovni rashodi
a. Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda – provjeriti je li iznos utrošenih (prodanih) zaliha

ujedno i iskazan na rashodima odnosno je li iz troška isključen iznos povećanja zaliha u odnosu na prvi datum poslovne godine. U financijskom izvještaju povećanje vrijednosti zaliha iskazuje se s predznakom minus, a smanjenje zaliha s predznakom plus

b. Materijalni troškovi – troškovi skupine konta 40 – Materijalni troškovi. Troškovi prodane robe – skupina konta 710, 711, 712 i 713, provjeriti shemu knjiženja razduženja zaliha, tj. skladišta i odnosa ukalkuliranog PDV-a i razlike u cijeni
c. Ostali vanjski troškovi – troškovi iz skupine 41 – Troškovi usluga, i 42 - Troškovi ostalih usluga, komunalnih i ostalih naknada
d. Troškovi osoblja – provjeriti jesu li u troškove osoblja uključeni svi troškovi koji pripadaju kategoriji plaća i ostalih povezanih troškova s radom (naknada troškova prijevoza na posao i s posla, potpore radnicima, prigodne nagrade i darovi radnicima, otpremine)
e. Amortizacija – provjeriti konta ispravka vrijednosti.
f. Ostali troškovi – konta iz skupine 44 – Naknade troškova radnika i izdaci za ostala materijalna prava (osim 443, 445, 446 i 447) 446 – Ostali troškovi poslovanja, 48 - Financijski troškovi uključeni u troškove proizvoda
g. Vrijednosno usklađivanje – razdvojiti vrijednosno usklađivanje kratkotrajne imovine (npr. vrijednosno usklađivanje potraživanja od kupaca i zaliha) i dugotrajne imovine, provjeriti je li iskazana odgođena porezna imovina u slučajevima gdje postoji mogućnost za njeno priznavanje
h. Rezerviranja – utvrditi i iskazati iznose rezerviranja prema ugovorima ili ostalim uvjetima gdje je rezerviranja potrebno iskazati. Voditi računa o pravilima i uobičajenim iznosima primjerenima vrsti posla
i. Ostali poslovni rashodi – konta 701 i 717
j. Financijski prihodi – proknjižiti i provjeriti iznose iskazanih kamata (pozajmice, zatezne kamate, ukalkulirane kamate zbog roka plaćanja). Proknjižiti tečajne razlike utvrđene kod potraživanja i obveza iskazanih u stranoj valuti ili povezanih s valutnom klauzulom – Pozitivne tečajne razlike. Prihodi od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa – konto 770, Nerealizirani dobici (prihodi) – proknjižiti prihode od nerealiziranih dobitaka i usklađenja na dan izvještavanja vrijednosnih papira klasificiranih po metodi fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka
k. Financijski rashodi - proknjižiti i provjeriti iznose iskazanih kamata (pozajmice, zatezne kamate, ukalkulirane kamate zbog roka plaćanja). Proknjižiti tečajne razlike utvrđene kod potraživanja i obveza iskazanih u stranoj valuti ili povezanih s valutnom klauzulom – Negativne tečajne razlike. Nerealizirani gubici (rashodi) – proknjižiti rashode od nerealiziranih gubitaka i usklađenja na dan izvještavanja vrijednosnih papira klasificiranih po metodi fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka
l. Udio u dobiti od pridruženih poduzetnika i udio u gubitku od pridruženih poduzetnika – primjena metode udjela. Kod pridruženih poduzetnika dobit ili koju ostvari pridruženo društvo evidentira se na dan izvještavanja u prihode ili rashode i povećava se ili smanjuje iznos ulaganja u pridruženo društvo. U godini u kojoj je dobit isplaćena iskazuje se smanjenje ulaganja i povećanje imovine (žiroračun ili neki drugi oblik imovine)
m. Izvanredni – ostali prihodi i Izvanredni ostali rashodi - iskazuju se prihodi evidentirani na skupini konta 78 – Ostali – Izvanredni rashodi (prodaja dugotrajne imovine, negativni goodwill, otpis obveza, viškovi, prihodi od prodaje sirovina i materijala, prihodi od naplaćenih penala, nagrada, naplaćena prethodno otpisana potraživanja i ukidanje vrijednosnih usklađivanja, prihodi iz prošlih godina, Ostali izvanredni prihodi, Izvanredni rashodi gubici od prestanka priznavanja dugotrane imovine, darovanja, manjkovi, trošak nabave prodanih sirovina i materijala, kazne, penali i naknade štete, otpisana potraživanja, naknadno utvrđeni rashodi iz prošlih godina, rashod od prestanka obavljanja aktivnosti, ostali rashodi
n. Porez na dobit – sastaviti prijavu poreza na dobit uz sva obvezna uvećanja i umanjenja propisana Zakonom i Pravilnikom o porezu na dobit i proknjižiti obvezu ili odgođenu poreznu imovinu u slučaju gubitka prije zaključivanja stanja i prijenosa u novu poslovnu godinu.

6. PROMJENA RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA, PROMJENE U RAČUNOVODSTVENIM PROCJENAMA I ISPRAVLJANJE POGREŠAKA IZ PRETHODNIH RAZDOBLJA

6.1. Promjena računovodstvenih politika

Računovodstvene politike obuhvaćaju načela, osnove, pravila i konvencije koje se primjenjuju prilikom sastavljanja financijskih izvještaja. Prema MRS 8 - *Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške* moguće su promjene računovodstvenih politika (MRS 8, toč. 14a, 14b.), i to:

(a) ako se promjena vrši Standardom ili Tumačenjima (SIC), ili
(b) promjena rezultira financijskim izvještajima koji pružaju pouzdanije i značajnije informacije o učincima transakcija, drugih događaja ili uvjeta na financijski položaj, financijsku uspješnost ili novčane tokove poslovnog subjekta.

Posljedice promjene računovodstvenih politika jesu retroaktivno usklađivanje za učinke promjena računovodstvenih politika. Poduzetnik će promjenu računovodstvenih politika u skladu s MRS 8, toč. 19b. uskladiti početno stanje komponente kapitala (zadržane dobiti) kao da se računovodstvena politika oduvijek primjenjivala (zbog usporedivosti).

6.2. Promjena u računovodstvenim procjenama

Vrlo često su stavke financijskih izvještaja podvrgnute procjenama. Naročito je to aktualno kada su u pitanju mjerenja na datum bilance onih pozicija koje se iskazuju po fer vrijednosti koja nije dostupna (MRS 8, toč. 32. - 38.). Procjene se mijenjaju ako se promijene okolnosti na kojima se temeljila procjena. Ukoliko je teško razlikovati promjenu računovodstvene politike od promjene računovodstvene procjene tada se promjena smatra promjenom računovodstvene procjene.

Sukladno t. 3.4. HSFI 3, odnosno t. 5. MRS 8 promjene računovodstvene procjene su usklađivanja knjigovodstvenog iznosa neke imovine ili obveze, ili iznosa periodične potrošnje neke imovine nastalo procjenom sadašnjeg stanja i očekivanih budućih koristi i obveza povezanih s tom imovinom i obvezama. Promjene računovodstvenih procjena nastaju zbog novih informacija ili novih otkrića i u skladu s tim nisu ispravci pogrešaka.

Učinak promjene računovodstvene procjene se sukladno t. 3.27. HSFI 3, odnosno t. 36. MRS 8 priznaje uključivanjem u dobit ili gubitak u razdoblju promjene, ako promjena utječe samo na to razdoblje, ili

razdoblju promjene i budućim razdobljima, ako promjena utječe na oba razdoblja.

Ukoliko iz promjene računovodstvene procjene proizlaze promjene u imovini i obvezama ili se odnosi na neku stavku kapitala, to se treba priznati usklađivanjem knjigovodstvenih iznosa odgovarajuće stavke imovine, obveza ili kapitala u razdoblju nastale promjene (t. 3.28. HSFI 3, t. 36. MRS 8).

Promjena računovodstvene procjene nije ispravak pogreške i zbog toga može utjecati samo na dobit ili gubitak tekućeg razdoblja, ili na dobit i gubitak tekućeg i budućih razdoblja. Tako na primjer, promjena procjene iznosa sumnjivih i spornih potraživanja utječe samo na dobit ili gubitak tekućeg razdoblja i za tu svrhu je priznata kao rashod u tekućem razdoblju, ali promjena procijenjenog korisnog vijeka upotrebe imovine koja se amortizira utječe na trošak amortizacije u tekućem i u svakom budućem razdoblju tijekom preostalog korisnog vijeka upotrebe te imovine. U oba se slučaja učinak promjene, koja se odnosi na tekuće razdoblje, priznaje kao prihod ili rashod tekućeg razdoblja. Učinak na buduća razdoblja, ako postoji, priznaje se kao prihod ili rashod u tim budućim razdobljima.

Sukladno t. 3.37. HSFI 3, odnosno t. 39. MRS 8 poduzetnik treba u bilješkama uz financijske izvještaje objaviti vrstu i iznos promjene računovodstvene procjene, koja ima učinak na tekuće razdoblje ili za koju se očekuje da će imati učinak na buduća razdoblja.

6.2.1. Primjer promjene procjene korisnog vijeka upotrebe na veći broj godina

Društvo je primilo račun za novi stroj u vrijednosti od 120.000 kn + PDV. Za prijevoz stroja angažiran je prijevoznik od kojeg je primljen račun na iznos od 20.000 kn + PDV. Stroj je montiran, za što je primljen račun od dobavljača na iznos od 10.000 kn + PDV.

Uprava je procijenila da je korisni vijek upotrebe stroja 5 godina. Stroj je aktiviran 1. siječnja te je obračunata amortizacija za prvu i drugu godinu korištenja. U prve dvije godine nisu postojali elementi za promjenu procjene vijeka upotrebe. Tijekom treće godine uprava Društva ponovno procjenjuje vijek upotrebe i temeljem novih spoznaja donosi odluku da je ukupan korisni vijek upotrebe 7 godina.

Obračun nabavne vrijednosti stroja:

kupovna cijena stroja	120.000
troškovi prijevoza	20.000
troškovi montaže	10.000
nabavna vrijednost	**150.000**

Obračun amortizacije za prve dvije godine korištenja:

nabavna vrijednost	150.000
vijek upotrebe	5
stopa amortizacije	20%
godišnji iznos amortizacije	**30.000**

Obračun amortizacije nakon promjene procijenjenog vijeka trajanja (za preostalih 5 godina):

nabavna vrijednost		150.000
akumulirana amortizacija nakon 2 godine	30.000 x 2	60.000
neto knjigovodstvena vrijednost	150.000 - 60.000	90.000
preostali vijek upotrebe	7 - 2	5
godišnji iznos amortizacije	90.000 / 5	**18.000**
stopa amortizacije u preostalom vijeku upotrebe	18.000 / 150.000	**12%**

Odluka Uprave o promjeni procjene korisnog vijeka upotrebe na veći broj godina može biti sljedećeg sadržaja:

Razvoj d.o.o.
Schmalenbachova 46
TROGIR

Temeljem ovlaštenja iz Statuta, članka za odluke, uprava Društva donosi

Odluku o promjeni procjene korisnog vijeka upotrebe

Uprava Društva donosi odluku o povećanju korisnog vijeka upotrebe za stroj Envictus, inv. br. 4217, koji čini skupinu strojeva u upotrebi, s 5 na 7 godina. Na temelju ove promjene stopa amortizacije je smanjena s 20% na 12%.
U skladu sa Zakonom o računovodstvu i MRS-om 16 / HSFI 6 Uprava je preispitala korisni vijek upotrebe stroja Envictus te je zaključila da je zbog ukidanja druge smjene u proizvodnji smanjena iskorištenost kapaciteta stroja te se temeljem toga vijek upotrebe povećava.
Učinke navedene promjene procjene računovodstvo će provesti u skladu s MRS 8 / HSFI 3 uključivanjem u rashode razdoblja.

U Zagrebu, 13. prosinca 20XX.

Predsjednik Uprave

_____

Tablica 1.: Evidentiranje promjene procjene korisnog vijeka upotrebe na veći broj godina

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Račun za stroj	150.000,00		221
	- stroj u pripremi	120.000,00	025	
	- pretporez	30.000,00	1820	
2.	Račun za prijevoz	25.000,00		221
	- stroj u pripremi	20.000,00	025	
	- pretporez	5.000,00	1820	
3.	Račun za montažu	12.500,00		221
	- stroj u pripremi	10.000,00	025	
	- pretporez	2.500,00	1820	
4.	Aktivacija stroja	150.000,00	0211	025
1. godina				
1.	Amortizacija	30.000,00	430	0291
2. godina				
1.	Amortizacija	30.000,00	430	0291
3., 4., 5., 6. i 7. godina				
1.	Amortizacija	18.000,00	430	0291

U bilješkama uz financijske izvještaje Društvo će u trećoj godini korištenja stroja prikazati učinak povećanja procijenjenog vijeka upotrebe stroja na troškove amortizacije, odnosno na dobit ili gubitak tekućeg i budućih razdoblja.

6.2.2. Primjer promjene procjene korisnog vijeka upotrebe na manji broj godina

Nabavna vrijednost stroja iznosi 120.000 kn. Uprava je procijenila korisni vijek upotrebe stroja na 8 godina. Nakon dvije godine korištenja, Uprava vrši ponovnu procjenu korisnog vijeka upotrebe, te zaključuje da je, zbog intenzivnog korištenja stroja, ukupan koristan vijek upotrebe 6 godina.

Obračun amortizacije za prve dvije godine korištenja:

nabavna vrijednost	120.000
vijek upotrebe	8
stopa amortizacije	12,50%
godišnji iznos amortizacije	**15.000**

Obračun amortizacije nakon promjene procijenjenog vijeka trajanja (za preostale 4 godine):

nabavna vrijednost		120.000
akumulirana amortizacija nakon 2 godine	15.000 x 2	30.000
neto knjigovodstvena vrijednost	120.000 - 30.000	90.000
preostali vijek upotrebe	6 - 2	4
godišnji iznos amortizacije	90.000 / 4	**22.500**
stopa amortizacije u preostalom vijeku upotrebe	22.500 / 120.000	**18,75%**

Odluka Uprave o promjeni procjene korisnog vijeka upotrebe na manji broj godina može biti sljedećeg sadržaja:

Vijak d.o.o.
Andrićeva 13
ZAGREB

Temeljem ovlaštenja iz Društvenog ugovora, članka za odluke, Direktor donosi

Odluku o promjeni procjene korisnog vijeka upotrebe

Direktor donosi odluku o smanjenju korisnog vijeka upotrebe za stroj Preša XL, inv. br. 19, koji čini skupinu strojeva u upotrebi, s 8 na 6 godina. Na temelju ove promjene stopa amortizacije je povećana s 12,5% na 18,75%.
U skladu sa Zakonom o računovodstvu i MRS-om 16 / HSFI 6 Direktor je preispitao korisni vijek upotrebe stroja Preša XL te je zaključio da je zbog znatno povećane realizacije povećana iskorištenost kapaciteta stroja te se temeljem toga vijek upotrebe smanjuje.
Učinke navedene promjene procjene računovodstvo će provesti u skladu s MRS 8 / HSFI 3 uključivanjem u rashode razdoblja.

U Zagrebu, 12. prosinca 20XX.

Direktor

_____

Tablica 2.: Evidentiranje promjene procjene korisnog vijeka upotrebe na manji broj godina

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1. godina				
1.	Amortizacija	15.000,00	430	0291
2. godina				
1.	Amortizacija	15.000,00	430	0291
3., 4., 5. i 6. godina				
1.	Amortizacija	22.500,00	430	0291

U bilješkama uz financijske izvještaje Društvo će u trećoj godini korištenja stroja prikazati učinak smanjenja procijenjenog vijeka upotrebe stroja na troškove amortizacije, odnosno na dobit ili gubitak tekućeg i budućih razdoblja.

6.3. Ispravljanje pogrešaka iz ranijih razdoblja

Pogreške u računovodstvu nastaju u svezi priznavanja, mjerenja i objavljivanja elemenata financijskih izvještaja. Kada pogreške imaju materijalni značaj tada treba utvrditi učinke pogrešaka i izvršiti ispravljanje. Učinci računovodstvenih pogrešaka ispravljaju se retroaktivno u skladu s MRS 8, toč. 42.:

(a) prepravljanjem usporednih iznosa za prezentirano prethodno razdoblje u kojemu je pogreška nastala
(b) ako je pogreška nastala prije najranije prezentiranog razdoblja, prepravljanjem početnog stanja imovine, obveza i kapitala za najranije prezentirano razdoblje.

Kod ispravljanja pogrešaka postoje i ograničenja retroaktivnog ispravljanja (MRS 8, toč. 43. - 45.). Pogreške prethodnog razdoblja treba ispraviti retroaktivnim prepravljanjem, osim u razmjeru u kojemu je neizvedivo odrediti ili učinak za određeno razdoblje ili kumulativni učinak pogreške. Kada je neizvedivo odrediti učinak pogreške na usporedne informacije pojedinog prezentiranog prethodnog razdoblja, subjekt će prepraviti knjigovodstvenu vrijednost imovine, obveza i kapitala najranijeg razdoblja za koje je izvedivo retroaktivno prepravljanje. Također, ako je neizvedivo utvrditi kumulativan učinak pogreške, subjekt treba prepraviti usporedne informacije počevši od najranijeg datuma od kojega je to izvedivo.

7. OSTALE PRIPREMNE RADNJE ZA SASTAVLJANJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

U okvir pripremnih radnji za sastavljanje financijskih izvještaja: (1) provođenja i knjiženja inventurnih razlika, (2) zaključivanja konta glavne knjige, (3) izrade bruto ili pokusne bilance, te (4) sastavljanja financijskih izvještaja, potrebno je voditi računa (ovisno o sektorskoj pripadnosti poduzetnika) i drugim uvjetima koji utječu na priznavanje i mjerenje pozicija koje su sastavni dio financijskih izvještaja. Među najvažnije aktivnosti, ovisno o statusu poduzetnika, njegovim transakcijama i veličini, možemo u pripremnim aktivnostima analizirati sljedeće uvjete:

(a) ukoliko je poduzetnik uključen u konsolidaciju (matica ili podružnica) mora izvršiti sve pripremne radnje za izradu konsolidiranih izvještaja
(b) ukoliko poduzetnik ima poslovne subjekte u inozemstvu tada treba prevesti financijske izvještaje iskazane u stranoj valuti na valutu zemlje sjedišta poduzeća
(c) izvršiti detaljnu analizu povezanih osoba i transakcije s njima objaviti u bilješkama uz financijske izvještaje
(d) analizirati i tretirati rezerviranja, nepredvidive obveze i nepredvidivu imovinu
(e) izvršiti sve procjene fer vrijednosti, nadoknadivog iznosa i revalorizacije dugotrajne nematerijalne i materijalne imovine, obračuni amortizacije, vrijednosnih usklađivanja itd.
(f) utvrditi i tretirati sve nastale događaje poslije datuma bilance, i
(g) sve druge aktivnosti ovisno o veličini poduzetnika, sektora u kojemu obavlja poslovnu aktivnost.

Kvalitetne pripremne radnje su važna pretpostavka izrade kvalitetnih financijskih izvještaja kao osnove odlučivanja korisnika izvještaja o poslovnim aktivnostima.

IVICA MILČIĆ
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 657.2

Godišnji popis imovine i obveza – inventura

Jedan od glavnih zahtjeva Zakona o računovodstvu (Nar. nov., br. 109/07., 54/13. i 121/14.) je provođenje godišnjeg popisa imovine i obveza i usklađenje stanja u knjigovodstvu s utvrđenim stvarnim stanjem nakon provedenog postupka inventure. Razlozi odstupanja knjigovodstvenog stanja od stvarnog stanja mogu biti višestruki. U pravilu su to pogreške pri isporukama zaliha, gubici i kašnjenje s dostavom dokumentacije, pogrešna knjiženja i slično. Svako odstupanje od stvarnog stanja potrebno je u skladu s računovodstvenim standardima provesti u knjigovodstvu kako bi financijski izvještaj bio što je moguće točniji. Kako bi godišnji popis što kvalitetnije proveli nužno je postaviti određena pravila provođenja popisa, imenovati komisiju za popis, vrijeme popisa i rok za dostavu popisnih lista s prijedlozima upravi. Radnje koje prethode popisu također zahtijevaju određen angažman, prije svega kroz pripremu dokumentacije, pripremu predmeta popisa i slično. U članku je detaljnije razrađen postupak provođenja inventure.

1. UVOD

Svi subjekti pravnog prometa koji obavljaju bilo koji vid registrirane djelatnosti neovisno o pravnoj formi (trgovačko društvo, obrtnik, samostalna djelatnost…) dužni su provesti godišnji popis imovine i obveza te uskladiti knjigovodstveno stanje sa stvarnim stanjem.

Obveza provođenja godišnjeg popisa uređena je u nekoliko zakona. Opći porezni zakon (Nar. nov., br. 147/08., 18/11., 78/12., 136/12. i 73/13.) kao Zakon koji uređuje odnos između poreznih obveznika i poreznih tijela u svojim odrednicama propisuje kada se godišnji popis mora obaviti.

Temeljem navedenog propisa popis imovine i obveza mora se provesti kako je uređeno čl. 56. stavcima 13., 14. i 15.

…"Na početku poslovanja porezni obveznik mora popisati svu imovinu i obveze te navesti njihove pojedinačne vrijednosti. Takav se popis mora sastaviti i krajem svake poslovne godine kao godišnji popis.

…Osim godišnjeg popisa, porezni obveznik mora popisati imovinu i obveze i u drugim slučajevima, a posebno po nalogu poreznog tijela u postupku poreznog nadzora, pri promjenama cijena dobara ili poreznih stopa ako je to bitno za oporezivanje isporuka tih dobara, kod statusnih promjena i kod otvaranja postupka stečaja ili postupka likvidacije ili prestanka obavljanja djelatnosti.

Popisne liste smatraju se knjigovodstvenim ispravama."

Obveza popisa uređena je i Zakonom o računovodstvu (Nar. nov., br. 109/07. i 54/13.) u sljedećim slučajevima kako je uređeno člancima:

Člankom 9. stavkom 4.:

"…Poslovne knjige otvaraju se početkom poslovne godine na temelju bilance sastavljene na kraju prethodne poslovne godine ili na temelju popisa imovine i obveza kod novoosnovanih poduzetnika ili na temelju knjigovodstvene isprave."

Člankom 11.:

"(1) Poduzetnik mora na početku poslovanja popisati imovinu i obveze i navesti njihove pojedinačne vrijednosti u količinama i u novčanom iznosu.

(2) Poduzetnik je dužan najmanje jednom i to na kraju poslovne godine popisati imovinu i obveze i s popisanim stanjem uskladiti knjigovodstveno stanje.

(3) Poduzetnik koji provodi popis imovine i obveza tijekom poslovne godine dužan je na kraju poslovne godine s popisanim stanjem uskladiti knjigovodstveno stanje.

(4) Osim popisa iz stavka 2. ovoga članka, poduzetnik mora popisati imovinu i obveze u slučajevima promjene cijena proizvoda i robe, statusnih promjena, otvaranja stečajnog postupka ili pokretanja postupka likvidacije."

Da bi popis imovine i obveza bio što točniji potrebno je napraviti određene radnje koje prethode popisu. Obujam posla ovisi o veličini obveznika provođenja popisa, količini dokumentacije, broju i složenosti predmeta popisa s kojom raspolaže. Zakonom o računovodstvu i Općim poreznim zakonom navedeno je da se godišnji popis imovine i obveza mora provesti krajem (Zakon o računovodstvu) odnosno na kraju poslovne godine (Opći porezni zakon). Kod većih obveznika provođenja popisa takvo nešto nije moguće zbog velikog broja stavaka imovine i obveza pa se godišnji popis provodi cijelu godinu, a stanje se usklađuje sa stanjem na zadnji dan poslovne godine. Popis je potrebno obaviti što je bliže moguće kraju poslovne godine za koju se obavlja popis. Jasno je da je na sam posljednji dan poslovne godine, ako je on jednak kalendarskom, vrlo teško očekivati da će se popis nekog većeg društva stići obaviti. U takvim slučajevima uprava planira provođenje godišnjeg popisa pa kroz odluke o provođenju godišnjeg popisa imenuje i zadužuje određene osobe da popisuju imovinu i obveze tijekom godine. Imovina koja ima najmanji koeficijent obrtaja popisuje se prva (dugotrajna imovina – zemljište, zgrade, poslovni prostori ili kod nematerijalne određena višegodišnja prava i slično). Posljednja se popisuje imovina s najvećim koeficijentom

obrtaja, i to u pravilu može trajati i po nekoliko mjeseci pa se popis započne u „staroj" godini, a završi u „novoj". Posljednja se popisuju potraživanja od kupaca i obveze dobavljačima i to u pravilu u „novoj" poslovnoj godini. Razlog tome je u činjenici da nema smisla popisivati potraživanja i obveze dok svi dokumenti nisu proknjiženi. U knjigovodstvu se knjiženje popisa provodi s danom na koji je popis stvarno proveden, a prometi do kraja poslovne godine su korekcija tog stanja. Primjerice, godišnji popis se provodi od 10. prosinca do 22. prosinca, zalihe trgovačke robe A 10. prosinca ima na stanju 100 komada. U materijalnom knjigovodstvu iskazano je stanje 105 komada. Utvrđeni manjak evidentira se kao rashod[1] u računu dobiti i gubitka tekuće godine. Do 31. 12.[2] povećanje zalihe trgovačke robe A bilo je 30 komada, a od dana popisa do 31. 12. prodano je 50 komada trgovačke robe A. Stanje koje je na dan 31. 12. iskazano u materijalnom knjigovodstvu iznosi: 80 komada.

Da bi godišnji popis bio što realniji mogući u knjigovodstvu je prije izlistavanja popisnih lista nužno provesti određene kontrole i predradnje. Prije svega provjeriti jesu li svi dokumenti dostavljeni u knjigovodstvo i proknjiženi u knjigovodstvu[3], provjeriti postoji li još dokumenata za dostaviti (ova kontrola može se provesti kroz pregled kroz stanja i promet kartice dobavljača – ako se pojavljuje dugovni saldo na kartici dobavljača moguće je da je predujam krivo knjižen ili je račun plaćen, a nije dostavljen u knjigovodstvo). Provjeriti nelogična stanja poput velikih manjkova ili neuobičajenih viškova. Osobe zadužene za fizičko rukovanje zalihama moraju ih pripremiti za popis na način da se uredno poslože, grupiraju i slično, a što ovisi o vrsti imovine koja se popisuje. Također, važna predradnja popisu je uspostavljanje jasnog načina označavanja imovine nad kojom se provodi popis. Za dugotrajnu imovinu, sitni inventar, odnosno imovinu koja je u upotrebi poduzetnika najčešće se dodjeljuju inventarni brojevi, a kod zaliha trgovačke robe, kodovi koji se kasnije i koriste prilikom prodaje.

Popisnim komisijama dostavlja se predmet i mjesto popisa, zadaci članova komisije, vrijeme odnosno dan popisa, rok za predaju izvještaja o popisu, odgovorna osoba za organizaciju i stručni nadzor popisa. Popisne liste sastoje se od naziva predmeta popisa koji mora biti razumljiv i jasan kako ne bi došlo do zamjene predmeta popisa i samim time do dovođenja u zabludu popisnih komisija i kasnijih grešaka u knjigovodstvu. Kod većih obveznika provođenja popisa koji imaju značajniji broj artikala godišnji popis provodi se pomoću razne elektroničke opreme koja skeniranjem koda predmeta popisa, inventarnog broja ili slične oznake koja se može za ovu priliku koristiti, grešku zamjene svodi na najmanju moguću mjeru.

2. DONOŠENJE ODLUKE O POPISU, IMENOVANJE I ZADACI KOMISIJE ZA POPIS

Odluke o popisu imovine i obveza moraju odgovarati imovini ili obvezi nad kojom se popis provodi. U odluci o popisu navodi se predmet i mjesto popisa, zadaci članova komisije, vrijeme odnosno dan popisa, rok za predaju izvještaja o popisu, odgovorna osoba za organizaciju i stručni nadzor popisa. Kod većih obveznika provođenja popisa postoje i upute o provođenju popisa gdje to narav posla zahtijeva. Primjerice, kod određenih slučajeva gdje fizičko brojanje, vaganje ili neka druga metoda stvarnog utvrđivanja stanja nije moguća potrebno je napraviti procjenu. Procjena se radi na temelju iskustva struke koja je za takve predmete razvila metode utvrđivanja količine (pijesak, stočna hrana, cement i slično).

U popisnoj komisiji gdje je to moguće, nužno trebaju biti osobe koje svojom stručnošću i znanjem o pojedinim stavkama popisa mogu taj zadatak odraditi. Kod malih trgovačkih društava čest je slučaj da popis obavlja jedna ili dvije osobe koje su ujedno i vlasnici udjela društva ili jedini zaposleni i slično. U takvim će slučajevima ta jedna osoba biti zadužena za cjelokupni popis imovine i obveza. Iako, literatura često govori o komisijama za popis i članovima, pravilima da osobe zadužene za pojedinu imovinu ujedno i ne provode popis nad tom imovinom, u praksi je to kod tih obveznika provođenja popisa teško izvedivo. Kvaliteta takvog popisa proizlazi iz činjenice da je osobi koja je zadužena za poslovanje/zastupanje, a ujedno i za očuvanje kapitala uloženog u poslovni poduhvat, interes da joj je knjigovodstveno stanje usklađeno sa stvarnim stanjem, a i rizik od kazni nakon možebitnog nadzora nadležnih tijela i institucija što manji. U popisne komisije u pravilu se ne imenuju osobe zadužene za knjigovodstvo (bilo materijalno ili financijsko) kako bi se rizik od mogućeg namještanja sveo na najmanju moguću mjeru. Također, kod donošenja odluke o popisu i imenovanju komisije za popis nužno je uzeti u obzir i pokušati što je više moguće raspodjelu zadataka komisije za popis urediti na taj način da osoba koja je zadužena za određeni predmet popisa ne popisuje taj predmet popisa u svom djelokrugu ili mjestu (lokaciji, prodajnom ili skladišnom prostoru) zaduženja. Ovim načinom moguće je uz smanjenje mogućih namještanja otkriti i određene nelogičnosti, ali i prijevarna postupanja tijekom poslovanja.

Komisija se upoznaje sa zadacima komisije za popis koji mogu biti sastavni dio odluke o popisu ili dio internih pravila obveznika provođenja popisa. Komisiji se daje datum i vrijeme provođenja popisa, rok provođenja popisa, rok za dostavu popisnih lista i mišljenja upravi.

Zadaci komisije za popis neovisno o njenom brojčanom stanju u cjelini mogu se svesti na:

- utvrđivanje stvarnog stanja, brojanjem, mjerenjem, procjenom (samo kod sredstava gdje je fizičko brojanje, vaganje, mjerenje nemoguće)
- upis promjena nastalih od dana popisa do dana na koji se godišnji popis obavlja
- unošenje u popisne liste nakon provedenog popisa stanja iskazanih u knjigovodstvu u količinskim jedinicama i u novčanim iznosima
- utvrđivanje razlika između stvarnog stanja i stanja u knjigovodstvu.

U nastavku je primjer odluke o godišnjem popisu i imenovanju popisnih komisija:

O D L U K A
O REDOVITOM GODIŠNJEM POPISU NA DAN
31. PROSINCA 2014. GODINE
TE IMENOVANJU POPISNIH KOMISIJA

Sa stanjem na dan 31. prosinca 2014. godine treba obaviti redoviti godišnji popis imovine i obveza društva.

Predmet godišnjeg popisa je kako slijedi:

- dugotrajna nematerijalna imovina (razred 0)
- dugotrajna materijalna imovina (razred 0)
- dugotrajna financijska imovina (razred 0)
- dugotrajna potraživanja (razred 0)
- zaliha (razredi 3 i 6)

[1] Porezni aspekt provođenja godišnjeg popisa vidjeti u časopisu „Računovodstvo i financije" 12 iz 2014. godine u članku autorice mr. sc. Kornelije Sirovice.

[2] Poslovna godina može se i razlikovati od kalendarske godine.

[3] Uvjet da su proknjiženi točno također mora biti zadovoljen.

- kratkotrajna potraživanja (razred 1)
- kratkotrajna financijska imovina (razred 1)
- novac u banci i blagajni (razred 1)
- dugoročnih obveza (dio razreda 9)
- kratkoročnih obveza (razred 2).

Za organizaciju i obavljanje popisa imenuje se Centralna inventurna komisija u sljedećem sastavu:

Funkcija	Ime i prezime	Radno mjesto
Predsjednik komisije		
Član komisije		
Član komisije		
Zamjenik člana		

U Zagrebu,
dana 5. prosinca 2014.

Budući da je u ovom primjeru odluke imenovana centralna komisija zadužena za popis, za svaki pojedini predmet popisa može se zadužiti druga komisija s navođenjem u ovakvoj odluci za koji predmet popisa, mjesto fizičkog popisa i vrijeme popisa je zadužena. Centralna komisija prikupit će izvještaje ostalih komisija te ih predočiti upravi.

Odluka o imenovanju komisije za popis pojedinog predmeta popisa:

O D L U K A
O REDOVITOM GODIŠNJEM POPISU NA DAN
31. PROSINCA 2014. GODINE
TE IMENOVANJU POPISNE KOMISIJE ZA ZALIHE TRGOVAČKE ROBE

Sa stanjem na dan 31. prosinca 2014. godine treba obaviti redoviti godišnji popis imovine i obveza društva. Popis zaliha trgovačke robe obavit će komisija kako je navedeno, i to:

- LOKACIJA: Trg Centra 1, poslovni prostor – trgovina 4
- VRIJEME POPISA: 20. 12. 2014. s početkom u 8:00 do 21. 12. 2014. do 20:00.

Za obavljanje popisa zaliha trgovačke robe imenuje se komisija u sljedećem sastavu:

Funkcija	Ime i prezime	Radno mjesto
Predsjednik komisije		
Član komisije		
Član komisije		
Zamjenik člana		

U Zagrebu,
dana 5. prosinca 2014.

3. IZVJEŠTAJ KOMISIJE ZA POPIS - ELABORAT O POPISU

Nakon obavljenog popisa popisna komisija dužna je zakonskom predstavniku dostaviti izvještaj o popisu zajedno s popisnim listama. Zakonski predstavnik na temelju izvještaja i priloženih popisnih lista odlučuje o:

- nadoknađivanju utvrđenih manjkova
- priznavanju i evidentiranju utvrđenih viškova
- otpisu nenaplativih i zastarjelih potraživanja i obveza
- rashodovanju sredstava, opreme i sitnog inventara
- mjerama protiv osoba odgovornih za manjkove, oštećenja, neusklađenost knjigovodstvenog i stvarnog stanja, zastaru i nenaplativost potraživanja i slično.

Primjer 1.: Popisna komisija dostavila je zakonskom predstavniku izvještaj o popisu s popisnim listama. Prema izvještaju o popisu iskazana su sljedeća stanja s opisom:

Tablica 1.: Prikaz viškova, manjkova, oštećenja i slično

Red. br.	Naziv stavke popisa	Knjigovodstveno stanje (kom)	Stanje utvrđeno popisom (kom)	Opis stanja stavke popisa
1.	Printer KZ 14	2	2	Vidljivo oštećeni bez mogućnosti popravka – inv. br. 22. i 23.
2.	Mobitel Iphone 5	8	6	6 mobitela je u upotrebi, 2 koja nisu u upotrebi nisu pronađena. Inventarni brojevi mobitela koji nedostaju: 26. i 27.
3.	Zalihe sitnog inventara – fax uređaji	0	2	Utvrđeno je da nije primljen račun za kupnju uređaja, uređaji zaprimljeni 29. 5. 2014. – uređajima dodijeljen inventarni broj 28. i 29.
4.	Potraživanja od kupca za isporučena dobra i usluge			Izdan je račun kupcu 12. 8. 2002. Na dan 31. 12. utvrđeno je da je račun zastario – predlaže se otpis.
5.	Računala – komplet (radna stanica, monitor, tipkovnica i miš)	10	10	Od ukupno 10 računala 5 ih se ne koristi, predlaže se zbrinjavanje u skladu s propisima – inventarni brojevi od 15. do 19.

Nakon dostavljenih popisnih lista i izvještaja o obavljenom popisu uprava ili neko drugo nadležno tijelo razmatra o daljnjim postupanjima.

U pravilu to su:

- način knjiženja utvrđenih manjkova ili viškova
- otpisu i o ispravku vrijednosti
- rashodovanju dotrajale i neupotrebljive imovine
- prodaji određene imovine
- kalu, rastepu, kvaru i lomu – usporedba s odlukama nadležnih institucija
- odgovornosti osoba za utvrđene inventurne razlike.

4. ZAKLJUČAK

Sagledavajući sa stajališta poduzetnika godišnji popis ima izuzetno veliku važnost. Važnost tog popisa ne ogleda se samo u zakonskoj obvezi popisivanja imovine i obveza, već i u cilju poduzetnika za očuvanjem kapitala, a posljedično tome i otkrivanjem propusta ili prijevara tijekom poslovanja.

Temeljite pripremne radnje prije fizičkog popisa uvelike će olakšati samu provedbu popisa, ali i osigurati provedbu u zadanom roku. Nužno je načiniti plan provođenja popisa kojim će se predvidjeti svi poslovi koji se imaju obaviti te rok za izvršenje. Nakon popisa nužno je sastaviti zapisnik te ga predstaviti zakonskom predstavniku. Zakonski predstavnik će tada prihvatiti ili predložiti neke druge mjere koje će se poduzeti nakon provedenog popisa.

Također, važan je i porezni aspekt viškova ili manjkova, te razumijevanje posljedica koje bi pogrešne odluke mogle donijeti. Kako je gospodarska situacija sve teža, prostor za ostvarivanje ekstra profita izuzetno smanjen, svaki pogrešan korak može poduzetnika dovesti do problema i potencijalnog rizika nastavka poslovanja.

Mr. sc. KORNELIJA SIROVICA
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 657.2

Porezna i računovodstvena obilježja inventurnih razlika i otpisa

Na kraju poslovne godine komisije za popis provode redoviti godišnji popis imovine i obveza te utvrđuju njihovo stvarno stanje koje unose u popisne liste. Usporedbom podataka dobivenih popisom s podacima iz poslovnih knjiga i evidencija, utvrđuju se inventurni manjkovi ili viškovi imovine.
Za utvrđene inventurne razlike potrebno je utvrditi podliježu li ili ne podliježu obvezi plaćanja poreza na dodanu vrijednost te jesu li porezno priznati rashodi u sustavu poreza na dobit.

1. UVOD

Porezni obveznici moraju na kraju svake poslovne godine popisati imovinu i obveze te **navesti njihove pojedinačne vrijednosti u količinama i u novcu**.[1] Provođenjem redovitog godišnjeg popisa, komisije za popis brojanjem, vaganjem, mjerenjem i drugim postupcima utvrđuju **stvarno stanje imovine** i unose ga u popisne liste koje se u skladu s odredbama članka 56. stavka 15. Općeg poreznog zakona smatraju **knjigovodstvenim ispravama.**

Osim na kraju godine, poduzetnici su dužni popisati imovinu i obveze i u drugim slučajevima, a posebno u slučaju **promjene cijena ili poreznih stopa** ako je to bitno za oporezivanje isporuka tih dobara[2] te u slučaju statusnih promjena, otvaranja postupka likvidacije ili stečaja i po nalogu poreznog tijela u postupku poreznog nadzora. Ako popis imovine i obveza provode tijekom poslovne godine, poduzetnici su također dužni na kraju poslovne godine uskladiti knjigovodstveno stanje sa stvarnim stanjem utvrđenim popisom.

Knjiženjem inventurnih razlika, knjigovodstveno stanje se usklađuje sa stvarnim stanjem utvrđenim popisom.

Iako se godišnjim popisom utvrđuje stanje imovine i obveza na dan 31. prosinca, to najčešće nije dan fizičkog popisa imovine. Ako se imovina popisuje prije ili poslije 31. prosinca, u popisne liste naknadno, na temelju vjerodostojne knjigovodstvene dokumentacije, treba unijeti podatke o promjenama koje su nastale od dana popisa i zadnjeg dana u godini.

Kako bi se osigurao što veći stupanj pouzdanosti podataka iskazanih na dan 31. prosinca, odnosno što više smanjio broj podataka o promjenama na imovini koje treba naknadno unijeti, sam fizički popis treba provesti što je moguće bliže 31. prosincu.

2. OBRAČUNAVANJE POREZA NA DODANU VRIJEDNOST NA INVENTURNE RAZLIKE

Usporedbom podataka dobivenih popisom s podacima iz poslovnih knjiga i evidencija, mogu se utvrditi **inventurni viškovi ili manjkovi imovine.**

2.1. Inventurni višak

Popisom utvrđeni **višak dugotrajne i/ili kratkotrajne imovine** u odnosu na knjigovodstveno stanje najčešće je rezultat knjigovodstvenih pogrešaka, nepravovremenog ili pogrešnog knjigovodstvenog evidentiranja računa dobavljača, zamjene šifri artikala i slično. Za utvrđeni iznos viška porezni obveznik zadužuje odgovarajući konto imovine (dugotrajne imovine, materijala, sitnog inventara, ambalaže, robe, poluproizvoda, nedovršenih i gotovih proizvoda), a odobrava konto:

- ostalih prihoda na kojemu se evidentiraju viškovi ili
- konto obveza, u slučaju kada utvrdi da pojedini računi nisu knjiženi ili
- konto imovine, ako se utvrdi da su šifre pojedinih artikala zamijenjene.

Povećanje imovine za iznos inventurnog viška nema obilježje prometa, pa prilikom njegovog utvrđivanja i evidentiranja u knjigovodstvu **ne nastaje obveza obračunavanja i plaćanja poreza na dodanu vrijednost.** Porezna obveza nastaje u trenutku kada se imovina utvrđena kao inventurni višak **stavlja u promet** odnosno isporučuje kupcu.

2.2. Inventurni manjak

Prema odredbama članka 26. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, manjkovi utvrđeni inventurom dijele se na:

- neoporezive manjkove i
- oporezive manjkove.

2.2.1. Neoporezivi manjak

Manjkovima koji, uz ispunjavanje propisanih uvjeta, ne podliježu oporezivanju smatraju se:

- manjkovi dobara nastali djelovanjem više sile
- tehnološki manjak nastao u procesu proizvodnje do visine utvrđene normativima prema vrsti djelatnosti
- kalo, rastep, kvar i lom do iznosa utvrđenog odlukom nadležne komore
- manjkovi dobara zbog neodgovarajuće kvalitete, proteka roka trajanja, kala, rastepa, kvara i loma iznad visine utvrđene odlu-

[1] Obvezu popisa imovine i obveza na kraju poslovne godine propisuju odredbe članka 56. stavka 13. - 15. Općeg poreznog zakona, Nar. nov., br. 147/08., 18/11., 78/12., 136/12. i 73/13. te članka 11. Zakona o računovodstvu, Nar. nov., br. 109/07., 54/13. i 121/14.

[2] Obvezu popisa dobara u slučaju promjene poreznih stopa propisuje članak 134. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, Nar. nov., br. 73/13., 99/13., 148/13. i 153/13. te članak 196. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, Nar. nov., br. 79/13., 85/13. - ispravak, 160/13. i 35/14.

kom nadležne komore, ako je pri utvrđivanju činjeničnog stanja bio prisutan ovlašteni službenik Porezne uprave ili ako porezni obveznik raspolaže odgovarajućom dokumentacijom nadležnih tijela ili institucija o količini i vrsti preuzetih dobara koja su dana na zbrinjavanje ili uništenje.

2.2.1.1. Manjkovi dobara nastali djelovanjem više sile

Manjkovima nastalim uslijed više sile podrazumijevaju se štete od:
- elementarnih nepogoda (štete prouzročene poplavom, požarom, potresom i dr.)
- ratnih razaranja i
- provalnih krađa,

do visine utvrđene očevidnikom nadležnog tijela za procjenu šteta.

Štete odnosno manjkove nastale zbog elementarnih nepogoda i ratnih razaranja utvrđuju **komisije za procjenu šteta.** Manjkove koji su rezultat provalne krađe, očevidom utvrđuju **tijela Policijske uprave.**

Na temelju zapisnika ovih tijela, porezni obveznik knjiži u knjigovodstvu smanjenje imovine (dugotrajne imovine, sitnog inventara, materijala, sirovina, nedovršenih proizvoda, gotovih proizvoda i trgovačke robe) i povećanje rashoda.

Na utvrđeni rashod s ovog naslova ne obračunava se porez na dodanu vrijednost, a iznos rashoda utvrđenog zbog nastale štete **smatra se porezno dopustivim rashodom** pri utvrđivanju osnovice poreza na dobit.

Primjer: Manjak nastao kao posljedica elementarne nepogode

Kao rezultat proglašene elementarne nepogode tijekom mjeseca svibnja 2014. godine utvrđeno je da je u poslovnom prostoru poreznog obveznika uništena dugotrajna imovina i to namještaj, računala i printeri te dio robe u veleprodajnom skladištu. O nastaloj šteti, na temelju provedenog očevida, sastavljen je zapisnik tijela za procjenu štete.

Za dugotrajnu imovinu i robu na veleprodajnom skladištu u knjigovodstvu su iskazani sljedeći podaci:

Opis	Iznos
Trošak nabave dugotrajne imovine: - računala i printeri - namještaj	 31.120,00 29.580,00
Ispravak vrijednosti	32.860,00
Neamortizirani iznos	27.840,00
Nabavna vrijednost uništene robe na veleprodajnom skladištu	93.030,00

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Isknjižavanje opreme: - trošak nabave opreme - trošak nabave namještaja - ispravak vrijednosti - neamortizirani iznos	 31.120,00 29.580,00 32.860,00 27.840,00	 029 733	 021 022
2.	Razduženje veleprodajnog skladišta	93.030,00	733	660

Primjer: Manjak nastao kao posljedica krađe

U maloprodajnom dućanu obuće i kožne galanterije tijekom provalne krađe, o kojoj postoji zapisnik Policijske uprave, otuđena je roba u ukupnoj vrijednosti od 52.880,00 kuna.

U postupku utvrđivanja iznosa manjka, porezni obveznik je na temelju podataka o ukupnom zaduženju prodavaonice i podataka o prodaji dobara do dana nastanka štete (krađe) utvrdio količinu i vrijednost dobara koji su bili na zalihi prije krađe. Usporedbom tako utvrđenih iznosa i podataka o stanju zaliha utvrđenih popisom na dan nastanka štete, utvrđen je iznos manjka u kojemu je sadržan i obračunani porez na dodanu vrijednost, i to:

Otuđena roba	Količina	Iznos u kunama
cipele	30 pari	22.680,00
torbe	20 kom	16.240,00
novčanici	45 kom	13.965,00
Ukupno		52.885,00

U maloprodajnoj cijeni uključena je marža obračunana u iznosu od 40% na nabavnu cijenu. Za otuđenu robu iznosi ukalkulirane marže, poreza na dodanu vrijednost i nabavne vrijednosti utvrđeni su na sljedeći način:

Opis	Iznos
Maloprodajna cijena otuđene robe	52.885,00
Ukalkulirani PDV	10.577,00
Ukalkulirana marža	12.088,00
Nabavna cijena	30.220,00

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Knjiženje manjka: - razduženje dućana - ukalkulirani PDV - ukalkul. razlika u cijeni - nabavna cijena	 52.885,00 10.577,00 12.088,00 30.220,00	 664 669 733	 663

Porez na dodanu vrijednost sadržan u vrijednosti utvrđenog manjka, pravna osoba nije obvezna uplatiti u državni proračun, jer se manjak dobara nastao djelovanjem više sile, koji je zapisnikom potvrdilo nadležno tijelo, ne smatra oporezivim prometom. Rashod u iznosu od 30.220,00 kuna porezno je priznati rashod pravne osobe.

2.2.1.2. Tehnološki manjak, kalo, rastep, kvar i lom

Kao posljedica prirodnih utjecaja ili radnji koje se neophodno poduzimaju u rukovanju proizvodima prilikom njihove obrade ili skladištenja, nastaju **gubici s naslova kala, rastepa, kvara i loma** koji, u skladu s odredbama članka 26. stavka 2. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, ne podliježu oporezivanju **do iznosa koje svojim odlukama utvrde nadležne komore.** Oporezivanju ne podliježe niti **tehnološki manjak nastao u procesu proizvodnje** do visine utvrđene normativima za pojedine djelatnosti, a za proizvode koji podliježu plaćanju posebnih poreza i trošarina, do visine utvrđene zakonima o posebnim porezima i trošarinama. Normative do kojih tehnološki manjak ne podliježe oporezivanju mogu utvrditi strukovne grupacije ili sam porezni obveznik.

Hrvatska gospodarska komora je donijela odluke kojima je utvrdila dopuštene iznose tehnološkog manjka odnosno iznose kala, rastepa, kvara i loma za sljedeće djelatnosti:
- Odluku o dopuštenom manjku s naslova kala, rastepa, kvara i loma na proizvodima u trgovini, Nar. nov., br. 129/07.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka u procesima proizvodnje nafte, prirodnog plina i proizvoda prerade nafte i plina, Nar. nov., br. 72/99.

- Odluku o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara, loma i tehnološkog manjka u ugostiteljstvu, Nar. nov., br. 72/99.
- Odluku o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma u graditeljstvu, Nar. nov., br. 101/99. i 81/02.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka i rasipa u doradi/konfekcioniranju meda i drugih pčelinjih proizvoda, Nar. nov., br. 21/00.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u peradarstvu i proizvodnji jaja, Nar. nov., br. 21/00. i 136/06.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u proizvodnji mlinarskih i pekarskih proizvoda i tjestenine, Nar. nov., br. 21/00.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma za proizvode u industriji ulja, Nar. nov., br. 21/00., 129/07. i 142/11.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u proizvodnji šećera, Nar. nov., br. 21/00.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u industriji stočne hrane, Nar. nov., br. 21/00.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u proizvodnji vina, bezalkoholnog piva, mineralne vode, voćnih sokova i sirupa, Nar. nov., br. 21/00. i 182/04.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u proizvodnji i preradi duhana, Nar. nov., br. 21/00. i 118/01.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u industriji prerade ribe, Nar. nov., br. 21/00.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, rastepa, kvara i loma u procesima proizvodnje boja i lakova, Nar. nov., br. 136/06. i 134/12.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara i rasipa u marikulturi, Nar. nov., br. 142/11.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka i kala u slatkovodnom uzgoju riba, Nar. nov., br. 21/12.
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u proizvodnji bezalkoholnih pića, bezalkoholnog piva, prirodne mineralne, prirodne izvorske i stolne vode, voćnih sokova, nektara, sirupa i koncentrata, Nar. nov., br. 94/14. i
- Odluku o dopuštenoj visini tehnološkog manjka, kala, kvara, rasipa i loma u proizvodnji jakih alkoholnih pića, etilnog alkohola, međuproizvoda i piva, Nar. nov., br. 94/14.

Na temelju iskustva struke, ovim su Odlukama utvrđeni dopušteni normativi gubitka izraženi u stopama koje se primjenjuju na propisane osnovice, i to:

- **u trgovini** - na količine prodanih proizvoda u trgovini na malo. Za **trgovinu na veliko** dopušteni iznosi kala, rastepa, kvara i loma iznose **50% utvrđenih normativa za trgovinu na malo;**
- **u proizvodnji nafte, prirodnog plina i proizvoda prerade nafte i plina te u proizvodnji boja i lakova** - na ulazne količine sirovina;
- **u graditeljstvu** - na utrošene odnosno prodane vrste proizvoda;
- **u ugostiteljstvu** - na količinu proizvoda u skladištu (gubici se javljaju pri čuvanju u skladištu, a za određene proizvode i zbog isušenja i isparenja tijekom čuvanja na skladištu) i na količinu proizvoda koji se obrađuju (gubici se javljaju kao otpaci, a za određene proizvode i prilikom odmrzavanja odnosno toplinske obrade);
- **u proizvodnim djelatnostima** za koje je propisana dopuštena visina tehnološkog manjka, kala, kvara, rastepa i loma - na osnovice ovisno o tehnološkom procesu.

Manjak se može po navedenim osnovama utvrđivati:

- neposredno nakon nastanka pojedinog rashoda
- redovitim popisom
- na drugi način i u rokovima utvrđenim aktom poreznog obveznika.

Manjkove s naslova tehnološkog manjka, kala, rastepa, kvara i loma utvrđuju komisije ili ovlaštena osoba određena općim aktom poreznog obveznika. O utvrđenom manjku **obvezno se sastavlja zapisnik**.

2.2.1.3. Manjkovi proizvoda zbog neodgovarajuće kvalitete

Prema odredbama članka 26. stavka 4. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, manjak dobara zbog neodgovarajuće kvalitete ili proteka roka trajanja, te kalo, rastep, kvar i lom iznad visine utvrđene odlukama Hrvatske gospodarske komore, ne podliježu obvezi plaćanja poreza na dodanu vrijednost:

- ako je pri utvrđivanju činjeničnog stanja prisutan službenik Porezne uprave, ili
- ako porezni obveznik raspolaže odgovarajućom dokumentacijom nadležnih tijela ili institucija o količini i vrsti preuzetih dobara koja su dana na zbrinjavanje ili uništenje, te
- ako je porezni obveznik navedena dobra nabavio više od tri mjeseca prije mjeseca u kojemu ističe njihov rok trajanja. Navedeni uvjet se ne primjenjuje ako je rok trajanja dobara manji od tri mjeseca.

Kako bi osigurao prisustvovanje službenika Porezne uprave, porezni obveznik treba obavijestiti nadležnu ispostavu Porezne uprave prema svom sjedištu o datumu popisa dobara za koja je utvrđeno da su neodgovarajuće kvalitete odnosno da im je istekao rok uporabe. Ako se službenik Porezne uprave ne odazove pozivu da prisustvuje utvrđivanju činjeničnog stanja, odnosno uništenju imovine, porezni obveznik može, u skladu sa stajalištem Ministarstva financija, Središnjeg ureda Porezne uprave, klasa: 410-01/13-01/899. ur. broj: 513-07-21-01/13-1, od 15. veljače 2013. godine, kao dokaz da je dobra neodgovarajuće kvalitete uništio odnosno predao na otpad predočiti zapisnik o uništenju, dokumentaciju o predaji dobara na otpad odnosno zbrinjavanje, račun za predaju robe na otpad odnosno zbrinjavanje i sl. Kako u tom slučaju porezni obveznik raspolaže dokazima odnosno dokumentacijom iz koje se nedvojbeno može utvrditi da su dobra zaista uništena, manjak se može porezno priznati neovisno o činjenici što službenik Porezne uprave nije prisustvovao uništenju dobara odnosno njihovoj predaji na otpad ili nadležnim službama za zbrinjavanje otpada.

Nalog za uništenje ili zbrinjavanje dobara može dati i odgovarajuća inspekcijska služba. U tom slučaju porezni obveznik treba raspolagati dokumentacijom tih službi (tržišne inspekcije, sanitarne inspekcije, veterinarske inspekcije ili drugih nadležnih tijela) iz koje se nedvojbeno može utvrditi da je roba takve kvalitete da se ne može isporučiti ili uzeti za vlastitu potrošnju, te da je uništena, odnosno dana na zbrinjavanje. Za priznavanje neoporezivog manjka tada nije potrebna prisutnost službenika Porezne uprave.

Primjer: Otpis robe zbog proteka roka uporabe

Kontrolom kvalitete proizvoda, utvrđeno je da se u prodavaonici nalaze prehrambeni proizvodi čiji je rok za uporabu istekao. Rok uporabe navedenih proizvoda duži je od tri mjeseca, a nabavljeni su šest mjeseci prije isteka roka uporabe. U cijeni proizvoda čiji je rok istekao ukalkulirana je marža po stopi od 25%.

Popisu proizvoda koji se zbog proteka roka uporabe uništavaju i otpisuju prisustvovao je službenik Porezne uprave.

Vrijednost robe u prodavaonici:

Prodajna cijena s uračunatim PDV-om	12.906,25
Ukalkulirani PDV	2.581,25
Razlika u cijeni	2.065,00
Trošak nabave	8.260,00

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Otpis robe u prodavaonici:			
	- smanjenje zaliha robe	12.906,25		663
	- ukalkulirana razlika u cijeni	2.065,00	669	
	- ukalkulirani PDV	2.581,25	664	
	- rashod	8,260,00	739	

Otpis robe u prodavaonici koja je zbog proteka roka uporabe uništena (uz prisustvovanje službenika Porezne uprave), smatra se porezno dopustivim rashodom.

2.2.1.4. Rashodovanje dugotrajne imovine

Ako porezni obveznik **rashoduje dugotrajnu imovinu** koja više nije za uporabu i ne stavlja se u promet nego se uništava ili deponira na otpad, treba također **pozvati službenika Porezne uprave da prisustvuje njenom uništavanju ili deponiranju na otpad,** odnosno treba raspolagati dokumentacijom nadležnih tijela ili institucija o količini i vrsti preuzete imovine dane na zbrinjavanje ili uništavanje. U tom slučaju, uz ispunjavanje navedenih uvjeta, prilikom zbrinjavanja ili uništavanja dugotrajne imovine porezni obveznik nema obvezu obračunavanja poreza na dodanu vrijednost. Međutim, ako se rashodovana dugotrajna imovina u takvom stanju prodaje kupcu ili se prodaje kao otpadni materijal, radi se o isporuci dobara koja podliježu oporezivanju.[3]

2.2.2. Oporezivi manjak

Manjak je, u većini slučajeva, rezultat krađe koja nije otkrivena u trenutku kada je nastala odnosno nesavjesnog poslovanja i postupanja sa sredstvima koje u trenutku izuzimanja nije evidentirano. U skladu s odredbama članka 26. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, manjkovi dobara za koje se **ne tereti odgovorna osoba smatraju se izuzimanjem u nepoduzetničke svrhe i stoga podliježu oporezivanju.** Oporezivim manjkovima tako se smatraju:

- tehnološki manjak nastao u procesu proizvodnje u većem iznosu od normativa koje prema vrsti djelatnosti utvrđuje društvo ili strukovna grupacija odnosno posebni propisi za proizvode koji podliježu obvezi plaćanja trošarina i posebnih poreza
- manjak dobara po osnovi kala, rastepa, kvara i loma nastalog u iznosu većem od iznosa utvrđenog odlukom nadležne komore (osim ako je pri utvrđivanju činjeničnog stanja bio prisutan službenik Porezne uprave ili ako porezni obveznik ima dokumentaciju nadležnih tijela ili pravnih osoba o količini i vrsti dobara preuzetih na zbrinjavanje ili uništenje)
- manjak dobara zbog neodgovarajuće kvalitete i proteka roka trajanja, utvrđen bez prisutnosti ovlaštenog službenika Porezne uprave ili za koji porezni obveznik ne raspolaže odgovarajućom dokumentacijom nadležnih tijela i institucija o količini i vrsti preuzetih dobara koja su dana na zbrinjavanje ili uništenje, te
- otpis dobara zbog isteka roka trajanja ako su dobra nabavljena tri mjeseca prije isteka roka uporabe (osim otpisa dobara čiji je rok uporabe kraći od tri mjeseca).

[3] Mišljenje Ministarstva financija, Središnjeg ureda Porezne uprave, klasa: 410-01/14-01/267., ur. broj: 513-07-21-01/14-1 od 30. siječnja 2014. godine.

2.2.2.1. Osnovica za obračun poreza na dodanu vrijednost

Osnovica za obračun poreza na dodanu vrijednost utvrđuje se ovisno o činjenici tereti li se ili ne tereti odgovorna osoba za nastali manjak.

Ako se za utvrđeni manjak dobara **ne tereti odgovorna osoba,** porezna osnovica za obračun poreza na dodanu vrijednost utvrđuje se način koji je u članku 33. stavku 4. Zakona o porezu na dodanu vrijednost propisan za izuzimanje dobara odnosno za isporuke u neposlovne svrhe. Prema navedenom članku Zakona, osnovica za utvrđivanje poreza na dodanu vrijednost u slučaju izuzimanja dobara u neposlovne svrhe utvrđuje se u visini **nabavne cijene tih ili sličnih dobara**, a ako je ta cijena nepoznata, tada je porezna osnovica visina troškova utvrđenih u trenutku isporuke. U slučaju manjka dobara proizvedenih u trgovačkom društvu (manjak dobara vlastite proizvodnje) za koji se ne tereti odgovorna osoba, osnovicu za obračun poreza na dodanu vrijednost čine, u skladu s člankom 42. stavkom 3. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, **vlastiti troškovi utvrđeni prema računovodstvenim propisima.**

Ako se za utvrđeni manjak **tereti odgovorna osoba**, porezna osnovica se utvrđuje sukladno odredbi članka 33. stavka 9. Zakona o porezu na dodanu vrijednost. Navedenom odredbom Zakona propisano je da se u slučaju isporuka dobara i obavljanja usluga osobama koje su u obiteljskim i drugim bliskim osobnim vezama s poreznim obveznikom te u slučaju postojanja financijskih i pravnih veza, uključujući odnose poslodavca i zaposlenika kao i članova njihovih obitelji, veza na temelju članstva, upravljanja ili vlasništva, **poreznom osnovicom smatra tržišna vrijednost.** Tržišnom vrijednosti smatra se ukupni iznos kojeg bi kupac ili naručitelj u trenutku isporuke dobra ili obavljene usluge prema načelu nenarušavanja tržišnog natjecanja morao platiti isporučitelju dobara ili pružatelju usluge u tuzemstvu. Ako se ne može utvrditi usporediva isporuka dobara ili usluga, tada se tržišnom vrijednosti smatra iznos koji nije niži od nabavne cijene tih ili sličnih dobara ili ako je ta cijena nepoznata, ukupna visina utvrđenih troškova u trenutku isporuke.[4]

2.2.2.2. Nastanak porezne obveze za utvrđeni manjak

U skladu s odredbama članka 36. stavka 8. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, te članka 81. Općeg poreznog zakona, smatra se da je za utvrđeni manjak koji podliježe oporezivanju **porezna obveza nastala u obračunskom razdoblju u kojemu je manjak utvrđen.** Za manjak utvrđen popisom robe, porezna obveza nastaje **danom popisa proizvoda.** Ako se popis obavlja tijekom godine, porezni obveznik obračunani iznos poreza na dodanu vrijednost na utvrđeni manjak uključuje u poreznu obvezu obračunskog razdoblja u kojemu je manjak utvrđen. Na primjer, ako je manjak utvrđen popisom proizvoda tijekom mjeseca lipnja, poreznu obvezu treba unijeti u prijavu poreza na dodanu vrijednost za mjesec lipanj.

Za manjak utvrđen godišnjim popisom (na dan 31. prosinca) nije moguće, u pravilu, odrediti u kojem je razdoblju tijekom godine nastao, pa **porezna obveza nastaje u posljednjem obračunskom razdoblju.** Ako se porezna obveza ne može utvrditi do roka predaje PDV obrasca za zadnje obračunsko razdoblje u godini, tj. do 20. siječnja naredne godine, jer nije završen postupak utvrđivanja inventurnih razlika (nedostaju podaci o knjigovodstvenim stanjima, nisu obrađene popisne liste i sl.), **treba je uključiti u konačan obračun poreza na dodanu vrijednost** koji porezni obveznik predaje nadležnoj ispostavi Porezne uprave **do kraja mjeseca veljače tekuće godine za prethodnu godinu.**

[4] Mišljenje Ministarstva financija, Središnjeg ureda Porezne uprave, klasa: 410-19/13-01/493, ur. broj: 513-07-21-01/14-3, od 28. 1. 2014. godine.

Iako porez na dodanu vrijednost utvrđen po inventurnim razlikama plaćaju do roka za predaju konačnog obračuna poreza na dodanu vrijednost, porezni obveznici, u skladu s tumačenjem Središnjeg ureda Porezne uprave,[5] **nemaju obvezu obračunavanja i plaćanja zateznih kamata zbog nepravovremeno podmirene porezne obveze.** Međutim, ako se tijekom izrade konačnog obračuna PDV-a utvrdi da je propušteno obračunati i platiti porez na dodanu vrijednost po određenoj isporuci ili obavljenoj usluzi, **za koje je moguće utvrditi u kojem obračunskom razdoblju je nastala porezna obveza,** tada je porezni obveznik dužan obračunati i platiti **zateznu kamatu od roka u kojemu je obveza trebala biti plaćena do dana kada je stvarno plaćena.** U slučajevima koji imaju naznake da je zloupotrijebljen institut konačnog obračuna, na način da je svjesno iskazan nizak promet u obračunskom razdoblju, nadležna Porezna uprava provodi naknadni nadzor.

3. DONOŠENJE ODLUKE O POSTUPANJU S UTVRĐENIM MANJKOM

Nakon što popisne komisije utvrde inventurne razlike na pojedinim sredstvima materijalne imovine, nadležno tijelo društva donosi odluku o postupanju s utvrđenim manjkom. Pri tome se može donijeti odluka:

- da se za utvrđeni iznos manjka izravno tereti odgovorna osoba, ili
- da se odgovorna osoba ne tereti za nastali manjak.

3.1. Terećenje odgovorne osobe za nastali manjak

U slučaju da se za utvrđeni manjak **tereti odgovorna osoba,** nastali događaj se u poslovnim knjigama društva knjiži kao potraživanje od odgovorne osobe po tržišnoj vrijednosti i kao prihod. Knjiženim prihodima neutraliziraju se rashodi po osnovi manjkova, pa manjak za koji se tereti i kojega plaća odgovorna osoba ne utječe na osnovicu poreza na dobit. U tom se slučaju, u svrhe utvrđivanja poreza na dobit, **rashodi po osnovi manjka smatraju porezno priznatim rashodima**.

Primjer: Za inventurni manjak se tereti odgovorna osoba

Komisija za popis utvrdila je manjak robe na veleprodajnom skladištu, za koje je veleprodajna cijena utvrđena na sljedeći način:

Opis	Iznos
Nabavna cijena	3.290,00
Razlika u cijeni	987,00
Veleprodajna cijena	4.277,00

Prema odluci nadležnog tijela, za utvrđeni manjak izravno se tereti odgovorna osoba, a iznos potraživanja od odgovorne osobe utvrđuje se po veleprodajnoj cijeni proizvoda koji manjka, uvećanoj za obračunani porez na dodanu vrijednost. U knjigovodstvu se nastali poslovni događaj knjiži na sljedeći način:

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Razduženje robe na veleprodajnom skladištu:			
	- smanjenje zalihe robe	4.277,00		660
	- razlika u cijeni	987,00	669	
	- trošak nabave oporezivog manjka	3.290,00	733	
2.	Potraživanje od odgovorne osobe:	5.346,25	165	
	- prihod od prodaje	4.277,00		769
	- PDV	1.069,25		282

3.2. Odgovorna osoba se ne tereti za utvrđeni manjak

Odluku da se za nastali manjak ne tereti odgovorna osoba može donijeti:

- upravni odbor, nadzorni odbor ili skupština društva
- član uprave društva.

3.2.1. Odluka upravnog odbora, nadzornog odbora ili skupštine društva

Ako odluku da se za manjkove na imovini iznad visine utvrđene odlukom nadležne komore ne tereti odgovorna osoba donese **upravni odbor, nadzorni odbor ili skupština trgovačkog društva,** a zbog nepostojanja objektivne mogućnosti utvrđivanja osobne odgovornosti radnika, člana uprave, člana društva ili druge fizičke osobe, tako utvrđeni iznos manjka **ne smatra se oporezivim dohotkom,** pa stoga, u skladu s odredbom članka 6. stavka 7. Pravilnika o porezu na dohodak,[6] **ne podliježe obvezi plaćanja poreza na dohodak.** U tom slučaju, prema odredbama članka 7. stavka 1. točke 5. Zakona o porezu na dobit,[7] te članka 26. Pravilnika o porezu na dobit[8] taj manjak **nije porezno priznati rashod** pa njegov iznos s pripadajućim porezom na dodanu vrijednost treba iskazati u PD obrascu kao **stavku uvećanja osnovice poreza na dobit.**

Primjer: Odluka nadzornog odbora da se za inventurni manjak ne tereti odgovorna osoba

Na dan 31. prosinca utvrđen je manjak robe u prodavaonici, na odjelu kozmetičkih proizvoda i sredstava za čišćenje, u iznosu od 16.920,00 kuna. Trgovac osigurava podatke o količini prodanih proizvoda pa se dopušteni iznos kala, rastepa, kvara i loma utvrđuje množenjem vrijednosti prodane količine proizvoda s propisanom stopom dopuštenog kala, rastepa, kvara i loma za taj proizvod. Iznose neoporezivog i oporezivog manjka porezni obveznik utvrđuje na sljedeći način:

Odjel kozmetičkih proizvoda i sredstava za čišćenje	Vrijednost prodanih dobara	Ukupno manjak	Stopa dopuštenog manjka	Neoporeziv iznos manjka	Oporeziv iznos manjka
Sredstva za čišćenje	285.320,00	4.950,00	1%	2.853,20	2.096,80
Kozmetički higijenski proizvodi	208.320,00	5.780,00	1%	2.083,20	3.696,80
Deterdžent za pranje rublja	314.560,00	6.190,00	1,5%	4.718,40	1.471,60
UKUPNO	808.200,00	16.920,00		9.654,80	7.265,20

[5] Na navedeni se način izjasnilo Ministarstvo financija u Uputi za sastavljanje godišnjeg obračuna poreza na dodanu vrijednost za 2013. godinu, klasa: 410-01/14-01/267, ur. broj: 513-07-21-01/14-1, od 30. siječnja 2014. godine.

[6] Pravilnik o porezu na dohodak, Nar. nov., br. 95/05., 96/06., 68/07., 146/08., 2/09., 9/09. - ispravak, 146/09., 123/10., 137/11., 61/12., 79/13. i 160/13.

[7] Zakon o porezu na dobit, Nar. nov., br. 177/04., 90/05., 146/08., 80/10., 22/12. i 148/13.

[8] Pravilnik o porezu na dobit, Nar. nov., br. 95/05., 133/07., 156/08., 146/09., 123/10., 137/11., 61/12., 146/12., 160/13. i 12/14.

U utvrđenoj svoti manjka, porez na dodanu vrijednost iznosi:

Red. br.	Opis	Iznos		
		Ukupno	Osnovica	PDV
1.	Ukupno utvrđeni manjak:	16.920,00	13.536,00	3.384,00
	Sredstva za čišćenje	4.950,00	3.960,00	990,00
	Kozmetički higijenski proizvodi	5.780,00	4.624,00	1.156,00
	Deterdžent za pranje rublja	6.190,00	4.952,00	1.238,00
2.	Dopušteni kalo, rastep, kvar i lom:	9.654,80	7.723,84	1.930,96
	Sredstva za čišćenje	2.853,20	2.282,56	570,64
	Kozmetički higijenski proizvodi	2.083,20	1.666,56	416,64
	Deterdžent za pranje rublja	4.718,40	3.774,72	943,68
3.	Oporezivi manjak:	7.265,20	5.812,16	1.453,04
	Sredstva za čišćenje	2.096,80	1.677,44	419,36
	Kozmetički higijenski proizvodi	3.696,80	2.957,44	739,36
	Deterdžent za pranje rublja	1.471,60	1.177,28	294,32

Prema podacima iz kalkulacija, ukalkulirana marža na nabavnu cijenu iznosi 30%. Na temelju ovih podataka, ukalkulirani iznos PDV-a, ukalkulirani iznos marže i trošak nabave u vrijednosti manjka, utvrđuje se na sljedeći način:

Opis	Sredstva za čišćenje	Kozmetički higijenski proizvodi	Deterdžent za pranje rublja	Ukupno
Vrijednost manjka (bez PDV-a)	3.960,00	4.624,00	4.952,00	13.536,00
Neoporezivi manjak (bez PDV-a)	2.282,56	1.666,56	3.774,72	7.723,84
Ukalkulirana marža u neoporezivom manjku	526,74	384,59	871,09	1.782,42
Nabavna vrijednost neoporezivog manjka	1.755,82	1.281,97	2.903,63	5.941,42
Oporeziv manjak (bez PDV-a)	1.677,44	2.957,44	1.177,28	5.812,16
Ukalkulirana marža u oporezivom manjku	387,10	682,49	271,68	1.341,27
Nabavna vrijednost oporezivog manjka	1.290,34	2.274,95	905,60	4.470,89

Na temelju utvrđenih podataka, porezni obveznik utvrđuje iznose nabavne vrijednosti manjka (ukupnog iznosa manjka, te neoporezivog i oporezivog iznosa), i to prema sljedećoj specifikaciji:

Red. br.	Opis	Iznos
1.	Utvrđivanje nabavne vrijednosti porezno dopustivog manjka:	
	Ukupan iznos dopuštenog manjka s PDV-om	9.654,80
	PDV u dopuštenom manjku	1.930,96
	Dopušteni iznos manjka (bez PDV-a)	7.723,84
	Ukalkulirana marža u dopuštenom iznosu kala, rastepa, kvara i loma	1.782,42
	Trošak nabave porezno priznatog manjka	5.941,42
2.	Utvrđivanje nabavne vrijednosti oporezivog manjka:	
	Ukupan iznos oporezivog manjka s PDV-om	7.265,20
	PDV u oporezivom manjku	1.453,04
	Oporezivi manjak (bez PDV-a)	5.812,16
	Ukalkulirana marža u oporezivom manjku	1.341,27
	Cijena nove nabave porezno nepriznatog manjka	4.470,89

Za utvrđeni iznos manjka, prema odluci nadzornog odbora, ne tereti se odgovorna osoba, jer nije objektivno moguće utvrditi tko je odgovoran za njegov nastanak.

Prema odredbama članka 42. stavka 3. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, manjak za koji se ne tereti odgovorna osoba smatra se izuzimanjem pa se porez na dodanu vrijednost obračunava na nabavnu cijenu manjka koji podliježe oporezivanju (tj. na razliku utvrđenu umanjenjem ukupnog manjka za porezno dopustiv manjak).

Utvrđeni iznos oporezivog manjka evidentira se kao porezno nepriznati rashod.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Razduženje prodavaonice:			
	- za porezno dopustiv manjak	9.654,80		663
	- za ukalkulirani PDV u neoporezivom manjku	1.930,96	664	
	- za ukalkuliranu maržu u neoporezivom manjku	1.782,42	669	
	- trošak nabave dopuštenog kala, rastepa, kvara i loma	5.941,42	733	
	- za iznos oporezivog manjka	7.265,20		663
	- za ukalkulirani PDV u oporezivom manjku	1.453,04	664	
	- za ukalkuliranu maržu u oporezivom manjku	1.341,27	669	
	- rashod u visini troška nabave	4.470,89	733	
2.	Obračun PDV-a na cijenu nove nabave	1.117,72	733	282

U ovom načinu knjiženja, u rashode poslovanja je uključena i vrijednost manjka koja podliježe oporezivanju i obračunani porez na dodanu vrijednost na cijenu nove nabave, zbog čega je dobit društva umanjena za 5.588,61 kuna, i to po osnovi izravnog umanjenja dobiti za nabavnu vrijednost oporezivog manjka u iznosu od 4.470,89 kuna i na taj iznos obračunanog poreza na dodanu vrijednost po stopi od 25%, što iznosi 1.117,72 kuna. Dobit poslovanja manja je i za nerealiziranu maržu u iznosu 1.341,27 kuna.

U Obrascu PD u retku br. 8 – Manjkovi na imovini iznad visine utvrđene odlukom Hrvatske gospodarske komore ili Hrvatske obrtničke komore, porezni obveznik treba, stoga, unijeti ukupno izuzimanje u iznosu 6.929,88 kuna, tj. i iznos knjiženog rashoda po osnovi oporezivog manjka (4.470,89 + 1.117,72) i iznos nerealizirane marže u iznosu od 1.341,27 kuna. Ovo stoga što se manjkovi smatraju izuzimanjem, a ono se procjenjuje prema usporedivoj tržišnoj vrijednosti, tj. prema vrijednosti koja bi se mogla postići u uobičajenom poslovnom prometu.

3.2.2. Odluka člana uprave

Odluku da se za utvrđeni manjak ne tereti odgovorna osoba može donijeti i član uprave društva, i to:

- član uprave koji je u radnom odnosu u tom društvu
- član uprave koji nije u radnom odnosu u društvu te
- član uprave koji je istovremeno i član društva.

3.2.2.1. Odluka člana uprave koji je radnik društva

Ako član uprave koji je **ovlašten za donošenje odluke o terećenju odgovorne osobe za utvrđeni manjak propusti donijeti takvu odluku,** a istovremeno je u radnom odnosu u tom društvu, iznos manjka uvećan za obračunani porez na dodanu vrijednost smatra se, u skladu s odredbom članka 15. stavka 4. Pravilnika o porezu na

dohodak, njegovim **primitkom po osnovi nesamostalnog rada (plaćom).** Primici po osnovi nesamostalnog rada utvrđuju se ako se po osnovi manjkova za koji se ne tereti odgovorna osoba **ne utvrđuje dohodak od kapitala.**

Kako su troškovi plaća porezno dopustiv rashod poreznog razdoblja, utvrđeni manjak preračunan u bruto plaću osobe koja je ovlaštena za donošenje odluke o terećenju odgovorne osobe za manjak, a takvu odluku nije donijela, porezno je priznati rashod te **nije stavka uvećanja dobiti.**

Primjer: Za inventurni manjak se utvrđuje plaća člana uprave

Na veleprodajnom skladištu je utvrđen manjak robe za koji član uprave - direktor društva nije donio odluku o terećenju odgovorne osobe, a ovlašten je za donošenje te odluke. U tom se slučaju iznos manjka smatra njegovim primitkom od nesamostalnog rada (plaćom).

Iznos primitka po osnovi nesamostalnog rada koji nije isplaćen u novcu utvrđuje se prema tržišnoj vrijednosti primitka s uključenim porezom na dodanu vrijednost. U skladu s odredbom članka 16. stavka 4. Pravilnika o porezu na dohodak, utvrđeni iznos manjka smatra se neto primitkom radnika pa ga prilikom obračunavanja i plaćanja predujma poreza na dohodak treba uvećati za doprinose za obvezna osiguranja iz primitka, porez na dohodak i prirez porezu na dohodak.

Manjak je utvrđen inventurom koja je provedena tijekom prosinca, ali su inventurne liste obrađene početkom siječnja naredne godine te je obveza za doprinose i porez na dohodak utvrđena i plaćena tijekom siječnja. Na redovnoj plaći za mjesec prosinac, isplaćenoj početkom siječnja, član uprave je iskoristio osobni odbitak i mogućnost oporezivanja plaće stopom od 12% i 25%, pa se plaća po osnovi manjka za koji se ne tereti odgovorna osoba, umanjena za doprinose iz primitka, oporezuje stopom od 40%. Član uprave ima prebivalište u gradu koji je uveo obvezu plaćanja prireza po stopi od 10%, pa koeficijent za preračun neto iznosa na bruto svotu plaće, utvrđen za stopu poreza od 40%, iznosi 2,232143.

Manjak koji podliježe oporezivanju (s uključenim porezom na dodanu vrijednost) utvrđen je na sljedeći način:

Opis	Iznos
Veleprodajna cijena robe	1.960,00
Porez na dodanu vrijednost	490,00
Manjak s uključenim PDV-om	2.450,00

Porez na dodanu vrijednost je obračunan na prodajnu cijenu jer je to iznos koji će se, kroz utvrđivanje plaće u naravi, naplatiti od radnika (prijebojem obveze za obračunani neto iznos primitka u naravi s potraživanjem od člana uprave za utvrđeni manjak).

Preračunani bruto iznos primitka iznosi 5.468,75 kuna (2.450,00 x 2,232143).

Iznos plaće u naravi po osnovi manjkova ne može se pripisati točno utvrđenom mjesecu jer porezni obveznik ne raspolaže informacijom kada je manjak, koji je utvrđen godišnjim popisom, točno nastao. Zbog navedenog, utvrđeni iznos plaće u naravi po osnovi nastalog manjka ne može se, pri utvrđivanju najviše mjesečne osnovice, pribrojiti iznosu plaće u novcu, obračunane za mjesec u kojemu je plaća u naravi utvrđena pa se doprinosi za mirovinsko osiguranje obračunavaju na ukupno utvrđeni primitak u naravi po osnovi utvrđenog manjka.

Obveze za doprinose i porez na dohodak za navedeni primjer manjka utvrđuju se na sljedeći način:

Red. br.	Opis	Iznos
1.	Bruto plaća u naravi	5.468,75
2.	Doprinosi iz bruto plaće (20%)	1.093,75
3.	Dohodak	4.375,00
4.	Osobni odbitak	0,00
5.	Porezna osnovica	4.375,00
6.	Porez (40%)	1.750,00
7.	Prirez (10%)	175,00
8.	Porez i prirez	1.925,00
9.	Iznos manjka - neto primitak	2.450,00
10.	Doprinosi na plaću (za zdravstveno osiguranje, zaštitu zdravlja na radu i zapošljavanje – ukupno 17,20%)	940,62

Knjiženje:

Red br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Potraživanje od radnika - člana uprave	2.450,00	165	
	- tržišna vrijednost	1.960,00		769
	- PDV	490,00		282
2.	Bruto plaća	5.468,75	475	275
3.	Doprinos na bruto plaću	940,62	476	264
4.	Obračun plaće	5.468,75	275	
	- doprinosi iz plaće u naravi	1.093,75		277
	- porez i prirez	1.925,00		278
	- neto primitak plaće u naravi	2.450,00		276
5.	Prijeboj potraživanja za primitak s obvezama za neto plaću u naravi	2.450,00	276	165
6.	Plaćanje doprinosa i poreza	3.959,37		100
	- doprinosi iz plaće	1.093,75	277	
	- porez i prirez	1.925,00	278	
	- doprinosi na plaću	940,62	264	

Roba na skladištu zadužena je po veleprodajnoj cijeni. Ukalkulirana marža iznosi 392,00 kuna, a nabavna cijena robe 1.568,00 kuna. Razduženje robe na skladištu knjiži se na sljedeći način:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Razduženje robe na veleprodajnom skladištu:			
	- smanjenje zalihe robe	1.960,00		660
	- razlika u cijeni	392,00	669	
	- trošak nabave oporezivog manjka	1.568,00	733	

3.2.2.2. Odluka člana uprave koji nije radnik društva

Odluku da se za utvrđeni manjak ne tereti odgovorna osoba može donijeti i član uprave koji nije u radnom odnosu u društvu. U tom se slučaju, prema odredbi članka 32. Zakona o porezu na dohodak,[9] utvrđeni iznos manjka smatra **drugim dohotkom** tog člana uprave.

[9] Zakon o porezu na dohodak, Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11., 22/12., 144/12., 125/13. i 148/13.

Kako su troškovi po osnovi primitaka poreznih obveznika od kojih se utvrđuje drugi dohodak porezno priznati rashod, manjak za koji se utvrđuje drugi dohodak člana uprave **nije stavka uvećanja dobiti**.

Uz pretpostavku da je utvrđeni iznos manjka na veleprodajnom skladištu kao u prethodno navedenom primjeru, tj. da utvrđeni manjak s uključenim porezom na dodanu vrijednost iznosi 2.450,00 kuna, drugi dohodak se utvrđuje u iznosu od 4.224,14 kuna (2.450,00 x koeficijent 1,7241378). Obveze za doprinose, porez na dohodak i prirez utvrđuju se na sljedeći način:

Red. br.	Opis	Iznos
1.	Drugi dohodak	4.224,14
2.	Doprinosi za mirovinsko osiguranje (20%)	844,83
3.	Dohodak	3.379,31
4.	Porez (25%)	844,83
5.	Prirez (10%)	84,48
6.	Porez i prirez	929,31
7.	Iznos manjka - neto primitak	2.450,00
8.	Doprinos za zdravstveno osiguranje (15%)	633,62

Knjiženje:

Red br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Potraživanje od člana uprave	2.450,00	168	
	- tržišna vrijednost	1.960,00		769
	- PDV	490,00		282
2.	Drugi dohodak	4.224,14	429	266
3.	Doprinos na drugi dohodak	633,62	469	264
4.	Prijeboj potraživanja za primitak s obvezama za neto iznos drugog dohotka	2.450,00	266	168
5.	Plaćanje doprinosa i poreza	2.407,76		100
	- doprinosi za mirovinsko osig.	844,83	266	
	- porez i prirez	929,31	266	
	- doprinos za zdravstveno osig.	633,62	264	

Razduženje robe na skladištu knjiži se na isti način kao i u prethodno navedenom primjeru.

3.2.2.3. Odluka člana uprave koji je istovremeno i član društva

Odluku da se za utvrđeni manjak ne tereti odgovorna osoba može donijeti i član uprave koji je istovremeno i član društva. Ako član društva, koji je nadležan donijeti odluku o terećenju odgovorne osobe takvu odluke ne donese, utvrđeni iznos manjka iznad visine utvrđene odlukom nadležne komore (s uključenim porezom na dodanu vrijednost) smatra se njegovim **izuzimanjem.**

Izuzimanja koja nisu u novcu procjenjuju se **prema usporedivoj tržišnoj vrijednosti.** Tržišnom vrijednošću izuzimanja smatra se, prema odredbama članka 28. stavka 1. Pravilnika o porezu na dohodak, **prodajna cijena**. Ako se prodajna cijena ne može pouzdano utvrditi, treba je procijeniti.

Prema odredbama članka 30. Zakona o porezu na dohodak, izuzimanja imovine i korištenja usluga od strane članova društva za privatne potrebe smatraju se dohotkom od kapitala ako **terete dobit tekućeg razdoblja**. Člankom 41. stavkom 1. Pravilnika o porezu na dohodak pojašnjeno je da se dohotkom od kapitala smatraju i izuzimanja članova trgovačkih društava **po osnovi manjkova na imovini** za koje se ne tereti odgovorna osoba, ako su članovi društva ovlašteni donijeti odluku o terećenju odgovorne osobe, a nisu to učinili.

Kako se izuzimanja i skrivene isplate dobiti smatraju dohotkom od kapitala, ako su teretili **dobit tekućeg razdoblja,** društvo bi u poslovnim knjigama, po navedenim osnovama, trebalo **iskazati rashode koje terete dobit tekućeg razdoblja**. Međutim, rashodi se u poslovnim knjigama iskazuju ako su za njihovo priznavanje zadovoljeni uvjeti utvrđeni računovodstvenim propisima.[10] U standardima financijskog izvještavanja, rashodi su, tako, definirani kao smanjenja ekonomskih koristi kroz obračunsko razdoblje u obliku odljeva ili iscrpljenja imovine ili stvaranja obveza što za posljedicu ima smanjenje kapitala, **osim onog u vezi s raspodjelom sudionicima u kapitalu.**[11] Kako su članovi društva odnosno dioničari **sudionici u kapitalu**, proizlazi da se manjkovi na imovini koji se smatraju izuzimanjima, u skladu s računovodstvenim propisima, **ne mogu u poslovnim knjigama iskazati kao rashod**, već kao udio u dobiti odnosno kao isplata predujma dobiti članu društva. To posljedično znači da članovi društva ne ostvaruju dohodak od kapitala po osnovi izuzimanja, jer izuzimanja imovine i skrivene isplate dobiti **nisu teretile dobit tekućeg razdoblja odnosno za iznos manjka nije umanjena dobit kao polazna veličina za oporezivanje.**

Stoga će se manjkovi dobara za koje se utvrđuje dohodak od kapitala članu društva u pravilu oporezivati i knjižiti na teret ostvarene dividende odnosno udjela u dobiti.

Primjer: Iznos manjka smatra se isplatom dividende ili udjela u dobiti

Član uprave koji je ujedno i član društva donio je odluku da se za utvrđeni manjak robe na veleprodajnom skladištu (vrijednosti navedene u prethodnom primjeru) ne tereti odgovorna osoba. Član uprave ima prebivalište u gradu koji je propisao obvezu plaćanja prireza po stopi od 10%.

Utvrđeni iznos manjka teretit će udio u dobiti ovoga člana uprave. Na taj će način manjak biti naplaćen od člana uprave, pa se porez na dodanu vrijednost obračunava na prodajnu cijenu robe koja manjka. Prodajna cijena dobra istovremeno je tržišna cijena na temelju koje se utvrđuje iznos izuzimanja.

Red. br.	Opis	Iznos
1.	Primitak od kapitala bruto: 2.450,00 x 1,1520737	2.822,58
2.	Porez na dohodak od kapitala (2.822,58 x 12%)	338,71
3.	Prirez	33,87
4.	Porez i prirez	372,58

[10] Zakon o računovodstvu obvezuje poduzetnike da sastavljaju i prezentiraju financijske izvještaje primjenom standarda financijskog izvještavanja (hrvatskih ili međunarodnih, ovisno o veličini poduzetnika), što podrazumijeva da se prihodi i rashodi iskazuju u skladu s tim standardima.

[11] MSFI - Okvir za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, točka 70. b, te HSFI 16., točka 16.3.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Isplata članu društva udjela u dobiti:	2.822,58	262	
	- smanjenje zalihe robe	1.960,00		660
	- razlika u cijeni	392,00	669	769
	- PDV	490,00		282
	- obveza poreza na dohodak i prireza	372,58		26
2.	Raspored udjela u dobiti članu društva	2.822,58	940	262
3.	Plaćanje PDV-a, poreza na dohodak i prireza	862,58		100
		490,00	282	
		372,58	26	

Kada se izuzimanje po osnovi manjka ne namiruje iz zadržane dobiti koja je raspoređena za isplatu članu društva, već se smatra **isplaćenim predujmom udjela u dobiti**, član društva na kraju godine za iznos isplaćenog predujma treba umanjiti ostvareni udjel u dobiti koji se raspoređuje za isplatu. Ako se istekom razdoblja za koji je predujam isplaćen, a najkasnije u roku za podnošenje prijave poreza na dobit, utvrdi da **ostvarena dobit nije dostatna za pokriće takvog predujma**, u tom se slučaju razlika između isplaćenog predujma i ostvarene dobiti smatra dohotkom od kapitala, a **porez na dohodak po osnovi izuzimanja, po stopi od 40%, treba obračunati i uplatiti danom podnošenja prijave poreza na dobit.**

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira radionicu

OBVEZA KVOTNOG ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM OD 1. siječnja 2015.

Zagreb, 10. prosinca 2014.

Dvorana HZRFD, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II (kod Kvaternikovog trga) početak 9,30 sati

PROGRAM:

1. **OBVEZA ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM**
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom i podzakonski propisi o zapošljavanju invalida
- koji poslodavci imaju/nemaju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom
- obveze novoosnovanih poslodavaca
- propisani postoci obveznog broja invalida prema NKD u koju je razvrstan poslodavac
- koji radnici se ubrajaju/ne ubrajaju u ukupan broj zaposlenih
- postupak izuzimanja radnih mjesta s posebnim uvjetima rada iz ukupnog broja
- umanjenje za poslodavce do 50 radnika
- dokaz o ispunjavanju kvote
- invalidna osoba zaposlena s nepunim radnim vremenom i utjecaj na kvotu
- zamjenska kvota - ugovor s obrtnikom, učenici na praksi, studenti, osobe na stručnom osposobljavanju
- obrazac najave zamjenskog ispunjenja kvote
- dinamika praćenja ispunjenja kvote
- naknada zbog neispunjavanja kvote - iznos, dospijeće, izvještavanje na obrascu JOPPD, knjigovodstveno evidentiranje
- nagrada za zapošljavanje invalida iznad propisane kvote - iznos, uvjeti, postupak ostvarivanja prava, koji poslodavci su isključeni
- olakšice i poticaji za zapošljavanje invalidnih osoba - vrste poticaja; koji poslodavci mogu ostvariti određeni poticaj ili subvenciju

2. **OČEVIDNIK OSOBA S INVALIDITETOM**
- očevidnik o zaposlenim osobama s invaliditetom i prijenos podataka u Hrvatski registar o osobama s invaliditetom
- podaci koji se vode u očevidniku
- koje invalidne osobe se upisuju očevidnik
- koje osobe s tjelesnim oštećenjem se upisuju u očevidnik
- dokazi o invalidnosti odnosno o tjelesnom oštećenju
- dokaz o invalidnosti izdan u drugoj državi
- dostavljanje podataka u očevidnik - obrasci, rokovi, način dostavljanja podataka

3. **PRAVA IZ RADNOG ODNOSA INVALIDNIH OSOBA**
- odnos Zakona o radu i posebnih propisa
- zapošljavanje invalidnih osoba na otvorenom tržištu rada
- koji su poslodavci dužni prilikom zapošljavanja dati prednost osobi s invaliditetom
- rješavanje sukoba prednosti pri zapošljavanju po dva zakona
- zaštita invalidnih osoba tijekom trajanja radnog odnosa
- godišnji odmor invalida
- porezne olakšice invalida pri isplati plaće - krug osoba koje ostvaruju pravo na olakšicu, postupak, uvjeti
- porezne olakšice za HRVI Domovinskog rata
- potpora za invalidnost - pravo radnika, porezno određenje, iskazivanje u obrascu JOPPD
- naknada za bolovanje na teret HZZO-a za invalide rada
- pravo na invalidsku mirovinu i prestanak radnog odnosa
- kada radni odnos prestaje po sili zakona
- otkaz invalidu - postupak otkazivanja; pribavljanje suglasnosti radničkog vijeća
- dužina otkaznog roka u slučaju otkaza
- otpremnina; kada invalid ostvaruje pravo na dvostruku otpremninu

Predavači: suradnici iz Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, suradnici iz Zavoda za mirovinsko osiguranje i savjetnici HZ RIF-a
Literatura: radna mapa s prezentacijama predavača
Naknada: • 600,00 kuna za pretplatnike, uključuje: literaturu, radni pribor, PDV i okrijepu tijekom pauze
• 700,00 kuna za nepretplatnike, uključuje: literaturu, radni pribor, PDV i okrijepu tijekom pauze
Uplate: HZRIF, Zagreb, IBAN: HR1423600001101241118, OIB: 75508100288 ili gotovinom prije početka
Informacije: telefonom 01/4686 - 500, 4686 - 502; telefax: 01/4686 - 496; e-mail: pretplata@rif.hr

Dr. sc. IVAN ČEVIZOVIĆ
HZRIF, Zagreb
Dr. sc. BRANKA REMENARIĆ
ZŠEM, Zagreb

Stručni članak UDK 657.2

Isporuke bez naknade u poslovne svrhe

Cilj je poduzetničke djelatnosti ostvarivanje dobiti, odnosno prodaja proizvoda ili usluga uz naknadu. No, nerijetko poduzetnici obavljaju isporuke bez ikakve naknade. S obzirom da takve transakcije nisu uobičajene, potrebno je obratiti posebnu pozornost na njihov računovodstveni i porezni tretman. U članku autori obrađuju računovodstveni i porezni tretman isporuka bez naknade u poslovne svrhe.

1. UVOD

Isporuke bez naknade često se, s obzirom na različitost transakcija u kojima poduzetnici obavljaju takve isporuke, jako razlikuju pa je, prije prikaza njihovog poreznog i računovodstvenog tretmana, korisno objasniti i klasificirati različite vrste tih isporuka.

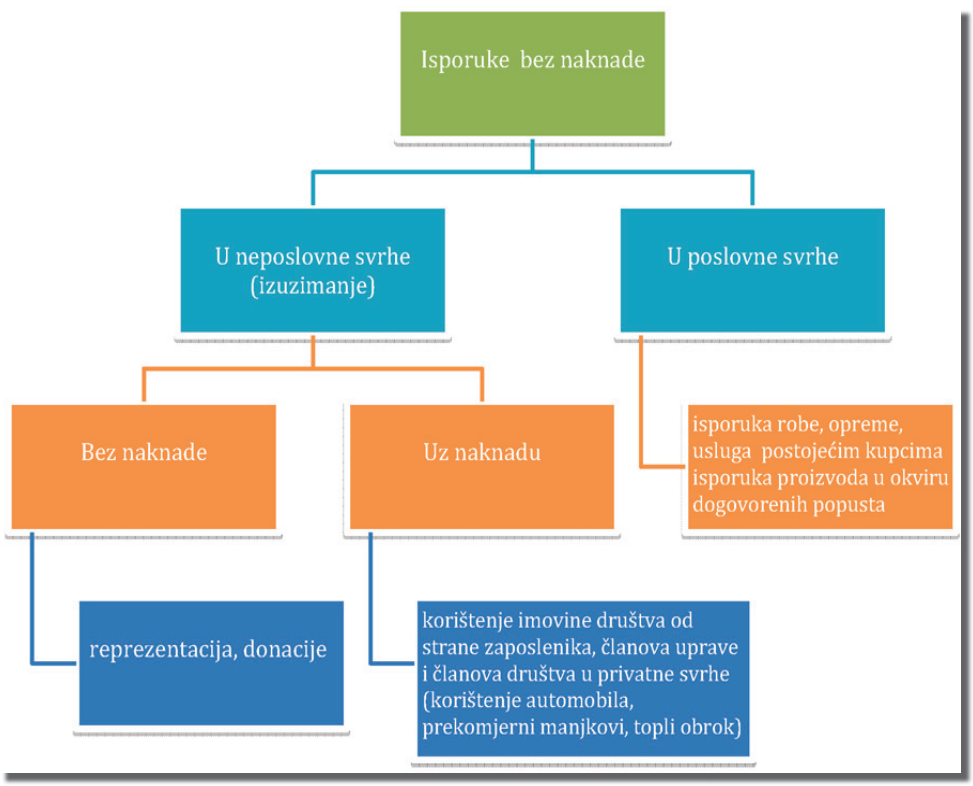

2. ISPORUKE BEZ NAKNADE U NEPOSLOVNE SVRHE

Izuzimanje bez naknade definira se kao korištenje dobara ili usluga poreznog obveznika od strane samog poreznog obveznika u neposlovne svrhe, ali ne u svoje privatne svrhe. Isporuke koje poduzetnik obavi bez naknade, a koje porezni propisi tretiraju kao isporuke u neposlovne svrhe su:

- Troškovi reprezentacije – ugošćavanje poslovnih partnera, pokloni poslovnim partnerima
- Prekomjerni manjkovi za koje se iz objektivnih razloga ne može utvrditi odgovorna osoba
- Donacije.

Kod svih navedenih oblika isporuka u neposlovne svrhe poduzetnik neće primiti nikakvu naknadu, pa se u stvarnosti i radi o isporuci bez naknade. Iako naknada neće biti primljena Zakonom o porezu na dodanu vrijednost predviđena je obveza obračuna PDV-a na trošak nabave isporučenih dobara odnosno trošak pružanja usluga bez naknade, jer se radi o isporukama u neposlovne svrhe pa je potrebno neutralizirati pretporez koji je poduzetnik priznao kod nabave dobara koje je koristio u isporukama bez naknade.

Ukoliko pretporez kod nabave dobara koja se koriste za isporuke bez naknade u neposlovne svrhe nije koristio, tada ne postoji ni obveza obračuna PDV-a po isporukama bez naknade.

3. ISPORUKE UZ NAKNADU U NEPOSLOVNE SVRHE

Iako se, kada se govori o ovakvim isporukama, često koristi termin isporuke bez naknade, u biti se radi o isporukama uz naknadu (koja nije dogovorena, ali je propisana zakonom). Izuzimanje uz naknadu se definira kao korištenje dobara i usluga poreznog obveznika za privatne potrebe članova društva, zaposlenika društva i članova uprave (i njihove uže obitelji). Radi se o isporukama kod kojih je zaračunata naknada sukladno odredbama Zakona o porezu na dohodak. Drugim riječima, iako naknada nije dogovorena, ona je propisana zakonom, i zapravo se radi o klasičnoj isporuci uz naknadu.

Osoba koja koristi dobra /usluge za privatne potrebe	Osnovica za obračun dohotka	Osnovica za obračun PDV-a
Zaposlenik	Plaća u naravi u visini tržišne vrijednosti isporuke ili razlike između tržišne vrijednosti isporuke i plaćene niže vrijednosti	Tržišna vrijednost naknade
Član uprave koji nije u radnom odnosu	Drugi dohodak u naravi u visini tržišne vrijednosti isporuke ili razlike između tržišne vrijednosti isporuke i plaćene niže vrijednosti	Tržišna vrijednost naknade
Član društva	Dohodak od kapitala s temelja izuzimanja u visini tržišne vrijednosti isporuke ili razlike između tržišne vrijednosti isporuke i plaćene niže vrijednosti*	Tržišna vrijednost naknade

* Ukoliko porezni obveznik ima zadržane dobiti, tada se može donijeti odluka o isplati dobiti. Dohodak od kapitala će se obračunavati samo ako dobiti nema.

Zakonom o PDV-u čl. 33. st. 9. propisano je da se u slučaju isporuka dobara i obavljanja usluga osobama koje su u obiteljskim i drugim bliskim osobnim vezama s poreznim obveznikom te u slučaju postojanja financijskih i pravnih veza, uključujući odnose poslodavca i zaposlenika kao i članova njihovih obitelji, veza na temelju članstva, upravljanja ili vlasništva, poreznom osnovicom smatra tržišna vrijednost. Nadalje, u st. 10. istog članka propisuje se da se tržišnom vrijednosti smatra ukupni iznos kojeg bi kupac ili naručitelj u trenutku isporuke dobra ili obavljene usluge prema načelu nenarušavanja tržišnog natjecanja morao platiti isporučitelju dobara ili pružatelju usluge u tuzemstvu. Ako se ne može utvrditi usporediva isporuka dobara ili usluga, tada se tržišnom vrijednosti smatra:

a) kada je riječ o dobrima, iznos koji nije niži od nabavne cijene tih ili sličnih dobara ili ako je ta cijena nepoznata, ukupna visina utvrđenih troškova u trenutku isporuke
b) kada je riječ o uslugama, iznos koji nije niži od ukupnih utvrđenih troškova obavljanja usluga koje snosi porezni obveznik.

Dakle, kod izuzimanja je potrebno utvrditi tko izuzima dobra ili usluge poreznog obveznika kako bi se utvrdila osnovica obračuna PDV-a i dohodak osobe koja dobra/usluge izuzima.

Vrsta isporuke	Porezna osnovica PDV-a	Dohodak	Dobit
Izuzimanje bez naknade	Da*, Nabavna vrijednost dobara / Trošak pružanja usluga	Nema	Porezno nepriznati troškovi, osim • 30% troškova reprezentacije • 70% troškova automobila • Donacija do 2% ukupnog prihoda
Izuzimanje uz naknadu	Da*, Tržišna vrijednost isporučenih dobara ili pruženih usluga	Plaća, drugi dohodak ili dohodak od kapitala	Porezno priznati troškovi u potpunosti**

* Uz pretpostavku da je kod nabave korišten pretporez na dobra i usluge.
** Osim kod dohotka od kapitala – to je direktno smanjenje dobiti, a ne rashod.

4. ISPORUKE BEZ NAKNADE U POSLOVNE SVRHE

Ciljevi unapređenja prodaje jesu ili povećanje broja kupaca na tržištu ili motiviranje postojećih kupaca na još veću potražnju za proizvodima. Poduzetnici u okviru obavljanja svoje gospodarske djelatnosti primjenjuju različite oblike unapređenja prodaje. To često uključuje isporuku predmeta bez naknade. Iako naknada za isporučeni predmet formalno nije ugovorena, odnosno isporuka je besplatna, suštinski njena je vrijednost sadržana u budućim (ili prošlim) isporukama roba i usluga koje proizlaze iz obavljanja osnovne gospodarske djelatnosti. U tom slučaju govorimo o isporukama bez naknade u poslovne svrhe.

Jedan od vrlo čestih oblika isporuka bez naknade jesu naknadni naturalni popusti koji se dogovaraju unaprijed za svaku poslovnu godinu (o ovoj temi pisali smo u časopisu 11 iz 2012. godine, *Računovodstveni i porezni tretman naknadnih popusta*).

Drugi česti oblik isporuka bez naknade su isporuke opreme. Pod opremom se u ovom članku podrazumijevaju svi oblici dugotrajne materijalne imovine koje isporučuje dobavljač svome kupcu u okviru obavljanja svoje glavne djelatnosti, a s ciljem unapređenja prodaje svojih proizvoda ili pružanja usluga. Navedeno se odnosi na isporuke rashladnih uređaja, aparata, automata za piće i napitke, mesoreznica, vitrina i polica, lutaka za izlog, pumpa za auto ulje, dizalica i slično.

5. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN ISPORUKE OPREME BEZ NAKNADE

Osnovni zadatak u računovodstvu je odrediti kada treba priznati prihode i u kojem iznosu. Na računovodstveni tretman priznavanja i mjerenja prihoda od prodaje proizvoda i pružanje usluga primjenjuje se MRS 18 – Prihodi ili HSFI 15 - Prihod. U skladu s odredbama navedenog standarda prihod se priznaje kada je vjerojatno da će buduće ekonomske koristi pritjecati u subjekt i kad se te koristi mogu pouzdano izmjeriti. Prihod se mjeri po fer vrijednosti primljene naknade ili potraživanja. Drugim riječima, ako se radi o isporuci bez naknade, prihod iznosi nula. No, u slučajevima kada je vrijednost isporuke jednog dobra sadržana u vrijednosti isporuke nekog drugog dobra, situacija nije tako jednostavna.

Kriteriji priznavanja prihoda iz ovog Standarda obično se primjenjuju za svaku pojedinu transakciju. Međutim, u određenim okolnostima potrebno je primijeniti kriterije priznavanja prihoda na odvojene prepoznatljive dijelove jedne transakcije kako bi se odrazila bit transakcije. Primjerice, kada prodajna cijena proizvoda sadrži prepoznatljiv iznos za kasnije usluge održavanja, taj se iznos razgraničava i priznaje kao prihod tijekom razdoblja pružanja usluge održavanja. Ponekad je jako teško utvrditi kolika bi bila cijena pojedinog identificiranog dijela. Kada je dogovorena jedinstvena cijena za transakciju koja se sastoji od dva ili više prepoznatljiva dijela i kada nije moguće procijeniti fer vrijednost primljene naknade za pojedini identificirani dio transakcije, moguća su sljedeća rješenja:

a) u slučaju da prihodi po pojedinom identificiranom dijelu transakcije nastaju istovremeno – prihod se može priznati u jednom iznosu bez da se dijeli na identificirane dijelove. Možebitna podjela prihoda može biti potrebna za interno izvještavanje i praćenje uspješnosti pojedinih vrsta usluga
b) u slučaju da prihodi po pojedinom identificiranom dijelu transakcije ne nastaju istovremeno – prihod se mora priznati odvojeno po pojedinom identificiranom dijelu (prihod po jednom identificiranom dijelu će se priznati u visini nastalih troškova, a prihod

po drugom identificiranom dijelu će se priznati do visine ukupne naknade).

Kada se kupcu daje oprema bez naknade bitno je utvrditi radi li se o najmu opreme ili o prodaji opreme. Ako se radi o besplatnom najmu uz uvjet kupovanja proizvoda od dobavljača tada je vrijednost najma sadržana u cijeni budućih isporuka proizvoda. Ako se radi o prodaji opreme bez naknade u tom slučaju isporuka opreme se ne može se povezati s ostvarivanjem budućih ekonomskih koristi. Kako se prihod mora mjeriti u visini fer vrijednosti primljene naknade ili potraživanja, a to u ovom slučaju iznosi 0 kn, prihod također iznosi 0 kn.

Porezni tretman

Vrsta isporuke	PDV	Dohodak	Dobit
Isporuke bez naknade u poslovne svrhe	Nema (PDV je zaračunat kroz druge isporuke)	Nema	Porezno priznati troškovi

Skreće se pozornost na mišljenje Središnjeg ureda Porezne uprave, broj klase 410-19/08-01/118; urudžbeni broj 513-07-21-01/08-2 od 5. 12. 2008. godine, a koje se odnosi na obračun PDV-a u slučaju postavljanja vlastitih osnovnih sredstava u prodajne objekte drugih poslovnih subjekata.

Kad se vlastita osnovna sredstva jednog poduzetnika koji je u sustavu poreza na dodanu vrijednost postavljaju u poslovne objekte drugog poduzetnika, te ako je to postavljanje u neposrednoj vezi s unapređenjem prodaje proizvoda, robe ili usluga vlasnika postavljenih osnovnih sredstava mišljenja smo da se radi o pomoćnoj usluzi u okviru glavne isporuke dobara. Ako poduzetnik kojem su osnovna sredstva dana na korištenje njima raspolaže gospodarski ograničeno, odnosno samo za namjene navedene u ugovoru smatra se da je ta isporuka dijelom glavne isporuke (prodaje proizvoda). Kod takvih isporuka važna je funkcionalna povezanost pomoćne isporuke s glavnom isporukom, odnosno isporukom robe ili vlastitih proizvoda, pa se u tom slučaju smatra da je ***pomoćna usluga sadržana u glavnoj i ne izdvaja ju se od glavne isporuke, te se na nju porez na dodanu vrijednost ne zaračunava izdvojeno.***

Međutim, potrebno je naglasiti da se svaki pojedini slučaj razlikuje ovisno o stvarnoj biti posla i ugovoru koji sklapaju poduzetnici kao i o činjenici vode li porezni obveznici dobra dana na korištenje i dalje u svojim poslovnim knjigama kao vlastita osnovna sredstva, da li ih održavaju i popravljaju o svom trošku, a poduzetnik kojemu su dobra dana na korištenje ne može ta dobra otuđiti, mijenjati ili preseliti bez odobrenja poduzetnika koji je dobra dao na korištenje.

Primjeri

1. Isporuka opreme bez naknade pri čemu oprema ostaje u vlasništvu dobavljača (besplatni najam)

Društvo X d.o.o. bavi se servisiranjem medicinskih aparata i prodajom rezervnih dijelova za medicinske aparate. U cilju povećanja potražnje za svojim uslugama na tržištu (unapređenje prodaje) društvo je odlučilo da će nabaviti određeni broj medicinskih aparata koje će dati kupcima na korištenje bez naknade, pri čemu će se kupci ugovorom obvezati nabavljati usluge servisiranja i kupnje rezervnih dijelova isključivo kod društva X d.o.o. U siječnju 2013. godine društvo X d.o.o. nabavilo je 2 medicinska aparata čija je pojedinačna vrijednost 50.000 kn + PDV. Procijenjeni vijek upotrebe aparata iznosi 10 godina. Procijenjeni ostatak vrijednosti na kraju vijeka upotrebe je zanemariv. Krajem ožujka 2013. godine sklopljen je ugovor prema kojem društvo X d.o.o. daje na korištenje medicinske aparate poliklinici Y bez naknade. Prema ugovoru poliklinika Y snosi troškove održavanja aparata dok vlasništvo nad aparatima zadržava društvo X d.o.o. Ugovor je sklopljen na 5 godina. Poliklinika Y obvezala se nabavljati rezervne dijelove i servisirati aparate kod društva X d.o.o. Godišnji troškovi održavanja (servisiranja) jednog aparata prema ugovoru iznose 12.000 kn bez PDV-a. Računi za održavanje izdaju se kvartalno (unaprijed za kvartal) i plaćanja se vrše po izdanim računima.

Knjiženje u 2013. godini

221 – Obveza prema dobavljaču

	125.000 (1)

181 – Pretporez

(1) 25.000	

660 – Roba u skladištu

(1) 100.000	100.000 (2)

021 – Oprema

(2) 100.000	

029 – Ispravak vrijednosti opreme

	7.500 (6)

282 – Obveza za PDV***

	750 (3)
	750 (4)
	750 (5)

430 – Amortizacija*

(6) 7.500	

751 – Prihod od pružanja usluga servisiranja **

	3.000 (3)
	3.000 (4)
	3.000 (5)

121 – Potraživanje od kupaca

(3) 3.750	11.250 (7)
(4) 3.750	
(5) 3.750	

1000 – Žiroračun

(7) 11.250	

* Godišnji trošak amortizacije = 100.000 / 10 god. = 10.000 kn/god. Amortizacija u 2013. godini = 10.000 kn x 3/4 = 7.500 kn.

** Prihod od pružanja usluge servisa i usluge najma aparata u 2013. godini = 12.000 x ¾ = 9.000.

*** U skladu sa Zakonom o PDV-u, čl. 30. st. 2. ako se za isporuke dobara ili obavljanje usluga kontinuirano izdaju računi ili se kontinuirano obavljaju plaćanja smatra se da su dobra isporučena i usluge obavljene po isteku razdoblja na koje se takvi računi ili plaćanja odnose. U navedenom primjeru bi to značilo da obveza PDV-a nastaje kvartalno, i to u iznosu 3.000 x 25% = 750.

U ovom primjeru nije posebno prikazan prihod od najma i prihod od usluga održavanja jer je teško utvrditi kolika je fer vrijednost pojedine usluge. Naknada je ugovorena za paket tih usluga, a kako prihodi po jednoj i drugoj usluzi nastaju istovremeno tako nije potrebno posebno prikazati prihode po pojedinim identificiranim uslugama, već se priznaje prihod u jednom iznosu za obje usluge.

Knjiženje u 2014. godini

021 – Oprema	
S^0 100.000	

029 – Ispravak vrijednosti opreme	
	7.500 S^0
	10.000 (5)

282 – Obveza za PDV***	
	750 (1)
	750 (2)
	750 (3)
	750 (4)

751 – Prihod od pružanja usluga servisiranja **	
	3.000 (1)
	3.000 (2)
	3.000 (3)
	3.000 (4)

121 – Potraživanje od kupaca	
(1) 3.750	3.750 (1a)
(2) 3.750	3.750 (2a)
(3) 3.750	3.750 (3a)
(4) 3.750	3.750 (4a)

1000 – Žiroračun	
(1a) 3.750	
(2a) 3.750	
(3a) 3.750	
(4a) 3.750	

430 – Amortizacija*	
(5) 10.000	

2. Isporuka usluge bez naknade

Auto kuća H d.o.o. nudi svojim kupcima koji kupe novi automobil uslugu besplatnog redovnog servisa na 15.000 km i 30.000 km. Kupcu S. J. prodan je automobil i ispostavljen je račun na ukupan iznos 140.000 kn + PDV. Nabavna vrijednost automobila je 100.000 kn. Cijena redovitog servisa na 15.000 km je 1.300 kn + PDV, dok je cijena servisa na 30.000 km prema službenom cjeniku 2.200 kn + PDV. Do kraja godine izvršen je servis na 15.000 km

1000 – Žiroračun	
(2) 175.000	

761 – Prihod od prodaje robe	
	136.500 (1)

282 – Obveza za PDV	
	35.000 (1)

751 – Prihod od pružanja usluga servisiranja	
	1.300 (3)

121 – Potraživanje od kupaca	
(1) 175.000	175.000 (2)

297 – Prihod budućeg razdoblja	
(3) 1.300	3.500 (1)

660 – Roba na skladištu	
S^0 x	100.000 (1a)

711 – Nabavna vrijednost robe	
(1a) 100.000	

Cijena: 200,00 kuna

www.rif.hr

ZAKON O RADU i primjeri ugovora, odluka, sporazuma i pravilnika

1. **ZAKON O RADU**

GLAVA I. OPĆE ODREDBE
GLAVA II. INDIVIDUALNI RADNI ODNOSI
1. ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA
2. PRAVILNICI O RADU
3. ZAŠTITA ŽIVOTA, ZDRAVLJA I PRIVATNOSTI
4. ZAŠTITA TRUDNICA, RODITELJA I POSVOJITELJA
5. ZAŠTITA RADNIKA KOJI SU PRIVREMENO ILI TRAJNO NESPOSOBNI ZA RAD
6. PRIVREMENO ZAPOŠLJAVANJE
7. PROBNI RAD, OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ZA RAD
8. RADNO VRIJEME
9. ODMORI I DOPUSTI
10. MOGUĆNOSTI DRUKČIJEG UREĐENJA RADNOG VREMENA, NOĆNOG RADA I ODMORA
11. PLAĆA I NAKNADA PLAĆE
12. IZUMI I TEHNIČKA UNAPREĐENJA RADNIKA
13. ZABRANA NATJECANJA RADNIKA S POSLODAVCEM
14. NAKNADA ŠTETE
15. PRESTANAK UGOVORA O RADU
16. OSTVARIVANJE PRAVA I OBVEZA IZ RADNOG ODNOSA

GLAVA III. SUDJELOVANJE RADNIKA U ODLUČIVANJU
1. RADNIČKO VIJEĆE
2. SKUPOVI RADNIKA
3. PREDSTAVNIK RADNIKA U ORGANU POSLODAVCA

GLAVA IV. KOLEKTIVNI RADNI ODNOSI
1. UDRUGE RADNIKA I POSLODAVACA
2. UTEMELJENJE I REGISTRACIJA UDRUGA
3. IMOVINA UDRUGA
4. DJELOVANJE UDRUGA
5. PRESTANAK DJELOVANJA UDRUGE
6. KOLEKTIVNI UGOVORI
7. ŠTRAJK I RJEŠAVANJE KOLEKTIVNIH RADNIH SPOROVA
8. GOSPODARSKO-SOCIJALNO VIJEĆE

GLAVA V. NADZOR NAD PRIMJENOM PROPISA O RADU
GLAVA VI. POSEBNE ODREDBE
GLAVA VII. UPRAVNE MJERE
GLAVA VIII. PREKRŠAJNE ODREDBE
GLAVA IX. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

2. **PRIMJERI UGOVORA, ODLUKA, SPORAZUMA I PRAVILNIKA**

Mr. sc. SILVIJA PRETNAR ABIČIĆ
Mega produkcija d.o.o., Zagreb

Stručni članak UDK 657.2

Primjeri umanjenja imovine prema MRS-u 36

Na datum financijskog izvještavanja imovina subjekta ne može biti iskazana u vrijednosti koja je veća od njenog nadoknadivog iznosa. Kada je knjigovodstvena vrijednost imovine veća od njenog nadoknadivog iznosa, potrebno je priznati gubitak od umanjenja. Gubitak od umanjenja priznaje se odmah kao rashod u računu dobiti i gubitka, osim ako se imovina vodi po revaloriziranoj vrijednosti. U članku se obrađuju postupci koje sukladno MRS-u 36 – Umanjenje imovine, subjekt provodi vezano uz umanjenje vrijednosti imovine te računovodstveni tretman umanjenja.

1. UVOD

Subjekt treba osigurati da se prilikom financijskog izvještavanja pojedina imovina ili jedinica koja stvara novac ne iskazuju u iznosu koji je veći od nadoknadivog iznosa. Neka imovina se iskazuje u iznosu koji je veći od nadoknadivog, ako je njena knjigovodstvena vrijednost veća od iznosa koji je moguće nadoknaditi upotrebom ili prodajom te imovine. U tom slučaju imovina je umanjena i potrebno je priznati gubitak od umanjenja imovine.

Subjekt mora na svaki datum izvještavanja ocijeniti postoje li pokazatelji umanjenja neke imovine. Samo ako takvi pokazatelji postoje, potrebno je procijeniti nadoknadivi iznos imovine. Međutim, bez obzira postoji li bilo koji pokazatelj umanjenja, postoji obveza godišnjeg testiranja na umanjenje sljedeće imovine: nematerijalne imovine s neograničenim korisnim vijekom upotrebe, nematerijalne imovine koja još nije spremna za upotrebu i goodwilla stečenog u poslovnom spajanju. Test umanjenja za navedenu imovinu može se provesti bilo kada tijekom godine, uz uvjet da se provodi u isto vrijeme svake godine. Također, različita nematerijalna imovina ili jedinica koja stvara novac može se testirati na umanjenje u različito vrijeme, ali ako je nematerijalna imovina ili goodwill prvotno priznat tijekom tekuće godine, testira se na umanjenje prije kraja tekuće godine. Ukoliko prijašnji izračuni ukazuju da je nadoknadivi iznos imovine značajno veći od knjigovodstvene vrijednosti, nije potrebno ponovno procijeniti nadoknadivi iznos, uz uvjet da nije bilo događaja koji bi utjecali na izračun.

MRS 36 primjenjuje se na svu imovinu, *osim*: zaliha, imovinu iz ugovora o izgradnji, odgođenu poreznu imovinu, imovinu nastalu iz naknada zaposlenicima, financijsku imovinu iz djelokruga MRS-a 39 – *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje*, ulaganje u nekretnine po fer vrijednosti, biološku imovinu povezanu s poljoprivrednom aktivnošću koja se mjeri po fer vrijednosti umanjenoj za troškove prodaje, odgođeni trošak stjecanja i nematerijalnu imovinu koja proizlazi iz ugovornih prava osiguravatelja po ugovorima o osiguranju uključenima u djelokrug MSFI-a 4 – *Ugovori o osiguranju* i dugotrajnu imovinu klasificiranu kao imovina namijenjena prodaji sukladno MSFI-u 5 – *Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja*. Dakle, subjekt će ovaj standard primijeniti na materijalnu i nematerijalnu imovinu (iskazanu po trošku ili fer vrijednosti), goodwill, ulaganje u ovisne subjekte, pridružene subjekte i zajedničke pothvate te ulaganja u nekretnine po trošku.

2. UTVRĐIVANJE SREDSTVA KOJE MOŽE BITI UMANJENO

Nadoknadivi iznos i potreba za umanjenjem može se razmatrati na razini:

a) pojedine imovine i
b) jedinice koja stvara novac (ili grupe jedinica).

Ako je moguće, nadoknadivu vrijednost potrebno je utvrditi za svaku **pojedinu imovinu**. U slučaju kada pojedina imovina ne stvara novčane priljeve od neprekinute upotrebe, priljevi značajno ovise o drugoj imovini i kada se vrijednost sredstva u upotrebi ne može procijeniti da bude blizu njegove fer vrijednosti minus troškovi prodaje, nadoknadiva vrijednost pojedine imovine ne može se utvrditi. U tom slučaju nadoknadivu vrijednost potrebno je utvrditi za jedinicu koja stvara novac kojoj ta imovina pripada.

Jedinica koja stvara novac je najmanja skupina sredstava koja se može utvrditi, a koja daje novčane tokove od neprekinute upotrebe i koja je uvelike neovisna od novčanih tokova drugih sredstava ili skupine sredstava. Može se odnositi na cijeli subjekt (matica ili podružnice unutar grupe), odjele ili poslovne jedinice unutar subjekta, linije proizvodnje unutar odjela ili subjekta, grupu imovine unutar proizvodne linije, odjela ili subjekta. Jedinice koje stvaraju novac trebaju se utvrditi dosljedno iz jednog razdoblja u drugo za istu imovinu ili vrste imovine, osim ako je promjena opravdana.

Goodwill stečen u poslovnom spajanju odnosi se na očekivanja budućih ekonomskih koristi od imovine koju nije moguće pojedinačno utvrditi i odvojeno priznati. Također, goodwill ne stvara novčane tokove neovisno od drugih sredstava ili skupine sredstava te često povećava novčane tokove više jedinica koje stvaraju novac. Upravo zbog toga ga je ponekad teško rasporediti samo na pojedine jedinice koje stvaraju novac, pa se promatra na razini grupe jedinica koje stvaraju novac. Stoga je goodwill stečen u poslovnom spajanju potrebno, počevši od datuma stjecanja, rasporediti na sve stjecateljeve jedinice ili grupe jedinica koje stvaraju novac, za koje se očekuju ekonomske koristi od sinergija takvog stjecanja, neovisno o tome jesu li ostala stečena imovina i obveze dodijeljeni upravo tim jedinicama ili grupi jedinica. Svaka jedinica ili grupa jedinica koja stvara novac, a na koju je goodwill alociran, treba predstavljati najnižu razinu unutar subjekta na kojoj se goodwill promatra za interne potrebe uprave i ne smije biti veća od dijela subjekta, kako je definirano u točki 5. MSFI-a 8 – *Poslovni segmenti*.

Prilikom raspoređivanja goodwilla na jedinice koja stvaraju novac, potrebno je uzeti u obzir sljedeće situacije:

- *alokacija goodwilla nije završena prije kraja poslovne godine na koju poslovno spajanje utječe* – ako knjiženje poslovnog spajanja i početno raspoređivanje goodwilla ne može biti završeno prije kraja poslovne godine na koju poslovno spajanje utječe, subjekt će priznati privremene iznose, a početno raspoređivanje goodwilla mora biti završeno prije kraja prve poslovne godine koja slijedi nakon datuma stjecanja.
- *subjekt prestaje s obavljanjem aktivnosti unutar jedinice na koju je goodwill alociran* – ako je goodwill raspoređen jedinici koja stvara novac i subjekt prestane s obavljanjem jedne aktivnosti unutar te jedinice, goodwill povezan s tom aktivnosti mora biti:
  - uključen u knjigovodstvenu vrijednost poslovanja kad se utvrđuje dobit ili gubitak od prestanka djelatnosti i
  - mora se mjeriti temeljem relativnih vrijednosti prekinutih aktivnosti i udjela zadržanih jedinica koje stvaraju novac, osim ako subjekt može primijeniti neku drugu metodu koja će bolje odražavati goodwill povezan s prekinutom aktivnošću.
- *kada subjekt vrši reorganizaciju strukture jedinice koja stvara novac na koju je goodwill alociran* – ako subjekt reorganizira svoju strukturu izvješćivanja na način da mijenja strukturu jedinice koja stvara novac na koju je goodwill alociran, goodwill se mora alocirati na jedinice na koje se odnosi. Realokacija goodwilla vrši se primjenom relativnih vrijednosti, osim ako subjekt može primijeniti neku drugu metodu koja će bolje odražavati goodwill povezan s reorganiziranim jedinicama.

Pokazatelji umanjenja imovine mogu biti vanjski i unutarnji, a subjekt mora razmotriti najmanje sljedeće pokazatelje:

Vanjski pokazatelji umanjenja	Unutarnji pokazatelji umanjenja
• značajna promjena i smanjenje tržišne vrijednosti sredstva ili jedinice koja stvara novac više od očekivanog; • negativne promjene u tehnološkim, tržišnim, ekonomskim ili zakonskim uvjetima u kojima subjekt posluje, primjerice povećanje nameta, ulazak značajnog konkurenta na tržište, promjene u potražnji na koje subjekt ne može odgovoriti; • povećanje tržišnih kamatnih stopa ili drugih stopa povrata od ulaganja što će utjecati na diskontnu stopu koja se koristi u izračunavanju vrijednosti u upotrebi te značajno smanjiti nadoknadivi iznos sredstva; • knjigovodstveni iznos neto imovine subjekta viši je od njegove cijene na tržištu (tržišna kapitalizacija)	• zastarjelost ili fizičko oštećenje sredstva; • negativne promjene vezane uz mogućnost upotrebe sredstva, npr. imovina se stavlja van upotrebe, postoje planovi za prestanak ili restrukturiranje poslovanja kojem sredstvo pripada, prodaja imovine prije očekivanog datuma; • postoji dokaz iz internih izvještaja da je ekonomska uspješnost sredstva lošija ili će biti lošija nego se očekuje, npr. novčani tokovi za stjecanje imovine ili naknadne novčane potrebe za poslovanje i održavanje imovine su značajno veći od očekivanih, stvarni neto novčani tokovi od imovine ili dobici/gubici iz poslovanja koji proizlaze iz imovine su značajno lošiji od očekivanih, značajno smanjenje planiranih neto novčanih tokova ili operativne dobiti koji proizlaze iz imovine, očekuju se gubici iz poslovanja ili neto novčani odljevi za imovinu kada se podaci tekućeg razdoblja zbroje s planiranim podacima za buduće razdoblje

Naravno, svaki subjekt može zasebno utvrditi i druge pokazatelje zbog kojih imovina može biti umanjena. Nadalje, pokazatelji mogu upućivati na potrebu usklade preostalog korisnog vijeka upotrebe imovine, metode amortizacije ili ostatka vrijednosti imovine.

3. VRIJEME TESTIRANJA UMANJENJA VRIJEDNOSTI

Subjekt će **na svaki datum izvještavanja** ocijeniti postoje li pokazatelji umanjenja neke imovine. Samo ako takvi pokazatelji postoje, izvršit će procjenu nadoknadivog iznosa imovine. Međutim, bez obzira postoji li bilo koji pokazatelj umanjenja, postoji **obveza godišnjeg testiranja** na umanjenje sljedeće imovine: nematerijalne imovine s neograničenim korisnim vijekom upotrebe, nematerijalne imovine koja još nije spremna za upotrebu i goodwill stečen u poslovnom spajanju. Također, ova imovina se može testirati na umanjenje i uvijek kada su uočeni pokazatelji umanjenja. Testiranje na umanjenje se provodi u bilo koje vrijeme, ali mora biti u isto vrijeme svake godine. Različite jedinice koje stvaraju novac mogu se testirati na umanjenje u različito vrijeme. Nadalje, ako su nematerijalna imovina ili goodwill po prvi puta priznati tijekom tekuće godine, testiranje na umanjenje potrebno je izvršiti prije kraja tekuće godine.

Ako se sredstva koja čine jedinicu koja stvara novac na koju je goodwill raspoređen testiraju u isto vrijeme kao i jedinica koja sadrži goodwill, sredstva će se testirati na umanjenje prije jedinice koja sadrži goodwill. Također, ako se jedinice koje stvaraju novac koje čine grupu jedinica koje stvaraju novac na koje je raspoređen goodwill testiraju na umanjenje u različito vrijeme od grupe jedinica koje stvaraju novac koja sadrži goodwill, pojedine jedinice će se testirati na umanjenje prije grupe jedinica koja sadrži goodwill.

Dakle, ako u trenutku testiranja na umanjenje jedinice koja stvara novac, na koju je raspoređen goodwill, subjekt uoči pokazatelj umanjenja nekog sredstva unutar jedinice koja sadrži goodwill, subjekt će prvo testirati to sredstvo na umanjenje i priznati gubitak od umanjenja tog sredstva prije testiranja na umanjenje jedinice koja sadrži goodwill. Isto tako, ako subjekt uoči pokazatelj umanjenja jedinice koja stvara novac unutar grupe jedinica koje sadrže goodwill, prvo se na umanjenje testira jedinica koja stvara novac i priznaje gubitak od umanjenja za tu jedinicu, a zatim se testira na umanjenje grupa jedinica na koju je raspoređen goodwill.

4. UTVRĐIVANJE KNJIGOVODSTVENOG I NADOKNADIVOG IZNOSA

Knjigovodstvena vrijednost odnosi se na iznos po kojem je imovina iskazana u bilanci nakon umanjenja za akumuliranu amortizaciju i akumulirani gubitak od umanjenja. Knjigovodstvena vrijednost jedinice koja stvara novac:

a) sadrži knjigovodstvenu vrijednost samo one imovine koja se može na razumnoj i dosljednoj osnovi izravno pripisati ili rasporediti jedinici koja stvara novac i koja će ubuduće stvarati novčane priljeve koji se koriste prilikom određivanja vrijednosti u upotrebi te jedinice i
b) ne sadrži knjigovodstvenu vrijednost priznatih obveza, osim ako se nadoknadivi iznos jedinice koja stvara novac ne može odrediti bez razmatranja tih obveza.

Dakle, knjigovodstvena vrijednost jedinice koja stvara novac utvrđuje se na sljedeći način:[1]

[1] Prema: BDO, IFRS in practice - IAS 36 Impairment of Assets, December 2013, str. 20, dostupno na: http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/IFRS%20in%20Practice/Documents/IFRS%20in%20Practice%20-%20IAS%2036%20Impairment%20of%20Asstes%20(print).pdf, 20. 7. 2014.

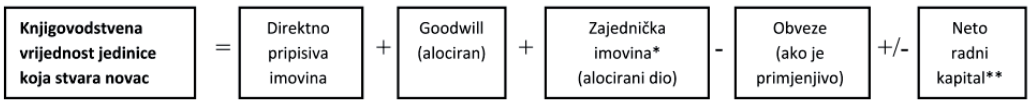

* *Zajednička imovina je imovina, osim goodwilla, koja ne stvara zasebne novčane priljeve neovisno od druge imovine ili skupine sredstava, već pridonosi budućim novčanim tokovima jedinica koje stvaraju novac koje su podvrgnute provjeri i drugim jedinicama koje stvaraju novac (primjer ove imovine mogu biti zgrade sjedišta subjekta, IT oprema, istraživački centar). Knjigovodstveni iznos zajedničke imovine ne može se u cijelosti pripisati jedinici koja stvara novac koja se pregledava.*

** *Radi dosljednosti s određivanjem nadoknadivog iznosa jedinice koja stvara novac, subjekt ima mogućnost izbora da li će se neto radni kapital (kratkotrajna imovina – kratkoročne obveze) uključiti ili isključiti u izračun knjigovodstvene vrijednosti, ovisno o tome je li uključen ili isključen u novčane tokove prilikom utvrđivanja nadoknadivog iznosa.*

Bitno je napomenuti da se knjigovodstvena vrijednost jedinice koja stvara novac mora odrediti dosljedno s načinom određivanja nadoknadivog iznosa jedinice koja stvara novac.

Nadoknadivi iznos sredstva (ili jedinice koja stvara novac) je viši iznos između njegove:

a) fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje i
b) vrijednosti u upotrebi.

Vrijednost u upotrebi predstavlja sadašnju vrijednost budućih novčanih tokova koji se očekuju od upotrebe sredstva (jedinice koja stvara novac), dok je *fer vrijednost umanjena za troškove prodaje* iznos koji se može dobiti od prodaje sredstva (jedinice koja stvara novac) u tržišnoj transakciji između obaviještenih i nepovezanih strana, umanjena za troškove prodaje. Ako je bilo koji od ova dva iznosa veći od knjigovodstvenog, imovina se ne umanjuje te nije potrebno procijeniti drugi iznos.

Nadalje, ako se fer vrijednost umanjena za troškove prodaje ne može pouzdano utvrditi, za nadoknadivi iznos može se koristiti vrijednost imovine u upotrebi. Također, ako nema razloga vjerovati da je za neko sredstvo vrijednost u upotrebi veća od fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje, nadoknadivi iznos može biti fer vrijednost minus troškovi prodaje. To će biti u slučaju imovine koja se drži za otpis ili otuđenje.

Nadoknadivi iznos određuje se za svako pojedinačno sredstvo, osim ako sredstvo ne stvara novčane priljeve od neprekinute upotrebe, koji značajno ovise o drugim sredstvima ili skupinama sredstava. U tom slučaju, nadoknadivi iznos za jedinicu koja stvara novac određuje se prema jedinici sredstva gdje to sredstvo pripada, osim ako:

a) je fer vrijednost minus troškovi prodaje viša od njegove knjigovodstvene vrijednosti, ili
b) vrijednost sredstva u upotrebi koja se može procijeniti je blizu njegove fer vrijednosti minus troškovi prodaje i ta vrijednost se može odrediti.

Nadalje, ukoliko prijašnji izračuni ukazuju da je nadoknadivi iznos imovine značajno veći od knjigovodstvene vrijednosti, nije potrebno ponovno procijeniti nadoknadivi iznos, uz uvjet da nije bilo događaja koji bi utjecali na izračun. Također, prilikom provođenja testa umanjenja goodwilla u tekućem razdoblju, subjekt može koristiti i posljednji izračun nadoknadive vrijednosti jedinice koja stvara novac na koju je goodwill raspoređen, a koji je pripremljen u prethodnom razdoblju, ali samo ukoliko su ispunjeni svi navedeni uvjeti:

a) imovina i obveze koji čine jedinicu nisu se značajno promijenili od posljednjeg izračuna nadoknadive vrijednosti
b) iznos nadoknadive vrijednosti utvrđen u posljednjem izračunu je značajno veći od knjigovodstvene vrijednosti jedinice i
c) na temelju analize događaja i okolnosti koji su nastali i promijenili se od posljednjeg izračuna nadoknadive vrijednosti, mala je vjerojatnost da će novi izračun nadoknadive vrijednosti u tekućem razdoblju biti manji od knjigovodstvene vrijednosti.

4.1. Fer vrijednost minus troškovi prodaje

Prema MRS-u 36, fer vrijednost minus troškovi prodaje je iznos koji se može dobiti od prodaje sredstva ili jedinice koja stvara novac u tržišnoj transakciji između obaviještenih, spremnih kupaca, umanjena za troškove prodaje.

To može biti:

a) *cijena u obvezujućem ugovoru o prodaji* po tržišnim uvjetima, koja se usklađuje za dodatne troškove koji se mogu izravno pripisati prodaji toga sredstva;
b) *tržišna cijena (tekuća tržišna cijena ili cijena posljednje transakcije) umanjena za troškove prodaje* – koristi se ako nema ugovora o prodaji, a postoji aktivno tržište na kojem se trguje sredstvom;
c) kada ne postoji ugovor o prodaji niti aktivno tržište fer vrijednost minus troškovi prodaje se utvrđuje temeljem *najboljih raspoloživih informacija* o sličnim transakcijama unutar iste djelatnosti.

Troškovi prodaje oduzimaju se pri određivanju neto prodajne cijene, a mogu uključivati pravne troškove, pristojbe i slične troškove transakcija, troškove premještanja sredstva i izravne dodatne troškove potrebne da se imovina dovede u stanje za prodaju.

Međutim, detaljnije o utvrđivanju fer vrijednosti razmatra se u MSFI-u 13 – *Mjerenje fer vrijednosti* koji fer vrijednost definira kao cijenu koja bi bila ostvarena prodajom neke stavke imovine ili plaćena za prijenos neke obveze u urednoj transakciji između tržišnih sudionika na datum mjerenja, tzv. izlazna cijena.

4.2. Vrijednost u upotrebi

Vrijednost u upotrebi odnosi se na sadašnju vrijednost budućih novčanih tokova za koje se očekuje da će subjektu pritjecati od upotrebe sredstva (ili jedinice koja stvara novac). Stoga, za izračun vrijednosti u upotrebi subjekt treba *procijeniti buduće novčane tokove* te utvrditi *odgovarajuću diskontnu stopu*, uzimajući u obzir sljedeće faktore:

a) procjenu budućih novčanih tokova (novčanih priljeva i odljeva) koji se očekuju od neprekinute upotrebe sredstva ili jedinice koja stvara novac i njegove konačne prodaje na kraju korisnog vijeka upotrebe (iznos koji se očekuje dobiti od prodaje sredstva po tržišnim uvjetima između obaviještenih i spremnih strana, umanjen za procijenjene troškove prodaje);
b) očekivanja mogućih odstupanja u iznosu ili vremenu nastanka budućih novčanih tokova;
c) vremensku vrijednost novca (tekuća tržišna nerizična kamatna stopa);
d) cijenu prisutnog inherentnog rizika koju nosi sredstvo i
e) ostale čimbenike koji mogu utjecati na veličinu budućih novčanih tokova (primjerice nelikvidnost).

Točke b), d) i e) mogu se odraziti ili kao ispravak vrijednosti budućih novčanih tokova ili kao ispravak vrijednosti diskontne stope. Njihov utjecaj na očekivanu sadašnju vrijednost budućih novčanih tokova će biti isti. Nadalje, projekcija novčanih odljeva obuhvaća buduće opće troškove, ali i direktne troškove koji se mogu izravno pripisati ili rasporediti na razumnoj i dosljednoj osnovi na sredstvo u upotrebi (npr. troškovi održavanja, popravaka i slično).

Ukoliko su novčani tokovi procijenjeni u stranoj valuti u kojoj su dobiveni, moraju se diskontirati odgovarajućom diskontnom stopom za tu valutu te se tako izračunata sadašnja vrijednost novčanih tokova pretvara u funkcionalnu valutu subjekta primjenom spot tečaja važećeg na datum izračuna vrijednosti u upotrebi.

Subjekt **procjenu budućih novčanih tokova temelji na:**

- *razumnim i zasnovanim pretpostavkama*, tj. najboljoj procjeni uprave o ekonomskim uvjetima (uzimajući u obzir promjene neto radnog kapitala i kapitalnih ulaganja), za koje se očekuje da će postojati za vrijeme preostalog vijeka upotrebe sredstava. Potrebno je veći značaj dati korištenju informacija iz vanjskih izvora. Uprava procjenjuje razumnost pretpostavki utvrđujući razloge nastanka razlika između prethodnih projekcija novčanih tokova i stvarnih novčanih tokova, te ukoliko je potrebno vrši odgovarajuće prilagodbe planova na kojima se temelje budući novčani tokovi;
- *najnovijim financijskim planovima/prognozama* odobrenim od uprave u razdoblju od *najviše 5 godina*, osim ako se dulje razdoblje može opravdati;
- *ekstrapolirajućim projekcijama* novčanih tokova nakon razdoblja koja su obuhvaćena najnovijim planovima i prognozama, a koje se temelje na stabilnim ili opadajućim stopama rasta za naredne godine, osim ako se povećana stopa može opravdati. Uobičajeno ova stopa rasta ne smije biti veća od prosječne dugoročne stope rasta proizvoda, djelatnosti ili zemlje u kojoj subjekt posluje.

Dakle, prilikom procjene budućih novčanih tokova potrebno je uzeti u obzir dva razdoblja:

1.) *razdoblje planiranja (projekcije)* – obuhvaća projekciju novčanih tokova na temelju planova i prognoza za razdoblje do najviše 5 godina (osim ako se dulje razdoblje može opravdati). Novčani tokovi diskontiraju se u svakom razdoblju na njegovu sadašnju vrijednost. Kod određivanja planiranog rasta prihoda, mogu se koristiti različite stope rasta u svakoj pojedinoj godini projekcije, ali stope moraju biti razumne i realne sukladno rezultatima koji su ostvareni u prošlosti;
2.) *preostalo razdoblje (terminalni period)* – razdoblje koje nastupa nakon petogodišnjeg razdoblja i subjekt vrši projekciju daljnjeg kretanja prihoda te utvrđuje terminalnu vrijednost, uzimajući u obzir dugoročne stope rasta. Terminalna vrijednost (TV) predstavlja procjenu sadašnje vrijednosti svih novčanih tokova preostalog razdoblja na datum razdoblja projekcije (tj. na kraju petogodišnjeg razdoblja), izračunatu na osnovi zadnjeg novčanog toka u razdoblju projekcije. Mora se diskontirati na sadašnju vrijednost po odgovarajućoj diskontnoj stopi, odnosno primjenom faktora utvrđenog za zadnju godinu razdoblja planiranja. Najčešće se izračunava uz pretpostavku konstantne stope rasta prihoda te se primjenjuje sljedeća formula (Gordonov model):

$$TV_t = \text{Novčani tok}_{(t+1)}/(WACC - g),$$

gdje je: *Novčani tok*$_{(t+1)}$ = slobodni novčani tok za prvu godinu nakon planiranog razdoblja (izračunava se na način da se zadnji novčani tok iz razdoblja planiranja uvećava za stopu rasta, tj. Novčani tok$_{(t+1)}$ = Novčani tok$_t$ x (1 + g), *WACC* = diskontna stopa, *g* = dugoročna stopa rasta (stabilna).

Prema tome, vrijednost u upotrebi jednaka je zbroju diskontiranih novčanih tokova i diskontiranoj terminalnoj vrijednosti jedinice koja stvara novac.

Nadalje, potrebno je naglasiti da se budući novčani tokovi uvijek procjenjuju za sredstvo u njegovom *sadašnjem stanju*. Dakle, procjena budućih novčanih tokova **ne smije uključivati:**

a) procijenjene buduće novčane priljeve i odljeve koji će proizaći iz budućeg restrukturiranja za koje subjekt još nije preuzeo obvezu (primjerice, smanjenje očekivanih troškova osoblja). Međutim, ako je subjekt preuzeo obvezu restrukturiranja sukladno MRS-u 37 – *Rezerviranja, nepredviđene obveze i nepredviđena imovina,* pozitivni efekti restrukturiranja mogu se uključiti u buduće novčane priljeve i odljeve, te je također potrebno procijeniti buduće novčane odljeve restrukturiranja i priznati ih kao rezerviranja za restrukturiranje sukladno MRS-u 37;
b) novčane tokove iz poboljšanja ili povećanja uspješnosti i vrijednosti sredstva (primjerice od kapitalnih ulaganja);
c) novčane priljeve i odljeve iz financijskih aktivnosti;
d) povrate ili plaćanja poreza na dobit;
e) nenovčane stavke (primjerice amortizacija).

Diskontna stopa koju će subjekt koristiti za izračun vrijednosti u upotrebi mora biti *stopa prije poreza* koja odražava tekuće tržišne procjene vremenske vrijednosti novca i rizika koji su specifični za sredstvo. Stopa treba odražavati povrat koji bi ulagatelji zahtijevali od ulaganja koje će stvarati novčane tokove jednake onima koji se očekuju da će se dobiti od sredstva. Odabir odgovarajuće stope je vrlo bitan zbog toga što primjena niske diskontne stope može rezultirati vrijednošću imovine koja je veća od knjigovodstvene vrijednosti priznate u bilanci subjekta. Nasuprot tome, primjena visoke stope može rezultirati umanjenjem vrijednosti imovine jer će nadoknadiva vrijednost biti niža od knjigovodstvene vrijednosti. MRS 36 navodi da se stopa procjenjuje temeljem stope koja se nalazi u tekućim tržišnim transakcijama za slična sredstva ili na temelju prosječnih ponderiranih troškova kapitala određenih subjekata koji kotiraju na burzi i imaju jedno sredstvo (ili portfelj sredstava) sličnih uvjeta mogućih usluga i rizika sredstva koje se promatra.

Kada stopa za specifično sredstvo nije izravno raspoloživa na tržištu, subjekt može procijeniti diskontnu stopu koristeći zamjenu, primjerice:

- ponderirani prosječni trošak kapitala – WACC (*engl. Weighted Average Cost of Capital*), koji će utvrditi primjenom modela procjene kapitala (CAPM);
- početnu stopu posudbe subjekta;
- ostale tržišne stope posudbe.

Najčešće korištena diskontna stopa u praksi je ponderirani prosječni trošak kapitala, koju će subjekt izračunati na sljedeći način: $\mathbf{WACC = K_e \times (E/(D+E)) + K_d \times (1 - t) \times (D/(D + E))}$[2] Trošak kapitala K_e izračunava se najčešće temeljem CAPM modela (engl. *Capital Asset Pricing Model*) na sljedeći način: $\mathbf{K_e = R_f + (R_m - R_f) \times \beta}$[3]**.**

WACC predstavlja diskontnu stopu nakon poreza, te je ovu stopu moguće primijeniti za svođenje na sadašnju vrijednost procijenjenih budućih novčanih tokova nakon poreza (izračunati su temeljem planova i prognoza uprave koji uključuju poreze). S obzirom da MRS 36 zahtijeva da subjekt koristi diskontnu stopu i novčane tokove prije poreza, diskontnu stopu nakon poreza moguće je preračunati na

[2] $\mathbf{K_e}$ = trošak kapitala, **E** = tržišna vrijednost kapitala društva, (za subjekte koji kotiraju na burzi odnosi se na tržišnu vrijednost dionica, dok je za subjekte koji ne kotiraju na burzi jednaka vrijednosti upisanog kapitala subjekta); **D** = tržišna vrijednost duga društva (tržišna vrijednost dužničkih vrijednosnih papira i vrijednost zajmova); $\mathbf{K_d}$ = trošak duga (obično je kamatna stopa koju subjekt plaća na svoje kredite koji su uzeti po tržišnim uvjetima i u novije vrijeme); **t** = stopa poreza na dobit (zakonska stopa poreza na dobit u zemlji u kojoj se posluje).

[3] $\mathbf{R_f}$ = nerizična stopa ulaganja (ulaganje u niskorizične instrumente, npr. dugoročne državne obveznice razvijenih zemalja); $\mathbf{R_m}$ = očekivani tržišni prinos; $\mathbf{R_m - R_f}$ = premija tržišnog rizika; **β** = sistematski rizik subjekta (promjena vrijednosti dionica društva u odnosu na veličinu i smjer promjena na tržištu, pri čemu β = 1 ukazuje na prosječne dionice - prinos se kreće u skladu sa prinosom na tržištu, β < 1 ukazuje na defenzivne dionice -promjena prinosa slabija od prinosa na tržištu i β > 1 ukazuje na agresivne dionice-promjena prinosa veća od prinosa na tržištu).

stopu prije oporezivanja primjenjujući postupak iterativne komputacije, kao što je navedeno u MRS-u 36.OZZ85. Prema tome, diskontna stopa prije poreza ne izračunava se korekcijom stope nakon poreza s važećom poreznom stopom niti s korekcijom stvarnih novčanih tokova od poreza koje je subjekt ostvario. Međutim, vrijednost diskontiranih novčanih tokova trebala bi biti približno jednaka, tj. bez značajnijih odstupanja bez obzira da li subjekt vrši diskontiranje novčanih tokova nakon poreza s diskontnom stopom nakon poreza, odnosno diskontiranje novčanih tokova prije poreza s diskontnom stopom prije poreza.

Diskontna stopa mora se izračunati primjenjujući faktore koji su specifični za sredstvo/jedinicu koja stvara novac koja se testira na umanjenje, a ne za subjekt kao cjelinu. Dakle, ona ne mora biti jednaka za svako sredstvo/jedinicu koja stvara novac zbog njihove izloženosti različitim rizicima (različita tržišta, industrija, proizvodi, valute, kamatne stope, zakonodavstvo i sl.).

5. PRIZNAVANJE I MJERENJE GUBITKA OD UMANJENJA

Samo kada je nadoknadiva vrijednost imovine **manja od** njezinog knjigovodstvenog iznosa, knjigovodstveni iznos imovine potrebno je smanjiti na njezinu nadoknadivu vrijednost. Ovo smanjenje predstavlja **gubitak od umanjenja imovine**, koji je potrebno odmah priznati kao rashod u računu dobiti i gubitka, osim ako se radi o imovini koja je iskazana po revaloriziranoj vrijednosti. U tom slučaju iznos umanjenja vrijednosti najprije se evidentira na teret revalorizacijske rezerve, dok će se samo razlika iznosa umanjenja, koja prelazi iznos evidentirane revalorizacijske rezerve, priznati kao rashod u računu dobiti i gubitka.

Dakle, u priznavanju gubitka od umanjenja, knjigovodstvena vrijednost imovine neće biti smanjena ispod njene nadoknadive vrijednosti i nule. Nadalje, nakon priznavanja gubitka od umanjenja imovine potrebno je uskladiti amortizaciju te imovine u budućim razdobljima, kako bi se sustavno rasporedila knjigovodstvena vrijednost imovine u razdoblju njenog preostalog vijeka upotrebe.

Kada se goodwill odnosi na jedinicu koja stvara novac, ali nije raspodijeljen na tu jedinicu, jedinica će se testirati na umanjenje uvijek kada postoji pretpostavka da se jedinica može umanjiti, uspoređujući knjigovodstvenu vrijednost jedinice bez goodwilla s njenom nadoknadivom vrijednošću. Međutim, ako je goodwill raspoređen na jedinicu koja stvara novac, jedinica će se testirati na umanjenje godišnje i uvijek kada su uočeni pokazatelji da jedinica može biti smanjena, uspoređujući knjigovodstvenu vrijednost jedinice, uključujući goodwill, s nadoknadivom vrijednošću jedinice koja stvara novac.

Za jedinicu koja stvara novac ili grupe jedinica na koju su raspoređeni goodwill ili zajednička imovina, gubitak od umanjenja vrijednosti priznaje se samo kada je nadoknadivi iznos jedinice (grupe jedinica) manji od njenog knjigovodstvenog iznosa. Iznos gubitka od umanjenja rasporedit će se na sljedeći način:

a) prvo smanjiti knjigovodstvenu vrijednost bilo kojeg goodwilla koji je raspoređen na jedinicu (ili grupu jedinica) koja stvara novac
b) zatim smanjiti vrijednost druge imovine jedinice (grupe jedinica) razmjerno knjigovodstvenom iznosu svake imovine u jedinici (grupi jedinica).

Pri tome se knjigovodstvena vrijednost neke imovine neće smanjiti ispod najviše: a) njegove fer vrijednosti minus troškovi prodaje (ako se može odrediti), b) njegove vrijednosti u upotrebi (ako se može odrediti) i c) nule.

Prema MRS-u 36.107 ako se nadoknadiva vrijednost pojedinog sredstva ne može odrediti:

a) gubitak od umanjenja vrijednosti imovine priznaje se ako je njegov knjigovodstveni iznos veći od njegove fer vrijednosti minus troškovi prodaje
b) gubitak od umanjenja vrijednosti imovine se ne priznaje ako vrijednost jedinice koja stvara novac nije umanjena, čak i ako je fer vrijednost minus troškovi prodaje sredstva manja od njegove knjigovodstvene vrijednosti.

Posebnu pozornost potrebno je posvetiti prilikom testiranja jedinice koja stvara novac, a koja obuhvaća nekontrolirajući (manjinski) interes, koji nastaje u poslovnom spajanju u kojem matica ne stječe 100% udjela u ovisnom subjektu. Prema MSFI-u 3 *Poslovna spajanja* manjinski interes može se mjeriti: a) *po fer vrijednosti* ili b) *u visini udjela u utvrdivoj neto imovini stečenika razmjerno svom nekontrolirajućem interesu*.

Goodwill koji je priznat u poslovnom spajanju predstavlja goodwill stečen od matice na temelju vlasničkog udjela matice, a goodwill koji se odnosi na manjinski udio ne priznaje se u financijskim izvještajima matice. Prema tome, ako postoji manjinski udio u jedinici koja stvara novac na koju je goodwill raspodijeljen, knjigovodstvena vrijednost te jedinice se sastoji od:

a) udjela matice i manjinskog udjela u neto imovini jedinice koju je moguće utvrditi i
b) udjela matice u goodwillu.

Međutim, dio nadoknadivog iznosa jedinice koja stvara novac odnosi se na manjinski udio u goodwillu. Subjekt će prilikom testiranja na umanjenje jedinice koja stvara novac, s uključenim goodwillom, a koja nije u potpunom vlasništvu, fiktivno uskladiti knjigovodstvenu vrijednost te jedinice prije njene usporedbe s nadoknadivim iznosom. Knjigovodstvena vrijednost goodwilla prikazat će se u bruto iznosu raspodijeljenom na jedinicu, tako da uključi i goodwill koji se odnosi na manjinski udio. Budući da se goodwill priznaje samo do iznosa vlasničkog udjela matice, bilo koje umanjenje vezano za goodwill se dijeli na udio koji pripada matici i udio koji se odnosi na manjinski interes. Međutim, gubitak od umanjenja goodwilla priznaje se kao rashod samo u iznosu koji se odnosi na udio matice, a gubitak koji se odnosi na manjinski interes se ne priznaje u financijskim izvještajima matice. Gubitak se prvo raspoređuje na smanjenje knjigovodstvenog iznosa goodwilla raspoređenog na jedinicu, a preostali iznos se raspoređuje razmjerno na ostalu imovinu jedinice sukladno knjigovodstvenoj vrijednosti svake imovine u jedinici.

6. UKIDANJE GUBITKA OD UMANJENJA

Na svaki datum izvještavanja subjekt treba ocijeniti postoji li pokazatelj da za neku imovinu (jedinicu koja stvara novac), osim goodwilla, treba ukinuti ili smanjiti gubitak od umanjenja koji je priznat u prethodnim razdobljima. Pri tome se razmatraju vanjski i unutarnji izvori informacija. Primjerice, *vanjski* pokazatelji odražavaju značajne povoljne promjene u vrijednosti imovine i tržišnim uvjetima, kao što su: značajno povećanje tržišne vrijednosti imovine tijekom razdoblja; nastale su ili će nastati u bliskoj budućnosti značajne promjene s povoljnim učinkom u tehnološkim, tržišnim, gospodarskim ili zakonskim uvjetima u kojima subjekt posluje ili na tržištu na koje je imovina usmjerena; tržišne kamatne stope ili druge stope povrata na ulaganju su tijekom razdoblja smanjene i smanjenje je vjerojatno utjecalo na diskontnu stopu koja se koristi za izračun vrijednosti u

upotrebi i značajno povećava nadoknadivu vrijednost imovine. Nadalje, *unutarnji pokazatelji* odražavaju značajne povoljne promjene u korištenju i uspješnosti imovine, kao što su: nastale su ili će nastati u bliskoj budućnosti značajne promjene s povoljnim učinkom u mjeri ili načinu na koji se neko sredstvo koristi ili će se koristiti; ekonomska uspješnost imovine je ili će biti bolja nego što se očekuje.

Prilikom ukidanja gubitka od umanjenja *pojedine imovine*, osim goodwilla, povećanje knjigovodstvenog iznosa ne treba prelaziti knjigovodstveni iznos koji bi se mogao odrediti (neto, bez amortizacije) da nije prethodno priznat gubitak od umanjenja za tu imovinu u prijašnjim godinama. Bilo koje povećanje iznad tog knjigovodstvenog iznosa je revalorizacija. Nadalje, ukidanje gubitka od umanjenja *jedinice koja stvara novac* treba se rasporediti na sredstva jedinice, osim goodwilla, razmjerno knjigovodstvenoj vrijednosti tih sredstava. Pri tome se knjigovodstvena vrijednost nekog sredstva ne treba povećati iznad niže vrijednosti od: a) njegovog nadoknadivog iznosa (ako se može odrediti) i b) knjigovodstvenog iznosa koji bi se trebao odrediti (neto, bez amortizacije) da nije prethodno priznat gubitak od umanjenja u ranijim godinama.

Ukidanje gubitka od umanjenja priznaje se odmah kao prihod u računu dobiti i gubitka, osim ako je sredstvo revalorizirano. U tom slučaju se postupa kao i s povećanjem revalorizacije, odnosno izravno se odobrava kapital, odnosno povećava se stavka revalorizacijske rezerve. Međutim, ukoliko je za to revalorizirano sredstva gubitak od umanjenja prethodno priznat kao rashod u računu dobiti i gubitka, ukidanje tog iznosa gubitka priznaje se također u računu dobiti i gubitka.

Nakon što je subjekt proveo ukidanje gubitka od umanjenja, potrebno je uskladiti trošak amortizacije za buduća razdoblja kako bi se sustavno rasporedio promijenjeni knjigovodstveni iznos sredstva, umanjen za ostatak vrijednosti (ukoliko postoji) u preostalom korisnom vijeku upotrebe sredstva.

Gubitak od umanjenja goodwilla **ne smije se** ukinuti u budućim razdobljima. Naime, naknadno povećanje nadoknadivog iznosa goodwilla nastaje s osnove interno dobivenog goodwilla, a sukladno MRS-u 38 – *Nematerijalna imovina* priznavanje interno dobivenog goodwilla nije dopušteno.

7. UMANJENJE IMOVINE PREMA HSFI-u

Odredbe vezane uz umanjenje imovine za obveznike primjene HSFI-a nalaze se u HSFI-u 5 – *Dugotrajna nematerijalna imovina* i HSFI-u 6 – *Dugotrajna materijalna imovina*. HSFI 2 – *Konsolidirani financijski izvještaji* uređuje tretman naknadnog mjerenja goodwilla. Obveznici primjene HSFI-a prilikom testiranja imovine na umanjenje mogu primijeniti iste postupke kao što su definirani u MRS-u 36. Međutim, goodwill stečen u poslovnom spajanju se prema HSFI 2 ne testira na umanjenje već se amortizira u korisnom vijeku trajanja od najviše pet godina.

8. POREZNI TRETMAN GUBITKA OD UMANJENJA

Sukladno čl. 22. st. 1. Pravilnika o porezu na dobit[4], porezna osnovica povećava se za iznos iskazanog gubitka od vrijednosnog usklađenja dugotrajne imovine za koju se amortizacija priznaje kao rashod na način propisan čl. 12. Zakona o porezu na dobit[5], osim u slučaju nastanka izvanrednog oštećenja na temelju vjerodostojne dokumentacije. Dakle, porezno priznati rashod iskazanog gubitka po osnovi vrijednosnog usklađenja dugotrajne imovine temeljem nastanka izvanrednog oštećenja može biti usklađenje vrijednosti dugotrajne imovine nakon elementarne nepogode, kao što je vrijednosno usklađenje šume nakon požara i sl., uz vjerodostojnu dokumentaciju.

Nadalje, prema čl. 2. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o porezu na dobit[6], koji dopunjuje postojeći čl. 22. Pravilnika, ako porezni obveznik u poslovnim knjigama iskazuje vrijednosno usklađenje dugotrajne imovine, navedene u čl. 12. Zakona i čl. 22. Pravilnika, u porezno priznate rashode uključuje se iznos koji bi bio utvrđen primjenom godišnjih amortizacijskih stopa iz članka 12. stavka 5. Zakona. Razlika između iznosa utvrđenog vrijednosnim usklađenjem dugotrajne imovine i iznosa utvrđenog primjenom propisanih amortizacijskih stopa iskazuje se kao povećanje porezne osnovice u Obrascu PD.

Primjer 1: porezno dopušteni rashod amortizacije opreme iznosi 200.000 kn. Društvo je tijekom godine knjižilo trošak amortizacije 200.000 kn i gubitak od umanjenja 50.000 kn. Prema tome, ukupan gubitak od umanjenja u iznosu 50.000 kn je porezno nepriznati rashod.

Primjer 2: porezno dopušteni rashod s osnove amortizacije opreme iznosi 200.000 kn. Društvo primjenjuje niže stope amortizacije od zakonski dopuštenih te je obračunalo amortizaciju 150.000 kn. Gubitak od umanjenja priznat je u iznosu od 75.000 kn. Ukupni rashod s osnove amortizacije i gubitka od umanjenja iznosi 225.000 kn. Prema tome, iznos od 200.000 kn je porezno priznat rashod, a iznos od 25.000 kn je porezno nepriznati rashod.

Porezni obveznik uz prijavu poreza na dobit mora dostaviti posebnu evidenciju o iznosima porezno priznatih rashoda amortizacije dugotrajne imovine utvrđene na način propisan čl. 12. Zakona i čl. 22. Pravilnika te iznose vrijednosnog usklađenja, od početka korištenja određene dugotrajne imovine.

Također, prema Mišljenju Porezne uprave[7] vrijednosno usklađenje zemljišta nije porezno priznati rashod. Nadalje, prema Mišljenju Porezne uprave[8] amortizacija goodwilla nastalog pri statusnim promjenama iz čl. 19. Zakona nije porezno priznati rashod. Također, prema istom Mišljenju Porezne uprave, amortizacija goodwilla niti gubitak od vrijednosnog usklađenja goodwilla utvrđenog kao višak troška stjecanja nad stjecateljevim udjelom u fer vrijednosti stečenikove prepoznatljive imovine, obveza i mogućih obveza, nisu porezno priznati rashodi.

Podsjećamo da porezno nepriznati troškovi vrijednosnog usklađenja dovode do privremenih razlika te je stoga potrebno obračunati odgođenu poreznu imovinu.

9. PRIMJERI RAČUNOVODSTVENOG TRETMANA UMANJENJA

Primjer 1. Utvrđivanje gubitka od umanjenja za imovinu koja se vodi po trošku

[4] Pravilnik o porezu na dobit (Nar. nov., br. 95/05. - 12/14.); nadalje Pravilnik.

[5] Zakon o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04. – 148/13.); nadalje Zakon.

[6] Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o porezu na dobit (Nar. nov., br. 160/13.).

[7] Broj klase: 410-01/13-01/598; ur. br.: 513-07-21-01/13-2, Zagreb, 20. 2. 2013.

[8] Broj klase: 410-01/12-01/481, ur. br.: 513-07-21-01/12-2, Zagreb, 29. 6. 2012.

Društvo „X“ na datum izvještavanja 31. 12. 2014. godine razmatra postojanje indikatora umanjenja stroja. Indikatori umanjenja su uočeni te društvo vrši procjenu nadoknadive vrijednosti. Podaci su sljedeći: društvo je nabavilo stroj 31. 12. 2009. godine, trošak nabave iznosi 2.500.000 kn, vijek upotrebe 10 godina. Na dan 31. 12. 2014. godine neto knjigovodstvena vrijednost stroja iznosi 1.250.000 kn (akumulirana amortizacija = 1.250.000 kn). Na kraju vijeka upotrebe stroj nema ostatak vrijednosti. Na 31. 12. 2016. godine nastale su nove povoljne okolnosti zbog kojih je društvo procijenilo da je potrebno ponovno procijeniti nadoknadivi iznos stroja. Novi nadoknadivi iznos utvrđen je u iznosu od 780.000 kn te je veći od knjigovodstvene vrijednosti evidentirane na 31. 12. 2016. godine.

Potrebno je utvrditi nadoknadivu vrijednost, gubitak od umanjenja, godišnji iznos amortizacije za buduća razdoblja te ukidanje gubitka od umanjenja.

a) Izračun nadoknadive vrijednosti – metoda vrijednosti u upotrebi

Temeljem poslovnih planova uprave za razdoblje od 5 godina (do kraja korisnog vijeka upotrebe stroja), plan prihoda i rashoda, odnosno novčanih priljeva i odljeva je kako slijedi u nastavku. Očekivani novčani tokovi vezani uz otuđenje stroja na kraju vijeka upotrebe uključeni su u novčani tok 2019. godine. Društvo koristi diskontnu stopu od 10% (prije poreza).

Godina	Prihodi	Troškovi*	Novčani tokovi prije poreza	Diskontni faktor	Sadašnja vrijednost budućih novčanih tokova
1.	2.	3.	4.= (2 - 3)	5.	6. = 4 x 5
2015.	800.000	475.000	325.000	0,909091	295.455
2016.	870.000	520.000	350.000	0,826446	289.256
2017.	650.000	325.000	325.000	0,751315	244.177
2018.	580.000	290.000	290.000	0,683013	198.074
2019.	320.000	160.000	160.000	0,620921	99.347
Ukupno	3.220.000	1.770.000	1.450.000		1.126.309

* Amortizacija i financijski troškovi nisu uključeni.

Diskontni faktor izračunava se primjenom II. financijskih tablica ili primjenom sljedeće formule: $V_0 = V_t / (1 + k)^t$, pri čemu je V_0 = sadašnja vrijednost novčanog toka, V_t = novčani tok, k = diskontna stopa, t = broj godina.

b) Izračun nadoknadive vrijednosti – metoda fer vrijednosti minus troškovi prodaje

Red. br.	Opis	Iznos - HRK
1.	Neto cijena ostvariva na tržištu	1.050.000
2.	Procijenjeni troškovi prodaje (pravni troškovi, demontaža, premještanje postrojenja	(30.000)
3.	**Fer vrijednost imovine umanjena za troškove prodaje**	**1.020.000**

c) Odabir nadoknadive vrijednosti

Nadoknadiva vrijednost određuje se kao veći iznos između vrijednosti u upotrebi i fer vrijednosti minus troškovi prodaje te iznosi 1.126.309 kn (vrijednost u upotrebi).

d) Utvrđivanje gubitka od umanjenja na 31. 12. 2014.

Gubitak = knjigov. vrijednost – vrijednost u upotrebi = 1.250.000 – 1.126.309 kn = 123.691 kn.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	*Postrojenje 1. 1. 2014.*			
	- nabavna vrijednost (početno stanje) - ispravak vrijednosti (početno stanje)	2.500.000,00 1.000.000,00	021	 02911
2.	*Amortizacija za 2014. godinu*			
	- trošak amortizacije za 2014. god.	250.000,00	430	02911
3.	*Vrijednosno usklađenje (gubitak od umanjenja)*			
	- gubitak od umanjenja	123.691,00	740	02912

Napomena: s obzirom da društvo koristi stope amortizacije propisane Zakonom o porezu na dobit (čl. 12. st. 5. Zakona), ukupni zbroj amortizacije za 2014. godinu i gubitka od umanjenja veći je od rashoda dopuštenog prema odredbama Zakona. Zbog toga, gubitak od umanjenja je porezno nepriznat u cijelosti i potrebno je uvećati osnovicu poreza na dobit u PD obrascu za 2014. godinu. Također, potrebno je računovodstveno evidentirati i odgođenu poreznu imovinu.

e) Utvrđivanje novog iznosa amortizacije za buduća razdoblja

Knjigovodstvena vrijednost imovine na 31. 12. 2014. godine nakon vrijednosnog usklađenja iznosi 1.126.309 kn. Preostali vijek upotrebe je 5 godina. Nova godišnja amortizacija u preostalom vijeku upotrebe = 1.126.309/5 = 225.261,80 kn godišnje. Nova stopa amortizacije = 225.261,80 / 2.500.000 = 9,01%. (nova stopa je u okviru porezno dopustive godišnje stope amortizacije).

f) Utvrđivanje iznosa ukidanja gubitka od umanjenja – 31. 12. 2016.

Izračun knjigovodstvene vrijednosti po novim stopama amortizacije nakon priznatog gubitka od umanjenja:

Red. br.	Opis	Iznos - HRK
1.	Trošak nabave	2.500.000
2.	Akumulirana amortizacija 31. 12. 2014.	(1.250.000)
3.	Gubitak od umanjenja	(123.691)
4.	**Knjigovodstvena vrijednost na 31. 12. 2014.**	**1.126.309**
5.	Amortizacija za 2015. + 2016.g. (225.261,80 x 2)	(450.523,60)
6.	**Knjigovodstvena vrijednost na 31. 12. 2016.**	**675.785,40**
7.	Nadoknadivi iznos	780.000
8.	Višak nadoknadivog iznosa iznad knjigovodstvene vrijednosti na 31. 12. 2016.	104.214,60

S obzirom da je na 31. 12. 2016. godine utvrđeno da je nadoknadiva vrijednost veća od knjigovodstvene vrijednosti za iznos od 104.214,60 kn, potrebno je izračunati knjigovodstvenu vrijednost po „starim“ uvjetima (bez gubitka od umanjenja i po „staroj“ stopi amortizacije), s obzirom da povećanje knjigovodstvene vrijednosti ne može biti iznad one vrijednosti koju bi ta imovina imala da nije bilo prethodno priznatog gubitka od umanjenja.

Red. br.	Opis	Iznos - HRK
1.	Trošak nabave	2.500.000
2.	Akumulirana amortizacija 31. 12. 2014.	(1.250.000)
3.	**Knjigovodstvena vrijednost na 31. 12. 2014.**	**1.250.000**
4.	Amortizacija za 2015. + 2016. g. (250.000 x 2)	(500.000)
5.	**Knjigovodstvena vrijednost na 31. 12. 2016.**	**750.000**
6.	Knjigovodstvena vrijednost na 31. 12. 2016. nakon umanjenja	675.785,40
7.	Prihod od ukidanja gubitka od umanjenja	74.214,60

Također, potrebno je utvrditi novi godišnji iznos amortizacije za razdoblje 2017. - 2019. g. 750.000 / 3 = 250.000 kn.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	*Stanje 31. 12. 2016.*			
	- nabavna vrijednost	2.500.000,00	021	
	- akumulirana amortizacija	1.700.523,60		02911
	- gubitak od umanjenja	123.691,00		02912
2.	*Ukidanje gubitka od umanjenja 31. 12. 2016.*			
	- gubitak od umanjenja		02912	
	- nerealizirani prihodi od povećanja vrijednosti imovine do visine prethodno iskazanih rashoda od vrijednosnog usklađenja	74.214,60		7882

Napomena: prilikom sastavljana obračuna poreza na dobit potrebno je ukinuti privremenu razliku s osnove ranije priznatog gubitka od umanjenja, odnosno obračunati realiziranu odgođenu poreznu imovinu te istu računovodstveno evidentirati.

Primjer 2. Naknadno mjerenje goodwilla u konsolidiranim financijskim izvještajima

Društvo „X" je tijekom 2014. godine steklo 100% udjela u ovisnom društvu „Y" (jedinica koja stvara novac) te je iz transakcije stjecanja ostvaren goodwill u iznosu od 1.000.000 kn. Na 31. 12. 2014. godine društvo „X" provodi test umanjenja goodwilla te je utvrđena knjigovodstvena vrijednost društva „Y" u iznosu od 1.250.000 kn. Nadoknadiva vrijednost jedinice koja stvara novac utvrđuje se temeljem vrijednosti u upotrebi. Uprava je pripremila plan poslovanja za naredno razdoblje od 5 godina, te također procjenjuje stopu rasta u dugom roku od 2%. Diskontna stopa prije poreza utvrđena je u iznosu od 7%.

Potrebno je izračunati nadoknadivu vrijednost te utvrditi je li potrebno priznati gubitak od umanjenja.

a) Izračun nadoknadive vrijednosti

Opis stavke	Ostvareno	PLAN – u HRK				
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Poslovni prihodi	480.000,00	484.800,00	489.648,00	504.337,44	524.510,94	550.736,48
Stopa rasta/pada prihoda u odnosu na prethodnu godinu		*1%*	*1%*	*3%*	*4%*	*5%*
Poslovni rashodi (bez amortizacije)	445.000,00	449.450,00	453.944,50	463.023,39	472.283,86	481.729,53
Stopa rasta/pada rashoda u odnosu na prethodnu godinu		*1%*	*1%*	*2%*	*2%*	*2%*
Dobit prije poreza i kamata - EBITDA	**35.000,00**	**35.350,00**	**35.703,50**	**41.314,05**	**52.227,08**	**69.006,95**
Promjene neto radnog kapitala	-2.000,00	1.300,00	-1.500,00	-2.000,00	3.000,00	4.000,00
Kapitalna ulaganja	-8.000,00	-12.000,00	-6.000,00	-4.000,00	-4.000,00	-2.000,00
Slobodni novčani tok prije poreza	**25.000,00**	**24.650,00**	**28.203,50**	**35.314,05**	**51.227,08**	**71.006,95**
Diskontni faktor 7%	1	0,934579	0,873438	0,816297	0,762895	0,712986
Sadašnja vrijednost slobodnog novčanog toka	**25.000,00**	**23.037,38**	**24.634,03**	**28.826,78**	**39.080,89**	**50.626,97**
Terminalna vrijednost						1.448.541,78
Sadašnja vrijednost terminalne vrijednosti						1.032.790,00
Vrijednost u upotrebi						**1.198.996,05**

Terminalna vrijednost = (71.006,95 x 1,02) / (7% - 2%)= 1.448.541,78

Sadašnja vrijednost terminalne vrijednosti = 1.448.541,78 x 0,712986 = 1.198.996,05

b) Utvrđivanje gubitka od umanjenja

Gubitak od umanjenja = knjigovodstvena vrijednost – nadoknadiva vrijednost
= 1.250.000 – 1.198.996,05 = 51.003,95 kn.

Gubitak od umanjenja goodwilla u cijelosti se priznaje kao rashod u računu dobiti i gubitka.

Primjer 3. Naknadno vrednovanje goodwilla u pojedinačnim financijskim izvještajima prema MRS-u 36

Dana 1. 1. 2014. godine društvo „A" vrši pripajanje društva „B" koje posluje u tri zemlje (poslovanje u svakoj zemlji definira se kao profitni centar, odnosno jedinica koja stvara novac), te prenosi svu imovinu i obveze društva B u svoju glavnu knjigu. Trošak stjecanja utvrđen je u iznosu od 3.000.000,00 kn, a fer vrijednost neto imovine društva B iznosi 2.000.000,00 kn. Goodwill je utvrđen u iznosu od 1.000.000,00 kn te je raspoređen na jedinice koje stvaraju novac. Na kraju 2014. godine društvo „A" vrši testiranje na umanjenje jedinica koje stvaraju novac. Nadoknadiva vrijednost utvrđuje se kao vrijednost u upotrebi, izračunata temeljem zasebnih budžeta za svaku jedinicu te uzimajući u obzir različite stope rasta i diskontnu stopu primjenjivu za svaku jedinicu.

Potrebno je utvrditi i rasporediti gubitak od umanjenja jedinice koja stvara novac. Podaci su kako slijedi:

Red. br.	Opis	Poslovanje u zemlji A	Poslovanje u zemlji B	Poslovanje u zemlji C	Ukupno (u HRK)
1.	Početno raspoređeni goodwill	270.000,00	405.000,00	325.000,00	1.000.000,00
2.	Knjigovodstvena vrijednost (uključujući goodwill) – 31. 12. 2014.	825.000,00	1.100.000,00	780.000,00	2.705.000,00
3.	Prepoznatljiva imovina (2 - 1)	555.000,00	695.000,00	455.000,00	1.705.000,00
4.	Nadoknadiva vrijednost – 31. 12. 2014. (u HRK)	510.000,00	1.250.000,00	575.000,00	2.335.000,00 2.737.584,89
5.	Gubitak od umanjenja (2 - 4)	(315.000,00)	-	(205.000,00)	(520.000,00)
6.	Alokacija gubitka od umanjenja na:	(315.000,00)	-	(205.000,00)	(520.000,00)
	- goodwill	270.000,00	-	205.000,00	475.000,00
	- prepoznatljivu imovinu	45.000,00	-	-	45.000,00

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	**Gubitak od umanjenja**			
	- vrijednosno usklađenje (umanjenje) goodwilla	475.000,00		004
	- vrijednosno usklađenje (umanjenje) prepoznatljive imovine	45.000,00		009, 029
	- rashod od vrijednosnog usklađenja	520.000,00	740	

Primjer 4. Testiranje imovine koja čini jedinicu koja stvara novac istovremeno s jedinicom na koju je goodwill raspoređen

Subjekt vrši testiranje sredstva koja čine jedinicu koja stvara novac na koju je goodwill raspoređen u isto vrijeme kao i jedinice koja sadrži goodwill. Stoga se prvo testira to sredstvo na umanjenje i priznaje se gubitak od umanjenja tog sredstva, prije testiranja na umanjenje jedinice koja sadrži goodwill.

Jedinica koja stvara novac ima vrijednost u upotrebi 85.000 kn, a fer vrijednost minus troškovi prodaje iznosi 75.000 kn. Knjigovodstvena vrijednost jedinice iznosi 100.000 kn. Utvrđeno je da su nekretnine, postrojenja i oprema koje čine jedinicu koja stvara novac umanjene za iznos od 5.500 kn. Nadoknadiva vrijednost utvrđena je kao vrijednost u upotrebi jer je veća od fer vrijednosti minus troškovi prodaje, a ukupni gubitak od umanjenja iznosi 15.000 kn.

Subjekt će najprije priznati gubitak od umanjenja nekretnina, postrojenja i opreme, a preostali iznos gubitka rasporediti na goodwill (ako je potrebno i na ostalu imovinu jedinice koja stvara novac s obzirom na udjel u knjigovodstvenoj vrijednosti), kao što je prikazano u nastavku:

Opis	Knjigovodstvena vrijednost - HRK	Gubitak od umanjenja - HRK	Nadoknadiva vrijednost - HRK
Goodwill	25.000	9.500	15.500
Nekretnine, postrojenja i oprema	58.000	5.500	52.500
Nematerijalna imovina	11.000	-	11.000
Ostala kratkotrajna imovina	6.000	-	6.000
Ukupno	**100.000**	**15.000**	**85.000**

Primjer 5. Testiranje goodwilla koji je raspoređen na grupu jedinica koje stvaraju novac

Društvo „A" ima tri prodajna centra – svaki je jedinica koja stvara novac. Prodajni centri kupljeni su od društva „B" te je nastao goodwill u iznosu 250.000 kn. Goodwill se ne može rasporediti na svaku jedinicu koja stvara novac, već se najmanja razina na koju se može rasporediti odnosi na grupu jedinica koja se sastoji od tri prodajna centra. Uprava društva „A" razmatra goodwill na razini grupe jedinica. Nadoknadivi iznos za grupu jedinica koje stvaraju novac procijenjen je u iznosu od 1.490.000 kn. Potrebno je utvrditi gubitak od umanjenja goodwilla. Podaci su kako slijedi:

a) Utvrđivanje umanjenja za jedinicu koja stvara novac (bez goodwilla)

Red. br.	Opis	Centar 1	Centar 2	Centar 3
1.	Knjigovodstvena vrijednost	410.000	560.000	380.000
2.	Fer vrijednost minus tr. prodaje	380.000	600.000	290.000
3.	Vrijednost u upotrebi	430.000	580.000	340.000
4.	**Nadoknadivi iznos***	**430.000**	**600.000**	**340.000**
5.	**Gubitak od umanjenja jedinice (4 - 1)**	-	-	**(40.000)**

* Viši iznos između fer vrijednosti minus troškovi prodaje i vrijednosti u upotrebi.

b) Utvrđivanje gubitka od umanjenja goodwilla na razini grupe jedinica

Red. br.	Opis	Centar 1
1.	Knjigovodstvena vrijednost – ukupna za sva tri centra	1.350.000
2.	Umanjenje jedinice (centar 3)	(40.000)
3.	Goodwill	250.000
4.	Ukupna knjigovodstvena vrijednost (1 + 2 + 3)	1.560.000
5.	Nadoknadivi iznos grupe	1.490.000
6.	**Gubitak od umanjenja goodwilla (5 - 4)**	**(70.000)**

10. ZAKLJUČAK

Na datum izvještavanja društvo mora iskazati imovinu ili jedinicu koja stvara novac u vrijednosti koja nije viša od njenog nadoknadivog iznosa. Potrebno je ocijeniti postoje li indikatori umanjenja, te ukoliko postoje, društvo treba utvrditi nadoknadivu vrijednost kao viši iznos između fer vrijednosti minus troškovi prodaje i vrijednosti u upotrebi. Goodwill, nematerijalna imovina koja nije spremna za upotrebu i nematerijalna imovina s neograničenim vijekom trajanja, testiraju se na umanjenje obvezno na godišnjoj razini. Goodwill je potrebno alocirati na jedinice koje stvaraju novac. Ako je knjigovodstvena vrijednost imovine (jedinice koja stvara novac) veća od njenog nadoknadivog iznosa, potrebno je priznati gubitak od umanjenja. Gubitak od umanjenja se priznaje odmah kao rashod, osim ako se radi o imovini koja je revalorizirana. Gubitak od umanjenja se može ukinuti u sljedećim razdobljima za svu imovinu, osim goodwilla, ako postoje indikatori povećanja nadoknadive vrijednosti.

Literatura:

1. Ernst&Young, Impairment accounting — the basics of IAS 36 Impairment 3 of Assets, 2010, dostupno na: http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Impairment_accounting_the_basics_of_IAS_36_Impairment_of_Assets/$FILE/Impairment_accounting_IAS_36.pdf, 20. 7. 2014.
2. Intangible Assets and Impairment of Assets, dostupno na: /production/mcgraw–hill/books xml/collins/chap03, 16. 11. 2014.
3. BDO, IFRS in practice - IAS 36 Impairment of Assets, December 2013, dostupno na: http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/IFRS%20in%20Practice/Documents/IFRS%20in%20Practice%20-%20IAS%2036%20Impairment%20of%20Asstes%20(print).pdf.
4. What is the Free Cash Flow Calculation?, dostupno na: http://bizfinance.about.com/od/cashflowanalysis/f/free-cash-flow-calculation.htm, 25. 8. 2014.
5. http://www.wikinvest.com/wiki/Terminal_Value, 25. 8. 2014.

Izv. prof. dr. sc. HRVOJE PERČEVIĆ
Ekonomski fakultet, Zagreb

Stručni članak UDK 657.2

Objavljivanje informacija o udjelima u drugim subjektima prema MSFI-u 12

MSFI 12 dužni su primjenjivati oni poslovni subjekti koji drže udjele u ovisnim društvima, pridruženim društvima, zajedničkim poslovima te tzv. nekonsolidiranim strukturiranim subjektima. Ovim standardom se ne propisuje računovodstveni tretman udjela u drugim subjektima, već se njime propisuju informacije koje se u svezi s tim udjelima moraju objaviti. Autor u ovom radu sistematizira najznačajnije zahtjeve MSFI-a 12 za objavljivanjem informacija o udjelima u drugim subjektima.

1. UVOD

Međunarodni standard financijskog izvještavanja 12 – Objavljivanje udjela u drugim subjektima, trebaju primjenjivati poslovni subjekti koji sastavljaju financijske izvještaje u skladu s MSFI-ima, s početkom od 1. 1. 2013. ovaj standard trebaju primjenjivati samo oni poslovni subjekti koji drže vlasničke udjele u drugim subjektima, s time da na temelju držanja tih udjela ostvaruju značajan utjecaj ili kontrolu na subjekte čije udjele drže. Svrha ovog standarda je propisati subjektima koji drže vlasničke udjele u drugim subjektima objavu informacija vezanih za udjele u drugim subjektima kako bi korisnici financijskih izvještaja mogli sagledati prirodu i svrhu držanja tih udjela, identificirati potencijalne rizike koji proizlaze iz držanja tih udjela i ugovora koje je subjekt sklopio sa subjektima čije udjele drži te procijeniti potencijalne učinke držanja tih udjela na subjektove financijske izvještaje. MSFI 12 ne propisuje računovodstveni tretman udjela u drugim subjektima, već je ograničen isključivo na objavu informacija o udjelima koje subjekt drži u drugim subjektima. U skladu s tim, MSFI 12 se zapravo treba promatrati kao svojevrsna nadopuna računovodstvenih informacija koje se trebaju prezentirati u financijskim izvještajima odnosno objaviti uz financijske izvještaje prema ostalim odnosnim MSFI-ima (MSFI 3, MSFI 10, MSFI 11, MRS 24, MRS 27, MRS 28). MSFI 12 poseban naglasak stavlja na objavu značajnih prosudbi i pretpostavki na temelju kojih se utvrđuje priroda držanja udjela u drugim subjektima (značajan utjecaj, kontrola nad drugim subjektom) ili vrsta zajedničkog ugovornog aranžmana u kojem ima udjel (zajedničko upravljanje, zajednički pothvat).

2. UDJELI U DRUGIM SUBJEKTIMA U KONTEKSTU MSFI-a 12

U kontekstu MSFI-a 12 „udjel u drugom subjektu odnosi se na ugovorno ili izvanugovorno sudjelovanje subjekta u drugom subjektu kojim je izvještajni subjekt izložen varijabilnosti prinosa na temelju uspješnosti toga drugog subjekta".[1] Ključni element kod utvrđivanja udjela u drugom subjektu je mogućnost da je izvještajni subjekt temeljem vlasničkog udjela u drugom subjektu ili drugog ugovornog sporazuma izložen varijabilnosti prinosa temeljem uspješnosti poslovanja tog subjekta. Kod procjene postojanja udjela u drugim subjektima u kontekstu MSFI-a 12, izvještajni subjekt mora razmotriti svrhu i ustroj drugog subjekta te razmotriti rizike koje subjekt prema ustroju treba stvarati i rizike koje on prema ustroju treba prenijeti na izvještajni subjekt i druge strane.[2]

MSFI 12 trebaju primjenjivati oni subjekti koji drže udjele u sljedećim subjektima:

a) ovisnim društvima
b) pridruženim društvima
c) zajedničkim poslovima (zajednički pothvati i zajedničko upravljanje) i
d) nekonsolidiranim strukturiranim subjektima.

Informacije o udjelima u navedenim subjektima izvještajni subjekt je dužan odvojeno prikazati u bilješkama uz financijske izvještaje. Računovodstveni tretman udjela u ovisnim društvima reguliran je MRS-om 27 (kada je riječ o priznavanju i mjerenju tih udjela u odvojenim financijskim izvještajima) i MSFI-u 10 (kada je riječ o konsolidiranim financijskim izvještajima). Računovodstveni tretman udjela u pridruženim društvima reguliran je primarno kroz MRS 28 (kada je riječ o financijskim izvještajima u kojima se na udjele primjenjuje metoda udjela) odnosno MRS-a 27 (kada je riječ o priznavanju i mjerenju tih udjela u odvojenim financijskim izvještajima. Problematika određivanja postojanja i klasificiranja zajedničkih poslova na zajedničko upravljanje i zajedničke pothvate regulirana je u okviru MSFI-a 10, dok je računovodstveni tretman udjela u zajedničkim pothvatima definiran kroz MRS 28 (kada je rijč o financijskim izvještajima u kojima se udjeli u zajedničkom pothvatu obračunavaju metodom udjela) odnosno MRS-a 27 (kada je riječ o priznavanju i mjerenju zajedničkih poslova u odvojenim financijskim izvještajima). Strukturiranim subjektom u kontekstu MSFI-a 12 smatra se subjekt koji je ustrojen na način da glasačka ili slična prava nisu prevladavajući čimbenik u odlučivanju o tome tko u njemu ima kontrolu.[3] Primjeri strukturiranih subjekata su sekuritizacijski subjekti, financiranje kroz pokriće imovinom te neki investicijski fondovi.[4]

[1] MSFI 12, Dodatak B, točka B7., citat.

[2] *Ibid.*

[3] MSFI 12, Dodatak B, točka B21.

[4] MSFI 12, Dodatak B, točka B23.

3. INFORMACIJE O ZNAČAJNIM PROSUDBAMA I PRETPOSTAVKAMA ZA UTVRĐIVANJE PRIRODE I VRSTE UDJELA

Poslovni subjekt je dužan procijeniti ostvaruje li temeljem svog udjela u drugom subjektu kontrolu nad njim ili značajan utjecaj na njegovu poslovnu i financijsku politiku odnosno kada je riječ o zajedničkim poslovima vrstu zajedničkog posla te činjenicu ima li temeljem ugovornog sporazuma o zajedničkom poslu zajedničku kontrolu s jednim ili više strana nad zajedničkim poslom. Utvrđivanje kontrole, značajnog utjecaja, vrste zajedničkog posla i zajedničke kontrole provodi se na temelju visine vlasničkog udjela, klauzula ugovornih sporazuma te drugim važnim činjenicama i okolnostima pri čemu od presudnog značaja mogu biti određene prosudbe i pretpostavke. Stoga je izvještajni subjekt u kontekstu ovog standarda dužan objaviti informacije o značajnim prosudbama i pretpostavkama (i njihovim promjenama) koje je koristio da bi utvrdio:

a) ima li kontrolu nad drugim subjektom
b) ima li zajedničku kontrolu nad nekim poslom ili značajan utjecaj u nekom drugom subjektu i
c) vrstu zajedničkog posla ako je zajednički posao strukturiran kao zaseban subjekt.[5]

Značajne prosudbe i pretpostavke su one koje je subjekt koristio kad su promjene činjenica i okolnosti bile takve prirode da se tijekom izvještajnog razdoblja promijenio zaključak o njegovoj kontroli, zajedničkoj kontroli ili značajnom utjecaju.[6] U skladu s tim u značajne prosudbe i pretpostavke se uključuju one informacije temeljem kojih izvještajni subjekt procjenjuje sljedeće:[7]

a) da nema kontrolu u drugom subjektu iako ima više od polovice glasačkih prava u njemu
b) da ima kontrolu u dugom subjektu iako drži manje od polovice glasačkih prava u njemu
c) da je agent ili principal
d) da nema značajan utjecaj iako ima 20% ili više od 20% glasačkih prava u drugom subjektu
e) da ima značajan utjecaj iako ima 20% ili manje od 20% glasačkih prava u drugom subjektu.

4. INFORMACIJE O UDJELIMA U OVISNIM SUBJEKTIMA

Ovisni subjekti su oni subjekti nad kojima ulagač (matica) ima kontrolu. Ulagatelj ima kontrolu nad subjektom ako je temeljem svog sudjelovanja u subjektu izložen varijabilnom prinosu odnosno ima prava na njih te sposobnost utjecati na prinos svojom prevlašću u tom subjektu.[8] Subjekt najčešće ostvaruje kontrolu nad drugim subjektom kada stekne i drži više od polovice njegovih vlasničkih udjela s pravom glasa. Međutim, kontrola se može ostvariti i ako ulagač stekne manje od polovice vlasničkih udjela s pravom glasa i to u slučaju kada se ona ostvaruje putem različitih ugovornih sporazuma koje ulagaču omogućavaju vođenje relevantnih poslova drugog subjekta te temeljem toga utjecanje na uspješnost poslovanja tog subjekta i visinu svog varijabilnog prinosa. U situaciji kada ulagač ostvaruje kontrolu nad drugim subjektom, on je obvezan u skladu s MSFI 10 sastaviti konsolidirane financijske izvještaje.

Kada izvještajni subjekt ima udjele u ovisnim društvima, dužan je objaviti informacije koje korisnicima njegovih konsolidiranih financijskih izvještaja omogućuju da:

a) razumiju sastav grupe i nekontrolirajuće udjele u poslovima i novčanim tokovima grupe i
b) ocijene:
   - prirodu i doseg bitnih ograničenja subjektove sposobnosti da pristupi imovini grupe i koristi ju, odnosno da plaća obveze grupe
   - prirodu i promjene rizika povezanih s njegovim udjelima u konsolidiranim strukturiranim subjektima
   - posljedice promjena subjektovog vlasničkog udjela u ovisnom subjektu koje ne dovode do gubitka kontrole
   - posljedice gubitka kontrole u ovisnom subjektu tijekom izvještajnog razdoblja.[9]

Također, ukoliko su financijski izvještaji nekog ovisnog subjekta koji su uključeni u konsolidirane financijske izvještaje pripremljeni na izvještajni datum odnosno za izvještajno razdoblje različito od datuma ili razdoblja izvještavanja konsolidiranih financijskih izvještaja, subjekt (matica) je dužan objaviti datum kraja izvještajnog razdoblja financijskih izvještaja ovisnog subjekta te razloge korištenja različitog datuma ili razdoblja.[10]

4.1. Nekontrolirajući udjeli u poslovima i novčanim tokovima grupe

Nekontrolirajući udjeli su vlasnički udjeli ovisnog društva koji nisu pod kontrolom matice nego ih drže manjinski dioničari. Ukoliko postoje nekontrolirajući udjeli (manjinski dioničari) u ovisnom subjektu koji su materijalno značajni za ulagača (maticu, izvještajni subjekt), tada je ulagač (matica) dužan objaviti sljedeće informacije:[11]

a) naziv i sjedište poslovanja ovisnog subjekta
b) postotak vlasništva temeljem nekontrolirajućeg udjela
c) postotak glasačkih prava nekontrolirajućeg udjela ako se razlikuje od postotka vlasništva
d) dobit ili gubitak raspoređen na nekontrolirajuće udjele ovisnog subjekta tijekom izvještajnog razdoblja
e) akumulirane nekontrolirajuće udjele ovisnog subjekta na kraju izvještajnog razdoblja
f) skraćene financijske informacije o ovisnom subjektu (dividende vlasnicima nekontrolirajućih udjela, informacije o imovini, obvezama, dobiti i gubitku te novčanim tokovima ovisnog subjekta).

4.2. Vrsta i opseg značajnih ograničenja

Ako postoje značajna ograničenja koja sprječavaju izvještajni subjekt (maticu) da pristupi i koristi imovinu odnosno plaća obveze grupe, tada izvještajni subjekt (matica) je dužan objaviti:

a) bitna ograničenja (npr. temeljem zakona, ugovora ili regulative) kao što su ona koja ograničavaju sposobnost matice ili njezinih ovisnih subjekata da prenosi novac ili drugu imovinu na druge subjekte u grupi ili iz njih i garancije i druge obveze temeljem kojih može biti zabranjena isplata dividende ili drugih isplata iz kapitala ili davanje zajmova drugim subjektima unutar grupe ili primanje istih od njih
b) prirodu i opseg zaštitnih prava nekontrolirajućih udjela

[5] MSFI 12, točka 7.
[6] MSFI 12, točka 8.
[7] MSFI 12, točka 9.
[8] MSFI 10, Dodatak A.
[9] MSFI 12, točka 10., citat.
[10] MSFI 12, točka 11., citat.
[11] MSFI 12, točka 12.

c) knjigovodstvene iznose imovine i obveza iz konsolidiranih financijskih izvještaja na koje se ograničenja primjenjuju.[12]

4.3. Vrste rizika povezanih s udjelima u konsolidiranim strukturiranim subjektima

Konsolidirani strukturirani subjekt je onaj strukturirani subjekt čije financijske izvještaje matica uključuje u konsolidirane financijske izvještaje. Izvještajni subjekt (matica) je dužan objaviti uvjete ugovornih sporazuma po kojima on ili njegovi ovisni subjekti mogu imati obvezu davanja financijske potpore konsolidiranom strukturiranom subjektu, što uključuje događaje ili okolnosti koje izvještajni subjekt izlažu gubitku (npr. sporazumi o likvidnosti ili kreditnoj sposobnosti u vezi s obvezama otkupa imovine strukturiranog subjekta ili davanja financijske potpore).[13] U slučaju kada je matica ili neki njezin ovisni subjekt unutar izvještajnog razdoblja dao financijsku ili neku drugu potporu konsolidiranom strukturiranom subjektu (npr. otkupom imovine ili instrumenata emitiranih od strane strukturiranog subjekta) bez ugovorne obveze, subjekt je dužan objaviti vrstu i iznos potpore (zajedno s opisom situacije u kojoj je dana financijska potpora) te razloge davanja potpore.[14] Također, subjekt je dužan objasniti nakane davanja ili pomaganja u pribavljanju financijske ili bilo koje druge potpore konsolidiranom strukturiranom subjektu.

4.4. Posljedice promjene vlasničkog udjela matice u ovisnom subjektu

Tijekom određenog izvještajnog razdoblja vlasnički udjel matice u ovisnom društvu može se mijenjati uslijed prodaje tih udjela drugim subjektima, kupnje nekontrolirajućih udjela, povlačenja nekontrolirajućih udjela, emisijom novih vlasničkih udjela i sl. Promjena vlasničkog udjela matice u ovisnom subjektu tijekom određenog izvještajnog razdoblja može rezultirati gubitkom kontrole matice nad tim ovisnim društvom, ali isto tako ta promjena udjela ne mora utjecati na matičinu kontrolu nad ovisnim društvom. Ako promjena vlasničkog udjela matice u ovisnom subjektu nije rezultirala gubitkom kontrole, tada matica prikazuje analizu utjecaja promjene vlasničkog udjela na vlasničku glavnicu koja pripada vlasnicima matice.[15]

Međutim, ukoliko promjena vlasničkog udjela matice u ovisnom društvu rezultira gubitkom kontrole, tada matica:

a) prestaje iskazivati imovinu i obveze bivšeg ovisnog društva u konsolidiranom izvještaju o financijskom položaju
b) počinje iskazivati svaki zadržani udjel u bivšem ovisnom društvu po fer vrijednosti od trenutka gubitka kontrole i kasnije ga obračunavati sukladno MRS-u 39 ukoliko zadržani udjel predstavlja financijsku imovinu odnosno prema MRS-u 28 ukoliko zadržani udjel predstavlja ulaganja u pridruženo društvo ili zajednički pothvat[16]
c) prestaje iskazivati dobit ili gubitak povezan s gubitkom kontrole temeljem prvobitnog kontrolirajućeg udjela.[17]

Kod gubitka kontrole matica je dužna objaviti možebitnu dobit ili gubitak ostvaren prodajom vlasničkih udjela ovisnog društva odnosno gubitkom kontrole nad ovisnim društvom te također objaviti dio te dobiti ili gubitka koji se odnosi na mjerenje zadržanog udjela u bivšem ovisnom društvu po fer vrijednosti na datum gubitka kontrole i stavku ili stavke dobiti i gubitka u sklopu kojih je ta dobit ili gubitak iskazan.[18]

5. INFORMACIJE O UDJELIMA U PRIDRUŽENIM SUBJEKTIMA I ZAJEDNIČKIM POSLOVIMA

Pridruženi subjekt je subjekt u kojem ulagač ima značajan utjecaj koji se najčešće ostvaruje stjecanjem i držanjem 20% i više vlasničkih udjela s pravom glasa ili putem različitih ugovornih sporazuma. Zajednički poslovi su poslovi koji su pod zajedničkom kontrolom dviju ili više strane i dijele se na zajedničko upravljanje i zajedničke pothvate. Zajednički posao koji nije strukturiran kroz zaseban pravni subjekt predstavlja zajedničko upravljanje. Zajednički posao koji je strukturiran kroz zasebni pravni subjekt može biti ili zajedničko upravljanje ili zajednički pothvat u ovisnosti o tome imaju li strane u zajedničkom poslu koje dijele zajedničku kontrolu prava na neto imovinu zajedničkog posla. Zajednički posao smatrat će se zajedničkim pothvatom samo ako je strukturiran kroz zasebni pravni subjekt te ukoliko strane u zajedničkom poslu imaju pravo na neto imovinu zajedničkog posla, a što se utvrđuje putem pravnog oblika zajedničkog posla, uvjetima ugovornog sporazuma te ostalim važnim činjenicama i okolnostima.[19] Izvještajni subjekt koji drži udjele u pridruženim društvima i zajedničkim poslovima dužan je uz svoje financijske izvještaje objaviti sljedeće informacije:[20]

a) prirodu, opseg i financijske učinke njegovih udjela u zajedničkim poslovima i pridruženim subjektima, uključujući prirodu i učinke njegovih ugovornih odnosa s drugim ulagateljima s kojima dijeli kontrolu ili značajan utjecaj u zajedničkim poslovima i pridruženim subjektima i
b) prirodu i promjene rizika povezanih s njegovim udjelima u zajedničkim pothvatima i pridruženim subjektima.

5.1. Priroda, opseg i financijski učinci subjektovih udjela u zajedničkim poslovima i pridruženim društvima

U kontekstu prirode, opsega i financijskih učinaka udjela u zajedničkim poslovima i pridruženim društvima, izvještajni subjekt koji drži takve udjele prema MSFI-u 12 dužan je objaviti sljedeće informacije:[21]

a) za svaki zajednički posao i pridruženi subjekt materijalno značajan za izvještajni subjekt:
   - naziv zajedničkog posla, tj. pridruženog subjekta
   - prirodu subjektovog odnosa sa zajedničkim poslom ili pridruženim subjektom (npr. opis poslova koji se međusobno obavljaju te jesu li ti poslovi strateški značajni za izvještajni subjekt)
   - sjedište poslovanja zajedničkog posla, tj. priduženog subjekta
   - vlasnički udjel ili sudjelujući interes subjekta i postotak glasačkih prava ukoliko se razlikuje od postotka vlasničkog udjela
   - je li ulaganje u zajednički pothvat odnosno pridruženi subjekt mjereno metodom udjela ili po fer vrijednosti

[12] MSFI 12, točka 13.
[13] MSFI 12, točka 14.
[14] MSFI 12, točka 15.
[15] MSFI 12, točka 18.
[16] Fer vrijednost se u ovom slučaju uzima kao fer vrijednost kod prvog iskazivanja financijske imovine prema MRS-u 39 odnosno kao trošak kod prvog iskazivanja udjela u pridruženom društvu ili zajedničkom pothvatu.
[17] MSFI 10, točka 25.
[18] MSFI 12, točka 19.
[19] Detaljnije vidjeti MRS 28 i MSFI 11.
[20] MSFI 12, točka 20., citat.
[21] MSFI 12, točke 21. i 22.

- skraćene financijske informacije o zajedničkom pothvatu odnosno pridruženom subjektu (dividende primljene od zajedničkog pothvata odnosno pridruženog subjekta, kratkotrajnu imovinu, dugotrajnu imovinu, kratkoročne i dugoročne obveze, prihode, dobit ili gubitaka iz nastavljene aktivnosti, dobit ili gubitak iz obustavljene aktivnosti, ostalu sveobuhvatnu dobit, ukupnu sveobuhvatnu dobit, iznos novca i novčanih ekvivalenata, iznos kratkoročnih obveza bez obveza prema dobavljačima i rezerviranja, iznos amortizacije, kamatne prihode i rashode te iznos tekućeg i odgođenog poreza na dobit)
- ako se zajednički pothvat ili pridruženi subjekt obračunavaju metodom udjela, fer vrijednost subjektovog udjela u njemu ako postoji cijena koja za udjel kotira na tržištu

b) prethodno navedene financijske informacije o subjektovim udjelima u zajedničkim pothvatima i pridruženim subjektima koji nisu pojedinačno materijalni
c) prirodu i opseg bitnih ograničenja sposobnosti zajedničkih pothvata odnosno pridruženih subjekata da prenose sredstva u obliku isplate dividendi u novcu ili otplate zajmova koje je dao subjekt (takva ograničenja mogu egzistirati zbog uvjeta ugovora o kreditima, regulative, ugovornih sporazuma između strana u zajedničkom poslu koje dijele kontrolu, ugovornih sporazuma između ulagača u pridruženi subjekte i sl.)
d) kad se datum ili razdoblje financijskih izvještaja zajedničkog pothvata ili pridruženog subjekta korištenih kod primjene metode udjela razlikuju od datuma, tj. razdoblja financijskih izvještaja subjekta, izvještajni subjekt je dužan objaviti datum kraja izvještajnog razdoblja financijskih izvještaja zajedničkog pothvata, tj. pridruženog društva te razloge za korištenje različitog datuma ili razdoblja
e) nepriznati udjel u gubitku zajedničkog pothvata ili pridruženog društva i za izvještajno razdoblje i kumulativno, ako je subjekt primjenom metode udjela prestao priznavati svoj udjel u gubicima zajedničkog pothvata tj. pridruženog društva.

5.2. Rizici povezani sa subjektovim udjelima u zajedničkim pothvatima i pridruženim subjektima

U kontekstu rizika povezanih sa subjektovim udjelima u zajedničkim pothvatima i pridruženim subjektima, izvještajni subjekt je dužan objaviti sljedeće informacije:

a) obveze koje je preuzeo u odnosu na svoje zajedničke pothvate odvojeno od iznosa drugih preuzetih obveza
b) nepredviđene obveze po osnovi svojih udjela u zajedničkim pothvatima ili pridruženim subjektima odvojeno od iznosa drugih nepredviđenih obveza sukladno MRS-u 37.

6. INFORMACIJE O UDJELIMA U NEKONSOLIDIRANIM STRUKTURIRANIM SUBJEKTIMA

Strukturirani subjekt je subjekt koji je ustrojen na način da glasačka ili slična prava nisu prevladavajući čimbenik u odlučivanju o tome tko u njemu ima kontrolu, kao što je slučaj kad se neka glasačka prava odnose isključivo na administrativne poslove i kad se relevantni poslovi vode isključivo temeljem ugovornih sporazuma.[22] Struktirirani subjekt uobičajeno ima neka ili sva sljedeća obilježja:[23]

a) ograničenja u poslovima
b) uzak i strogo definiran cilj, kao što je provedba porezno efikasnog najma, istraživanja i razvoja, stvaranje izvora kapitala ili financiranja subjekta ili prilika za ulaganje prijenosom rizika i nagrada povezanih s imovinom strukturiranog subjekta na ulagatelje
c) manjak kapitala da bi se strukturiranom subjektu omogućilo da svoje poslove financira bez podređene financijske potpore
d) financiranje u obliku većeg broja ugovorno vezanih instrumenata za ulagatelje kojima se stvara koncentracija kreditnog rizika ili drugih rizika.

Primjeri subjekata koji se smatraju strukturiranim subjektima su sekuritizacijski subjekti, financiranje kroz pokriće imovinom te neki investicijski fondovi.[24] Strukturirani subjekt može biti konsolidirani ili nekonsolidirani. Konsolidirani strukturirani subjekt je onaj čije financijske izvještaje ulagač (matica) uključuje u konsolidirane financijske izvještaje. Nekonsolidirani strukturirani subjekt je onaj čije financijske izvještaje matica ne uključuje u svoje konsolidirane financijske izvještaje iako u njemu ima udjele. U kontekstu udjela u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima, izvještajni subjekt koji drži udjele u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima dužan je sukladno MSFI-u 12 objaviti informacije koje korisnicima njegovih financijskih izvještaja omogućuju:

a) razumijevanje prirode i opsega njegovih udjela u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima i
b) ocjenjivanje prirode i promjene rizika povezanih s njegovim udjelima u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima.[25]

6.1. Priroda subjektovih udjela u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima

Izvještajni subjekt je dužan objaviti kvalitativne i kvantitativne informacije o svojim udjelima u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima što primarno uključuje informacije o prirodi, svrsi, veličini i poslovima strukturiranog subjekta te način na koji se strukturirani subjekt financira.[26] U slučaju da je izvještajni subjekt sponzorirao nekonsolidirani strukturirani subjekt dužan je objaviti sljedeće:[27]

a) način na koji je utvrdio koje strukturirane subjekte je sponzorirao
b) prihode od strukturiranih subjekata tijekom izvještajnog razdoblja, zajedno s opisom vrste prikazanih prihoda
c) knjigovodstvenu vrijednost (u vrijeme prijenosa) sve imovine koja je u izvještajnom razdoblju prenesena na strukturirane subjekte.

Navedene informacije bi se trebale prezentirati u obliku tablice, osim ako je drugi format prezentiranja prikladniji.[28]

6.2. Priroda rizika po udjelima u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima

U kontekstu rizika koji su povezani sa subjektovim udjelima u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima, izvještajni subjekt je dužan u obliku tablice ili drugom primjerenom formatu dati sažeti pregled:

a) knjigovodstvene vrijednosti imovine i obveza iskazanih u svojim financijskim izvještajima po osnovi svojih udjela u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima kao i stavke unutar kojih je u

[22] MSFI 12, Dodatak A.
[23] MSFI 12, Dodatak B, točka B22., citat.
[24] MSFI 12, Dodatak B, točka B23.
[25] MSFI 12, točka 24.
[26] MSFI 12, točka 26., citat.
[27] MSFI 12, točka 27., citat.
[28] MSFI 12, točka 28.

bilanci (izvještaju o financijskom položaju) ta imovina i obveze prezentirane

b) iznosa koji najbolje odražava najveću izloženost subjekta gubitku temeljem njegovih udjela u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima, zajedno s opisom načina na koji je utvrdio najveću moguću izloženost. Ako subjekt ne može kvantificirati svoju najveću moguću izloženost gubitku po svojim udjelima u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima, dužan je objaviti tu činjenicu i razloge zbog kojih nije u mogućnosti to napraviti

c) usporedbe knjigovodstvenih vrijednosti imovine i obveza subjekta koje se odnose na njegove udjele u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima i njegovu najveću moguću izloženost gubitku prema tim subjektima.[29]

Ako je izvještajni subjekt u izvještajnom razdoblju nekonsolidiranom subjektu u kojem je ranije imao ili sada ima udjel dao financijsku potporu ili neki drugi oblik potpore bez ugovorne obveze (npr. otkupom imovine ili instrumenata koje je strukturirani subjekt emitirao), dužan je objaviti vrstu i iznos potpore (zajedno s opisom situacije u kojoj je strukturiranom subjektu pomogao pribaviti potporu) te razloge davanja potpore.[30]

[29] MSFI 12, točka 29., citat.

[30] MSFI 12, točka 30.

7. UMJESTO ZAKLJUČKA

MSFI 12 moraju primjenjivati oni poslovni subjekti koji drže vlasničke udjele u drugim subjektima te temeljem tih udjela ostvaruju kontrolu, značajan utjecaj ili zajedničku kontrolu nad subjektima čije udjele drže. Iz navedenog proizlazi da informacije o udjelima u drugim subjektima propisane MSFI-em 12 moraju objavljivati oni poslovni subjekti koji imaju udjele u ovisnim društvima, pridruženim društvima i zajedničkim poslovima te nekonsolidiranim strukturiranim subjektima. Informacije koje se trebaju ovim standardom objaviti uglavnom se odnose na prirodu i svrhu držanja udjela, rizike povezane s držanjem tih udjela te prirodu, vrstu i opseg ograničenja u realizaciji prava koja proizlaze iz tih udjela.

Literatura:

1. Gulin D., Perčević H., Financijsko računovodstvo, HZRiF, Zagreb, 2013.
2. IFRS 10 – Consolidated Financial Statements, IASB, dostupno na: http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx.
3. IFRS 12 – Disclosure of Interests in Other Entities, IASB, dostupno na: http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx.
4. Zbirka računovodstvenih propisa u 2010., HZRiF, Zagreb, 2010.

Prof. dr. sc. DANIMIR GULIN
Ekonomski fakultet, Zagreb

Stručni članak UDK 657.2

Računovodstvo tečajnih razlika kod uvoza i izvoza prema MRS-u 21 i MRS-u 39

Sve obveze prema ino-dobavljačima kao i potraživanja prema ino-kupcima predstavljaju transakcije koje treba prevesti na funkcionalnu valutu: (a) na datum nastanka transakcije, (b) na datum plaćanja (namirenja) obveza ili naplate potraživanja i (c) na datum izvještavanja, tj. datum bilance. Valutni tečaj pomoću kojeg se prevode transakcije uvoza i izvoza je spot valutni tečaj ili srednji tekući tečaj na datum uvozne carinske deklaracije (UCD) ili srednji tekući tečaj na datum izvozne carinske deklaracije (ICD). Tečajne razlike po transakcijama izvoza i uvoza koje se obračunavaju bez zaštitnog valutnog tečaja tretiraju se pomoću MRS-a 21. Za razliku od transakcija uvoza i izvoza postoje i transakcije za koje se primjenjuje zaštitni tečaj, a tretiraju se pomoću MRS-a 39. Autor je ilustrirao primjere praćenja tečajnih razlika prema MRS-u 21 i MRS-u 39.

1. TEČAJNE RAZLIKE KOD IZVOZA I UVOZA BEZ ZAŠTITNOG VALUTNOG TEČAJA PREMA MRS-u 21

MRS 21 – Učinci promjena tečajeva stranih valuta, primjenjuje se prilikom:[1] (a) tretmana transakcija u stranim valutama, (b) kod svođenja rezultata i financijskog položaja inozemnog poslovanja koji su uključeni u financijske izvještaje konsolidacijom i (c) kod svođenja rezultata poslovanja i financijskog položaja subjekta u valutu objavljivanja. Ovaj standard ne primjenjuje se na računovodstvo zaštite u stranoj valuti.

Tečajne razlike[2] koje proizlaze iz podmirivanja monetarnih stavki (obveze ino-dobavljačima i potraživanja od ino-kupaca) ili izvještavanja o monetarnim stavkama po tečajevima različitim od onih po kojima su bile početno priznate tijekom razdoblja ili prikazane u prošlim financijskim izvještajima, trebaju se priznati u dobit ili gubitak razdoblja u kojem nastaju. Dakle, tečajne razlike s osnove transakcija uvoza (obveze ino-dobavljačima) i izvoza (potraživanja od ino-kupaca) priznaju se u prihode ili rashode. Promjena tečaja može biti: (a) u istom obračunskom razdoblju (npr. ista kalendarska godina) ili (b) u dva obračunska razdoblja (u dvije kalendarske godine). U prvom slučaju radi se o tečajnoj razlici između datuma transakcije i datuma namirenja transakcije. U drugom slučaju radi se o nastanku transakcije u jednom obračunskom razdoblju i njenom namirenju u drugom obračunskom razdoblju. U ovom slučaju utvrđuje se tečajna razlika na datum bilance i tečajna razlika na datum podmirenja transakcije.

Primjer 1: Uvoz robe (bez ugovaranja zaštitnog valutnog tečaja)

Poduzeće "Astra" d.d. uvezlo je iz BIH robu 10. 1. 2014. te je primljena faktura od ino dobavljača na iznos od 1.000.000 EUR. Valutni tečaj (direktno kotiranje) na datum transakcije (UCD) je 1 EUR = 7,35 kn. Primljena je faktura špeditera 15. 1. 2014. za troškove carinjenja i PDV. Ugovoreni rok plaćanja je 30 dana. Na datum plaćanja 10. 2. 2014. srednji valutni tečaj (na datum podmirivanja transakcije uvoza) bio je 1 EUR = 7,30 kn.

Poslovni događaji:

1. Faktura ino-dobavljača 1.000.000 x 7,35 = 7.350.000 kn
2. Faktura za carinjenje:
   - carina 453.000 kn
   - PDV (7.350.000 + 453.000) x 25 % = 1.950.750 kn
3. Plaćanje fakture ino-dobavljaču
   1.000.000 x 7,30 = 7.300.000 kn
4. Tečajna razlika kod plaćanja transakcije uvoza
   (7.350.000 – 7.300.000) = 50.000 kn (pozitivna)
5. Plaćena obveza za carinjenje i PDV 2.403.750 kn.

Knjiženje:

Red. br.	Datum	Opis	Iznos	Konto	
				Duguje	Potražuje
1.	10. 1.	Faktura ino-dobavljaču	7.350.000	650	222
2.	15. 1.	Faktura za carinu i PDV			
		- carina	453.000	652	2670
		- PDV	1.950.750	183	2671
3.	10. 2.	Plaćanje fakture ino-dobavljaču	7.300.000	222	103
4.	10. 2.	Pozitivna tečajna razlika	50.000	222	774
5.	15. 2.	Plaćena obveza za carinu i PDV			
		- carina	453.000	2670	
		- PDV	1.950.750	2671	
		- žiroračun	2.403.750		100

Prilikom odvijanja transakcija izvoza ili uvoza do podmirenja tih transakcija može doći i nakon datuma bilance. To znači da se mogu pojaviti tečajne razlike dva puta, i to:[3]

[1] MRS 21, toč. 3.
[2] MRS 21, toč. 28.
[3] MRS 21, toč. 29.

(a) tečajna razlika nastala kao razlika valutnih tečajeva između nastanka transakcije uvoza ili izvoza i datuma bilance. Za taj iznos u cijelosti se priznaje prihod ili rashod od tečajne razlike u razdoblju kada je nastala i
(b) tečajna razlika koja je nastala između datuma bilance i datuma plaćanja obveza ino-dobavljačima ili datuma naplate potraživanja od kupaca.

Primjer 2: Izvoz robe (bez ugovaranja zaštitnog valutnog tečaja

Poduzeće C d.d. izvozi gotove proizvode u Katar. Ugovoreni rok plaćanja je 90 dana. Faktura izvoznika je 55.000 EUR. Spot valutni tečaj (srednji) na datum ICD 15. 10. 2013. je 1 EUR = 7,31 kn. Na datum bilance 31. 12. 2013. spot valutni tečaj (srednji) je 1 EUR = 7,30 kn. Na datum naplate potraživanja 15. 1. 2014. spot valutni tečaj (srednji) je 1 EUR = 7,33 kn.

Poslovni događaji:

1. Faktura ino-kupcu 55.000 x 7,31 = 402.050 kn
2. Faktura špeditera za usluge izvoznog carinjenja 52.000 kn
3. Tečajna razlika na datum bilance 31. 12. 2013.
   402.050 – (55.000 x 7,30) = 402.050 - 401.500 kn = 550 kn (negativna tečajna razlika)
4. Naplata potraživanja od ino-kupca 15. 1. 2014.
   55.000 x 7,33 = 403.150 kn
5. Tečajna razlika 401.500 – 403.150 = 1.650 kn (pozitivna tečajna razlika)

Knjiženje:

Red. br	Datum	Opis	Iznos	Konto	
				Duguje	Potražuje
1.	15. 10. 13.	Faktura ino-kupcu	402.050	122	752
2.	20. 10. 13.	Faktura špeditera	52.000	419	221
3.	31. 12. 13.	Negat. teč. razlika na datum bil.	550	725	122
4.	15. 1. 14.	Pozit. teč. razl. na dat. naplate	1.650	122	774
5.		Plaćanje špediterskih troškova	52.000	221	100
6.	15. 1. 14.	Naplata potraž. od ino-kupca	403.150	1030	122

2. TRANSAKCIJE S UGOVORENIM (ZAŠTITNIM) VALUTNIM TEČAJEM PREMA MRS-u 39

Poduzeća kao i različite financijske institucije u obavljanju transakcija s inozemstvom u stranoj valuti nastoje izbjeći tečajne razlike kao posljedicu promjena valutnih tečajeva. Rizik tečajnih razlika na kupcima ili dobavljačima kao i pozicijama odobrenih ili primljenih kredita smanjuje se ili izbjegava pomoću unaprijed ugovorenih tečajeva koji se često nazivaju i *zaštitni valutni tečajevi*.

Najčešće situacije u kojima se koriste ugovoreni ili zaštitni valutni tečajevi jesu: zaštita pozicija neto imovine i neto obveza, zaštita obveza u stranoj valuti te zaštita ulaganja u subjekte u inozemstvu i spekulacije.

U MRS-u 21 ne govori se eksplicitno o navedenim situacijama već su ove situacije implicitno navedene.[4]

[4] MRS 21, toč. 19. i 21.

2.1. Zaštita pozicija neto imovine i neto obveza izraženih u stranoj valuti

Poduzeća kao i financijske institucije koje obavljaju transakcije s inozemstvom često sklapaju terminske ugovore s brokerima za strane valute (razne brokerske kuće koje obavljaju transakcije sa stranim valutama ili same banke).

Ekonomski smisao terminskih ugovora ovisi o njihovoj svrsi. U globalnim razmjerima terminski ugovori sklapaju se s brokerima za jednu od sedam najvažnijih svjetskih valuta.

Sklapanjem ugovora s brokerima se ugovaraju i terminski ili budući (zaštitni) valutni tečajevi koji su raspoloživi na dnevnoj osnovi.

Financijske institucije (banke ili brokerske kuće) s tržišta kapitala odnosno novčanog tržišta kontinuirano (dnevna osnova) objavljuju terminske ili zaštitne (ugovorene) tečajeve za vodeće svjetske valute na tri osnove:[5]

1. 30-dnevna osnova
2. 90-dnevna osnova
3. 180-dnevna osnova.

Terminski, budući ili ugovoreni valutni tečajevi razlikuju se od spot ili tekućih tečajeva zbog različitih ekonomskih i neekonomskih faktora. Odnos terminskog ili budućeg (ugovorenog) tečaja i spot tečaja može biti:

a) terminski tečaj > spot tečaja → premija na ugovoreni terminski valutni tečaj
b) terminski tečaj < spot tečaja → diskont na ugovoreni terminski valutni tečaj
c) terminski tečaj = spot tečaju → nema razlike.

Kada je ugovoreni terminski tečaj veći od spot ili tekućeg tečaja na datum sklapanja terminskog ugovora s deviznim ili novčanim brokerom tada se nastala razlika priznaje kao premija na ugovoreni valutni tečaj. To znači da se strana valuta prodaje uz premiju na terminskom ili budućem tržištu.

Suprotno, kada je terminski tečaj manji od spot tečaja na datum sklapanja terminskog ugovora s brokerom tada se razlika naziva diskont po ugovorenom terminskom tečaju. U tom slučaju strana valuta se na terminskom tržištu prodaje uz diskont (popust).

Premija i diskont po ugovorenom terminskom tečaju se tijekom trajanja terminskog ugovora amortiziraju linearnom metodom. To znači da se diskont po ugovorenom valutnom tečaju alocira i priznaje kao financijski rashod, a premija po ugovorenom terminskom tečaju alocira i priznaje kao financijski prihod.

Jedan od razloga ugovaranja terminskih ili budućih valutnih tečajeva s financijskom institucijom je zaštita izloženih pozicija neto imovine ili neto obveza. Zbog te funkcije terminski ili budući valutni tečaj još se naziva i zaštitni valutni tečaj.

Kada poslovni subjekt (poduzeće ili financijska institucija) ima potraživanja od kupaca ili plasmane iskazane u stranoj valuti veće od obveza iskazanih u istoj stranoj valuti tada se izlaže riziku strane valute na pozicijama neto imovine.

Obrnuto, kada poslovni subjekt ima veće obveze od dobavljača i ostale obveze iskazane u stranoj valuti od potraživanja i plasmana iskazanih u toj stranoj valuti tada se poslovni subjekt izlaže riziku strane valute na pozicijama neto obveza.

Najčešće korištenje terminskih ugovora odnosi se upravo na zaštitu neto imovine ili neto obveza iskazanih u stranoj valuti.

Zaštita[6] predstavlja transakciju kojom se uravnotežuju obveze u stranoj valuti s potraživanjima u istoj valuti sa svrhom uravnoteženja rizika fluktuacije valutnih tečajeva.

[5] Beams F. A., Advanced Accounting, cit. dj., str. 526.
[6] "Hedge " ili "hedging".

Zašto se zaštita provodi najbolje se može ilustrirati sljedećim hipotetičkim primjerom:

Poduzeće ALBA d.d. kupuje robu od poduzeća iz Kine. Kupoprodajnim ugovorom ugovoreno je plaćanje obveze kineskom poduzeću u kineskim juanima. U knjigama domaćeg poduzeća transakcija se iskazuje u kunskoj protuvrijednosti juana čime se domaće poduzeće ALBA d.d. izlaže efektima promjene valutnog tečaja između kuna i juana. Da bi se domaće poduzeće ALBA d.d. zaštitilo od fluktuacije u vrijednosti juana ono može sklopiti terminski ugovor s nekom financijskom institucijom (bankom) koja prodaje strane valute na novčanim tržištima. Svrha potpisivanja terminskog ugovora je terminska kupnja juana na datum podmirivanja obveze kineskom poduzeću prema kupoprodajnom ugovoru. Ako je npr. rok plaćanja obveze 90 dana, potpisat će se terminski ugovor s bankom gdje će se koristiti terminski ili zaštitni tečaj na 90-dnevnoj osnovi. Po tom terminskom tečaju banka će prodati juan na datum isteka terminskog ugovora koji se obično poklapa s datumom podmirivanja obveze prema kupoprodajnom ugovoru.

Analogno zaštiti obveza, poduzeće koje izvozi proizvode ili robu može zaštititi svoje potraživanje od ino-kupca tako da terminskim ugovorom ugovori terminski ili zaštitni budući tečaj po kojem će prodati svoje potraživanje nakon naplate od ino-kupca.

Primjer 1: Zaštita obveze prema ino-dobavljaču

Domaće poduzeće uvoznik PP d.d. kupuje robu od poduzeća u Srbiji za što je sklopljen kupoprodajni ugovor 1. 10. 2014. za uvoz robe u vrijednosti 10.000.000 dinara. Ovu transakciju PP d.d. iskazuje u glavnoj knjizi u kunskoj protuvrijednosti dinara. Zbog zaštite obveze prema ino-dobavljaču PP d.d. zaključuje 1. 10. 2014. terminski ugovor s brokerom (bankom) za strane valute za kupnju 10.000.000 dinara. Rok plaćanja obveze prema ino-dobavljaču je 1. 4. 2015. Plaćena je obveza ino-dobavljaču 1. 4. 2015.

Valutni tečajevi (direktna kotacija) potrebni za realizaciju ove transakcije su sljedeći:

Datum	Spot (tekući) tečaj	Terminski ili budući (zaštitni) tečaj
1. 10. 2014.	1 dinar = 0,060 kn	180-dnevna osnova 1 ATS = 0,061 kn
31. 12. 2014.	1 dinar = 0,064 kn	
1. 4. 2015.	1 dinar = 0,062 kn	

Evidentiranje:

1. 10. 2014.

1. Obračun obveze ino-dobavljaču za kupljenu robu:
   10.000.000 dinara x 0,060 kn = 600.000 kn
2. Potraživanja i obveze na temelju zaključenog terminskog ugovora s brokerskom kućom:
   10.000.000 dinara x 0,060 kn = 600.000 kn
   10.000.000 dinara x 0,061 kn = 610.000 kn.
   U ovom primjeru terminski ili zaštitni tečaj veći je od spot tečaja na datum nastanka transakcije, što znači da se dinari po terminskom ugovoru prodaju uz premiju (10.000 kn).

31. 12. 2014.

3. Utvrđivanje i evidentiranje tečajne razlike na potraživanjima od brokera za kunsku protuvrijednost dinara. Budući da je spot tečaj porastao između 1. 10. i 31. 12. i vrijednost potraživanja (imovine) je porasla, što za posljedicu ima povećanje financijskih prihoda u poziciji pozitivne tečajne razlike:
   10.000.000 dinara x (0,064 - 0,060) = 40.000 kn
4. Utvrđivanje i evidentiranje tečajne razlike na obvezi prema ino-dobavljaču. Kako je spot tečaj porastao između 1. 10. i 31. 12. i vrijednost obveze prema ino-dobavljaču je porasla. Povećanje obveza s osnove promjene valutnog tečaja utječe na povećanje rashoda u poziciji negativne tečajne razlike.
   10.000.000 dinara x (0,064 - 0,060) = 40.000 kn.
5. Za razdoblje 1. 10. do 31. 12. 2014. potrebno je izvršiti amortizaciju premije na ugovoreni valutni tečaj:
   10.000 kn x 3 mj/6 mj = 5.000 kn.

1. 4. 2015.

6. Utvrđivanje i evidentiranje tečajne razlike na potraživanju od brokera između 31. 12. 2014. i 1. 4. 2015. Tečaj je pao pa se smanjuje vrijednost potraživanja, što za posljedicu ima povećanje rashoda u poziciji negativnih tečajnih razlika.
   10.000.000 dinara x (0,064 - 0,062) = 20.000 kn.
7. Utvrđivanje i evidentiranje tečajne razlike na obvezama prema ino-dobavljaču između 31. 12. 2014. i 1. 4. 2015. Spot valutni tečaj je pao, što za posljedicu ima smanjenje obveza i povećanje prihoda u poziciji pozitivne tečajne razlike.
   10.000.000 dinara x (0, 064 - 0,062) = 20.000 kn.
8. Za razdoblje od 31. 12. 2014. do 1. 4. 2015. potrebno je izvršiti obračun i evidentiranje amortizacije premije na ugovoreni valutni tečaj.
   10 000 kn x 3 mj/6 mj = 5.000 kn.
9. Izvršeno je plaćanje obveze brokeru za 10.000.000 dinara u kunskoj protuvrijednosti po ugovorenom terminskom ili zaštitnom valutnom tečaju.
   10.000.000 dinara x 0,061 kn = 610.000 kn.
10. Primanje od brokera 10.000.000 dinara u valutnu blagajnu (devizni račun)[7] u kunskoj protuvrijednosti po spot tečaju 1. 4. 2015.:
    10.000.000 dinara x 0,062 kn = 620.000 kn.
11. Plaćanje obveze ino-dobavljaču iz valutne blagajne (deviznog računa) u kunskoj protuvrijednosti po spot tečaju:
    10.000.000 dinara x 0,062 kn = 620.000 kn.

Red. br.	Datum	Opis	Iznos	Konto	
				Duguje	Potražuje
1.	1. 10. 14.	Obveza ino-dobavljaču	600.000	650	222
2.	1. 10. 14.	Potraživ. i po terminskom ugovoru	600.000	169	
		- obveza po terminskom ugovoru	610.000		269
		- premija po terminskom tečaju	10.000	2691	
3.	31. 12. 14.	Teč. razlika na potraž. od brokera	40.000	169	774
4.	31. 12. 14.	Teč. razlika na obvezama ino-dob.	40.000	725	222
5.	31. 12. 14.	Amortizacija premije po term. tečaju	5.000	724	2691
6.	1. 4. 15.	Teč. razl. na potraživanju od brokera	20.000	725	169
7.	1. 4. 15.	Teč. razl. na obveze ino-dobavljaču	20.000	222	774
8.	1. 4. 15.	Amortizacija premije	5.000	724	2691
9.	1. 4. 15.	Plaćanje kunske protuvrijed. brokeru	610.000	269	1009
		- izvod žiroračuna	610.000	1009	1000
10.	1. 4. 15.	Primanje od brokera valute u blag.	620.000	105	169
11.	1. 4. 15.	Plaćanje ino-dob. iz valutne blag.	620.000	222	105

[7] Naplata može biti i na devizni račun što ovisi o ugovoru i tehnici plaćanja. S računovodstvene točke gledišta razlika će biti u korištenju konta Devizni račun umjesto Strana valuta u blagajni.

Primjer 2: Zaštita potraživanja od ino-kupca

Poduzeće XM d.o.o. prodaje robu ino-kupcu u Veliku Britaniju. Prema kupoprodajnom ugovoru zaključenom 1. 6. 2014. vrijednost prodane robe je 100.000 GBP s rokom plaćanja 90 dana. U cilju zaštite potraživanja od kupaca poduzeće XM d.o.o. zaključilo je terminski ugovor s deviznim brokerom o prodaji potraživanja u GBP za što je ugovoren terminski (zaštitni) tečaj na 90-dnevnoj osnovi. Naplaćeno je potraživanje od ino-kupca na devizni račun 31. 8. 2014. Primljena je kunska protuvrijednost od brokera za prodaju deviza po terminskom tečaju.

Valutni tečajevi (direktno kotiranje) potrebni za realizaciju ove transakcije su sljedeći:

Datum	Spot (tekući) tečaj	Terminski (zaštitni) tečaj
1. 6. 2014.	1 GBP = 10,50 kn	90-dnevna osnova 1 GBP = 10,50 kn
31. 8. 2014.	1 GBP = 10,45 kn	

Evidentiranje:

1. 6. 2014.

1. Prodaja robe ino-kupcu:
   100.000 GBP x 10,50 kn = 1.050.000 kn.
2. Potraživanja i obveze s osnove terminskog ugovora zaključenog s brokerom:
   100.000 x 10,50 = 1.050.000 kn.

Ovdje su spot i terminski valutni tečaj jednaki pa zbog toga nema premije ili diskonta na terminskom valutnom tečaju.

31. 8. 2014.

3. Naplaćeno je potraživanje od ino-kupca na devizni račun:
   100.000 GBP x 10,45 kn = 1.045.000 kn.
4. Utvrđivanje tečajne razlike na potraživanju od kupca između 1. 6. i 31. 8. Tečaj je pao, što za posljedicu ima smanjenje kunske protuvrijednosti potraživanja od ino-kupca i povećanje rashoda u poziciji negativne tečajne razlike.
   100.000 GBP x (10,50 - 10,45) = 5.000 kn.
5. Naplata kunske protuvrijednosti potraživanja od brokera za prodane devize po terminskom (zaštitnom) tečaju.
   100.000 GBP x 10,50 kn = 1.050.000 kn.
6. Utvrđivanje tečajne razlike na obveze prema brokerima na temelju terminskog ugovora. Tečaj se smanjio, što za posljedicu ima smanjenje obveza i ujedno povećanje prihoda u poziciji pozitivne tečajne razlike:
   100.000 GBP x (10,50 - 10,45) = 5.000 kn.
7. Prijenos deviza s deviznog računa na račun brokera:
   100.000 GBP x 10,45 kn = 1.045.000 kn.

Red. br.	Datum	Opis	Iznos	Konto	
				Duguje	Potražuje
1.	1. 6. 14.	Fakturiranje robe ino-kupcu	1.050.000	122	762
2.	1. 6. 14.	Potraživ i obv. temeljem term. ugov.	1.050.000	169	269
3.	31. 8. 14.	Naplata potraž. od ino-kup. na dev.rn.	1.045.000	1039	122
		- izvod deviznog računa banke	1.045.000	1030	1039
4.	31. 8. 14.	Teč. razlika na potraživ. od ino-kupca	5.000	725	122
5.	31. 8. 14.	Naplata kunske protuvr. od brokera	1.050.000	1000	169
6.	31. 8. 14.	Teč. razlika na obvezi prema brokeru	5.000	269	774
7.	31. 8. 14.	Prijenos deviza s dev. rn. brokeru	1.045.000	269	1030

Na analogan način kao zaštita izloženih potraživanja od ino-kupaca vrši se i zaštita ulaganja u poduzeća u inozemstvu.

2.2. Zaštita predvidivih obveza u stranoj valuti

Ponekad se poduzeća mogu izložiti riziku strane valute i prije nego se izvrše transakcije kupnje odnosno uvoza. Tako npr., poduzeća mogu zaključivati ugovore u kojima se ugovaraju kupovne cijene u sadašnjosti za buduće kupnje. To znači da potpisom takvog ugovora poduzeće prihvaća predvidivu obvezu u stranoj valuti iako se sama kupnja još nije dogodila. Poduzeće neće izvršiti plaćanje ino-dobavljaču sve dok se ne isporuči roba, a izlaže se promjeni valutnog tečaja prije datuma transakcije odnosno isporuke robe.

Ova vrsta zaštite i njeno evidentiranje može se ilustrirati na sljedećem primjeru.

Primjer: Zaštita predvidive obveze prema ino-dobavljaču

Poduzeće UP d.d. 1. 1. 2014. zaključilo je ugovor o specijalnoj narudžbi robe iz BIH. Prema ugovoru isporuka robe izvršit će se u roku 18 mjeseci od zaključenja ugovora o narudžbi robe te je ugovorena cijena od 1.000.000 BAM koja se treba platiti 30. 6. 2015.

Također, poduzeće UP d.d. zaštićuje svoju obvezu s terminskim ugovorom da će primiti na svoj devizni račun 1.000.000 BAM od deviznog brokera u roku 18 mjeseci prije isporuke robe i plaćanja obveze ino-dobavljaču.

Valutni tečajevi (direktna kotacija) koji su važni za ovu transakciju jesu sljedeći:

Datum	Spot (tekući) tečaj	Terminski (zaštitni) tečaj
1. 1. 2014.	3,50	3,55
31. 12. 2014.	3,58	
30. 6. 2015.	3,60	

Evidentiranje:

1. 1. 2014.

1. Terminski ugovor o kupnji strane valute zaključen s deviznim brokerom. Terminski valutni tečaj veći je od spot tečaja na datum zaključivanja ugovora, što znači da se valuta prodaje uz premiju.
   1.000.000 BAM x 3,55 kn = 3.550.000 kn (terminski tečaj)
   1.000.000 BAM x 3,50 kn = 3.500.000 kn (spot tečaj)
   premija po termin. tečaju = 50.000 kn

31. 12. 2014.

2 . Tečajna razlika na potraživanjima od deviznog brokera između 1. 1. i 31. 12. 2014.:
   1.000.000 x (3,58 - 3,50) = 80.000 kn. Zbog rasta spot tečaja između datuma zaključivanja ugovora i datuma isporuke povećala se vrijednost potraživanja od deviznog brokera, što za posljedicu ima povećanje prihoda u poziciji pozitivne tečajne razlike. Kako isporuka još nije izvršena, ova tečajna razlika se evidentira kao odgođeni prihod za razdoblje 1. 1. do 31. 12.

30. 6. 2015.

3. Tečajna razlika na potraživanja od deviznog brokera od 31. 12. 2014. do 30. 6. 2015.
   1.000.000 BAM x (3,60 - 3,58) = 20.000 kn. Zbog daljnjeg rasta spot tečaja dalje se povećava potraživanje od deviznog brokera, što za posljedicu ima povećanje pozitivne tečajne razlike koja se također evidentira kao odgođeni prihod.
4. Plaćanje obveze deviznom brokeru prema terminskom ugovoru (po terminskom ili budućem valutnom tečaju).
   1.000.000 BAM x 3,55 = 3.550.000 kn.

5. Primanje fakture za isporuku robe:
   1.000.000 BAM x 3,60 = 3.600.000 kn.
6. Primitak BAM od deviznog brokera na devizni račun banke:
   1.000.000 BAM x 3,60 = 3.600.000 kn.
7. Plaćanje obveze ino-dobavljaču:
   1.000.000 BAM x 3,60 = 3.600.000 kn.
8. Zaključivanje odgođenih prihoda i premije.[8]

Red. br.	Datum	Opis	Iznos	Konto	
				Duguje	Potražuje
1.	1. 1. 14.	Potraž. temeljem term. ugovora	3.500.000	169	
		- obveze temeljem term. ugovora	3.550.000		269
		- premija po terminskom ugovoru	50.000	2691	
2.	31. 12. 14.	Odgođena teč. razl. na potraž. od brok.	80.000	169	296
3.	30. 6. 15.	Odgođena teč. razl. na potraž. od brok.	20.000	169	296
4.	30. 6. 15.	Plaćanje obveze deviznom brokeru	3.550.000	269	1000
5.	30. 6. 15.	Faktura ino-dobavljača	3.600.000	650	222
6.	30. 6. 15.	Primitak deviza na dev. račun banke	3.600.000	1030	169
7.	30. 6. 15.	Plaćanje obveze ino-dobavljaču	3.600.000	222	1030
8.	30. 6. 15.	Zatvaranje odgođenih teč. razl. i premije	100.000	296	
		- premija	50.000		2691
		- smanjenje vrijednosti robe po obrač.	50.000		650

2.3. Spekulacije u promjenama valutnih tečajeva

Gospodarski subjekti kao i različite financijske institucije mogu se odlučiti na određene spekulativne aktivnosti sa stranom valutom na analogan način kao što mogu spekulirati s drugim robama. Dakle, ovdje je riječ o stranom novcu kao robi koji ima svoju cijenu (valutni tečaj). Promjene cijena (valutnih tečajeva) stranih valuta te ostvarivanje dobitaka (prihoda) ili gubitaka (rashoda) predstavlja efekte spekulativnih aktivnosti sa stranim valutama. Promjene valutnih tečajeva odnosno tečajne razlike priznaju se kao prihodi i rashodi u računovodstvenim razdobljima u kojima su nastale te promjene.

Spekulativne aktivnosti mogu se ilustrirati na hipotetičkom primjeru jednog hrvatskog gospodarskog subjekta koji je odlučio spekulirati sa stranom valutom npr. USD. Tako gospodarski subjekt očekuje da će kuna u budućem razdoblju jačati u odnosu na USD. Izraženo u direktnoj kotaciji direktni valutni tečaj se smanjuje, tj. potrebno je sve manje kuna za kupnju USD. U tom slučaju hrvatski gospodarski subjekt mogao bi spekulirati pomoću ugovorenog valutnog tečaja prilikom prodaje USD.

Ekonomski sadržaj spekulativnih aktivnosti sastoji se u izloženosti investitora u strane valute riziku valutnih tečajeva pri čemu investitor teži ostvarivanju profita.

Primjer 1: Spekulacije u stranoj valuti

Poduzeće PC d.d. 1. 12. 2014. spekulira na jačanje kn u budućem razdoblju. Ovaj subjekt sklapa s deviznim brokerom (bankom) terminski ugovor 1. 12. 2014. o kupnji 100.000 USD na 90 dana. Terminski ili budući valutni tečaj ugovoren na 90-dnevnoj osnovi iznosi 1 USD = 6,37 kn, a spot (tekući) tečaj na datum sklapanja ugovora iznosi 1 USD = 6,40 kn. Na datum bilance 31. 12. 2014. terminski valutni tečaj na 60-dnevnoj osnovi (ostatak vremena dospijeća terminskog ugovora do 1. 3. 2015.) iznosi 1 USD = 6,35 kn. Na datum dospijeća ugovora 1. 3. 2015. spot (tekući) valutni tečaj iznosi 1 USD = 6,32 kn.

Valuti tečajevi (direktna kotacija) koji su važni za ovu transakciju jesu sljedeći:

Datum	Spot (tekući) tečaj	Terminski (zaštitni) tečaj
1. 12. 2014.	1 USD = 6,40 kn	90-dnevna osnova 1 USD = 6,37 kn
31. 12. 2014.		60-dnevna osnova 1 USD = 6,35 kn
1. 3. 2015.	1 USD = 6,32 kn	

Evidentiranje:

1. 12. 2014.

1. Evidentiranje potraživanja i obveza prema deviznom brokeru temeljem terminskog ugovora:
   100.000 USD x 6,37 kn = 637.000 kn.

31. 12. 2014.

2. Utvrđivanje tečajne razlike po obvezama prema dev. brokeru na datum bilance između 1. 12. i 31. 12. 2014.
   100.000 USD x (6,37 - 6,35) = 2.000 kn.

1. 3. 2015.

3. Kupnja USD na otvorenom deviznom tržištu po spot tečaju:
   100.000 USD x 6,32 kn = 632.000 kn.
4. Utvrđivanje tečajne razlike po obvezama prema brokeru na datum dospijeća terminskog ugovora 1. 3. 2015.:
   100.000 USD x (6,35 - 6,32) = 3.000 kn
5. Plaćanje obveze deviznom brokeru na datum dospijeća obveze na njegov devizni račun:
   100.000 USD x 6,32 = 632.000 kn (kunska protuvrijednost prodanih deviza).
6. Primitak kunske protuvrijednosti od prodaje USD deviznom brokeru po ugovorenom terminskom tečaju na datum dospijeća ugovora:
   100.000 USD x 6,37 kn = 637.000 kn.

Red. br.	Datum	Opis	Iznos	Konto	
				Duguje	Potražuje
1.	1. 12. 14.	Potraž. i obveze po terminskom ugov.	637.000	169	269
2.	31. 12. 14.	Teč. razl. na obveze prema dev. brok.	2.000	269	774
3.	1. 3. 15.	Kupnja USD na otvor. dev. tržištu	632.000	107	1000
		- primitak izvoda deviznog računa	632.000	1030	107
4.	1. 3. 15.	Teč. razl. po obvez. prema dev. brokeru	3.000	269	774
5.	1. 3. 15.	Prijenos deviza na dev. račun brokera	632.000	269	1030
6.	1. 3. 15.	Primitak kunske protuv. po term. ugov.	637.000	100	169

Poslovni subjekt spekulirao je na jačanje kn tako da je na datum kada je spot bio 1 USD = 6,40 kn sklopio terminski ugovor na 90 dana po terminskom tečaju na 90-dnevnoj osnovi 1 USD = 6,37 kn. Terminski tečaj na datum bilance je 1 USD = 6,35 kn. Padom tečaja smanjena je obveza deviznom brokeru, što se ujedno iskazuje kao

[8] Premija po terminskom ugovoru prije isporuke amortizira se ili otpisuje prilagođavanjem vrijednosti robe. Analogno se evidentiraju i odgođene tečajne razlike.

pozitivna tečajna razlika (prihod). Kupljeno je na slobodnom deviznom tržištu USD po spot tečaju 1 USD = 6,32 kn. Od datuma bilance do dospijeća terminskog ugovora spot tečaj pao je ispod terminskog tečaja od datuma bilance do datuma dospijeća terminskog ugovora. Pad tečaja dodatno smanjuje obvezu po terminskom ugovoru, što za posljedicu ima pozitivnu tečajnu razliku (prihod). Poslovni subjekt na kraju ugovora plaća obvezu prijenosom ugovorenog deviznog iznosa na devizni račun brokera. Devizni broker uplaćuje na žiroračun kunsku protuvrijednost po terminskom ugovoru. Iznos prihoda od pozitivne tečajne razlike (5.000 kn) odrazit će se na imovini u poziciji žiroračuna.

U slučaju da poslovni subjekt spekulira na povećanje vrijednosti domaće valute (pad valutnog tečaja direktnom kotacijom), a valutni tečaj ima suprotno kretanje, tj. dolazi do rasta valutnog tečaja i pada vrijednosti domaće valute, efekti će biti suprotni u odnosu na prethodni slučaj.

Primjer 2: Spekulacije u stranoj valuti

Poduzeće PC d.d. 1. 12. 2014. spekulira na jačanje kn u budućem razdoblju. Ovaj subjekt sklapa s deviznim brokerom (bankom) terminski ugovor 1. 12. 2014. o kupnji 100.000 USD na 90 dana. Terminski ili budući valutni tečaj ugovoren na 90-dnevnoj osnovi iznosi 1 USD = 6,37 kn, a spot (tekući) tečaj na datum sklapanja ugovora iznosi 1 USD = 6,40 kn. Na datum bilance 31. 12. 2014. terminski valutni tečaj na 60-dnevnoj osnovi (ostatak vremena dospijeća terminskog ugovora do 1. 3. 2015.) iznosi 1 USD = 6,35 kn. Na datum dospijeća ugovora 1. 3. 2015. spot (tekući) valutni tečaj iznosi 1 USD = 6,52 kn.

Valuti tečajevi (direktna kotacija) koji su važni za ovu transakciju jesu sljedeći:

Datum	Spot (tekući) tečaj	Terminski (zaštitni) tečaj
1. 12. 2014.	1 USD = 6,40 kn	90-dnevna osnova 1 USD = 6,37 kn
31. 12. 2014.		60-dnevna osnova 1 USD = 6,35 kn
1. 3. 2015.	1 USD = 6,52 kn	

Evidentiranje:

1. 12. 2014.

1. Evidentiranje potraživanja i obveza prema deviznom brokeru temeljem terminskog ugovora:
   100.000 USD x 6,37 kn = 637.000 kn.

   31. 12. 2014.
2. Utvrđivanje tečajne razlike po obvezama od dev. brokera na datum bilance između 1. 12. i 31. 12. 2014.:
   100.000 USD x (6,37 - 6,35) = 2.000 kn.

   1. 3. 2015.
3. Kupnja USD na otvorenom deviznom tržištu po spot tečaju:
   100.000 USD x 6,52 kn = 652.000 kn.
4. Utvrđivanje tečajne razlike po obveza prema brokeru na datum dospijeća terminskog ugovora 1. 3. 2015.:
   100.000 USD x (6,35 - 6,52) = -17.000 kn (negativna tečajna razlika).
5. Plaćanje obveze deviznom brokeru na datum dospijeća obveze na njegov devizni račun:
   100.000 USD x 6,52 = 652.000 kn (kunska protuvrijednost prodanih deviza).
6. Primitak kunske protuvrijednosti od prodaje USD deviznom brokeru po ugovorenom terminskom tečaju na datum dospijeća ugovora:
   100.000 USD x 6,37 kn = 637.000 kn.

Red. br.	Datum	Opis	Iznos	Konto	
				Duguje	Potražuje
1.	1. 12. 14.	Potraž. i obveze po terminskom ugov.	637.000	168	269
2.	31. 12. 14.	Teč. razl. na obveze prema dev. brok.	2.000	269	774
3.	1. 3. 15.	Kupnja USD na otvor. dev. tržištu	652.000	107	1000
		- primitak izvoda deviznog računa	652.000	1030	107
4.	1. 3. 15.	Teč. razl. po obvez. od dev. brokera	17.000	725	269
5.	1. 3. 15.	Prijenos deviza na dev. račun brokera	652.000	269	1030
6.	1. 3. 15.	Primitak kunske protuv. po term. ugov.	637.000	1000	169

Spekulacijom na jačanje domaće valute što se nije dogodilo (jer je došlo do pada vrijednosti domaće valute rastom deviznog tečaja), poslovni subjekt ostvario je negativne tečajne razlike ili rashod od 15.000 kn (17.000 - 2.000), što se odrazilo i na imovinu (smanjenje na žiroračunu).

4. ZAKLJUČAK

U ovome članku su računovodstveno obuhvaćeni učinci promjena tečaja stranih valuta. Obrađen je dio MRS-a 21 - Transakcije u stranoj valuti. Drugi dio MRS 21 - Financijski izvještaji inozemnih djelatnosti nije sadržan u ovom radu.

Transakcije u stranoj valuti jesu sve one koje su iskazane u valuti koja nije funkcionalna (domaća) valuta izvještajnog subjekta.

Promjene u valutnim tečajevima između datuma transakcija i njihova podmirivanja ili realizacije odražavaju se na prihode (pozitivne tečajne razlike) i rashode (negativne tečajne razlike) razdoblja u kojem su nastale. Također na datum bilance monetarne imovinske pozicije i obveze u stranoj valuti prilagođavaju se valutnom tečaju na datum bilance, što rezultira tečajnim razlikama.

U određenim situacijama poduzeća koriste terminske ugovore za zaštitu imovine i obveza ili izbjegavanja rizika promjene valutnih tečajeva. Također, zaštitni tečajevi koriste se i za spekulativne aktivnosti poduzeća.

Mnoge od navedenih transakcija u stranoj valuti još nisu prisutne u našoj praksi, međutim, u ovom trenutku potrebno je njihovo kategorijalno i evidencijsko određenje. Jačim uključivanjem Hrvatske u međunarodne monetarne tokove, a time i bržim razvojem deviznog tržišta, ove transakcije dobit će puni smisao.

LUKA ORLOVIĆ, univ. spec. oec.
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 657.6

Sudjelovanje revizora u provođenju godišnjeg popisa imovine i obveza

Odgovornost revizora odnosi se na izražavanje mišljenja o financijskim izvještajima poduzetnika temeljeno na provedenoj reviziji. Kako je nužno da revizor stekne uvjerenje o tome jesu li financijski izvještaji poduzetnika bez značajnog pogrešnog prikazivanja u obvezi je prisustvovati provedbi inventure kod obveznika same revizije. Ovakva obveza određena je Međunarodnim revizijskim standardima (MRevS) 500 – Revizijski dokazi i 501 – Revizijski dokazi – posebna razmatranja za odabrane stavke. Ono o čemu je potrebno voditi brigu prilikom sudjelovanja revizora u provođenju inventure, autor obrađuje u nastavku.

1. UVOD

Obveza provedbe godišnjeg popisa (inventure) propisana je Zakonom o računovodstvu (Nar. nov., br. 109/07., 54/13. i 121/14.) i Općim poreznim zakonom (Nar. nov., br. 147/08., 18/11., 78/12., 136/12. i 73/13.). U tom pogledu sam poduzetnik dužan je "najmanje jednom, i to na kraju poslovne godine popisati imovinu i obveze i s popisanim stanjem uskladiti knjigovodstveno stanje." Ukoliko se radi o obvezniku revizije financijskih izvještaja, takva provedba inventure trebala bi biti nadzirana i od strane ovlaštenog revizora. O navedenome govori i Međunarodni revizijski standard (MRevS) 500 – Revizijski dokazi, koji u točki A16. utvrđuje da: "Pregledavanje materijalne imovine pruža pouzdan revizijski dokaz o postojanju, ali ne nužno i o subjektovim pravima i obvezama ili o vrednovanju imovine. Pregledavanje pojedinačnih stavki zaliha može biti popraćeno promatranjem inventure zaliha." Nadalje, važnost provođenja inventure imovine i obveza poduzetnika, te prisustvovanje inventuri od strane revizora društva, posebno je spomenuto i u Međunarodnom revizijskom standardu 501 – Revizijski dokazi – posebna razmatranja za odabrane stavke, gdje pod točkom 4. standard navodi: "Ako su zalihe značajne za financijske izvještaje, revizor će pribaviti dostatne i primjerene revizijske dokaze u vezi s postojanjem i kvalitativnim stanjem zaliha na način da:

(a) prisustvuje fizičkom brojanju zaliha, osim ako nije izvedivo, kako bi ocijenio menadžmentove upute i postupke za evidentiranje i kontroliranje rezultata subjektovog fizičkog brojanja zaliha, promatrao izvođenje menadžmentovih postupaka za brojanje, provjerio zalihe i obavio test brojenja; i

(b) obavi revizijske postupke nad konačnim evidencijama zaliha subjekta kako bi se odredilo odražavaju li one stvarne rezultate brojanja zaliha."

Sudjelovanje revizora u postupcima inventure imovine i obveza utječe i na izražavanje mišljenja u samom revizorskom izvještaju, jer kako i spominju Međunarodni revizijski standardi 710 usporedne informacije – usporedni iznosi i usporedni financijski izvještaji, potrebno je izraziti Osnovu za mišljenje s rezervom i Mišljenje s rezervom ukoliko revizor nije mogao prisustvovati inventuri fizičkih zaliha na početku tog razdoblja.

2. SUDJELOVANJE U PROVEDBI INVENTURE

Prilikom provjere pravilnosti izvršenja popisa imovine i obveza, ovlašteni revizor može sudjelovati u organizaciji provođenja inventure, prisustvovati neposrednom popisu radi provjere korektnosti provođenja postupka i prikupljanja test-podataka radi uspoređivanja s originalnim popisnim listama, te sudjelovati u fazi usklađivanja popisnog i knjigovodstvenog stanja.

Radnje koje će revizor provesti prilikom sudjelovanja u provođenju godišnjeg popisa mogu se svesti u sljedeće kategorije:

2.1. Utvrđivanje djelokruga same revizije

Revizor će prilikom prisustvovanja godišnjem popisu poduzetnika utvrditi je li uprava, nadzorni odbor ili drugo ovlašteno tijelo donijelo Odluku ili rješenje o popisu i osnivanju popisnog povjerenstva. Pritom revizor treba obratiti pažnju da iako članovi popisnog povjerenstva nisu propisani niti jednim zakonom, oni ne bi smjeli biti osobe koje su ujedno materijalno zadužene za imovinu koja se popisuje. Također, revizor će u svome djelokrugu utvrditi i lokaciju odnosno mjesto obavljanja godišnjeg popisa, te o svome prisustvu obavijestiti nadležne osobe društva.

2.2. Provedbeni postupci

Postupci koje revizor provodi u samom godišnjem popisu očituju se u potvrdi lokacije na kojoj se inventura provodi, datuma nazočnosti i imenima radnika revizije i poduzetnika koji prisustvuju popisu, te

utvrđivanju imovine i obveza koji će biti obuhvaćeni samom inventurom. Nadalje, revizor provjerava odgovarajuće pisane upute, plan i organizaciju provedbe inventure poduzetnika, a zajedno s popisnim povjerenstvom potvrđuje i osigurava sveobuhvatnost popisnih lista.

2.3. Sudjelovanje revizora na godišnjem popisu

U ovom postupku revizor će obično i sam popisati pojedinu imovinu, te naknadno usporediti rezultate svog popisa s popisom koje je provelo popisno povjerenstvo. Kontrola provedbe popisa spada u obvezne revizorske postupke predviđene Međunarodnim revizorskim standardima, što također svjedoči o važnosti prisustvovanju inventure poduzetnika.

2.4. Finalizacija

Nakon provedene inventure, revizor je dužan sastaviti pisano izvješće o svim segmentima inventure poduzetnika, te utvrditi postoje li nedostaci i nepravilnosti koje bi mogle ukazati da provedena radnja nije pouzdana.

Kako je poduzetnik u obvezi provođenja godišnjeg popisa imovine i obveza, tj. popisa ukupne aktive i obveza trgovačkog društva, na revizorovoj je prosudbi da ocijeni značajnost svakog zasebnog elementa društva koji je u procesu inventure, te pribavi dostatne i primjerene revizijske dokaze. Revizijski standardi predvidjeli su također i provedbu inventure na drugi datum od datuma financijskih izvještaja, što bi značilo da će revizor obaviti revizijske postupke kako bi pribavio revizijske dokaze o tome jesu li ispravno evidentirane promjene u zalihama koje su se dogodile između datuma inventure i datuma financijskih izvještaja. Ukoliko revizor zbog nepredviđenih okolnosti nije mogao prisustvovati inventuri, revizor bi trebao provesti ili promatrati fizičko brojanje zaliha na alternativni datum i obaviti revizijske postupke za transakcije nastale u međuvremenu između ta dva datuma.

3. ZAKLJUČAK

Revizorova odgovornost očituje se u izražavanju razumnog uvjerenja da financijski izvještaji ne sadrže značajna pogrešna prikazivanja. Koristeći vlastitu prosudbu i sa stavom profesionalnog skepticizma, revizor bi trebao pribaviti dostatne i primjerene revizijske dokaze u vezi s postojanjem stanja imovine i obveza u knjigama poduzetnika. Iz tog razloga revizor je u fazi provedbe revizije dužan prisustvovati provođenju godišnjeg popisa imovine i obveza poduzetnika, kako bi se na temelju promatranja i provjere uvjerio u točnost i visinu iskazanih stanja, odnosno smanjio potencijalni rizik koji bi mogao imati utjecaj na materijalno značajna pogrešna prikazivanja u financijskim izvještajima.

IVAN PEČUR
gmc-unitreu Croatia d.o.o., Zagreb

Stručni članak UDK 657.6

Primjena Benfordovog zakona u reviziji financijskih izvještaja

Benfordov zakon jednostavan je i učinkovit alat koji revizoru može ukazati na postojanje prijevare ili manipulacije. Benfordovim zakonom testira se pojavljuju li se brojevi u skupovima podataka prema očekivanoj frekvenciji ili postoje značajna odstupanja. Moguća uočena odstupanja predstavljaju važan signal za potrebom provođenja dodatnih analiza i testova u postupku revizije.
Autor u članku, uz povijesni razvoj Benfordovog zakona, prikazuje na koji način ga se primjenjuje korištenjem MS Excel-a.

1. UVOD

Računalno podržani revizorski alati i tehnike (CAATTs – Computer Assisted Audit Tools and Techniques), odnose se na skup alata i tehnika koji se koriste u postupcima revizije s ciljem efikasnijeg i efektivnijeg rada revizora. Navedeni alati odnose se na komercijalne revizorske softvere (kao što su npr. CaseWare i ACL), ali i na interno razvijene alate i tehnike.

Benfordov zakon jednostavan je i učinkovit alat koji revizoru može ukazati na postojanje prijevare ili manipulacije. Zakon se temelji na činjenici da se u numeričkim skupovima podataka brojevi koji započinju znamenkom 1 pojavljuju u čak 30,1% slučajeva, a brojevi koji započinju znamenkom 9 tek u 4,58% slučajeva. Drugim riječima, Benfordov zakon pretpostavlja da se u određenim skupovima numeričkih podataka kao vodeća znamenka pojavljuju znamenke na temelju točno definirane vjerojatnosti pojavljivanja, a odstupanje od distribucije definirane Benfordovim zakonom može ukazivati na prijevaru ili manipulaciju.

Kako bi predstavljao koristan alat, potrebno je poznavati određene teorijske pretpostavke zakona, mogućnosti njegove primjene te pravilno interpretirati rezultate njegove primjene.

2. NASTANAK I RAZVOJ BENFORDOVOG ZAKONA

Simon Newcomb, astronom i matematičar, objavio je 1881. godine u *American Journal of Mathematics* prvi poznati članak o fenomenu koji je kasnije nazvan Benfordov zakon. Newcomb je zamijetio da su prve stranice logaritamskih tablica (stranice na kojima su brojevi koji započinju s malim znamenkama), uvijek istrošenije od stranica na kojima su brojevi koji započinju velikim znamenkama. Na temelju toga zapažanja zaključio je da se brojevi koji započinju znamenkom jedan znatno češće pojavljuju od onih koji započinju znamenkom dva pa nadalje, a najrjeđe se pojavljuju brojevi s vodećom znamenkom 9. Svoj zaključak potkrijepio je matematičkim izračunom vjerojatnosti pojavljivanja pojedine znamenke na prvom mjestu broja:

$$P(d) = \log_{10}(1+1/d),$$

gdje je:
P – vjerojatnost pojavljivanja
d – znamenka od 1 do 9 (na prvom mjestu se ne može pojaviti znamenka 0).

Korištenjem navedene formule dolazi se do vjerojatnosti pojavljivanja znamenki od 1 do 9 na vodećoj poziciji broja kako slijedi:

Tablica 1. – Vjerojatnost (P) pojavljivanja znamenke (d) na vodećoj poziciji broja

d	P(d)
1	30,10%
2	17,61%
3	12,49%
4	9,69%
5	7,92%
6	6,69%
7	5,80%
8	5,12%
9	4,58%

Grafički prikaz navedene distribucije vjerojatnosti:

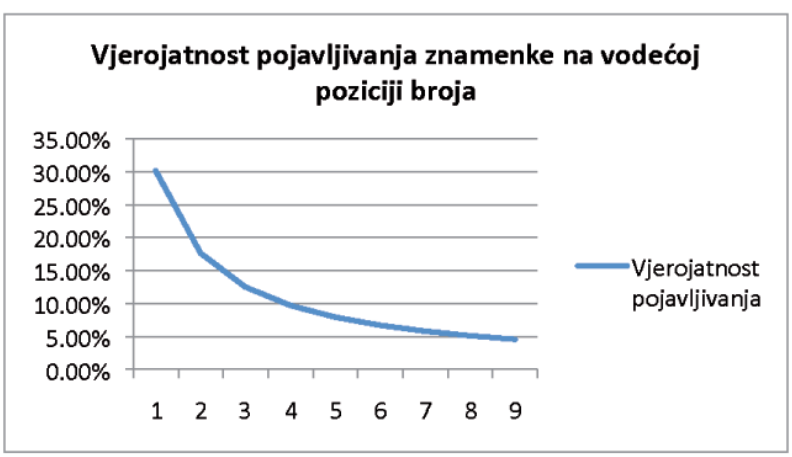

Obzirom da Newcomb svoje zanimljivo otkriće nije teorijski objasnio, navedeni članak ostao je gotovo nezapažen.

Tek 50-ak godina kasnije, čini se neovisno od prethodnog otkrića, fizičar Frank Benford zapazio je, baš kao i Newcomb, da su stranice logaritamskih tablica istrošenije na prvim stranicama te došao do identičnog zaključka. Za razliku od Newcomba, Benford je svoju hipotezu testirao te potkrijepio rezultatom istraživanja provedenim na preko 20.000 zapažanja, od dužine rijeka, visine planina, atomskih težina prirodnih elemenata, brojeva koji se pojavljuju u objavljenim novinskim člancima i sl.

Sve do 1995. godine matematičari i statističari nisu uspjeli dati objašnjenje navedenog fenomena. Postojale su mnoge zanimljive ideje – od toga da je razlog način na koji pišemo brojeve do objašnjenja da je Benfordov zakon odraz „prirodne" harmonije.

Matematičar Hill je tek 1995. godine dokazao da je Benfordova distribucija, kao i prirodna distribucija, empirijski dokaziv fenomen. Hill je dokazao da se Benfordov zakon odnosi na „drugu generaciju" distribucije, odnosno na kombinaciju različitih distribucija. Drugim riječima, distribucija će poštovati Benfordovu distribuciju ako je produkt slučajnog odabira iz dvije različite distribucije, čak i ako ove pojedinačne nisu u skladu s Benfordovom. Ovo se naročito odnosi kada je distribucija produkt matematičke operacije (množenje, dijeljenje, potenciranje) podataka iz dva neovisna skupa. To je primjerice slučaj kada se radi o skupu koji predstavlja skup prihoda od prodaje koji su rezultat umnoška količina i cijena proizvoda/usluga.

Međutim, čak i bez matematičkog objašnjenja postoji logično, intuitivno objašnjenje Benfordovog zakona. Razlog zbog kojega se znamenka 1 češće pojavljuje na vodećoj poziciji broja od drugih znamenaka najlakše je shvatiti iz praktičnog primjera. Uzmimo, na primjer, da je cijena određene dionice 100 HRK. Trenutno je vodeća znamenka 1, a do promjene na 2 potrebno je 100%-tno povećanje (100 HRK + (100 HRK x 100%) = 200 HRK). Kada je cijena dionice dostigla 200 HRK, tada za dostizanje promjene vodeće znamenke više nije potrebno 100%-tno povećanje, nego 50%-tno (200 HRK + (200 HRK x 50%) = 300 HRK). Kada cijena dostigne primjerice 800 HRK, tada je za promjenu vodeće znamenke potrebno tek 12,5%.

Drugim riječima, u mnogim distribucijama koje mjere veličinu nečega vodeća znamenka 1 je mnogo dalja od znamenke 2, nego primjerice znamenka 7 od znamenke 8 te se u takvim distribucijama na vodećim pozicijama broja znatno duže zadržavaju manje znamenke, nego one većih vrijednosti.

3. PRIMJENA BENFORDOVOG ZAKONA U REVIZIJI FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Benfordov zakon danas predstavlja učinkovit i općeprihvaćen revizorski alat koji je sastavni dio većine komercijalnih revizijskih softvera, iako se u računovodstvenoj profesiji počeo koristiti tek krajem 1990-ih godina. Primarna namjena Benfordovog zakona je uočavanje i prepoznavanje rezultata digitalne analize koji mogu ukazivati na prijevaru, odnosno manipulaciju podacima.

Analizom uz primjenu Benfordovog zakona moguće je uočiti nepravilnosti i nelogičnosti vezane uz plaćanja (blagajničko poslovanje, uplate/isplate preko žiroračuna, dvostruka plaćanja i sl.), vrednovanje zaliha (analiza ulaza/izlaza sa skladišta), potraživanja, prihoda i rashoda, a najčešće se provode testiranja prve znamenke, druge znamenke te kombinacije prve dvije znamenke.

Treba međutim biti oprezan jer u određenim situacijama nepodudaranje distribucije testiranih podataka s Benfordovom distribucijom može ukazivati na manjkavosti sustava kontrola, prije nego li na moguću prijevaru.

Kako bi primjena Benfordovog zakona dala očekivane rezultate treba razumjeti da:

- **nisu svi skupovi podataka prikladni za testiranje**
- **neke vrste prijevare ne mogu biti otkrivene digitalnom analizom**
- **prilikom interpretiranja rezultata digitalne analize treba biti izuzetno oprezan.**

3.1. Odabir prikladnog uzorka za testiranje

Testiranje određenog skupa podataka Benfordovim zakonom podrazumijeva analizu jesu li podaci zastupljeni prema unaprijed očekivanoj distribuciji (vjerojatnosti pojavljivanja) ili postoje značajna odstupanja. Veličina uzorka, pri tome, od velike je važnosti jer **Benfordov zakon je to pouzdaniji što se primjenjuje na većem uzorku**.

To znači da će u većini slučajeva biti prikladnije testirati određenu skupinu podataka u cijelosti, nego test provoditi na odabranom uzorku. Primjerice, pouzdanije je testirati ukupne prihode od prodaje za cijelu godinu, nego test prihoda od prodaje provoditi na odabranom uzorku.

Većina računovodstvenih podataka prikladna je za testiranje Benfordovim zakonom, jer kao što je ranije objašnjeno Benfordov zakon pouzdan je kada su podaci koji se testiraju produkt dvaju različitih skupova podataka. Prihodi od prodaje, na primjer, rezultat su umnoška količine (podatak iz jednog skupa) i cijene (podatak iz drugog, neovisnog, skupa). Isto je i s rashodima, potraživanjima, obvezama i drugim pozicijama financijskih izvještaja. Međutim, u nekim slučajevima postoje iznimke, kada cijene određenih sličnih ili suplementarnih proizvoda započinju istom znamenkom, a radi se o proizvodu koje se najčešće kupuje po jedan komad (sendvič u fast food restoranu, dnevne novine na kiosku i sl.).

Isto tako, određeni podaci povezani s računovodstvom, a koji su unaprijed predodređeni ili koji su pod svjesnim utjecajem čovjekova promišljanja ne predstavljaju prikladnu populaciju. Primjerice, cijene proizvoda ili usluga najčešće su pod utjecajem tzv. psiholoških maksimuma te će cijene od 10,00 kn biti manje zastupljene od cijene u iznosu 9,99 kn. Isto tako, analitika osnovnih sredstava ili sitnog inventara ne predstavlja dobar uzorak jer postoji definiran minimalni/maksimalni iznos za priznavanje imovine u skupini osnovnih sredstava odnosno sitnog inventara.

Tablica u nastavku sažeto prikazuje neke slučajeve u kojima je primjenjiv odnosno nije primjenjiv Benfordov zakon.

Tablica 2 – Primjenjivost Benfordovog zakona

Slučajevi u kojima je Benfordov **zakon primjenjiv**	
Slučaj	Primjer
Uzorak je rezultat matematičke operacije - rezultat dolazi iz dvije distribucije	Prihodi od prodaje (prodana količina x cijena)
Podaci na razini transakcija - nema potrebe odabira uzorka	Plaćanja, prihodi, troškovi
Veliki uzorak - više promatranja, pouzdaniji rezultat	Transakcije na razini cijele godine
Slučajevi u kojima Benfordov zakon nije primjenjiv	
Slučaj	Primjer
Uzorak sadrži unaprijed dodijeljene brojeve	Brojevi računa, brojevi telefona
Brojevi nastali svjesnim utjecajem	Cijene na psihološkoj granici (npr. 9,99 kn)
Konta za specifične iznose	Konta na koje se knjiže unaprijed definirani iznosi
Konta s definiranim minimalnim / maksimalnim iznosom	Dugotrajna materijalna imovina / sitni inventar
Nisu knjižene transakcije	Prijevara, krađa, lažiranje

3.2. Nemogućnost otkrivanja svih vrsta prijevara

Benfordovim zakonom moguće je otkriti transakcije povezane s manipulacijom iznosima transakcija na temelju pojavljivanja znamenki na određenim mjestima u odnosu na očekivanu distribuciju. Međutim, **prijevare povezane s neproknjiženim transakcijama ne mogu biti otkrivene Benfordovim zakonom**. Isto tako, prijevare povezane s lažiranjem općih (matičnih) podataka (brojeva bankovnih računa, adresa kupaca/dobavljača) ili one povezane s neizvršenjem transakcije (usluga nije izvršena ili roba nije isporučena) ne mogu biti otkrivene. Za otkrivanje takvih prijevara potrebno je provesti dodatne testove.

4. PRIMJER PROVOĐENJA TESTIRANJA BENFORDOVIM ZAKONOM

Područje priznavanja prihoda predstavlja jedan od najznačajnijih revizijskih rizika te zahtijeva poseban angažman revizora koji uključuje aktivnosti vezane za stjecanje razumijevanja subjekta, procjenu rizika te provođenje odgovarajućih testiranja kao reakcije na prepoznate i procijenjene rizike.

U okviru provođenja analitičkih postupaka revizor uobičajeno provodi testiranje prihoda od prodaje Benfordovim zakonom. Na odabranom uzorku (npr. prihodi od prodaje ostvareni u razdoblju 1. 1. 2013. – 31. 12. 2013.) navedeno testiranje moguće je provesti i korištenjem MS Excela. U nastavku je prikazan postupak testiranja prve znamenke. Osim testiranja prve znamenke, često se provodi testiranje druge znamenke, treće znamenke te kombinacije prvih dviju znamenki.

Korak 1.: Filtriranje podataka – skup koji se testira treba obuhvaćati pozitivne brojeve (ili apsolutne vrijednosti negativnih brojeva) te brojeve veće od 1 (brojevi koji započinju znamenkom 0 ne mogu biti predmet testiranja). Primjer filtriranih podataka prikazan je u nastavku:

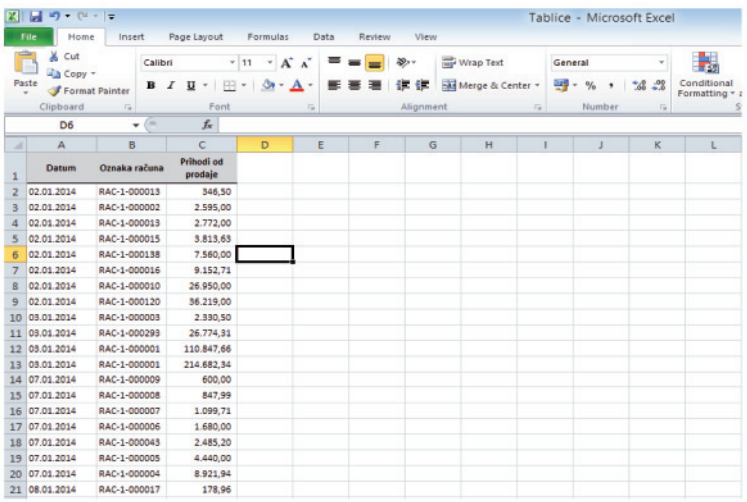

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1	Datum	Oznaka računa	Prihodi od prodaje									
2	02.01.2014	RAC-1-000013	346,50									
3	02.01.2014	RAC-1-000002	2.595,00									
4	02.01.2014	RAC-1-000013	2.772,00									
5	02.01.2014	RAC-1-000015	3.813,63									
6	02.01.2014	RAC-1-000138	7.560,00									
7	02.01.2014	RAC-1-000016	9.152,71									
8	02.01.2014	RAC-1-000010	26.950,00									
9	02.01.2014	RAC-1-000120	36.219,00									
10	03.01.2014	RAC-1-000003	2.330,50									
11	03.01.2014	RAC-1-000293	26.774,31									
12	03.01.2014	RAC-1-000001	110.847,66									
13	03.01.2014	RAC-1-000001	214.682,34									
14	07.01.2014	RAC-1-000009	600,00									
15	07.01.2014	RAC-1-000008	847,99									
16	07.01.2014	RAC-1-000007	1.099,71									
17	07.01.2014	RAC-1-000006	1.680,00									
18	07.01.2014	RAC-1-000043	2.485,20									
19	07.01.2014	RAC-1-000005	4.440,00									
20	07.01.2014	RAC-1-000004	8.921,94									
21	08.01.2014	RAC-1-000017	178,96									

Predmet testiranja su prihodi od prodaje (kolona C, ćelije C2 do C3320).

Korak 2.: Izdvajanje vodeće znamenke – pomoću funkcije LEFT potrebno je izdvojiti vodeću znamenku. U ćeliju D2 potrebno je upisati formulu: =ABS(LEFT(C2;1)) te formulu kopirati u ćelije D3 do D3320.

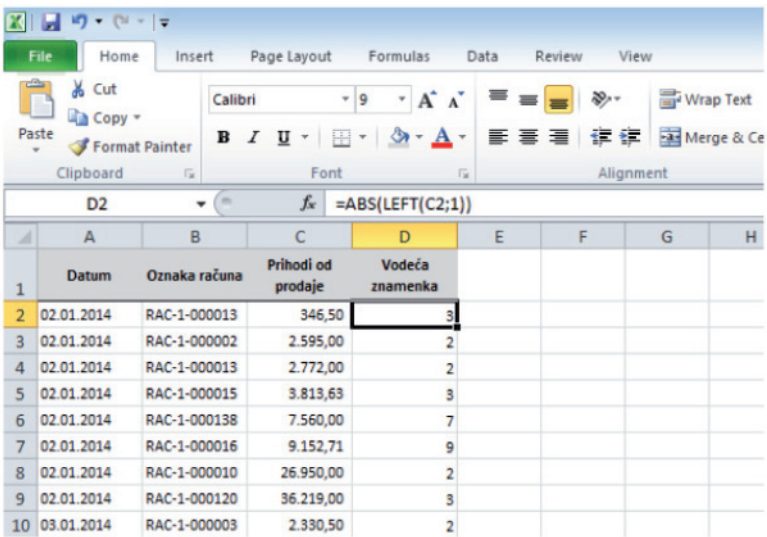

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Datum	Oznaka računa	Prihodi od prodaje	Vodeća znamenka				
2	02.01.2014	RAC-1-000013	346,50	3				
3	02.01.2014	RAC-1-000002	2.595,00	2				
4	02.01.2014	RAC-1-000013	2.772,00	2				
5	02.01.2014	RAC-1-000015	3.813,63	3				
6	02.01.2014	RAC-1-000138	7.560,00	7				
7	02.01.2014	RAC-1-000016	9.152,71	9				
8	02.01.2014	RAC-1-000010	26.950,00	2				
9	02.01.2014	RAC-1-000120	36.219,00	3				
10	03.01.2014	RAC-1-000003	2.330,50	2				

Korak 3.: **Određivanje frekvencije pojavljivanja pojedinog broja na vodećoj poziciji – pomoću funkcije COUNTIF potrebno je izračunati frekvenciju pojavljivanja pojedinog broja na vodećoj znamenci prihoda od prodaje. U ćeliju G3 potrebno je upisati formulu =COUNTIF($D$2:$D$3320;F3) te formulu kopirati u ćelije G4 do G11. U ćeliji G12 zbrojen je ukupni broj pojavljivanja (koji bi trebao biti jednak ukupnom broju redaka u populaciji umanjeno za 1).**

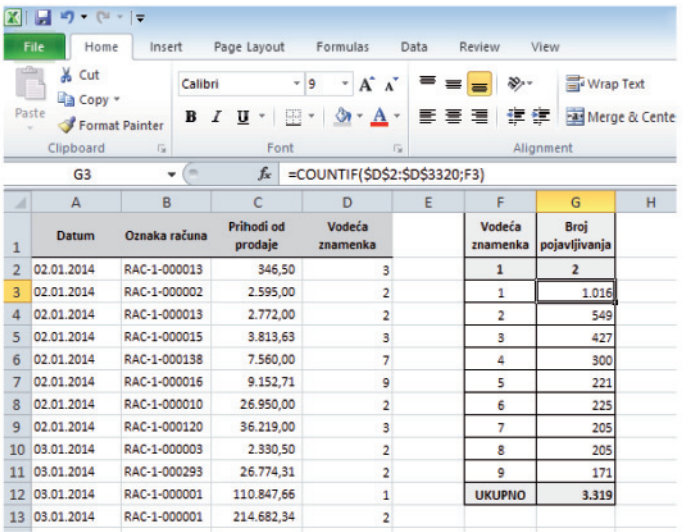

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Datum	Oznaka računa	Prihodi od prodaje	Vodeća znamenka		Vodeća znamenka	Broj pojavljivanja	
2	02.01.2014	RAC-1-000013	346,50	3		1	2	
3	02.01.2014	RAC-1-000002	2.595,00	2		1	1.016	
4	02.01.2014	RAC-1-000013	2.772,00	2		2	549	
5	02.01.2014	RAC-1-000015	3.813,63	3		3	427	
6	02.01.2014	RAC-1-000138	7.560,00	7		4	300	
7	02.01.2014	RAC-1-000016	9.152,71	9		5	221	
8	02.01.2014	RAC-1-000010	26.950,00	2		6	225	
9	02.01.2014	RAC-1-000120	36.219,00	3		7	205	
10	03.01.2014	RAC-1-000003	2.330,50	2		8	205	
11	03.01.2014	RAC-1-000293	26.774,31	2		9	171	
12	03.01.2014	RAC-1-000001	110.847,66	1		UKUPNO	3.319	
13	03.01.2014	RAC-1-000001	214.682,34	2				

Korak 4.: **Izračunavanje Benfordove distribucije – u ćeliju H3 potrebno je upisati formulu =LOG10(1/F3+1) te formulu kopirati u ćelije H4 do H11. Prethodno je potrebno u stupac F u ćelije F3 do F11 upisati vodeće znamenke od 1 do 9.**

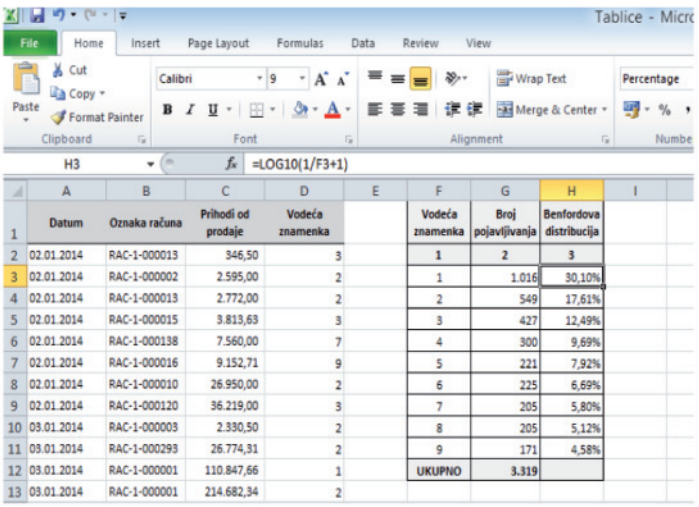

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Datum	Oznaka računa	Prihodi od prodaje	Vodeća znamenka		Vodeća znamenka	Broj pojavljivanja	Benfordova distribucija	
2	02.01.2014	RAC-1-000013	346,50	3		1	2	3	
3	02.01.2014	RAC-1-000002	2.595,00	2		1	1.016	30,10%	
4	02.01.2014	RAC-1-000013	2.772,00	2		2	549	17,61%	
5	02.01.2014	RAC-1-000015	3.813,63	3		3	427	12,49%	
6	02.01.2014	RAC-1-000138	7.560,00	7		4	300	9,69%	
7	02.01.2014	RAC-1-000016	9.152,71	9		5	221	7,92%	
8	02.01.2014	RAC-1-000010	26.950,00	2		6	225	6,69%	
9	02.01.2014	RAC-1-000120	36.219,00	3		7	205	5,80%	
10	03.01.2014	RAC-1-000003	2.330,50	2		8	205	5,12%	
11	03.01.2014	RAC-1-000293	26.774,31	2		9	171	4,58%	
12	03.01.2014	RAC-1-000001	110.847,66	1		UKUPNO	3.319		
13	03.01.2014	RAC-1-000001	214.682,34	2					

Korak 5.: **Izračun očekivanog broja ponavljanja - u ćeliju I2 potrebno je upisati formulu =$G$12*H3 te formulu kopirati u ćelije I3 do I11 kako bi se izračunao očekivani broj ponavljanja (ukupni broj pojavljivanja pomnožen s postotkom vjerojatnosti pojavljivanja prema Benfordu).**

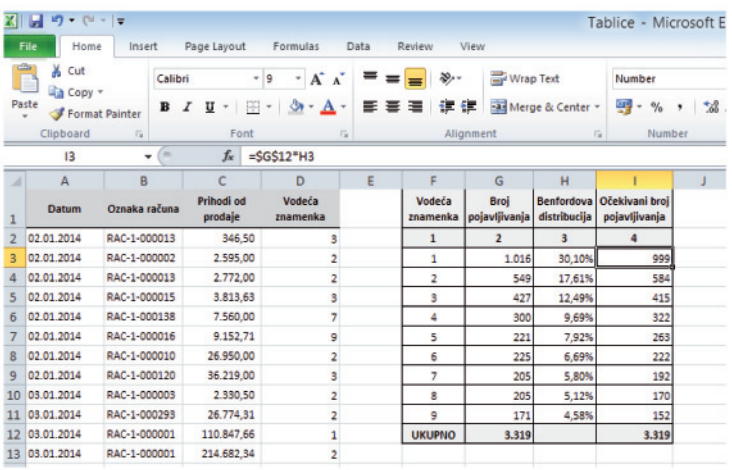

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Datum	Oznaka računa	Prihodi od prodaje	Vodeća znamenka		Vodeća znamenka	Broj pojavljivanja	Benfordova distribucija	Očekivani broj pojavljivanja	
2	02.01.2014	RAC-1-000013	346,50	3		1	2	3	4	
3	02.01.2014	RAC-1-000002	2.595,00	2		1	1.016	30,10%	999	
4	02.01.2014	RAC-1-000013	2.772,00	2		2	549	17,61%	584	
5	02.01.2014	RAC-1-000015	3.813,63	3		3	427	12,49%	415	
6	02.01.2014	RAC-1-000138	7.560,00	7		4	300	9,69%	322	
7	02.01.2014	RAC-1-000016	9.152,71	9		5	221	7,92%	263	
8	02.01.2014	RAC-1-000010	26.950,00	2		6	225	6,69%	222	
9	02.01.2014	RAC-1-000120	36.219,00	3		7	205	5,80%	192	
10	03.01.2014	RAC-1-000003	2.330,50	2		8	205	5,12%	170	
11	03.01.2014	RAC-1-000293	26.774,31	2		9	171	4,58%	152	
12	03.01.2014	RAC-1-000001	110.847,66	1		UKUPNO	3.319		3.319	
13	03.01.2014	RAC-1-000001	214.682,34	2						

Korak 6.: **Određivanje donje granice odstupanja (uz primjenu stupanja pouzdanosti 95%) – u ćeliju J2 potrebno je upisati formulu =$G$12*(H3-1,96*(SQRT(H3*(1-H3)/$G$12))+(1/(2*$G$12))) te formulu kopirati u ćelije J3 do J11.**

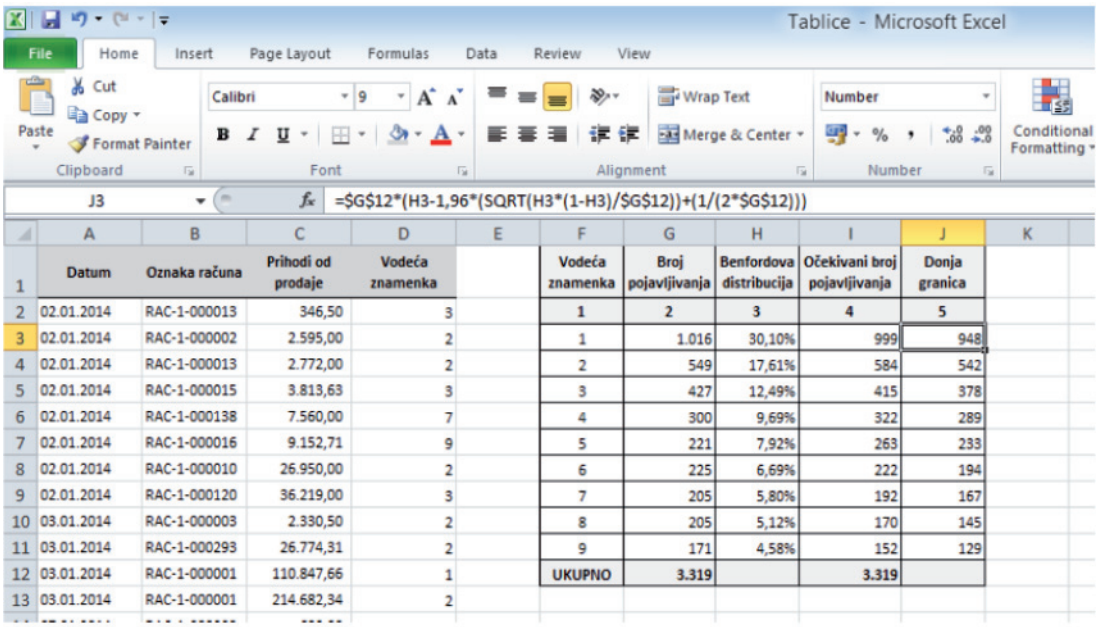

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Datum	Oznaka računa	Prihodi od prodaje	Vodeća znamenka		Vodeća znamenka	Broj pojavljivanja	Benfordova distribucija	Očekivani broj pojavljivanja	Donja granica	
2	02.01.2014	RAC-1-000013	346,50	3		1	2	3	4	5	
3	02.01.2014	RAC-1-000002	2.595,00	2		1	1.016	30,10%	999	948	
4	02.01.2014	RAC-1-000013	2.772,00	2		2	549	17,61%	584	542	
5	02.01.2014	RAC-1-000015	3.813,63	3		3	427	12,49%	415	378	
6	02.01.2014	RAC-1-000138	7.560,00	7		4	300	9,69%	322	289	
7	02.01.2014	RAC-1-000016	9.152,71	9		5	221	7,92%	263	233	
8	02.01.2014	RAC-1-000010	26.950,00	2		6	225	6,69%	222	194	
9	02.01.2014	RAC-1-000120	36.219,00	3		7	205	5,80%	192	167	
10	03.01.2014	RAC-1-000003	2.330,50	2		8	205	5,12%	170	145	
11	03.01.2014	RAC-1-000293	26.774,31	2		9	171	4,58%	152	129	
12	03.01.2014	RAC-1-000001	110.847,66	1		UKUPNO	3.319		3.319		
13	03.01.2014	RAC-1-000001	214.682,34	2							

Korak 7.: **Određivanje gornje granice odstupanja (uz primjenu stupnja pouzdanosti 95%) – u ćeliju K2 potrebno je upisati formulu =$G$12*(H3+1,96*(SQRT(H3*(1-H3)/$G$12))+(1/(2*$G$12))) te formulu kopirati u ćelije K3 do K11.**

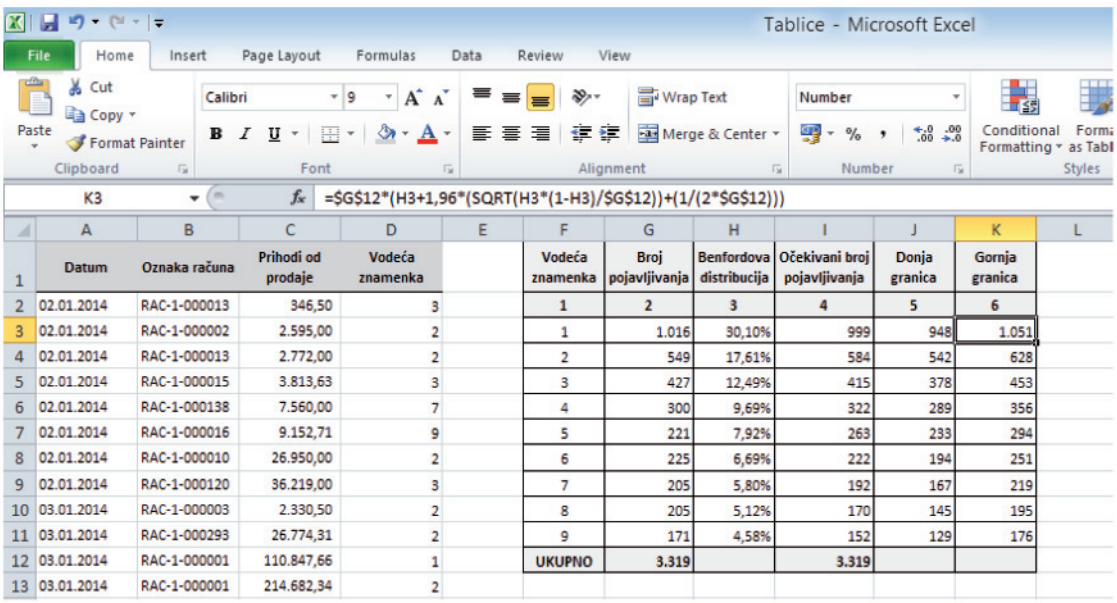

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1	Datum	Oznaka računa	Prihodi od prodaje	Vodeća znamenka		Vodeća znamenka	Broj pojavljivanja	Benfordova distribucija	Očekivani broj pojavljivanja	Donja granica	Gornja granica	
2	02.01.2014	RAC-1-000013	346,50	3		1	2	3	4	5	6	
3	02.01.2014	RAC-1-000002	2.595,00	2		1	1.016	30,10%	999	948	1.051	
4	02.01.2014	RAC-1-000013	2.772,00	2		2	549	17,61%	584	542	628	
5	02.01.2014	RAC-1-000015	3.813,63	3		3	427	12,49%	415	378	453	
6	02.01.2014	RAC-1-000138	7.560,00	7		4	300	9,69%	322	289	356	
7	02.01.2014	RAC-1-000016	9.152,71	9		5	221	7,92%	263	233	294	
8	02.01.2014	RAC-1-000010	26.950,00	2		6	225	6,69%	222	194	251	
9	02.01.2014	RAC-1-000120	36.219,00	3		7	205	5,80%	192	167	219	
10	03.01.2014	RAC-1-000003	2.330,50	2		8	205	5,12%	170	145	195	
11	03.01.2014	RAC-1-000293	26.774,31	2		9	171	4,58%	152	129	176	
12	03.01.2014	RAC-1-000001	110.847,66	1		UKUPNO	3.319		3.319			
13	03.01.2014	RAC-1-000001	214.682,34	2								

Korak 8.: Grafički prikaz rezultata – izradom grafičkog prikaza – Insert → Chart dobivene rezultate moguće je vizualizirati.

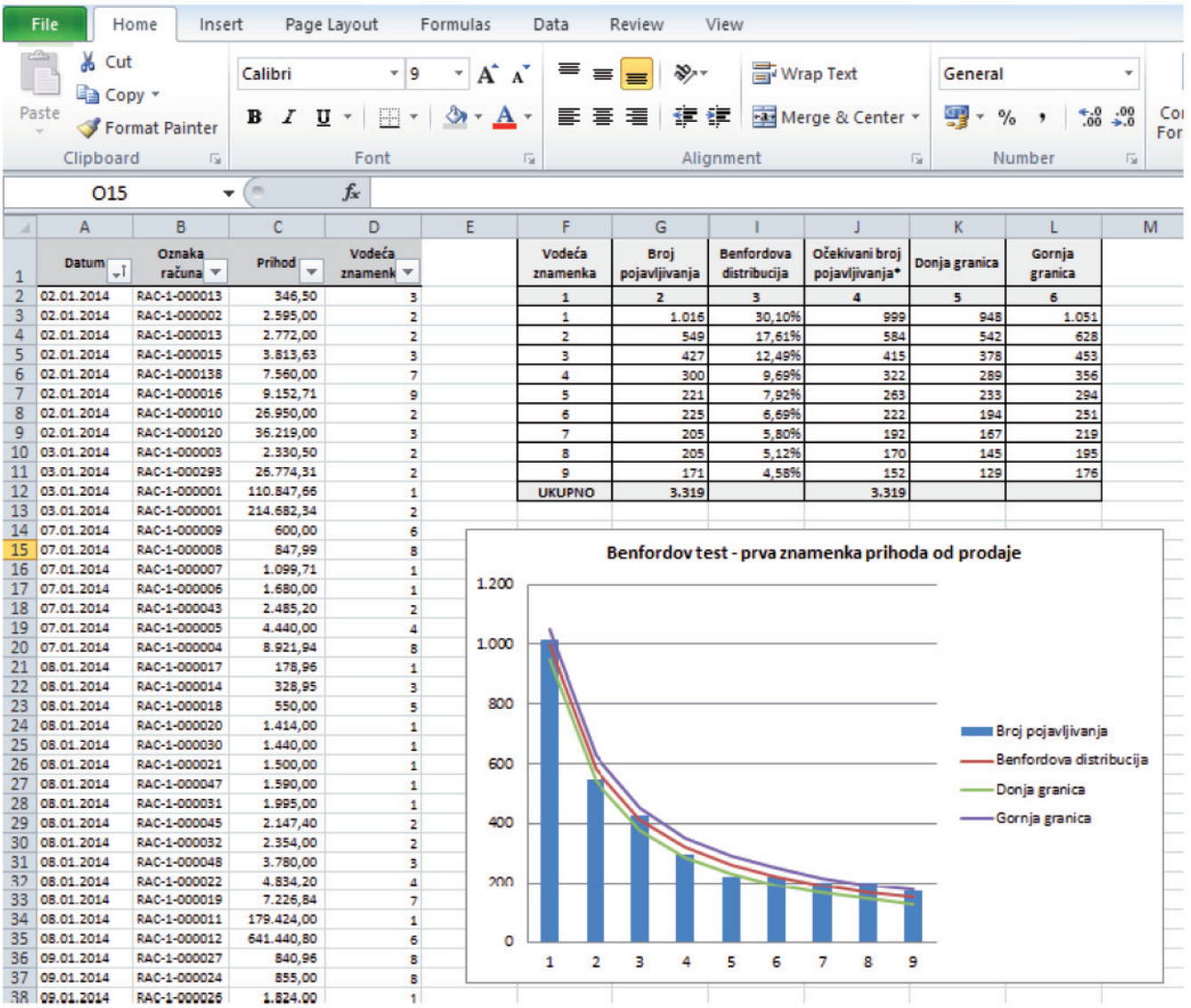

Datum	Oznaka računa	Prihod	Vodeća znamenk
02.01.2014	RAC-1-000013	346,50	3
02.01.2014	RAC-1-000002	2.595,00	2
02.01.2014	RAC-1-000013	2.772,00	2
02.01.2014	RAC-1-000015	3.813,63	3
02.01.2014	RAC-1-000138	7.560,00	7
02.01.2014	RAC-1-000016	9.152,71	9
02.01.2014	RAC-1-000010	26.950,00	2
02.01.2014	RAC-1-000120	36.219,00	3
03.01.2014	RAC-1-000003	2.330,50	2
03.01.2014	RAC-1-000293	26.774,31	2
03.01.2014	RAC-1-000001	110.847,66	1
03.01.2014	RAC-1-000001	214.682,34	2
07.01.2014	RAC-1-000009	600,00	6
07.01.2014	RAC-1-000008	847,99	8
07.01.2014	RAC-1-000007	1.099,71	1
07.01.2014	RAC-1-000006	1.680,00	1
07.01.2014	RAC-1-000043	2.485,20	2
07.01.2014	RAC-1-000005	4.440,00	4
07.01.2014	RAC-1-000004	8.921,94	8
08.01.2014	RAC-1-000017	178,96	1
08.01.2014	RAC-1-000014	328,95	3
08.01.2014	RAC-1-000018	550,00	5
08.01.2014	RAC-1-000020	1.414,00	1
08.01.2014	RAC-1-000030	1.440,00	1
08.01.2014	RAC-1-000021	1.500,00	1
08.01.2014	RAC-1-000047	1.590,00	1
08.01.2014	RAC-1-000031	1.995,00	1
08.01.2014	RAC-1-000045	2.147,40	2
08.01.2014	RAC-1-000032	2.354,00	2
08.01.2014	RAC-1-000048	3.780,00	3
08.01.2014	RAC-1-000022	4.834,20	4
08.01.2014	RAC-1-000019	7.226,84	7
08.01.2014	RAC-1-000011	179.424,00	1
08.01.2014	RAC-1-000012	641.440,80	6
09.01.2014	RAC-1-000027	840,96	8
09.01.2014	RAC-1-000024	855,00	8
09.01.2014	RAC-1-000026	1.824,00	1

Vodeća znamenka	Broj pojavljivanja	Benfordova distribucija	Očekivani broj pojavljivanja*	Donja granica	Gornja granica
1	2	3	4	5	6
1	1.016	30,10%	999	948	1.051
2	549	17,61%	584	542	628
3	427	12,49%	415	378	453
4	300	9,69%	322	289	356
5	221	7,92%	263	233	294
6	225	6,69%	222	194	251
7	205	5,80%	192	167	219
8	205	5,12%	170	145	195
9	171	4,58%	152	129	176
UKUPNO	3.319		3.319		

Korak 9.: Promatranje, istraživanje i interpretacija rezultata – prema dobivenim rezultatima, sve znamenke osim znamenaka 5 i 8 pojavile su se u okviru Benfordove distribucije. U konkretnom slučaju moguće je povezati pojavljivanje broja 5 ispod donje granice s pojavljivanjem broja 1 blizu gornje granice, a znamenka 8 pojavljuje se nešto češće jer je u promatranom razdoblju Društvo organiziralo rasprodaju jednog artikla te je na narudžbu cijele palete dodijeljen popust od 50%. Cijena palete kretala se u rasponu od 8.100 kn do 8.900 kn te se navedeni proizvod znatno češće prodavao u količini od jedne palete nego u ranijim razdobljima i u usporedbi s ostalim proizvodima.

5. ZAKLJUČAK

Pravilnim korištenjem te razumijevanjem, Benfordov zakon može biti koristan alat koji revizoru može poslužiti za prepoznavanje sumnjivih računa i klasa transakcija koje je potrebno dodatno detaljnije analizirati. Zbog svoje učinkovitosti te jednostavnosti analiza temeljena na Benfordovom zakonu sastavni je dio većine komercijalnih revizijskih softvera, kao i interno razvijenih revizorskih alata i metodologija.

Benfordovim zakonom testira se pojavljuju li se brojevi u skupovima podataka prema očekivanoj frekvenciji ili postoje značajna odstupanja. Očekivana frekvencija pojavljivanja predstavlja vjerojatnost baziranu na matematičkom logaritmu. Analizom stvarnog pojavljivanja u odnosu na očekivano moguće je detektirati potencijalne pogreške, nepravilnosti i prijevare te se najčešće koristi kod procjene rizika prijevare. Zbog ranije spomenutih ograničenja, Benfordovim zakonom nije moguće detektirati sve vrste prijevara.

Možebitno uočena odstupanja predstavljaju važan signal za potrebom provođenja dodatnih analiza i testova, a češće mogu ukazivati na propuste u internim kontrolama, nego na prijevaru.

Prof. dr. sc. LAJOŠ ŽAGER, doc. dr. sc. SANJA SEVER MALIŠ
Ekonomski fakultet, Zagreb

Stručni članak UDK 657.6

Ključni elementi koji stvaraju okruženje za kvalitetu revizije

Eksterni revizori neprestano su opterećeni novim zahtjevima koji se stavljaju pred revizijsku profesiju, s time da je potrebno naglasiti da te nove zahtjeve nije dovoljno samo ispuniti, već ih je potrebno ispuniti na dostatnoj razini kvalitete. Međutim, pojam kvalitete revizije nije moguće jednoznačno odrediti. Zbog specifičnosti revizijskog procesa teško je definirati kvalitetu revizije, ali je moguće identificirati brojne čimbenike koji na nju utječu. Iako je bilo brojnih pokušaja da se definira kvaliteta revizije, značajne napore u tom području u posljednje vrijeme uložila je Međunarodna federacija računovođa, točnije Odbor za međunarodne standarde revidiranja i izražavanja uvjerenja, koji je 2014. godine izdao dokument Okvir za kvalitetu revizije – ključni elementi koji stvaraju okruženje za kvalitetu revizije. Cilj je ovog dokumenta identificirati i opisati brojne čimbenike kojima se može povećati kvaliteta obavljenih revizija. Na taj način želi se postići da revizori i revizorske tvrtke neprestano ispituju na koji način mogu povećati kvalitetu revizije u pojedinim okolnostima. Osim toga, dokument je izdan s namjerom da bude poticaj za diskusiju o kvaliteti revizije među svim interesno-utjecajnim skupinama procesa financijskog izvještavanja.

1. UVOD

Krizni uvjeti poslovanja još su više naglasili potrebu za kvalitetnim financijskih izvještavanjem u svim sektorima svjetske ekonomije uključujući tržišta kapitala, mala poduzeća, neprofitne i proračunske organizacije. Zahtjevi koji se stavljaju pred reviziju financijskih izvještaja kao značajnim dijelom revizijske djelatnosti i važnim sudionikom procesa financijskog izvještavanja, kojim se ostvaruju javni interesi, neprestano se mijenjaju i proširuju. Eksterni revizori konstantno su opterećeni novim zahtjevima uzrokovanim promijenjenim tržišnim uvjetima i sve kompleksnijim poslovanjem te financijskim izvještavanjem klijenata s jedne strane, ali i zahtjevima koji se stavljaju pred revizijsku profesiju s druge strane. Pri tome je potrebno naglasiti da zahtjeve promijenjenih tržišnih uvjeta nije dovoljno samo ispuniti, već ih je potrebno ispuniti na dostatnoj razini kvalitete. Međutim, pojam kvalitete revizije nije moguće jednoznačno odrediti. Zbog specifičnosti revizijskog procesa teško je definirati kvalitetu revizije, ali je moguće identificirati brojne čimbenike koji na nju utječu. Iako su brojni stručnjaci, profesionalna udruženja te institucije pokušali identificirati ključne čimbenike što bi kvalitetna revizija trebala uključivati, ipak još nije postignut konsenzus. Međutim, dugogodišnji napori *Odbora za međunarodne standarde revidiranja i izražavanja uvjerenja (Odbor)* koji djeluje unutar Međunarodne federacije računovođa (IFAC) rezultirali su izdavanjem dokumenta u veljači 2014. u kojem je prezentiran jedan mogući model za opisivanje čimbenika koji određuju kvalitetu revizije. Iako prezentirani dokument nema snagu standarda, niti predstavlja zamjenu za standarde kontrole kvalitete, namjera je kreatora dokumenta opisati čimbenike kvalitete revizije te o njima osvijestiti revizore i sve ostale dionike u revizijskom procesu.

2. IZAZOVI U DEFINIRANJU KVALITETE REVIZIJE

Svrha je revizije povećati kredibilitet informacija prezentiranih u financijskim izvještajima. Kako bi to postigao, revizor "prikuplja dovoljno adekvatnih dokaza kako bi izrazio mišljenje da li su financijski izvještaji, u svim materijalnim odrednicama, u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja."[1] Drugim riječima, revizor izdaje mišljenje da li financijski izvještaji prezentiraju realno i objektivno u svim materijalno značajnim odrednicama financijski položaj, uspješnost poslovanja i novčane tokove u analiziranom razdoblju.

Računovodstveni standardi i nacionalni zakoni određuju kriterije za "fer prezentiranje" i pri tome mnogi aspekti procesa financijskog izvještavanja uključuju prosudbu. S druge strane, baza za izvođenje revizije, i samim time kriteriji za utvrđivanje kvalitetne revizije, prezentirani su u Međunarodnim revizijskim standardima. Međutim, Međunarodni revizijski standardi postavljaju revizijske ciljeve i minimalne zahtjeve koje je revizor dužan ispuniti. Dakle, većina zahtjeva

[1] Međunarodni revizijski standard 200 - Opći ciljevi neovisnog revizora i obavljanje revizije sukladno Međunarodnim revizijskim standardima, *Međunarodni revizijski standardi* (2010.) prijevod s engleskog jezika, Hrvatska revizorska komora, Zagreb.

Međunarodnih revizijskih standarda pruža samo okvir za profesionalne prosudbe u reviziji. U provođenju revizije revizori procjenjuju dobivene informacije i tvrdnje menadžmenta te onih zaduženih za upravljanje, a Međunarodni revizijski standardi određuju revizijske ciljeve i specifične zahtjeve koji su kreirani kako bi se postigli ti ciljevi i formiralo mišljenje. Međutim, Standardi ne određuju i ne limitiraju određene procedure koje revizor mora izvesti kako bi došao do razine uvjerenja koja je potrebna da izrazi mišljenje. Svaka je revizija drugačija i revizor mora donositi profesionalne prosudbe. Drugim riječima, u primjeni Međunarodnih revizijskih standarda revizor donosi prosudbu o tome koji je najefikasniji način za provođenje revizije pojedinog poslovnog subjekta. Revizija je stoga disciplina koja se temelji na kompetentnim pojedincima koji na osnovi svog iskustva i znanja primjenjujući načela integriteta, objektivnosti i profesionalnog skepticizma donose prosudbe kako poduprijeti činjenice i okolnosti u provođenju revizijskog angažmana.

Uvažavajući navedena ograničenja provođenja revizije, mnogo je čimbenika koji utječu na kvalitetu revizije uključujući:[2]

- postojanje ili nepostojanje materijalno značajnih pogrešaka u revidiranim financijskim izvještajima pruža samo parcijalan uvid u kvalitetu revizije;
- revizije se međusobno razlikuju tako da razmatranje termina "prikupljanje dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza kojima će se poduprijeti revizorovo mišljenje" je do određenog stupnja pitanje profesionalne prosudbe revizora;
- očekivanja o kvaliteti revizije se razlikuju među dionicima (interesno-utjecajnim skupinama);
- postoji limitirana transparentnost o provođenju revizijskog posla i nalazima revizije.

- **postojanje ili nepostojanje materijalno značajnih pogrešaka u revidiranim financijskim izvještajima pruža samo parcijalan uvid u kvalitetu revizije**

Postojanje materijalno značajnih pogrešaka koje revizor nije otkrio može biti indikator neuspjeha revizora. Međutim, nepostojanje materijalno značajnih pogrešaka u financijskim izvještajima ne mora samo za sebe značiti mjeru kvalitete revizije jer možda u financijskim izvještajima nije ni bilo pogreške za otkriti. Čak i postojanje materijalno značajnih pogrešaka u revidiranim financijskim izvještajima ne mora nužno značiti slabu kvalitetu revizije jer revizija daje samo razumno, ali ne i apsolutno uvjerenje da u financijskim izvještajima nema materijalno značajnih pogrešaka. Pri tome, razlika između apsolutnog i razumnog uvjerenja u reviziji financijskih izvještaja je osobito značajna kada pogrešno financijsko izvještavanje proizlazi iz prijevare koje su nastale kao rezultat, primjerice, krivotvorenja i tajnih sporazuma.[3] S obzirom da revizija daje razumno, a ne apsolutno uvjerenje, postoji vjerojatnost nedetektiranih materijalno značajnih pogrešaka. Ukoliko se pokaže da u revidiranim financijskim izvještajima postoje materijalno značajne pogreške, teško je utvrditi da li one nisu otkrivene kao posljedica cjelokupnog revizijskog modela ili kao posljedica slabe kvalitete pojedinačne revizije.

- **revizije se međusobno razlikuju tako da razmatranje termina "prikupljanje dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza kojima će se poduprijeti revizorovo mišljenje" je do određenog stupnja pitanje profesionalne prosudbe revizora**

Koncept "dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza" i "razumno uvjerenje" su termini koji su međusobno povezani. Nijedno se ne može precizno definirati ali se treba razmatrati u kontekstu primjenjivih standarda i uspostavljene prakse. Ne postoje dva potpuno jednaka klijenta pa će stoga i revizorov posao te prosudbe varirati od poduzeća do poduzeća. Dakle, "dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza" je do određenog stupnja pitanje profesionalne prosudbe revizora koja ovisi o prirodi i kompleksnosti poslovnog subjekta kao i o revizorovoj procjeni rizika materijalno značajnih pogrešnih prikaza u financijskim izvještajima. Isto tako, ne smije se zaboraviti da su revizorske tvrtke profitno orijentirane organizacije gdje postoji česta poveznica između revizijskih naknada i troškova potrebnih da se prikupi "dovoljno odgovarajućih revizijskih dokaza". Kao posljedica snažnog pritiska klijenata da se smanje revizijski troškovi, odnosno revizijske naknade, revizorske tvrtke su počele istraživati alternativne modele izvođenja revizije. Nametanje strukture revizijskog procesa rane su metode da se revizija učini maksimalno učinkovitom. Jedna od posljedica tih nastojanja, mada se to rijetko prezentira, jesu reduciranje vremena potrebnih za provođenje revizijskog procesa.[4] Osim toga, do izražaja dolaze i redukcije dokaznih testova transakcija i s time smanjeni revizijski uzorci kako bi se postigla učinkovitost revizije.[5] Tradicionalne metode testiranja su temeljene na dokaznim testovima sa strogim naglaskom na kontrolirani rizik uzoraka. Tehnologija revizijskih uzoraka je kreirana kako bi predstavljala bazu za strogo statistička testiranja velikih populacija transakcija. Međutim, revizori su se često puta nalazili pred velikim dilemama. Naime, ukoliko su strogo slijeđene pretpostavke modela uzorkovanja, uzorci su bili neekonomično visoki.[6] Ako se upotrebljavaju statistički modeli kojima će se opravdati manji revizijski uzorak, to može dovesti u pitanje prikladnost rezultata. Nadalje, kada su otkrivene pogreške ili devijacije, projekcije na cijelu populaciju često su puta rezultirale neprihvatljivom razinom rizika, što je zahtijevalo proširenje opsega djelovanja revizora. Naposljetku, revizori su frekventno primjenjivali one metode uzorkovanja koje su barem virtualno zahtijevale manje posla tako da su revizijski uzorci polako počeli opadati.[7] Osim toga, Cullinan (2004.) je pokazao da je pet velikih revizijskih skandala u SAD-u posljedica nepravilnog uzorkovanja.[8]

- **očekivanja kvalitete revizije se razlikuju među dionicima (interesno-utjecajnim skupinama)**

Različiti sudionici procesa financijskog izvještavanja različito percipiraju kvalitetu revizije. To i nije neobično ukoliko se uzme u obzir činjenica da se razina involviranosti kao i pristup te potreba za određenim informacijama razlikuje među dionicima procesa financijskog izvještavanja. Dakle, različiti dionici će imati različite predodžbe o kvaliteti revizije. Primjerice, korisnici financijskih izvještaja vide kvalitetu revizije kao maksimiziranje količine revizijskih dokaza

[2] IAASB (International Auditing and Assurance Standards Board): A Framework for audit quality, 2013.

[3] MrevS 240 - Revizorove odgovornosti u vezi s prijevarama u financijskim izvještajima, Međunarodni revizijski standardi (2010) prijevod s engleskog jezika, Hrvatska revizorska komora, Zagreb.

[4] Inhoff, E. A. (2003) Accounting Quality, Auditing and Corporate Governance, dostupno na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=374382, pristupljeno [18. 4. 2009.].

[5] Power, M. K. (2003) *Auditing and the production of legitimacy*, Accounting, Organizations and Society, 379.

[6] Kachelmeier, S. J., Messier, W. F. Jr. (1990) *An investigation of the influence of a nonstatistical decision aid on auditor sample size decisions*, The Accounting Reviews, str. 209. - 226., citirano prema: Knechel, W. R. (2006) *The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities*, Accounting, Organization and Society, doi:10.1016/j.aos2006.09.005. str. 2.

[7] Knechel, W. R. (2006) *The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities, A*ccounting, Organization and Society, doi:10.1016/j.aos2006.09.005. str. 2.

[8] Cullihan, C. (2004) *Enron as a symptom of audit process breakdown: Can the Sarbanes-Oxley act cure the diseade*, Critical Perspectives on Accounting, August-October, str. 853. - 864.

koje je prikupio revizor. Iz te perspektive kvaliteta revizija je veća što je više resursa alocirano na tu reviziju. Menadžment ima interesa osigurati što je moguće "jeftiniju" reviziju. Drugim riječima, menadžment ima cilj što je moguće brže završiti proces revizije, a da se pri tome što manje ometaju svakodnevne operacije u poslovanju. Gledajući iz perspektive menadžmenta, kvalitetnija je ona revizija gdje se minimiziraju resursi alocirani na obavljanje revizije. Razmatrajući navedene čimbenike, kvalitetna revizija znači obaviti posao efikasno, u razumnom vremenu i s razumnom naknadom. Ipak, pri tome riječi "efikasno", "vrijeme" i "naknada" su vrlo subjektivni pojmovi kada ih razmatraju različiti dionici. Oni zaduženi za upravljanje, uključujući i revizijske odbore, su često ti koji su zaduženi za balans između ovih čimbenika. Iz tog razloga, zakonodavstva mnogih zemalja nalažu da revizijski obori imaju zadatak razmatrati kvalitetu revizije kao i imenovanje ili prijedlog imenovanja revizora i revizijsku naknadu.

- **postoji limitirana transparentnost o provođenju revizijskog posla i nalazima revizije**

Korisnici revizije uobičajeno nemaju direktan uvid u posao koji je obavljen kao i na pitanja koja su postavljena i razmatrana. Naime, radna dokumentacija revizora vlasništvo je revizorske tvrtke i u pravilu nije dostupna korisnicima, osim u slučaju kontrole kvalitete koju obavlja nadležno tijelo ili u slučaju kada radnu dokumentaciju zatraži sud. Iz razloga što im radna dokumentacija nije dostupna, korisnici ne mogu direktno procijeniti kvalitetu revizije. Stoga je *Odbor* poduzeo mnoge inicijative kako bi se korisnicima revizije pružile dodatne informacije, što bi moglo značiti dodatan uvid u kvalitetu revizije.[9] Ipak, *Odbor* je svjestan da se, čak i uz pružanje dodatnih informacija korisnicima u revizorovom izvješću, daje "relativno malo informacija" u odnosu na informacije koje su dostupne revizoru pa se ni na temelju tih informacija ne može u potpunosti ocjenjivati kvaliteta revizije.

3. IDENTIFICIRANI ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA KVALITETU REVIZIJE

Termin "kvaliteta revizije" se često puta spominje među interesno-utjecajnim skupinama, donositeljima standarda, revizijskim tvrtkama i regulatorima. Svi govore o tome kako revizija treba biti kvalitetna, međutim, malo njih bi se usuglasilo oko stava, što kvalitetna revizije uistinu podrazumijeva. Vjerojatno bi se razmišljanja interesno-utjecajnih skupina korporativnog upravljanja usuglasila oko stajališta da je termin "kvaliteta revizije" složen pojam kojeg je teško definirati. Iako je bilo pokušaja da se kvaliteta revizije definira, nikad nije općeprihvaćena definicija. S obzirom da nije lako utvrditi definiciju "kvalitete revizije" bilo je pokušaja da se identificiraju čimbenici kvalitete revizije. Primjerice, u cilju harmonizacije obavljanja revizije u Europskoj uniji, ali isto tako i zbog potrebe za kvalitetnijom revizijom, prema direktivi Europske unije koja je donesena 2006. godine zahtijeva se od revizorskih tvrtki koje obavljaju reviziju društva od javnog interesa da objave godišnje tzv. "izvješće o transparentnosti" gdje se propisuje obveza objavljivanja sljedećih informacija:[10]

- pravna struktura i vlasništva;
- povezanost nekoj mreži, njezina struktura i aranžmani;
- struktura upravljanja;
- interni sustav upravljanja kvalitetom kao i izjava menadžmenta o njegovoj učinkovitosti;
- datum zadnjeg pregleda kontrole kvalitete;
- popis kotirajućih poduzeća za koje su u protekloj godini obavljene revizije;
- osiguranje neovisnosti;
- politika kontinuiranog profesionalnog razvoja i edukacije;
- financijske informacije kao što su prihodi od revizijskih naknada u ukupnim prihodima, naknade za pružene druge usluge, porezne i nerevizijske usluge;
- politika nagrađivanja partnera.

Objavljivanje ovih informacija na neki način definira kvalitetu revizijske tvrtke koja obavlja reviziju i nastoji povećati transparentnost informacija o revizijskoj tvrtki koja je obavila reviziju. Osim toga, bilo je pokušaja profesionalnih tijela da se identificiraju tzv. čimbenici kvalitete revizije. Primjerice, Odbor za financijsko izvještavanje (*Financial Reporting Council - FRC*) je 2008. godine nakon brojnih konzultacija identificirao 5 "pokretača" kvalitete revizije:[11]

- kultura unutar revizijske tvrtke;
- vještine i osobne kvalifikacije revizijskih partnera i osoblja;
- učinkovitost revizijskog procesa;
- realnost i korisnost izvještavanja revizora;
- čimbenici izvan kontrole revizora.

Institut ovlaštenih računovođa Kanade je 2012. godine identificirao dva ključna izazova s kojima se je potrebno suočiti kako bi se povećala kvaliteta revizije.[12] Prvi izazov odnosi se na činjenicu da investitori očekuju točne informacije od revizora čime zapravo postavljaju "težak teret na revizore" s obzirom da revizori ne sudjeluju u "proizvodnji" tih informacija. U tom smislu revizorova je uloga dati razumno uvjerenje da je izvještavanje menadžmenta fer, odnosno da je menadžment postavio fer procjene i vrednovanje, te da važne informacije nisu izostavljene iz financijskog izvještavanja. Drugi izazov odnosi se na revizijske naknade. U tom smislu kod poduzeća koja kotiraju zadatak je revizijskih odbora da odaberu i plaćaju revizora. Ograničenje ovog pristupa proizlazi iz činjenice da se revizori biraju često puta na prijedlog menadžmenta, a ne na prijedlog dioničara društva. S aspekta očekivanja dioničara svaki konflikt između interesa dioničara i menadžmenta trebao bi se razriješiti u korist dioničara. Ipak, ako se želi postići troškovno efikasna i uspješna revizija činjenica jest da revizori neće "žrtvovati" dobru volju i kooperativnost menadžmenta. Stoga se može zaključiti da ne postoji jednostavno rješenje za navedene probleme, međutim, njih je potrebno isticati, te osvijestiti sve dionike korporativnog upravljanja o njihovim posljedicama.

4. OSNOVNE ODREDNICE DOKUMENTA *OKVIR ZA KVALITETU REVIZIJE - KLJUČNI ELEMENTI KOJI STVARAJU OKRUŽENJE ZA KVALITETU REVIZIJE*

U siječnju 2013. godine *Odbor za međunarodne standarde revidiranja i izražavanja uvjerenja* (*International Auditing and Assurance Standards Board - IAASB*), koji djeluje unutar Međunarodne federacije računovođa *(IFAC), je* izdao dokument pod nazivom ***Okvir***

[9] Međunarodni odbor za reviziju *(International Auditing and Assurance Board)* iznio je prijedlog pod nazivom *Poboljšanje vrijednosti revizorova izvještavanja* - istraživanje mogućnosti za promjene *(Enhancing the Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change)* u kojem je predložio neke mogućnosti i rješenja promjena u revizorovom izvještaju. Detaljnije o tome Sever Mališ, Žager, L. (2013.) Izdavanje izvješća neovisnog *revizora sukladno Međunarodnim revizijskim standardima,* Računovodstvo i financije, br. 3. 2013.

[10] *Directive 2006/43/EC of The European Parliament and of the Council of 17 May 2006 on statutory audits of annual and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EFC and 83/349/EFC and repealing Council Directive 84/253/EFC.*

[11] Financial Reporting Council (FRC) - Discussion paper - Promoting audit quality (2006).

[12] Enhancing Audit Quality; Canadian Perspectives - Initiative Overview, Charted Accountants of Canada (2012).

za kvalitetu revizije *(A Framework for Audit Quality)*. Cilj izdavanja ovog dokumenta bio je, između ostalog, identificirati i opisati brojne čimbenike kojima se može povećati kvaliteta obavljenih revizija. Na taj način željela se promovirati kvalitetna revizija na razini pojedinačnog revizijskog angažmana, revizijske tvrtke, revizijske profesije odnosno na nacionalnoj razini. Ovaj dokument stavljen je na javnu raspravu kako bi se utvrdilo jesu li u dokumentu pokriveni svi aspekti kvalitete revizije, je li dokument utvrdio odgovornost za kvalitetu revizije između revizora (revizijskog tima i revizijske tvrtke), klijenta (onih koji su zaduženi za upravljanje) i ostalih dionika. Osim toga, javnost koja je pozvana na raspravu mogla je prezentirati svoje viđenje kvalitete revizije i dati prijedloge poboljšanja ovog dokumenta. Općenito gledajući, zainteresirani korisnici koji su se odazvali javnoj raspravi, pozdravili su napore Odbora u pogledu ciljeva ovog projekta i promicanja kvalitete revizije. Ipak u postupku javne rasprave otvorena su brojna pitanja o kojima je potrebno razgovarati i dani brojni prijedlozi o tome kako poboljšati prezentirani dokument. *Odbor za međunarodne standarde revidiranja i izražavanje uvjerenja* razmotrio je svaki od poslanih prijedloga te je kao posljedica razmatranja i prihvaćanja nekih od ideja objavljen u veljači 2014. revidiran i poboljšan dokument pod nazivom ***Okvir za kvalitetu revizije - ključni elementi koji stvaraju okruženje za kvalitetu revizije*** *(A framework for audit quality - Key elements that create an environment for audit quality*). Valja naglasiti da su promjene koje su napravljene u odnosu na dokument koji je stavljen u javnu raspravu više tehničke negoli suštinske prirode. U tom smislu identificirani su neki dodatni elementi kvalitete revizije. Formalno gledajući, dodana je nova skupina čimbenika (procesni čimbenici), iako su suštinski zapravo ovi elementi kvalitete revizije prepoznati kao zasebna skupina jer su u dokumentu koji je stavljen u javnu raspravu ovi elementi bili svrstani pod ulazne čimbenike kvalitete revizije. Osim toga, u odnosu na polazni model kvalitete revizije dodani su još neki čimbenici koji utječu na kvalitetu revizije (primjerice, revizijska regulacija, okruženje u kojima se odvijaju parnice i sl.). Nadalje, preciznije su definirani međusobni odnosi (ključne veze) između dionika u lancu financijskog izvještavanja. Došlo je i do reorganizacije samog dokumenta tako da su neka objašnjenja umjesto u samom modelu objašnjena u dodatku Okvira i to kao posljedica potrebe da dokument bude kraći i time jednostavniji za korištenje. Uvažavajući sve navedeno, može se zaključiti da su kritike, sugestije i prijedlozi investitora, analitičara, regulatora, revizijskih tvrtki i ostalih koji su se odazvali javnoj raspravi pozitivno utjecali na kvalitetu objavljenog dokumenta te je kao posljedica toga objavljen novi, poboljšan dokument koji preciznije i bolje opisuje čimbenike koji utječu na kvalitetu revizije.

U samom dokumentu se naglašava da ovaj Okvir nema snagu standarda. Okvir u svom uvodnom dijelu konstatira da se revizori moraju uskladiti s relevantnim revizijskim standardima i standardima kontrole kvalitete kao i etičkim te ostalim regulatornim zahtjevima. U tom smislu Okvir nije zamjena za navedene standarde niti predstavlja dodatni standard te ne sadrži druge proceduralne zahtjeve za izvođenje revizijskih angažmana. Izdavanje i postizanje konsenzusa oko ovog dokumenta trebalo bi povećati razinu svijesti o bitnim elementima koji određuju kvalitetu revizije, te poticati interesno-utjecajne skupine da istraže mogućnosti kako povećati kvalitetu revizije. Kao što je već istaknuto, moguće je identificirati brojne čimbenike koji utječu na kvalitetu revizije. I u tom smislu namjera je *Odbora za međunarodne standarde revidiranja i izražavanja uvjerenja* opisati te čimbenike te o njima osvijestiti revizore i ostale dionike u revizijskom procesu.

Prema opisanom modelu cjelokupna kvaliteta revizije može se procjenjivati na osnovu (slika 1.):[13]

- ulaznih čimbenika;
- procesnih čimbenika;
- izlaznih čimbenika;
- ključnih veza unutar lanca financijskog izvještavanja; i
- čimbenika okruženja.

Slika 1. Okvir za kvalitetu revizije

Izvor: IFAC, International Auditing and Assurance Board - A Framework for audit quality - Key elements that create an environment for audit quality (2014).

Na kvalitetu pojedinačnog revizijskog angažmana mogu utjecati ulazni, procesni i izlazni čimbenici, čimbenici okruženja te ključne veze između pojedinih dionika unutar lanca financijskog izvještavanja. **Međutim, razmatranje tih čimbenika samo za sebe neće biti dovoljno kako bi se procijenila kvaliteta pojedinačnog revizijskog angažmana. Za ocjenu kvalitete pojedinačnog revizijskog angažmana potrebno je razmotriti čimbenike koji uključuju prirodu i opseg dobivenih dokaza kako bi se odgovorilo na procijenjene rizike, prikladnost revizorovih procjena te usklađenost s odredbama relevantnih standarda po pojedinom revizijskom angažmanu.**

Ulazni čimbenici kvalitete revizije su vrijednosti, etika i stavovi revizora koji su pod utjecajem kulture koja prevladava u revizijskoj tvrtki, te znanje i iskustvo revizora kao i vrijeme koje je uloženo da se obavi revizija. Navedeni ulazni čimbenici revizije su dalje organizirani i mogu se direktno primjenjivati na: a) **razini pojedinačnog revizijskog angažmana**; b) **na razini revizorske tvrtke** i posljedično tomu na sve revizije koje obavlja revizijska tvrtka; i c) na **nacionalnoj odnosno zakonodavnoj razini** pri čemu se direktno utječe na sve revizijske tvrtke koje djeluju u zemlji, ali i na revizije koje se u zemlji obavljaju. Na **ulazne čimbenike** kvalitete revizije utječe kontekst u kojem se revizija obavlja, interakcije između ključnih dionika kao i rezultati revizije. Primjerice, zakoni i regulacija (radi se o čimbeniku okruženja), mogu zahtijevati specifične izvještaje (izlazni čimbenici) koji utječu i na korištene resurse (ulazni čimbenik). Revizijski proces i procedure kontrole kvalitete utječu na kvalitetu revizije te su oni u prezentiranom modelu opisani kao procesni čimbenici kvalitete, a mogu se primjenjivati: a) na razini pojedinačnog revizijskog angažmana, b) na razini revizorske tvrtke ili c) na nacionalnoj razini. **Izlazni čimbenici** su u velikoj mjeri određeni čimbenicima okruženja, uključujući i regulatorne zahtjeve. Neki dionici imaju utjecaja na rezultate provedbe revizije dok drugi imaju manji ili uopće nemaju utjecaja. Primjerice, dioničari u kotirajućim poduzećima kao jedini "proizvod" revizije financijskih izvještaja dobivaju revizorova izvješća koja su relativno standardizirana stoga se može zaključiti da je njihov utjecaj na prezentirane informacije vrlo mali. Dok većini korisnika cjelokupni rezultati revizije koji uključuju primjerice, radnu dokumentaciju revizora nisu dostupni, jedinim "pravim" rezultatom revizorovog procesa se smatra revizorovo izvješće. **Ključne veze u**

[13] IAASB (International Auditing and Assurance Standards Board): A Framework for audit quality - key elements that create environment for audit quality, 2014., str 17.

lancu financijskog izvještavanja imaju velik utjecaj na kvalitetu obavljene revizije. Na formalnu i neformalnu komunikaciju utječu čimbenici okruženja u kojima se odvija revizija. Primjerice, komunikacija između revizora i onih koji su zaduženi za upravljanje u fazi planiranja revizije može imati utjecaja na upotrebu specijaliziranih vještina (što smatramo ulaznim čimbenikom) i na formu i sadržaj revizorova izvješća (izlazni čimbenici) onima koji su zaduženi za upravljanje. Postoje mnogi **čimbenici okruženja** koji utječu na kvalitetu financijskog izvještavanja, korporativnog upravljanja i na primjenjivi okvir financijskog izvještavanja. Čimbenici okruženja na neki način određuju i oblikuju komunikaciju između interesno-utjecajnih skupina. Ovi čimbenici mogu utjecati na revizijski rizik, na prirodu i opseg revizijskih dokaza kao i na efikasnost cjelokupnog revizijskog procesa.

Tablica 1. Čimbenici koji utječu na kvalitetu revizije

ULAZNI ČIMBENICI (Input factors)	PROCESNI ČIMEBENICI (Process factors)	IZLAZNI ČIMBENICI (Output factors)	ČIMBENICI OKRUŽENJA (Contextual Factors)	MEĐUSOBNI ODNOSI (Interactions)
Kvalitetna revizija uključuje revizore koji: • primjenjuju adekvatne vrijednosti, etiku i stavove; • imaju dovoljno znanja, vještina, iskustva i vrijeme za obavljanje revizijskog posla. Unutar svake od navedenih kategorija atributi kvalitete su dalje organizirani na način da se primjenjuju na razini revizijskog angažmana, revizijske tvrtke i nacionalnoj razini.	Kvalitetna revizija uključuje revizore koji primjenjuju snažne procedure kontrole kvalitete revizijskog procesa u skladu sa zakonima, regulacijom i primjenjivim standardima. Povezano s time, različiti atributi kvalitete su dalje organizirani na način da se primjenjuju na razini revizijskog angažmana, revizijske tvrtke i nacionalnoj razini.	Kvalitetna revizija rezultira proizvodima koji su korisni i pravovremeni. Proizvodi su opisani u svezi s cjelokupnim lancem financijskog izvještavanja i uključuju proizvode: • revizora • revizijske tvrtke • klijenta • revizijskih regulatora. Proizvodi uključuju izvješća i informacije koje su formalno pripremljene i prezentirane zainteresiranim stranama kao i proizvode koji proizlaze iz revizijskog procesa, ali općenito nisu vidljivi izvan organizacije klijenta.	Kvalitetna revizija uključuje revizore koji adekvatno odgovaraju čimbenicima okruženja. Čimbenici okruženja su opisani kao oni koji imaju utjecaja na prirodu i kvalitetu financijskog izvještavanja te direktni ili indirektni utjecaj na kvalitetu revizije. Oni uključuju: • poslovnu praksu i zakone; • zakone i regulaciju financijskog izvještavanja; • primjenjivi Okvir financijskog izvještavanja; • informacijske sustave; • vremenski raspored financijskog izvještavanja; • kulturološke čimbenike; • revizijsku regulaciju; • okruženje u kojima se odvijaju parnice; • privlačenje talentiranih kadrova.	Kvalitetna revizija uključuje revizore koji adekvatno komuniciraju s dionicima unutar lanca financijskog izvještavanja. Ti međusobni odnosi uključuju ključne dionike i to: • revizore • menadžment • one koji su zaduženi za upravljanje • korisnike • regulatore. Ovi međusobni odnosi, uključuju formalnu i neformalnu komunikaciju koja je pod utjecajem okruženja u kojem se revizija odvija i omogućava dinamične veze između ulaznih i izlaznih čimbenika.

Izvor: IFAC, *International Auditing and Assurance Board - A Framework for audit quality - Key elements that create an environment for audit quality* (2014).

4.1. Ulazni čimbenici

Prema predloženom Okviru navedeni ključni čimbenici mogu povećati kvalitetu revizije, s time da se navedeni elementi okvira mogu primjenjivati na *razini* **pojedinačnog revizijskog angažmana**, *na* **razini revizijske tvrtke** *ili* **na nacionalnoj (zakonodavnoj) razini**. Ulazni čimbenici kvalitete revizije uključuju:

- *dokazivanje adekvatnih vrijednosti, etike i stavova;*
- *dostatnost znanja, iskustva i vremena za obavljanje revizijskog posla.*

4.1.1. Vrijednosti, etika i stavovi - razina pojedinačnog revizijskog angažmana

Rukovoditelj pojedinačnog revizijskog projekta je odgovoran za kvalitetu pojedinačnog revizijskog angažmana. U preuzimanju odgovornosti revizora rukovoditelj (menadžer, partner) pojedinačnog revizijskog angažmana ima ključnu ulogu u osiguravanju da svi članovi tima prihvaćaju iste vrijednosti, stavove i etiku. Ključni čimbenici kvalitete revizije su:

- *Članovi revizijskog tima prepoznaju da je revizija obavljena u interesu šire javnosti.*
- *Članovi revizijskog tima pokazuju objektivnost i integritet.*
- *Članovi revizijskog tima su neovisni.*
- *Članovi revizijskog tima djeluju u skladu s profesionalnim kompetencijama i dužnom pažnjom.*
- *Članovi revizijskog tima pokazuju profesionalni skepticizam.*

Temeljno revizijsko načelo **objektivnosti** nalaže da revizor ne smije svoju profesionalnu prosudbu kompromitirati zbog pristranosti, sukoba interesa i ostalih utjecaja.[14] Potreba za revizijom i proizlazi zbog činjenice da mnoga pitanja u financijskim izvještajima zahtijevaju procjenu. Dakle, revizori trebaju biti objektivni kada ocjenjuju procjene menadžmenta kako bi smanjili rizik od materijalno značajnih pogrešaka. **Neovisnost** pojedinačnih članova revizijskog tima jedna je od temeljnih pretpostavki postupaka u skladu načelima objektivnosti i profesionalnog skepticizma. Pri tome **prijetnje neovisnosti revizora** mogu uključivati:[15]

- financijske interese između revizora i klijenta. Držanje financijskog interesa kod klijenata može stvoriti *prijetnju osobnih interesa*.
- Poslovne odnose između revizora i klijenta. Čvrsti poslovni odnosi između revizijske tvrtke, člana revizijskog tima ili člana njegove uže obitelji mogu stvoriti *prijetnju osobnih interesa ili prijetnje zastrašivanja.*
- Pružanje nerevizijskih usluga klijentu. Revizijske tvrtke tradicionalno pružaju klijentima širok spektar nerevizijskih usluga u skladu sa svojim vještinama i stručnosti. Pružanje nerevizijskih usluga može predstavljati prijetnju neovisnosti. Takve prijetnje su najčešće prijetnje *samoprovjere*,[16] *prijetnje osobnih interesa i prijetnje zagovaranja.*[17]

[14] Detaljnije o tome Kodeks profesionalne etike za računovođe (Code of Ethics for Professional Accountants - International Ethics Standards Board for Accountants).

[15] Detaljnije o tome Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L. (2012.), *Revizija - načela, standardi, postupci* - HZRIF, str. 168.

[16] Prijetnje samoprovjere mogu nastati kad prethodnu prosudbu mora provjeriti revizor koji je odgovoran za istu prosudbu.

[17] Prijetnje zagovaranja koje nastaju kad revizor zagovara stav ili mišljenje do te mjere da može ugroziti objektivnost.

- Partneri i revizijsko osoblje mogu vjerovati da njihove kompenzacije i posljedično tome i njihove daljnje karijere ovise o zadržavanju postojećeg klijenta, stvarajući na taj način *prijetnju osobnih interesa*.
- Situacije u kojima bivši član revizijskog tima, ili partner u revizijskoj tvrtci, prelazi kod klijenta na poziciju stručnjaka za financijsko izvještavanje. Takve prijetnje su *prijetnje poznavanja, prijetnje osobnih interesa i prijetnje zastrašivanja.*

Prijetnje poznavanja mogu nastati ukoliko su isti revizijski timovi angažirani na pojedinim revizijskim angažmanima duže vremensko razdoblje. Međutim, akumulirano znanje o prijašnjim revizijama i poznavanje poslovanja može povećati kvalitetu revizije kao i poboljšati revizorovu procjenu rizika i njegov odgovor na prepoznate rizike što posljedično može dovesti do korisnih preporuka za poboljšanje poslovanja. Dakle, prijetnje neovisnosti revizora treba balansirati s potencijalnim koristima za kvalitetu revizije koje proizlaze iz poznavanja poslovanja klijenta stečenog tijekom dužih razdoblja provođenja revizije. Kako bi se odgovorilo na tu prijetnju, Kodeks profesionalne etike zahtijeva da se partneri koji obavljaju revizije poduzeća od javnog interesa rotiraju nakon sedam godina, s time da pravna i etička rješenja u nekim zemljama zahtijevaju rotaciju partnera u kraćim razdobljima. **Profesionalne kompetencije i dužna pažnja** znači da svi članovi revizijskog tima zadržavaju profesionalno znanje i vještine na prikladnoj razini, djeluju pažljivo, temeljito i pravovremeno; djeluju marljivo s skladu s primjenjivim tehničkim i profesionalnim standardima. Članovi revizijskog tima trebaju **pokazivati profesionalni skepticizam** što, između ostalog, znači kritičko ispitivanje i spremnost da se izazovu tvrdnje menadžmenta, pristupanje kritički informacijama i objašnjenjima dobivenih tijekom rada te traženje motivacije menadžmenta za potencijalno pogrešno prikazivanje u financijskim izvještajima.

4.1.2. Vrijednosti, etika i stavovi - razina revizijske tvrtke

Smatra se da kultura revizijske tvrtke ima važnu ulogu u određivanju vrijednosti, etike i stavova partnera u reviziji i ostalih članova revizijskog tima. Iako je cilj revizije štititi javne interese, revizorske tvrtke su profitne organizacije. To je jedan od glavnih razloga zbog čega se kultura revizijske tvrtke smatra važnim čimbenikom u određivanju intenziteta u kojem partneri i revizijsko osoblje djeluju u javnom interesu nasuprot ostvarivanja profitnih ciljeva.

U tom smislu prepoznati su ključni čimbenici koji stvaraju kulturu u kojoj se cijeni kvaliteta revizije:

- *Struktura upravljanja osigurava neovisnost te adekvatnu kontrolnu okolinu.*
- *Tvrtka promovira pitanje osobnih karakteristika ključnima za kvalitetu revizije.*
- *Financijska razmatranja ne utječu na akcije i odluke koje bi mogle imati negativan efekt na kvalitetu revizije.*
- *Tvrtka naglašava važnost pružanja partnerima i osoblju visokokvalitetne tehnološke potpore.*
- *Tvrtka potiče kulturu konzultacija oko teških pitanja.*
- *Postoje jasni kriteriji za donošenje odluke o prihvaćanju novog ili zadržavanju postojećeg klijenta.*

Vodstvo revizijske tvrtke ima ključnu ulogu u izbjegavanju situacija u kojima bi mogla biti kompromitirana objektivnost i neovisnost revizora. Stvarati kontrolnu okolinu unutar revizijske tvrtke znači poticati pridržavanje etičkih zahtjeva i načela. Osim toga, vrlo je važno da revizijska tvrtka ima čvrste interne nadzorne mehanizme kojima nastoji usmjeriti svoje djelovanje u cilju ostvarivanja javnih interesa i izbjegavanju situacija u kojim komercijalni interesi mogu narušiti kvalitetu revizije. Primjerice, usmjeravanje na ostala područja kao što su porezno savjetovanje, korporativne financije i ostale konzultantske usluge mogu umanjiti kvalitetu obavljenih revizija. Pri tome, financijska pitanja na razini revizijske tvrtke i na razini pojedinačnih revizijskih angažmana ne smiju utjecati na provođenje revizije kojom se ostvaruju javni interesi.

Stoga se ne bi trebalo događati da:

- se naglasak stavlja na imenovanje i zadržavanja revizijskih klijenata po nerealistično niskim cijenama, a na trošak kvalitete revizije
- se naglasak stavlja na pružanje nerevizijskih usluga, a na cijenu kvalitete revizije
- se režu troškovi (što uključuje smanjivanje broja partnera i osoblja) u revizijskoj praksi čime se može umanjiti kvaliteta revizije.

Provođenje revizije zahtijeva mnoga znanja uključujući znanja o financijskom izvještavanju, reviziji i etičkim standardima, ali i poznavanje poreza i ostale regulative. Stoga je potrebno osigurati tehničku razinu potpore koja omogućuje partnerima i osoblju da prate promjene po područjima djelovanja kako bi to mogli i primjenjivati. Konzultacije o teškim pitanjima su važne za sve revizijske tvrtke jer revizija često puta zahtijeva donošenje teških odluka i prosudbi. Stoga partneri i osoblje moraju komunicirati i raspravljati o tim pitanjima jer to može doprinijeti povećanju kvalitete revizije. I zadnji, ali ne i manje značajan čimbenik kvalitete na razini revizijskih tvrtki je pitanje sustava internih kontrola prilikom donošenja odluke o prihvaćanju novog ili zadržavanju postojećeg klijenta.

4.1.3. Vrijednosti, etika i stavovi - nacionalna razina

Aktivnosti nacionalnih regulatora imaju važan utjecaj na kulturu unutar revizijskih tvrtki te na vrijednosti, stavove i etiku revizijskih partnera ili članova revizijskih timova.

Identificirani su ključni čimbenici kvalitete revizije, a to su:

- *Etički zahtjevi su objavljeni na način da naglašavaju etičke principe i specifične zahtjeve koje je potrebno primjenjivati.*
- *Regulatori i profesionalne računovodstvene organizacije su aktivne u osiguranju da se etički principi razumiju i da se konzistentno primjenjuju.*
- *Informacije relevantne za odluke o prihvaćanju klijenta se komuniciraju među revizijskim tvrtkama.*

Svaka profesija utvrđuje svoja etička načela kojih se pripadnici struke moraju pridržavati kako bi se zaštitio dignitet struke. Međunarodna federacija računovođa zahtijeva da se Kodeks etike profesionalnih računovođa implementira u poslovnu praksu. Međutim, etički zahtjevi ne mogu pokrivati sve moguće situacije. Zbog toga revizori moraju razumjeti zahtijeve, ali i temeljne principe Kodeksa te ih primjenjivati u praksi. Kodeks profesionalne etike navodi temeljna načela kojih se revizor mora pridržavati, i to:[18] 1) poštenje; 2) objektivnost, 3) profesionalna sposobnost i dužna pažnja; 4) povjerljivost; 5) profesionalno ponašanje. Regulatori i profesionalna udruženja dužna su osigurati konzistentnu primjenu etičkih zahtjeva. Revizijske tvrtke donose odluke treba li prihvatiti novog ili zadržati postojećeg klijenta te mogu odbiti revizijski angažman ukoliko sumnjaju na kvalitetu procesa financijskog izvještavanja ili integritet menadžmenta. U takvim okolnostima važno je da druge revizijske tvrtke koje se prijavljuju na javne natječaje budu svjesne takvih informacija.

[18] Detaljnije o tome: Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L. (2012.), Revizija - načela, standardi, postupci - HZRIF, str. 167.

4.1.4. Znanje, iskustvo i vrijeme - razina pojedinačnog revizijskog angažmana

Rukovoditelj revizijskog tima mora osigurati da revizijski tim ima dovoljno kompetencija i vremena kako bi prikupio dovoljno adekvatnih dokaza prije izdavanja revizorovog mišljenja.

Ključni čimbenici su:

- *Partneri i osoblje imaju potrebne kompetencije.*
- *Partneri i osoblje razumiju poslovanje klijenta.*
- *Partneri i osoblje donose razumne prosudbe.*
- *Partner je na razini revizijskog angažmana aktivno uključen u procjene rizika, planiranje, nadziranje i pregled obavljenog posla.*
- *Osoblje koje revizijski posao provodi "na terenu" ima dovoljno iskustva, njihov je rad adekvatno usmjeravan, nadziran i pregledavan te postoji kontinuitet u radu revizijskog osoblja.*
- *Partneri i revizori imaju dovoljno vremena da obave reviziju na razuman način.*
- *Partner i ostali iskusni članovi tima su dostupni menadžmentu i onima koji su zaduženi za upravljanje.*

Nerealno je očekivati da će u revizijskom timu svi članovi imati istu razinu iskustva i znanja. Zbog toga je zadaća rukovoditelja revizijskog tima osigurati da tim koji obavlja reviziju ima dovoljno **kompetencija**, a ukoliko to nije moguće realizirati, potrebno je angažirati stručnjake. Potrebne kompetencije revizora opisane su u Međunarodnim standardima edukacije. Točnije, Međunarodni standard edukacije 8 opisuje *Zahtijevanu kompetentnost za profesionalne revizore.*[19]

Od revizora se očekuje da, između ostalog, razumije okruženje i industriju u kojoj klijent djeluje kako bi adekvatno mogao procijeniti rizike materijalno značajnih pogrešaka u financijskim izvještajima, što je osobito značajno za klijente koji djeluju, primjerice, u financijskom sektoru.

Revizija je disciplina u kojoj kompetentni pojedinci koriste svoje iskustvo i vrijednosti, kao što su integritet, objektivnost i skepticizam kako bi donijeli profesionalne prosudbe koje su u skladu s profesionalnim okolnostima angažmana. Donošenje razumnih prosudbi uključuje:

- identificiranje problema;
- primjenjivanje znanja o poslovanju, financijskom računovodstvu i izvještavanju te poznavanje informacijskih tehnologija:
- istraživanje problema razmatrajući različite perspektive;
- procjenjivanje alternativa u svjetlu relevantnih činjenica i okolnosti;
- razmatranje je li prikladan proces upotrijebljen kako bi se došlo do zaključaka i je li prikupljeno dovoljno dokaza koji bi takve zaključke poduprijeli;
- konzultacije ukoliko je to potrebno;
- dokumentiranje zaključaka i njihovo potkrepljivanje.

Rukovoditelj revizijskog tima treba biti direktno uključen u poslove planiranja revizije, prikupljanja revizijskih dokaza i donošenju konačnih zaključaka. Iako će mnogi poslovi biti delegirani na manje iskusno osoblje, partneri trebaju biti dostupni kako bi se dobila povratna informacija o napredovanju revizijskog procesa. S obzirom da je struktura mnogih revizijskih tvrtki hijerarhijska ili piramidalna, slaganje revizijskih timova je pod velikim utjecajem takve strukture. S obzirom na to za očekivati je da će posao na terenu obavljati osoblje koje je relativno neiskusno i još u postupku stjecanja svojih profesionalnih računovodstvenih kvalifikacija. Kontinuirano uključivanje istih članova u revizijski tim može pomoći u razumijevanju poslovanja i sustava klijenata. Neki vjeruju da to može pridonijeti efikasnijoj procjeni rizika kao i efikasnosti cjelokupne revizije.

Činjenica jest da su revizijske tvrtke profitno orijentirane organizacije i da je profitabilnost revizijske tvrtke pod utjecajem odnosa između zaračunatih revizijskih naknada i troškova koje revizijska tvrtka ima u prikupljanju dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza. Stoga su partneri u reviziji odgovorni za profitabilnost provedenih revizija, i u uvjetima kada su revizijske naknade ograničene, to može stvoriti pritisak revizijskom timu za obavljanje manjeg opsega testiranja, što može predstavljati potencijalnu prijetnju kvaliteti obavljene revizije.

4.1.5. Znanje, iskustvo i vrijeme - razina revizijske tvrtke

Politike i procedure koje je usvojila revizijska tvrtka u velikoj mjeri će utjecati na potrebno znanje, iskustvo članova rukovoditelja pojedinačnih revizijskih angažmana i ostalih članova revizijskog tima. Ključni čimbenici revizije su:

- *Partneri i osoblje imaju dovoljno vremena da rješavaju teška pitanja revizije.*
- *Revizijski timovi su adekvatno strukturirani.*
- *Partneri i iskusnije osoblje savjetuju manje iskusne članove tima.*
- *Osigurano je adekvatno stručno usavršavanje revizijskih partnera o pitanjima revizije, računovodstva i pojedinim pitanjima vezanim uz specifičnu industriju.*

Činjenica jest da se revizijski projekti provode po određenom vremenskom rasporedu koji su intenzivniji u određenim dijelovima godine. S obzirom da se većina revizijskih projekata odvija paralelno, potrebno je osigurati da partneri i članovi tima svakom pojedinačnom revizijskom angažmanu posvete dovoljno vremena. Drugim riječima, u intenzivnijim razdobljima potrebno je dobro strukturirati revizijske timove i osigurati da je dovoljno vremena posvećeno pojedinom revizijskom angažmanu. U suprotnom, može se dogoditi da su partneri i iskusni članovi usmjereni u tom razdoblju na "prestižne i važne" klijente te na obavljanje nerevizijskih usluga, što može narušiti kvalitetu ostalih obavljenih revizija.

4.1.6. Znanje iskustvo i vrijeme - nacionalna razina

Aktivnosti na nacionalnoj razini mogu utjecati na kompetencije revizora. Ključni čimbenici kvalitete revizije su:

- *Postoje jasni zakoni za licenciranje revizijskih tvrtki i samostalnih revizora.*
- *Zahtjevi za edukacijom su jasno definirani i edukaciju provodi kompetentno osoblje.*
- *Postoje angažmani za kratko informiranje revizora o tekućim pitanjima iz područja računovodstva, revizora i regulatornih zahtjeva.*
- *Revizijska profesija je dobro pozicionirana kako bi privukla i zadržala visoko kvalitetne pojedince.*

S obzirom da se revizija obavlja u javnom interesu, regulatori se moraju pobrinuti da postoje nacionalni angažmani za licenciranje revizijskih tvrtki i samostalnih revizora koje provodi kompetentno tijelo. Takvim autoritetima treba omogućiti, ukoliko je to potrebno, mogućnost da donose odluke koje uključuju povlačenje licence za obavljanje revizije revizorskim tvrtkama i samostalnim revizorima. Kriteriji za dobivanje dozvole trebaju uključivati zahtjeve opisane u Međunarodnim standardima edukacije, što uključuje kombinaciju teorijskog znanja i praktičnog djelovanja kao i mentorskog rada unutar revizorskih tvrtki. S obzirom da su kompetencije osoblja i

[19] Detaljnije o tome; Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L. (2012.), *Revizija - načela, standardi, postupci* - HZRIF, str. 186.

partnera u reviziji ključne za kvalitetnu reviziju, važno je da pojedinci s kvalitetom imaju interesa nastaviti karijeru u revizijskoj profesiji. Na to mogu utjecati brojni čimbenici, koji između ostalog, uključuju: status revizije kao profesije u nacionalnom okruženju, percepcije mogućnosti ostvarivanja karijere u reviziji kao i politika nagrađivanja te kvaliteta obrazovanja koja se nudi revizorima u profesionalnom djelovanju.

4.2. Procesni čimbenici

4.2.1. Revizijski proces i procedure kontrola kvalitete - razina pojedinačnog revizijskog angažmana

Revizija treba biti provedena u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima i u skladu sa standardima kontrole kvalitete što predstavlja polaznu osnovu za na disciplini utemeljeni pristup procjeni rizika, planiranju, izvođenju revizijskih procedura i formiranju i izražavanju revizorova mišljenja. Međutim, metodologije revizijskih tvrtki, interne politike i procedure pružaju detaljnije smjernice o načinu na koji treba pristupiti pojedinim aktivnostima, internim konzultacijama i formatima dokumenata. Revizijski standardi i metodologija pojedine revizijske tvrtke oblikuju revizijski proces, a na koji način će oni biti primijenjeni u praksi ovisi o svakoj pojedinačnoj reviziji.

Ključni čimbenici su:

- *Revizijski tim se usklađuje s revizijskim standardima, relevantnim zakonima i regulacijom te procedurama kontrole kvalitete revizijske tvrtke.*
- *Revizijski tim adekvatno koristi informacijsku tehnologiju.*
- *Postoji efikasna interakcija s ostalima uključenima u revizijski tim.*
- *Postoje adekvatni dogovori s menadžmentom kako bi se postigla efikasna revizija.*

Nacionalni zakoni i regulacija uobičajeno zahtijevaju od revizora da se usklade s Međunarodnim revizijskim standardima. Međutim, nisu svi aspekti revizijskog procesa definirani u revizijskim standardima tako da revizijske tvrtke imaju metodologiju u kojoj se detaljnije razrađuju pojedina pitanja. Međutim, čak i kad je struktura revizijskog procesa oblikovana revizijskim standardima i metodologijama rada revizijskih tvrtki, postoji fleksibilnost revizijskog tima u obavljanju specifičnog revizijskog posla. Dakle, način na koji se revizijski posao obavlja u praksi može biti važan čimbenik efikasnosti.

Automatiziranost u informacijskim sustavima daje mogućnost revizorima da prikupljaju revizijske dokaze uključujući računalno podržane revizijske tehnike. Primjena ovih tehnika omogućuje pregled većeg broja transakcija. Međutim, ponekad upotreba ovih tehnika zahtijeva pomoć stručnjaka pogotovo u prvim godinama korištenja novih informacijskih sustava. Nedvojbeno je da revizijski *softweri* mogu pomoći revizorima u implementaciji revizijske metodologije, što može dovesti do poboljšanog procesa. Međutim, pretjerana upotreba suvremenih softvera ima i svoje rizike primjene koji uključuju sljedeće:

- Prevelik naglasak na usklađenost s revizijskim softverom nego li sagledavanje jedinstvenih karakteristika klijenta;
- Mogućnost da osoblje troši previše vremena na korištenje revizijskog softvera, a ne na razumijevanje revizijskih koncepata i
- Dislocirano nadziranje revizijskog rada što onemogućuje mentorski pristup usavršavanju.

Informacijska tehnologija utječe na način na koji revizori komuniciraju i unutar revizijskih timova, s menadžmentom i onima koji su zaduženi za upravljanje. Primjerice, upotreba e-mail-ova povećava dostupnost, pogotovo na međunarodnoj razini, međutim, upotreba e-mail-ova ima svoja ograničenja. Primjerice, sasvim sigurno će se kvalitetnije informacije dobiti od menadžmenta u otvorenoj diskusiji nego e-mail-ovima.

Prilikom obavljanja revizije često puta se u revizijski posao uključuju stručnjaci i specijalisti (primjerice IT stručnjaci, ili revizori komponente u slučaju složenih poslovnih subjekata). Ukoliko su ostali uključeni u revizijski proces vrlo je važno da:

- revizijski tim komunicira sa suradnicima o radu koji je napravljen;
- ostali jasno komuniciraju nalaze svog rada;
- revizijski tim odlučuje je li rad stručnjaka adekvatan za svrhu i djeluje odgovarajuće na takve nalaze.

Osim toga, mnogi veliki sustavi imaju organiziranu funkciju interne revizije. U cilju je ostvarivanja efikasnosti revizijskog procesa važno da interni i eksterni revizori dobro surađuju. Menadžment ima interes da se revizija obavi što je brže moguće i uz najmanje ometanje svakodnevnih operacija. Stoga kako bi revizori skupili dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza efikasnost revizijskog procesa se može postići:

- strogim planiranjem i dogovorima s menadžmentom o potrebnim informacijama i vremenskim rasporedom sastanaka;
- pravovremenim dogovorima s menadžmentom kako bi se riješila pitanja koja se pojavljuju tijekom revizije;
- težnji da se poštuju rokovi, a posebice rokovi izvještavanja;
- izbjegavanjem, kada je god to moguće, dvostrukog ispitivanja menadžmenta o istim pitanjima od strane različitih članova tima.

Međunarodni revizijski standardi zahtijevaju da revizijska dokumentacija bude pripremljena tako da omogućuje iskusnom revizoru koji nije bio uključen u reviziju da razumije prirodu, vremenski raspored i opseg provedenih procedura, rezultate tih procedura, značajna pitanja koja su se pojavila te donesene zaključke o tim pitanjima. Dokumentacija podupire kvalitetu kontrolnih aktivnosti unutar revizijskog tima, prije nego li je revizija završena te omogućuje i naknadan uvid drugima u kvalitetu provedenog revizijskog posla.

4.2.2. Revizijski proces i procedure kontrole kvalitete - razina revizijske tvrtke

Politike i procedure koje je usvojila revizijska tvrtka utječu na revizijski proces. U tom smislu ključni čimbenici koji mogu doprinijeti kvaliteti revizije su:

- *Revizijska metodologija je prilagođena razvoju profesionalnih standarda kao i nalazima interne kontrole kvalitete te nalazima eksternih inspekcija.*
- *Revizijska metodologija potiče članove revizijskog tima da koriste profesionalni skepticizam i provode adekvatne profesionalne prosudbe.*
- *Metodologija zahtijeva efikasan nadzor i pregled obavljenog revizijskog posla.*
- *Metodologija podrazumijeva adekvatnu revizijsku dokumentaciju.*
- *Postavljene su rigorozne procedure kontrole kvalitete, kvaliteta revizije je adekvatno nadzirana te se poduzimaju adekvatne mjere koje proizlaze iz toga.*
- *Kada je to potrebno, poduzeti su pregledi kontrole kvalitete.*

Metodologija revizijske tvrtke ne bi trebala biti statična, već bi se trebala razvijati sukladno promjenama u profesionalnim standardima. Nadalje, kontinuirana i pravovremena poboljšanja u metodologiji i alatima trebaju biti odgovor na nalaze internih pregleda i eksternih inspekcija. Većina revizijskih tvrtki upotrebljava metodologiju koja

pomaže revizijskom timu da obavi efikasnu reviziju. Te metodologije su ponekad u formi revizijskih softwera koji podupiru određene odluke i generiraju elektroničke radne papire koji se mogu pregledavati iz različitih lokacija. Takve metodologije mogu biti efikasan mehanizam usklađivanja sa standardima revizije i kontrola. Međutim, postoji rizik da strogo propisivanje metodologije može imati negativan utjecaj na kvalitetu revizije. Primjerice, ako je previše naglašena metodologija, postoji realan rizik da iskusni revizori neće moći kreirati specifične revizijske procedure potrebne za pojedinu reviziju. Preveliki naglasak na proces može odvratiti iskusne članove revizijskog tima od donošenja važnih prosudbi za reviziju. Činjenica jest da mnogo revizijskog posla može obaviti osoblje s manje iskustva. U takvim okolnostima nužno je da njihov posao nadzire i pregleda iskusno revizijsko osoblje, a moderne tehnologije omogućuju da se elektronički papiri pregledavaju u različitim državama i vremenskim zonama. Međutim, takav pregled ponekad nije efikasan jer se na taj način ne može procijeniti je li revizijski posao obavljen dovoljno detaljno i je li primijenjena dovoljna razina skepticizma. Prilikom takvih elektroničkih pregleda manje iskusno osoblje teže razvija vještine i kompeticije nego li pri "klasičnom" mentorskom radu.

Revizijska dokumentacija ima brojne funkcije koje uključuju sljedeće:

- Pomaže revizijskom timu u planiranju i izvođenju revizije.
- Pomaže odgovornim članovima revizijskog tima da nadziru revizijski posao.
- Omogućuje članovima revizijskog tima kredibilitet o obavljenom poslu.
- Zadržavanje zapisa ima veliko značenje za provođenje budućih revizija.
- Omogućuje provođenje internih pregleda kontrole kvalitete i inspekcije kao i eksterne inspekcije u skladu s primjenjivim zakonskim, regulatornim i ostalim zahtjevima.

Svaka revizorska tvrtka treba uspostaviti procedure kontrole kvalitete kako bi se korisnicima dalo uvjerenje:

- da je djelovanje revizorske tvrtke usklađeno s profesionalnim standardima i primjenjivim zakonskim i regulatornim zahtjevima i da
- revizijska tvrtka izdaje izvješće koje je prikladno u danim okolnostima.

Procedure kontrole kvalitete uključuju nadzor i poduzimanje korektivnih akcija kada je to potrebno. Naime, revizija uključuje teške odluke i prosudbe osoblja s različitim iskustvima i često pod vremenskim pritiskom. Stoga je nadziranje kvalitete revizije važna potvrda primjenjivanja standarda i adekvatnog rada osoblja. Pregledi kontrole kvalitete (*engagement quality control reviews - EQCRs*) omogućuju objektivnu prosudbu značajnih prosudbi članova revizijskog tima i zaključaka donesenih prilikom formiranja revizorova izvješća. Potrebno ih je provesti za revizije kotirajućih poduzeća kao i za ostale revizijske angažmane koje revizorska tvrtka smatra prikladnima. Kako bi bili učinkoviti, preglede kontrole kvalitete treba obavljati osoblje s potrebnim iskustvom, autoritetom i vremenom. Pri tome se zahtijeva kooperacija s rukovoditeljem revizijskog projekta kako bi se omogućilo revizijskom timu da adekvatno odgovori na nalaze.

4.2.3. Revizijski proces i procedure kontrole kvalitete - nacionalna (zakonodavna) razina

Aktivnosti nacionalnih regulatora nad revizorima i revizijskim tvrtkama mogu utjecati na kvalitetu revizijskog procesa. U tom smislu su identificirani sljedeći atributi:

- *Promoviraju se revizijski standardi koji naglašavaju ciljeve i specifične zahtjeve koje je potrebno primjenjivati.*
- *Tijela zadužena za eksterne inspekcije revizora razmatraju relevantne atribute kontrole kvalitete, na razini revizijskih tvrtki i na razini pojedinačnog revizijskog angažmana.*
- *Postoje efikasni sustavi istraživanja neuspjelih revizija te se primjenjuju disciplinske mjere kada je to potrebno.*

Nacionalne profesionalne organizacije mogu nametati posebne revizijske zahtjeve. Stoga Međunarodna federacija računovođa i njezina tijela poduzimaju mnoge inicijative kako bi se usvojili i implementirali Međunarodni revizijski standardi u nacionalna zakonodavstva pojedinih zemalja. U nekim zemljama, primjenjuju se modificirani Međunarodni revizijski standardi ili su dopunjeni dodatnim nacionalnim standardima.

Neovisni regulator dužan je sukladno zakonima i propisima provoditi inspekcije kontrole kvalitete revizijskih tvrtki koje revidiraju kotirajuća poduzeća ili poduzeća od javnog interesa, a u cilju služenja javnim interesima. Drugim riječima, eksterne inspekcije nad revizorima pružaju prilike da se procjenjuje usklađenost revizorova rada s profesionalnim standardima, ali i da ovisno o ciljevima utvrđuju i druge aspekte kvalitete revizije. Slabosti u djelovanju revizijskih tvrtki identificiranih prilikom provođenja inspekcija zahtijevaju očitovanje revizijske tvrtke kao i poduzimanje korektivnih mjera, što posljedično može dovesti do poboljšanja kvalitete revizije. S obzirom da se inspekcijski nalazi javno objavljuju, povećava se osviještenost dionika o ključnim pitanjima kvalitete revizije.

Valja naglasiti da su neovisni eksterni regulatori revizora relativno "mlade" organizacije. U tom smislu osnovan je Međunarodni forum neovisnih revizijskih regulatora (*International Forum of Independent Audit Regulators*),[20] kako bi se lakše prikupljala znanja i iskustva regulatora iz različitih zemalja te kako bi se promovirala bolja koordinaciju između revizijskih regulatora. Uz inspekcijski nadzor koji provode neovisni revizijski regulatori, važne su i disciplinske mjere koje iz toga proizlaze. Autoriteti javnog nadzora mogu imati širok spektar sankcija na raspolaganju uključujući i mogućnost oduzimanja licence revizijskoj tvrtki i samostalnom revizoru. Ipak, ovakve sankcije mogu biti prikladne samo u ekstremnim slučajevima dok će u većini slučajeva disciplinske mjere uključivati poboljšanje revizijske prakse i kazne. Vrlo je važno da provedene inspekcije kao i primjerene disciplinske mjere budu transparentne i pravovremeno objavljene. Revizorske tvrtke mogu imati velike koristi od rezultata internih inspekcija jer na temelju otkrivenih nedostataka mogu popraviti svoju metodologiju i spriječiti da se takve okolnosti više ne ponavljaju.

4.3. Izlazni čimbenici

Konačan proizvod revizije financijskih izvještaja je uobičajeno limitiran za korisnike i, u slučaju kotirajućih poduzeća, ograničen je samo na revizorovo izvješće o financijskim izvještajima. Drugim riječima, neki produkti koji proizlaze iz revizijskog procesa nisu vidljivi izvan organizacije klijenta (primjerice, radna dokumentacija revizora). Osim toga, koristi od poboljšanog procesa financijskog izvještavanja i internih kontrola nad financijskim izvještavanjem koje proizlaze iz revizorovog razmatranja nisu vidljivi korisnicima izvan organizacije. Drugim riječima, različiti korisnici dobivaju različite rezultate i imaju različite koristi od revizije. Primjerice, izvješća nadzornih tijela mogu opisivati slabosti koje su identificirane tijekom inspekcija. S druge strane, ti rezultati mogu direktno poboljšati kvalitetu revizije.

[20] Međunarodni forum neovisnih revizijskih regulatora je osnovan 2006. godine i trenutno ima 40 članova.

Ključni izlazni čimbenici kvalitete revizije mogu se promatrati na razini revizijskog angažmana, na razini revizijske tvrtke i na nacionalnoj razini. Kao ključni izlazni čimbenici kvalitete revizije su vrijednost i pravodobnost:

- revizorovih izvješća korisnicima revidiranih financijskih izvještaja;
- revizorovih izvješća onima koji su zaduženi za upravljanje;
- revizorovih izvješća menadžmentu;
- revizorovih izvješća regulatorima.

Cilj je revizora izraziti mišljenje o financijskim izvještajima kojima se potvrđuje kredibilitet revidiranih financijskih izvještaja. Za većinu korisnika pitanje modificiranog mišljenja je važan "signal" određenih problema. Međutim, vrijednost tog "signala" može biti pod utjecajem reputacije revizijske tvrtke koja je reviziju obavila kao i efikasnosti provedenog revizijskog procesa. Izvješća neovisnog revizora su relativno standardizirana. U tom kontekstu, istraživanja pokazuju da korisnici žele da revizorova izvješća sadrže više informacija o klijentu i provedenoj reviziji.[21] Osim toga, revizijski standardi zahtijevaju komunikaciju s onima koji su zaduženi za upravljanje. Primjerice, Međunarodni revizijski standard zahtijeva komunikaciju o:

- odgovornostima revizora;
- planiranom opsegu i vremenu obavljanja revizije;
- informacijama i prijetnjama objektivnosti revizora kao i instrumentima zaštite koji su primijenjeni te;
- značajnim nalazima revizije.

Ova pitanja najčešće su razmatrana u pisanim izvješćima onima koji su zaduženi za upravljanje. Međutim, postoje i drugi formalni zahtjevi revizijskih standarda koji podupiru širu i intenzivniju komunikaciju između revizora i onih koji su zaduženi za upravljanje. Stoga oni koji su zaduženi za upravljanje mogu prilikom ocjenjivanja cjelokupne kvalitete revizije razmatrati vrijednost i vremensku prikladnost pisanih izvještaja kao i kvalitetu neformalne komunikacije. Pri tome, oni koji su zaduženi za upravljanje mogu posebno razmatrati kvalitetu revizorove komunikacije koja pruža:

- uvid u performanse menadžmenta u ispunjavanju odgovornosti prilikom pripremanja financijskih izvještaja;
- uvid u praksu financijskog izvještavanja uključujući i interne kontrole;
- preporuke za unaprjeđenje procesa financijskog izvještavanja kao i
- informacije koje im omogućavaju efikasno ispunjavanje njihovih nadzornih odgovornosti.

Tijekom obavljanja revizije, revizor će imati intenzivnu komunikaciju s menadžmentom. Veći dio komunikacije bit će neformalan, međutim, revizor može zahtijevati, ili menadžment može zatražiti od revizora, da formalizira svoja opažanja u pisanom izvještaju. Osim razmatranja pitanja financijskog izvještavanja, menadžment može ocjenjivati primjerice, uvide, preporuke o poboljšanjima u posebnim područjima poslovanja, razmatranja u pogledu regulatornih pitanja te globalne perspektive o značajnim industrijskim pitanjima ili trendovima. Nadalje, nacionalni regulatori mogu zahtijevati od revizora informacije o:

- uvjerenju o pojedinim aspektima financijskog izvještavanja, primjerice o internim kontrolama
- pojedinim pitanjima od posebnog interesa za regulatore
- izvještavanje o ilegalnim djelima, primjerice o pitanjima pranja novca.

[21] Detaljnije o tome: Žager, L., Sever Mališ, S., Ježovita, A. (2012.) Problemi i izazovi u izvještavanju eksternog revizora, FEB, Neum, rujan 2012.

U mnogim zemljama oni koji su zaduženi za upravljanje imaju specijalne odgovornosti koje se odnose na nadzor nad revizorom ili revizijskim procesom. Te odgovornosti mogu biti delegirane na revizijske odbore. Stoga revizijski odbori imaju aktivnu ulogu u ostvarivanju visokokvalitetne revizije. U nekim zemljama regulatori omogućavaju da se rezultati inspekcija o pojedinačnim revizijskim angažmanima dostave revizijskim odborima mada takve informacije nisu javno dostupne.

Kao izlazni čimbenici kvalitete na razini revizijske tvrtke prepoznata su izvješća o transparentnosti i godišnja izvješća revizorskim tvrtkama. Naime, revizorske tvrtke mogu pružiti neke općenite informacije o kvaliteti revizije. Mnoge su zemlje uvele obvezu revizijskih tvrtki za izdavanjem "izvješća o transparentnosti" kojim se, između ostalog, prezentiraju informacije o strukturi upravljanja i sustavima kontrole kvalitete revizije. Objavljivanjem izvješća o transparentnosti korisnici mogu razumjeti karakteristike pojedine revizijske tvrtke i na osnovi tih informacija donositi odluke o odabiru adekvatne revizijske tvrtke. Osim toga, revizorke tvrtke izdaju godišnja izvješća. Godišnja izvješća, između ostalog, sadrže informacije o ključnim performansama poduzetim u cilju poboljšanja kvalitete revizije.

U mnogim zemljama regulatori godišnje objavljuju rezultate provedenih inspekcija nad revizorima i revizorskim tvrtkama. Pri tome se u nekim zemljama objavljuju sintetizirani podaci o rezultatima inspekcija svih revizorskih tvrtki dok se u drugim zemljama objavljuju rezultati za svaku revizijsku tvrtku.[22] Objavljivanje inspekcijskih izvještaja o svakoj pojedinačnoj revizijskoj tvrtki može imati važnu ulogu u poboljšanju kvalitete revizije uključujući i poboljšanu percepciju ključnih dionika (posebno dioničara i korisnika revizorskih izvještaja). Međutim, mnogo je rasprava je li korisno javno objavljivati rezultate inspekcija nad pojedinom revizijskom tvrtkom. Neki vjeruju da transparentnost inspekcijskih nalaza može motivirati one koji su zaduženi za upravljanje u ispunjavanju svojih odgovornosti što će biti poticaj revizorskim tvrtkama da unaprjeđuju kvalitetu. Drugi vjeruju da ovakav pristup može uzrokovati defenzivan pristup revizorskih tvrtki u odgovaranju na nalaze inspekcije.

4.4. Interakcije (veze) između pojedinih čimbenika

Međunarodna federacija računovođa je u svom dokumentu izdanom 2008. godine pod nazivom *Lanac financijskog izvještavanja: Trenutačne perspektive i smjernice (Financial Reporting Supply Chain: Current Perspectives and Directions),* definirala lanac financijskog izvještavanja kao "ljude i procese uključene u pripremu, odobravanje, reviziju, analizu i upotrebu financijskih izvještaja."[23] U tom je dokumentu zaključeno da svi sudionici lanca korporativnog upravljanja (revizori, menadžment, oni koji su zaduženi za upravljanje, regulatori i korisnici), moraju biti povezani kako bi osigurali kvalitetu financijskog izvještavanja.

Menadžment je odgovoran za pripremu financijskih izvještaja te za sustave internih kontrola koje omogućavaju realno i objektivno te pravovremeno financijsko izvještavanje. S druge strane za obavljanje svojih obveza i odgovornosti revizor prikuplja informacije unutar i izvan organizacije u cilju prikupljanja revizijskih dokaza. U otvorenom i konstruktivnom dijalogu te komunikaciji između menadžmenta i revizora mogu se postići brojne koristi koje uključuju poboljšanja u procesu financijskog izvještavanja, poboljšanja u inter-

[22] U Republici Hrvatskoj, Hrvatska revizorska komora objavljuje agregirano Izvješće o nadzoru i provjeri kvalitete rada revizorskih društava/ samostalnih revizora i ovlaštenih revizora.

[23] Dostupno na: http://www.ifac.org/publications-resources/financial-reporting-supply-chain-current-perspectives-and-directions.

nim kontrolama nad financijskim izvještavanjem, ispunjavanje novih izvještajnih zahtjeva, sagledavanje industrijskih i ostalih regulatornih pitanja. Osim toga, naglasak je i na komunikaciji između revizora i onih koji su zaduženi za upravljanje, osobito s revizijskim odborima. Oni koji su zaduženi za upravljanje mogu utjecati na kvalitetu revizije na različite načine koji uključuju sagledavanje i usmjeravanje revizora na pitanja od osobitog značenja, osiguranje da su dostatni resursi alocirani za obavljanje revizije kao i da je revizijska naknada primjerna za posao koji je obavljen. Osim toga, oni koji su zaduženi za upravljanje trebaju osigurati okolinu u kojoj menadžment neće biti pošteđen teških pitanja financijskog izvještavanja i revizije. Naime u nekim zakonodavstvima, prijedlozi za imenovanje, ponovno imenovanje i zamjenu revizora moraju biti odobreni od strane skupštine dioničara. Na skupštini dioničara također se mogu postaviti pitanja revizorima, stoga komunikacija između revizora i korisnika može biti motiv revizorima za obavljanje kvalitetnije revizije. Nadalje, važan lanac u procesu financijskog izvještavanja čine i regulatori. Različiti regulatori mogu utjecati na reviziju, primjerice regulatori na financijskim tržištima, regulatori za određene djelatnosti kao što su banke te regulatori koji nadziru revizorske tvrtke. Svaki od navedenih regulatora može zahtijevati od revizora usmjeravanje na određena pitanja, što posljedično može povećati kvalitetu obavljenih revizija. Zaključno može se reći da dokument *Okvir za kvalitetu revizije* naglašava komunikaciju i dijalog između svih sudionika lanca financijskog izvještavanja, što posljedično može dovesti do provođenja kvalitetnijih revizija.

4.5. Čimbenici okruženja

Čimbenici okuženja u velikoj mjeri mogu utjecati na način i kvalitetu provođenja revizije financijskih izvještaja. Način na koji se obavlja neki posao pod utjecajem je **poslovne prakse i trgovačkih zakona**. Stavovi prema usklađenosti s **poreznim propisima** također variraju u različitim poslovnim okruženjima. U nekim okruženjima menadžment nastoji minimizirati poreznu obvezu odgađajući priznavanje prihoda čak i onda kada su obveze vezane uz tu transakciju nastale. Nasuprot tome u nekim okruženjima postoji tzv. dualno financijsko izvještavanje, gdje se jedan set financijskih izvještaja priprema za potrebe utvrđivanja "ekonomskog" položaja, a drugi set za utvrđivanje "poreznog" položaja.

Zakoni i regulatorni okvir u velikoj mjeri utječu na kvalitetu financijskog izvještavanja osobito ukoliko su strogo uvedeni. Uobičajeno je da zakoni i regulativa:

- uređuju odgovornosti menadžmenta u pogledu financijskog izvještavanja;
- određuju sankcije protiv menadžmenta u slučaju prijevarnog financijskog izvještavanja;
- osnažuju usklađenost sa zahtjevima financijskog izvještavanja kroz mehanizme nadzora;
- nameću obvezu menadžmenta za potpunu suradnju s revizorima što uključuje pristup zapisima i dokumentima kao i svim potrebnim informacijama;
- određuju sankcije protiv menadžmenta u slučaju davanja pogrešnih informacija revizorima.

Primjenjivi **okvir financijskog izvještavanja** također je ključni čimbenik kvalitete financijskog izvještavanja. Jasan okvir financijskog izvještavanja pomaže menadžmentu u donošenju odluka i pruža usporedivost financijskih informacija. Međutim, ukoliko je okvir presložen i kompliciran, menadžment može imati problema u njegovoj primjeni, a oni koji su zaduženi za upravljanje u nadzoru efikasnog procesa financijskog izvještavanja. Česte promjene u financijskom izvještavanju i objavama mogu narušiti usporedivost financijskih informacija između različitih poslovnih subjekata. U tom smislu, priroda i kompleksnost okvira financijskog izvještavanja može utjecati na percepciju kvalitete revizije. Neki vjeruju da okvir financijskog izvještavanja koji je temeljen na načelima omogućava menadžmentu ostvarivanje zacrtanih ciljeva, a revizoru nemogućnost da mijenja primijenjena načela. S druge strane, velik naglasak na strogim pravilima financijskog izvještavanja može teško usmjeriti revizora na bit transakcija te može narušiti fer prezentiranje financijskih izvještaja. Zadnjih godina financijsko izvještavanje obilježava značajna upotreba koncepta mjerenja na bazi fer vrijednosti i drugih procjena, što stvara nesigurnost u koncept financijskog izvještavanja. U tom smislu, pred revizore se stavljaju mnogi izazovi koji uključuju sljedeće:

- osiguranja dovoljno vremena iskusnijim članovima revizijskog tima u usmjeravanje, nadzor i pregled rada revizora;
- prikupljanje dovoljno informacija prilikom stvaranja prosudbi o priznavanju, mjerenju i objavljivanju odluka koje uključuju procjene menadžmenta pri primjenjivanju relevantnih zahtjeva financijskog izvještavanja osobito one koje uključuju pretpostavke, vjerojatnosti, očekivanja ili upotrebu kompleksnih modela;
- potvrđivati namjeru menadžmenta, pogotovo ukoliko se menadžment u prošlosti nije susretao s istim okolnostima, a kada primjenjivi okvir financijskog izvještavanja daje mogućnosti alternativnog računovodstvenog tretmana (primjerice, utvrđivanje financijske imovine raspoložive za prodaju ili financijske imovine namijenjene trgovanju);
- provjeriti fer vrijednosti financijskih instrumenata za koje ne postoji aktivno tržište i za koje su mjerenja temeljena na neuočljivim inputima. U takvim uvjetima procjena fer vrijednosti i izračunavanje fer vrijednosti može uključivati kompleksne modele temeljene na velikim procjenama, koje često puta zahtijevaju konzultiranje sa stručnjakom;
- okviri financijskog izvještavanja ne iznose zahtjeve i smjernice za menadžment kako pribaviti dokaze kojima će poduprijeti i dokumentirati računovodstvene prosudbe.

Mjera u kojoj računovodstvene procjene uključuju značajne nesigurnosti ovisi o industriji u kojoj klijent djeluje kao i o općem ekonomskom okruženju. Primjerice, u nekim poslovnim okruženjima relativno je kratki operativni ciklus, što olakšava procjene i prosudbe. Nasuprot tome, duži poslovni ciklus zahtijeva više procjena.

Korporativno upravljanje može imati pozitivan utjecaj na realnost i objektivnost pripremljenih financijskih informacija. Nadzor onih koji su zaduženi za upravljanje daje motivaciju menadžmentu da ispunjava svoje odgovornosti. U tom smislu, revizijski odbori mogu doprinijeti kvaliteti korporativnog upravljanja osobito onda kad su u revizorski odbor imenovani članovi koji su financijski pismeni i neovisni od menadžmenta. Revizijski odbori često puta imaju specijalne odgovornosti imenovanja ili ponovnog imenovanja revizora. Kako bi ispunili navedene odgovornosti vrlo je važno da revizijski odbori razmatraju kvalitetu revizije i procijene je li revizijska naknada adekvatna kako bi se provela kvalitetna revizija. To osobito dolazi do izražaja kada revizijske naknade pregovara menadžment, a menadžment može imati drugačije percepcije o kvaliteti revizije od revizorskog odbora. Razlike u sustavima korporativnog upravljanja mogu utjecati na pristup, koji menadžment i oni koji su zaduženi za upravljanje, imaju prema reviziji. Osim toga, kao dio internih nadzornih mehanizama mnogi veliki poslovni subjekti uspostavljaju funkcije interne revizije. Iako ciljevi i djelokrug rada internih revizora može varirati, obično uključuje usluge savjetodavnih aktivnosti kreirane kako bi se

procijenila i poboljšala efikasnost procesa korporativnog upravljanja, upravljanja rizicima i sustavom internih kontrola.

Kvalitetni **informacijski sustavi** su nužni kako bi osigurali visoko kvalitetno financijsko izvještavanje. Neka zakonodavstva imaju posebne zahtjeve i standarde koji se odnose na informacijske sustave i interne kontrole nad njima. Osim toga, informacije o pitanjima, kao što su primjerice nefinancijski pokazatelji performansi poduzeća, trebaju biti pribavljeni iz neračunovodstvenih informacijskih sustava. Ukoliko takvi sustavi nisu nadzirani kao računovodstveni informacijski sustavi, informacije pripremljene na osnovu njih neće biti kvalitetne, što može utjecati na cjelokupno financijsko izvještavanje. Informacijski sustavi su u pravilu računalno podržani. Vrlo vjerojatno će takvi sustavi procesuirati točne informacije, međutim, oni mogu biti podložni sustavnim slabostima, problemima sigurnosti i kontinuiteta. Stoga će dobro korporativno upravljanje zahtijevati od internih revizora realne objektivne informacije koje su produkt informacijskih sustava u poduzeću.

Rokovi izvještavanja, a time i rokovi u kojima revizija treba biti dovršena mogu utjecati na proces financijskog izvještavanja i na način na koji menadžment i oni koji su zaduženi za upravljanje odobravaju financijske izvještaje. Slučajevi ubrzanih režima izvještavanja mogu utjecati i limitirati opseg rada revizora na kraju izvještajnog razdoblja. Kao rezultat toga revizor je primoran neke revizijske procedure obaviti prije kraja izvještajnog razdoblja, što može narušiti kvalitetu obavljene revizije.

Širi kulturološki čimbenici mogu imati direktnog utjecaja na stavove menadžmenta i onih koji su zaduženi za upravljanje prema financijskom izvještavanju. Razlike u poslovnoj praksi kao i kulturološki čimbenici predstavljaju pravi izazov za multinacionalne kompanije prilikom pripreme i konsolidacije financijskih izvještaja. Menadžment grupe kako bi izbjegao posljedice takvih efekata, može implementirati interne kontrole nad financijskim izvještavanjem na razini grupe. Takve kontrole mogu, između ostalog, uključivati:

- konzistentne politike i procedure u svim zemljama u kojima grupa djeluje;
- programe na razini grupe kao što su kodeks profesionalne etike i program prevencije prijevara;
- interne revizore koji procjenjuju potpunost i točnost financijskih informacija dobivenih od komponente grupe;
- centralni nadzor na operacijama komponente grupe i njihovim financijskim rezultatima;
- redovito povezivanje menadžmenta virtualnim kanalima;
- privremeno premještanje zaposlenika.

Kulturološke razlike koje mogu imati utjecaja na stav menadžmenta prema financijskom izvještavanju kao i na njihovu komunikaciju s menadžmentom su: pristup prema autoritetu, otpor promjenama (konzervativizam) i transparentnosti. Primjerice, neke kulture cijene da mladi, manje iskusni ljudi izazivaju pitanja glede starijih i iskusnijih u djelovanju organizacije. U drugim kulturama nije moguće izazivati stavove iskusnijih zaposlenika. Nadalje, pojedine kulture izbjegavaju neizvjesnost dok su druge kulture sklonije riziku i neizvjesnosti. Vrlo je izgledno da otpor prema promjenama može utjecati na poslovnu strategiju poduzeća kao i na prosudbe svojstvene financijskom izvještavanju. Osim toga stav menadžmenta prema odavanju pojedinih poslovnih informacija može utjecati na kvalitetu komunikacije između revizora i menadžmenta. Naime, ukoliko menadžment nije transparentan, tj. ukoliko nije sklon odavanju informacija, to će za revizora značiti teže prikupljanje informacija potrebnih za razumijevanje poslovanja klijenta i procjene rizika materijalno značajnih pogrešaka u financijskim izvještajima.

Revizijska regulacija uključuje načine na koje se licenciraju revizijske tvrtke i samostalni revizori, određivanje standarda, inspekcije revizora te disciplinske akcije koje se provode u slučaju neusklađenosti sa standardima i neuspjesima revizora čine odrednice kvalitete revizije. **Okruženje u kojima se odvijaju parnice** također može biti jedan od elemenata za određivanje kvalitete revizije. Želeći izbjeći rizik sudske tužbe zbog neuspjele revizije, revizori će težiti obavljanju kvalitetnije revizije. Načini na koje se u revizijsku profesiju dovode i zadržavaju najkvalitetniji ljudski kadrovi također su odrednica kvalitete revizije. **Rokovi financijskog izvještavanja** također su odrednica kvalitete revizije. Naime, vremenski okvir u kojem revizija mora biti obavljena pod utjecajem je procesa financijskog izvještavanja i vremenskih okvira u kojima menadžment i oni koji su zaduženi za upravljanje odobravaju financijske izvještaje. Trend "ubrzavanja" rokova financijskog izvještavanja skraćuje rokove u kojima revizor mora obaviti svoj posao, što može umanjiti kvalitetu obavljenih revizija.

5. ZAKLJUČAK

Provođenje revizije financijskih izvještaja temelji se na revizijskim standardima, kodeksu profesionalne etike i određenom regulatornom okviru. U skladu s okvirom djelovanja revizija financijskih izvještaja ima svoja inherentna ograničenja koja različito percipiraju različiti korisnici. To se prije svega odnosi na činjenicu da revizija daje razumno, a ne apsolutno uvjerenje o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja, da se provodi na temelju uzorka, po načelu materijalne značajnosti, da se o rezultatima rada izvještava u relativnom standardiziranom obliku i sl. Međutim, bez obzira na navedena ograničenja važno je da proces revizije financijskih izvještaja daje kredibilitet financijskom izvještavanju. Da bi se to moglo postići, potrebno je osigurati da se revizija obavlja na primjerenoj razini kvalitete. O kvaliteti revizije je potrebno voditi računa i o tome osvijestiti sve korisnike procesa financijskog izvještavanja. Često puta se naglašava da revizija treba biti kvalitetna, međutim, ne postoji jedinstvena definicija i analiza kojom bi se ona definirala. Ipak će se mnogi istraživači, regulatori i revizori složiti oko činjenice da mnogo čimbenika određuje kvalitetu revizije. Iako je bilo nastojanja da se definira kvaliteta revizije još uvijek nije postignut dogovor. U tom smislu *Odbor za međunarodne standarde revidiranja i izražavanja uvjerenja* uložio je značajne napore u pripremanju dokumenta pod nazivom *Okvir za kvalitetu revizije* kojim se nastoji osvijestiti pojedini čimbenici kvalitete revizije. Dokument je izdan s namjerom da bude poticaj za diskusiju o kvaliteti revizije među svim interesno-utjecajnim skupinama procesa financijskog izvještavanja, a osobito regulatorima, revizijskim odborima i investitorima. Osim toga, očekuju se daljnje akcije u postizanju kontinuiranog poboljšanja kvalitete obavljenih revizija.

Literatura:

1. Cullihan, C. (2004) *Enron as a symptom of audit process breakdown: Can the Sarbanes-Oxley act cure the diseade*, Critical Perspectives on Accounting, August-October, str. 853. - 864.
2. Directive 2006/43/EC of The European Parliament and of the Council of 17 May 2006 on statutory audits of aNar. nov., br. ual and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EFC and 83/349/EFC and repealing Council Directive 84/253/EFC.
3. *Enhancing Audit Quality - Canadian Perspective - Initiative Overview - Charted Accountants of Canada (2012).*
4. European Commission, *Summary of responses - Green paper - Audit policy: Lessons from Crises*, Brussels, 4. February 2011.

5. Inhoff, E. A. (2003) *Accounting Quality, Auditing and Corporate Governance,* dostupno na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=374382, pristupljeno [18. 4. 2009.].
6. *International Auditing and Assurance Board - A Framework for audit quality (2013).*
7. *International Auditing and Assurance Board - A Framework for audit quality - Key elements that create an environment for audit quality (2014).*
8. *International Auditing and Assurance Board - Audit Quality - An IIASB Perspective (2011).*
9. International Auditing and Assurance Standards Board - *Enhancing the Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change*, Consultation paper, IFAC, 2011.
10. International Auditing and Assurance Standards Board - *Enhancing the Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change*, Consultation paper, IFAC, 2011.
11. Kachelmeier, S. J., Messier, W. F. Jr. (1990) *An investigation of the influence of a nonstatistical decision aid on auditor sample size decisions*, The Accounting Reviews, str. 209. - 226.,
12. Knechel, W. R. (2006) *The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities*, Accounting, Organization and Society, doi:10.1016/j.aos2006.09.005. str. 2.
13. *Međunarodni revizijski standardi* (2010.) prijevod s engleskog jezika, Hrvatska revizorska komora, Zagreb.
14. Power, M. K. (2003) *Auditing and the production of legitimacy*, Accounting, Organizations and Society, 379.
15. *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities,* Brussels, 20. 11. 2011.
16. Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L. (2012.), *Revizija - načela, standardi, postupci* - HZRIF.
17. Sever Mališ, Žager, L. (2013.) *Izdavanje izvješća neovisnog revizora sukladno Međunarodnim revizijskim standardima*, Računovodstvo i financije, br. 3. 2013.
18. Tušek, B., Žager, L. (2008.), *Revizija, HZRIF.*
19. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o reviziji* (Nar. nov., br. 146/05.; 139/08.).

NARUČITE NAJNOVIJE IZDANJE HZRIF-a

INTERNA REVIZIJA

Autori: prof. dr. sc. Boris Tušek
prof. dr. sc. Lajoš Žager
dr. sc. Ivana Barišić

Redaktor: prof. dr. sc. Boris Tušek

475 stranica, tvrdi uvez

Knjiga ***Interna revizija*** bavi se internom revizijom kao internim nadzornim mehanizmom korporativnog upravljanja, s posebnim naglaskom na teorijske i metodološke aspekte interne revizije kao značajnog segmenta cjelokupne revizijske djelatnosti. Knjiga je podijeljena u šest poglavlja, a sadržava i popis literature, kazalo imena i pojmova, popis slika i tablica. Svako poglavlje knjige započinje pregledom u kojemu se ističu najznačajnije teme koje će u tom poglavlju biti obrađene, a završava s pitanjima za provjeru znanja.

Namijenjena je onima koji se bave teorijskim i praktičnim problemima interne revizije, eksterne revizije, državne revizije, računovodstva, analize i financijskog izvještavanja – internim, eksternim i državnim revizorima, računovođama, analitičarima, financijskim djelatnicima, ali može biti korisna i znatno širem krugu korisnika – menadžerima na svim razinama, članovima nadzornih i revizijskih odbora, te drugim donositeljima poslovnih odluka izvan poduzeća.

Cijena: 350,00 kuna s uključenim PDV-om

NARUDŽBENICA: online narudžbe: www.rif.hr

Mr. STANKO TOKIĆ
tajnik HIIR-a, Zagreb

Stručni članak UDK 657.6

Planiranje angažmana i rada interne revizije u 2015. g.

Autor ovog članka prezentirao je i detaljno opisao proces planiranja angažmana i rada interne revizije za 2015. godinu. Iako je riječ o dva dokumenta zajedničko im je proces pripreme, usvajanja i realizacije. Proces se temelji na Međunarodnom okviru profesionalnog djelovanja. Članak je koristan za interne revizore kao i menadžment koji je uključen u kontrolne procese poslovnih subjekata.

1. PLANSKI PRISTUP ANGAŽMANU I IZRADI PLANA RADA INTERNE REVIZIJE U 2015. JE UVJET STRUČNOG, KVALITETNOG I UČINKOVITOG RADA. ANGAŽMAN I PLAN U SLJEDEĆOJ GODINI REFERENTNE SU KATEGORIJE I DOKUMENTI ZA KONTROLU RADA INTERNE REVIZIJE

Planiranje angažmana interne revizije i rada u 2015. g. je aktivnost koja se provodi tijekom 2014. g. Mada se u procesu planiranja radi na izradi i donošenju dva dokumenta - definiranju godišnjeg angažmana i plana interne revizije, oni imaju zajedničke aktivnosti od pripreme do usvajanja plana i praćenja njegove realizacije. Proces planiranja angažmana definiran je u Međunarodnom okviru profesionalnog djelovanja (MOPD), da je to "dokument u kojem se navode postupci kojih se treba pridržavati tijekom angažmana, a sastavljen je u svrhu ostvarivanja plana angažmana."[1] Angažman interne revizije može obuhvatiti dvije vrste usluga: angažman s izražavanjem uvjerenja (provođenje internih revizija i davanje preporuka i prijedloga – korektivnih mjera i aktivnosti) i savjetodavne usluge. Za planiranje godišnjeg angažmana interne revizije mogu se koristiti strukovna pravila koja definiraju angažman s izražavanjem uvjerenja - provođenje revizija, jer na odgovarajući način nije definiran u MOPD-u.

Definiranje godišnjeg angažmana i plana ima višeznačnu ulogu za internu reviziju i zainteresirane strane. Ono omogućava bolju komunikaciju svih sudionika u fazi pripreme i izrade, a posebno usklađivanja, donošenja i realizaciji angažmana i plana. Angažmanom i planom se na svrsishodan i optimalan način omogućava korištenje ograničenih resursa, doprinos u stvaranju dodane vrijednosti, potvrđivanje uloge u procesu nadzora i upravljanja te ostvarivanje ciljeva i zadataka interne revizije.

Ovdje je posebno potrebno naglasiti na koji način mogu biti angažirani vanjski pružatelji usluga. Oni mogu biti angažirani, ali moraju imati stručna znanja i vještine, biti certificirani i primjenjivati stručna pravila. Pružanje usluga podrazumijeva primjenu svih postupaka, što se definira već u postupku izrade tendera za nadmetanje. Angažman vanjskih pružatelja usluga mora obuhvatiti sve aktivnosti, od izrade prijedloga angažmana i plana u 2015. g. do izvještavanja uprave/NO[2] i odbora za reviziju te način praćenja poduzimanja korektivnih mjera i aktivnosti, kako to radi i interna revizija u organizaciji.

2. STRUČNI OKVIR ZA DEFINIRANJE ANGAŽMANA I IZRADU PLANA RADA INTERNE REVIZIJE

2.1. Interni revizori moraju poznavati stručni okvir, a interna revizija mora imati dokumente na temelju kojih će se provoditi planiranje angažmana i rada

U MOPD-u i drugim strukovnim pravilima te zakonima i aktima organizacije i dokumentima interne revizije utvrđuje se način definiranja angažmana i proces izrade plana rada interne revizije. Proces definiranje angažmana i plana treba se provoditi sukladno stručnom okviru. Stručni okvir može se podijeliti na pravila koja ga čine u užem i širem smislu. Pravila u užem smislu su Etički kodeks, definicija i standardi te strukovna pravila koja definiraju strukovna udruženja internih revizora IIA Global, ECIIA i HIIR. U širem smislu u stručni okvir, pored navedenog, mogu su ubrojiti zakoni i propisi kojima se definira rad interne revizije i korporativna pravila te dokumenti koje je utvrdila sama interna revizija. U samoj definiciji interne revizije[3] može se naći više obveza, ciljeva i zadataka i obveza, koji se trebaju definirati godišnjim angažmanom: savjetodavna aktivnost, dodana vrijednost, poboljšanje poslovanja organizacije, ispunjavanje ciljeva, procjenjivanje i poboljšanje djelotvornosti upravljanja rizicima, kontrole i korporativnog upravljanja. U

[1] IIA - HIIR: Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja 2011. (MOPD), (Pojmovnik standarda), HIIR; Zagreb 2012.

[2] Napomena: Termin "uprava/NO" - u Zakonu o trgovačkim društvima omogućen je jednorazinski i dvorazinski ustroj trgovačkog društva, s upravom i nadzornim odborom kao posebnim organima trgovačkog društva ili kao jednim organom koji je ujedno uprava i nadzorni odbor.

[3] Isto: str. 2.

svim ovim dokumentima može se pronaći elemenata prema kojima se može planirati godišnji angažman i rad interne revizije u 2015. g.

3. GODIŠNJI ANGAŽMAN I PLAN RADA INTERNE REVIZIJE

3.1. Zašto je potrebno definirati godišnji angažman i koja je svrha izrade godišnjeg plana rada interne revizije?

Interna revizija je obvezna definirati angažman i izraditi plan u 2015. g. Planiranje angažmana omogućava internim revizorima lakše i bolje definiranje plana rada. Planiranje angažmana i rada treba se razmatrati u širem kontekstu, uzimajući u obzir i druge obveze te ciljeve i zadatke interne revizije. Proces planiranja se može podijeliti u dva dijela: aktivnosti na definiranju godišnjeg angažmana i na izradi plana interne revizije u 2015. g. Planiranje angažmana može biti višeznačno - obuhvaća više zadataka i aktivnosti. U MOPD 2007., 2009. i 2011. g. definiran je način angažmana interne revizije, izravno ili neizravno u nekoliko smjernica, koje se odnose na proces planiranja provođenja pojedine revizije. Planiranje angažmana je definirano u Preporuci za rad 2200-1 - "Planiranje angažmana[4] (Provedba interne revizije)". "Angažman - Poseban zadatak, zadaća ili pregled za internu reviziju kao što je interna revizija, provjera samoprocjenjivanja, istraživanje prijevara ili savjetovanje. Angažman može obuhvaćati višestruke zadatke ili radnje koji su osmišljeni tako da ostvare poseban skup povezanih ciljeva." Proces definiranja angažmana je sastavni dio aktivnosti na pripremi, izradi i donošenju plana, koji se definira programom aktivnosti. U programu aktivnosti trebaju se navesti aktivnosti i zadaci te rokovi, način rada, obuhvat, obveze i odgovornosti koji su utvrđeni u stručnom okviru i aktima organizacije i interne revizije. Definiranje aktivnosti na razini organizacije je zadatak uprave/NO, a za internu reviziju je to zadatak direktora. U aktivnostima se treba navesti i način suradnje i koordinaciju aktivnosti s odborom za reviziju i upravom/NO. Budući da nema drugih standarda i preporuka, za definiranje angažmana mogu se koristiti standardi i preporuke koje definiraju proces planiranja angažmana prilikom provođenja pojedine revizije - pružanja usluga i davanje mišljenja o uvjerenju (davanje preporuka i prijedloga – korektivnih mjera i aktivnosti).

Planiranje godišnjeg angažmana i rada interne revizije je stručno zahtjevan proces koji zahtijeva od direktora i internih revizora odgovarajuća stručna znanja, tehnike i metode planiranja te poznavanje organizacije, procesa upravljanja i poslovnih procesa. U procesu pripreme direktor interne revizije treba utvrditi ciljeve i zadatke, prioritete, ekonomično i racionalno korištenje resursa, način davanja mišljenja o uvjerenju, fokusirati se na relevantna područja za ocjenu internih kontrola i upravljanja rizicima te korporativnog upravljanja. U MOPD-u je definirana uloga i zadaci direktora i internih revizora. U standardu interne revizije - 2030 – Upravljanje resursima[5] utvrđena je obveza direktora interne revizije "Glavni revizor mora osigurati primjerenost resursa za internu reviziju, dostatnost te učinkovito raspoređivanje u svrhu postizanja odobrenog plana." U tumačenju za implementaciju ovog Standarda, termin "primjereni" odnosi se na znanje, vještine i ostale sposobnosti potrebne za realizaciju, odnosno provođenje revizije, a termin "dostatni" odnosi se na količinu resursa. Resursi su učinkovito raspoređeni kada se koriste na način koji optimizira ostvarenje odobrenog plana. Također, podrazumijeva se da se dobro upravlja aktivnostima interne revizije na učinkovit način, ako interna revizija ostvaruje dodanu vrijednost organizaciji i svim zainteresiranim stranama na temelju rezultata rada i provođenja korektivnih mjera i aktivnosti te kada "daje objektivno i relevantno jamstvo i doprinosi učinkovitosti i djelotvornosti korporativnog upravljanja, upravljanja rizicima i kontrolnih procesa."[6]

Planiranje godišnjeg angažmana i plana treba se provoditi na temelju prije definiranih kriterija[7], na primjer: procjena i upravljanje rizicima, rezultata provedenih revizija, zahtjeva uprave/NO ili odbora za reviziju, regulatornih tijela, agencija, HNB, burze, zakonskih obveza, mogućnosti pogrešaka i prijevara, procjene internih kontrola i korporativnog upravljanja itd.

U fazi pripreme izrade plana potrebno je navesti ciljeve i zadatke, obuhvat aktivnosti, utvrditi značajne rizike i poslovna područja, prioritetne revizije, način njihova provođenja, raspon testiranja i analiziranja informacija, način prikupljanja dokaza i definiranja nalaza, oblikovanje trajne radne dokumentacije, oblik i sadržaj izvještaja o provedenoj internoj reviziji, praćenje provođenja angažmana i plana te korektivnih mjera i aktivnosti. U fazi izrade plana mora se predvidjeti način praćenja realizacije angažmana i plana interne revizije, radi praćenja realizacije ciljeva i zadataka, što je ujedno i dio kontrole rada interne revizije i na taj način se definira i povratna veza između plana i kontrole. Kontrolom izvršenja može se provoditi korekcija plana za tekuću godinu i raditi ocjene ostvarenja do kraja godine te davati procjene i utjecati na definiranje ciljeva i zadataka u sljedećoj godini. Samoprocjenjivanje i procjenjivanje rada trebalo bi biti definirano angažmanom i planom.

3.2. Proces definiranja angažmana i plana rada u 2015. g.

Budući je planiranje prva faza u procesu upravljanja, a posljednja nadzor/kontrola, planiranje angažmana i definiranje plana interne revizije mora omogućavati revizorima i upravi/NO i drugim korisnicima transparentan način rada interne revizije i komunikaciju sa svim zainteresiranim stranama. Svaka faza procesa planiranja zahtijeva provođenje aktivnosti od strane direktora i internih revizora te koordinaciju sa svim sudionicima. Godišnji angažman i plan u 2015. g. su i sredstvo komunikacije s odborom za reviziju, upravom/NO i zainteresiranim stranama te omogućavaju bolju komunikaciju svih sudionika. Zato interni revizori moraju imati dobre komunikacijske vještine u govoru i pisanju, kako bi mogli jasno i učinkovito objasniti ciljeve angažmana, procjene, zaključke i preporuke interne revizije.[8]

Angažmanom se definiraju svi značajni čimbenici za rad interne revizije koji se utvrđuju i u planu. U Povezanom standardu 2230 - Raspodjela resursa angažmana, treba se provoditi i "odrediti odgovarajuća sredstva za postizanje ciljeva angažmana. Osiguravanje potrebnog osoblja trebalo bi se temeljiti na procjeni prirode i složenosti svakog angažmana, vremenskih ograničenja i raspoloživih resursa."[9] U Povezanom standardu 2200 - Planiranje rada interne revizije[10], definirano je da "Interni revizori trebaju razviti i evidentirati plan za svaku aktivnost, uključujući raspon, ciljeve, vremenski raspored i dodjeljivanje resursa." Prilikom izrade godišnjeg plana potrebno je planirati dovoljan broj dana za stručno usavršavanje internih revizora i za licenciranje certifikata za ovlaštenog internog revizora. Svaki interni revizor bi godišnje trebao iskoristiti 20 - 30% radnog vremena za dodatna usavršavanja i dobivanje novih znanja. Direktor interne revizije

[4] IIA - HIIR: Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja 2011. (Pojmovnik standarda), HIIR; Zagreb 2012.

[5] Isto: str. 27.

[6] Isto: str. 26.

[7] Vidi: Chambers, Richard F.: Procjenjivanje rizika i planiranje revizije *(engl. Assessing Risk in Audit Planning),* prezentacija na Konferenciji ECIIA 2004. u Istanbulu.

[8] Isto: str. 323.

[9] Isto: str. 171.

[10] Isto: str. 249.

je zadužen za pripremu godišnjeg angažmana u 2015. g., koji treba razmotriti odbor za reviziju i predložiti ga za prihvaćanje upravi/NO. Angažman je sastavni dio godišnjeg plana i sve što je njime definirano trebalo bi biti sadržano u planu. Direktor interne revizije je zadužen za provođenje aktivnosti na pripremi godišnjeg angažmana i plana.

4. PLANIRANJE ANGAŽMANA I PLANA RADA INTERNE REVIZIJE

4.1. Proces planiranja angažmana i rada rada interne revizije treba se fokusirati na značajne rizike i poslovna područja u kojima se trebaju provoditi revizije

Planiranje angažmana i rada interne revizije u 2015. g. provodi se na temelju procjene i rangiranja rizika i provođenja internih revizija u kojima su značajni rizici, kako bi mogla dati odgovore upravi/NO o stanju i upravljanju rizicima, internim kontrolama i korporativnom upravljanju. U Standardu 2010 – Planiranje[11], "Glavni revizor mora utvrditi planove na temelju rizika kako bi se odredili prioriteti interne revizije koji su dosljedni ciljevima organizacije." U tumačenju se navodi "Glavni revizor je odgovoran za razvijanje plana na temelju procjene rizika. Glavni revizor uzima u obzir okvir organizacije za upravljanje rizicima, uključujući i razine spremnosti na rizik koje menadžment određuje za različite aktivnosti ili dijelove organizacije. Ako takav okvir ne postoji, glavni revizor koristi svoju prosudbu rizika nakon savjetovanja s višim menadžmentom i odborom."

U Povezanom standardu 2200-1 – Planiranje rada, definirano je da "Interni revizori trebaju razviti i evidentirati plan za svaku aktivnost, uključujući raspon, ciljeve, vremenski raspored i dodjeljivanje resursa."[12] Da bi se to moglo kvalitetno provoditi interni revizori trebaju prikupiti dovoljno relevantnih i kvalitetnih informacija - pouzdanih i točnih.

Planiranje angažmana i rada interne revizije u 2015. g. moguće je provoditi u kontekstu izražavanja uvjerenja, što podrazumijeva definiranje programa provođenja internih revizija. Program se može utvrditi provođenjem sljedećih aktivnosti:

- *utvrđivanje popisa internih revizija*
- *utvrđivanje popisa poslovnih područja*
- *procjenjivanje i rangiranje rizika*
- *utvrđivanje popisa prioritetnih poslovnih područja*
- *utvrđivanje popisa prioritetnih internih revizija i*
- *utvrđivanje prijedloga programa provođenja internih revizija.*

Ovakav pristup planiranju godišnjeg angažmana i plana temelji se na procjeni rizika i fokusiranju rada interne revizije na relevantna poslovna područja. Provođenjem navedenih šest aktivnosti interna revizija utvrđuje interne revizije koje treba provesti u 2015. g.

5. POPIS INTERNIH REVIZIJA

5.1. Utvrđivanje popisa internih revizija je prvi korak u procesu definiranja godišnjeg angažmana i plana rada i programa provođenja revizija

Svaka interna revizija trebala bi imati popis internih revizija koje bi se mogle provoditi u organizaciji. Popis mogućih internih revizija *Audit Universe*[13] trebalo bi se izraditi tijekom svibnja za sljedeću godinu, ali pri tome se ne smije koristiti popis iz prethodnih godina. Broj mogućih internih revizija može biti i nekoliko stotina, što zavisi o veličini organizacije, djelatnosti, informatiziranosti, centraliziranosti ili decentraliziranosti poslovanja, dubini organizacije sl. Popis treba obuhvatiti sve interne revizije na razini organizacije (slika 1.).

Red. br.	Naziv interne revizije
1.	IR nabavnog poslovanja
2.	IR dugotrajne imovine
3.	IR prodaje, IR nabave
n...	

Popis internih revizija mora biti napravljen na način kojim se mogu lakše identificirati i povezati interne revizije, rizici i utvrditi prioritetna poslovna područja i interne revizije. Direktor interne revizije je zadužen za izradu popisa, u čemu mu trebaju pomoći interni revizori. Prijedlog popisa treba razmotriti odbor za reviziju. Odbor može dati svoje mišljenje, što može biti korisno za internu reviziju, jer na taj način dobiva informaciju i razmišljanje o ciljevima i zadacima te obuhvatu angažmana, mjestu i ulozi interne revizije u organizaciji i u procesu nadzora i upravljanja, potrebnim resursima i sl. Interna revizija treba razmotriti mišljenje odbora, ali samostalno treba izraditi konačni popis.

6. POPIS POSLOVNIH PODRUČJA

6.1. Proces utvrđivanja poslovnih područja se provodi kako bi se dobio relevantan pregled i interna revizija svoj rad fokusirala na značajna poslovna područja

Broj poslovnih područja u pojedinoj organizaciji može biti velik i zato je ponekad dobro primijeniti kriterije koji nam mogu poslužiti za kvalitetnu izradu popisa poslovnih područja. To mogu biti, na primjer: kriteriji utjecaja poslovnog područja na poslovanje (troškovi/rashodi, prihodi, tržišni položaj, tržišni položaj i tendencije), značajni rizici, utjecaj na interne kontrole i korporativno upravljanje i sl. Utvrđivanje popisa treba se provoditi na temelju akata organizacije i drugih akata kojima se definiraju poslovna područja. Popis poslovnih područja provodi se tijekom svibnja i lipnja, na sljedećem obrascu (slika 2.):

Red. br.	Naziv poslovnog područja
1.	Računovodstvo/Financije
2.	Proizvodnja
3.	Nabava/prodaja
...n.	

Redni broj poslovnog područja u popisu ne znači i rangiranje poslovnih područja u kontekstu definiranja godišnjeg angažmana i programa provođenja revizija. Utvrđivanje popisa internih revizija, interna revizija provodi samostalno.

7. PROCJENJIVANJE I RANGIRANJE RIZIKA

7.1. Procjenjivanje i rangiranje rizika je značajna aktivnost na temelju koje se utvrđuje program provođenja internih revizija u 2015. g.

Interna revizija treba imati popis rizika, kao što ima i popis internih revizija. Popis može obuhvatiti i nekoliko stotina rizika, sve zavisi od veličine organizacije, složenosti poslovanja, broju organizacijskih jedinica (d.o.o.) i poslovnih područja. Cilj izrade popisa i procjenjivanja i rangiranja rizika je utvrđivanje poslovnih područja kojima se treba dati prioritet u provođenju revizija. Procjenjivanje rizika se provodi

[11] Isto: str. 99.

[12] Isto: str. 161.

[13] Domenu interne revizije *(engl. Audit Universe)* možda je najbolje definirao Griffiths, David: Risk Based Internal Auditing, version 1.0.1, www.internalaudit.biz, 15. 3. 2006., str. 42. "To je popis revizija potrebnih da pruže razumno jamstvo da se dobro upravlja sa svim rizicima."

za potrebe planiranja godišnjeg angažmana i rada interne revizije (engl. *Risk - Based Approach*) i za provođenje pojedine revizije *(*engl. *Risk Based Plan)*[14]. Procjenjivanje i upravljanje rizicima temeljna je zadaća menadžmenta i uprave/NO. Za uspješno upravljanje rizicima oni trebaju utvrditi 10 najznačajnijih rizika (Turnbull smjernice (*engl. Turnbull Guidelines*).[15] Utvrđivanjem 10 najznačajnijih rizika i dobrim upravljanjem menadžment i uprava/NO mogu biti sigurni da će se rizici kretati na prihvatljivoj razini. Upravljanjem velikim brojem rizika, koji nemaju značajan učinak ili vjerojatnost, ne daje im garanciju za uspješan način upravljanja.

Često puta prilikom izrade popisa rizika - identifikacije rizika, više se navode uzroci i posljedice, odnosno ne prepoznaju se rizici. Zato je uputno kad se radi popis rizika inzistirati da se najprije koristi riječ rizik, a potom navode ostala obilježja. Procjenjivanje rizika može se provoditi na temelju Standarda za upravljanje rizicima[16], posebnih metoda, softvera, matrice rizika i mape rizika. Za procjenjivanje rizika najbolje je koristiti što manje kriterija, na primjer, vjerojatnost i učinak u rasponu od 1 do 10, pri čemu procjena 10 znači veliku potrebu za provođenjem interne revizije gdje se rizik pojavljuje. Procjenjivanje i rangiranje rizika se provodi tijekom rujna 2015. g. na temelju umnoška vjerojatnosti i učinka (slika 3.).

Red. br.	Naziv rizika	Vjerojatnost	Učinak	Rang rizika (3 x 4)
1	2	3	4	5
1.	Rizik tržišta i konkurencija			
2.	Rizik kretanja Eura			
3.	Rizik poslovanja – operativni rizik			
...n.				

Na temelju provedene procjene utvrđuje se rang lista 10-ak najznačajnijih rizika. Najviše rangirani rizici zahtijevaju odgovarajuću pozornost interne revizije određenim poslovnim područjima u kojima se pojavljuju i u kojima će biti potrebno provesti revizije u 2015. g. Procjenu i rangiranje rizika direktor interne revizije treba prezentirati odboru za reviziju, koji može dati svoje mišljenje. Interna revizija treba razmotriti mišljenje odbora, ali konačnu procjenu i rangiranje provodi samostalno.

8. POPIS PRIORITETNIH POSLOVNIH PODRUČJA

8.1. Prilikom utvrđivanja popisa prioritetnih poslovnih područja dolazi do izražaja kvaliteta rada u prethodnim aktivnostima i poznavanje organizacije i poslovnih područja

Prilikom planiranja angažmana i rada interne revizije potrebno je fokusirati se na poslovna područja koja su rangirana s najvećim rizicima. Angažman i plan rada interne revizije definira se na temelju prioritetnih poslovnih područja u kojima će se provoditi interne revizije u 2015. g. Utvrđivanje popisa prioritetnih poslovnih područja provodi se na temelju najznačajnijih rizika - ranga rizika i poslovnih područja u kojima se oni pojavljuju. Utvrđivanje popisa treba se provoditi tijekom rujna/listopada 2014. g na sljedeći način (slika 4.).

Rang rizika	Naziv prioritetnog poslovnog područja
1.	a)
	b)
	c)
2.	a)
	b)
	c)
3.	a)
	b)
	c)
...n.	a)

Budući da je prethodno utvrđeno 10-ak značajnih rizika, a za svaki rizik se može utvrditi 2 - 3 prioritetna poslovna područja, ukupno se može utvrditi i do 30-ak područja u kojima se treba provoditi revizija u 2015. g. To često puta može biti puno i zato se treba fokusirati na poslovne procese, s većim rizicima, u pojedinom području, kao što je naprijed navedeno. Direktor interne revizije treba upoznati odbor za reviziju s popisom prioritetnih poslovnih područja. Kao i u cijelom postupku, interna revizija treba inzistirati na svojim procjenama i popisima, mada treba uvažavati i mišljenje odbora za reviziju i uprave/NO, kako bi lakše uskladila angažman i plan interne revizije u 2015. g.

9. POPIS PRIORITETNIH INTERNIH REVIZIJA

9.1. Popis prioritetnih internih revizija se utvrđuje na temelju ranga rizika i prioritetnih poslovnih područja u kojima se pojavljuju značajni rizici, radi definiranja područja u kojima će se provoditi interne revizije u 2015. g.

Utvrđivanje popisa prioritetnih internih revizija se provodi prema rednom broju prioritetnog poslovnog područja u kojem bi se trebalo provoditi revizije u 2015. g. U svakom području može se provesti nekoliko vrsta internih revizija. Zato se u konačnom popisu prioritetnih internih revizija treba fokusirati na reprezentativne revizije. Obično je najteže utvrditi odgovarajuće i reprezentativne interne revizije koje će na najbolji način dati povratne informacije upravi/NO i odboru za reviziju o stanju u pojedinom poslovnom području ili procesu te o upravljanju rizicima, sustavu internih kontrola i korporativnom upravljanju. Odgovarajuće i reprezentativne interne revizije mogu se utvrditi na temelju procjene rizika u poslovnim područjima i procesima na naprijed navedeni način. Utvrđivanje popisa prioritetnih internih revizija treba se provoditi tijekom listopada 2014. g., na sljedeći način (slika 5).

Red. br.	Naziv interne revizije	Red. br. prioritetnog poslovnog područja
1	**2**	**3**
1.	IR	1.
2.	IR	1.
3.	IR	1.
...n.	IR	2.

Direktor interne revizije zadužen je za izradu popisa prioritetnih internih revizija. O popisu treba upoznati odbor za reviziju, koji može dati svoje mišljenje. Interna revizija treba razmotriti mišljenje odbora, jer će poslije morati provesti usklađivanje i izraditi prijedlog

[14] IIA - HIIR: Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja 2007. (MOPD), HIIR; Zagreb 2009., str. 355.

[15] www.frc.org.uk

[16] AIRMIC i ALARM, IRM: A Risk Management Standard, London, 2002.

programa provođenja internih revizija, koji je sastavni dio angažmana i plana u 2015. g.

10. PROGRAM PROVOĐENJA INTERNIH REVIZIJA

10.1. Prijedlog programa provođenja internih revizija u 2015. g. se izrađuje na temelju popisa prioritetnih internih revizija i jedan je od ključnih dokumenata za definiranje angažmana i plana rada interne revizije u sljedećoj godini

Svih pet naprijed navedenih aktivnosti provođene su kako bi se moglo utvrditi prijedlog programa provođenja internih revizija u 2015. g. Utvrđivanje prijedloga provodi se na temelju popisa prioritetnih internih revizija krajem listopada 2014. g. Direktor interne revizije je zadužen za utvrđivanje prijedloga programa. Prijedlog programa sadrži popis internih revizija, ime i prezime voditelja tima koji je zadužen za provođenje pojedine revizije te članova tima, termin za provođenje svake revizije. Program može sadržavati i druge informacije značajne za bolju identifikaciju objekta i predmeta revizije. Broj internih revizija zavisi od resursa, obuhvata revizija, složenosti i potrebe za provođenjem određenih revizija. Prijedlog godišnjeg programa može se pripremiti na sljedećem obrascu (slika 6.).

Red. br.	Naziv interne revizije	Voditelj tima	Članovi tima	Termin
1.	2	3	3	4
1.				
2.				
3.				
...n.				
UKUPNO				

Prilikom definiranja programa potrebno je ostaviti dovoljno vremena (20 - 30%), za provođenje *ad hoc* internih revizija, prema zahtjevima uprave/NO. Provođenje programa pretpostavlja uključivanje i usklađivanje s drugim sudionicima provođenja revizija. Neadekvatno planiranje i koordinacija rada može uzrokovati neuspjeh i neostvarivanje željenih ciljeva i očekivanja interne revizije i korisnika te nepotrebne troškove.

U Preporukama za rad 2340-1 - Nadzor angažmana, definirano je da se treba planirati i "nadzirati kako bi se osiguralo postizanje ciljeva, zajamčila kvaliteta te kako bi se osoblje usavršavalo."[17] Mada se i ovdje radi o praćenju angažmana provođenja pojedinačne revizije, može se utvrditi analogija i za praćenje godišnjeg angažmana i plana. Preporukama za rad 1300-1 - Program osiguranja kvalitete i unapređenja[18], direktor interne revizije je zadužen za uspostavljanje i održavanje programa osiguranja kvalitete i unapređenja. Također, u Standardu 1100 - Neovisnost i objektivnost interne revizije[19], naglašava se "Narušavanje neovisnosti (i objektivnosti, op. autora) moraju se rješavati na razini pojedinog revizora, angažmana te na funkcionalnoj i organizacijskoj razini."

11. USKLAĐIVANJE I DONOŠENJE PLANA RADA INTERNE REVIZIJE

11.1. Proces usklađivanja i donošenja plana rada interne revizije je i proces komunikacije u kojem se formalno i neformalno razmjenjuju informacije, mišljenja i stavovi s odborom za reviziju, upravom/NO i drugim zainteresiranim stranama

Usklađivanje angažmana i plana rada interne revizije mora biti definirana aktima organizacije i dokumentima interne revizije. U njima se trebaju definirati rokovi i radnje za razmatranja i usklađivanja prijedloga angažmana i plana u 2015. g. od strane odbora za reviziju, uprave/NO. Postupak usklađivanja bi se trebao provoditi u studenome 2014. g.

U MOPD-u je definiran način komunikacije direktora interne revizije s upravom/NO i odborom za reviziju. U Preporukama za rad 111-1 - Interakcija s odborom[20] definiran je način komunikacije direktora interne revizije s odborom.[21] U aktima organizacije (povelja/pravilnik o internoj reviziji, poslovnici o radu odbora za reviziju ili uprave/NO, zatim dokument o izradi i donošenju godišnjih planova i sl.) i dokumentima interne revizije treba se detaljnije definirati postupak usklađivanja godišnjeg angažmana i plana interne revizije. Odbor za reviziju bi, također, svojim poslovnikom o radu trebao utvrditi obveze i zadatke na usklađivanju i donošenju godišnjeg angažmana i plana interne revizije. Budući da se u planu definiraju ciljevi i zadaci angažmana, usuglašavanje je potrebno provesti po svakoj točki angažmana i plana interne revizije. U postupku usklađivanja trebalo bi razmotriti uvjete i proceduru za izmjene i dopune godišnjeg plana te definirati način usklađivanja operativnih planova: polugodišnjeg, kvartalnog ili mjesečnog. Tijekom 2015. g. može se provoditi dinamičko usklađivanje programa provođenja internih revizija (kvartalno i mjesečno).

Dokumentima koji definiraju postupak donošenja plana interne revizije u 2015. g. moraju imati rokove i sudionike, kako bi bio proveden sukladno aktima i na vrijeme. Cijeli postupak bi se trebao provoditi u studenome 2014. g., paralelno s aktivnostima organizacije na donošenju poslovnog plana za 2015. g. Postupak donošenja plana nije posebno definiran u MOPD-u. Međutim, u Preporuci za rad 2240.A1-1 - Odobrenje programa rada[22] definira se procedura za donošenje pojedinačnog programa rada. "Programi rada trebaju ustanoviti procedure za utvrđivanje, analizu, vrednovanje i evidentiranje informacija tijekom angažmana. Program rada treba biti odobren prije početka rada, a sve prilagodbe trebaju biti ažurno odobrene." Iz ove preporuke može se izvući zaključak o načinu postupanja prilikom donošenja godišnjeg plana.

Direktor interne revizije je zadužen za komunikaciju s odborom za reviziju i upravom/NO u postupku donošenja plana. Konačni prijedlog plana rada u 2015. g. mora razmatrati odbor za reviziju i dati svoje mišljenje i preporuku upravi/NO za usvajanje. U slučaju da odbor za reviziju ima primjedbi, prijedloga ili sugestija, potrebno ih je razmotriti i izraditi konačni plan i ponovno ga dati na razmatranje odboru za reviziju. Usklađeni i verificirani prijedlog godišnjeg plana interne revizije u 2015. g. s mišljenjem i preporukama odbora za reviziju treba razmatrati uprava/NO. Najbolje bi bilo da se plan interne revizije integralno razmatra i donosi s godišnjim poslovnim planom

[17] IIA - HIIR: Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja 2007. (MOPD), HIIR; Zagreb 2009., str. 191.

[18] Isto: str. 75.

[19] Isto: str. 17.

[20] Isto: str. 49.

[21] Odbor u kontekstu MOPD može biti: odbor za reviziju, uprava ili nadzorni odbor.

[22] IIA - HIIR: Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja (MOPD) 2007, HIIR, Zagreb 2009., str. 256.

organizacije. Europska konfederacija instituta internih revizora (ECIIA) i Europska federacija organizacija menadžera za upravljanje rizicima (FERMA) donijeli su Smjernice za članove uprave/NO i odbora za reviziju za primjenu Osme europske direktive Zakona o trgovačkim društvima (DIRECTIVE 2006/43/EC–Art. 41-2b).[23] U Smjernicama se navodi da odbor za reviziju odobrava godišnji plan interne revizije, što nije sukladno Zakonu o trgovačkim društvima.

12. STRUKTURA I SADRŽAJ GODIŠNJEG PLANA RADA INTERNE REVIZIJE

12.1. Struktura i sadržaj godišnjeg plana rada interne revizije u 2015. g. moraju biti sukladni definiranom angažmanu te obvezama, ciljevima i zadacima interne revizije, strukovnim pravilima, aktima organizacije i dokumentima interne revizije

Sve bitne točke angažmana i rada interne revizije u 2015. g. trebaju biti definirane u planu interne revizije na odgovarajući način. Plan je pisani dokument o angažmanu i radu interne revizije u 2015. g. Struktura i sadržaj plana trebaju biti definirani aktima organizacije i dokumentima interne revizije - povelji i priručniku za rad interne revizije i drugim dokumentima. Interna revizija mora imati godišnji plan s definiranom strukturom i sadržajem. To ne može biti prezentacija, tablice ili drugi oblik, nego pisani planski dokument sa svim bitnim elementima, koji su utvrđeni u stručnim pravilima interne revizije. Radi transparentnosti rada i bolje komunikacije sa svim sudionicima, o planu rada interne revizije u 2015. g. trebale bi biti upoznate sve zainteresirane strane u organizaciji. Plan rada i izvještaji o radu interne revizije mogu se staviti i na intranet organizacije.

Na temelju godišnjeg angažmana i plana u 2015. g., interna revizija dobiva podršku za svoj rad od strane odbora za reviziju i uprave/NO, koristi resurse, ostvaruje korodinaciju svojih aktivnosti i komunicira sa svim sudionicima i zainteresiranim stranama. Direktor je zadužen za oblikovanje i definiranje strukture i sadržaja plana, sukladno aktima i dokumentima organizacije i interne revizije.

Plan rada interne revizije u 2015. g. može imati sljedeću strukturu i sadržaj:

- *Uvod*
- *Ocjenu stanja razvoja interne revizije*
- *Značajni nalazi po prethodno provedenim internim revizijama i poslovni rizici*
- *Osnovni ciljevi i zadaci angažmana interne revizije*
- *Program provođenja internih revizija*
- *Izvještavanje o provedenim internim revizijama i davanje mišljenja o uvjerenju*
- *Praćenje i izvještavanje o poduzetim korektivnim mjerama i aktivnostima*
- *Samoprocjenjivanje i procjenjivanje rada interne revizije i internih kontrola*
- *Organizacija, financijska sredstva, kadrovi i stručno usavršavanje*
- *Način izvještavanja o radu interne revizije (kvartalno, polugodišnje i godišnje)*
- *Zaključna razmatranja i prijedlozi za poboljšanje rada interne revizije.*

Navedena struktura i sadržaj plana mogu se prilagođavati konkretnoj situaciji i obvezama te ciljevima i zadacima i načinu rada interne revizije u organizaciji. U zaključnom dijelu plana rada interne revizije u 2015. g. i zaključcima odbora za reviziju i uprave/NO, može se navesti način praćenja njegove realizacije.

[23] www. eciia.eu.

NARUČITE NAJNOVIJE IZDANJE HZRIF-a

INTERNA REVIZIJA
Autori: prof. dr. sc. Boris Tušek
prof. dr. sc. Lajoš Žager
dr. sc. Ivana Barišić

Redaktor: prof. dr. sc. Boris Tušek

475 stranica, tvrdi uvez

Knjiga ***Interna revizija*** bavi se internom revizijom kao internim nadzornim mehanizmom korporativnog upravljanja, s posebnim naglaskom na teorijske i metodološke aspekte interne revizije kao značajnog segmenta cjelokupne revizijske djelatnosti. Knjiga je podijeljena u šest poglavlja, a sadržava i popis literature, kazalo imena i pojmova, popis slika i tablica. Svako poglavlje knjige započinje pregledom u kojemu se ističu najznačajnije teme koje će u tom poglavlju biti obrađene, a završava s pitanjima za provjeru znanja.

Namijenjena je onima koji se bave teorijskim i praktičnim problemima interne revizije, eksterne revizije, državne revizije, računovodstva, analize i financijskog izvještavanja – internim, eksternim i državnim revizorima, računovođama, analitičarima, financijskim djelatnicima, ali može biti korisna i znatno širem krugu korisnika – menadžerima na svim razinama, članovima nadzornih i revizijskih odbora, te drugim donositeljima poslovnih odluka izvan poduzeća.

Cijena: 350,00 kuna s uključenim PDV-om

NARUDŽBENICA: online narudžbe: www.rif.hr

JOSIPA KRAŠEVAC
Ministarstvo financija RH, Porezna uprava, Zagreb

Stručni članak UDK 336.2

Obveza čuvanja porezne tajne – pravilo i iznimke

Načela oporezivanja propisana Općim poreznim zakonom u bitnom se dijelu oslanjaju na načela općeg upravnog postupka propisana Zakonom o upravnom postupku, ali pritom imaju i svoje posebnosti. Navedeno se posebno odražava kod obveze čuvanja porezne tajne.
Svi podaci iz poreznog postupka u pravilu se smatraju poreznom tajnom koju su obvezne čuvati sve službene osobe poreznog tijela, vještaci i druge osobe koje su uključene u porezni postupak. Iznošenjem podataka koji se smatraju poreznom tajnom može se nanijeti znatna šteta poreznom obvezniku, pa se ti podaci moraju štititi.
Iznimke od obveze čuvanja porezne tajne kojima se ne narušava institut porezne tajne potvrđuju pravilo i važnost obveze čuvanja porezne tajne koja je jedno od temeljnih načela u poreznom postupku.

1. UVOD

Porezni postupak je poseban oblik upravnog postupka koji je uređen pravnim pravilima koja imaju svoja načela.

Načelo (engl. *principle,* njem. *Prinzip, Grundsatz*) je temeljno pravilo, rukovodeća ideja koja postoji u pravu. Često se pomoću općih pravnih načela obavljaju korekcije pravnih odnosa tamo gdje se nailazi na nedostatak normiranosti, odnosno tamo gdje bi formalna primjena pravnih normi dovela do nepravednih rezultata.

Opći porezni zakon (Nar. nov., br. 147/08., 18/11., 78/12., 136/12. i 73/13., u nastavku: OPZ) je poseban postupovni zakon koji se primjenjuje na porezni postupak. Ovaj Zakon uređuje odnos između poreznih obveznika i poreznih tijela koja primjenjuju propise o porezima i drugim javnim davanjima, ako posebnim zakonima o pojedinim vrstama poreza i drugim javnim davanjima nije uređeno drugačije i predstavlja zajedničku osnovu poreznog sustava.

OPZ utvrđuje **skup načela oporezivanja** koja su propisana u Glavi II. OPZ-a (članci 5. do 11.), a koja porezno tijelo treba poštovati prilikom utvrđivanja i naplate poreza odnosno provođenja poreznog postupka.

Navedenim odredbama OPZ-a utvrđena su sljedeća načela:

1. načelo zabrane retroaktivne primjene poreznih propisa
2. načelo zakonitosti
3. načelo utvrđivanja materijalne istine
4. načelo ekonomičnosti i efikasnosti poreznog postupka
5. načelo pružanja pomoći sudionicima (poreznim obveznicima) u poreznom postupku
6. načelo službene uporabe jezika i pisma
7. načelo prava na očitovanje poreznog obveznika
8. načelo odnosno obveza čuvanja porezne tajne
9. načelo odnosno obveza postupanja u dobroj vjeri i
10. načelo gospodarskog pristupa.

Načelo odnosno **obveza čuvanja porezne tajne** se primjenjuje kao pravilo u poreznom postupku. Međutim, to pravilo ima i svoje iznimke.

2. POREZNA TAJNA KAO PRAVILO U POREZNOM POSTUPKU

Člankom 8. Općeg poreznog zakona (Nar. nov., br. 147/08., 18/11., 136/12. i 73/13. - u nastavku: OPZ), uređen je institut porezne tajne. Odredbom članka 8. stavka 1. definiran je pojam porezne tajne na način da se poreznom tajnom smatraju svi podaci koje porezni obveznik iznosi u poreznom postupku te svi drugi podaci u vezi s poreznim postupkom kojima porezno tijelo raspolaže. Iz navedene odredbe proizlazi da su **svi podaci iz poreznog postupka** porezna tajna, neovisno o tome je li ih sam porezni obveznik prijavio ili iznio tijekom postupka ili ih je saznalo porezno tijelo. Iznošenjem podataka koji se smatraju poreznom tajnom može se nanijeti materijalna i nematerijalna šteta poreznom obvezniku pa se institutom porezne tajne štite njegova prava i interesi.

Obveza čuvanja porezne tajne odnosi se na sve službene osobe poreznog tijela, vještake i druge osobe koje su uključene u porezni postupak.

Obveza čuvanja porezne tajne je povrijeđena ako se podaci koji se smatraju poreznom tajnom neovlašteno koriste ili objave.

3. IZNIMKE OD POREZNE TAJNE U CILJU OLAKŠANJA GOSPODARSKIH AKTIVNOSTI

OPZ sadrži i odredbu da se poreznom tajnom **ne smatra podatak o datumu upisa u sustav poreza na dodanu vrijednost ili ispisa iz sustava poreza na dodanu vrijednost.** Cilj navedene zakonske odredbe je poduzetnicima olakšati gospodarsko poslovanje.

Kako je uočena potreba za javno dostupnim uvidom u određene podatke kojima raspolaže Porezna uprava i koji se ne smatraju poreznom tajnom u smislu navedene zakonske odredbe, pokazalo se opravdanim dopustiti vršenje uvida u podatke o datumu upisa poreznog obveznika u sustav poreza na dodanu vrijednost ili ispisa iz sustava poreza na dodanu vrijednost putem web aplikacije koja je javno dostupna i nalazi se na službenim stranicama Porezne uprave.

Ne smatra se poreznom tajnom ni podatak o poreznim obveznicima koji su sudjelovali u "kružnim prijevarama" vezanima za porez

na dodanu vrijednost, na način da su davali lažne podatke s ciljem umanjenja svoje ili tuđe obveze poreza na dodanu vrijednost. Međutim, navedeno mora biti utvrđeno u poreznom-pravnom postupku rješenjem.

4. IZNIMKE OD OBVEZE ČUVANJA POREZNE TAJNE U SLUČAJEVIMA KADA SE MOŽE DOPUSTITI UVID U PODATKE ILI SE PODACI MOGU IZNIJETI

U članku 8. stavku 5. OPZ-a propisani su slučajevi kada se smatra da prilikom iznošenja podataka nije povrijeđen institut čuvanja porezne tajne.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se poreznom jamcu omogući uvid u podatke o poreznom obvezniku bitne za njegov odnos prema poreznom obvezniku**

U poreznom postupku zakonski porezni jamci imaju pravni interes utemeljen na odredbama OPZ-a.

Jamstvo može biti supsidijarno i solidarno. Kod supsidijarnog jamstva vjerovnik ne može zahtijevati ispunjenje obveze od jamca ako se prethodno nije pokušao namiriti od glavnog dužnika, što znači da za dug prethodno odgovara glavni dužnik pa tek onda jamac. Dakle, porezno tijelo kao vjerovnik najprije pokušava namiriti dug od glavnog dužnika pa ako u tome nije uspjelo, namiruje dug od jamca. U solidarnom jamstvu vjerovnik je ovlašten zahtijevati namirenje duga od jamca i prije nego što se pokuša namiriti od glavnog dužnika pa za vjerovnika solidarno jamstvo osigurava veći stupanj pravne sigurnosti ispunjenja obveze.

Iz odredbe članka 30. stavka 1. OPZ-a proizlazi da je **supsidijarno jamstvo** pravilo u poreznom postupku. Porezni jamac odgovara za porezni dug ako ga u roku nije platio porezni obveznik. Porezno tijelo pozvat će poreznog jamca na plaćanje poreznog duga.

Međutim, ako se izričito propiše da jamac odgovara kao jamac platac odnosno ako je jamac utajio porez ili sudjelovao u utaji poreza, na jamca se primjenjuje odredba članka 30. stavka 2. o solidarnom jamstvu, što znači da je porezno tijelo ovlašteno zahtijevati ispunjenje obveze od jamca i prije nego što se pokuša namiriti od poreznog obveznika kao dužnika.

Odredbama članaka 26. do 32. OPZ-a propisano je koji se subjekti smatraju poreznim jamcima.

Tako je, između ostaloga, u članku 27. OPZ-a propisano da onaj tko je dužan obračunavati, obustavljati, uplaćivati i prijavljivati porez u ime i za račun druge osobe, odgovara kao jamac platac za taj porez. Iz navedene odredbe članka 27. OPZ-a proizlazi da obvezu obračuna, obustavljanja, uplaćivanja i prijavljivanja poreza u ime i za račun druge osobe ima poslodavac za posloprimce, i to prema odredbama Zakona o porezu na dohodak. Kako se u navedenoj odredbi OPZ-a izričito navodi da poslodavac odgovara kao jamac platac, **na poslodavca se primjenjuju odredbe o solidarnom jamstvu** iz članka 30. stavka 2. OPZ-a.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se članove društva osoba upozna s činjenicama bitnim za oporezivanje društva**

Dva temeljna tipa trgovačkog društva su: društvo osoba i društvo kapitala. U društvu *osoba* u prvom je planu individualnost njegovih članova jer je bit društva u udruživanju osoba, a ne kapitala. Članovi su prije svega vezani svojom osobnošću i radom, a prema trećoj osobi odgovaraju solidarno cjelokupnom imovinom. U društvu osoba, za razliku od društva kapitala, članovi društva za obveze osobno su odgovorni cijelom imovinom društva, ali i vlastitom imovinom.

Najpoznatiji tipovi društva osoba koje uređuje i Zakon o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 125/11., 152/11., 111/12., 68/13.) jesu:

a) Javno trgovačko društvo (j.t.d.)
b) Komanditno društvo (k.d.) i
c) Gospodarsko interesno udruženje (GIU).

Ad. a) Javno trgovačko društvo nastaje udruživanjem dvije ili više osoba, a svaka osoba odgovara vjerovnicima društva neograničeno solidarno cjelokupnom svojom imovinom.

Ad. b) Komanditno društvo je trgovačko društvo u koje se udružuje dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom. Najmanje jedan član mora odgovarati solidarno i neograničeno cjelokupnom svojom imovinom (komplementar), a najmanje jedan član snosi rizik poslovanja samo do visine uplaćenog kapitala (komanditor). Društvo vode komplementari.

Ad. c) Gospodarsko interesno udruženje je trgovačko društvo sa svojstvom pravne osobe koje osnivaju dvije ili više fizičkih i pravnih osoba radi olakšanja i promicanja obavljanja gospodarskih djelatnosti njegovih članova, da bi poboljšale ili povećale njihov učinak, ali tako da ono za sebe ne stječe dobit.

Izuzetak od obveze čuvanja porezne tajne je upoznavanje članova društva osoba s činjenicama bitnim za oporezivanje društva.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se iznose podaci tijekom poreznog, prekršajnog ili sudskog postupka**

Obveza čuvanja porezne tajne ne bi bila povrijeđena kada bi se, primjerice, za potrebe sudskog postupka, podaci o kojima službenu evidenciju vodi Porezna uprava **dostavili sudu** na njegovo traženje.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se iznose podaci uz pisani pristanak osobe na koju se ti podaci odnose**

Porezni obveznici kojima je primjerice, poreznim rješenjem utvrđena obveza poreza na promet nekretnina, ispostavama Porezne uprave ponekad podnose zahtjeve kojima traže uvid u spis i presliku predmeta drugog poreznog obveznika koji je naveden kao parifikant (uspoređujući porezni obveznik) u zapisniku i rješenju uručenom poreznom obvezniku kako bi podnijeli žalbu na zaprimljeno porezno rješenje.

Na sadržaj koji nije propisan odredbama OPZ-a primjenjuje se Zakon o općem upravnom postupku (Nar. nov., br. 47/09., u nastavku: ZUP) kao opći postupovni zakon, a što je u skladu s odredbom članka 4. OPZ-a o supsidijarnoj primjeni ZUP-a.

Prema članku 84. Zakona o općem upravnom postupku stranke i druge **osobe koje dokažu pravni interes** imaju pravo obavijestiti se o tijeku postupka i razgledati spis predmeta te o svom trošku umnožiti akte iz spisa, osim zapisnika o vijećanju i glasovanju članova kolegijalnih tijela, nacrta rješenja i drugih akata koji su propisima označeni određenim stupnjem tajnosti ili ako je to protivno interesu stranke ili trećih osoba. Razgledavanje spisa obavlja se u službenim prostorijama javnopravnog tijela kod kojeg se vodi postupak. O odbijanju zahtjeva za razgledavanje i umnožavanje spisa donosi se rješenje.

Pri odlučivanju o dopuštanju uvida u spis predmeta porezno tijelo treba također obratiti pozornost da se ne povrijedi institut porezne tajne.

Slijedom navedenoga, **dopuštanjem uvida poreznom obvezniku u spis predmeta drugog poreznog obveznika** koji je naveden kao parifikant u zapisniku i poreznom rješenju, a bez pristanka tog drugog poreznog obveznika, povrijedila bi se obveza čuvanja porezne tajne u poreznom postupku.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se iznose podaci za potrebe naplate poreznog duga**

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se podaci daju na zahtjev drugog javnopravnog tijela koje po službenoj dužnosti traži podatke nužne za ostvarivanje prava pred tim tijelom povodom zahtjeva stranke u postupku, a koje bi inače stranka trebala sama pribaviti**

Primjerice, određeno javnopravno tijelo od Porezne uprave zatraži podatke odnosno potvrde koje izdaje Porezna uprava o stanju duga za osobe izdavatelje jamstvenih pisama iz Republike Hrvatske (fizičke i pravne osobe), koje jamče za strance za koje se vode postupci izdavanja viza i odobravanja boravka. Podaci se traže radi utvrđivanja činjenica važnih za odlučivanje u postupku izdavanja viza i odobrenja boravka za strance.

Odredbom članka 17. stavka 4. Zakona o strancima (Nar. nov., br. 130/11. i 74/13.), propisano je da se od stranca koji dolazi u privatni ili poslovni posjet fizičkoj ili pravnoj osobi u Republici Hrvatskoj može zatražiti da priloži jamstveno pismo i/ili drugi dokaz da će ta fizička ili pravna osoba snositi troškove njegova boravka u Republici Hrvatskoj, uključujući i troškove smještaja i uzdržavanja te troškove napuštanja Republike Hrvatske.

U navedenom slučaju ne bi se mogla primijeniti odredba članka 8. stavka 5. točke 6. OPZ-a jer se podaci odnosno potvrde o stanju duga ne traže za strance koji su stranke u postupku, nego za izdavatelje jamstvenih pisama. Slijedom navedenoga, ukoliko bi se na traženje drugog javnopravnog tijela izdala potvrda o **stanju duga za izdavatelje jamstvenih pisama**, bila bi **povrijeđena obveza čuvanja porezne tajne.** Obveza čuvanja porezne tajne ne bi bila povrijeđena kada bi se podaci o stanju duga dostavili drugom javnopravnom tijelu uz pisani pristanak izdavatelja jamstvenih pisama na koje se ti podaci iz potvrde odnose sukladno članku 8. stavku 5. točki 4. OPZ-a ili ukoliko bi se takve potvrde dostavile izravno izdavateljima jamstvenih pisama na njihovo traženje koje bi oni zatim mogli dostaviti tom javnopravnom tijelu koje ih treba za potrebe vođenja svoga postupka.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako ustrojstvene jedinice Ministarstva financija međusobno dostavljaju podatke koji mogu biti od utjecaja na utvrđivanje prava i obveza poreznih obveznika**

Primjerice, Porezna uprava i Carinska uprava kao unutarnje ustrojstvene jedinice Ministarstva financija međusobno dostavljaju podatke koji mogu biti od utjecaja na utvrđivanje prava i obveza poreznih obveznika.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se podaci daju na temelju ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koji su u primjeni u Republici Hrvatskoj**

Ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja su međunarodni ugovori što ih države sklapaju kako bi se izbjeglo dvostruko plaćanje poreza po istoj osnovi. Tim se ugovorima određuje pravo država ugovornica na potpuno ili djelomično oporezivanje određenih prihoda, utvrđuju se pravila za rješavanje statusa njihovih poreznih obveznika, poreznih izvora i poreznih stopa. U njima se, također, određuje i način razmjene podataka između poreznih uprava te uvjeti za povoljniju razmjenu roba, usluga, rada i kapitala između dviju država. Osim navedenoga, svrha im je i sprečavanje poreznih utaja i izbjegavanje plaćanja poreza, bilo da je riječ o pogrešnom obračunu transfernih cijena, ili nekom drugom vidu izbjegavanja plaćanja poreza.

Ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja mogu biti sklopljeni između dviju država (bilateralni ugovori), ili između više država (multilateralni ugovori).

Člankom 141. Ustava Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10. i 05/14.) propisano je da međunarodni ugovori što su na snazi, a sklopljeni su i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske i po pravnoj su snazi iznad zakona.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se podaci daju u skladu s postupkom propisanim ovim Zakonom za pružanje i dobivanje pravne pomoći**

U člancima 97. i 98. OPZ-a definira se pojam pravne pomoći u poreznim stvarima te preduvjeti i opseg pružanja pravne pomoći, ali samo u slučajevima kada porezno tijelo zatraži pravnu pomoć od drugih tijela (tijela državne uprave, područne (regionalne) samouprave i lokalne samouprave).

ZUP propisuje pravnu pomoć u upravnim stvarima u odredbama članka 26. do članka 28. Prema članku 26. ZUP-a javnopravna tijela dužna su pružati pravnu pomoć drugim javnopravnim tijelima, u granicama svojeg djelokruga i nadležnosti. Javnopravno tijelo zatražit će pravnu pomoć kad su mu potrebna saznanja o činjenicama, ispravama, podacima ili drugim dokazima kojima raspolaže drugo javnopravno tijelo ili kad zbog drugih opravdanih razloga ne može samo ili ne može pravodobno provesti potrebne radnje u postupku.

Odredbama članka 28. ZUP-a propisano je da zamoljeno tijelo može odbiti pružiti pravnu pomoć samo ako je to zakonom propisano. Ako zamoljeno tijelo utvrdi da u konkretnom slučaju mora odbiti pružanje pravne pomoći, o tome će bez odgode izvijestiti javnopravno tijelo koje je zatražilo pravnu pomoć, navodeći razloge zbog kojih se pravna pomoć uskraćuje.

Ako porezno tijelo pruža pravnu pomoć drugom javnopravnom tijelu, prilikom pružanja takve pomoći ne bi smjelo povrijediti odredbe članka 8. OPZ-a odnosno obvezu čuvanja porezne tajne. Primjerice, ako drugo javnopravno tijelo od poreznog tijela zatraži da mu se ustupe podaci o primicima fizičkih osoba koje obavljaju gospodarsku djelatnost, vode poslovne knjige i na temelju njih plaćaju porez na dohodak, porezno tijelo bi povrijedilo svoju obvezu čuvanja porezne tajne ustupajući podatke o primicima tih poreznih obveznika.

Nadalje, ako primjerice jedinica lokalne samouprave zatraži od poreznog tijela podatke o najmodavcima – fizičkim osobama s naznakom adrese stana koji su nadležnoj ispostavi Porezne uprave dostavili ugovore o najmu stana na području određenog grada, **dostavljanjem takvih podataka porezno tijelo bi povrijedilo obvezu čuvanja porezne tajne.**

Prema članku 26. Zakona o najmu stanova (Nar. nov., br. 91/96., 48/98., 66/98. i 22/06.), najmodavac je dužan ugovor o najmu stana kao i sve promjene glede visine najamnine dostaviti upravnom odjelu jedinice lokalne samouprave, odnosno Grada Zagreba te nadležnoj Poreznoj upravi. Upravni odjel jedinice lokalne samouprave nadležan za poslove stanovanja vodi popis stanova, najmodavaca, najmoprimaca i visine najamnine.

Naime, ugovore o najmu stanova porezni obveznici dostavljaju Poreznoj upravi u svrhu provođenja poreznog postupka i utvrđivanja porezne obveze.

Slijedom navedenoga, kako se radi o podacima iz dostavljenih ugovora o najmu stanova kojima raspolaže porezno tijelo u vezi s poreznim postupkom, te podatke je porezno tijelo dužno čuvati kao poreznu tajnu.

➢ **Obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako se podaci daju u skladu s postupkom propisanim ovim Zakonom o administrativnoj suradnji i razmjeni informacija između država članica Europske unije**

Administrativna suradnja između država članica Europske unije na području poreza uređena je u Glavi VIII. OPZ-a, dok je u odredbama Glave IX. OPZ-a uređena razmjena informacija između država članica Europske unije o isplaćenim kamatama na dohodak od štednje.

5. IZNIMKE OD OBVEZE ČUVANJA POREZNE TAJNE U SLUČAJEVIMA SUMNJE U POSTOJANJE KAZNENOG DJELA, KRŠENJE ZAKONA ILI DRUGOG PROPISA

OPZ-om je propisano da obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena u slučaju kada porezno tijelo bez posebnog zahtjeva dostavlja drugom javnopravnom tijelu podatke za koje je saznalo tijekom vođenja poreznog postupka, ako postoji sumnja u postojanje kaznenog djela, kršenje zakona ili drugog propisa za čije je provođenje nadležno neko drugo javnopravno tijelo.

6. OBJAVA POPISA DOSPJELIH I NEPLAĆENIH DUGOVA

Zakonom o izmjenama i dopunama OPZ-a (Nar. nov., br. 78/12.) koji je stupio na snagu 21. srpnja 2012. godine uvedene su nove odredbe članka 8. prema kojima se ne narušava institut porezne tajne ako Ministarstvo financija - Porezna uprava bez pristanka poreznog obveznika objavi na svojim internetskim stranicama popis dospjelih i neplaćenih dugova.

Prema članku 8. stavku 7. OPZ-a obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako Ministarstvo financija – Porezna uprava bez pristanka poreznog obveznika objavi na svojim internetskim stranicama popis dospjelih i neplaćenih dugova ako je ukupni iznos duga:

a) veći od iznosa 100.000,00 kuna za fizičke osobe koje obavljaju djelatnost
b) veći od iznosa 300.000,00 kuna za pravne osobe i
c) veći od iznosa 15.000,00 kuna za sve ostale porezne obveznike (građane).

Javno objavljivanje podataka o onim poreznim obveznicima koji nisu pravovremeno podmirili dospjele dugove, temeljem evidencija kojima raspolaže Porezna uprava, ponajprije je motivirano potrebom za poduzimanjem **mjera potrebnih za jačanje financijske discipline** kako bi se osiguralo sudjelovanje svih građana u pravovremenom podmirenju dospjelih poreznih obveza i obveza drugih javnih davanja te da bi se postigla veća učinkovitost poreznog tijela prilikom naplate dugova i ojačalo povjerenje građana u djelovanje pravne države. Člankom 51. Ustava Republike Hrvatske propisano je da je svatko dužan sudjelovati u podmirenju javnih troškova, u skladu sa svojim gospodarskim mogućnostima. Porezni se sustav temelji na načelima jednakosti i pravednosti.

Podaci o poreznim obveznicima s dospjelim i neplaćenim poreznim dugovima se objavljuju temeljem jasnih i preciznih kriterija propisanih OPZ-om te objava liste dužnika ne predstavlja nepotrebno, nerazmjerno, ničim ograničeno i nezakonito izlaganje zaštićenih podataka o poreznim obveznicima javnosti.

Odredbama članka 8. stavka 8. OPZ-a propisuje se način izračuna ukupnog iznosa duga koji je kriterij za objavu popisa dospjelih i neplaćenih dugova. U izračun visine duga ne uzimaju se iznosi zaduženja dospjelih u zadnja tri mjeseca prije objave popisa dospjelih i nenaplaćenih dugova. Razdoblje od tri mjeseca računa se počevši od zadnjeg dana u mjesecu koji prethodi mjesecu objave popisa dospjelih i nenaplaćenih dugova. Izvršene uplate u razdoblju od navedena tri mjeseca uzimaju se u izračun visine duga. Prema odredbi članka 8. stavka 11. OPZ-a popis dospjelih i neplaćenih dugova ne sadržava podatke o dugovima poreznih obveznika kojima je porezno tijelo odobrilo odgodu ili obročno plaćanje duga ili reprogramiranje naplate poreznog duga ili je pravomoćnim rješenjem o sklopljenoj predstečajnoj nagodbi utvrđeno da se dug reprogramira.

Prema članku 8. stavku 9. OPZ-a, datumi objave popisa dospjelih i neplaćenih dugova koji udovoljavaju kriterijima objave sukladno vremenskom određenju poreznih zaduženja jesu 31. srpnja, 31. listopada, 31. siječnja i 30. travnja. Dugovima koji zadovoljavaju kriterije objave na dan 31. srpnja smatraju se iznosi duga utvrđeni do 31. ožujka; dugovima koji zadovoljavaju kriterije objave na dan 31. listopada smatraju se iznosi duga utvrđeni do 30. lipnja; dugovima koji zadovoljavaju kriterije objave na dan 31. siječnja smatraju se iznosi duga utvrđeni do 30. rujna prethodne godine; dugovima koji zadovoljavaju kriterije objave na dan 30. travnja smatraju se iznosi duga utvrđeni do 31. prosinca prethodne godine ako prelaze propisanu visinu ukupnog iznosa duga kao kriterij za objavu, a koji nisu plaćeni do trenutka objave popisa.

Popis sadrži: ime i prezime ili naziv poreznog obveznika, godinu rođenja fizičke osobe, mjesto prebivališta ili boravišta fizičke osobe ili sjedišta pravne osobe, iznos duga po vrsti poreza te ukupni iznos duga. Na zahtjev osobe koja dokaže pravni interes, Porezna uprava popis može dopuniti i drugim podacima potrebnim radi nespornog utvrđivanja identiteta pojedinačnog poreznog obveznika s ovoga popisa, kao što su: datum i mjesec rođenja fizičke osobe i ime roditelja fizičke osobe. Porezna uprava može za porezne obveznike s popisa iznijeti podatke o poduzetim mjerama ovršnog postupka.

Porezni obveznik koji ne plati dospjeli iznos poreza i ispunjava zakonom propisane kriterije za objavu poreznog duga, u cijelosti je upoznat s pravnim posljedicama takvog svojeg propuštanja zakonske obveze na pravovremeno ispunjavanje plaćanja porezne obveze jer će se podaci o dospjelim i neplaćenim dugovima pod propisanim zakonskim uvjetima objaviti na službenim web stranicama Porezne uprave.

U skladu sa zakonskom definicijom pojma porezne tajne, podaci o dugu koji nisu obuhvaćeni sadržajem objavljenog popisa o dospjelim i neplaćenim dugovima i dalje se smatraju poreznom tajnom.

7. OBJAVA PODATAKA RADI ISPRAVLJANJA NETOČNIH ILI NEPOTPUNIH INFORMACIJA

U slučaju da porezni obveznik dostavlja netočne ili nepotpune informacije sredstvima javnog priopćavanja, tada postupa protivno načelu iz članka 9. OPZ-a prema kojem su svi sudionici porezno-pravnog odnosa, dakle i porezno tijelo i porezni obveznik, dužni postupati u dobroj vjeri. Obzirom da je dostavljanje netočnih ili nepotpunih informacija sredstvima javnog priopćavanja, osobito kada je s druge strane za porezno tijelo obvezujući institut porezne tajne, protivno načelu obveze postupanja u dobroj vjeri, u takvim situacijama u javnom je interesu da se omogući Ministarstvu financija – Poreznoj upravi da na propisani način objavi podatke u onoj mjeri u kojoj je to potrebno **radi ispravljanja netočnih ili nepotpunih informacija koje je u javnost iznio porezni obveznik** i time se ne narušava institut porezne tajne.

Tako odredba članka 8. stavka 12. OPZ-a propisuje da iznimno, obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako Ministarstvo financija – Porezna uprava bez pristanka poreznog obveznika objavljuje u sredstvima javnog priopćavanja i na svojim internetskim stranicama podatke potrebne radi ispravljanja netočnih ili nepotpunih informacija u slučaju ako je netočne ili nepotpune informacije porezni obveznik izravno ili neizravno dostavio sredstvima javnog priopćavanja.

Dr. sc. IVAN ČEVIZOVIĆ
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 336.2

Izmjene Zakona o porezu na dobit

Hrvatski sabor je na svojoj 15. sjednici usvojio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit. Navedene izmjene primjenjivat će se djelomično i pri podnošenju porezne prijave za 2014. godinu. U članku su prikazane promjene zakona, kao i razdoblje u kojem se pojedine promjene primjenjuju.

1. UVOD

Izmjenama Zakona o porezu na dobit dodana je uputa o tome koje Direktive Europske unije su prenesene u pravni poredak Republike Hrvatske:

- Direktiva Vijeća 2003/49/EZ od 3. lipnja 2003. o zajedničkom sustavu oporezivanja isplata kamata i licencije između povezanih trgovačkih društava različitih država članica (SL L 157/49, 26. 6. 2003.)
- Direktiva Vijeća 2004/76/EZ od 29. travnja 2004. o izmjenama Direktive 2003/49/EZ o omogućavanju prijelaznog razdoblja nekim državama članicama u vezi s primjenom zajedničkog sustava poreza na isplate kamata i licencije između povezanih trgovačkih društava različitih država članica (SL L 157/106, 30. 4. 2004.)
- Direktiva Vijeća 2006/98/EZ o prilagođavanju pojedinih direktiva u području oporezivanja zbog pristupanja Bugarske i Rumunjske (SL L 363/129, 20. 12. 2006.)
- Direktiva Vijeća 2009/133/EZ od 19. listopada 2009. o zajedničkom sustavu oporezivanja koji se primjenjuje na spajanja, podjele, djelomične podjele, prijenos imovine i zamjene dionica društava iz različitih država članica te na prijenos sjedišta SE-a ili SCE-a iz jedne države članice u drugu (SL L 310/34, 25. 11. 2009.)
- Direktiva Vijeća 2011/96/EU od 30. studenoga 2011. o zajedničkom sustavu oporezivanja koji se primjenjuje na matična društva i društva kćeri iz različitih država članica (preinaka) (SL L 345/8, 29. 12. 2011.)
- Direktiva Vijeća 2014/86/EU od 8. srpnja 2014. o izmjeni Direktive 2011/96/EU o zajedničkom sustavu oporezivanja koji se primjenjuje na matična društva i društva kćeri iz različitih država članica (SL L 219/40, 25. 7. 2014.).

Riječ je o direktivama koje uređuju poslovna spajanja te obračun poreza po odbitku pri isplati kamata, licenci i dividendi. Odredbe ovih Direktiva već su prethodno uključene u Zakon o porezu na dobit pa je ova promjena ograničena samo na uskladu izmjena matično-podružničke Direktive iz 2014. godine.

2. PRIJELAZ S OPOREZIVANJA DOHOTKA NA OPOREZIVANJE DOBITI

Izmjenama Zakona o porezu na dobit predviđena je promjena praga kada fizička osoba koja ostvaruje dohodak od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti prema propisima o porezu na dohodak mora obvezno prijeći u sustav poreza na dobit. Prema novom modelu ta obveza će postojati:

- ako je u prethodnom poreznom razdoblju ostvario ukupni primitak veći od 3.000.000,00 kuna, ili
- ako ispunjava dva od sljedeća tri uvjeta:
  1) u prethodnom poreznom razdoblju ostvario je dohodak veći od 400.000,00 kuna
  2) ima dugotrajnu imovinu u vrijednosti većoj od 2.000.000,00 kuna
  3) u prethodnom poreznom razdoblju prosječno zapošljava više od 15 radnika.

Izmjena obuhvaća povećanje iznosa primitaka s prethodnih 2 milijuna kuna na 3 milijuna kuna kao prag obveznog ulaska u sustav poreza na dobit. Također, kod preostalih uvjeta (koji su nepromijenjeni) ispunjenje jednog uvjeta više ne rezultira obvezom prijelaza već ona nastaje zadovoljavanjem 2 od 3 navedena uvjeta. Međutim, porezni obveznici mogu i nadalje dobrovoljno prijeći u sustav poreza na dobit, ukoliko za to imaju interes i prije ispunjenja ovih kriterija.

Povezano s tim, izmijenjen je i rok propisan u članku 29. Zakona o porezu na dobit o obveznom ostanku u sustavu poreza na dobit. Tako je dosadašnji obvezni ostanak skraćen s 5 godina na 3 godine, te je propisano da u opravdanim slučajevima, i na temelju pisanog zahtjeva poreznog obveznika taj rok može biti i kraći o čemu Porezna uprava donosi rješenje. Opravdanim slučajevima osobito se smatraju cjelovita promjena djelatnosti koju obavlja porezni obveznik te značajno izmijenjeni uvjeti (više od 50%), zbog kojih je porezni obveznik promijenio način oporezivanja. Kako će se točno utvrđivati da je nastupila izmjena uvjeta veća od 50% nije propisano samim zakonom pa se može pretpostaviti da će ovo detaljnije biti uređeno pravilnikom.

Ove odredbe primjenjuju se prilikom plaćanja poreza na dobit za 2015. godinu (čl. 7. st. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit) iz čega proizlazi da će već na kraju 2014. godine fizičke osobe koje ostvaruju dohodak od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti pri utvrđivanju jesu li obvezni prijeći u sustav poreza na dobit, primjenjivati ove nove kriterije.

3. NEPROFITNE ORGANIZACIJE I PRORAČUNSKI KORISNICI

Stavcima 5. i 6. članka 2. Zakona o porezu na dobit propisano je da tijela državne uprave, tijela područne (regionalne) samouprave, tijela lokalne samouprave i Hrvatska narodna banka, državne ustanove, ustanove jedinica područne (regionalne) samouprave, ustanove jedinica lokalne samouprave, državni zavodi, vjerske zajednice, političke stranke, sindikati, komore, udruge, umjetničke udruge, dobrovoljna vatrogasna društva, zajednice tehničke kulture, turističke zajednice, sportski klubovi, sportska društva i savezi, zaklade i fundacije nisu obveznici poreza na dobit.

Stavkom 7. bilo je utvrđeno da ako ove osobe obavljaju gospodarstvenu djelatnost, a neoporezivanje te djelatnosti bi dovelo do

stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, Porezna uprava će na vlastitu inicijativu ili na prijedlog drugih poreznih obveznika ili druge zainteresirane osobe, rješenjem utvrditi da su navedene osobe obveznici poreza na dobit za tu djelatnost.

Usvojenim izmjenama stavka 7. sada je propisana obveza ovih osoba da ako u skladu s posebnim propisima obavljaju određenu gospodarsku djelatnost čije bi neoporezivanje dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, dužne su u roku 8 dana od dana početka obavljanja te djelatnosti upisati se u registar poreznih obveznika kojeg vodi Porezna uprava radi utvrđivanja obveza poreza na dobit po osnovi obavljanja određene gospodarske djelatnosti. Ukoliko se ne upišu u navedeni registar, Porezna uprava će na vlastitu inicijativu ili na prijedlog drugih poreznih obveznika ili druge zainteresirane osobe, rješenjem utvrditi da su te osobe obveznici poreza na dobit za tu djelatnost.

Dakle, ove osobe su sada dužne same voditi računa obvaljaju li kakvu gospodarsku djelatnost čije neoporezivanje bi dovelo do neopravdanih povlastica, te su se u tom slučaju dužne upisati u registar poreznih obveznika. Pri tome, za upis u registar poreznih obveznika nije propisan nikakav prag ostvarenja prihoda od ovakvih djelatnosti već obveza nastaje samom činjenicom da se ostvaruje prihod od gospodarske djelatnosti.

4. PRIHODI OD DIVIDENDI I UDJELA U DOBITI KAO STAVKA SMANJENJA POREZNE OSNOVICE

Dosadašnja odredba članka 6. stavka 1. točke 1. izmijenjena je na način da se porezna osnovica smanjuje za prihode od dividendi i udjela u dobiti, ali uz uvjet da:

a) je isplatitelj obveznik plaćanja poreza na dobit prema ovom Zakonu ili istovjetne vrste poreza
b) je isplatitelj osnovan kao društvo čiji je pravni oblik usporediv s društvom kapitala, trgovačkim društvom odnosno društvom ili drugom osobom čiji je pravni oblik i način obračuna i plaćanja poreza usporediv s obveznicima poreza na dobit prema ovom Zakonu
c) isplatitelju nisu porezno priznati rashod odnosno odbitak.

U slučaju kada su prihodi od dividendi ili udjela u dobiti ostvareni iz država članica EU smatra se da su ispunjeni prethodni uvjeti pod a) i b) ovoga stavka ako je isplatitelj:

a) obveznik jednog od poreza za koji se primjenjuje zajednički sustav oporezivanja koji vrijedi za matična društva i povezana društva iz različitih država članica EU, prema popisu u dodatku koji je sastavni dio Pravilnika o porezu na dobit kojeg donosi ministar financija
b) društvo koje poprima jedan od oblika na koji se primjenjuje zajednički sustav oporezivanja koji vrijedi za matična društva i povezana društva iz različitih država članica EU, prema popisu u dodatku koji je sastavni dio Pravilnika o porezu na dobit kojeg donosi ministar financija
c) rezident države članice EU u skladu s pravom te države i ne odnosi se na rezidente izvan EU prema međunarodnim ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, zaključenih s državama nečlanicama.

Ključna promjena odnosi se na obvezu dodatne sadržajne provjere primljenih dividendi i udjela u dobiti. Činjenica da je neki prihod nazvan dividenda i tako tretiran kod primatelja nije dovoljan da i u poreznom smislu predstavlja dividendu. Ovo će biti posebno važno kod hibridnih financijskih instrumenata koji se često koriste u planiranju poreza na dobit jer omogućavaju da ih se ponekad tretira kao dužnički instrument kod isplatitelja koji u tom slučaju isplate tretira kao kamate koje predstavljaju rashod koji umanjuje poreznu osnovicu, a da ih primatelj tretira kao dividendu te stoga isključuje iz oporezivanja.

Ova odredba primjenjivat će se prilikom podnošenja porezne prijave za 2014. godinu.

5. REINVESTIRANA DOBIT

Izmjenama zakona predviđeno je i preciznije uređenje uvjeta koje mora ispuniti porezni obveznik koji koristi olakšicu za reinvestiranu dobit.

Sada će se reinvestiranom dobiti smatrati ostvarena dobit poreznog razdoblja iskorištena za povećanje temeljnog kapitala sukladno posebnim propisima, koja je jednaka iznosu izvršenih investicija u dugotrajnu imovinu s ciljem očuvanja postojećih radnih mjesta i za koju se rashodi u cijelosti utvrđuju kao porezno priznati u skladu s odredbama ovoga Zakona.

Dosadašnja, neodređena formulacija da se ta dobit mora koristiti za investicije i razvoj, sada će morati biti dokazana upravo ulaganjem u dugotrajnu imovinu (i to samo onu za koju je amortizacija u cijelosti porezno priznati rashod) tijekom poreznog razdoblja za koje se koristi porezna olakšica.

Dodan je novi uvjet koji mora biti ispunjen u sljedećim razdobljima. Naime, porezni obveznik koji izvrši reinvestiranje dobiti, i koristi poreznu olakšicu, dužan je zadržati broj radnika utvrđenih na početku poreznog razdoblja za koje se iskazuje umanjenje porezne osnovice temeljem reinvestirane dobiti, i to najmanje dvije godine nakon proteka toga razdoblja.

Ukoliko bi ipak došlo do smanjenja broja radnika prije isteka dvogodišnjeg razdoblja ili do smanjenja temeljnog kapitala društva povećanog reinvestiranom dobiti, umanjenje porezne osnovice za reinvestiranu dobit neće se priznati.

Također, u slučajevima kada porezni obveznik koristi poreznu olakšicu prema Zakonu o poticanju investicija i unapređenju investicijskog okruženja, ne može izvršene investicije u dugotrajnu imovinu kojima dokazuje ispunjenje uvjeta prema tom zakonu, koristiti kao dokaz i za korištenje porezne olakšice temeljem reinvestirane dobiti.

Ove izmjene primjenjuju se od porezne prijave za 2015. godinu, što znači da će porezni obveznici koji imaju namjeru reinvestirati dobit i koristiti poreznu olakšicu u poreznoj prijavi za 2014. godinu to činiti prema dosadašnjim uvjetima.

6. RASHODI POVEZANI S DUGOTRAJNOM IMOVINOM

Izmjenama zakona propisana je nadopuna članka 12. na način da se dodaje odredba prema kojoj, u slučaju kada porezni obveznik u poslovnim knjigama iskazuje vrijednosno usklađenje dugotrajne imovine navedene u članku 12. Zakona (dugotrajna nematerijalna i materijalna imovina), u porezno priznate rashode poreznog razdoblja može se uključiti samo iznos koji bi bio utvrđen primjenom godišnjih amortizacijskih stopa. I to polaznih stopa (ne uvećanih). Ovakva odredba već je sadržana u čl. 22. st. 12. Pravilnika o porezu na dobit pa sukladno tome ne bi trebala imati značajnijih učinaka na utvrđivanje porezne osnovice.

Osim toga, propisano je da se porezno priznatim rashodom poreznog razdoblja smatra i iznos razlike između ostvarenih bespovratnih novčanih sredstava isplaćenih iz fondova Europske unije i Državnog proračuna Republike Hrvatske za provedbu mjere trajne obustave ribolovne aktivnosti uz uništenje plovila i neamortiziranog troška nabave uništenog plovila.

IVICA MILČIĆ
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 336.2

Promjena metode oporezivanja: „prelazak s dohotka na dobit“ i „povratak s dobiti na dohodak“

Obrtnici i fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost u pravilu svoj dohodak utvrđuju na način propisan Zakonom o porezu na dohodak. Kraj kalendarske godine, takvim obveznicima poreza na dohodak je vrijeme kada bi trebali provjeriti jesu li im ispunjeni kriteriji za zakonsku obvezu prijelaza s oporezivanja dohotka na oporezivanje dobiti. Najavljene izmjene Zakona o porezu na dobit donose promjene u zakonskim uvjetima obvezne promjene metode oporezivanja, obvezi zadržavanja u sustavu poreza na dobit i uvjetima pod kojima se obveznici poreza na dobit mogu „vratiti“ natrag na oporezivanje porezom na dohodak. O postojećim i novim uvjetima i pravilima promjena metoda oporezivanja detaljnije je obrađeno u članku.

1. UVJETI ZA PROMJENU METODE OPOREZIVANJA

Uvjeti za prijelaz s oporezivanja dohotka na dobit po sili zakona, regulirani su Zakonom o porezu na dobit. U skladu s navedenim porezni obveznik poreza na dobit je i poduzetnik fizička osoba koja ostvaruje dohodak od obrta i s obrtom izjednačenim djelatnostima ako je u prethodnom poreznom razdoblju:

- ostvario ukupni primitak veći od 2.000.000,00 kuna ili
- ostvario dohodak veći od 400.000,00 kuna ili
- ima dugotrajnu imovinu u vrijednosti većoj od 2.000.000,00 kuna ili
- zapošljavao više od 15 radnika.

Ove još uvijek važeće odredbe Zakona o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04. do 148/13.), odnose se i primjenjuju po posljednji puta za prijavu poreza na dobit za 2014. godinu – uvjeti iz 2013. godine.

Na 15. sjednici Sabora[1] 25. studenoga 2014. usvojene su izmjene Zakona o porezu na dobit čije objavljivanje u Narodnim novinama očekuje uskoro.

U okviru navedenih izmjena Zakona o porezu na dobit, obuhvaćene su i izmjene uvjeta zbog kojih je obvezna promjena metode oporezivanja.

Novi uvjeti će se po prvi puta primjenjivati kod prijave poreza na dobit za 2015. godinu. Navedeni uvjeti obvezuju promjenu metode oporezivanja ako je porezni obveznik fizička osoba koja ostvaruje dohodak od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti prema propisima o porezu na dohodak:

- **ako je u prethodnom poreznom razdoblju ostvario ukupni primitak veći od 3.000.000,00 kuna ili**
- **ako ispunjava dva od sljedeća tri uvjeta:**
  - **u prethodnom poreznom razdoblju ostvario dohodak veći od 400.000,00 kuna**
  - **ima dugotrajnu imovinu u vrijednosti većoj od 2.000.000,00 kuna**
  - **u prethodnom poreznom razdoblju prosječno zapošljava više od 15 radnika.**

U zasada važećem Zakonu o porezu na dobit, obvezna promjena metode oporezivanja uslijedila je odmah nakon prelaska samo jednog od četiri navedena kriterija. Izmjenama Zakona o porezu na dobit uvodi se uvjet ukupnog primitka ili kombinacija 2 od 3 propisana kriterija. Slijedom navedenog, ako primjerice porezni obveznik ne zadovolji kriterij primitka, mora prekontrolirati prelazi li dva od navedena ostala 3 uvjeta za obveznu promjenu metode oporezivanja.

Ukupni primitak u visini od 3.000.000,00 kuna utvrđen je u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak i ne uključuje porez na dodanu vrijednost. Navedeni iznos primitka izračunan je na novčanoj osnovi - naplaćeni primitak.

Dohodak od 400.000,00 kuna smatra se dohodak od obavljanja samostalne djelatnosti, tj. obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti, kao razlika naplaćenih primitaka i plaćenih izdataka bez poreza na dodanu vrijednost u poreznom razdoblju bez korekcije za porezno nepriznate troškove i olakšice.

Vrijednost dugotrajne imovine za potrebe prijelaza s oporezivanja dohotka na dobit utvrđuje se na temelju podataka iz Popisa dugotrajne imovine, tj. obrasca DI, propisanog Zakonom o porezu na dohodak i to na dan 31. prosinca godine koja prethodi promjeni metode oporezivanja. U popisu dugotrajne imovine potrebno je unijeti stvari i prava koja služe za obavljanje djelatnosti ako njihova nabavna vrijednost, odnosno troškovi proizvodnje prelaze 3.500,00 kuna i ako je njihov vijek upotrebe duži od godine dana. Za potrebe utvrđivanja praga od 2.000.000,00 kuna prilikom promjene metode oporezivanja potrebno je uzeti u obzir neotpisanu - neto vrijednost. Neotpisana – neto vrijednost utvrđuje se primjenom linearne metode i primjenom propisanih osnovnih amortizacijskih stopa.

[1] http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona0035

Amortizacijske stope utvrđene su u Zakonu o porezu na dobit u čl. 12. U slučaju da je dugotrajna imovina otpisivana prema drugoj metodi i porezno priznatim ili nepriznatim povećanim amortizacijskim stopama, tada se vrijednost dugotrajne imovine (samo za potrebe promjene metode oporezivanja) utvrđuje primjenom linearne metode i propisanih osnovnih amortizacijskih stopa.

Prelazak na oporezivanje dobiti, umjesto oporezivanja dohotka za sobom povlači određene izmjene u knjigovodstvu poreznog obveznika i u načelima priznavanja prihoda i troškova. Obveznici poreza na dobit u skladu s čl. 33. Zakona o porezu na dobit poreznu osnovicu utvrđuju na temelju podataka evidentiranih u poslovnim knjigama koje se vode po propisima o računovodstvu i financijskim izvješćima koja se sastavljaju na temelju tih propisa (bilanca, račun dobiti i gubitka). U skladu sa Zakonom o računovodstvu poslovne knjige vode se po načelima dvojnog knjigovodstva. Poslovne knjige koje su dužne voditi fizičke osobe obveznici poreza na dobit su: dnevnik, glavna knjiga i pomoćne knjige. Pomoćne knjige porezni obveznik kreira u ovisnosti o svojim potrebama i djelatnosti svakog poduzetnika. U skladu sa Zakonom o računovodstvu, fizičke osobe obveznici poreza na dobit, dužne su svoju imovinu i obveze priznavati, tj. iskazivati po načelima objavljenima u Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja.

Promjena metode oporezivanja, s poreza na dohodak u porez na dobit, povlači za sobom i promjenu načina obračunavanja poreza na dodanu vrijednost. Porez na dodanu vrijednost se nakon promjene obvezno oporezuje prema isporukama, tj. obračunanim naknadama, ali samo u slučaju kada je riječ o promjeni metode oporezivanja zbog visine prihoda[2]. U ostalim slučajevima kada je riječ o promjeni metode oporezivanja zbog zadovoljenja ostala dva od tri uvjeta porezni obveznik može odabrati da li će dok ne prođe iznos od 3.000.000,00 kuna isporuka dobara i usluga u prethodnoj kalendarskoj godini obračunavati i plaćati PDV primjenom postupka oporezivanja prema naplaćenim naknadama ili prema isporukama, tj. obračunanim naknadama.

Fizička osoba koja obavlja samostalnu djelatnost i u sustavu je poreza na dobit dužna je obračunavati za sebe i za svakog supoduzetnika (ako se radi o zajedničkoj djelatnosti obrta ili slobodnog zanimanja) poduzetničku plaću. Podatak o iznosu poduzetničke plaće za 2015. godinu bit će objavljen u narednim brojevima časopisa i RiF-ovim Obavijestima za 2015. godinu.

U skladu s Pravilnikom o porezu na dobit obveznik poreza na dohodak koji postaje obveznikom poreza na dobit dužan je na dan 1. siječnja kalendarske godine za koju utvrđuje porez na dobit sastaviti početnu bilancu i nastaviti voditi poslovne knjige po Zakonu o računovodstvu. Sastavljanje početne bilance temelji se na popisu imovine i obveza na dan 31. 12. godine koja prethodi promjeni metode oporezivanja.

Početna bilanca mora sadržavati svu imovinu (nematerijalnu, materijalnu, financijsku, zalihe, potraživanja), obveze (kratkoročne, dugoročne te kapital kao razliku između imovine i obveza). Informacije potrebne za početnu bilancu koriste se iz popisa imovine i obveza (inventure) provedene na dan 31. 12. godine koja prethodi promjeni metode oporezivanja. Popisne liste temelj su za sastavljanje početne bilance, tj. početnog stanja na dan 1. 1. godine koja će po prvi puta biti oporeziva porezom na dobit. U popisnim listama potrebno je iskazati sve vrste imovine i obveza analitički. Slijedom navedenog potrebno je u početnom stanju iskazati dugotrajnu imovinu po nabavnoj vrijednosti po vrstama, ispravak vrijednosti, sva potraživanja (od kupaca, zaposlenih, za poreze i ostala potraživanja) i obveze (prema dobavljačima, za poreze, prema zaposlenima, za kredite) analitički po svakoj pojedinoj stavci.

Razlika između imovine i obveza iskazuje se kao kapital obrtnika. U slučaju da obrtnik ima iskazane obveze veće od imovine, navedeni iznos evidentirao bi se na dugovnoj strani konta kapitala obrtnika. U biti to znači da obrtnik iz svoje obrtničke imovine ne može podmiriti sve obveze, no takvo stanje ne mora nužno značiti da je poslovanje obrtnika zbog toga ugroženo. Takvo iskazivanje kapitala ne može se izjednačiti s kategorijom gubitka iznad visine kapitala kod trgovačkih društava. Također, kako obrtnik ima iskazan kapital obrtnika čiji je iznos varijabilna kategorija povećanjem (uplatom novca, unosom imovine) ili smanjenjem (isplatom novca koji nije za potrebe poslovanja, izuzimanjem imovine i slično) potrebno ga je odvojeno iskazati od rezultata poslovanja – dobiti ili gubitka. Zbog lakšeg praćenja nije na odmet rezultat poslovanja iskazivati za svaku godinu na zasebnim kontima (iako takvo nešto ne zahtijevaju standardi financijskog izvještavanja) već zbog različitog poreznog postupanja o čemu smo svjedočili proteklih godinu dana kao rezultat oporezivanja dohotka od kapitala.

U slučaju da je po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti iz ranijih razdoblja ostvaren gubitak, porezni obveznik će u početnoj bilanci iskazati odgođenu poreznu imovinu po toj osnovi koju će kasnije ukinuti s poreznom obvezom koja mu je nastala od obavljanja djelatnosti. Ako bi porezni obveznik imao gubitak za prijenos iz ranijih razdoblja i istodobnu korekciju osnovice poreza na dobit kao uvećanje, u početnom stanju ne iskazuje i odgođenu poreznu obvezu i imovinu već prebijeni iznos, ovisno o tome što je više.

2. POVRATAK S METODE OPOREZIVANJA DOBITI NA DOHODAK

Sadašnjim odrednicama propisa o oporezivanju dobiti propisano je da istekom 5 godina od promjene metode oporezivanja (s dohotka na dobit) fizička osoba koja svoj dohodak oporezuje primjenom načela za oporezivanje dobiti može zatražiti da svoj dohodak ponovno oporezuje u skladu s načelima oporezivanja porezom na dohodak.

Temeljem čl. 29. Zakona o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04. do 148/13.), utvrđeno je da Porezna uprava izdaje rješenje o prestanku obveza plaćanja poreza na dobit i vođenja knjiga po propisu o računovodstvu. Fizička osoba koja je obveznik poreza na dobit istekom 5 godine može nadležnoj ispostavi Porezne uprave dostaviti zahtjev za promjenu metode oporezivanja. Zahtjev je nužno dostaviti do kraja tekuće godine za iduću kalendarsku godinu.[3]

Stupanjem na snagu izmijenjenih odrednica Zakona o porezu na dobit obveza plaćanja poreza na dobit i vođenja poslovnih knjiga prema propisima o računovodstvu, poduzetnike fizičke osobe obvezuje sljedeće 3 godine.

Iznimno u opravdanim slučajevima, taj rok može biti i kraći. Dosadašnjim odrednicama Zakona i Pravilnika nisu bili definirani koji su to opravdani slučajevi pa se zapravo porezni obveznik koji se htio „vratiti" na oporezivanje porezom na dohodak nalazio u neuređenom području i ovisio o procjeni za njega nadležne osobe unutar Porezne uprave. Usvojenim izmjenama Zakona o porezu na dobit propisano je da se opravdanim slučajevima osobito smatraju:

- **cjelovita promjena djelatnosti koju obavlja porezni obveznik**
- **značajno izmijenjeni uvjeti (više od 50%), zbog kojih je porezni obveznik promijenio način oporezivanja**.

[2] Vidjeti detaljnije članak – Izmjene Zakona o PDV-u.

[3] Čl. 26. Zakona o porezu na dohodak.

Nejasno je zasada iz navedenih odrednica hoće li primjerice zbog cjelovite promjene djelatnosti kada uvjeti ostanu isti (prihodi preko 3 mil. kn na ili 2 od ostala 3 uvjeta zadovoljena), biti moguće promijeniti metodu oporezivanja. Također, u slučajevima kada se prihodi ili dva od tri uvjeta zbog kojih je promijenjena metoda oporezivanja izmijene više od 50% moguća je promjena metode oporezivanja i povratak na oporezivanje dohotkom. Ovakva odrednica dovodi do nejasnoće i u svakom slučaju bit će je potrebno dodatno tumačiti. Iz navedenog može se zaključiti da je to jedino moguće kada se iznosi prihoda ili ostala dva od tri uvjeta smanje više od 50% minimalnog cenzusa za promjenu metode oporezivanja s dohotka na dobit. To bi značilo primjerice, da je moguće i u razdoblju kraćem od tri godine „vratiti" se natrag s dobiti na dohodak, ako prihod padne ispod 1.5 mil. kn ili ako se prepolove dva od tri uvjeta po kojima je početna promjena bila obvezna. Nejasno je primjerice ako je jedan uvjet bio dugotrajna imovina ili broj zaposlenih, a drugi uvjet dohodak na koji način će se utvrđivati smanjenje dohotka više od 50% u sustavu oporezivanja dobiti.

Porezni obveznici koji prestaju biti obveznici poreza na dobit **za posljednju godinu** podnose prijave poreza i statistički izvještaj na isti način na koji su to činili i u razdoblju dok su bili u sustavu poreza na dobit.

U godini nakon promjene metode oporezivanja s oporezivanja dobiti na oporezivanje dohotka porezni obveznik vodi poslovne knjige i utvrđuje dohodak na način propisan čl. 19. - 24. Zakona o porezu na dohodak. Također, promjena za sobom povlači i ukidanje obveze plaćanja poreza i doprinosa po osnovi poduzetničke plaće te predaje pripadajućih prijava uz obvezu promjene osnove osiguranja u sustavu mirovinskog i zdravstvenog osiguranja. Doprinosi i porez nakon povratka s oporezivanja dobiti natrag na dohodak plaćaju se u skladu s odredbama Zakona o porezu na dohodak i propisa koji uređuju obvezu plaćanja doprinosa.

Obveza poreza na dodanu vrijednost utvrđivat će se primjenom načela naplaćenih naknada. Po izlaznim računima izdanima prije promjene metode oporezivanja, tj. do 31. 12., porez na dodanu vrijednost plaćen je u obračunskim razdobljima propisanima za prijavu PDV-a prije promjene metode oporezivanja, najkasnije s posljednjom prijavom PDV-a do 31. siječnja godine koja slijedi nakon promjene metode oporezivanja.

U slučaju da porezni obveznik prije promjene metode oporezivanja ima utvrđen porezni gubitak za koji ima pravo prijenosa nema obvezu plaćanja predujma poreza na dohodak u prvoj godini prijelaza, a utvrđeni iznos poreznog gubitka prenesen iz sustava poreza na dobit može uračunati u godišnjoj prijavi poreza na dohodak kao umanjenje po osnovi poreznog gubitka iz prethodnih razdoblja. Potrebno je voditi računa o starosti poreznog gubitka te ga ukidati ako se on istekom pete godine nije mogao iskoristiti. Korekcije koje su prikazane u nastavku taj gubitak eliminiraju ili ga povećaju ovisno o stavkama poslovnih primitaka i izdataka te se razlika iz suštine nastavka djelatnosti prenosi u novu poslovnu godinu kao obveza ili kao preneseni gubitak.

Pri prijelazu s utvrđivanja dobiti na dohodak, u prvoj godini utvrđivanja dohotka, u Knjizi primitaka i izdataka porezni obveznik dužan je iskazati sljedeće pozicije iz poslovnih knjiga koje se vode u sustavu poreza na dobit:

1. U poslovne primitke:
   - 1.1. Obveze po osnovi nabave dobara i usluga
   - 1.2. Obveze za primljene predujmove za dobra i usluge
   - 1.3. Obveze za obračunane, a neisplaćene plaće
   - 1.4. Pasivna vremenska razgraničenja
   - 1.5. Dugoročna rezerviranja
   - 1.6. Obveze po osnovi poreza, osim poreza na dodanu vrijednost
2. U poslovne izdatke:
   - 2.1. Zalihe
   - 2.2. Dane predujmove za obrtna sredstva i usluge
   - 2.3. Potraživanja po osnovi prodane robe, dugotrajne imovine i usluga
   - 2.4. Aktivna vremenska razgraničenja
   - 2.5. Potraživanja za više plaćeni porez na promet.

Ovim korekcijama porezni obveznik svodi rezultat prve godine na stanje koje se prenosi iz sustava poreza na dobit.

Kako nakon prijelaza s oporezivanja dobiti na dohodak porezni obveznik mijenja poslovne knjige i način evidentiranja nastalih poslovnih događaja, dugotrajnu imovinu evidentiranu na kontima dugotrajne imovine prenosi u evidenciju Popis dugotrajne imovine po knjigovodstvenim vrijednostima. Amortizaciju dalje obračunava primjenom istih načela kao i u sustavu poreza na dobit.

3. ZAKLJUČAK

S obzirom da prema usvojenim izmjenama, prijava poreza na dobit za fizičke osobe obrtnike i s obrtom izjednačene djelatnosti se podnosi po prvi puta za 2015. godinu po promijenjenim uvjetima, potrebno je provjeriti uvjete ostvarene u 2014. godini. Slijedom navedenog, kako će promjene stupiti na snagu 1. siječnja 2015. godine može se postaviti pitanje da li svi porezni obveznici poreza na dobit, koji su primjerice s 31. 12. 2014. napunili 3 godine u sustavu poreza na dobit i sada ne zadovoljavaju nove kriterije mogu nadležnoj Poreznoj upravi podnijeti zahtjev za promjenu metode oporezivanja i „povratak" s oporezivanjem dobiti na dohodak.

I dalje, obrtnicima i s obrtom izjednačenim djelatnostima bit će omogućena dobrovoljna promjena metode oporezivanja.

Promjena metode oporezivanja povlači za sobom značajne promjene u utvrđivanju rezultata poslovanja. Slučajevi ovog tipa nisu česti. Razlog tome može se pronaći u prijenosu poslovanja iz obrta u dobiti u društvo s ograničenom odgovornošću ili porezni obveznik ostane u sustavu poreza na dobit i nakon isteka propisanog razdoblja. Obveznici poreza na dohodak ako ostvare određene uvjete propisane Zakonom o porezu na dobit ili po vlastitoj želji mogu utvrđivati porez na dobit umjesto poreza na dohodak. U prvoj godini prijelaza za te obveznike nastaju određene promjene koje porezni obveznici teže prihvaćaju iako je ukupno gledajući porezno opterećenje porezom na dobit manje nego opterećenje porezom na dohodak. Razlog određenih otpora prema promjeni metode oporezivanja može se pronaći u obvezi zaračunavanja poreza na dodanu vrijednost prema obračunanim isporukama, određenim korekcijama poreza na dobit pri prvoj prijavi poreza na dobit i sličnim razlozima koji ovise od samog poreznog obveznika. Problem nastaje kod poreznih obveznika koji zapadnu u probleme s naplatom potraživanja, što u vrijeme ugrožene likvidnosti je i dosta čest slučaj. Budući da su kao obrtnici poreze plaćali prema novčanom načelu, sada im je zapravo načelo nastanka događaja strano i dosta teško prihvatljivo.

Obrtnicima koji su obveznici poreza na dobit javlja se još nekoliko nerazjašnjenih situacija vezanih uz oporezivanje dobiti. Jedna od tih situacija je i problem nemogućnosti korištenja mogućnosti umanjenja porezne osnovice povećanjem temeljnog kapitala, a druga je problem isplate dobiti ostvarene poslovanjem koja podliježe plaćanju poreza na dohodak od kapitala. Kapital obrtnika „dobitaša" je obračunska kategorija izvedena iz računovodstvene formule.

Mr. sc. KORNELIJA SIROVICA
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 336.2

Izmjene Zakona o porezu na dohodak

Na sjednici održanoj 25. studenoga 2014. godine, Hrvatski sabor je po hitnom postupku usvojio Konačan prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak čije odredbe stupaju na snagu i primjenjuju se od 1. siječnja 2015. godine. Iznimno, odredbe kojima se uvodi oporezivanje kapitalnih dobitaka stupaju na snagu 1. siječnja 2016. godine.
Izmijenjene odredbe Zakona o porezu na dohodak detaljnije će biti pojašnjene u provedbenom propisu – Pravilniku o porezu na dohodak, koji ministar financija treba uskladiti s izmijenjenim i dopunjenim odredbama Zakona u roku od 60 dana od njihovih stupanja na snagu.

1. UVOD

Od 1. siječnja 2015. godine počinju se primjenjivati izmijenjene i dopunjene odredbe Zakona o porezu na dohodak[1] kojima se:

- uvećava osnovni osobni odbitak poreznih obveznika, osobni odbitak umirovljenika i osobni odbitak poreznih obveznika koji imaju prebivalište odnosno uobičajeno boravište na I. i II. skupini jedinica lokalne samouprave koje se prema propisima o regionalnom razvoju Republike Hrvatske smatraju potpomognutim područjima te u Gradu Vukovaru
- izjednačava porezni položaj bračnih i izvanbračnih odnosno istospolnih zajednica
- mijenjaju porezni razredi za primjenu propisanih poreznih stopa
- smanjuje broj primitaka koji se ne smatraju dohotkom te uvode novi neoporezivi primici fizičkih osoba
- uvodi oporezivanje kamata na štednju porezom na dohodak od kapitala
- obveznicima poreza na dohodak od samostalne djelatnosti propisuje iznimka od načela blagajne pri iskazivanju primitaka po osnovi državnih pomoći, poticaja i potpora za nabavu dugotrajne imovine te skraćuje rok za uplatu obveze poreza na dohodak od samostalne djelatnosti iskazane u godišnjoj prijavi poreza na dohodak i mijenja način utvrđivanja predujmova poreza na dohodak
- propisuje oporezivanje otuđenja posebne vrste osobne imovine porezom na dohodak od imovine i imovinskih prava
- uvodi novi oblik drugog dohotka po osnovi razlike vrijednosti imovine i visine sredstava kojima je stečena, a koju Porezna uprava utvrdi u postupku ispitivanja izvora imovine poreznih obveznika
- propisuje poseban postupak utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak.

Od 1. siječnja 2016. godine oporezivanju će, uz ispunjavanje propisanih uvjeta, podlijegati i kapitalni dobici ostvareni otuđenjem financijske imovine.

[1] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak nije objavljen u Narodnim novinama do zaključivanja ovoga broja časopisa Računovodstvo i financije.

2. IZMJENE OSOBNOG ODBITKA I POREZNIH RAZREDA

Zbog namjere usklađivanja neoporezivog dijela dohotka s troškovima života, promijenjene su odredbe Zakona o porezu na dohodak koje utvrđuju visinu osnovnog osobnog odbitka poreznog obveznika. Također, u cilju poreznog rasterećenja plaća, mijenjaju se porezni razredi za primjenu propisanih poreznih stopa.

Kako je poslodavac, u skladu s odredbama članka 45. stavka 2. Zakona o porezu na dohodak,[2] dužan predujam poreza na dohodak od nesamostalnog rada utvrditi prema propisima koji važe na dan isplate, novi iznos osobnog odbitka i novu poreznu tarifu primijenit će prilikom isplate **svih plaća nakon 1. siječnja 2015. godine, neovisno o mjesecu za koji se plaća isplaćuje.** Slijedom navedenoga, poslodavac koji će u mjesecu siječnju 2015. godine isplaćivati plaću za prosinac 2014. godine, kao i poslodavac koji će isplaćivati neisplaćenu plaću za neki od prethodnih mjeseci 2014. ili neke prethodne godine, obvezan je u trenutku isplate **utvrditi porez na dohodak uz primjenu novog iznosa osobnog odbitka i novih poreznih razreda za primjenu propisanih poreznih stopa.**[3]

2.1. Osobni odbitak

Osnovni osobni odbitak poreznih obveznika se od 1. siječnja 2015. godine povećava i umjesto 2.200,00 kuna iznosi **2.600,00 kuna** mjesečno.

[2] Zakon o porezu na dohodak, Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11., 22/12., 144/12., 125/13. i 148/13.

[3] Iznimka od ovakvog načina utvrđivanja predujma poreza na dohodak od nesamostalnog rada propisana je u članku 61. stavku 10. Pravilnika o porezu na dohodak. Prema ovim odredbama, ako se po sudskoj presudi, nagodbi postignutoj tijekom sudskog postupka, nagodbi sklopljenoj s nadležnim državnim odvjetništvom u postupcima za mirno rješavanje spora ili nagodbi sklopljenoj u postupku mirenja u individualnim radnim sporovima prema posebnom propisu, isplaćuje plaća za proteklo razdoblje, utužena u bruto iznosu (što podrazumijeva da utuženi iznos, osim neto iznosa koji pripada radniku, sadrži i iznos doprinosa za obvezna osiguranja iz plaće, poreza na dohodak i prireza), predujam poreza na dohodak treba obračunati istovremeno s isplatom utužene plaće, prema propisima koji su važili na dan kada je plaća trebala biti isplaćena.

Drugu iznimku propisuju odredbe članka 45. stavka 3. Zakona o porezu na dohodak u slučaju kada Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje isplaćuje u tijeku jednog kalendarskog mjeseca mirovine za više proteklih mjeseci ili za više proteklih poreznih razdoblja (kalendarskih godina).

Odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak nisu se mijenjali faktori uvećanja osnovnog osobnog odbitka za uzdržavane članove uže obitelji, za uzdržavanu djecu i za invalidnost (samog poreznog obveznika i/ili uzdržavanih članova uže obitelji odnosno djece). No, budući da se ukupan iznos osobnog odbitka pojedinog poreznog obveznika utvrđuje množenjem pripadajućeg faktora s osnovnim osobnim odbitkom, čiji je iznos promijenjen, promijenjeni su i iznosi uvećanja osnovnog osobnog odbitka na ime uzdržavanja članova uže obitelji i djece, odnosno na ime invalidnosti, **te od 1. siječnja 2015. godine iznose:**

Uvećanje osnovnog osobnog odbitka za:	Faktor	Mjesečni iznos	
		do 31. 12. 2014.	od 1. 1. 2015.
člana uže obitelji	0,50	1.100,00	1.300,00
prvo dijete	0,50	1.100,00	1.300,00
drugo dijete	0,70	1.540,00	1.820,00
treće dijete	1,00	2.200,00	2.600,00
četvrto dijete	1,40	3.080,00	3.640,00
peto dijete	1,90[4]	4.180,00	4.940,00
invalidnost poreznog obveznika i/ili uzdržavanog člana i/ili djeteta	0,30	660,00	780,00
100% invalidnost ili tjelesno oštećenje po jednoj osnovi ili temeljem invalidnosti pravo na doplatak za pomoć i njegu - za poreznog obveznika i/ili uzdržavanog člana i/ili dijete	1,00	2.200,00	2.600,00

Osobni odbitak poreznog obveznika utvrđuje se kao zbroj osnovnog osobnog odbitka i pripadajućeg iznosa osobnog odbitka za uzdržavane članove uže obitelji, djecu te možebitnu invalidnost. Ukupni iznos osobnog odbitka poreznog obveznika koji uzdržava članove uže obitelji i djecu odnosno kojemu je utvrđena invalidnost ili je invalidnost utvrđena članovima uže obitelji koje uzdržava, za slučajeve pretpostavljene u ovom primjeru, utvrđuje se na sljedeći način:

Porezni obveznik uzdržava:	Ukupno faktor	Iznos osobnog odbitka	
		do 31. 12. 2014.	od 1. 1. 2015.
člana uže obitelji	1,5	3.300,00	3.900,00
dvoje djece	2,2	4.840,00	5.720,00
troje djece	3,2	7.040,00	8.320,00
člana uže obitelji i dvoje djece	2,7	5.940,00	7.020,00
porezni obveznik s utvrđenom invalidnošću uzdržava člana uže obitelji	1,8	3.960,00	4.680,00

2.2. Uzdržavani članovi obitelji

Porezni obveznik može koristiti pravo na uvećanje osnovnog osobnog odbitka na ime uzdržavanja članova uže obitelji i uzdržavane djece u razdoblju u kojemu se ti članovi obitelji odnosno djeca smatraju uzdržavanim.

2.2.1. Pravo na uvećanje osobnog odbitka po osnovi uzdržavanja članova obitelji

Odredbe članka 36. stavka 7. Zakona o porezu na dohodak, koje utvrđuju tko se smatra uzdržavanim članom obitelji, usklađuju se od 1. siječnja 2015. godine s odredbama Obiteljskog zakona[5] i Zakona o životnom partnerstvu osoba istoga spola.[6] Naime, Zakon o porezu na dohodak do 31. prosinca 2014. godine priznaje pravo na uvećanje osnovnog osobnog odbitka poreznom obvezniku samo za uzdržavanje bračnog druga, dok se pravo na uvećanje osnovnog osobnog odbitka za uzdržavanje izvanbračnog druga, životnog partnera i neformalnog životnog partnera istoga spola do kraja ove godine ne može koristiti.

Od 1. siječnja 2015. godine uzdržavanim članovima obitelji smatraju se djeca poreznog obveznika, bračni **i izvanbračni drug, odnosno životni partner i neformalni životni partner** poreznog obveznika, roditelji poreznog obveznika i roditelji njegovog bračnog i izvanbračnog druga, odnosno životnog partnera i neformalnog životnog partnera, preci i potomci u izravnoj liniji, maćehe odnosno očusi koje punoljetno pastorče uzdržava, bivši bračni i izvanbračni drugovi, odnosno životni partneri i neformalni životni partneri za koje porezni obveznik plaća uzdržavanje te punoljetne osobe kojima je porezni obveznik imenovan skrbnikom.

Prema odredbama članka 11. Obiteljskog zakona, izvanbračna zajednica kao životna zajednica neudane žene i neoženjenoga muškarca koja traje **najmanje tri godine,** a kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka, stvara osobne i imovinske učinke kao bračna zajednica te se na nju na odgovarajući način primjenjuju odredbe toga Zakona o osobnim i imovinskim odnosima bračnih drugova odnosno odredbe drugih zakona kojima se uređuju osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova. Odredbama ovoga Zakona propisana je zabrana različitog (diskriminatornog) postupanja prema izvanbračnim drugovima u pogledu pristupa koristima, povlasticama, ali i obvezama zajamčenim bračnim drugovima.

Prema odredbama Zakona o životnom partnerstvu osoba istoga spola, neformalno životno partnerstvo u području nasljeđivanja, poreznog sustava, mirovinskog osiguranja, sustava socijalne skrbi, obveznog zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite, prava i obveza iz radnih odnosa, pristupa javnim i tržišnim uslugama te javnopravnog položaja stvara iste učinke, koji su posebnim propisima kojima se uređuju ta područja, priznati izvanbračnoj zajednici. Odredbe ovoga Zakona sadrže i izričite odredbe prema kojima se uzdržavanje životnog partnera, bivšeg životnog partnera odnosno djece nad kojom se ostvaruje roditeljska ili partnerska skrb smatra osobnim odbitkom od poreza na dohodak, sukladno posebnom zakonu kojim se uređuje porez na dohodak.

Kako odredbe Zakona o porezu na dohodak nisu bile usklađene s navedenim odredbama Obiteljskog zakona i Zakona o životnom partnerstvu osoba istoga spola, ovom se izmjenom članka 36. stavka 7. Zakona o porezu na dohodak ukida nejednaki porezni položaj bračnih i izvanbračnih odnosno istospolnih zajednica.

2.2.2. Iznos primitaka uzdržavanih članova obitelji

Prema odredbama članka 36. stavka 4. Zakona o porezu na dohodak, uzdržavanim članovima obitelji i uzdržavanom djecom smatraju se osobe čiji oporezivi primici, primici na koje se ne plaća porez na dohodak odnosno primici koji se ne smatraju dohotkom, ne premašuju iznos peterostrukog osnovnog osobnog odbitka na godišnjoj razini, što za 2014. godinu iznosi **11.000,00 kuna.** Zbog povećanja iznosa osnovnog osobnog odbitka, uzdržavani članovi

[4] Za svako sljedeće dijete faktor osnovnog osobnog odbitka progresivno se uvećava, i to za 0,60; 0,70; 080; 0,90; 1,00..... u odnosu na sljedeće dijete.

[5] Obiteljski zakon, Nar. nov., br. 75/14. i 84/14. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske.

[6] Zakon o životnom partnerstvu osoba istoga spola, Nar, nov., br. 92/14.

obitelji tijekom 2015. godine moći će ostvariti do **13.000,00 kuna** primitaka (oporezivih, primitaka na koje se ne plaća porez na dohodak odnosno primitaka koji se ne smatraju dohotkom) i ostati uzdržavani članovi obitelji poreznom obvezniku.

Prema neizmijenjenim odredbama članka 36. stavka 5. Zakona o porezu na dohodak, u iznos primitaka (oporezivih ili neoporezivih) na temelju kojega se utvrđuje smatra li se osoba uzdržavanom, ne ulaze:

- socijalne potpore utvrđene prema posebnim propisima
- doplatak za djecu ostvaren po posebnim propisima
- primici za opremu novorođenog djeteta po posebnom propisu i potpore za novorođenče te
- obiteljske mirovine koje djeca ostvaruju nakon smrti roditelja.

2.3. Osobni odbitak umirovljenika

Umirovljenicima se osobni odbitak do 31. prosinca 2014. godine priznaje u visini mirovine, najmanje 2.200,00, a najviše 3.400,00 kuna mjesečno. Od 1. siječnja 2015. godine osobni odbitak umirovljenika se također povećava, odnosno utvrđuje su u visini mirovine **najmanje 2.600,00 a najviše 3.800,00 kuna mjesečno.**

2.4. Osobni odbitak na potpomognutim područjima i području Grada Vukovara

Od 1. siječnja 2014. godine ukinute su porezne olakšice za područja posebne državne skrbi i brdsko-planinska područja, a u cilju harmonizacije sustava regionalnog razvoja Republike Hrvatske, uvedene olakšice za područja koja prema društvenim i ekonomskim pokazateljima spadaju u slabije razvijena područja pa ih je potrebno dodatno poticati. Pravo na uvećani osobni odbitak po ovoj osnovi može se ostvariti isključivo podnošenjem prijave poreza na dohodak, pa će se ovo pravo prvi puta ostvariti **podnošenjem prijave poreza na dohodak za 2014. godinu.**

Porezni obveznici koji imaju prebivalište i borave na potpomognutim područjima Republike Hrvatske i području Grada Vukovara mogu, tako, podnošenjem prijave poreza na dohodak za 2014. godinu, ostvariti pravo na uvećani osnovni osobni odbitak i to:

- **3.200,00 kuna mjesečno** – ako imaju prebivalište i borave na području jedinice lokalne samouprave razvrstane **u I. skupinu** po stupnju razvijenosti prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske odnosno ako imaju prebivalište i borave na području Grada Vukovara;
- **2.700,00 kuna mjesečno** - ako imaju prebivalište i borave na području jedinice lokalne samouprave razvrstane **u II. skupinu** po stupnju razvijenosti prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.[7]

Za 2015. godinu navedeni osobni odbitak se uvećava, pa će početkom 2016. godine, **pri podnošenju prijave poreza na dohodak za 2015. godinu,** porezni obveznici koji imaju prebivalište i borave na potpomognutim područjima i području Grada Vukovara ostvariti prava na osnovni osobni odbitak u iznosu:

- 3.500,00 kuna mjesečno – za I. skupinu i Grad Vukovar
- 3.000,00 kuna mjesečno – za II. skupinu potpomognutih područja.

[7] Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se prema indeksu razvijenosti u I. i II. skupinu potpomognutih područja u Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti, Nar. nov., br. 158/13.

2.5. Porezni razredi

Pri isplati plaća tijekom godine, a zaključno s 31. prosincem 2014. godine, poslodavac porez na dohodak od nesamostalnog rada obračunava primjenom propisanih poreznih stopa, na sljedeće porezne razrede:

Mjesečna porezna osnovica	Stopa
do jednostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka, tj. do 2.200,00 kuna	**12%**
na razliku između jednostrukog i četverostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka tj. od 2.200,00 do 8.800,00	**25%**
iznad četverostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka, tj. iznad 8.800,00 kuna	**40%**

Od 1. siječnja 2015. godine mijenjaju se porezni razredi za primjenu propisanih poreznih stopa i napušta određivanje poreznih razreda, ovisno o visini osnovnog osobnog odbitka. Naime, od 1. siječnja 2015. godine iznos poreznog razreda ne ovisni o iznosu osnovnog osobnog odbitka, već se porezna tarifa utvrđuje na sljedeći način:

Mjesečna porezna osnovica	Stopa
do 2.200,00	**12%**
od 2.200,00 do 13.200,00 (na razliku od 11.000,00)	**25%**
iznad 13.200,00	**40%**

Razred za primjenu najniže stope od 12% ostaje nakon 1. siječnja 2015. godine nepromijenjen, tj. najniža porezna stopa i nadalje se primjenjuje na poreznu osnovicu do 2.200,00 kuna. Međutim, razred za primjenu stope od 25% nakon 1. siječnja 2015. godine znatno se povećava jer se navedena porezna stopa primjenjuje na razliku između 2.200,00 i 13.200,00 kuna, tj. na sljedećih 11.000,00 kuna (umjesto na sljedećih 6.600,00 kuna, što je porezni razred za primjenu stope od 25% zaključno s 31. prosincem 2014. godine), a najviša porezna stopa primjenjuje se na poreznu osnovicu iznad 13.200,00 kuna.

2.6. Učinci promjene osnovnog osobnog odbitka i porezne tarife

Zbog promjene osnovnog osobnog odbitka i razreda za primjenu propisanih poreznih stopa, porezno se rasterećuju plaće, zbog čega se iznos neto plaća povećava.

Učinak ovih promjena prikazujemo na primjeru nekoliko različitih iznosa bruto plaća, uz pretpostavku da porezni obveznik nema uzdržavanih članova uže obitelji i djece te da ima prebivalište u mjestu koje nije propisalo obvezu plaćanja prireza porezu na dohodak.

Tablica: Učinci promjene porezne tarife

Red. br.	Bruto plaća	Dohodak	Porezna osnovica		Porez na dohodak		Razlika u poreznom opterećenju
			do 31. 12. 2014.	od 1. 1. 2015.	do 31. 12. 2014.	od 1. 1. 2015.	
1	2	3	4	5	6	7	8 (7 - 6)
1.	3.017,61	2.414,08	214,09	0,00	25,69	0,00	- 25,69
2.	3.250,00	2.600,00	400,00	0,00	48,00	0,00	- 48,00
3.	5.500,00	4.400,00	2.200,00	1.800,00	264,00	216,00	- 48,00
4.	6.000,00	4.800,00	2.600,00	2.200,00	364,00	264,00	- 100,00
5.	13.750,00	11.000,00	8.800,00	8.400,00	1.914,00	1.814,00	-100,00
6.	14.000,00	11.200,00	9.000,00	8.600,00	1.994,00	1.864,00	-130,00
8.	15.000,00	12.000,00	9.800,00	9.400,00	2.314,00	2.064,00	-250,00
9.	16.500,00	13.200,00	11.000,00	10.600,00	2.794,00	2.364,00	-430,00
10.	18.000,00	14.400,00	12.200,00	11.800,00	3.274,00	2.664,00	-610,00
11.	19.750,00	15.800,00	13.600,00	13.200,00	3.834,00	3.014,00	-820,00
12.	22.000,00	17.600,00	15.400,00	15.000,00	4.554,00	3.734,00	-820,00
13.	47.646,00	38.116,80	35.916,80	35.516,80	12.760,72	11.940,72	-820,00

Prema podacima o utvrđivanju porezne osnovice i poreza na dohodak od 1. siječnja 2015. godine, proizlazi da se u svim navedenim slučajevima smanjuje porezno opterećenje plaća što rezultira većim iznosom neto plaće. Zbog povećanja iznosa osnovnog osobnog odbitka, bruto plaće do 3.250,00 kuna (uz pretpostavku da porezni obveznik koristi samo pravo na osnovni osobni odbitak) neće podlijegati oporezivanju, tj. od oporezivanja će se izuzeti porezni obveznici s najnižim primanjima.

Uz pretpostavku korištenja prava na osnovni osobni odbitak, bez njegovog uvećanja za uzdržavane članove obitelji, nominalno će se najviše porezno rasteretiti bruto plaće između 13.750,00 i 19.750,00 kuna. Naime, do 31. prosinca 2014. godine ove se plaće oporezuju i stopom od 40%, na poreznu osnovicu iznad 8.800,00 a do 13.200,00 kuna, a nakon 1. siječnja 2015. godine stopom od 40% oporezivat će se bruto plaće koje premašuju iznos od 19.750,00 kuna.

2.7. Primjer obračuna poreza na dohodak

Izračun poreza na dohodak i prireza, uz primjenu novog iznosa osnovnog osobnog odbitka i izmijenjenih poreznih razreda pojašnjavamo na sljedećem primjeru:

Primjer: Obračun plaće radnika koji uzdržava jednog člana obitelji

Radnik uzdržava jednog člana uže obitelji i ima prebivalište u Zagrebu. Ostvaruje bruto plaću u iznosu od 20.000,00 kuna. Poslodavac doprinose za obvezna osiguranja, porez na dohodak i prirez obračunava na sljedeći način:

Red. br.	Opis	Obračun plaće do 31. 12. 2014.	Obračun plaće od 1. 1. 2015.
1.	Bruto plaća	20.000,00	20.000,00
2.	Doprinosi iz plaće	4.000,00	4.000,00
	- I. stup mirovinskog osiguranja - II. stup mirovinskog osiguranja	3.000,00 1.000,00	3.000,00 1.000,00
3.	Dohodak	16.000,00	16.000,00
4.	Osobni odbitak – faktor 1,5	3.300,00	3.900,00
		2.200,00 + 1.100,00	2.600,00 + 1.300,00
5.	Porezna osnovica	12.700,00	12.100,00
6.	Porez:	3.474,00	2.739,00
		2.200 x 12% 6.600 x 25% 3.900 x 40%	2.200 x 12% 9.900 x 25%
7.	Prirez 18%	625,32	493,02
8.	Porez i prirez ukupno	4.099,32	3.232,02
9.	Neto plaća	11.900,68	12.767,98
10.	Doprinosi na plaću - za zdravstveno osiguranje - za zaštitu zdravlja na radu - za zapošljavanje	3.440,00 3.000,00 100,00 340,00	3.440,00 3.000,00 100,00 340,00

[8] Jedan od razloga povećanja osnovnog osobnog odbitka jest izuzimanje od oporezivanja minimalne plaće. Minimalna plaća za 2014. godinu iznosi 3.017,61 kuna, a u skladu s člankom 7. Zakona o minimalnoj plaći, do kraja 2014. godine Vlada će uredbom propisati iznos minimalne plaće za 2015. godinu.

Zbog povećanja osobnog odbitka i proširenja porezne osnovice za primjenu stope od 25%, neto plaća radnika se nakon 1. siječnja 2015. godine povećava za 867,30 kuna.

3. PROMJENE U OPOREZIVANJU DOHOTKA OD SAMOSTALNE DJELATNOSTI

Poreznim obveznicima koji ostvaruju dohodak od samostalne djelatnosti odredbe novousvojenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak propisuju:

- iznimku od načela blagajne pri iskazivanju primitaka po osnovi državnih pomoći, poticaja i potpora za nabavu dugotrajne imovine
- novi rok za uplatu obveze poreza na dohodak od samostalne djelatnosti iskazane u godišnjoj prijavi poreza na dohodak
- drugačiji način utvrđivanja predujmova poreza na dohodak.

3.1. Primici od državnih pomoći, poticaja i potpora za nabavu dugotrajne imovine

Ako obveznik poreza na dohodak od samostalne djelatnosti dobije državnu pomoć, poticaj ili potporu za nabavu dugotrajne imovine do 31. prosinca 2014. godine, ukupan iznos te pomoći, primjenom načela blagajne, iskazuje u Knjizi primitaka i izdataka kao primitak u trenutku kada s tim sredstvima može raspolagati. Istovremeno, ukupno plaćeni iznos računa za nabavu dugotrajne imovine ne može iskazati u Knjizi primitaka i izdataka kao izdatak, jer izdatak iskazuje do iznosa amortizacije koju za tu imovinu obračunava u skladu s odredbama Zakona o porezu na dobit. Zbog ovakvog iskazivanja primitaka i izdataka, primljena državna pomoć, poticaj ili potpora za nabavu dugotrajne imovine značajno utječe na iznos dohotka u poreznom razdoblju u kojemu je ostvarena.

Ako obveznik poreza na dohodak od samostalne djelatnosti državnu pomoć, poticaj ili potporu za nabavu dugotrajne imovine dobije nakon 1. siječnja 2015. godine, u Knjizi primitaka i izdataka iskazat će primitak **u iznosu evidentiranog izdatka nastalog temeljem amortizacije te dugotrajne imovine,** tj. iskazat će po toj osnovi u poreznom razdoblju primitke i izdatke u istom iznosu pa će primici od državnih pomoći, potpora i poticaja biti porezno neutralna stavka.

O primljenim državnim potporama i poticajima za nabavu dugotrajne imovine i iznosima obračunate amortizacije porezni obveznici će voditi posebnu evidenciju, čiji će sadržaj propisati ministar financija.

3.2. Rok za uplatu poreza na dohodak od samostalne djelatnosti

Porezni obveznik uplaćuje porez na dohodak od samostalne djelatnosti, utvrđen u godišnjoj prijavi poreza na dohodak, u roku 15 dana od dana kada mu je nadležna ispostava Porezne uprave dostavila porezno rješenje. Zadnji puta će na ovaj način i u ovom roku porezni obveznici uplatiti porez na dohodak od samostalne djelatnosti utvrđen u godišnjoj prijavi poreza na dohodak za 2014. godinu, koju su dužni nadležnoj ispostavi Porezne uprave predati do 28. veljače 2015. godine.

U skladu s izmijenjenim zakonskim odredbama, porezni obveznici koji obavljaju samostalnu djelatnost, počevši od predaje prijave poreza na dohodak za 2015. godinu, bit će dužni platiti porez na dohodak utvrđen u toj prijavi s danom njenog podnošenja nadležnoj ispostavi Porezne uprave. Slijedom navedenog, ako u prijavi poreza na dohodak za 2015. godinu, porezni obveznici iskažu razliku poreza na dohodak od samostalne djelatnosti za uplatu, bit će dužni utvrđenu obvezu uplatiti danom podnošenja te prijave (do 28. veljače 2016. godine).

3.3. Utvrđivanje predujmova poreza na dohodak od samostalne djelatnosti

Prema odredbama članka 47. Zakona o porezu na dohodak, obveznik poreza na dohodak od samostalne djelatnosti plaća mjesečne predujmove poreza na dohodak prema rješenju Porezne uprave, koje vrijedi do izmjene, odnosno do utvrđivanja novog predujma. Novi iznos predujma Porezna uprava može utvrditi na zahtjev poreznog obveznika, koji sadrži sve bitne sastojke iz porezne prijave i u kojemu se navode razlozi za promjenu predujma.

Za 2016. godinu Porezna uprava više neće utvrđivati predujmove poreza na dohodak od samostalne djelatnosti, već će ih utvrđivati sami porezni obveznici na temelju podataka u podnesenoj godišnjoj prijavi poreza na dohodak, i to na način da se u prijavi utvrđen iznos poreza na dohodak od samostalne djelatnosti dijeli s brojem mjeseci istog razdoblja u kojemu se samostalna djelatnost obavljala. Tako utvrđeni mjesečni predujam poreza na dohodak od samostalne djelatnosti porezni obveznici će plaćati do posljednjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec, i to za mjesec koji slijedi iza mjeseca u kojemu je istekao rok za podnošenje godišnje porezne prijave do podnošenja sljedeće godišnje porezne prijave, tj. za razdoblje od mjeseca ožujka tekuće godine do mjeseca veljače naredne godine.

Ako porezni obveznik u godišnjoj poreznoj prijavi uz dohodak od samostalne djelatnosti iskaže i dohodak iz ostalih izvora, predujam poreza za naredno razdoblje utvrdit će se samo od porezne obveze proizašle od obavljanja samostalne djelatnosti.

4. UTVRĐIVANJE DOHOTKA PO OSNOVI OTUĐENJA POSEBNIH VRSTA IMOVINE

Prema odredbama članka 9. stavka 2. točke 2.4. Zakona o porezu na dohodak, primici od otuđenja osobne imovine ne smatraju se dohotkom pa stoga niti ne podliježu oporezivanju. Od 1. siječnja 2015. godine prodaja **posebne vrste osobne imovine** (osobne imovine koja se smatra otpadom), postaje oporeziv dohodak i podliježe oporezivanju porezom na dohodak od imovine.

Naime, prema Zakonu o održivom gospodarenju otpadom,[9] ako se prodajom otpada ostvari mjesečni prihod veći od polovine minimalne plaće u Republici Hrvatskoj za proteklu godinu, isto se smatra djelatnošću trgovanja otpadom, pa je po toj osnovi obvezno utvrditi dohodak od samostalne djelatnosti ili drugi dohodak.

Kako je navedeni postupak utvrđivanja poreza na dohodak od primitaka ostvarenih prodajom otpada složen, odredbe Zakona o porezu na dohodak se dopunjuju odredbama koje ovo oporezivanje pojednostavljuju.

Nakon 1. siječnja 2015. godine, primici ostvareni otuđenjem osobne imovine koja ima obilježje otpada (osim povratne ambalaže i otpada prikupljenog u okviru organiziranih akcija i aktivnosti u svrhu zaštite okoliša), smatraju se primicima od otuđenja posebne vrste imovine za koje isplatitelji tih primitaka trebaju obračunati, obustaviti i uplatiti predujam poreza na dohodak od imovine po stopi od 12%, uvećan za prirez, ako je obveza njegovog plaćanja propisana za mjesto u kojemu porezni obveznik ima prebivalište ili uobičajeno boravište. Obračunati porez na dohodak otkupljivači otpada upla-

[9] Zakon o održivom gospodarenju otpadom, Nar. nov., br. 94/13.

ćuju na propisani uplatni račun do kraja tekućeg mjeseca za tekući mjesec, te o uplaćenom iznosu poreza i prireza izvješćuju Poreznu opravu na obrascu JOPPD.

5. NOVI OBLIK DRUGOG DOHOTKA

Prema odredbama članka 63. Zakona o porezu na dohodak, Porezna uprava je dužna tijekom godine prikupljati podatke o oporezivim primicima fizičkih osoba te ih uspoređivati s podacima o nabavljenoj imovini i drugim izdacima fizičkih osoba i njihovim obvezama tijekom poreznog razdoblja. Ako utvrdi da izvori za nabavu imovine nisu dokazani, iskazuje po toj osnovi dohodak, kao razliku između vrijednosti imovine i dokazane visine sredstava za njezino stjecanje. Do kraja 2014. godine dohodak utvrđen na navedeni način pripisuje se ostvarenom dohotku po osnovi kojega je utvrđen, tj. pripisuje se dohotku od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava, od kapitala, od osiguranja i drugom dohotku i oporezuje prema propisima koji važe u tom poreznom razdoblju.

Nakon 1. siječnja 2015. godine, utvrđena razlika između vrijednosti imovine i dokazane visine sredstava za njeno stjecanje smatrat će se **drugim dohotkom i oporezivati na temelju poreznog rješenja Porezne uprave po stopi od 40%.** Tako utvrđeni dohodak i plaćeni porez i prirez porezni obveznici ne mogu unijeti u godišnju prijavu poreza na dohodak.

Ovaj oblik drugog dohotka, prema izmijenjenim i dopunjenim odredbama Zakona o doprinosima, ne podliježe obvezi plaćanja doprinosa za obvezna osiguranja.

6. PROMJENE U OPOREZIVANJU POREZOM NA DOHODAK KOD KAPITALA

Od 1. siječnja 2015. godine u sustav dohotka od kapitala uvode se primici fizičkih osoba ostvareni od kamata na štednju koji se u proteklih 20 godina, a zaključno do 31. prosinca 2014. godine nisu smatrali dohotkom pa stoga nisu podlijegali oporezivanju. Dohotkom od kapitala, ali **od 1. siječnja 2016. godine,** postaju i kapitalni dobici ostvareni otuđenjem financijske imovine.

6.1. Oporezivanje kamata na štednju

Kamate na kunsku i deviznu štednju te kamate na pologe (po viđenju i oročene) na žiroračunu, tekućem i deviznom računu ostvarene od banaka, štedionica i štedno-kreditnih zadruga, uključujući i kamate po vrijednosnim papirima, ne smatraju se do 31. prosinca 2014. godine dohotkom pa stoga niti ne podliježu oporezivanju.

Od 1. siječnja 2015. godine, odredbe Zakona o porezu na dohodak koje određuju porezna obilježja primitaka fizičkih osoba ostvarenih od kamata značajno se mijenjaju u odnosu na dosadašnja zakonska određenja.

6.1.1. Kamate koje od 1. siječnja 2015. godine podliježu oporezivanju

Od 1. siječnja 2015. godine dohotkom od kapitala smatraju se:

- primici od kamata na kunsku i deviznu štednju (po viđenju, oročenu ili rentnu štednju, uključujući i prinos, nagradu, premiju i svaku drugu naknadu ostvarenu iznad visine uloženih sredstava)
- primici od kamata po vrijednosnim papirima
- primici ostvareni na temelju podjele prihoda investicijskog fonda u obliku kamata, ako se ne oporezuju kao udjeli u dobiti na temelju podjele dobiti ili prihoda investicijskog fonda.

Od navedenog datuma ovi primici, kao primici po osnovi **kapitala,** podliježu oporezivanju porezom po odbitku, **po stopi od 12%.** Predujam poreza na dohodak dužni su obračunati, obustaviti i uplatiti isplatitelji istodobno s isplatom kamata ili u trenutku pripisa kamate na svotu uloženih sredstava.

Porez na dohodak od kamata ostvarenih po navedenim osnovama utvrđuje se samo za kamate koje su obračunane ili pripisane za razdoblje od 1. siječnja 2015. godine i nadalje, a one koje su **obračunane do 31. prosinca 2014. godine, bez obzira kada se isplaćuju ili pripisuju, neće podlijegati oporezivanju.**

6.1.2. Kamate koje nisu oporeziv dohodak

Nakon 1. siječnja 2015. godine neće sve kamate podlijegati oporezivanju. Naime, oporezivim kamatama se, u skladu s odredbama članka 30. stavka 15. Zakona o porezu na dohodak neće smatrati:

- zatezne kamate;[10]
- naplaćene kamate po sudskim rješenjima i rješenjima tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave;[11]
- kamate na pozitivno stanje na transakcijskim računima (žiroračunu, tekućem i deviznom računu), koje su ostvarene od banaka, štedionica i drugih financijskih institucija, i to najviše u visini koju ti isplatitelji plaćaju za pologe po viđenju. Ovo se izuzeće primjenjuje s**amo ako je kamata za pologe po viđenju manja od najmanje kamate za oročenu štednju, odnosno, ako iznosi najviše do 0,5% godišnje.** Slijedom ovog izuzeća ipak dio kamata ostvarenih od banaka i drugih financijskih institucija, uz ispunjavanje propisanih uvjeta, neće podlijegati oporezivanju;
- primici od kamata ostvarenih ulaganjem **u obveznice,** neovisno o izdavatelju i vrsti obveznica, dok će primici od kamata ostvarenih ulaganjem u druge vrijednosne papire podlijegati oporezivanju;
- primici po osnovi prinosa na životno osiguranje s obilježjem štednje (isplaćena naknada iznad uplaćenih premija osiguranja) i prinosa po osnovi dobrovoljnog mirovinskog osiguranja.

6.2. Primici od kamata po osnovi danih zajmova

Primici od kamata koje fizičke osobe ostvaruju od danih zajmova (pozajmica) smatraju se dohotkom od kapitala još od 2001. godine i podliježu oporezivanju porezom po odbitku. Do 31. prosinca 2014. godine ovi se primici od kamata oporezuju **po stopi od 40%, a od 1. siječnja 2015. godine po stopi od 12%** kojom se oporezuju i ostale kamate, čime dolazi do poreznog rasterećenja primitaka koje fizičke osobe ostvaruju po osnovi danih zajmova.

6.3. Oporezivanje dividendi i udjela u dobiti na temelju udjela u kapitalu

Od 1. ožujka 2012. godine ponovno je uvedeno oporezivanje dividendi i udjela u dobiti porezom na dohodak od kapitala. Ovi primici

[10] Napominjemo da se odredbe članka 15. stavka 3. Zakona o porezu na dohodak koje propisuju da se zatezne kamate koje poslodavac isplaćuje radniku za plaću isplaćenu po sudskoj presudi ne smatraju primitkom od nesamostalnog rada i ne podliježu oporezivanju nisu mijenjale, pa nakon 1. siječnja 2015. godine izuzeće od oporezivanja zateznih kamata popisuju dva članka Zakona: članak 30. stavak 15. točka 1. propisuju izuzeća od oporezivanja svih zateznih kamata, a članak 15. stavak 3. Zakona izuzeće od oporezivanja samo zateznih kamata obračunanih na plaću koja se isplaćuje po sudskoj presudi.

[11] Ove su kamate i dosada bile izuzete od oporezivanja prema odredbama članka 30. stavka 3. Zakona o porezu na dohodak.

fizičkih osoba nisu podlijegali oporezivanju u razdoblju od 1. siječnja 2005. do 29. veljače 2012. godine, a od 1. ožujka 2012. godine propisana je obveza oporezivanja svih dividendi i udjela u dobiti na temelju udjela u kapitalu ostvarenih nakon 31. prosinca 2000. godine. Prema ovom zakonskom određenju, ako su se isplaćivale nakon 1. ožujka 2012. godine, oporezivanju su podlijegale i dividende i udjeli u dobiti ostvareni u razdoblju od 1. siječnja 2005. do 29. veljače 2012. godine, iako u tom razdoblju to nisu bili oporezivi primici fizičkih osoba.

Smatrajući da se na temelju ovakvih zakonskih odredbi povratno oporezuju porezni obveznici za vrijeme kada su zakonski bili oslobođeni plaćanja poreza na dividende i udjele u dobiti na temelju udjela u kapitalu (u razdoblju od 1. siječnja 2005. godine do 29. veljače 2012. godine), Ustavni sud Republike Hrvatske, raspravljajući o ustavnosti takvih zakonskih odredbi, dva puta je jasno naglasio da se takvim zakonskim uređenjem narušava vladavina prava te načela pravne sigurnosti i pravne izvjesnosti objektivnog pravnog postupka odnosno da se na ustavnopravno neprihvatljiv način narušava jednakost pravnog položaja unutar iste skupine poreznih obveznika, a da za takvo uređenje nema ustavnopravno prihvatljivog, objektivnog i razumnog opravdanja te je ukinuo pojedine članka Zakona o porezu na dohodak.

U mjesecu srpnju ove godine, nakon druge odluke Ustavnog suda, na web stranici Ministarstva financija, Središnjeg ureda Porezne uprave, objavljena je informacija da se od 11. srpnja 2014. godine (kada je druga odluka Ustavnog suda objavljena u Nar. nov., br. 83/14.) ne plaća porez na dohodak od kapitala po osnovi dividende i udjela u dobiti na temelju udjela u kapitalu koji se isplaćuju iz dobiti koja je ostvarena do 31. prosinca 2000. te po osnovi dividende i udjela u dobiti na temelju udjela u kapitalu koji se isplaćuju iz dobiti koja je ostvarena u razdoblju od 1. siječnja 2005. do 29. veljače 2012. godine.

Ovo stajalište Porezne uprave unosi se i u odredbe Zakona o porezu na dohodak u kojima se izrijekom navodi da se **porez na dohodak ne plaća pri isplati dividendi i udjela u dobiti ako se isplaćuju iz dobiti ostvarene do 29. veljače 2012. godine,** osim dividendi i udjela u dobiti na temelju udjela u kapitalu koji su ostvareni u razdoblju od 1. siječnja 2001. godine do 31. prosinca 2004. godine (budući da su u tom razdoblju podlijegali oporezivanju).

Udjeli u dobiti i dividende ostvareni od 1. ožujka 2012. godine oporezuju se stopom poreza na dohodak od kapitala u iznosu od 12%.

6.4. Oporezivanje kapitalnih dobitaka

Kapitalni dobici ostvareni otuđenjem financijske imovine[12] (financijskih instrumenata i strukturiranih proizvoda), podlijegat će **od 1. siječnja 2016. godine** oporezivanju porezom na dohodak od kapitala, pod uvjetom da je financijska imovina **otuđena prije isteka roka od tri godine od dana nabave odnosno stjecanja te imovine.** Ako se financijska imovina otuđuje nakon isteka roka od tri godine od dana nabave odnosno njenog stjecanja, primici ostvareni tim otuđenjem neće podlijegati oporezivanju porezom na dohodak od kapitala.[13] Oporezivanju neće podlijegati niti otuđenje financijske imovine između bračnih drugova i srodnika u prvoj liniji i drugih članova uže obitelji, između razvedenih bračnih drugova ako je otuđenje u neposrednoj svezi s razvodom braka ili nasljeđivanjem financijske imovine.

> Prema odredbama članka 30. stavka 16. Zakona, dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka čini razlika između ugovorene prodajne cijene odnosno primitka utvrđenog prema tržišnoj vrijednosti financijske imovine koja se otuđuje i nabavne vrijednosti.

Kapitalni dobici će se oporezivati porezom na dohodak od kapitala **po stopi od 12%** na temelju rješenja Porezne uprave ili po odbitku.

Po rješenju Porezne uprave oporezivat će dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka od **otuđenja udjela u kapitalu.** Otuđenje financijske imovine po osnovi udjela u kapitalu porezni obveznik će morati prijaviti nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema svojem prebivalištu ili uobičajenom boravištu najkasnije u roku 8 dana od dana otuđenja. Porez na dohodak utvrđen po stopi od 12% porezni obveznik će biti obvezan platiti u roku 15 dana od dana dostave rješenja.

Predujam poreza na dohodak od kapitala **(porez po odbitku)** po osnovi kapitalnih dobitaka ostvarenih otuđenjem financijske imovine (osim kapitalnih dobitaka po osnovi otuđenja udjela u trgovačkim društvima), obračunavat će i plaćati porezni obveznik – imatelj financijske imovine **u roku 8 dana od dana ostvarivanja primitka** i to na svaki pojedinačno ostvareni primitak koji je izvor kapitalnog dobitka po stopi od 12% bez priznavanja osobnog odbitka. Iznimno, za porezne obveznike koji su ostvarili dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka obvezu obračuna, obustave i uplate predujma poreza na dohodak mogu preuzeti društva za upravljanje i osobe koje temeljem ugovornog odnosa upravljaju financijskom imovinom poreznog obveznika. U tom slučaju obveza obračuna i plaćanja predujma poreza na dohodak od kapitala nastaje **istodobno s isplatom primitka.**

Obzirom da oporezivanje kapitalnih dobitaka zahtijeva pripremne radnje kod samih poreznih obveznika te osoba koje su preuzele upravljanje financijskom imovinom poreznog obveznika u transakcijama vezanim uz kupnju i prodaju financijske imovine u Republici Hrvatskoj i inozemstvu, ostvareni dohodak po ovoj osnovi počet će se oporezivati tek 1. siječnja 2016. godine pa ćemo o načinu oporezivanja kapitalnih dobitaka detaljnije pisati u sljedećoj godini.

7. IZMJENE U NEOPOREZIVIM PRIMICIMA FIZIČKIH OSOBA

7.1. Ukidanje prava na neoporeziv iznos dividendi i udjela u dobiti do 12.000,00 kuna

Budući da se od 1. siječnja 2015. godine porezom na dohodak od kapitala počinju oporezivati kamate na štednju fizičkih osoba, zbog izjednačavanja svih kategorija dohotka od kapitala neovisno o njegovom izvoru, brisane su odredbe članka 10. točke 19. Zakona o porezu na dohodak koje su propisivale pravo na neoporeziv iznos dividendi i udjela u dobiti do ukupno 12.000,00 kuna godišnje, i to isključivo podnošenjem godišnje prijave poreza na dohodak.

Ovo pravo će se po zadnji puta moći ostvariti podnošenjem prijave poreza na dohodak za 2014. godinu, jer se od 1. siječnja 2015. godine ukida, pa se u prijavi poreza na dohodak za 2015. godinu neće više moći ostvariti.

[12] Otuđenjem financijske imovine smatra se prodaja, zamjena, darovanje i drugi prijenos.

[13] Odredbe članka 30. stavka 19. Zakona o porezu na dohodak propisuju izuzeća od oporezivanja kapitalnih dobitaka ostvarenih prijenosom udjela iz jednog u drugi dobrovoljni mirovinski fond, zamjene vrijednosnih papira s istovrsnim papirima istog izdavatelja i podjele dionica istog izdavatelja (uz ispunjavanje propisanih uvjeta), zamjene udjela između investicijskih pod-fondova unutar istog krovnog fonda, odnosno zamjene udjela između investicijskih fondova kojima upravlja isto društvo za upravljanje te otkupa udjela u Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

7.2. Primici za uništavanje ribarske flote

U okviru provođenja mjere trajne obustave ribolovne aktivnosti uz uništavanje određenog broja plovila, a na što se Republika Hrvatska obvezala ulaskom u Europsku uniju, u odredbama Zakona o porezu na dohodak se propisuje pravo na neoporezive primitke fizičkih osoba, i to u visini razlike između primljenih bespovratnih sredstava isplaćenih iz fondova EU i Državnog proračuna Republike Hrvatske za ovu svrhu i knjigovodstvene vrijednost toga plovila. Dakle, ako ribar koji je obveznik poreza na dohodak od samostalne djelatnosti, trajno uništi i iz Registra ribarske flote Republike Hrvatske trajno izbriše ribarsko plovilo i za to dobije bespovratna sredstva iz fondova EU, primljena sredstva neće utjecati na iznos njegovog dohotka u toj godini. Naime, u trenutku uništenja plovila, ribar će u Knjizi primitaka i izdataka iskazati izdatak po osnovi obračunane amortizacije, zaključno za mjesec u kojemu je plovilo uništeno te knjigovodstvenu vrijednost toga plovila.

U slučaju da primljena pomoć iz fondova EU za tu svrhu premašuje knjigovodstvenu vrijednost plovila, utvrđena razlika se smatra primitkom koji ne podliježe oporezivanju pa se stoga niti ne iskazuje u Knjizi primitaka i izdataka.

7.3. Članarine strukovnim komorama

Prema dopunjenim odredbama članka 15. Zakona, članarine po osnovi članstva u strukovnim komorama koje je, prema posebnim propisima, obvezno za radnike pri obavljanju određenih poslova za poslodavaca, ne smatra se dohotkom po osnovi nesamostalnog rada i ne podliježe oporezivanju.

7.4. Novčane pomoći osobama koje se stručno osposobljavaju za rad bez zasnivanja radnog odnosa

Članak 10. Zakona o porezu na dohodak koji utvrđuje primitke fizičkih osoba na koje se ne plaća porez na dohodak, dopunjen je odredbama o neoporezivanju novčane pomoći polaznicima stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Ovi primici fizičkih osoba nisu se oporezivali niti prethodnih godina, jer je pravo na njihovo neoporezivanje propisano člankom 7. stavkom 2. Pravilnika o porezu na dohodak, u okviru oslobođenja od oporezivanja novčanih naknada za vrijeme privremene nezaposlenosti.[14]

8. POSEBAN POSTUPAK UTVRĐIVANJA GODIŠNJEG POREZA NA DOHODAK

Izmijenjenim odredbama Zakona o porezu na dohodak propisuje se uvođenje posebnog postupka utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak.

Posebni postupak utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak i prireza jest postupak čijom primjenom porezni obveznici koji tijekom godine ostvare dohodak za koji se obvezno ili dobrovoljno podnosi godišnja prijava poreza na dohodak, uz propisana izuzeća, nemaju obvezu podnošenja porezne prijave, već tu obvezu preuzima Porezna uprava.

Naime, na temelju podataka koji se iskazuju u Obrascu JOPPD i ostalih podataka kojima raspolaže, Porezna uprava će poreznom obvezniku utvrđivati godišnji dohodak ostvaren u poreznom razdoblju te razliku poreza na dohodak i prireza za uplatu ili za povrat, o čemu će najkasnije **do 30. lipnja tekuće za prethodnu godinu** izdavati privremeno porezno rješenje. Ako se privremenim poreznim rješenjem utvrdi razlika poreza na uplatu, porezni je obveznik mora uplatiti najkasnije do 31. srpnja tekuće za prethodnu godinu.

Ako porezni obveznik najkasnije do 31. srpnja uloži prigovor na izdano privremeno porezno rješenje, jer smatra da su podaci u rješenju nepotpuni ili netočni, o prigovoru će raspravljati prvostupanjsko porezno tijelo. U slučaju da prvostupanjsko porezno tijelo nakon izvršene provjere podataka iskazanih u privremenom poreznom rješenju, utvrdi da su navodi u prigovoru osnovani, donijet će porezno rješenje protiv kojeg nije dopuštena žalba, a porezna obveza utvrđena poreznim rješenjem smatrat će se konačno utvrđenom poreznom obvezom, koju porezni obveznik treba namiriti u roku 15 dana od dana kada mu je rješenje dostavljeno.

Ako prvostupanjsko porezno tijelo po podnijetom prigovoru, a nakon izvršene provjere podataka iskazanih u privremenom poreznom rješenju utvrdi da navodi iz prigovora nisu osnovani, donosi se porezno rješenje kojim se odbija prigovor te se protiv takvog rješenja može izjaviti žalba u roku trideset dana od dana dostave rješenja.

Poseban postupak utvrđivanja godišnjeg poreza neće se primijeniti ako:

- porezni obveznik u poreznom razdoblju ostvari **dohodak od samostalne djelatnosti** koji se utvrđuje na temelju podataka iskazanih u propisanim poslovnim knjigama i evidencijama
- Porezna uprava ne raspolaže podacima o ostvarenom dohotku poreznog obveznika u poreznom razdoblju i to samo u slučaju kada Porezna uprava nije odgovorna za neraspoloživost podataka
- porezni obveznik **nema obvezu podnošenja porezne prijave** (na primjer za dohodak od nesamostalnog rada ostvaren u tijeku istoga mjeseca samo od jednog poslodavca i/ili dohodak od kapitala i/ili dohodak od osiguranja i/ili dohodak od imovine i imovinskih prava i/ili drugi dohodak), **a podnošenjem prijave iskazao bi razliku godišnjeg poreza na dohodak i prireza za uplatu.**

[14] Napominjemo da je u Nar. nov., br. 134/14. objavljena Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o visini novčane pomoći za nezaposlenu osobu koju je Hrvatski zavod za zapošljavanje uključio u stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, a prema kojoj se ova pomoć od 1. siječnja 2015. godine povećava i umjesto 1.600,00 kuna iznosi 2.400,00 kuna.

RENATA KALČIĆ, ŠTEFICA OŠTREC-ČUNČIĆ
Ministarstvo financija RH, Središnji ured Porezne uprave, Zagreb

Stručni članak UDK 336.2

Izmjene Zakona o porezu na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2015.

Na 15. sjednici Hrvatskog sabora od 25. studenoga 2014., donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u. Osim obveze usklađivanja s izmjenama Direktive 2016/112/EZ vezano za mjesto oporezivanja elektroničkih, telekomunikacijskih i usluga radijskog i televizijskog emitiranja kada se one obavljaju osobama koje nisu porezni obveznici s mjestom prebivališta u drugim državama članicama, važna je izmjena vezana za mogućnost plaćanja PDV-a prema naplaćenim naknadama za sve porezne obveznike čija je vrijednost isporuka u prethodnoj godini bila manja od 3 mil. kuna. Autorice u članku daju pregled i komentar navedenih i ostalih izmjena Zakona o PDV-u.

1. UVOD

Zbog usklađivanja Zakona o porezu na dodanu vrijednost objavljenog u Nar. nov., br. 73/13., 99/13., 148/13. i 153/13. (u daljnjem tekstu: Zakon o PDV-u) s Direktivom Vijeća 2006/112/EZ potrebno je izmijeniti pojedine odredbe toga Zakona. Navedena Direktiva izmijenjena je već više puta, a najveće su izmjene bile u Direktivi Vijeća 2008/8/EZ kojom je izmijenjeno mjesto oporezivanja usluga. Sve odredbe ove Direktive nisu stupile na snagu odjednom već je dio odredbi stupio na snagu 2011. godine, dio 2013., a dio kojim se propisuje oporezivanje telekomunikacijskih usluga, usluga radijskog i televizijskog emitiranja i elektroničkih usluga stupit će na snagu 1. siječnja 2015. godine.

Stoga je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u donesen na 15. sjednici Hrvatskog sabora dana 25. studenoga 2014. godine. Uz navedene izmjene koje su potrebne radi usklađivanja s Direktivama na području oporezivanja PDV-om propisane su i druge izmjene Zakona o PDV-u od kojih su najvažnije oporezivanje isporuka prema naplaćenim naknadama poreznih obveznika čije isporuke u prethodnoj kalendarskoj godini nisu bile veće od 3 milijuna kuna bez PDV-a neovisno o organizacijskom obliku poreznog obveznika te ukidanje podnošenja godišnje prijave poreza na dodanu vrijednost. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u (u daljnjem tekstu: Zakon o izmjenama i dopunama), bit će objavljen u Narodnim novinama i najvećim dijelom stupa na snagu 1. siječnja 2015. godine dok samo neke odredbe stupaju na snagu osmi dan po donošenju.

2. OPOREZIVANJE TELEKOMUNIKACIJSKIH USLUGA, USLUGA RADIJSKOG I TELEVIZIJSKOG EMITIRANJA I ELEKTRONIČKIH USLUGA

Zakonom o PDV-u propisano je mjesto oporezivanja usluga te se načelno usluge obavljene između dva porezna obveznika oporezuju u mjestu sjedišta poreznog obveznika primatelja usluge, dok je mjesto oporezivanja usluga koje porezni obveznik obavi osobi koja nije porezni obveznik tamo gdje je sjedište poreznog obveznika koji obavlja uslugu. Međutim, od općeg pravila oporezivanja usluga postoji niz izuzetaka te je jako važno utvrditi tko su sudionici poslovnog događaja i o kakvoj se usluzi radi.

Prema odredbama Direktive Vijeća 2006/112/EZ (u daljnjem tekstu: Direktiva), i Zakona o PDV-u **koji je sada na snazi,** kada porezni obveznik sa sjedištem u nekoj državi članici Europske unije obavlja telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja i elektroničke usluge osobi koja nije porezni obveznik, a koja ima sjedište ili prebivalište u drugoj državi članici, mjesto oporezivanja je **u onoj državi članici u kojoj pružatelj usluga ima sjedište.** Nadalje je propisano ako je primatelj usluge u trećoj zemlji, u tom slučaju obavljanje takvih usluga ne podliježe oporezivanju u Hrvatskoj već tamo gdje je sjedište ili prebivalište primatelja usluge. Odredbom članka 26. Zakona o PDV-u propisano je da se mjestom obavljanja elektronički obavljenih usluga koje obave porezni obveznici sa sjedištem, stalnom poslovnom jedinicom iz koje se te usluge obavljaju, prebivalištem ili uobičajenim boravištem izvan Europske unije osobama koje nisu porezni obveznici i imaju sjedište, prebivalište ili uobičajeno boravište na području Europske unije smatra mjesto gdje osoba koja nije porezni obveznik ima sjedište, prebivalište ili uobičajeno boravište.

Pojednostavljenje se primjenjuje na način da porezni obveznik koji nema sjedište, stalnu poslovnu jedinicu, prebivalište ili uobičajeno boravište na području Europske unije koji ima obvezu plaćati PDV u Europskoj uniji može odabrati jedno mjesto (web-portal) za ispunjavanje te obveze. S tog elektroničkog portala podnosi se prijava PDV-a nakon čega se obavlja plaćanje. Temeljem podataka iz prijave novčana sredstva upućuju se u različite države članice u kojima treba platiti PDV. Država članica kojoj treba platiti PDV je država članica u kojoj sjedište, prebivalište ili uobičajeno boravište ima osoba koja nije porezni obveznik, a koja je primila elektronički obavljenu uslugu.

Člankom 118. Zakona o PDV-u propisan je posebni postupak oporezivanja za elektronički obavljene usluge koje porezni obveznici koji nemaju sjedište na području Europske unije obavljaju osobama koje nisu porezni obveznici. Taj posebni postupak primjenjuje se do kraja 2014. godine, a od 1. siječnja 2015. posebni postupak oporezivanja proširuje se i na telekomunikacijske usluge i usluge radijskog i televizijskog emitiranja.

Međutim, još važnije je da će se posebni postupak oporezivanja primjenjivati na telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i tele-

vizijskog emitiranja i elektroničke usluge i u slučaju kada te usluge osobi koja nije porezni obveznik obavlja porezni obveznik koji ima sjedište u nekoj državi članici Europske unije, ali nema sjedište u državi članici potrošnje. To znači da se mjesto oporezivanja u tom slučaju premješta iz države članice u kojoj porezni obveznik ima sjedište u mjesto gdja primatelj usluge ima sjedište, odnosno prebivalište ili uobičajeno boravište. Porezni obveznik bi se u tom slučaju morao registrirati za potrebe PDV-a u svakoj državi članici u kojoj obavlja telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja i elektroničke usluge osobi koja nije porezni obveznik te je Direktivom 2008/8/EZ koja mijenja i dopunjuje Direktivu 2006/112/EZ propisano pojednostavljenje odnosno posebni postupak oporezivanja.

Zakonom o PDV-u propisano je da se mjestom oporezivanja elektronički obavljenih usluga koje porezni obveznici sa sjedištem, stalnom poslovnom jedinicom, prebivalištem ili uobičajenim boravištem izvan Europske unije, obavljaju osobama koje nisu porezni obveznici i imaju sjedište, prebivalište ili uobičajeno boravište na području Europske unije smatra mjesto gdje osoba koja nije porezni obveznik ima sjedište, prebivalište ili uobičajeno boravište.

Člankom 26. Zakona o PDV-u propisane su definicije elektronički obavljenih usluga i telekomunikacijskih usluga. Stoga se **elektronički obavljenim uslugama smatra:** isporuka web sjedišta, udomljavanje web sjedišta, daljinsko održavanje programa i opreme, isporuka računalnih programa i njihovo ažuriranje, isporuka slika, tekstova i informacija te omogućavanje pristupa bazama podataka, isporuka glazbe, filmova i igara, uključujući igre na sreću i kockarske igre te emitiranje političkih, kulturnih, umjetničkih, sportskih, znanstvenih i zabavnih programa i priredbi.

Telekomunikacijskim uslugama u smislu Zakona o PDV-u smatraju se usluge koje se odnose na prenošenje, emitiranje i prijam signala, teksta, slika i zvukova ili informacija bilo koje vrste putem žica, radija, optičkih ili drugih elektromagnetskih sustava, uključujući s tim uslugama povezani prijenos ili ustupanje prava na korištenje kapaciteta za takvo prenošenje, emitiranje ili prijam. Telekomunikacijske usluge uključuju i omogućavanje pristupa globalnim informacijskim mrežama.

Također je Zakonom o PDV-u propisan posebni postupak oporezivanja navedenih usluga, a poreznim obveznikom koji nema sjedište na području Europske unije smatra se porezni obveznik koji nema sjedište, stalnu poslovnu jedinicu, prebivalište ili uobičajeno boravište na području Europske unije i koji ne mora biti registriran za potrebe PDV-a u smislu Zakona o PDV-u i Direktive Vijeća 2006/112/EZ. Posebni postupak za elektronički obavljene usluge primjenjuje se na sve elektronički obavljene usluge koje porezni obveznik koji nema sjedište na području Europske unije obavi osobama koje nisu porezni obveznici, a koje imaju sjedište, prebivalište ili uobičajeno boravište u bilo kojoj državi članici.

Direktiva Vijeća 2008/8/EZ stupila je na snagu u više koraka, stoga 1. siječnja 2015. godine stupaju na snagu odredbe o oporezivanju telekomunikacijskih usluga, usluga radijskog i televizijskog emitiranja i elektroničkih usluga (eng. *Mini One Stop Shop - MOSS*), koje će se obavljati osobama koje nisu porezni obveznici. To u biti znači da će se **od 1. siječnja 2015. godine pojednostavljeni postupak proširiti i na isporučitelje tih usluga koji imaju sjedište u Europskoj uniji te na telekomunikacijske usluge i radijsko i televizijsko emitiranje.**

Zakon o PDV-u se mora uskladiti s pravnom stečevinom Europske unije na području oporezivanja PDV-om stoga se navedene promjene moraju primjenjivati i u hrvatskom zakonodavstvu od 1. siječnja 2015. godine.

U vezi s navedenim potrebno je napomenuti da se uz Zakon o PDV-u izravno primjenjuju i odredbe Provedbene uredbe (EU) br. 282/2011., te Uredbe Vijeća (EU) br. 1042/2013. Prema Uredbi Vijeća (EU) br. 967/2012. u vezi posebnih programa za porezne obveznike koji nemaju poslovni nastan, a isporučuju telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja ili elektroničke usluge osobama koje nisu porezni obveznici **od 1. listopada 2014. godine omogućeno je poreznim obveznicima da se prijave za program oporezivanja usluga na jednom mjestu (u daljnjem tekstu: MOSS) u Republici Hrvatskoj kao državi identifikacije.** Stoga je u vezi s navedenim Središnji ured Porezne uprave na internetskim stranicama Porezne uprave objavio Obavijest o izmjenama na području PDV-a u vezi oporezivanja telekomunikacijskih usluga, usluga radijskog i televizijskog emitiranja te elektronički obavljenih usluga koja je dostupna na linku:

http://www.porezna-uprava.hr/PdviEu/Stranice/TelekomunikacijskeRadijskeUslugeTelevizijskoEmitiranje.aspx.

Također objavljena je i obavijest "Kako postati korisnik?" za potrebe korištenja posebnog postupka oporezivanja za telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja i elektronički obavljene usluge osobama koji nisu porezni obveznici koja je također dostupna na linku:

http://www.porezna-uprava.hr/PdviEu/Stranice/KakoPostatiKorisnikMOSS.aspx.

U obavijesti "Kako postati korisnik?" navedeno je da se registracija korisnika za potrebe korištenja posebnog postupka oporezivanja za telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja i elektronički obavljene usluge osobama koji nisu porezni obveznici (Sustav MOSS), obavlja tako da potencijalni korisnici - porezni obveznici sami pristupaju na HR-MOSS portal Porezne uprave Republike Hrvatske gdje popunjavaju formu s traženim podacima o njihovoj tvrtki. Nakon popunjavanja forme potencijalni korisnici podnose zahtjev za registraciju. Zahtjev se sprema u bazu i čeka na odobrenje službenika Porezne uprave. Ako službenik Porezne uprave odobri zahtjev, korisnik će elektroničkom poštom zaprimiti obavijest o odobrenju te korisničko ime i lozinku. U slučaju odbijanja zahtjeva, Porezna uprava će izdati rješenje o odbijanju istog i dostaviti ga običnom poštom poreznom obvezniku.

U obavijesti je također navedeno da nije propisana obveza korištenja MOSS sustava već se koristi na dobrovoljnoj bazi, korisnik se može registrirati za potrebe PDV-a u svim državama u kojima obavlja isporuku krajnjim korisnicima. Također ističe se da je MOSS sustav dostupan poreznim obveznicima unutar EU, kao i obveznicima izvan EU koji se identificiraju za potrebe posebnog postupka oporezivanja.

Člankom 122. Zakona o PDV-u propisano je da je porezni obveznik iz treće zemlje koji obavlja usluge osobama koje nisu porezni obveznici u nekoj od država članica EU obvezan za svako kalendarsko tromjesečje u roku 20 dana od dana završetka razdoblja oporezivanja na koje se prijava odnosi, Poreznoj upravi podnijeti prijavu PDV-a za posebni postupak oporezivanja. Prijava se podnosi elektroničkim putem neovisno o tome je li porezni obveznik u tom razdoblju obavljao telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja i elektronički obavljene usluge.

U toj prijavi porezni obveznik mora navesti svoj identifikacijski broj iz članka 120. Zakona o PDV-u i za svaku državu članicu potrošnje u kojoj je obvezan platiti PDV mora navesti ukupnu vrijednost bez PDV-a obavljenih telekomunikacijskih usluga, usluga radijskog i televizijskog emitiranja i elektronički obavljenih usluga za određeno tromjesečje. U prijavi se navodi i ukupan iznos pripadajućeg PDV-a

po stopama, stope PDV-a koje se primjenjuju te ukupan iznos PDV-a koji treba platiti. Potrebno je naglasiti da **se u ovom slučaju radi o posebnoj prijavi** u kojoj porezni obveznik iskazuje obveze s osnova navedenih usluga, a ne o redovnoj prijavi PDV-a, odnosno Obrascu PDV.

Prema Zakonu o PDV-u u prijavi posebnog postupka oporezivanja podaci se iskazuju u eurima. Prema Zakonu o izmjenama i dopunama podaci se iskazuju u kunama i u slučaju da su isporuke obavljene u drugim valutama, porezni obveznik koji nema sjedište na području Europske unije u navedenoj prijavi primjenjuje tečaj koji vrijedi na posljednji dan razdoblja oporezivanja. U slučaju da je porezni obveznik koji nema sjedište na području Europske unije zaračunao isporuku u nekoj drugoj valuti preračunavanje se obavlja prema tečaju koji objavljuje Europska središnja banka za taj dan ili u slučaju da se tečaj za taj dan ne objavljuje, za dan sljedeće objave tečaja. Porezni obveznik će PDV platiti također do 20 dana u mjesecu po isteku tromjesečnog razdoblja. Porezni obveznik podatke mora čuvati 10 godina od završetka godine u kojoj su transakcije obavljene te ih je u postupku nadzora obvezan na zahtjev Porezne uprave Republike Hrvatske ili poreznog tijela države članice potrošnje staviti na raspolaganje kako bi se utvrdilo je li izvršio svoje porezne obveze.

U Zakonu o izmjenama i dopunama propisano je da se posebni postupak oporezivanja telekomunikacijskih usluga, usluga radijskog i televizijskog emitiranja i elektronički obavljenih usluga primjenjuje i u slučaju kada usluge obavlja porezni obveznik koji ima sjedište u nekoj državi članici Europske unije, ali nema sjedište u državi članici potrošnje. To znači da će posebni postupak oporezivanja primjenjivati porezni obveznik koji ima sjedište u Hrvatskoj i obavlja navedene usluge fizičkoj osobi u drugoj državi članici primjerice u Sloveniji, ali tamo nema sjedište odnosno poslovnu jedinicu.

Porezni obveznik koji ima sjedište u Hrvatskoj može se hrvatskoj Poreznoj upravi prijaviti za posebni postupak oporezivanja. Ako se radi o poreznom obvezniku koji na području Europske unije nema sjedište, ali u Hrvatskoj ima poslovnu jedinicu također se može u Hrvatskoj prijaviti za posebni postupak oporezivanja. Ako porezni obveznik iz treće zemlje ima više poslovnih jedinica u raznim državama članicama Europske unije može birati državu članicu u kojoj će se prijaviti za posebni postupak oporezivanja. **Ta ga odluka obvezuje na primjenu posebnog postupka oporezivanja u tekućoj kalendarskoj godini i tijekom sljedeće dvije kalendarske godine.**

Porezni obveznik koji u Republici Hrvatskoj ima sjedište i primjenjuje posebni postupak oporezivanja obvezan je Poreznoj upravi prijaviti elektroničkim putem početak i prestanak svoje djelatnosti u okviru toga posebnog postupka oporezivanja, a također i promjenu djelatnosti zbog čega više ne ispunjava uvjete za primjenu posebnog postupka oporezivanja.

Taj porezni obveznik obvezan **je za svako kalendarsko tromjesečje u roku 20 dana od dana završetka razdoblja oporezivanja** na koje se prijava odnosi, Poreznoj upravi podnijeti prijavu PDV-a za posebni postupak oporezivanja, i to neovisno je li u tom razdoblju obavljao telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja i elektronički obavljene usluge.

Porezni obveznik će takvu prijavu podnijeti elektroničkim putem i u njoj će navesti svoj PDV identifikacijski broj (HR+OIB), a za svaku državu članicu potrošnje u kojoj je porezni obveznik obvezan platiti PDV ukupnu vrijednost obavljenih usluga bez PDV-a, ukupan iznos PDV-a po stopama, stope PDV-a koje se primjenjuju u državama članicama potrošnje i ukupan iznos PDV-a koji porezni obveznik treba platiti. Ako se radi o poreznom obvezniku koji ima sjedište u Hrvatskoj, ali i poslovne jedinice u drugim državama članicama porezni obveznik će hrvatskoj Poreznoj upravi podnijeti prijavu PDV-a za posebni postupak oporezivanja i u njoj će uz navedene podatke iskazati za svaku državu članicu u kojoj ima stalnu poslovnu jedinicu ukupnu vrijednost obavljenih usluga i PDV identifikacijski broj ili porezni broj stalne poslovne jedinice za svaku državu članicu potrošnje. Iznosi u prijavi PDV-a za posebni postupak oporezivanja iskazuju se u kunama, a kada su isporuke zaračunane u drugoj valuti tada se za preračunavanje primjenjuje tečaj koji objavljuje Europska središnja banka za taj dan ili, ako se tečaj za taj dan ne objavljuje, za dan sljedeće objave tečaja. Porezni obveznik mora platiti PDV u trenutku podnošenja prijave, a najkasnije do 20. u mjesecu za prethodno kalendarsko tromjesečje.

Porezni obveznik će u tom slučaju morati voditi evidenciju o transakcijama koje se obavljaju u okviru posebnog postupka oporezivanja kako bi omogućio poreznom tijelu države članice potrošnje provjeru točnosti prijave PDV-a. Na zahtjev poreznog tijela tu evidenciju u elektroničkom obliku mora dostaviti na raspolaganje Poreznoj upravi Republike Hrvatske i poreznom tijelu države članice potrošnje. Porezni obveznik će biti obvezan podatke čuvati 10 godina od završetka godine u kojoj su transakcije obavljene.

3. UKIDANJE OBVEZE PODNOŠENJA KONAČNOG OBRAČUN PDV-a NA OBRASCU PDV-K

Zakonom o PDV-u propisana je obveza podnošenja konačnog obračuna PDV-a odnosno Obrazac PDV-K putem kojeg porezni obveznik može uskladiti sve razlike i obaviti sve ispravke. Međutim, Zakonom o izmjenama i dopunama propisano je da se više ne podnosi obrazac PDV-K za 2015., a porezni obveznik će u prijavi PDV-a koju podnosi za posljednje razdoblje oporezivanja kalendarske godine napraviti sva usklađenja i ispravke za tu kalendarsku godinu, a ako prestaje s poslovanjem obvezan je u prijavi PDV-a koju podnosi za posljednje razdoblje oporezivanja u kojem je poslovao napraviti sva usklađenja i ispravke do dana prestanka poslovanja.

Razdoblje oporezivanja je kalendarska godina, međutim, Zakonom o izmjenama i dopunama propisano je da razdoblja oporezivanja budu mjesečna i tromjesečna. I dalje ostaje mogućnost da porezni obveznici čija je vrijednost isporučenih dobara i usluga uključujući i PDV u prethodnoj kalendarskoj godini manja od 800.000,00 kuna prijavu PDV-a podnose tromjesečno obzirom da je u tom slučaju i razdoblje oporezivanja tromjesečno. Odredba o mjesečnom razdoblju oporezivanja i podnošenju prijava PDV-a i dalje ostaje za porezne obveznike koji obavljaju transakcije unutar Europske unije.

Uz ukidanje godišnje prijave PDV-a (obrazac PDV-K) **doći će i do izmjena nekih polja u prijavi PDV-a, stoga će se u prijavu PDV-a zbog prikupljanja podataka o oporezivanju prometa nekretnina upisivati broj i ukupna vrijednost isporuka nekretnina oslobođenih plaćanja PDV-a kao i onih koje su oporezive PDV-om te broj i ukupna vrijednost nekretnina za koje je porezni obveznik izabrao oporezivanje sukladno članku 40. stavku 4. Zakona o PDV-u.**

U prijavu PDV-a upisivat će se i podatak o tome primjenjuje li porezni obveznik postupak oporezivanja prema naplaćenim naknadama.

U vezi sa samim podnošenjem prijave PDV-a propisano je da će prijavu PDV-a u papirnatom obliku moći podnositi porezni obveznik koji nema sjedište, stalnu poslovnu jedinicu, prebivalište ili uobičajeno boravište u tuzemstvu, a obavlja isključivo povremeni međunarodni cestovni prijevoz putnika na području Republike Hrvatske. Prijavu PDV-a u papirnatom obliku moći će podnijeti i mali porezni obveznici koji isključivo primaju i obavljaju usluge poreznim obveznicima iz trećih zemalja.

Jednako tako kada mali porezni obveznici obavljaju usluge poreznim obveznicima iz drugih država članica ili iz trećih zemalja za koje je prema članku 17. stavku 1. Zakona o PDV-u mjesto obavljanja usluge mjesto sjedišta primatelja usluge mali porezni obveznici bit će obvezni podnijeti prijavu PDV-a iako po toj prijavi nema obveze plaćanja PDV-a.

4. POSTUPAK OPOREZIVANJA PREMA NAPLAĆENIM NAKNADAMA

Zakonom o PDV-u propisano je da porezni obveznici koji su obveznici poreza na dohodak PDV mogu obračunavati na temelju primljene ili naplaćene naknade za isporučena dobra i obavljene usluge. Međutim, navedeno se ne primjenjuje na isporuke dobara unutar Europske unije, na stjecanje dobara unutar Europske unije, na isporuke ili premještanje dobara te na usluge iz članka 17. stavka 1. Zakona o PDV-u i isporuke dobara, za koje je primatelj obvezan platiti PDV jer dolazi do prijenosa porezne obveze te u slučaju prijenosa gospodarske cjeline. Taj porezni obveznik ima pravo na odbitak pretporeza u trenutku kada je isporučitelju platio račun za isporučena dobra ili obavljene usluge.

Zakonom o izmjenama i dopunama propisano je proširenje odredbi o oporezivanju isporuka prema naplaćenim naknadama stoga će porezni obveznik sa sjedištem, stalnom poslovnom jedinicom, prebivalištem ili uobičajenim boravištem u tuzemstvu čija vrijednost isporuka dobara i usluga u prethodnoj kalendarskoj godini nije bila veća od 3.000.000,00 kuna bez PDV-a, moći odabrati oporezivanje i plaćanje PDV-a prema naplaćenim naknadama za obavljene isporuke.

U iznos od 3.000.000,00 kuna uračunavaju se vrijednosti isporuka iz članka 90. stavka 5. Zakona o PDV-u, odnosno:

a) vrijednost isporuka dobara ili usluga koje bi bile oporezive
b) vrijednost isporuka oslobođenih PDV-a iz članaka 45., 46., 47., 48. i 49. Zakona
c) vrijednost isporuka nekretnina i transakcija iz članka 40. stavka 1. točaka a) do g) ovoga Zakona, osim ako su te transakcije pomoćne.

Međutim, u izračun se ne uključuje vrijednost isporuke materijalnih i nematerijalnih gospodarskih dobara poreznog obveznika.

Porezni obveznik neće primijeniti postupak oporezivanja prema naplaćenim naknadama za sljedeće slučajeve:

a) isporuke dobara unutar Europske unije
b) stjecanje dobara unutar Europske unije
c) isporuke ili premještanje dobara u drugu državu članicu gdje PDV plaća stjecatelj dobara
d) usluge obavljene između poreznih obveznika pri čemu dolazi do prijenosa porezne obveze na primatelja isporuke
e) isporuke za koje je primatelj obvezan platiti PDV odnosno pri čemu dolazi do prijenosa porezne obveze te u slučaju prijenosa gospodarske cjeline
f) isporuke u okviru posebnog postupka oporezivanja za telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja i elektronički obavljene usluge osobama koje nisu porezni obveznici.

Ovu mogućnost mogu koristiti svi tuzemni porezni obveznici pod uvjetom da isporuke u prethodnoj kalendarskoj godini nisu bile veće od 3.000.000,00 kuna bez PDV-a i moraju najkasnije do kraja tekuće kalendarske godine podnijeti pisanu izjavu nadležnoj ispostavi Porezne uprave o početku primjene postupka oporezivanja prema naplaćenim naknadama. Porezni obveznik koji izabare oporezivanje prema naplaćenim naknadama taj postupak mora primjenjivati tri godine.

Oni porezni obveznici koji ne dostave pisanu izjavu o promjeni načina oporezivanja smatrat će se da nastavljaju s načinom oporezivanja koji su koristili u prethodnoj kalendarskoj godini. Porezni obveznik mora osigurati dokaze da ima pravo na primjenu posebnog postupka oporezivanja prema naplaćenim naknadama te sve podatke potrebne za utvrđivanje i plaćanje PDV-a. Naime, ako nadležna ispostava Porezne uprave utvrdi da podaci koje je porezni obveznik naveo u izjavi nisu bili točni može mu zabraniti primjenu postupka oporezivanja prema naplaćenim naknadama i o tome će donijeti rješenje, pri čemu žalba ne odgađa izvršenje rješenja. Ako je porezni obveznik utvrdio da je u 2014. godini vrijednost isporuka bez PDV-a, bila veća od 3.000.000,00 ne može se prijaviti za posebni postupak oporezivanja prema naplaćenim naknadama od 1. siječnja 2015. godine. **Napominje se da više nije bitan organizacijski oblik poreznog obveznika već vrijednost isporuka za plaćanje PDV-a prema naplaćenim naknadama.**

Porezni obveznici koji su obveznici poreza na dohodak i primjenjivali su postupak oporezivanja prema naplaćenim naknadama u prijavi PDV-a za prvo razdoblje oporezivanja nakon prelaska na obračun PDV-a prema obavljenim isporukama moraju iskazati sve obavljene, a nenaplaćene isporuke prije promjene načina obračuna PDV-a kao naplaćene te imaju pravo odbiti PDV sadržan u primljenim isporukama koje nije platio do promjene načina obračuna PDV-a.

Pri prelasku na oporezivanje prema obavljenim isporukama porezni obveznik treba nadležnoj ispostavi Porezne uprave kao prilog uz prijavu PDV-a za prvo razdoblje oporezivanja nakon prelaska na obračun PDV-a prema obavljenim isporukama dostaviti popis svih izdanih, a nenaplaćenih računa i svih primljenih, a neplaćenih računa do promjene načina obračuna PDV-a.

Prijelaznim odredbama Zakona o izmjenama i dopunama propisano je da **porezni obveznici koji imaju pravo izbora za postupak oporezivanja prema naplaćenim naknadama moraju do 20. siječnja 2015. godine dostaviti pisanu izjavu nadležnoj ispostavi Porezne uprave kako bi mogli taj postupak primjenjivati od 1. siječnja 2015.** Ovaj rok se primjenjuje i na porezne obveznike koji su dosada primjenjivali postupak po naplaćenim naknadama, a koji mogu do 20. siječnja 2015. godine dostaviti pisanu izjavu nadležnoj ispostavi Porezne uprave da od 1. siječnja 2015. godine žele obračunavati PDV prema obavljenim isporukama. **Ako porezni obveznici do 20. siječnja 2015. ne dostave pisanu izjavu o promjeni načina oporezivanja, Porezna uprava smatrat će da nastavljaju primjenjivati postupak koji su primjenjivali i u 2014. godini.**

5. SUSPENDIRANJE PDV IDENTIFIKACIJSKOG BROJA

Zbog zaštite prihoda proračuna Zakonom o PDV-u propisano je da Porezna uprava može odbiti dodjelu ili ukinuti dodijeljeni PDV identifikacijski broj ako utvrdi da više ne postoje razlozi za registriranje za potrebe PDV-a ili ako porezni obveznik zloupotrebljava PDV identifikacijski broj. Propisano je da će Porezna uprava ukinuti PDV identifikacijski broj u sljedećim slučajevima:

a) porezni obveznik prestao je obavljati transakcije unutar Europske unije
b) porezni obveznik posluje ispod praga stjecanja
c) prošle su više od 2 godine od odustajanja od praga stjecanja, a porezni obveznik, više ne obavlja stjecanja
d) porezni obveznik više ne prima ili obavlja usluge unutar Europske unije
e) strani porezni obveznik posluje ispod praga isporuke

f) prošle su više od 2 godine od odustajanja od praga isporuke, a porezni obveznik više ne obavlja isporuke
g) strani porezni obveznik prestaje obavljati isporuke u Republici Hrvatskoj
h) porezni obveznik stavio je poslovanje u status mirovanja.

Međutim, obzirom na pojavnost prijevara u vezi s PDV-om na području Europske unije navedena odredba je proširena u cilju sprječavanja prijevara te je propisano da Porezna uprava može suspendirati PDV identifikacijski broj u slučaju sumnje na zloupotrebu PDV identifikacijskog broja pri čemu ne donosi rješenje već će porezni obveznik samo biti o tome obaviješten. Suspendiranje broja ne znači i njegovo ukidanje, ali ako porezni obveznik ne otkloni razloge zbog kojih mu je PDV broj suspendiran najkasnije u roku jedne godine Porezna uprava će broj ukinuti. Također u razdoblju u kojem je PDV identifikacijski broj bio suspendiran porezni obveznik ga neće moći koristiti na zajedničkom tržištu Europske unije.

6. ODGOVORNOST ZA PLAĆANJE PDV-a

Također je Zakonom o izmjenama i dopunama propisano da se proširi odredba o odgovornosti poreznog obveznika kao jamca platca za plaćanje PDV-a, ako iz objektivnih okolnosti proizlazi da je znao ili morao znati da s takvom transakcijom sudjeluje u prijevarnim aktivnostima. Stoga se jamcem platcem proglašava porezni obveznik kojemu je obavljena isporuka dobara ili usluga u tuzemstvu ako iz objektivnih okolnosti proizlazi da je znao ili morao znati da s takvom transakcijom sudjeluje u prijevarnim aktivnostima kojima je namjera izbjegavanje plaćanja PDV-a.

Porezna uprava obavijestit će poreznog obveznika koji sudjeluje u takvim transakcijama o njegovoj odgovornosti za plaćanje PDV-a i od primitka takve obavijesti smatrat će da je porezni obveznik znao ili morao znati da takvim transakcijama sudjeluje u prijevarnim aktivnostima kojima je namjera izbjegavanje plaćanja PDV-a. To znači da će porezni obveznici morati pripaziti s kime posluju jer ako se utvrdi da je porezni obveznik obavljao transakcije s rizičnim dobrima ili s rizičnim poreznim obveznicima, ako je dobio od Porezne uprave obavijest da sudjeluje u prijevarnim aktivnostima bit će odgovoran za neplaćeni PDV koji duguje njegov dobavljač.

Propisana je odgovornost poreznog obveznika koji je sudjelovao u transakciji za koju nije izdan račun ili je izdan račun s netočno obračunanim PDV-om. Nadalje porezni obveznik će biti odgovoran i u slučaju kad mu je obavljena isporuka, ali dobavljaču nije platio najmanje iznos PDV-a obračunanog u računu u roku propisanom posebnim propisom o financijskom poslovanju od dana izdavanja računa.[1] Ako porezni obveznik obavi isporuku i kupac mu ne plati PDV u ugovorenom roku ili u roku propisanom posebnim propisom zbog čega je porezni obveznik došao u probleme s podmirivanjem svojih poreznih obveza kupca će se smatrati odgovornim za nepodmirenje poreznih obveza.

7. OPOREZIVANJE NEKRETNINA[2]

Republika Hrvatska je prije pristupanja Europskoj uniji ispregovarala prijelazno razdoblje za oporezivanje građevinskog zemljišta pri čemu odredbe koje je primjenjivala prije pristupanja Europskoj uniji može nastaviti primjenjivati najkasnije do 31. prosinca 2014. Zato je potrebno napraviti određene izmjene i prilagodbe pa će se od 1. siječnja 2015. godine PDV-om oporezivati i građevinsko zemljište. Prema Zakonu o izmjenama i dopunama **građevinskim zemljištem** smatrat će se zemljište za koje je izdan izvršni akt kojim se odobrava građenje. Porezni obveznik upisan u registar obveznika PDV-a na obavljenu isporuku građevinskog zemljišta obračunavat će PDV.

Također dolazi i do promjena u oporezivanju isporuka građevina i njihovih dijelova te zemljišta na kojemu se one nalaze. Takve isporuke će se oporezivati PDV-om ako je isporuka obavljena prije prvog nastanjenja, odnosno korištenja ili ako od prvog nastanjenja nije prošlo više od dvije godine. Ako je isporuka obavljena nakon prvog nastanjenja ili je proteklo više od dvije godine od prvog nastanjenja do sljedeće isporuke takva isporuka bit će oslobođena plaćanja PDV-a bez prava na odbitak pretporeza.

Potrebno je napomenuti da se zbog izmjena Zakona o PDV-u mijenjaju i odredbe Zakona o porezu na promet nekretnina te je predloženo u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na promet nekretnina da se plaća porez na promet nekretnina po stopi 5% ako se na isporuku ne plaća PDV.

Za oporezivanje isporuke nekretnina od 1. siječnja 2015. godine više neće biti važno je li nekretnina novosagrađena već je li bila nastanjena odnosno korištena ili ne, pri čemu se **prvim nastanjenjem odnosno korištenjem smatra trenutak stavljanja nekretnine u uporabu o čemu porezni obveznik mora imati odgovarajuću dokumentaciju.**

Zakon također propisuje da se isporukom građevina ili njihovih dijelova i zemljišta na kojem se one nalaze, prije prvog nastanjenja odnosno korištenja ili isporukom kod koje od datuma prvog nastanjenja odnosno korištenja do datuma sljedeće isporuke nije proteklo više od dvije godine smatra i **isporuka rekonstruiranih građevina** ili njihovih dijelova i zemljišta na kojem se one nalaze, ako su troškovi rekonstrukcije u prethodne dvije godine prije isporuke veći od 50% prodajne cijene. Stoga se i u slučaju veće rekonstrukcije neka nekretnina ponovno smatra novom nekretninom iako je proteklo više od dvije godine od prvog nastanjenja.

Porezni obveznik koji isporučuje nekretnine oslobođene plaćanja PDV-a mora imati u vidu odredbe o ispravku pretporeza te da je za nekretnine razdoblje ispravka pretporeza 10 godina. To znači da će porezni obveznik morati ispravljati pretporez ako od nabave nekretnine nije proteklo 10 godina, a prodaje se uz oslobođenje od PDV-a. Međutim, porezni obveznik upisan u registar obveznika PDV-a koji nekretninu prodaje drugom poreznom obvezniku **ima sukladno članku 40. stavku 4. Zakona o PDV-u koji je sada na snazi pravo izbora za oporezivanje isporuka oslobođenih PDV-a pod uvjetom da je kupac porezni obveznik koji ima pravo na odbitak pretporeza u cijelosti.** Pravo izbora za oporezivanje i pravo na odbitak pretporeza može se primijeniti u trenutku isporuke. U tom slučaju porezni obveznik koji je izabrao oporezivanje neće morati raditi ispravak pretporeza ako je nekretninu prodao unutar roka za ispravak pretporeza koji za nekretnine iznosi 10 godina.

8. OSTALE IZMJENE

Na kraju je još potrebno naglasiti da su Zakonom o izmjenama i dopunama propisane izmjene stope 5% PDV-a za lijekove, zatim izmjene u vezi ispravka pretporeza za zalihe dobara kod promjene uvjeta mjerodavnih za oporezivanje kao i odredbe o oslobođenju diplomatskih i konzularnih predstavništava i međunarodnih organizacija.

[1] Važeći propis je Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, Nar. nov., br. 108/12., 114/12., 81/13. i 112/13.

[2] Napomena uredništva: prema navedenome građevinsko zemljište kao i ostala zemljišta bit će i nakon 1. siječnja 2015. oslobođeno PDV-a. Oporezivo će biti samo zemljište kao pripadajući dio nekretnine na kojemu je ona sagrađena i građevinsko zemljište koje se prodaje s već pribavljenom građevinskom dozvolom.

Mr. sc. MILJENKA CUTVARIĆ
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 336.2

Ulazak u sustav PDV-a od 1. siječnja 2015. godine

Osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost i čija je vrijednost isporuka dobara ili obavljenih usluga u 2014. godini bila veća od 230.000,00 kuna, postaje obveznik poreza na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2015. godine. O činjenici da je u prethodnoj kalendarskoj godini obavio isporuke u iznosu većem od navedenog praga, porezni obveznik obavještava nadležnu ispostavu Porezne uprave, podnošenjem Zahtjeva za registraciju za potrebe PDV-a radi upisa u registar obveznika PDV-a, i to najkasnije do 15. siječnja 2015. godine. Obveznikom PDV-a može se postati i dobrovoljno u kojemu se slučaju obveznikom PDV-a postaje s danom podnošenja Zahtjeva. Autorica u članku piše o obveznom i dobrovoljnom ulasku u sustav PDV-a.

1. UVOD

Porezni obveznik sukladno članku 6. Zakona o PDV-u[1], je svaka osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost i obvezna je početak djelatnosti prijaviti Poreznoj upravi, a obveza upisa u registar obveznika PDV-a propisana je u slučaju ako je vrijednost isporuka u prethodnoj kalendarskoj godini prešla propisani iznos. Prema kriteriju oporezivih prihoda u prethodnoj godini u iznosu većem od 230.000,00 kuna, obvezni su se upisati u registar obveznika PDV-a poduzetnici bez obzira na njihov pravni status, i to:

- trgovačka društva
- neprofitne organizacije i proračunski korisnici
- obrtnici
- osobe koje obavljaju djelatnosti slobodnih zanimanja
- građani koji ostvaruju primitke po osnovi drugog dohotka (iznos od 230.000,00 kuna utvrđuje se prema bruto iznosu primitaka koji uključuju mirovinski doprinos i porez na dohodak)
- fizičke osobe koje ostvaruju dohodak od imovine izdavanjem u najam ili zakup nekretnina i pokretnina, iznajmljivanjem stanova, soba i postelja putnicima i turistima i organiziranjem kampova (osim najma u svrhu stanovanja odnosno trajnog življenja) i
- fizičke osobe koje obavljaju djelatnost poljoprivrede i šumarstva.

Osim tuzemnih poreznih obveznika, obvezu upisa u registar obveznika PDV-a imaju i **strani porezni obveznici,** tj. osobe koje na području Republike Hrvatske nemaju sjedište, poslovnu jedinicu, prebivalište ili uobičajeno boravište, a u tuzemstvu obavljaju isporuke dobara ili usluga za koje postoji pravo na odbitak PDV-a, osim kada obavljaju isporuke dobara ili usluga za koje PDV plaća primatelj dobara ili usluga. Strani porezni obveznici (sa sjedištem u drugim državama članicama EU ili u trećim zemljama) imaju obvezu upisa u registar obveznika PDV-a prije prve isporuke u tuzemstvu i to **bez obzira na visinu vrijednosti isporuka.**

[1] Nar. nov., br. 73/13., 99/13. - Rješenje USRH, 148/13. i 153/13. - Rješenje USRH.

2. POREZNI OBVEZNICI

2.1. Samostalnost u obavljanju gospodarske djelatnosti

Porezni obveznik je **svaka pravna i fizička osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost** bez obzira na vrstu i rezultat obavljanja te djelatnosti. Posebno je propisano da ne postoji samostalnost u slučaju zaposlenika i drugih osoba koje su povezane s poslodavcem ugovorom o radu ili drugim ugovorom kojime se uređuje odnos poslodavca i posloprimca u pogledu radnih uvjeta, naknada i obveza poslodavca, a koji ima obilježje nesamostalnog rada. Međutim, *"... ako članovi uprave i izvršni direktori nisu u radnom odnosu u poslodavca kao radnici te obavljaju poslove odnosno djelatnost uz ispunjenje svih triju propisanih uvjeta - samostalno, trajno i s namjerom ostvarivanja prihoda - smatra ih se poduzetnicima sukladno navedenim odredbama Zakona i Pravilnika." (Mišljenje Ministarstva financija, klasa: 410-19/12-01/297, ur. broj: 513-07-21-01/13-2 od 14. siječnja 2013.).*

Obveznikom poreza na dodanu vrijednost postaje se **upisom u registar obveznika PDV-a.** U registar obveznika PDV-a može se upisati dobrovoljno, a obvezno se upisuju porezni obveznici koji su u prethodnoj godini ostvarili **vrijednost isporuka dobara i obavljenih usluga u iznosu većem od 230.000,00 kuna.** Iznos od 230.000,00 kuna je iznos koji ne sadrži porez na dodanu vrijednost.

2.2. Prag za ulazak u sustav PDV-a - 230.000,00 kuna

Prema članku 90. Zakona o PDV-u, prag za ulazak u sustav PDV-a propisan je u visini 230.000,00 kuna, a primjenjuje se na vrijednost isporuka tijekom prethodne kalendarske godine, s obvezom ulaska u sustav PDV-a, od 1. siječnja sljedeće godine. Vrijednost isporuka dobara prema kojima se utvrđuje prag za ulazak u sustav PDV-a obuhvaća:

- vrijednost oporezivih isporuka dobara ili usluga
- vrijednost isporuka oslobođenih PDV-a iz članka 45., 46., 47., 48. i 49. Zakona (izvozne isporuke, oslobođene usluge na pokretnoj imovini, oslobođenja u vezi s međunarodnim prijevozom, oslobođenja za određene isporuke koje su izjednačene s izvozom i usluge posredovanja koje su oslobođene PDV-a)

- vrijednost isporuka nekretnina i transakcija iz članka 40. st. 1. točke a) do g) Zakona, tj. financijske usluge, osim ako su te transakcije pomoćne. Prema navedenome, kod utvrđivanja praga za ulazak u sustav PDV-a uzimaju se i financijske usluge koje su inače oslobođene PDV-a bez prava na odbitak pretporeza (npr. usluge banaka, osiguravajućih društava).

Važno je napomenuti da se u vrijednost isporuka od 230.000,00 kuna **ne uzima vrijednost isporuke materijalnih i nematerijalnih gospodarskih dobara (prihodi od prodaje dugotrajne imovine) poreznog obveznika.**

Porezni obveznici koji su tijekom 2014. godine ostvarili oporezive isporuke u iznosu većem od 230.000,00 kuna, trebaju sukladno čl. 186. st. 3. Pravilnika o PDV-u[2], obavijestiti nadležnu ispostavu Porezne uprave prema svome sjedištu odnosno prebivalištu ili uobičajenom boravištu podnošenjem Zahtjeva za registriranje za potrebe PDV-a radi upisa u registar obveznika PDV-a najkasnije do 15. siječnja 2015. godine.

Obveza registracije kao obveznika PDV-a na temelju ostvarenog prometa u prethodnoj godini **procjenjuje se prema vrijednosti:**
- isporuka u tuzemstvu
- izvoznih isporuka (oporezivih i oslobođenih)
- isporuke koje ne podliježu oporezivanju (vezano za mjesto oporezivanja).

Ukupna vrijednost isporuka umanjuje se za isporuke koje su po članku 39. te članku 40. st. 1. točke h) do l) (isporuke poštanskih maraka, igre na sreću, isporuke zemljišta, najam stambenih prostorija) Zakona o PDV-u oslobođene PDV-a bez prava na odbitak pretporeza.

2.3. Isporučitelj novih prijevoznih sredstava kao porezni obveznik

Poreznim obveznikom, sukladno članku 6. stavak 4. Zakona o PDV-u, smatra se i svaka osoba koja povremeno isporučuje nova prijevozna sredstva, **koja kupcu otpremi** ili preveze prodavatelj, sam kupac ili druga osoba za njihov račun **na područje druge države članice**. U ovom se slučaju kao porezni obveznik može javiti i fizička osoba (građanin) bez registrirane djelatnosti. Isporučitelj novih prijevoznih sredstava koji inače nije redovni porezni obveznik (nije upisan u registar obveznika PDV-a), nije obvezan sastavljati i podnositi Obrazac PDV. Za isporuku odnosno stjecanje novih prijevoznih sredstava sastavlja Prijavu za isporuke novog prijevoznog sredstva iz RH u drugu državu članicu (Obrazac - Isporuka NPS), odnosno Prijavu za stjecanje novog prijevoznog sredstva iz druge države članice EU (Obrazac - Stjecanje NPS). Ove se prijave podnose u roku 10 dana od dana isporuke odnosno stjecanja novog prijevoznog sredstva. Ove prijave ne podnosi porezni obveznik koji nova prijevozna sredstva koristi za daljnju prodaju, jer se u ovome slučaju primjenjuje redovni postupak oporezivanja.

2.4. Tijela državne vlasti, tijela državne uprave, tijela i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i komore kao obveznici PDV-a

Vezano za definiciju poreznog obveznika Zakon o PDV-u u članku 6. stavku 5., sadrži **odredbe o poreznom statusu javnopravnih tijela i to:**
- tijela državne vlasti
- tijela državne uprave
- tijela i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- komora te
- drugih tijela s javnim ovlastima.

Prema navedenome, poreznim obveznicima **ne smatraju se** tijela državne vlasti, tijela državne uprave, tijela i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, komore te druga tijela s javnim ovlastima i u slučaju kada ubiru pristojbe, naknade i druga plaćanja u vezi s obavljanjem djelatnosti ili transakcija u okviru svog djelokruga ili ovlasti. Međutim, **ako bi obavljanje tih djelatnosti**, kao da nisu porezni obveznici **dovelo do znatnog narušavanja načela tržišnog natjecanja** kod obavljanja takvih djelatnosti ili transakcija ta se tijela **smatraju poreznim obveznicima** u vezi s tim djelatnostima ili transakcijama. Zakon sadrži i poseban popis djelatnosti po osnovu kojih javnopravna tijela mogu postati porezni obveznici, osim u slučaju ako tu djelatnost obavljaju u zanemarivom opsegu.

Tijela državne vlasti, tijela državne uprave, tijela i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, komore i druga tijela s javnim ovlastima mogu postati porezni obveznici u slučaju da obavljaju djelatnosti sadržane u Dodatku I. Zakona, i to:
1. telekomunikacijske usluge
2. isporuku vode, plina, električne energije i grijanja
3. prijevoz dobara
4. lučke usluge i usluge zračnih luka
5. prijevoz putnika
6. isporuku novih dobara proizvedenih za prodaju
7. transakcije u vezi s poljoprivrednim proizvodima koje obavljaju poljoprivredne interventne službe u skladu s propisima o zajedničkoj organizaciji tržišta tih proizvoda
8. organizacija trgovačkih sajmova i izložbi
9. skladištenje
10. djelatnosti pravnih osoba koje se bave komercijalnim oglašavanjem
11. djelatnosti putničkih agencija i
12. vođenje trgovina za potrebe osoblja, zadruga, industrijskih kantina i slično.

Prema članku 5. Pravilnika o PDV-u, **popis djelatnosti iz Dodatka I. proširen je** još i za djelatnosti iskorištavanja materijalne ili nematerijalne imovine **(najam, zakup i slično),** osim ako ih obavljaju u zanemarivom opsegu. O tome jesu li stečeni uvjeti za oporezivanje djelatnosti javnopravnih tijela, **rješenje donosi Porezna uprava**. Porezna uprava procjenjuje jesu li se stekli uvjeti za oporezivanje njihove djelatnosti na vlastitu inicijativu ili na prijedlog druge zainteresirane osobe. Pojašnjavajući odredbe Zakona i Pravilnika, Središnji ured Porezne uprave dao je posebnu obavijest u pismu od 17. srpnja 2013.[3] prema kojoj osobe iz članka 6. stavak 5. Zakona (javnopravna tijela) mogu postati obveznici PDV-a u sljedećim slučajevima:
- kada ubiru pristojbe, naknade i druga plaćanja u vezi s obavljanjem djelatnosti ili transakcija u okviru svog djelokruga ili ovlasti, ako bi obavljanje tih djelatnosti, kao da nisu porezni obveznici, dovelo do znatnog narušavanja načela tržišnog natjecanja kod obavljanja takvih djelatnosti ili transakcija
- kada obavljaju gospodarske djelatnosti iz Dodatka I. Zakona u opsegu koji nije zanemariv odnosno koji prelazi 230.000,00 kuna
- kada obavljaju **bilo koju drugu gospodarsku djelatnost** odnosno gospodarsku djelatnost iskorištavanja materijalne ili nematerijalne imovine (najam, zakup i slično) iz članka 6. stavka 2. Zakona,

[2] Nar. nov., br. 79/12., 85/13. - ispravak, 160/13. i 135/14.

[3] Klasa: 410-19/13-01/312, ur. broj: 513-07-21-01/13-1.

u opsegu koji nije zanemariv, odnosno koji prelazi 230.000,00 kuna.

Važno je istaknuti da se prema pismu Središnjeg ureda Porezne uprave **koncesije** što ih daju tijela (kao što su primjerice, koncesije na pomorskom dobru i slično), **te davanje u zakup državne imovine** (primjerice, državnog poljoprivrednog zemljišta), ne ubrajaju u iznos od 230.000,00 kuna obzirom da se radi o korištenju općih ili drugih dobara za koje je zakonom određeno da su dobra od interesa za Republiku Hrvatsku.

2.5. Obveznici koji pored isporuka koje su po čl. 39. i 40. točke h) do l) oslobođene PDV-a, obavljaju i oporezive isporuke

Obveznici koji obavljaju isključivo isporuke iz članka 39. i 40. točke h) do l) Zakona koje su oslobođene plaćanja PDV-a bez prava na odbitak pretporeza, nisu porezni obveznici i nemaju obvezu upisa u registar obveznika PDV-a. Međutim, ako ovi obveznici (obrazovne ustanove, zdravstvene ustanove, ustanove u kulturi, osobe koje obavljaju usluge poštanskog prometa, priređivanja igara na sreću, najam stambenih prostorija) pored isporuka koje su oslobođene PDV-a obavljaju i oporezive isporuke te ako su u prethodnoj godini ostvarili vrijednost oporezivih isporuka u iznosu većem od 230.000,00 kuna obvezni su se upisati u registar obveznika PDV-a.

2.6. Fizičke osobe koje ostvaruju drugi dohodak, ali se ne smatraju poreznim obveznicima

Vezano za porezni status fizičkih osoba koje primaju naknadu kao članovi predstavničkih tijela državne vlasti i tijela lokalne samouprave i uprave, kao članovi skupština, upravnih i nadzornih odbora pravnih osoba, suci porotnici i stečajni upravitelji, Središnji ured Porezne uprave zauzeo je stajalište i prema Zakonu o PDV-u koji se primjenjuje od 1. srpnja 2013., godine kao što je bilo i ranije, da se ne radi o djelatnosti fizičkih osoba koja se smatra samostalnom djelatnošću, pa po toj osnovi osobe nisu obveznici poreza na dodanu vrijednost. Prema navedenom mišljenju:

"Samostalnost, koja je jedan od osnovnih uvjeta da bi se fizička ili pravna osoba smatrala poreznim obveznikom, ne postoji u slučaju zaposlenika i drugih osoba koje su povezane s poslodavcem ugovorom o radu ili drugim ugovorom kojim se uređuje odnos poslodavca i posloprimca glede radnih uvjeta, naknada i obveza poslodavca, a koji ima obilježja nesamostalnosti.

Prema tome, poreznim obveznicima ne smatraju se fizičke i pravne osobe u dijelu primitaka koje ostvare kao članovi predstavničkih tijela državne vlasti, tijela i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, članovi skupština, upravnih i nadzornih odbora pravnih osoba, suci porotnici, stečajni upravitelji i arbitražni suci.

Stoga, ove osobe u dijelu u kojem obavljaju navedene poslove ne smatraju se poreznim obveznicima i nisu obvezni upisati se u registar obveznika poreza na dodanu vrijednost." (Klasa: 410-19/13-01/662, ur. br.: 513-07-21-01/13-2 od 20. prosinca 2013.).

Ako se radi o građaninu koji obavlja neku drugu djelatnost za koju je obveznik poreza na dodanu vrijednost i upisan je u registar obveznika PDV-a, a istovremeno ostvaruje prihode od jedne od prethodno navedenih djelatnosti (npr. obavlja poslove kao stečajni upravitelj ili je član nadzornog odbora i sl.), za prihod ostvaren od ove djelatnosti ne mora izdavati račun i prihod ne evidentira u evidencijama PDV-a (u knjizi I-RA odnosno u Obrascu PDV). Naime, radi se o prihodu koji ne spada u porezno oslobođenje nego o prihodu koji prema citiranom mišljenju Središnjeg ureda Porezne uprave nije predmet oporezivanja PDV-om.

2.7. Nastavnici kao obveznici PDV-a

Nastava koju privatno održavaju nastavnici, a koja obuhvaća osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje oslobođena je plaćanja PDV-a ako nastavu u tim ustanovama obavljaju fizičke osobe (nastavnici ili predavači) prema unaprijed ugovorenoj satnici i rasporedu isključivo prema nastavnim planovima i programima verificiranim od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, sukladno članku 39. st. 1. t. j) Zakona. Oslobođenje se prema članku 58. st. 4. Pravilnika o PDV-u, odnosi i na naknadu za održavanje ispita i konzultacija usko vezanih za izvođenje ugovorenog plana i programa nastave. Ako su nastavnici obveznici poreza na dodanu vrijednost po osnovi drugih djelatnosti **tada za usluge izvođenja nastave izdaju račun s napomenom o poreznom oslobođenju po članu 39. st. 1. t. j) Zakona o PDV-u.**

2.8. Strani porezni obveznici kao obveznici PDV-a u Hrvatskoj

Poreznim se obveznicima smatraju i strani porezni obveznici koji na području Hrvatske nemaju sjedište, poslovnu jedinicu, prebivalište ili uobičajeno boravište, a u tuzemstvu obavljaju isporuke dobara ili usluga, osim kada obavljaju isporuke dobara ili usluga za koje PDV plaća primatelj dobara ili usluga u skladu s člankom 75. stavkom 1. točkama 3., 6. i 7. te člankom 75. stavkom 2. Zakona. Porezni obveznik koji u tuzemstvu nema sjedište, ali ima sjedište u drugoj državi članici, taj porezni obveznik može imenovati poreznog zastupnika kao osobu koja je obvezna platiti PDV. Ako porezni obveznik ima sjedište u trećoj zemlji ili na trećem području, kao porezni obveznik u Hrvatskoj mora imenovati poreznog zastupnika. Imenovani porezni zastupnik mora biti porezni obveznik sa sjedištem u Hrvatskoj.

Važno je naglasiti da se kriterij od 230.000,00 kuna godišnje vrijednosti isporuka, ne primjenjuje na strane porezne obveznike. Za njih je sukladno članku 154. st. 6. Pravilnika o PDV-u **propisana obveza upisa u registar obveznika PDV-a prije prve isporuke u tuzemstvu.** I ovaj porezni obveznik prijavu za upis podnosi na obrascu Zahtjev za registriranje za potrebe PDV-a (Obrazac P-PDV). Zahtjev se podnosi Poreznoj upravi, Područnom uredu Zagreb.[4] Porezna uprava, Područni ured Zagreb rješenje o dodjeli PDV identifikacijskog broja donosi odmah, a najkasnije 8 dana od dana podnošenja zahtjeva i ujedno stranog poreznog obveznika upisuje u registar obveznika PDV-a.

3. PRIJAVA U REGISTAR OBVEZNIKA PDV-a

O činjenici da je u protekloj godini obavio oporezive isporuke u iznosu iznad 230.000,00 kuna, porezni obveznik je obvezan izvijestiti nadležnu ispostavu Porezne uprave prema svome sjedištu (pravne osobe) odnosno prebivalištu (fizičke osobe) podnošenjem prijave radi upisa u registar obveznika PDV-a. **Prijava (zahtjev) se podnosi na obrascu P-PDV[5] najkasnije do 15. siječnja 2015. godine** (popunjeni obrazac daje se u prilogu).

Pod ukupnom vrijednošću isporuka kod obveznika koji porez plaćaju prema vrijednosti isporuka, kao i kod onih koji porez plaćaju prema vrijednosti naplaćenih naknada (tj. R-2 obveznika), **uzima se**

[4] Sukladno čl. 4. st. 3. Pravilnika o PDV-u (Nar. nov., br. 79/12., 85/13. - ispravak, 160/13. i 135/14.).

[5] Obrazac prijave dostupan je na http://www.porezna-uprava.hr/propisi/obrasci.

ukupna vrijednost oporezivih isporuka dobara i usluga u prethodnoj godini, bez obzira jesu li naplaćene ili ne.

Prijavu ne podnose poduzetnici koji obavljaju isključivo isporuke iz članka 39. Zakona te članka 40. st. 1. točka h) do l) Zakona, koje su oslobođene plaćanja PDV-a.

Porezni obveznik, koji u prethodnoj kalendarskoj godini nije imao oporezive isporuke u iznosu većem od 230.000,00 kuna, prema članku 90. stavak 1. Zakona, smatra se "malim poreznim obveznikom" koji primjenjuje posebni postupak oporezivanja za male porezne obveznike. Radi se o poreznom obvezniku čije su isporuke po čl. 90. Zakona oslobođene PDV-a i taj porezni obveznik nema pravo na odbitak pretporeza. Međutim, ovaj porezni obveznik, može od Porezne uprave zatražiti da se na njega ne primjenjuje porezno oslobođenje za "malog poreznog obveznika". To znači da porezni obveznik zahtijeva redovno oporezivanje, što ga ukoliko Porezna uprava ne odbije njegov zahtjev, obvezuje biti poreznim obveznikom sljedećih pet kalendarskih godina.

Porezni obveznik može zatražiti ulazak u sustav PDV-a i tijekom godine. Ulazak u sustav PDV-a tijekom godine, prema starom Zakonu o PDV-u, bio je moguć samo za novoosnovane porezne obveznike, dok su postojeći porezni obveznici mogli postati porezni obveznici samo na početku godine. Prema važećem Zakonu, porezni obveznik u registar obveznika PDV-a može se upisati i tijekom godine. Sukladno članku 186. Pravilnika o PDV-u, porezni obveznik koji želi dobrovoljno ući u sustav PDV-a, treba nadležnoj ispostavi Porezne uprave podnijeti Zahtjev za registriranje za potrebe PDV-a radi upisa u registar obveznika PDV-a te **obračunava PDV od dana upisa u registar obveznika PDV-a**.[6] Ako porezni obveznik dobrovoljno ulazi u sustav PDV-a, to ga obvezuje sljedećih pet kalendarskih godina na redovni postupak oporezivanja, bez obzira na vrijednost ostvarenog prometa u narednim godinama.

Ako su u prethodnoj godini ostvarili oporezive isporuke iznad 230.000 kuna, osim poreznih obveznika koji obavljaju oporezive isporuke **obvezu upisa u registar poreznih obveznika imaju i sljedeći porezni obveznici:**

- **izvoznici** čije su isporuke oslobođene PDV-a, ali imaju pravo na odbitak pretporeza
- porezni obveznici **koji obavljaju usluge u poslovanju s inozemstvom čije je mjesto oporezivanja prema sjedištu primatelja** (usluge s prijenosom porezne obveze na primatelja usluge)
- porezni obveznici koji obavljaju isporuke koje su po članku 40. st. 1. t. a) do g) Zakona oslobođene PDV-a bez prava na odbitak pretporeza (financijske usluge – usluga banaka, osiguravajućih društava i dr.).

Primljene premije, regresi i druga poticajna sredstva iz proračuna (primjerice, poticaji u poljoprivredi i sl.), ne predstavljaju naknadu za obavljenu isporuku pa ne ulaze u vrijednost obavljenih isporuka prema kojima se utvrđuje obveza ulaska u sustav oporezivanja porezom na dodanu vrijednost.

Za ulazak u sustav PDV-a, kod poreznog **obveznika koji obavlja sezonsku djelatnost**, ne treba preračunavati njegove isporuke na godišnju razinu, jer se vrijednost isporuka koje su obavljene u vrijeme sezone poslovanja smatraju ukupnim godišnjim isporukama tog poreznog obveznika.[7]

U slučaju supoduzetništva, odnosno zajedničkog obavljanja djelatnosti (zajedničkog obrta) kriterij od 230.000 kuna odnosi se na ukupno ostvareni promet, a ne u odnosu na svakog supoduzetnika pojedinačno. Međutim, skreće se pozornost na odredbu čl. 4. st. 4. Pravilnika prema kojoj *"ako više fizičkih osoba zajednički obavlja djelatnost, svaka fizička osoba smatra se poreznim obveznikom za dio primitaka koji joj pripada od zajedničkog obavljanja djelatnosti".* Radi se o odredbi koja je u sustavu PDV-a neprimjenjiva jer se isporuke u okviru zajedničke djelatnosti ne mogu dijeliti na pojedine porezne obveznike. Naime, kada osobe zajednički obavljaju djelatnost imenuje se nositelj zajedničke djelatnosti kao porezni obveznik, a supoduzetnici za porezne obveze odgovaraju solidarno.

Kada dolazi do **promjene nositelja zajedničke djelatnosti** kada dosadašnji nositelj, istupi iz obrta ili drugog oblika zajedničke djelatnosti, a drugi se član upisuje u registar obveznika PDV-a kao novi nositelj i preuzima sva prava i obveze, citiramo mišljenje Ministarstva financija. *"... U slučaju kada dolazi do promjene nositelja zajedničke djelatnosti ili kada nositelj istupa iz zajedničke djelatnosti, novi nositelj zajedničke djelatnosti odnosno osoba koja nastavlja s obavljanjem djelatnosti treba zatražiti upis u registar obveznika PDV-a kako bi moglo doći do prijenosa gospodarske cjeline pri čemu se taj prijenos ne bi smatrao isporukom dobara koja podliježe oporezivanju PDV-om.*

Nositelj koji istupa iz zajedničke djelatnosti ili prestaje biti nositeljem, obvezan je zbog konačnog zaduživanja PDV-om podnijeti konačni obračun PDV-a za razdoblje oporezivanja. Završno stanje nositelja koji istupa ujedno predstavlja početno stanje osobe koja nastavlja s obavljanjem djelatnosti ili novog nositelja. U konačnom obračunu PDV-a koji će podnijeti nositelj koji istupa, budući da dolazi do prijenosa gospodarske cjeline, nema obveze utvrđivanja poreza na temelju prijenosa zaliha robe, materijal te opreme, jer je sva ta imovina prenesena u okviru gospodarske cjeline." (Klasa: 410-19/14-01/100, urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-2 od 13. ožujka 2014.).

Prema navedenome, dosadašnji nositelj podnosi konačni obračun PDV-a zbog izlaska iz sustava PDV-a, a na novoga nositelja se prenosi cjelina obrta kao novog obveznika PDV-a.

[6] Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u koji se primjenjuje od 1. siječnja 2015. godine, Porezna uprava u slučaju dobrovoljnog podnošenja Zahtjeva za upis u registar obveznika PDV-a, više neće donositi rješenje, nego je obvezna u slučaju odbijanja Zahtjeva o tome donijeti rješenje u roku osam dana.

[7] Prema mišljenju Ministarstva financija, klasa: 410-01/07-01/129, ur. br.: 513-07-21-01/07-2, od 2. veljače 2007.

MINISTARSTVO FINANCIJA - POREZNA UPRAVA Obrazac P-PDV

PODRUČNI URED ZAGREB

ISPOSTAVA ZAGREB-CENTAR

ZAHTJEV ZA REGISTRIRANJE ZA POTREBE POREZA NA DODANU VRIJEDNOST

1. OPĆI PODACI O PODNOSITELJU ZAHTJEVA

NAZIV/IME I PREZIME *"CENTAR" d.o.o ZAGREB*

OIB *12312478911* POREZNI BROJ U DRŽAVI SJEDIŠTA

ADRESA *Zagreb, Ilica bb* PDV IDENTIFIKACIJSKI BROJ U DRŽAVI SJEDIŠTA

DRŽAVA SJEDIŠTA *HRVATSKA*

DATUM POČETKA OBAVLJANJA DJELATNOST/PREDVIĐENO RAZDOBLJE OBAVLJANJA ISPORUKA U RH *15. LIPNJA 2012.*

TELEFON/FAX PODNOSITELJA ZAHTJEVA

2. PODACI O POREZNOM ZASTUPNIKU ☐

NAZIV/IME I PREZIME

OIB

ADRESA

3. UPIS U REGISTAR OBVEZNIKA POREZA NA DODANU VRIJEDNOST ☐

VRIJEDNOST OPOREZIVIH ISPORUKA U PRETHODNOJ GODINI *120.000,00 KN (2013. GODINA)*

VRIJEDNOST OPOREZIVIH ISPORUKA U TEKUĆOJ GODINI *350.000,00 KN (2014. GODINA)*

DATUM UPISA U REGISTAR OBVEZNIKA PDV-a *1. siječnja 2015.*

4. DODJELA PDV IDENTIFIKACIJSKOG BROJA TUZEMNOM POREZNOM OBVEZNIKU ☐

Tuzemni porezni obveznik traži PDV identifikacijski broj iz razloga:

1. obavlja transakcije unutar EU (2) ☐
2. prijeđen prag stjecanja (3) ☐
3. odustao od praga stjecanja (4) ☐
4. obavlja ili prima usluge unutar EU (8) ☐

5. DODJELA PDV IDENTIFIKACIJSKOG BROJA STRANOM POREZNOM OBVEZNIKU ☐

Strani porezni obveznik traži PDV identifikacijski broj iz razloga:

1. prijeđen prag isporuke (5) ☐
2. odustao od praga isporuke (6) ☐
3. obavlja isporuke u RH (7) ☐

BROJČANA ILI OPISNA OZNAKA - (ŠIFRA) DJELATNOSTI PREMA NACIONALNOJ KLASIFIKACIJI

56.30 Djelatnost pripreme i usluživanja pića

OBLIK VLASNIŠTVA

TRGOVAC POJEDINAC ☐ TRGOVAČKO DRUŠTVO ☐

OSTALO:

Potpis i pečat podnositelja zahtjeva

Datum primitka zahtjeva *27. prosinca 2014.* Potpis i pečat djelatnika

Napomena:

Ako se PDV identifikacijski broj traži zbog odustajanja od praga stjecanja, ili odustajanja od praga isporuke tada je porezni obveznik obvezan takav način oporezivanja primjenjivati 2 kalendarske godine.

Strani porezni obveznik kojem se dodijeli PDV identifikacijski broj, dodjelom toga broja ujedno se upisuje i u registar obveznika PDV-a.

4. NOVOOSNOVANI POREZNI OBVEZNICI I PRAVO NA ODBITAK PRETPOREZA NA POČETKU OBAVLJANJA DJELATNOSTI

Novoosnovani porezni obveznici mogu ako to žele postati porezni obveznici već u prvoj godini poslovanja. U ovome slučaju porezni obveznik podnosi zahtjev za upis u registar obveznika PDV-a već na početku obavljanja djelatnosti. Dakle, i novi poduzetnik, može izabrati želi li postati obveznikom PDV-a odmah na početku obavljanja djelatnosti, **što se smatra dobrovoljnim ulaskom**, ili će čekati da ostvari vrijednost oporezivih isporuka iznad propisanog iznosa, te će u sljedećem poreznom razdoblju ući u sustav po sili Zakona.

Temeljem odredbi starog Pravilnika (čl. 40. st. 2.), za porezne obveznike koji su poslovali samo dio kalendarske godine, za ocjenu obveznog ulaska u sustav PDV-a, vrijednost isporuka u dijelu godine trebalo je svesti na godišnju razinu. Važeći Zakon o PDV-u i Pravilnik o PDV-u to više ne propisuju. To znači da je porezni obveznik obvezan ući u sustav PDV-a od početka godine nakon godine u kojoj je vrijednost oporezivih isporuka bila iznad 230.000,00 kuna bez obzira na broj mjeseci poslovanja u toj godini.

Prema odredbama članka 7. Pravilnika o PDV-u pravna ili fizička osoba postaje porezni obveznik s prvim izvana primjetljivim aktivnostima koje su usmjerene na obavljanje gospodarske djelatnosti. Prvim izvana primjetljivim aktivnostima smatraju se osobito pripremne radnje, prva nabava robe, nabava dugotrajne imovine, priprema poslovnog prostora za obavljanje djelatnosti i slično. Porezni obveznik koji počinje obavljati gospodarsku djelatnost ako želi na početku biti obveznik PDV-a, treba se **upisati u registar** obveznika PDV-a. Kao porezni obveznik u ovome slučaju, obračunava PDV od dana upisa u registar obveznika PDV-a. Sukladno čl. 186. st. 7. Pravilnika o PDV-u, porezni obveznik koji počinje s obavljanjem djelatnosti i nije upisan u registar obveznika PDV-a, a na obavljene isporuke je obračunavao PDV i podnio prijavu PDV-a za obračunsko razdoblje u propisanom roku za njeno podnošenje, Porezna uprava će ga upisati u registar obveznika PDV-a od prvog dana obračunskog razdoblja na koje se prijava PDV-a odnosi. U tom slučaju smatra se da se porezni obveznik u registar obveznika PDV-a upisao na vlastiti zahtjev.

Za odbitak pretporeza na početku obavljanja djelatnosti, po ulaznim računima za koje su isporuke primljene prije upisa u registar obveznika PDV-a, **poreznom bi obvezniku trebalo priznati pravo na odbitak pretporeza. Prema dosadašnjoj praksi pretporez se priznavao pod uvjetom da prije prijave u registar obveznika PDV-a, porezni obveznik nije imao oporezive isporuke.** Naime, sukladno čl. 131. st. 2. Pravilnika o PDV-u, gospodarska ili druga djelatnost poreznog obveznika započinje s pripremnim radnjama koje se poduzimaju radi početka obavljanja te djelatnosti. Pretporez sadržan u primljenim isporukama za početak poslovanja može se odbiti ako su ispunjeni svi ostali uvjeti za odbitak pretporeza iz čl. 57. st. 2. Zakona.

Pravo na odbitak pretporeza **može se ostvariti samo za pripremna ulaganja u poduzetničke svrhe** te uz ispunjenje sljedećih uvjeta:

- da računi za primljena dobra ili obavljene usluge sadrže sve podatke propisane člankom 79. Zakona

- da je isporuka dobara ili usluga primljena od drugog obveznika upisanog u registar obveznika PDV-a
- da za primljene isporuke nije isključeno pravo na odbitak pretporeza.

Pri uvozu dobara za početak poduzetničke djelatnosti, pravo na odbitak pretporeza ostvaruje se ako porezni obveznik ima jedinstvenu carinsku deklaraciju u kojoj je naveden kao primatelj ili uvoznik dobara te u kojoj je iskazan iznos PDV-a koji treba platiti.

Porezni obveznik koji je već obavljao isporuke, a nije novoosnovani ima pravo na odbitak pretporeza od dana upisa u registar obveznika PDV-a. Ovaj porezni obveznik pravo na odbitak pretporeza ostvaruje po osnovu računa za isporuke dobara ili usluga koje su mu obavili drugi porezni obveznici nakon njegovog upisa u registar obveznika PDV-a.

5. MOGUĆNOST ISPRAVKA PRETPOREZA ZBOG PROMJENE UVJETA MJERODAVNIH ZA ODBITAK PRETPOREZA

Kada kod poreznog obveznika dolazi do promjene uvjeta koji su u godini nabave određenog gospodarskog dobra (dugotrajne imovine) bili mjerodavni za odbitak pretporeza, tada se za razdoblje nakon promjene treba ispraviti pretporez. Promjenom uvjeta mjerodavnih za odbitak pretporeza prema članku 64. Zakona, smatra se naknadna promjena tih uvjeta koja je dovela do većeg ili manjeg prava na odbitak pretporeza u odnosu na godinu u kojoj je dobro nabavljeno. Razdoblje za ispravak odbitka pretporeza je 5 godina odnosno za nekretnine 10 godina. Između ostalih prema čl. 140. st. 6. Pravilnika o PDV-u, promjenom uvjeta mjerodavnih za odbitak pretporeza smatra se i prelazak s oporezivanja po članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, na redovni postupak oporezivanja, tj. ulazak "malog poreznog obveznika" u sustav PDV-a. Godišnji iznos ispravka pretporeza iznosi 1/5, odnosno 1/10 iznosa PDV-a koji je bio zaračunan za gospodarska dobra, a nije mogao biti odbijen dok je porezni obveznik bio "mali" pa su mu isporuke bile oslobođene PDV-a bez prava na odbitak pretporeza. Ispravak se provodi za gospodarska dobra koja prema računovodstvenim propisima spadaju u dugotrajnu imovinu poreznog obveznika. Ispravak pretporeza neće se obaviti ako je izračunani iznos pretporeza za ispravak manji od 1.000,00 kuna po jednom gospodarskom dobru. Ispravak se provodi u odnosu na godinu u kojoj je gospodarsko dobro nabavljeno, proizvedeno ili u odnosu na godinu u kojoj je nekretnina izgrađena ako se radi o nekretninama koje je porezni obveznik sam izgradio. Ako nije moguće utvrditi kada je dobro proizvedeno u tom slučaju za potrebe ispravka pretporeza uzima se početak upotrebe.[8]

Primjer:

Obrtnik koji se bavi tiskarskom djelatnošću nabavio je kao "mali porezni obveznik" tiskarski stroj u prosincu 2013. godine vrijednosti 100.000,00 i 25.000,00 kuna PDV-a koji nije mogao odbiti. Obrtnik 1. siječnja 2015. ulazi u sustav PDV-a i ima pravo ispraviti pretporez koji nije mogao odbiti u godini nabave. Ispravak se provodi za 1/5 za preostalo razdoblje od pet godina, tj. za 2015., 2016. i 2017. godinu u iznosu 5.000,00 kuna za svaku godinu.

6. MJESEČNI ILI TROMJESEČNI POREZNI OBVEZNICI

Porezni obveznici porez na dodanu vrijednost, sukladno čl. 84. st. 2. Zakona, obračunavaju od prvog do posljednjeg dana u mjesecu (mjesečni porezni obveznici). Iznimno poduzetnici čija je vrijednost ukupno isporučenih dobara i usluga **uključujući i porez na dodanu vrijednost u prethodnoj kalendarskoj godini bila manja od 800.000,00 kuna,** mogu biti tromjesečni porezni obveznici. Tromjesečni porezni obveznici porez obračunavaju u obračunskom razdoblju od 1. do posljednjeg dana u tromjesečju. Pod ukupnom vrijednošću isporuka u prethodnoj godini računaju se osim oporezivih i isporuke koje su oslobođene PDV-a bez prava na odbitak pretporeza kao i one koje ne podliježu oporezivanju. Tromjesečni porezni obveznik može odlučiti za podnošenje prijava u mjesečnim obračunskim razdobljima. Porezni obveznik koji obavlja transakcije s drugim državama članicama EU obvezno je mjesečni porezni obveznik.

7. OSOBE REGISTRIRANE ZA POTREBE PDV-a

Porezni obveznici koji ne obavljaju oporezive isporuke i nisu upisani u registar obveznika PDV-a, mogu biti osobe registrirane za potrebe PDV-a, tj. dobivaju PDV identifikacijski broj, ako su obveznici plaćanja PDV-a kao:

- stjecatelji dobara iz druge države članice (kada prijeđu ili odustanu od praga stjecanja)
- primatelji usluga za koje je propisan prijenos porezne obveze prema članku 75. st. 1. t. 6. i čl. 75. st. 2. Zakona o PDV-u (kada im ove usluge obavljaju porezni obveznici sa sjedištem u inozemstvu)
- kada obavljaju isporuke dobara ili usluga za koje PDV plaća primatelj dobara ili usluga u skladu s člankom 75. st. 1. točka 3., 6. i 7. te člankom 75. stavkom 2. Zakona.

Za razliku od poreznih obveznika koji su upisani u registar obveznika PDV-a kao redovni porezni obveznici i koji uz poreznu obvezu imaju i pravo na odbitak pretporeza, osobe registrirane za potrebe PDV-a jesu samo obveznici plaćanja PDV-a s prijenosom porezne obveze, a pri tome nemaju pravo na odbitak pretporeza.

Prema navedenome, osobe registrirane za potrebe PDV-a mogu biti "mali porezni obveznici" iz članka 90. Zakona, osobe koje isključivo obavljaju isporuke koje su po članku 39. odnosno članku 40. st. 1. t. h) do l) Zakona oslobođene PDV-a bez prava na odbitak pretporeza te osobe koje nisu porezni obveznici iz članka 6. st. 5. Zakona (javnopravna tijela).

8. ZAKLJUČAK

Definicija poreznog obveznika prema Zakonu o PDV-u je šira u odnosu na porezne obveznike koji su kao takvi upisani u registar obveznika PDV-a. Poreznim obveznikom smatra se i tzv. "mali porezni obveznik" na kojega se primjenjuju odredbe o posebnom postupku oporezivanja malih poreznih obveznika prema kojima su njihove isporuke oslobođene PDV-a i nemaju pravo na odbitak pretporeza. Mali porezni obveznici kao i obveznici koji obavljaju isključivo oslobođene isporuke za određene se transakcije moraju registrirati za potrebe PDV-a, u kojem slučaju samo plaćaju porez bez prava na odbitak pretporeza.

U slučaju dobrovoljnog ulaska u sustav PDV-a, što porezni obveznik može ostvariti od 1. siječnja sljedeće godine ili u bilo kojem trenutku tijekom godine podnošenjem Zahtjeva za registriranje za potrebe PDV-a radi upisa u registar obveznika PDV-a, Porezna uprava više neće izdavati rješenje, međutim, u slučaju dobrovoljnog ulaska u sustav PDV-a to poreznog obveznika obvezuje sljedećih pet godina. Sukladno odredbama čl. 186. st. 5. Pravilnika o PDV-u, ako porezni obveznik ne obavlja gospodarsku djelatnost u razdoblju dužem od dvije kalendarske godine, Porezna uprava će ga po službenoj dužnosti brisati iz registra obveznika PDV-a. Iznimno, Porezna uprava može brisati poreznog obveznika i u kraćem roku ako porezni obveznik sudjeluje u prijevarnim radnjama.

[8] Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u koji stupa na snagu 1. siječnja 2015., propisano je da se ispravak provodi i za zalihe dobara o čemu će detaljnije biti propisano Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o PDV-u.

Mr. sc. LJUBICA JAVOR
Zagreb

Stručni članak UDK 336.2

Izlazak iz sustava poreza na dodanu vrijednost

Porezni obveznik izlazi iz sustava PDV-a, tj. prestaje biti obvezan zaračunavati PDV prestankom obavljanja registrirane djelatnosti (likvidacijom trgovačkog društva ili obrta), ili temeljem zahtjeva za izlazak iz sustava PDV-a zbog vrijednosti oporezivih isporuka u prethodnoj godini koje su bile manje od 230.000,00 kuna. O obvezama poreznih obveznika koji izlaze iz sustava PDV-a, načinu sastavljanja konačnog obračuna, obvezama ispravka iskorištenog pretporeza za dugotrajnu imovinu i o postupanju s predujmovima nakon izlaska iz sustava, autorica piše u nastavku.

1. UVOD

Porezni obveznik izlazi iz sustava PDV-a, odnosno prestaje biti obvezan zaračunavati PDV-a na isporuke koje obavlja, zbog ostvarenog obujma prometa u prethodnoj godini koji je ispod iznosa propisanog odredbom članka 90. stavak 1. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 73/13., 99/13. - Rješenje USRH, 148/13. i 153/13. - Rješenje USRH - dalje: Zakon o PDV-u), osim ako ne izrazi želju i tada ostati poreznim obveznikom, te u slučaju kada prestane s obavljanjem oporezivih djelatnosti i u cijelosti počne obavljati oslobođene djelatnosti za koje nema pravo na odbitak pretporeza.

U slučaju kada u prethodnoj godini, porezni obveznik ostvari isporuke u iznosu ispod granice propisane odredbama članka 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, te kada u cijelosti prelazi s obavljanja oporezivih isporuka na obavljanje oslobođenih isporuka za koje nije dopušten odbitak pretporeza, porezni obveznik i dalje posluje, ali više nije obvezan zaračunavati PDV na isporuke dobara i usluge koje obavlja.

Isto tako, porezni obveznik to prestaje biti kada prestane s obavljanjem djelatnosti npr., zbog likvidacije društva ili prestanka obavljanja djelatnosti.

Porezni obveznik u sva tri naprijed nabrojana slučaja, mora sastaviti konačni obračun poreza na dodanu vrijednost, a sve s ciljem da neke od isporuka koje je obavio dok je bio obveznik PDV-a, ne ostanu neoporezive, a isto tako da i iznosi poreza, odnosno pretporeza koji su mu dobavljači zaračunali na pojedine isporuke dok je bio obveznik PDV-a, ne ostanu neiskorišteni, odnosno da ne terete troškove njegovog poslovanja.

2. OBVEZE PRI IZLASKU IZ SUSTAVA OPOREZIVANJA PDV-om

Porezni obveznik prestaje biti poreznim obveznikom koji je na svoje isporuke obvezan obračunavati PDV, ako prestane obavljati poduzetničku, odnosno gospodarsku djelatnost. Drugi slučaj je, **ako je u prethodnoj godini ostvario promet od oporezivih isporuka u iznosu manjem od 230.000,00 kuna,** kako to propisuje članak 90. stavak 1. Zakona o PDV-u.

Treći slučaj je kada u cijelosti promijeni djelatnost, tj. **kada s obavljanja isključivo oporezivih isporuka prijeđe na obavljanje isporuka koje su oslobođene PDV-a, bez prava na odbitak pretporeza.**

Odredbom članka 186. stavka 4. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 79/13. do 160/13. – dalje: Pravilnik o PDV-u), propisano je da porezni obveznik, koji je po sili Zakona, postao porezni obveznik, a koji je u prethodnoj kalendarskoj godini ostvario promet manji od iznosa propisanog u članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u (230.000,00 kuna) i ne želi dalje biti porezni obveznik, mora o tome obavijestiti nadležnu ispostavu Porezne uprave do 15. siječnja tekuće godine, tj. do 15. siječnja 2015. godine, i to u pisanom obliku. Porezna uprava **donosi rješenje o brisanju iz Registra obveznika PDV-a.** Ako porezni obveznik ne podnese pisani zahtjev za izlazak iz sustava PDV-a, on i dalje ostaje porezni obveznik. U Pravilniku o PDV-u, nema odredbe, prema kojoj porezni obveznici koji su ostvarili vrijednost isporuka manju od 230.000,00 kuna, a žele i dalje biti obveznici PDV-a, to moraju posebno zatražiti. Pretpostavka je da će se oni i dalje smatrati redovnim poreznim obveznicima.

Bez obzira na koji je način porezni obveznik prestao biti obvezan zaračunavati PDV na svoje isporuke, on s prestankom, mora na sve svoje isporuke koje je obavio u vrijeme kada je bio porezni obveznik, platiti PDV, ali u isto vrijeme ima i pravo na odbitak pretporeza za sve svoje nabave dobara i usluga, koje su mu služile za obavljanje oporezive gospodarske djelatnosti. Ova temeljna pravila vrijede bez obzira je li porezni obveznik PDV plaćao prema obavljenim isporukama ili prema primljenim, odnosno naplaćenim naknadama.

2.1. Obveze PDV-a za obavljene isporuke dobara i usluga

Ako porezni obveznik prestaje s obavljanjem poduzetničke, odnosno gospodarske djelatnosti i zbog toga prestaje biti obveznikom PDV-a, mora na sve isporuke koje je obavio do trenutka prestanka obavljanja te djelatnosti, obračunati PDV.

Isto tako mora postupiti i porezni obveznik koji zbog visine ostvarenog oporezivog prometa u prethodnoj godini (2014. godini), od 1. siječnja 2015. godine, prestaje biti poreznim obveznikom koji je obvezan na svoje isporuke obračunavati PDV, kao i onaj koji je prestao obavljati isključivo oporezive isporuke i počeo obavljati oslobođene isporuke bez prava na odbitak pretporeza.

Temeljno načelo kojega se treba pridržavati pri prijelazu s redovnog oporezivanja na oporezivanje prema članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, tj. **kod izlaza iz sustava PDV-a i obrnuto, je načelo da pojedine isporuke ne ostanu neoporezive ili da se ne oporezuju dvostruko**. Na isti bi način trebali postupiti i porezni obveznici koji prestaju s obavljanjem djelatnosti, kao i oni koji prestaju obavljati oporezive isporuke i u cijelosti počinju obavljati oslobođene isporuke, jer zapravo prestaju biti obvezni zaračunavati PDV i sve što se u ovome tekstu navodi za porezne obveznike, koji prelaze na oporezivanje po članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, vrijedi bez posebnog navođenja i za njih. Sada više u Pravilniku o PDV-u, nema odredbi, kako porezni obveznici moraju postupati kada prelaze s redovnog oporezivanja na oporezivanje tzv. malog poreznog obveznika, što je ranije bilo propisano odredbama članka 155. Pravilnika o PDV-u, koji je bio na snazi do 30. lipnja 2013. godine. Međutim, bez obzira što to u propisu izričito ne piše, podrazumijeva se da u skladu s načelima oporezivanja, pri izlazu iz sustava oporezivanja, s isporukama koje je porezni obveznik obavio do datuma izlaska iz sustava PDV-a, treba postupiti na način koji će osigurati, da neke isporuke ne budu dva puta oporezive, a da neke isporuke ostanu neoporezive.

Prema odredbi članka 30. Zakona o PDV-u, oporezivi događaj i obveza obračuna PDV-a nastaje kada je obavljena isporuka dobra ili usluge. Samo iznimno, obveznici poreza na dohodak prema odredbi članka 139. Zakona o PDV-u, mogu obračunavati PDV prema primljenim ili naplaćenim naknadama za obavljene isporuke dobara i usluga, i to do kraja 2014. godine.

Od 1. siječnja 2015. godine, prema Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodanu vrijednost (dalje: Prijedlog zakona o PDV-u), obračun PDV-a prema naplaćenim naknadama moći će primjenjivati svi porezni obveznici (bez obzira jesu li ''dohodaši'' ili ''dobitaši''), ako je vrijednost njihovih isporuka u 2014. godini, utvrđena u skladu s odredbom članka 90. stavak 5. Zakona o PDV-u, manja od 3,0 mil. kuna.

Ako je porezni obveznik prije prijelaza na obračun PDV-a prema naplaćenim naknadama, obračunavao porez prema obavljenim isporukama (članak 30. Zakona o PDV-u), isporuke koje su obavljene prije izlaska iz sustava PDV-a, ne oporezuju se nakon prijelaza. Naime, porezni obveznik koji je prije izlaska iz sustava obračunavao porez prema obavljenim isporukama, iskazao je poreznu obvezu za sve isporuke dobara i usluga koje je obavio prije izlaska iz sustava PDV-a (do 31. prosinca 2014. godine), tako da temeljem tih isporuka dobara i usluga nema obveze obračunavanja PDV-a poslije izlaska, odnosno ovaj porezni obveznik ne uključuje posebno ove isporuke u konačni obračun PDV-a, jer će one u konačni obračun biti uključene putem mjesečnih ili tromjesečnih obračuna, koje je porezni obveznik podnio za obračunska razdoblja u kojima su izdani računi za obavljene isporuke. U konačni obračun će uključiti isporuke, odnosno obveze temeljem tih isporuka, koje tijekom 2014. godine nije uvrstio u mjesečne ili tromjesečne porezne prijave - npr. ako je zaboravio neku isporuku uključiti u poreznu prijavu za obračunsko razdoblje, kao i obveze PDV-a temeljem manjkova dobara u smislu odredbi članka 26. Pravilnika o PDV-u.

Drugi je slučaj s poreznim obveznicima koji su PDV obračunavali prema primljenim (naplaćenim) naknadama, kako to propisuje članak 139. Zakona o PDV-u. Isporuke koje su oni obavili prije prijelaza na oporezivanje prema članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u (do 31. prosinca 2014. godine), a do toga dana nisu naplaćene, moraju uključiti u konačni obračun PDV-a, kao da su ih naplatili.

2.2. Obveze po primljenim predujmovima

Obvezniku PDV-a, bez obzira je li PDV plaćao prema obavljenim isporukama ili naplaćenim naknadama, za primljene predujmove prema odredbi članka 30. stavak 5. Zakona o PDV-u, nastala je porezna obveza i on je obvezan iskazati tu obvezu u poreznoj prijavi - Obrascu PDV-a koji je podnio za obračunsko razdoblje u kojemu je primio predujam za buduću isporuku dobra ili usluge, koja podliježe PDV-u. Ako je porezni obveznik primio predujam za dobra ili usluge, npr. 5. studenoga 2014. godine, iskazao je poreznu obvezu u prijavi koju je podnio za mjesec studeni, odnosno ako je riječ o obvezniku koji je prijave podnosio tromjesečno, u prijavi za razdoblje od X. - XII. 2014. Pri isporuci dobara ili obavljanju usluga koje će uslijediti, npr. 25. siječnja 2015. godine, dakle nakon što je postao tzv. mali porezni obveznik, nema obvezu obračunati PDV po obavljenoj isporuci, jer je isporuka obavljena u razdoblju kada on više nije porezni obveznik.

Za primljene predujmove u 2014. godini, koje su primili obveznici PDV-a, bez obzira jesu li PDV obračunavali i plaćali po obavljenim isporukama ili naplaćenim računima, porezna obveza je nastala u 2014. godini, istekom obračunskog razdoblja u kojemu je primljen predujam, kako je to propisano odredbom članka 30. stavak 5. Zakona o PDV-u.

Kad porezni obveznik od 1. siječnja 2015. godine postaje mali porezni obveznik i izlazi iz sustava PDV-a, kad isporuka za koju je ranije primljen predujam bude obavljena, na tu isporuku ne obračunava PDV.

Što tada treba učiniti s PDV-om, odnosno treba li nešto iskazati u PDV-K?

U PDV-K obrascu, porezni obveznik će imati iskazanu obvezu PDV-a po primljenom predujmu u nekom obračunskom razdoblju tijekom 2014. godine. Budući da nakon 1. siječnja 2015. godine, kad obavi isporuku ne može obračunati PDV, ali niti ispraviti obračunati PDV po predujmu, proizlazi da mu je obveza po predujmu samostalni temelj za oporezivanje. Postavlja se pitanje što je onda s pretporezom iskazanom u računu za predujam kod poreznog obveznika primatelja predujma.

Porezni obveznici koji to prestaju biti s danom 1. siječnja 2015. godine, a primili su predujam u 2014. godini, mogu vratiti predujam uplatitelju i na taj način ispraviti obvezu PDV-a po predujmu za 2014. godinu. To treba provesti **na način propisan u članku 33. stavak 7. Zakona o PDV-u,** tako da najprije primatelj računa kod sebe ispravi odbitak pretporeza, i o tome pisano izvijesti izdavatelja računa za predujam, koji tada može smanjiti obvezu za PDV po primljenom predujmu.

U protivnome ako to ne naprave tako, obveza PDV-a plaćena po primljenom predujmu u razdoblju kada je primatelj predujma bio porezni obveznik, npr. u 2014. godini, a isporuka je uslijedila nakon što to prestane biti (u 2015.) i na koju ne zaračunava PDV, ostat će

kao konačna obveza, odnosno kao samostalni temelj oporezivanja, koji nije povezan s budućom isporukom.

Drugi način je da to riješe prije izlaza poreznog obveznika - isporučitelja iz sustava PDV-a, na način da i isporuka bude u razdoblju u kojemu je još porezni obveznik, dakle do kraja 2014. godine.

2.3. Odbitak pretporeza

U odredbama Zakona i Pravilnika o PDV-u, nema nikakvih odredbi o tome kako porezni obveznik koji s redovnog oporezivanja prelazi na oporezivanje po članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, treba postupiti s pretporezom sadržanim u ulaznim računima za isporuke koje je primio za vrijeme dok je bio obveznik PDV-a, pa to izaziva određena pitanja. Pravo na odbitak pretporeza se veže za oporezivu gospodarsku djelatnost poreznog obveznika i on ne smije troškovno teretiti poreznog obveznika. Iz ovih načela, proizlazi i postupanje s pretporezom iskazanim u računima dobavljača za primljene isporuke dobara i usluga koje je porezni obveznik primio do 31. prosinca 2014. godine za svoju gospodarsku djelatnost.

2.3.1. Odbitak pretporeza kod poreznog obveznika koji je PDV obračunavao prema obavljenim isporukama

Porezni obveznik koji je PDV obračunavao i plaćao prema obavljenim isporukama, za sve primljene isporuke dobara i usluga do 31. prosinca 2014. godine, ima pravo na odbitak pretporeza po svim računima koji se odnose na te isporuke, budući da od 1. siječnja 2015. godine, više neće biti obvezan obračunavati PDV-a i on će u PDV-K uključiti pretporez sadržan u svim onim računima koji se odnose na primljene isporuke do 31. prosinca 2014. godine, a koje nije uvrstio u mjesečne, odnosno tromjesečne porezne prijave, koje je predavao tijekom 2014. godine.

Porezni obveznici koji porez obračunavaju prema primljenim naknadama prema odredbi članka 139. stavak 3. Zakona o PDV-u, na računu moraju navesti klauzulu ''obračuna prema naplaćenim naknadama'', a odredbom članka 197. stavak 4. Pravilnika o PDV-u, ispostavljaju račune s oznakom R-2. **Primatelji računa s oznakom R-2,** a koji porez plaćaju prema obavljenim isporukama, porez iskazan u računu s oznakom R-2 mogu odbiti kao pretporez, bez obzira jesu li te račune platili svojim dobavljačima. To znači da i kada prestaju biti porezni obveznici, jer prestaju s obavljanjem djelatnosti, ili kada prelaze s redovnog oporezivanja na oporezivanje malog poreznog obveznika, kao i kada s obavljanja isključivo oporezivih isporuka od 1. siječnja 2015. godine, prelaze na obavljanje isključivo oslobođenih isporuka bez prava na odbitak pretporeza, tada u konačni obračun PDV-a, moraju uključiti i pretporez po svim računima, bez obzira jesu li račune primili od dobavljača - poreznih obveznika koji PDV obračunavaju prema obavljenim isporukama, kao i po računima od dobavljača – poreznih obveznika koji PDV plaćaju prema naplaćenim naknadama i koji su im izdali račune s oznakom R-2.

2.3.2. Odbitak pretporeza kod poduzetnika koji je PDV obračunavao prema naplaćenim naknadama

Porezni obveznik koji PDV obračunava i plaća prema naplaćenim naknadama ima pravo na odbitak pretporeza uz dodatni uvjet da je račun temeljem kojega se odbija pretporez i plaćen. To je bilo do sada tako, a prema odredbi članka 139. stavak 2. Zakona o PDV-u, ostaje i nadalje tako, tj. do 31. prosinca 2014. godine, do kada će se prema odredbama članka 139. stavak 4. Zakona o PDV-u, ovaj postupak primjenjivati samo za obveznike poreza na dohodak. Od 1. siječnja 2015. godine se to mijenja i obračun PDV-a prema naplaćenim naknadama, prema novim izmjenama Zakona o PDV-u, mogu primjenjivati svi porezni obveznici s prometom manjim od 3,00 mil. kn u prethodnoj godini.

Obveznici poreza na dohodak, do 31. prosinca 2014. godine, obvezu PDV-a utvrđuju prema tzv. „načelu blagajne" kao i obvezu poreza na dohodak. To znači da im obveza PDV-a nastaje istekom obračunskog razdoblja u kojemu su naplatili isporuku, a pravo na odbitak pretporeza imaju tek onda kad su dobavljaču platili račun za primljenu isporuku, kako je to propisano odredbom članka 139. stavak 2. Zakona o PDV-u. Ovo se ne odnosi na vrijeme odbitka pretporeza plaćenog pri uvozu dobara iz trećih zemalja, kao i kod stjecanja dobara iz drugih država članica od strane poreznih obveznika koji PDV plaćaju prema naplaćenim naknadama, kao i za primljene isporuke temeljem kojih je porezna obveza prešla na primatelja isporuke. Kod uvoza je bitno da je PDV pri uvozu obračunat, a ne traži se da bude i plaćen, a isto tako se ne traži da račun inozemnom dobavljaču bude plaćen. Uvjeti za odbitak pretporeza kod uvoza, isti su i za porezne obveznike koji PDV plaćaju prema obavljenim isporukama i za one koji PDV plaćaju prema naplaćenim naknadama.

Porezni obveznik koji je PDV plaćao prema naplaćenim naknadama za primljene isporuke dobara i usluga u 2014. godini u konačnom obračunu mora iskazati obvezu za sve isporuke koje je obavio do 31. prosinca 2014. godine, dakle za vrijeme kada je bio porezni obveznik, odnosno dok je bio na svoje isporuke obvezan obračunavati PDV, bez obzira je li naplatio te isporuke ili nije. Po istome načelu, ima pravo odbiti pretporez po računima za dobra i usluge primljene u 2014. godini bez obzira što ta dobra ili usluge nije dobavljačima platio do 31. prosinca 2014. godine, jer on prelazi na oporezivanje po članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, ili prestaje s obavljanjem djelatnosti i što se tiče pretporeza, koji mu je zaračunat u ulaznim računima za dobra i usluge za njegovu gospodarsku djelatnost, prema naprijed navedenom načelu, ima pravo na odbitak pretporeza, bez obzira što nije platio račune svojim dobavljačima.

2.4. Ispravak odbitka pretporeza za gospodarska dobra

Ispravak odbitka pretporeza kod gospodarskih dobara propisan je u članku 64. Zakona o PDV-u i članku 140. do 142. Pravilnika o PDV-u. Taj ispravak je obvezan, kao i do sada, kada se u svezi nekog gospodarskog dobra u roku 5 godina, odnosno 10 godina, ako se radi o nekretninama, uključujući kalendarsku godinu u kojoj je dobro nabavljeno ili proizvedeno, promijene uvjeti koji su u toj godini bili mjerodavni za odbitak pretporeza. Ako se to dogodi, tada je porezni obveznik za razdoblje nakon promjene, obvezan obaviti ispravak pretporeza. **Gospodarskim dobrima** se prema članku 64. stavak 3. Zakona o PDV-u, smatraju dobra **koja prema računovodstvenim propisima spadaju u dugotrajnu imovinu poreznog obveznika.**

Taj ispravak se obavlja godišnje u visini 1/5 ili 1/10 iznosa PDV-a, koji je bio zaračunat na isporuku određenog gospodarskog dobra. **Ispravak se obavlja u konačnom obračunu PDV-a.**

Odredbom članka 64. stavak 4. Zakona o PDV-u, propisano je pojednostavljenje, pa nije potrebno obavljati ispravak pretporeza, ako pretporez koji bi se trebao ispraviti iznosi manje od 1.000,00 kuna po gospodarskom dobru.

Odredbama članaka 140. do 142. Pravilnika o PDV-u, detaljnije je pojašnjen postupak ispravka pretporeza zbog promjene uvjeta mjerodavnih za odbitak pretporeza.

Prema članku 140. stavak 5. i 6. Pravilnika o PDV-u, promjenom uvjeta mjerodavnih za odbitak pretporeza smatra se:

- prijelaz na oporezivanje prema članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u
- početak obavljanja isporuka oslobođenih PDV-a bez prava na odbitak pretporeza iz članka 39., 40. i 114. Zakona o PDV-u
- prestanak obavljanja oslobođenih isporuka iz članka 39., 40. i 114. Zakona o PDV-u i početak obavljanja oporezivih isporuka, kao i
- prelazak s oporezivanja po članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, na redovni postupak oporezivanja.

Propisom nije precizirano, treba li pretporez za gospodarska dobra za koja nije isteklo propisano razdoblje za ispravak pretporeza, u slučaju kada porezni obveznik koji je bio redovni porezni obveznik, prelazi na oporezivanje prema članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, obaviti odjednom ili u visini 1/5 ili 1/10 godišnje.

Zakon o PDV-u, u članku 64. propisuje da se kod promjene uvjeta mjerodavnih za odbitak pretporeza u svezi s gospodarskim dobrima, ispravak obavlja u godišnje u visini 1/5 ili 1/10. Porezni obveznik koji s redovnog oporezivanja prelazi na oporezivanje po članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, i dalje obavlja gospodarsku djelatnost i dalje je porezni obveznik - tzv. mali porezni obveznik koji nema pravo na odbitak pretporeza.

Primjer:

Redovni porezni obveznik je nabavio opremu u vrijednosti od 100.000,00 kuna plus 25.000,00 PDV-a u 2012. godini. Odbio je PDV. U 2014. godini je također bio redovni obveznik PDV-a. Budući da je u 2014. godini, imao isporuka u iznosu manjem od 230.000,00 kuna, od 1. siječnja 2015. godine prelazi na oporezivanje prema članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u.

U ovome slučaju došlo je do promjene uvjeta mjerodavnih za odbitak pretporeza, kako je to propisano odredbom članka 140. stavak 5. Pravilnika o PDV-u. Do te promjene je došlo u 2015. godini, tj. od 1. siječnja 2015. godine, jer je tada porezni obveznik postao tzv. mali porezni obveznik.

Razdoblje u kojemu se promatra je li došlo do promjene uvjeta za odbitak pretporeza je 5 godina i ono traje od 2012. do 2016. godine. Godišnji ispravak pretporeza iznosi 5.000,00 kuna. U četvrtoj godini, tj. 2015. godine su se promijenili uvjeti za odbitak pretporeza i porezni obveznik ima za tu godinu obvezu ispravka pretporeza u iznosu od 1/5. Ispravak je s negativnim predznakom "-" na red. broju III.15. Obrasca PDV-K. To proizlazi iz odredbe članka 64. Zakona o PDV-u. Ako tu opremu porezni obveznik koristi sve do 2016. godine i cijelo to vrijeme je mali porezni obveznik, za 2015. i 2016. godinu će iskazati ispravak pretporeza u visini 1/5 odnosno 5.000,00 kuna. Na taj način bit će mu zapravo naknadno osporeno pravo na pretporez za razdoblje u kojemu predmetnu opremu koristi za obavljanje oslobođenih isporuka za koje nije dopušten odbitak pretporeza.

To bi značilo da redovni porezni obveznik koji od 1. siječnja 2015. godine, prelazi na oporezivanje po članku 90. stavak 1. Zakona o PDV-u, nema obvezu ispravka odbitka pretporeza u obrascu PDV-K za 2014. godinu, nego tek za 2015. godinu, i to za jednu petinu (odnosno jednu desetinu, ako se radi o nekretninama) za preostalo razdoblje ispravka. **Međutim, prema dodadašnjoj praksi ovaj ispravak iskazuje se u konačnom obračunu za godinu prije izlaska iz sustava PDV-a, tj. prema primjeru u PDV-K za 2014. godinu, i to u ukupnom iznosu za preostalo razdoblje. U primjeru to su 2/5, tj. ukupni ispravak za 2015. i 2016. godinu iznosi 10.000,00 kuna.**

U članku 140. stavak 8. Pravilnika o PDV-u, je propisano da porezni obveznik koji je bio redovno oporezivan, a prelazi na oporezivanje prema članku 90. Zakona o PDV-u, mora za sva dobra provesti ispravak pretporeza, ako za njih nije isteklo razdoblje ispravka.

Međutim, postavlja se pitanje, znači li to da se taj ispravak treba provesti odjednom za razdoblje do kraja ispravka pretporeza ili to treba obavljati godišnje u visini 1/5 ili 1/10, kako to Zakon propisuje?

Naime, porezni obveznik koji je postao mali porezni obveznik, nema obveze podnošenja prijave PDV-a, a onda niti PDV-K, osim ako ima oporeziva stjecanja dobara iz drugih država članica, ako je primatelj usluga od poreznih obveznika iz drugih država članica i trećih zemalja, a koje se oporezuju prema sjedištu poreznog obveznika primatelja ili neku od usluga koje se oporezuju u Hrvatskoj prema posebnim odredbama o mjestu oporezivanja, te u slučaju, ako taj mali porezni obveznik obavlja neke usluge u drugim državama članicama, a koje se oporezuju prema sjedištu poreznog obveznika primatelja.

Međutim, to ne bi trebao biti problem, jer se lako može propisati da mora podnijeti prijavu odnosno PDV-K obrazac za ispravak pretporeza, za ispravak pretporeza koji je obvezan obaviti za 2015. godinu i dalje, jer od 1. siječnja 2015. više nije obvezan obračunavati PDV na svoje isporuke.

Ako je zakonodavac smatrao da u slučaju prijelaza s redovnog oporezivanja na oporezivanje prema članku 90. Zakona o PDV-u, treba odjednom obračunati ispravak pretporeza, to je trebao propisati i za slučaj kada se s oporezivanja po članku 90. Zakona o PDV-u prelazi na redovno oporezivanje.

Ispravak pretporeza u svezi s gospodarskim dobrima **odjednom**, propisan je odredbom članka 65. Zakona o PDV-u, i to samo u slučaju ako porezni obveznik unutar razdoblja za ispravak pretporeza (5 godina, odnosno 10 godina za nekretnine), **isporučuje** gospodarsko dobro. Tada se smatra da je gospodarsko dobro korišteno za gospodarsku djelatnost do isteka razdoblja za ispravak pretporeza i taj ispravak se provodi odjednom za cijelo preostalo razdoblje ispravka, kako je to propisano odredbom članka 65. stavak 2. Zakona o PDV-u. Gospodarska djelatnost smatrat će se u cijelosti oporezivom, ako je isporuka oporeziva, dok će se gospodarska djelatnost u cijelosti smatrati oslobođenom od PDV-a, ako je isporuka gospodarskog dobra oslobođena.

Kod prelaska s redovnog oporezivanja na oporezivanje tzv. malog poduzetnika, ne dolazi do nikakvih isporuka gospodarskih dobara, pa proizlazi da ispravak pretporeza nije obvezno provesti odjednom, već kako je to propisano odredbom članka 64. Zakona o PDV-u, u visini 1/5 ili 1/10 godišnje.

Promjenom uvjeta mjerodavnih za odbitak pretporeza, prema odredbi članka 140. stavak 7. Pravilnika o PDV-u, smatra se i promjena postotka iz članka 62. stavak 4. Zakona o PDV-u, utvrđenog za odbitak pretporeza za gospodarska dobra, koja se koriste za obavljanje oporezivih isporuka. Radi se o slučaju kada porezni obveznik obavlja oporezive i oslobođene isporuke bez prava na odbitak pretporeza mora dijeliti ulazni pretporez. Ako se u razdoblju za ispravak pretporeza, kod takvih poreznih obveznika, promijeni postotak prava na odbitak pretporeza, porezni obveznik u PDV-K mora obaviti ispravak pretporeza za gospodarska dobra. Odredbom članka 142. Pravilnika o PDV-u, propisano je pojednostavljenje, pa pretporez ne treba ispravljati, ako je on po gospodarskom dobru manji od 1.000,00 kuna.

Ako su porezni obveznici koji od 1. siječnja 2015. godine, prestaju s poslovanjem, ili postaju tzv. „mali porezni obveznici", tijekom 2014. godine obavljali oporezive i oslobođene isporuke za koje nemaju pravo na odbitak pretporeza, moraju za sva gospodarska dobra za koja nije isteklo razdoblje za ispravak pretporeza, provjeriti je li u 2014. godini došlo do promjene % iznosa pretporeza koji mogu odbiti i ako

je došlo do te promjene, u odnosu na godinu nabave gospodarskog dobra, moraju također za svako gospodarsko dobro na odgovarajući način ispraviti pretporez.

Postupak ispravka pretporeza, na isti način mora provesti i porezni obveznik koji prelazi s obavljanja oporezivih isporuka na obavljanje oslobođenih isporuka, bez prava na odbitak pretporeza i obrnuto. Taj prijelaz se može dogoditi i tijekom godine. Međutim, porezni obveznik je obvezan iskazati ispravak pretporeza u visini 1/5 ili 1/10 u konačnom obračunu PDV-a.

Postupak ispravka pretporeza za gospodarska dobra, utvrđuje se pojedinačno za svako gospodarsko dobro za koje u slučaju da su se promijenili uvjeti mjerodavni za odbitak pretporeza, nije istekao propisani rok od 5, odnosno od 10 godina od godine nabave tih dobara.

2.5. Iskazivanje ispravka pretporeza u poreznoj prijavi

Podaci o ispravku pretporeza iskazuju se na rednom broju III. 15. obrasca konačnog obračuna PDV-a na obrascu PDV-K. Prema odredbi članka 180. točka 15. Pravilnika o PDV-u, obveznik mora posebno izračunati iznos ispravka pretporeza za svako pojedinačno gospodarsko dobro kako je naprijed navedeno **i taj obračun priložiti uz obrazac PDV-K koji podnosi Poreznoj upravi.** Iz obračuna mora biti vidljiv ukupan iznos pretporeza, iskorišteno, odnosno (neiskorišteno) pravo na povrat pretporeza i iznos smanjenja, odnosno povećanja prava na pretporez. U obrascu PDV-K ispravak pretporeza bit će naveden u jednom iznosu. Ako porezni obveznik prema priloženom obračunu iskaže obvezu poreza koju je obvezan namiriti državnom proračunu (kao u primjeru), na rednom broju III. 15. obrasca PDV-K iskazuje podatak s predznakom minus (-). Na taj način će za godinu za koju podnosi PDV-K obrazac iskazati ukupno manje pravo na pretporez i tako će namiriti svoju obvezu prema državnom proračunu.

2.6. Obveza sastavljanja konačnog obračuna i rokovi za podnošenje

Prema odredbi članka 85. stavak 7. Zakona o PDV-u, konačni obračun PDV-a, porezni obveznik mora predati nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema svome sjedištu odnosno prebivalištu do kraja veljače za proteklu kalendarsku godinu. Prema odredbama Zakona o PDV-u, koji je na snazi od 1. srpnja 2013. godine, kraj veljače je rok i za predaju konačnog obračuna i za porezne obveznike iz članka 139. Zakona o PDV-u, koji iznimno PDV plaćaju prema naplaćenim naknadama (obveznici poreza na dohodak). Dakle, od 1. srpnja 2013. godine, nema više različitog roka za predaju konačnog obračuna PDV-a, ovisno o tome, na koji način porezni obveznici utvrđuju obvezu PDV-a.

Ako porezni obveznik prestaje poslovati, tada također mora sastaviti i predati konačni obračun PDV-a, i to u roku **2 mjeseca od prestanka poslovanja,** kako je to propisano odredbom članka 85. stavak 7. Zakona o PDV-u i članka 173. stavak 7. Pravilnika o PDV-u. Prestankom djelatnosti smatra se i okončanje postupka likvidacije i stečajnog postupka.

Prema odredbi članka 173. stavak 7. Pravilnika o PDV-u, konačan obračun PDV-a na obrascu PDV-K, moraju predati i oni porezni obveznici koji obavljaju isključivo oporezive isporuke dobara i usluga, a počinju obavljati isključivo isporuke koje su oslobođene PDV-a.

Obveza podnošenja PDV-K obrasca vrijedi još samo za 2014. godinu. Naime, prema Prijedlogu zakona o PDV-u, koji je u saborskoj proceduri i čije se usvajanje i objava očekuje krajem studenoga, od 1. siječnja 2015. godine, ukida se obveza podnošenja konačnog obračuna PDV-a na obrascu PDV-K. Porezni obveznici će umjesto toga, sve moguće obveze koje su dosada iskazivali u PDV-K, obrascu, biti obvezni iskazati u poreznoj prijavi za zadnje razdoblje oporezivanja (mjesečno ili tromjesečno) kalendarske godine, koji su obvezni podnijeti u roku 20 dana po proteku razdoblja oporezivanja.

Mr. sc. MILJENKA CUTVARIĆ
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 336.2

Naknada troškova parničnog i ovršnog postupka i obračun PDV-a

U provedbi prisilne naplate tražbine na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava bilo da postupak provodi sud ili javni bilježnik, vjerovniku nastaju određeni troškovi koje on zajedno s tražbinom ima pravo naplatiti od dužnika. Kako javni bilježnici najčešće od ovršenika naplaćuju i iznos PDV-a koji su zaračunali ovrhovoditelju u okviru naknade za usluge prisilne naplate, postavlja se pitanje radi li se o nadoknadi troškova ili o stjecanju bez osnove. Može li u ovom slučaju ovrhovoditelj ovršeniku ispostaviti račun s obračunom PDV-a ili ga tereti samo za nastale troškove koji, ako je ovrhovoditelj obveznik PDV-a koji ima pravo na odbitak pretporeza, ne sadrže PDV. Autorica u članku piše o navedenoj problematici s aspekta poreza na dodanu vrijednost.

1. UVOD

U postupku prisilne naplate tražbine koja je nastala po osnovi isporuke dobara ili usluga i nije naplaćena u ugovorenom roku ne nastaje nova isporuka, a nadoknada troškova prisilne naplate predstavlja naknadu štete vjerovniku. Kako su se u praksi javile dvojbe vezane za porezni status nadoknade troškova koji nastaju u postupku prisilne naplate tražbine putem javnih bilježnika odnosno kod nadoknade troškova parničnog postupka, u nastavku članka govori se o poreznom statusu naknada troškova parničnog odnosno ovršnog postupka s aspekta poreza na dodanu vrijednost, polazeći od osnovnih odredbi Zakona o porezu na dodanu vrijednost[1] kojima je određen predmet oporezivanja te od odredbi o naknadi štete.

2. PRISILNA NAPLATA TRAŽBINE - OVRHA

Vjerovnik koji u roku ne naplati tražbinu od dužnika može pokrenuti postupak prisilne naplate tražbine, tj. ovrhu. Postupak prisilne naplate tražbine uređen je Ovršnim zakonom[2]. Prema navedenom propisu ovršni postupak je postupak po kojemu sudovi i javni bilježnici provode prisilno ostvarenje tražbine na temelju vjerodostojnih isprava. Ovršni postupak pokreće se prijedlogom za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. Prema Ovršnom zakonu, nadležnost za odlučivanje o prijedlozima za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave sa sudova je prenesena na javne bilježnike.

Ovršnim zakonom uređeni su i materijalnopravni odnosi koji se zasnivaju na temelju ovršnih postupaka, pa je tako uređeno pravo javnih bilježnika na nagradu i naknadu troškova za provođenje radnji u ovršnom postupku. Nagrada i naknada troškova za provođenje postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave javnim bilježnicima pripada u visini koja je propisana Pravilnikom o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku[3].

3. TROŠKOVI PRISILNE NAPLATE PUTEM JAVNOG BILJEŽNIKA

Javni bilježnik za provođenje radnji u ovršnom postupku, pripadajuću mu nagradu i naknadu troškova naplaćuje neposredno od ovrhovoditelja. Ovrhovoditelj ne može od javnog bilježnika tražiti postupanje po njegovom prijedlogu sve dok ne podmiri javnobilježničku nagradu i troškove.[4] Prema navedenome javni bilježnik neće izdati rješenje o ovrsi dok mu se ne podmiri nagrada i troškovi za koje je on dužan ovrhovoditelju izdati obračun (račun).

Za provođenje radnji u ovršnom postupku u vezi zaprimanja prijedloga za ovrhu, izdavanja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ili prosljeđivanja prijedloga nadležnom sudu radi donošenja odluke i dostavljanja rješenja strankama, javni bilježnik za svoju uslugu treba ovrhovoditelju izdati račun sukladno odredbama članka 78. i 79. Zakona o porezu na dodanu vrijednost i na računu posebno iskazati porez na dodanu vrijednost. Osnovica poreza na dodanu vrijednost je naknada za obavljenu javnobilježničku uslugu. Naknadom se smatra sve ono što primatelj usluge, tj. ovrhovoditelj, plaća javnom bilježniku za obavljenu uslugu ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, što znači da i nagrada i naknada troškova čini osnovicu za obračun poreza na dodanu vrijednost, osim iznosa koje je javni bilježnik platio u ime i za račun ovrhovoditelja.

Ako javni bilježnik na računu zaračunava i naknade za koje ne postoji obveza obračuna poreza na dodanu vrijednost primjerice, ako posebno iskazuje vrijednost državnih biljega koji su kao vrijednosnice prema članku 40. st. 1. t. h) Zakona o porezu na dodanu vrijednost oslobođeni poreza na dodanu vrijednost, na računu treba navesti osnovu poreznog oslobođenja. Kao osnovu poreznog oslobođenja za državne biljege na računu treba naznačiti: *"Oslobođeno poreza na dodanu vrijednost temeljem članka 40. st. 1. t. h) Zakona o porezu na dodanu vrijednost.". Za* se postupak ovrhe u kojemu sudjeluju javni bilježnici ne plaća se sudska pristojba. Međutim, ako se na temelju pravomoćnog i ovršnog rješenja o ovrsi kojim je ovrha određena na drugom predmetu, a ne na tražbini po računu kod banke ili na stalnom novčanom primanju, ovrhovoditelj može zatražiti provođenje sudske ovrhe na tom predmetu, u kojem slučaju treba platiti i sudsku pristojbu.

Ako je ovrhovoditelj obveznik poreza na dodanu vrijednost, porez iskazan na računu javnog bilježnika, pod uvjetom da račun zadovoljava uvjetima propisanim u članku 60. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, **može koristiti kao pretporez**. Iznos poreza na dodanu

[1] Nar. nov., br. 73/13., 99/13. - Rješenje USRH, 148/13., i 153/13. - Rješenje USRH.
[2] Nar. nov., br. 112/12., 25/13. i 93/14.
[3] Nar. nov., br. 8/11. i 114/12.
[4] Članak 5. Pravilnika o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku (Nar. nov., br. 8/11. i 114/12.).

vrijednost koji je iskazan na računu javnog bilježnika ovrhovoditelju koji je obveznik poreza na dodanu vrijednost **ne povećava trošak prisilne naplate**. Ovrhovoditelj, porez iskazan na računu javnog bilježnika priznaje kao pretporez u obračunskom razdoblju u kojemu je primio isporuku i za koju je primio račun najkasnije do predaje obračuna za to obračunsko razdoblje. Kada je usluga javnom bilježniku plaćena predujmom, ovrhovoditelj pretporez može koristiti u obračunskom razdoblju u kojemu je od javnog bilježnika primio račun o primljenom predujmu.

Međutim, **ovrhovoditelj koji nije obveznik poreza na dodanu vrijednost**, porez zaračunan na računu javnog bilježnika ne može odbiti kao pretporez, pa je njegov trošak prisilne naplate povećan za iznos iskazanog poreza na dodanu vrijednost.

3.1. Porezni status troškova ovršnog postupka koje nadoknađuje ovršenik

Sukladno odredbama članka 289. Ovršnog zakona, za obavljanje poslova iz postupka ovrhe javni bilježnici imaju pravo na nagradu i naknadu troškova u skladu s odredbama Tarife o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku, koju donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa. Nagrada i naknada troškova koje ovrhovoditelj plati javnom bilježniku dio su troškova ovrhe. Javni bilježnik za obračun naknada ovrhovoditelju izdaje račun. Troškove ovršnog postupka u konačnosti snosi ovršenik u visini u kojoj su ovrhovoditelju nastali, a u rješenju o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ovrhovoditelj od ovršenika traži i naknadu troškova postupka, što uključuje i naknadu za javnobilježničke usluge.

Kada javni bilježnik temeljem prijedloga za ovrhu **donosi rješenje o ovrsi** na temelju vjerodostojne isprave i od ovršenika traži naknadu troškova koji se odnose na javnobilježničku nagradu i naknadu troškova ovršnog postupka koje je ovrhovoditelj predujmio prije donošenja rješenja o ovrsi, **treba voditi računa o tome sadrži li iznos koji treba nadoknaditi ovršenik i porez na dodanu vrijednost ili ne.** Navedeno ovisi o tome je li ovrhovoditelj mogao po računu javnog bilježnika koristiti pravo na odbitak pretporeza ili nije.

Postavlja se pitanje može li se ovršenika teretiti i za iznos poreza na dodanu vrijednost iskazanog na računu javnog bilježnika za uslugu prisilne naplate tražbine. U praksi javni bilježnici uglavnom u rješenju o ovrsi navode da ovršenik treba nadoknaditi troškove prisilne naplate s uključenim porezom na dodanu vrijednost na uslugu javnog bilježnika. Ovakvom stavu vjerojatno je doprinijelo i ranije stajalište Središnjeg ureda Porezne uprave koji je pod brojem klasa: 410-01/06-01/509, ur. br. 513-07-21-01/07-2 od 2. svibnja 2007. godine dao odgovor da se na troškove ovrhe ovršeniku treba obračunati porez na dodanu vrijednost. Međutim, prema čl. 4. Zakona o PDV-u, predmet oporezivanja je isporuka dobara i obavljanje usluga u tuzemstvu uz naknadu. Nadoknada troškova ovršnog postupka ne znači isporuku kao predmet oporezivanja, pa se ne može govoriti o osnovici poreza na dodanu vrijednost nego o nadoknadi troškova, tj. o nadoknadi štete koja je ovrhovoditelju nastala zbog dužnikovog neplaćanja u ugovorenom roku.

Polazeći od toga da **troškove treba nadoknaditi u iznosu u kojemu su i nastali**, za ovrhovoditelja koji je obveznik poreza na dodanu vrijednost, porez na dodanu vrijednost koji mu je zaračunao javni bilježnik na računu za nagradu i naknadu troškova ne predstavlja trošak jer isti može koristiti kao pretporez pa ovršenika treba teretiti za troškove javnog bilježnika bez poreza na dodanu vrijednost.

Za ovrhovoditelja koji nije obveznik poreza na dodanu vrijednost (primjerice banke, društva osiguranja, zdravstvene ustanove, obrazovne ustanove, ustanove socijalne skrbi, ustanove u kulturi i druge ustanove koje nisu obveznici PDV-a), porez zaračunan na računu javnog bilježnika povećava trošak ovršnog postupka. Kada ovrhu provode ovi poslovni subjekti kao ovrhovoditelji, ovršenik treba nadoknaditi troškove prisilne naplate koji uključuju i porez na dodanu vrijednost po računima javnog bilježnika.

3.2. Može li ovrhovoditelj izdati ovršeniku račun za nadoknadu troškova ovrhe?

Odgovor na pitanje može li ovrhovoditelj izdati ovršeniku račun za nadoknadu troškova ovrhe i na računu iskazati porez na dodanu vrijednost, treba potražiti u osnovnoj definiciji predmeta oporezivanja porezom na dodanu vrijednost. Naime, prema ranije navedenome, predmet oporezivanja porezom na dodanu vrijednost je isporuka dobara ili usluga obavljena u tuzemstvu uz naknadu. Obveza obračuna poreza na dodanu vrijednost za obveznika poreza na dodanu vrijednost nastaje samo ako postoji isporuka kao predmet oporezivanja. Ako ne postoji isporuka kao predmet oporezivanja nema ni obveze obračuna poreza na dodanu vrijednost. U postupku ovrhe, ovrhovoditelj od ovršenika ima pravo nadoknaditi troškove koji su mu nastali zbog prisilne naplate tražbine koja je nastala zbog ranije isporuke. **Postupkom prisilne naplate ovrhovoditelj ne pruža ovršeniku novu isporuku, pa budući da nema isporuke nema ni predmeta oporezivanja. Nadoknada troškova prisilne naplate koju ovrhovoditelj ima pravo naplatiti od ovršenika predstavlja odštetu koja nije predmet oporezivanja.**

Naknada štete, prema odredbama propisa o oporezivanju porezom na dodanu vrijednost, nije predmet oporezivanja. Tako je člankom 25. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost[5] propisano da zatezna kamata koju poduzetnik naplaćuje od svojih dužnika, do visine propisane zatezne kamate i troškovi opomene, predstavljaju odštetu i ne oporezuju se. U postupku prisilne naplate tražbine ne nastaje nova isporuka nego se samo prisilno naplaćuje tražbina po osnovi ranije isporuke. Budući da pri prisilnoj naplati nastaju određeni troškovi koje temeljem propisa o ovršnom odnosno parničnom postupku snosi dužnik (ovršenik), a za koje mu vjerovnik kao ovrhovoditelj ne pruža nikakvu isporuku nema ni predmeta oporezivanja. I u stručnoj literaturi o porezu na dodanu vrijednost naknadu troškova prisilne naplate autori poistovjećuju s naknadom štete, cit.: *"Postoje situacije u kojima se javlja kombinacija prave naknade štete i neprave naknade. To je slučaj kod naplate potraživanja po sudskoj presudi. Naknadu štete predstavlja samo naknada troškova postupka, odvjetničkih usluga, dok se naplata potraživanja u sporu smatra naknadom za određenu isporuku dobra ili obavljenu uslugu."*[6]

Mišljenje je autorice ovoga članka da ovrhovoditelj ne može ovršeniku izdati račun jer mu nije obavio uslugu. Javni bilježnik je uslugu obavio ovrhovoditelju, a ovršenik mora nadoknaditi troškove prisilne naplate. Nadoknada troškova nije isporuka pa obzirom da nema isporuke ne može se niti zaračunati naknada za isporuku. Ovršenik po računu za nepostojeću isporuku ne može odbiti pretporez jer je uvjet za odbitak pretporeza da je primljena isporuka i primljen račun o isporuci.

Zbog prethodno iznesenoga nije jasno zašto u praksi javni bilježnici u rješenju o ovrsi, koje izdaje za ovrhovoditelja koji je u sustavu poreza na dodanu vrijednost navode da je ovršenik dužan nadoknaditi troškove ovrhe s PDV-om. Temeljem navedenog rješenja prisilno se naplaćuje dug, zatezna kamata i javnobilježnička naknada uvećana za iznos PDV-a. U slučaju kada je ovrhovoditelj obveznik PDV-a, on PDV odbija kao pretporez, što znači da se radi o naplati iznosa koji premašuje troškove ovrhe.

U slučaju kada je s računa ovršenika u korist računa ovrhovoditelja naplaćen i PDV sadržan u računu bilježnika ovrhovoditelj je dužan ovaj

[5] Nar. nov., br. 79/13., 85/13. - ispravak, 160/13. i 35/14.

[6] K. Amidžić-Peročević, D. Đikandić, Lj. Javor: Porez na dodanu vrijednost, Poslovni zbornik, Zagreb, 2003., str. 61.

iznos vratiti na račun ovršenika. Ako to ne učini ovršenik ima pravo tražiti povrat temeljem pravila o stjecanju bez osnove.

Dakle, **prilikom sastavljanja rješenja o ovrsi javni bilježnik treba voditi računa je li ovrhovoditelj u sustavu PDV-a i ulazi li PDV zaračunan na računu za troškove ovrhe u trošak za koji treba teretiti ovršenika.**

Iz svega proizlazi da, ako je ovrhovoditelj obveznik PDV-a, ovršenik treba nadoknaditi troškove ovrhe bez PDV-a, ako ovrhovoditelj nije obveznik PDV-a, ovršenik treba nadoknaditi troškove ovrhe uvećane za PDV iskazan na računu javnog bilježnika, ali ne po posebno izdanom računu za isporuku nego na temelju rješenja o ovrsi o čemu treba voditi računa javni bilježnik pri njegovom sastavljanju.

Istovjetno iznesenome očitovao se i Središnji ured Porezne uprave u odgovoru na upit javnog bilježnika na sljedeći način:

"... Kada odvjetnik ili javni bilježnik koji su upisani u registar obveznika PDV-a ovrhovoditelju za obavljenu uslugu izdaju račune s PDV-om, obvezni su utvrditi i zaračunati PDV na troškove ovrhe što ih snosi ovršenik. Po tim računima ovrhovoditelj, u skladu s odredbama Zakona o PDV-u, koristi pravo na odbitak iskazanog PDV-a kao pretporeza.

....U skladu s naprijed navedenim ovrhovoditelj koji je koristio pravo na odbitak PDV-a po računima odvjetnika i bilježnika u Prijedlogu za ovrhu u svoje troškove uračunava odvjetničku i javnobilježničku naknadu iskazanu na tim računima bez PDV-a, kao nadoknadu svojih izdataka. Međutim, ovrhovoditelj koji nije upisan u registar obveznika PDV-a oslobođen je plaćanja PDV-a, na isporuke dobara ili usluga, nema pravo iskazivati PDV na izdanim računima i nema pravo na odbitak PDV-a koji su mu zaračunali drugi poduzetnici, u svoje troškove uračunava odvjetničku i javnobilježničku naknadu iskazanu na tim računima s PDV-om.

Napominjemo da je PDV neutralan za poreznog obveznika koji ima pravo na odbitak pretporeza, što proizlazi iz odredbe čl. 163. st. 4. Pravilnika o PDV-u kojom je propisano da načelno PDV obračunan na isporuke dobara i usluga nije prihod poreznog obveznika niti je PDV zaračunan na ulaznim računima - pretporez rashod poreznog obveznika." (Klasa 410-19/13-01/75, ur. br. 513-07-21-01/14-2 od 9. srpnja 2014.)

Citirano mišljenje Središnjeg ureda Porezne uprave trebalo bi doprinijeti razumijevanju neutralnosti ulaznog PDV-a za poreznog obveznika koji ima pravo na odbitak pretporeza i time utvrđivanja stvarnih troškova ovršnog postupka.

4. TROŠKOVI PARNIČNOG POSTUPKA

Iste dvojbe javljaju se vezano za porezni status naknade troškova u slučaju parničnih postupaka. Naime, parnične troškove čine izdaci nastali u tijeku ili u povodu parničnog postupka, a obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika te drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu. Troškovi odvjetnika sadrže **troškove vezane za sudske pristojbe te nagradu odvjetnika**. Odvjetnik kao obveznik poreza na dodanu vrijednost zaračunava uslugu zastupanja s porezom na dodanu vrijednost prema Tarifi o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika.

U parničnom postupku sukladno Zakonu o parničnom postupku[7], svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove postupka, a stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna je protivnoj stranci nadoknaditi troškove. Nadoknada troškova ne znači novu isporuku nego odštetu zbog sudskog rješavanja određenog spora. Sukladno odredbi članka 155. Zakona o parničnom postupku:

"Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni te o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti."

Dakle, pri odlučivanju o visini troškova koje stranka koja je u cijelosti izgubila parnicu, te je dužna protivnoj stranci nadoknaditi troškove, sud treba voditi računa je li stranka u postupku - tužitelj obveznik poreza na dodanu vrijednost ili nije.

Naime, za obveznika poreza na dodanu vrijednost porez na dodanu vrijednost po računima odvjetnika, sudskog vještaka i slično ne predstavlja trošak nego potraživanje za pretporez, pa iz troškova koje druga stranka treba nadoknaditi treba isključiti iznos poreza na dodanu vrijednost koji ne predstavlja trošak. Međutim, ako stranka koja je dobila parnicu nije obveznik poreza na dodanu vrijednost, porez zaračunan na računu za odvjetničku uslugu dio je troška spora, pa stranka koja nadoknađuje troškove treba nadoknaditi i iznos poreza na dodanu vrijednost koji nije mogao biti odbijen kao pretporez (primjerice "mali porezni obveznik", banka, osiguravajuće društvo, ustanove i dr. iz čl. 39. odnosno 40. Zakona o PDV-u koji obavljaju oslobođene isporuke bez prava na odbitak pretporeza).

Prema informacijama kojima raspolaže autorica članka, suci pri donošenju presude ili rješenja kojim se završava postupak ne vode računa predstavlja li porez na dodanu vrijednost dio troška parničnog postupka, pa bez obzira na činjenicu je li stranka koja je dobila spor, i kojoj druga stranka treba nadoknaditi troškove postupka, u sustavu poreza na dodanu vrijednost ili nije. Na taj način naplaćuju se troškovi u većem iznosu bez obzira na prethodno citiranu odredbu o tome da sud treba uzeti u obzir stvarno potrebne troškove "ocjenjujući brižljivo sve okolnosti."

5. TROŠKOVI PRISILNE NAPLATE TRAŽBINE PREMA ODREDBAMA ZAKONA O POREZU NA DOBIT

Ovrhovoditelj troškove prisilne naplate tražbine od dužnika koji svoju obvezu nije podmirio u ugovorenom roku evidentira kao troškove prisilne naplate u razdoblju u kojemu su nastali. Ako je ovrhovoditelj obveznik poreza na dodanu vrijednost, kao trošak prisilne naplate iskazuje samo neto iznos po računu javnog bilježnika, a zaračunani porez na dodanu vrijednost evidentira kao pravo na pretporez. Nakon prisilne naplate i nadoknade troškova od strane ovršenika, ovrhovoditelj nadoknađene troškove knjiži kao ostali prihod. Kako se ne radi o prihodu po osnovu obavljene isporuke isti niti ne sadrži iznos poreza na dodanu vrijednost. Za ovršenika troškovi prisilne naplate predstavljaju porezno priznati rashod, osim troškova prisilne naplate poreza ili drugih davanja koji su sukladno odredbama članka 7. st. 1. t. 7. Zakona o porezu na dobit porezno nepriznati rashod.

6. ZAKLJUČAK

Temeljno pravilo Zakona o PDV-u, je da je predmet oporezivanja isporuka dobara odnosno usluga u tuzemstvu uz naknadu. Ako ne postoji isporuka kao predmet oporezivanja tada ne nastaje ni obveza obračuna PDV-a. Kod nadoknade troškova parničnog odnosno ovršnog postupka, ovrhovoditelj ne pruža uslugu ovršeniku nego samo od njega nadoknađuje troškove koji su mu nastali u postupku prisilne naplate. U ovom slučaju ne postoji isporuka kao predmet oporezivanja. Kada nema isporuke kao predmeta oporezivanja za ovrhovoditelja kao poreznog obveznika koji nadoknađuje troškove ne nastaje obveza obračuna PDV-a. Ako ovrhovoditelj pogrešno ispostavlja fakturu za troškove ovrhe i zaračunava PDV, obzirom da je PDV pogrešno iskazan za nepostojeću isporuku ovršenik u ovom slučaju nema pravo na odbitak pretporeza.

[7] Nar. nov., br. 148/11., pročišćeni tekst i 25/13.

Dr. sc. MARIJA ZUBER
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 330.5-331.2

O izmjenama pri ostvarivanju prava na godišnji odmor prema novom Zakonu o radu

Novim Zakonom o radu izmijenjene su neke odredbe o pravu radnika na godišnji odmor. Najkraći godišnji odmor i nadalje iznosi četiri tjedna, a pri utvrđivanju godišnjeg odmora u danima poslodavac mora uvažavati radnikov tjedni raspored rada. Više nema ograničenja prema kojem radnik koji tijekom godine mijenja poslodavca, kod svih poslodavaca zajedno ostvaruje najviše pravo na puni godišnji odmor. Izmijenjene su i odredbe o prenošenju godišnjeg odmora u sljedeću godinu.
Kako je Zakon o radu na snazi od 7. kolovoza 2014. godine, za neke će radnike ove izmjene utjecati na ostvarivanje prava na godišnji odmor za kalendarsku 2014. godinu.

1. UVOD

Novim Zakonom o radu (Nar. nov., br. 93/14.; dalje: ZR), koji je na snazi od 7. kolovoza 2014. godine, sustav radnih odnosa nije značajno mijenjan, ali su uvedene neke novine koje utječu na opseg prava radnika. Među njima je unekoliko izmijenjena regulativa prava radnika na godišnji odmor.

I prema novom ZR-u radnik može kod poslodavca ostvariti pravo na:

- puni godišnji odmor koji ne može biti kraći od četiri tjedna, osim ako najkraće trajanje nije povoljnije određeno posebnim zakonom ili drugim izvorom radnog prava koji obvezuje poslodavca, u kojem slučaju radnik ostvaruje pravo prema posebnom zakonu odnosno prema autonomnom izvoru radnog prava koji je za njega povoljniji od zakona, ili na
- razmjerni dio godišnjeg odmora, na koji imaju pravo radnici koji nisu za određenu kalendarsku godinu kod poslodavca stekli pravo na puni godišnji odmor.

Upravo u vezi s ostvarivanjem prava na puni i razmjerni dio godišnjeg odmora uvedene su promjene koje bi u praksi mogle rezultirati neopravdanim razlikama u pravima radnika. Uz to, pod određenim je uvjetima omogućeno prenošenje većeg dijela godišnjeg odmora u sljedeću kalendarsku godinu nego što je bilo moguće prema Zakonu o radu (Nar. nov., br. 149/09. – 73/13.) koji je bio na snazi do 6. kolovoza 2014. godine. Izmijenjene su i odredbe o korištenju godišnjeg odmora u dva ili više dijelova te uračunavanje dana koji se ubrajaju u razdoblja korištenja godišnjeg odmora. Nastavno donosimo osvrt na te novine.

2. PRAVO NA GODIŠNJI ODMOR

2.1. Stjecanje prava na puni godišnji odmor

Radnik ima za svaku kalendarsku godinu pravo na plaćeni godišnji odmor. I nadalje radnik koji se prvi put zaposli i radnik koji ima prekid između dva radna odnosa duži od osam dana stječe pravo na godišnji odmor nakon šest mjeseci neprekidnog **trajanja radnog odnosa** kod toga poslodavca (čl. 77. st. 3.). Ranijim je ZR-om to pravo bilo uvjetovano sa šest mjeseci rada, ali se zapravo svodilo na šest mjeseci radnog odnosa jer se privremena nesposobnost za rad, vršenje dužnosti građana u obrani ili drugi zakonom određeni slučaj opravdanog odsustvovanja s rada nije smatrao prekidom rada koji bi utjecao na stjecanje prava na puni godišnji odmor.

Proizlazi da radnik koji se prvi put zaposli npr. od 1. ožujka, već u rujnu tekuće godine stječe pravo na godišnji odmor za tu kalendarsku godinu. Riječ je o pravu na **puni godišnji odmor,** pa će radnik u kalendarskoj godini u kojoj se prvi put zapošljava možda raditi kraće

od pune godine, ali će, ukoliko mu radni odnos ne prestane u toj godini, ostvariti pravo na puni godišnji odmor. U tom dijelu, ZR nije izmijenjen.

2.2. Pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora

Novine su propisane u vezi s ostvarivanjem prava na **razmjerni dio godišnjeg odmora.** Prema ranijem ZR-u bila su propisana četiri slučaja u kojima je radnik ostvarivao pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora. Prema novom ZR-u radnik ostvaruje pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora u **dva slučaja:**

1. ako u kalendarskoj godini u kojoj je zasnovao radni odnos, zbog neispunjenja roka od šest mjeseci nije stekao pravo na puni godišnji odmor - npr. radnik je zasnovao radni odnos 1. listopada i do kraja kalendarske godine neće ispuniti rok od šest mjeseci, pa za tu godinu nema pravo na puni nego pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora, što u ovom primjeru iznosi tri dvanaestine, a tek će u sljedećoj kalendarskoj godini ostvariti pravo na puni godišnji odmor i
2. ako mu u kalendarskoj godini prestane radni odnos – npr. ako radniku radni odnos prestane 30. travnja za tu će godinu kod poslodavca kod kojega mu prestaje radni odnos ostvariti pravo na godišnji odmor u trajanju od četiri dvanaestine, a ako mu radni odnos prestane 31. listopada za tu će godinu kod odnosnog poslodavca ostvariti pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora u trajanju od deset dvanaestina punog godišnjeg odmora.

Izmijenjena pravila ostvarivanja prava na razmjerni dio godišnjeg odmora naročito su važna u slučaju prestanka radnog odnosa i u slučaju promjene poslodavca tijekom kalendarske godine.

2.2.1. Prestanak radnog odnosa tijekom godine

Prema novom ZR-u radnik u svim slučajevima prestanka radnog odnosa ostvaruje pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora, neovisno o tome je li mu radni odnos prestao prije ili nakon 1. srpnja tekuće godine. Dakle, radnik kojemu radni odnos prestaje nakon 1. srpnja više nema pravo na puni, nego na razmjerni dio godišnjeg odmora. **Nevažno je u kojem dijelu godine prestaje radni odnos,** u prvom ili u drugom polugodištu, jer u oba slučaja radnik ima pravo samo na **razmjerni dio** godišnjeg odmora. Ukoliko je poslodavac radniku omogućio korištenje godišnjeg odmora u trajanju dužem nego što radniku pripada prema izvorima radnog prava koji obvezuju poslodavca, poslodavac nema pravo od radnika tražiti vraćanje naknade plaće isplaćene za korištenje godišnjeg odmora.

U kolektivnim ugovorima koji su sklapani prije stupanja na snagu novog ZR-a ima primjera povoljnije uređenog prava na godišnji odmor za radnika kojemu prije 1. srpnja prestaje radni odnos zbog odlaska u mirovinu. Tako je u čl. 18. st. 2. Kolektivnog ugovora za državne službenike i namještenike (Nar. nov., br. 104/13., Dodatak I. – 104/13., Dodatak II. – 150/13. i 153/13. - ispr.), i u čl. 43. Temeljnog kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama (Nar. nov., br. 141/12., Dodatak I. – 141/12. i Dodatak II. - 150/13. i 153/13. - ispr.), uređeno pravo na puni godišnji odmor za tu godinu za radnika koji prije 1. srpnja odlazi u mirovinu. Usporedna primjena važećih kolektivnih ugovora i novog ZR-a rezultira povoljnijim pravom za radnike koji odlaze u mirovinu u prvom polugodištu tekuće godine jer oni na temelju kolektivnog ugovora ostvaruju pravo na puni godišnji odmor, a oni koji odlaze u mirovinu u drugom polugodištu ostvaruju pravo na godišnji odmor prema ZR-u, i to samo na razmjerni dio godišnjeg odmora (njih ne štiti povoljnija odredba kolektivnog ugovora). To će rezultirati svojevrsnom nelogičnošću u opsegu prava radnika, jer će npr. državni službenik koji odlazi u mirovinu 2. siječnja 2015. imati prema kolektivnom ugovoru pravo na puni godišnji odmor za 2015. godinu, a državni službenik koji u mirovinu odlazi 5. srpnja 2015. ostvarit će pravo na godišnji odmor prema ZR-u u razmjernom trajanju od šest dvanaestina godišnjeg odmora.

2.2.2. Promjena poslodavca tijekom godine

Radnici koji tijekom godine **mijenjaju poslodavca tako da nemaju prekid između dva radna odnosa** ili imaju prekid ali **ne duži od osam dana,** za tu kalendarsku godinu kod svakog poslodavca ostvaruju pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora. Kod svakog se poslodavca dužina razmjernog dijela godišnjeg odmora određuje prema navršenim mjesecima trajanja radnog odnosa kod toga poslodavca, pri čemu se najmanje polovica mjeseca zaokružuje na cijeli mjesec, a ako radni odnos prestaje točno u polovici mjeseca koji ima parni broj dana, pravo na jednu dvanaestinu godišnjeg odmora za taj se mjesec ostvaruje kod poslodavca kod kojeg radniku prestaje radni odnos. Na taj će način troškovi godišnjeg odmora biti ravnomjerno podijeljeni između poslodavaca kod kojih je radnik u odnosnoj godini bio u radnom odnosu.

Nelogičnost i neopravdane razlike događaju se u slučaju kad radnik tijekom godine mijenja poslodavca, a **prekid između dva radna odnosa je duži od osam dana.** U tom će slučaju radnik kod prvog poslodavca ostvariti pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora, a kod drugog poslodavca pravo na razmjerni dio, a u određenim slučajevima čak i pravo na puni godišnji odmor. Na koliko će godišnjeg odmora radnik ostvariti pravo kod drugog poslodavca (ili sljedećeg poslodavca kod kojega radi u istoj kalendarskoj godini), ovisi o tome je li kod tog poslodavca bio u radnom odnosu manje od šest mjeseci, tako da:

- ako se kod drugog poslodavca zaposlio u drugoj polovini godine (npr. od 1. kolovoza) tada će kod njega ostvariti pravo samo na razmjerni dio godišnjeg odmora
- ako se kod drugog poslodavca zaposlio u prvoj polovini godine, ali radni odnos nije trajao šest mjeseci, nego kraće, također ostvaruje pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora
- ako se kod drugog poslodavca zaposlio u prvoj polovini godine te uz uvjet da radi do kraja godine, prema čl. 77. st. 3. ZR-a nakon šest mjeseci trajanja radnog odnosa stječe pravo na puni godišnji odmor.

Naime, u ZR-u više nema odredbe prema kojoj radnik koji u istoj godini radi kod dva ili više poslodavaca, kod svih poslodavaca zajedno ima pravo najviše na puni godišnji odmor. Ta je odredba izbačena iz novog ZR-a, ali je za radnika koji se prvi put zapošljava ili ima prekid između dva radna odnosa duži od osam dana zadržano stjecanje prava na puni godišnji odmor nakon šest mjeseci neprekidnog trajanja radnog odnosa, što će u praksi rezultirati neopravdanim razlikama u pravima radnika.

Primjer 1. – Radniku je kod prvog poslodavca radni odnos prestao s danom 31. ožujka, a kod drugog poslodavca se zaposlio od 1. travnja (bez i jednog dana prekida) i radio je do kraja godine. Kod prvog je poslodavca radnik stekao pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora u trajanju od tri dvanaestine, a kod drugog također na razmjerni dio, u trajanju od devet dvanaestina.

Primjer 2. – Radniku je kod prvog poslodavca radni odnos prestao s danom 31. ožujka, a kod drugog poslodavca se zaposlio nakon prekida dužeg od osam dana, npr. od 1. svibnja i radio je do kraja ka-

lendarske godine. I ovaj je radnik kod prvog poslodavca stekao pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora u trajanju od tri dvanaestine, ali je pravo koje ostvaruje kod drugog poslodavca znatno povoljnije jer prema čl. 77. st. 3. ZR-a kod drugog poslodavca nakon šest mjeseci radnog odnosa stječe pravo na puni godišnji odmor. Iako je u kalendarskoj godini radio mjesec dana kraće od radnika iz primjera pod 1., njegovo ukupno pravo na godišnji odmor za odnosnu godinu iznosi tri dvanaestine kod prvog i puni godišnji odmor kod drugog poslodavca.

2.2.3. Promjena poslodavca u drugoj polovini 2014. godine

Prema starom ZR-u, radnik koji je za određenu kalendarsku godinu stekao pravo na puni godišnji odmor, a radni odnos mu je prestao nakon 1. srpnja, u cijelosti je za tu godinu ostvarivao pravo na godišnji odmor kod poslodavca kod kojega mu je prestao radni odnos. Ukoliko se u drugoj polovini godine zaposlio kod novog poslodavca, novi poslodavac nije imao obvezu za tu godinu radniku osigurati pravo na godišnji odmor.

Kako je novi ZR stupio na snagu 7. kolovoza 2014. godine, a u njemu više nema odredbe kojom se ukupno pravo na godišnji odmor u kalendarskoj godini kod svih poslodavaca ograničava najviše na puni godišnji odmor, za radnike koji su u drugom polugodištu 2014. mijenjali poslodavca nametnulo se pitanje njihovog prava na godišnji odmor kod novoga poslodavca. Naime, ukoliko je radniku kod prethodnog poslodavca radni odnos prestao nakon 1. srpnja 2014., on je po starom ZR-u kod toga poslodavca stekao pravo na puni godišnji odmor za 2014. godinu. Da nije bilo promjene u ZR-u, radnik kod novog poslodavca ne bi imao pravo na godišnji odmor. No, kako je novi ZR ovo pitanje drugačije uredio, proizlazi da radnik **i kod novog poslodavca ostvaruje pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora za 2014. godinu.**

Primjer 3. – Radnik je kod prvog poslodavca radio do 31. kolovoza 2014. i ostvario je pravo na puni godišnji odmor. Kod drugog poslodavca se zaposlio od 1. rujna 2014., radio je do kraja 2014. godine i taj mu je poslodavac dužan osigurati razmjerni godišnji odmor u trajanju od četiri dvanaestine.

3. KORIŠTENJE GODIŠNJEG ODMORA

3.1. Raspored korištenja godišnjih odmora

Nisu izmijenjene obveze poslodavca u vezi s donošenjem rasporeda korištenja godišnjih odmora. Poslodavac je i po novom ZR-u dužan do 30. lipnja tekuće godine utvrditi raspored korištenja godišnjeg odmora u skladu s propisom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu odnosno ugovorom o radu. Međutim, više **nema obvezu o utvrđenom rasporedu obavještavati radnike.**

Poslodavac je i nadalje dužan svakog radnika obavijestiti o trajanju i razdoblju korištenja njegovog godišnjeg odmora i to najkasnije 15 dana prije korištenja godišnjeg odmora. Odluku odnosno obavijest radniku treba dostaviti u pisanom obliku.

3.2. Korištenje godišnjeg odmora u dijelovima

I prema ranijem i prema novom ZR-u dozvoljeno je korištenje godišnjeg odmora u više dijelova. Radnik ima pravo koristiti godišnji odmor u dva dijela, ali se može s poslodavcem dogovoriti i drugačije, tako da godišnji odmor koristi u tri ili više navrata.

Po starom je ZR-u radnik koji koristi godišnji odmor u dijelovima morao iskoristiti dva tjedna u neprekidnom trajanju, i to tijekom kalendarske godine za koju je stekao pravo. U sljedeću je godinu bilo dozvoljeno prenijeti samo neiskorišteni dio godišnjeg odmora u trajanju dužem od dva tjedna i taj je ostatak godišnjeg odmora radnik morao iskoristiti do 30. lipnja sljedeće godine.

U novom ZR-u više nema takvih ograničenja. I nadalje je propisana obveza radnika koji godišnji odmor koristi u dijelovima da u kalendarskoj godini iskoristi najmanje dva tjedna u neprekidnom trajanju, ali nije zabranjen drugačiji dogovor poslodavca i radnika. Ukoliko se **poslodavac i radnik dogovore,** radnik može pretežiti dio godišnjeg odmora prenijeti u sljedeću godinu i iskoristiti ga do 30. lipnja. Pri tome ZR **ne postavlja nikakva ograničenja** u pogledu sadržaja njihova dogovora, pa proizlazi da bi se poslodavac i radnik mogli dogovoriti i da se cijeli godišnji odmor iskoristi u sljedećoj godini, najkasnije do 30. lipnja.

3.3. Računanje trajanja godišnjeg odmora

3.3.1. Dani koji se uračunavaju u godišnji odmor

Prema čl. 79. ZR-a godišnji odmor se utvrđuje brojem radnih dana ovisno o radnikovom tjednom rasporedu rada. Npr. ukoliko je radnikov radni tjedan raspoređen u pet radnih dana, dani godišnjeg odmora su dani koje bi radio da ne koristi pravo na godišnji odmor, tj. jedan tjedan se računa kao pet dana godišnjeg odmora. Ukoliko je radnikov radni tjedan raspoređen u šest radnih dana, jedan tjedan se računa kao šest dana godišnjeg odmora.

Otvoreno je pitanje kako utvrditi godišnji odmor u radnim danima za radnika kojemu je određen nejednaki raspored radnog vremena po tjednima i za radnika koji radi s nepunim radnim vremenom pa mu je radno vrijeme raspoređeno samo npr. na jedan ili dva radna dana u tjednu. Prema starom ZR-u broj radnih dana koji su se uračunavali u godišnji odmor određivao se kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu i poslodavci su imali slobodu da ovisno o svojim specifičnostima ovo pitanje urede na način koji osigurava jednaku primjenu kolektivnih ugovora i pravilnika o radu kojima se uređuje dužina godišnjeg odmora. Novi ZR to više ne dozvoljava, već **bez iznimke** obvezuje da se godišnji odmor utvrđuje **brojem radnih dana ovisno o radnikovom tjednom rasporedu rada.**

Novina je i uračunavanje godišnjeg odmora u tijek otkaznog roka. **Za vrijeme godišnjeg odmora teče otkazni rok.**

3.3.2. Razdoblja koja se ne uračunavaju u korištenje godišnjeg odmora

U godišnji odmor se ne uračunavaju:
- blagdani i neradni dani određeni Zakonom o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (Nar. nov., br. 136/02. - proč. tekst i 130/11.)
- razdoblja privremene nesposobnosti za rad (bolovanje)
- razdoblja korištenja prava na rodiljni i roditeljski dopust i
- dani plaćenog dopusta.

ZR uvodi i iznimku koja se odnosi na uračunavanje blagdana u dane godišnjeg odmora. Blagdani i neradni dani se ne uračunavaju u dane godišnjeg odmora, osim u slučaju kad bi radnik po rasporedu rada trebao raditi na blagdan, a toga dana **na svoj zahtjev koristi godišnji odmor.** U tom se slučaju radniku računa dan iskorištenog godišnjeg odmora, iako je toga dana bio blagdan.

Inače, radnik i nadalje ima pravo koristiti jedan dan godišnjeg odmora kad on to želi, uz obvezu da najmanje tri dana unaprijed o tome obavijesti poslodavca. Poslodavac mu je to dužan omogućiti,

osim ako na strani poslodavca postoje posebno opravdani razlozi zbog kojih nije moguće udovoljiti zahtjevu radnika.

4. PRIJENOS NEISKORIŠTENOG GODIŠNJEG ODMORA U SLJEDEĆU GODINU

4.1. Pravo na prijenos neiskorištenog godišnjeg odmora koje proizlazi iz rasporeda korištenja godišnjih odmora

Prijenos neiskorištenog godišnjeg odmora u sljedeću godinu dozvoljen je u sljedećim slučajevima:

1. radnik koji koristi godišnji odmor u dijelovima, a s poslodavcem nije postigao drugačiji dogovor, može u sljedeću godinu prenijeti samo razliku neiskorištenog godišnjeg odmora koja prelazi dva tjedna, a neiskorišteni godišnji odmor dužan je iskoristiti najkasnije do 30. lipnja sljedeće godine
2. radnik koji koristi godišnji odmor u dijelovima, a s poslodavcem je postigao dogovor o razdoblju korištenja godišnjeg odmora, može u sljedeću godinu prenijeti sav ostatak neiskorištenog godišnjeg odmora i iskoristiti ga do 30. lipnja i
3. radnik koji je ostvario pravo na razmjerni dio godišnjeg odmora u trajanju kraćem od dva tjedna, može taj dio godišnjeg odmora prenijeti i iskoristiti najkasnije do 30. lipnja sljedeće kalendarske godine.

4.2. Povoljnije pravo na prijenos neiskorištenog godišnjeg odmora za određene radnike

Po starom ZR-u su radnici koji godišnji odmor za određenu kalendarsku godinu nisu iskoristili zbog bolesti ili korištenja prava na rodiljni, roditeljski odnosno posvojiteljski dopust, bili izjednačeni i imali su pravo cijeli ili dio godišnjeg odmora iskoristiti do 30. lipnja sljedeće godine. Novi ZR više ne uređuje ovo pravo na jednaki način, već uvodi razlike ovisno o razlogu zbog kojeg radnik nije iskoristio godišnji odmor za prethodnu godinu. Propisano je sljedeće:

1. radnik koji u kalendarskoj godini **zbog bolesti** nije iskoristio cijeli ili dio godišnjeg odmora, ima pravo iskoristiti ga po povratku na rad, a najkasnije do 30. lipnja sljedeće kalendarske godine
2. radnik koji u kalendarskoj godini **zbog korištenja prava na rodiljni, roditeljski i posvojiteljski dopust** te dopust radi skrbi i njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, nije iskoristio cijeli ili dio godišnjeg odmora, ima pravo iskoristiti ga do kraja kalendarske godine u kojoj se vratio na rad.

Za radnika člana posade broda, radnika na radu u inozemstvu i za radnika koji je vršio dužnosti i prava državljana u obrani, nema izmjena. Oni mogu godišnji odmor u cijelosti iskoristiti u sljedećoj kalendarskoj godini.

Cijena: 200,00 kuna

www.rif.hr

ZAKON O RADU i primjeri ugovora, odluka, sporazuma

1. **ZAKON O RADU**

GLAVA I. OPĆE ODREDBE
GLAVA II. INDIVIDUALNI RADNI ODNOSI
1. ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA
2. PRAVILNICI O RADU
3. ZAŠTITA ŽIVOTA, ZDRAVLJA I PRIVATNOSTI
4. ZAŠTITA TRUDNICA, RODITELJA I POSVOJITELJA
5. ZAŠTITA RADNIKA KOJI SU PRIVREMENO ILI TRAJNO NESPOSOBNI ZA RAD
6. PRIVREMENO ZAPOŠLJAVANJE
7. PROBNI RAD, OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ZA RAD
8. RADNO VRIJEME
9. ODMORI I DOPUSTI
10. MOGUĆNOSTI DRUKČIJEG UREĐENJA RADNOG VREMENA, NOĆNOG RADA I ODMORA
11. PLAĆA I NAKNADA PLAĆE
12. IZUMI I TEHNIČKA UNAPREĐENJA RADNIKA
13. ZABRANA NATJECANJA RADNIKA S POSLODAVCEM
14. NAKNADA ŠTETE
15. PRESTANAK UGOVORA O RADU
16. OSTVARIVANJE PRAVA I OBVEZA IZ RADNOG ODNOSA

GLAVA III. SUDJELOVANJE RADNIKA U ODLUČIVANJU
1. RADNIČKO VIJEĆE
2. SKUPOVI RADNIKA
3. PREDSTAVNIK RADNIKA U ORGANU POSLODAVCA

GLAVA IV. KOLEKTIVNI RADNI ODNOSI
1. UDRUGE RADNIKA I POSLODAVACA
2. UTEMELJENJE I REGISTRACIJA UDRUGA
3. IMOVINA UDRUGA
4. DJELOVANJE UDRUGA
5. PRESTANAK DJELOVANJA UDRUGE
6. KOLEKTIVNI UGOVORI
7. ŠTRAJK I RJEŠAVANJE KOLEKTIVNIH RADNIH SPOROVA
8. GOSPODARSKO-SOCIJALNO VIJEĆE

GLAVA V. NADZOR NAD PRIMJENOM PROPISA O RADU
GLAVA VI. POSEBNE ODREDBE
GLAVA VII. UPRAVNE MJERE
GLAVA VIII. PREKRŠAJNE ODREDBE
GLAVA IX. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

2. **PRIMJERI UGOVORA, ODLUKA, SPORAZUMA I PRAVILNIKA**

Dr. sc. MARIJA ZUBER
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 330.5-331.2

Božićnice i darovi djeci u 2014. godini

Pravo radnika na božićnicu i darove za djecu uređuju pravilnici o radu i kolektivni ugovori koji obvezuju poslodavca, te ugovori o radu. Kako su odluke o proširenoj primjeni granskih kolektivnih ugovora donesene prije stupanja na snagu novog Zakona o radu na snazi do 7. veljače 2014., poslodavci u djelatnosti ugostiteljstva, putničkih agencija i drvne industrije obvezni su u 2014. godini darivati djecu svojih radnika, a poslodavci u graditeljstvu i drvnoj industriji omogućiti radniku primitak u naravi u vrijednosti do 400,00 kn po radniku. Službenici i namještenici u državnim i javnim službama u 2014. godini nemaju pravo na božićnicu, ali na temelju važećih kolektivnih ugovora imaju pravo na dar za dijete u iznosu 500,00 kn po djetetu.

Prema Zakonu o radu radnici zaposleni s nepunim radnim vremenom ostvaruju pravo na prigodne darove u svoti razmjernoj ugovorenom nepunom radnom vremenu, ukoliko nije drugačije uređeno kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu.

Neoporeziva godišnja nagrada iznosi 2.500,00 kn godišnje po radniku, dar u naravi 400,00 kn, a dar djetetu radnika 600,00 kn godišnje po svakom djetetu do 15 godina starosti. Neoporezive iznose godišnjih nagrada i darova djeci dozvoljeno je isplatiti u gotovini, a oporezive je iznose poslodavac dužan uplatiti na radnikov račun u ovlaštenoj organizaciji. Dar djetetu do 600,00 kn dozvoljeno je uplatiti na zaštićeni račun.

Isplatitelji su obvezni podatke o isplaćenim iznosima božićnice i darova djeci dostaviti Poreznoj upravi na obrascu JOPPD. Podaci o daru u naravi do 400,00 kn godišnje ne iskazuju se u obrascu JOPPD.

1. PRAVO RADNIKA NA BOŽIĆNICU I DAR ZA DIJETE

1.1. Izvori prava radnika na prigodne darove

Pravo radnika na prigodni dar povodom božićnih i novogodišnjih blagdana nije uređeno zakonom, već se određuje kolektivnim ugovorom koji obvezuje poslodavca, pravilnikom o radu i/ili ugovorom o radu. Prava propisana pravilnikom o radu i kolektivnim ugovorom izravno se primjenjuju na sve radnike zaposlene kod poslodavca. Ako je u više izvora koji obvezuju poslodavca, pravo radnika na prigodnu nagradu ili na dar za dijete određeno u različitim svotama ili uz različite uvjete, poslodavac je obvezan radniku osigurati **isplatu primitka koji je za radnika najpovoljniji** (čl. 9. st. 3. Zakona o radu, Nar. nov., br. 93/14.).

Pravo na božićnicu se uobičajeno uređuje u jednakom iznosu za sve radnike u radnom odnosu, uključujući i radnike koji su u trenutku isplate na bolovanju ili rodiljnom dopustu. U nekim je kolektivnim ugovorima i/ili pravilnicima o radu pravo na dar za dijete propisano samo za dijete koje je po tom roditelju zdravstveno osigurano ili samo za dijete za koje roditelj koristi poreznu olakšicu. Pri ostvarivanju prava radnika, poslodavac postupa sukladno obvezama i ograničenjima uređenima aktom koji ga obvezuje. S obzirom da se prema Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju (Nar. nov., br. 80/13. i 137/13.) od 1. srpnja 2013. godine djeca više ne osiguravaju kao članovi obitelji roditelja osiguranika (osim ako to roditelj izričito zahtijeva), nego imaju samostalni status u osiguranju, odredbe kolektivnih ugovora i pravilnika o radu trebalo bi primjenjivati uvažavajući zdravstvene **propise koji su bili na snazi u vrijeme** kad je pravo na dar uređeno uz takav uvjet.

Poslodavac kojeg **ne obvezuje** kolektivni ugovor ili pravilnik o radu u kojem je propisano pravo radnika na prigodne darove, **može donijeti odluku** da ovisno o svojim financijskim mogućnostima radnicima isplati božićnicu i/ili darove za djecu. Iako nema obvezu, poslodavac je zbog privlačnosti poreznog određenja ovih primitaka, motiviran za donošenje takve odluke. Pri tome treba voditi računa da isplata neoporezive božićnice i/ili dara djetetu nije zamjena za plaću na koju radnik ima pravo, već radnikov dodatni primitak.

1.2. Obveze poslodavaca u gospodarstvu prema kolektivnim ugovorima s proširenim djelovanjem

Tijekom 2014. godine nije bilo promjena u sadržaju granskih kolektivnih ugovora čija primjena je proširena na sve poslodavce u određenoj gospodarskoj djelatnosti. No, u kolovozu je stupio na snagu novi Zakon o radu kojim je propisano ograničeno trajanje odluka o proširenoj primjeni granskih kolektivnih ugovora koje su donesene prije 7. kolovoza 2014. godine. Prema prijelaznim odredbama Zakona o radu, **odluke o proširenoj primjeni ostaju na snazi još šest mjeseci**, tj. do 7. veljače 2015. godine.

U važećim proširenim granskim kolektivnim ugovorima koji obvezuju poslodavce u određenim djelatnostima, pravo radnika na prigodne nagrade u 2014. godini uređeno je u sljedećim iznosima:

PROŠIRENI KOLEKTIVNI UGOVOR	PRIGODNA NAGRADA	UVJETI ZA OSTVARIVANJE PRAVA RADNIKA
Kolektivni ugovor za graditeljstvo[1]	**dar u naravi** u iznosu od 400,00 kn	pravo svakog radnika
Kolektivni ugovor djelatnosti ugostiteljstva[2]	**dar djetetu** do visine neoporezivog iznosa, tj. 600,00 kn po djetetu	pravo roditelja koji je nositelj zdravstvenog osiguranja djeteta, za dijete do 15 godina starosti
Kolektivni ugovor za putničke agencije[3]	**poklon djetetu** najmanje u visini neoporezivog iznosa, tj. 600,00 kn po djetetu	-
Kolektivni ugovor za djelatnost drvne i papirne industrije[4]	**dar u naravi** u visini neoporezivog iznosa	pravo svakog radnika
	dar djetetu radnika najviše do neoporezivog iznosa, tj. do 600,00 kn (prigodni dar ili u novcu)	pravo radnika koji je nositelj zdravstvenog osiguranja djeteta, za dijete do navršenih 14 godina

1.3. Prigodne nagrade za zaposlene u državnim i javnim službama

1.3.1. Darovi djeci radnika za 2014. godinu

Zaposleni u državnim i javnim službama će u 2014. ostvariti pravo na dar za dijete do 15 godina starosti na temelju:

- Kolektivnog ugovora za državne službenike i namještenike (Nar. nov., br. 104/13., Dodatak I. – 104/13., Dodatak II. – 150/13. i 153/13. - ispr.) i
- Temeljnog Kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama (Nar. nov., br. 141/12., Dodatak I. – 141/12. i Dodatak II. - 150/13. i 153/13. - ispr.; dalje: TKU za javne službe).

Tijekom 2014. godine sklopljeni su novi granski kolektivni ugovori u djelatnosti osnovnog obrazovanja, srednjeg obrazovanja, za ustanove socijalne skrbi i za ustanove kulture koje se financiraju iz Državnog proračuna u kojima nije ugovoreno pravo radnika na dar djetetu. Razlog je novi model ugovaranja prava radnika u javnim službama prema kojem se u granskim kolektivnim ugovorima ne uređuju ona novčana prava koja su za sve zaposlene u javnim službama uređena TKU-om za javne službe. Zaposleni u znanosti i visokom obrazovanju nemaju važećeg granskog kolektivnog ugovora, pa će kao i ostali zaposlenici javnih službi pravo na dar za dijete ostvariti na temelju TKU za javne službe.

Prema važećim bi se kolektivnim ugovorima o iznosima dara za djecu svake godine trebao postići sporazum između Vlade i ovlaštenih sindikata u pregovorima pri donošenju Prijedloga Državnog proračuna, a ako se sporazum ne postigne, dar za dijete iznosi najmanje onoliko koliko je bila zadnja isplata. Kako nema posebnog sporazuma o visini dara u 2014. godini, proizlazi pravo radnika na dar u svoti **500,00 kn po djetetu**, koliko je bilo isplaćeno za 2013. godinu. U kolektivnim ugovorima za državne i javne službe pravo je ugovoreno **za svako dijete koje je u godini darivanja mlađe od 15 godina ili je u toj godini navršilo 15 godina.**

I u javnim i u državnim službama pravo na dar ostvaruju oba roditelja zaposlena u javnoj odnosno državnoj službi, i to **svaki roditelj za svako dijete.** Na primjer, ako oba roditelja rade u javnoj službi, bilo u istoj ili u različitim ustanovama, a imaju jedno zajedničko dijete, svaki od njih za isto dijete ima pravo na dar u ugovorenom iznosu. Isto tako, ako oba roditelja rade u državnim službama, svaki će od njih za isto dijete mlađe od 15 godina ostvariti pravo na dar.

1.3.2. Uskrata isplate božićnice za 2014. godinu

Državni službenici i namještenici **neće u 2014. ostvariti pravo na božićnicu** jer je tako određeno Dodatkom II. Kolektivnom ugovoru za državne službenike i namještenike, Dodatkom II. TKU-a za javne službe i Zakonom o uskrati isplate pojedinih materijalnih prava zaposlenima u javnim službama (Nar. nov., br. 143/12. i 159/13. – Uredba).

1.4. Pravo na nagradu radnika zaposlenog s nepunim radnim vremenom

Zakonom o radu su od 7. kolovoza 2014. uvedene novine koje bi u vezi s novčanim pravima radnika zaposlenih s nepunim radnim vremenom kod dijela zaposlenih mogle dovesti do smanjivanja prava na visinu božićnice, a možda i visinu dara djetetu u odnosu na iznose tih primitaka ostvarivane u prethodnim godinama. Naime, prema čl. 62. Zakona o radu plaća i druga materijalna prava radnika zaposlenog s nepunim radnim vremenom određuju se **razmjerno ugovorenom radnom vremenu** (pravilo *pro rata temporis*), ukoliko kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu nije drugačije određeno. Pri tome se u zagradi navodi kako se to odnosi na jubilarnu nagradu, regres, nagradu za božićne blagdane i slično.

Dakle, proizlazi da npr. radnik zaposlen s polovinom punog radnog vremena ima pravo na polovinu božićnice ukoliko nije drugačije, za radnika povoljnije uređeno autonomnim izvorima radnog prava. Otvoreno je pitanje odnosi li se pravilo razmjernosti i na visinu dara djetetu, tj. je li dar djetetu primitak sličan primicima koji su taksativno nabrojani u čl. 62. st. Zakona o radu.

[1] Kolektivni ugovor za graditeljstvo (Nar. nov., br. 142/13. - proč. tekst i 142/13. – Sedme izmjene i dopune).

[2] Kolektivni ugovor djelatnosti ugostiteljstva (Nar. nov., br. 69/02. - 75/05.; te 95/10. - Dodatak II.) uz napomenu da Dodatak II. nije proširen na sve poslodavce u djelatnosti.

[3] Kolektivni ugovor za putničke agencije (Nar. nov., br. 65/14. – proč. tekst koji obuhvaća izvorni tekst objavljen u Nar. nov., br. 94/02., te Dodatak II. objavljen u Nar. nov., br. 126/10. i Dodatak III. objavljen u Nar. nov., br. 108/11.), uz napomenu da Dodatak I. nije objavljen u Narodnim novinama, a niti jedan od tri dodatka Kolektivnom ugovoru za putničke agencije nije proširen na sve poslodavce u djelatnosti.

[4] Kolektivni ugovor za djelatnost drvne i papirne industrije (Nar. nov., br. 123/08. - 96/13.).

U Hrvatskoj je zapošljavanje s nepunim radnim vremenom **najzastupljenije u osnovnom i srednjem obrazovanju,** kao posljedica traženog broja sati nastave određenog predmeta što je uvjetovano nastavnim programom. Pri tome dio zaposlenih radi samo u jednoj ustanovi, a dio radi u dvije ili više ustanova obrazovanja, u svakoj s nepunim radnim vremenom tako da neki od njih ni zbrojenom satnicom ne dostižu puno radno vrijeme, a neki zbrajanjem tjednih sati kod dva ili više poslodavaca ostvaruju zaposlenost s punim radnim vremenom. Ima radnika koji su u dijelu tjednog radnog vremena zaposleni u sustavu obrazovanja, a za ostatak do punog radnog vremena rade kod poslodavca iz druge djelatnosti (npr. u ustanovi predškolskog odgoja, u jedinici lokalne samouprave, u trgovačkom društvu, u udruzi građana i dr.).

Prema dostupnim saznanjima, Ministarstvo nadležno za obrazovanje poslalo je ustanovama obrazovanja naputak prema kojem se za zaposlene s nepunim radnim vremenom do daljnjega zadržava dosadašnja praksa kojom se ustanove upućuju na međusobni dogovor, kako se za radnika zaposlenog s nepunim radnim vremenom u dvije ili više ustanova ne bi dogodilo dupliciranje istoga primitka.

Otvoreno je pitanje određivanja visine dara za dijete za radnike koji s nepunim radnim vremenom rade samo u jednoj ustanovi ili rade u dvije ustanove, ali im ukupno radno vrijeme ne dostiže propisani fond punog tjednog radnog vremena. O tome bi nadležno Ministarstvo trebalo dati uputu isplatiteljima kojima se sredstva za isplatu darova djeci osiguravaju u Državnom proračunu.

2. POREZNO ODREĐENJE PRIGODNIH NAGRADA I DAROVA

2.1. Neoporezivi iznosi nagrada radnicima i djeci radnika

Neoporezivi iznosi godišnje nagrade, dara u naravi i darova djeci radnika propisani su čl. 13. st. 2. toč. 10. i toč. 11. i čl. 16. st. 3. toč. 7. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 160/13.) u sljedećim iznosima:

VRSTA PRIMITKA	NEOPOREZIVI IZNOS	UVJETI NEOPOREZIVE ISPLATE RADNIKU
Prigodna godišnja nagrada	do 2.500,00 kn po radniku godišnje	- u novcu ili u naravi - jednokratna isplata ili u više navrata godišnje
Dar u naravi	do 400,00 kn po radniku godišnje	- dar u dobrima ili uslugama - ako se isplaćuje u novcu, u poreznom smislu izjednačeno s isplatom plaće
Dar djetetu radnika	do 600,00 kn po svakom djetetu godišnje	- u novcu ili u naravi - za dijete koje je u godini darivanja mlađe od 15 godina ili je u toj kalendarskoj godini navršilo 15 godina

Neoporezivi iznos svakog od ovih primitaka je ograničen na godišnjoj razini, što znači da se neoporeziva mogućnost isplate odnosno darivanja može koristiti u jednoj prigodi, a može u dva ili više navrata tijekom kalendarske godine. Poslodavci koji su u prvom dijelu godine isplatili regres za godišnji odmor u iznosu od npr. 1.500,00 kn i u trenutku isplate iskoristili dio godišnje nagrade, mogu do kraja 2014. godine isplatiti ostatak neoporezive godišnje nagrade do **ukupno 2.500,00 kn po radniku** (još 1.000,00 kn neoporezivo).

Neoporezivo se mogu u novcu ili u naravi darivati djeca radnika koja su do 31. prosinca tekuće godine **mlađa od 15 godina i djeca koja su u tekućoj godini navršila 15 godina starosti.** Neoporezivi iznos dara djetetu radnika propisan je po djetetu i po radniku, tako da je dozvoljena neoporeziva isplata svakom roditelju, čak i u slučaju kad oba roditelja rade kod istog poslodavca.

Porezni propisi pri određivanju neoporezivih iznosa ne razlikuju radnika zaposlenog s punim od radnika zaposlenog s nepunim radnim vremenom. Za primjenu poreznih propisa je dovoljna činjenica da se radi o isplati **temeljem radnog odnosa**, nezavisno od opsega ugovorenog fonda tjednog radnog vremena. Stoga se radniku koji radi **u nepunom radnom vremenu** pod jednakim uvjetima i u istim iznosima kao i radnicima koji rade s punim radnim vremenom, mogu neoporezivo isplaćivati svi neoporezivi primici uređeni Pravilnikom o porezu na dohodak. Takva porezna pravila ne isključuju mogućnost da isti porezni obveznik (radnik) ostvari neoporezivi primitak od dva ili više poslodavaca, od svakog do visine propisanog maksimalnog neoporezivog iznosa određenog primitka.

Kod poslodavaca koji su obveznici poreza na dodanu vrijednost, darivanje radnika i djece isporukom dobara ili usluga oporezivo je porezom na dodanu vrijednost (poreznim stopama 25% ili 13% ili 5%). Pri utvrđivanju obveze za porez na dodanu vrijednost i neoporezivog iznosa propisanog Pravilnikom o porezu na dohodak treba voditi računa da propisani neoporezivi iznos primitka uvijek uključuje i porez na dodanu vrijednost.

2.2. Isplate nagrada u svoti većoj od propisanog neoporezivog iznosa

Ako je nekim od izvora radnog prava koji obvezuju poslodavca pravo radnika određeno u iznosu većem od propisanog neoporezivog primitka, poslodavac je dužan radniku osigurati **puni iznos određenog odnosno ugovorenog prava**, pri čemu kao neoporezivi primitak isplaćuje svotu do visine određene Pravilnikom o porezu na dohodak, a razlika iznad tog iznosa u poreznom je smislu izjednačena s isplatom **plaće**.

Kad se radniku isplaćuje dar za dijete u svoti većoj od neoporezivog iznosa, razlika je u poreznom smislu **plaća roditelja**, a ne dohodak djeteta.

3. NAČIN ISPLATE BOŽIĆNICE I DAROVA DJECI

3.1. Mogućnost isplate neoporezivih iznosa božićnice i darova djeci u gotovini

Prema čl. 90. Pravilnika o porezu na dohodak neoporezivi primici po osnovi naknada, nagrada i potpora mogu se radnicima isplaćivati u gotovu novcu. U gotovu novcu je dozvoljeno isplatiti **samo neoporezive iznose božićnice i darova djeci.** Dio primitaka ili ukupni primici koji se isplaćuju pod tim nazivima, koji su u poreznom smislu izjednačeni s plaćom, moraju biti isplaćeni na tekući ili štedni račun radnika.

Iako propisi o porezu na dohodak to omogućavaju, poslodavci koji u Jedinstvenom registru računa imaju oznaku blokade računa odnosno zabranu raspolaganja oročenim novčanim sredstvima, ne smiju ni neoporezive iznose božićnice i darova djeci isplaćivati u gotovini. Njima je temelju Zakona o provedbi ovrhe na novčanim

sredstvima (Nar. nov., br. 91/12. i 112/12.) zabranjeno sve obveze, pa i obveze prema radnicima, izmirivati gotovinskim plaćanjima.

3.2. Uplata na tekući račun i zaštita od ovrhe

Ukoliko se **božićnica** isplaćuje na tekući, štedni ili drugi račun radnika, poslodavac je ne smije uplatiti na radnikov zaštićeni tekući račun.

Darovi djeci radnika su na temelju Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 112/12. – 93/14.) zaštićeni od ovrhe i poslodavac ih do propisanog neoporezivog iznosa uplaćuje na radnikov račun zaštićen od ovrhe na novčanim sredstvima.

4. POREZNO DOPUSTIVI IZDACI OBRTNIKA ZA GODIŠNJE NAGRADE I DAROVE DJECI

Obrtnicima, osobama koje obavljaju djelatnost samostalnih zanimanja i s njima izjednačenim fizičkim osobama, bilo da su obveznici poreza na dobit ili obveznici poreza na dohodak od samostalne djelatnosti, priznaju se u rashode odnosno izdatke poslovanja svi neoporezivi iznosi prigodnih nagrada i darova koje isplaćuju svojim radnicima.

Međutim, kad se radi o izdacima za samog obrtnika, mogućnost priznavanja izdataka odnosno rashoda koji umanjuju poreznu osnovicu, ovisi o tome:

- je li obrtnik obveznik poreza na dohodak ili poreza na dobit, i o tome
- je li po osnovu obrtničke djelatnosti prijavljen nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja ili obrt obavlja uz radni odnos.

4.1. Obrtnici kojima je obrtnička djelatnost osnovno zanimanje

Obrtnicima i drugim osobama koje su **obveznici poreza na dohodak od samostalne djelatnosti,** u poslovne izdatke se priznaju (čl. 25. st. 8. Pravilnika o porezu na dohodak):

- izdaci za isplaćenu godišnju nagradu za njih osobno do iznosa od 2.500,00 kn godišnje i
- izdaci za darove njihovoj djeci do 15 godina starosti, u iznosu 600,00 kn po djetetu.

Obrtnicima koji su obveznici poreza na dohodak dar u naravi za njih osobno ne priznaje se u izdatke poslovanja, smatra se izuzimanjem i evidentira kao primitak u naravi.

Obrtnicima i s njima izjednačenim fizičkim osobama **obveznicima poreza na dobit,** koje su po osnovu obavljanja te djelatnosti osiguranici u sustavu obveznog mirovinskog i zdravstvenog osiguranja (doprinose plaćaju na osnovicu poduzetničke plaće), priznaju se u rashode poslovanja svi iznosi propisanih neoporezivih primitaka koje isplaćuju sebi osobno, jednako kao i radnicima u radnom odnosu. Dakle, osim prigodne godišnje nagrade i darova djeci, oni mogu sebi osobno iz poduzetničke djelatnosti neoporezivo izuzeti dobro ili uslugu (primitak u naravi) do 400,00 kn godišnje kao neoporezivi primitak.

U slučaju kad se obrt obavlja kao **zajednički obrt** na temelju ortačkog ugovora dvaju ili više osoba, ovi se izdaci smatraju porezno dopustivima u odnosu na **svakog ortaka,** a ne samo za nositelja djelatnosti.

4.2. Obrtnici koji obrt obavljaju uz radni odnos

Obrtnici obveznici poreza na dohodak koji djelatnost obrta obavljaju uz radni odnos (druga djelatnost) u poreznom su smislu **izjednačeni s obrtnicima kojima je djelatnost obrta osnovno ili jedino zanimanje.** Njima se u porezno dopustive izdatke poslovanja priznaje godišnja nagrada za njih osobno u svoti do 2.500,00 kn i darovi djeci do iznosa 600,00 kn po djetetu do 15 godina starosti. Pri tome je moguće da ove neoporezive primitke ostvare i kod poslodavca kod kojeg su zaposleni.

Za obrtnike obveznike poreza na dobit koji obrt obavljaju uz radni odnos (druga djelatnost) i koji nisu osigurani po osnovu obrtničke djelatnosti, **nije propisana mogućnost neoporezive isplate nagrada i darova za njih osobno.**

5. ISKAZIVANJE PODATAKA O ISPLAĆENIM IZNOSIMA BOŽIĆNICE I DAROVA DJECI NA OBRASCU JOPPD

5.1. Iskazivanje podataka o neoporezivim iznosima božićnice i dara za djecu

Isplatitelji božićnice i darova djeci obvezni su iznose tih primitaka isplaćene radnicima, a obrtnici i osobe koje obavljaju djelatnosti slobodnih zanimanja i iznose koje su isplatili sebi, iskazati u obrascu Izvješće o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja (Obrazac JOPPD). Za neoporezive iznose ovih primitaka obrazac JOPPD treba dostaviti **bilo kojeg dana počevši od datuma isplate do 15-og dana u mjesecu** za isplate obavljene u prethodnom mjesecu. Obrazac se označava peteroznamenkastom oznakom izvješća koja odgovara datumu dospijeća obveze dostavljanja podataka. Na primjer, za neoporezive darove djeci radnika isplaćene 5. prosinca 2014., obrazac se može dostaviti bilo kojeg datuma počevši od 5. prosinca 2014. do 15. siječnja 2015., pa ako se dostavlja 5. prosinca 2014. označava se oznakom 14339, a ako se ti podaci dostavljaju 15. siječnja 2015. obrazac se označava oznakom 15015.

Pri iskazivanju podataka u obrascu JOPPD na stranici B treba voditi računa o sljedećem:

- iako se iskazuju neoporezivi primici, obvezno se označava šifra općine rada zaposlenika kojemu se isplaćuje neoporezivi primitak
- dar djetetu radnika je primitak radnika, pa se iskazuju podaci o radniku - roditelju kojemu se isplaćuje primitak
- razdoblje od-do je razdoblje od početka do kraja mjeseca u kojem je isplaćen neoporezivi primitak
- za oznaku neoporezivog primitka pod 15.1. koriste se sljedeće šifre:
  21 – dar djetetu do 15 godina starosti i
  22 – prigodne nagrade do propisanog neoporezivog iznosa (božićnice i dr.);
- označava se način isplate, a ako se isti primitak isplaćuje na dva ili više načina, npr. dio u gotovini, a dio u naravi, svaki se pojedinačni iznos iskazuje u zasebnom retku.

Obrtnici i osobe koje obavljaju djelatnosti slobodnih zanimanja na istom JOPPD obrascu iskazuju podatke o svotama koje su isplatili radnicima i o svotama koje su isplatili sebi.

5.2. Dar u naravi do 400 kn po radniku

Dar u naravi do 400,00 kn je neoporezivi primitak, ali se ne iskazuje u obrascu JOPPD. Poslovni subjekt koji svojim radnicima omogućava dar u dobrima ili uslugama (u naravi) obvezan je o tome voditi podatke u svom knjigovodstvu, ali ih ne dostavlja Poreznoj upravi.

5.3. Božićnica i darovi djeci iznad neoporezivog iznosa

Ukoliko se božićnica ili darovi djeci radnika isplaćuju u svotama koje prelaze propisane neoporezive iznose, ukupni se primici iskazuju **u dnevnom JOPPD obrascu** (na dan isplate, najkasnije sljedeći dan), uz uvjet da se neoporezivi i oporezivi iznos primitka **isplaćuje istoga dana i na isti način**. Neoporezivi i oporezivi dio primitka se može iskazati **u jednom ili u dva retka**, ali mora biti iskazan u obrascu koji se označava datumom isplate primitka. Iskazuju li se podaci u jednom retku, tada se kao razdoblje od-do navode podaci koji se odnose na oporezivi dio primitka, tj. kao razdoblje se navodi cijela godina (od 1. 1. 2014. do 31. 12. 2014.).

Ukoliko se primitak koji je u jednom dijelu neoporeziv, a u drugom dijelu se u poreznom smislu smatra plaćom, isplaćuje tako da se **različitog datuma** isplaćuje neoporezivi i oporezivi dio tog primitka, podaci se, neovisno o načinu isplate, iskazuju ovako:

- oporezivi dio primitka se u obrascu JOPPD iskazuje na dan isplate ili sljedeći dan, pri čemu se pod 6.2. koristi oznaka 0021, a kao razdoblje se navodi cijela godina na koju se odnosi primitak, a
- neoporezivi dio se može iskazati na bilo kojem obrascu koji se podnosi od dana isplate primitka do 15-og u mjesecu za isplate u prethodnom mjesecu.

Ukoliko se primitak koji je u jednom dijelu neoporeziv, a u drugom dijelu se u poreznom smislu smatra plaćom isplaćuje **istoga dana, ali na različite načine**, tako da se npr. oporezivi dio primitka isplaćuje na tekući račun, a neoporezivi dio u gotovini, obrazac JOPPD treba dostaviti:

- za oporezivi dio primitka isplaćen na tekući račun – na dan isplate ili sljedeći dan, a
- za neoporezivi dio istog primitka isplaćen u gotovini – može na dan isplate, a može bilo kojeg dana do 15-og u mjesecu za isplate u prethodnom mjesecu.

Primjer:

1. Radniku A. A. isplaćuje se dar za dijete do 15 godina starosti u iznosu 600,00 kn, od čega se 350,00 kn isplaćuje u gotovu novcu, a 250,00 kn u obliku prigodnog dara; isplata novčanog primitka je na dan 5. prosinca 2014., a darivanje prigodnim darom na dan 22. prosinca 2014.;
2. Radniku A. A. je dana 23. prosinca 2014. isplaćena božićnica u ukupnoj svoti od 3.000,00 kn, od čega 2.000,00 kn neoporezivo i 1.000,00 kn kao plaća, te istoga dana dar u naravi u vrijednosti 400,00 kn. Novčani iznosi su isplaćeni na tekući račun radnika.

Podaci na stranici B obrasca JOPPD:

I. OIB podnositelja izvješća 22222222222 **II. Oznaka izvješća** **III. Vrsta izvješća** **IV. Redni broj stranice 1/1** **- stranica B -**

1. Redni broj	2. Šifra o/ gr.prebiv	4. OIB stje./osig.	6.1. Oznaka stjec/osig	7.1. Ob. dop. za MO za staž s pov. traj.	8. Oznaka prvog/ zadnjeg mj.	10. Sati rada		11. Iznos pr. (oporezivi)	12.1. Dop. mirovinsko osiguranje	12.3. Dop. zdravs. osiguranje	12.5. Doprin. zapošlj.	12.7. Dop. za staž osig. s poveć. tr. - II STUP	12.9. Pos. d. za zap. invalid.	13.2. Izdatak - upl. d. za mio	13.4. Osobni odbitak	14.1. Iznos poreza	15.1. Oznaka neop. primitka	16.1. Oznaka načina isplate	17. Obr. primitak (plaća)
	3. Šifra o/ gr. rada	5. Ime i prezime stjec/osig.	6.2. Oznaka pri/obv.	7.2. Obv. pos. dop. za pot. zap. inv.	9. Oznaka r.v.	10.1. Razdoblje od	10.2. Razdoblje do	12. Osnovica za dop.	12.2. Dop. mi.osig. n II STUP	12.4. Dop. zašt. zdravlja	12.6. Dop. staž s pov. traj.	12.8. Dop. zdrav. zaštita inoz.	13.1. Izdatak	13.3. Dohodak	13.5. Porezna osnovica	14.2. Iznos prireza	15.2. Iznos neop. pr.	16.2. Iznos za isplatu	

Isplata neoporezivog dara za dijete - najkasnije u obrascu JOPPD s oznakom 15015, ali u dva retka, zbog dva načina isplate istoga primitka:

1.	01333	11111111111	0000	0	0	0		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21	4	0,00
	01333	Alojz Alić	0000	0	0	01.12.2014.	31.12.2014.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	350,00	350,00	
2.	01333	11111111111	0000	0	0	0		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21	5	0,00
	01333	Alojz Alić	0000	0	0	01.12.2014.	31.12.2014.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	250,00	250,00	

Isplata božićnica – moguće je iskazivanje u jednom retku u obrascu s oznakom 14357:

1.	01333	11111111111	0001	0	3	0		2.367,42	355,11	355,11	40,25	0,00	0,00	473,48	0,00	757,57	22	1	0,00
	01333	Alojz Alić	0021	0	1	01.01.2014.	31.12.2014.	2.367,42	118,37	11,84	0,00	0,00	0,00	1.893,94	1.893,94	136,36	2000,00	3.000,00	

Isplata božićnice, moguće je iskazivanje u dva retka, ali i oporezivi i neoporezivi iznos u obrascu s oznakom 14357 (isplata istoga dana i na isti način):

1.	01333	11111111111	0001	0	3	0		2.367,42	355,11	355,11	40,25	0,00	0,00	473,48	0,00	757,57	0	1	0,00
	01333	Alojz Alić	0021	0	1	01.01.2014.	31.12.2014.	2.367,42	118,37	11,84	0,00	0,00	0,00	1.893,94	1.893,94	136,36	0,00	1.000,00	
2.	01333	11111111111	0000	0	0	0		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	22	1	0,00
	01333	Alojz Alić	0000	0	0	01.12.2014.	31.12.2014.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.000,00	2.000,00	

SANDRA CINDRIĆ
FINA, Zagreb

Stručni članak UDK 330.5-331.2

Zaštita od ovrhe određenih primanja građana uplatom tih primanja na zaštićeni račun

Izmjenama Ovršnog zakona koje su na snazi od 1. rujna 2014. godine proširen je krug primitaka zaštićenih od ovrhe i na određene primitke koji se isplaćuju temeljem radnog odnosa, ali samo do visine neoporezivih iznosa tih primitaka. Fizička osoba koja ostvaruje takva primanja obvezna je za svaku pojedinačnu vrstu primanja o tome FINA-i dostaviti odgovarajuću Obavijest. Ukoliko primatelj to propusti učiniti, uplatitelj zaštićenog primanja ne smije to primanje uplaćivati na zaštićeni račun.

Od 1. rujna 2014. propisana je zaštita od ovrhe primitaka od drugog dohotka uz kumulativno ispunjenje dvaju uvjeta: kad se radi o jedinom stalnom novčanom primanju ovršenika, a ovršenik to dokaže javnom ispravom. Kako zakonodavac nije odredio ovlašteno tijelo i postupak izdavanja javne isprave kojom se predmetno dokazuje, još uvijek nije moguće primitke od drugog dohotka u dijelu u kojem su ti primici zaštićeni od ovrhe, uplaćivati na zaštićeni račun.

1. UVOD

Od 1. siječnja 2011. godine kada je Financijskoj agenciji (u daljnjem tekstu: Fina), temeljem odredbi Ovršnog zakona iz 2010. godine (Nar. nov., br. 139/10., 125/11., 150/11., 154/11., 12/12., 70/12. i 80/12.; u daljnjem tekstu OZ/10), dodijeljena provedba ovrhe na novčanim sredstvima ovršenika, velika pozornost usmjerena je na zaštitu dostojanstva ovršenika. Naime, i zakonski i ljudski je da se ovršeniku građaninu, neovisno o ovrsi osigura da određena novčana sredstva koje prima budu izuzeta od ovrhe, a kako bi isti mogao preživjeti i osigurati barem osnovne životne potrebe. I stoga, iako je na prvi pogled, sustav provedbe ovrhe koji je započeo u Fini djelovao i u široj javnosti bio percipiran kao nehuman i neselektivan mehanizam koji generira tragične ljudske sudbine, prava je istina da je upravo ovaj sustav konačno omogućio građanima da zaštite svoja primanja i osiguraju da mogu određena novčana sredstva koristiti za svoje potrebe i na način kako oni žele, neovisno o blokadi svojih računa. Naime, iako je već otprije u Ovršnom zakonu bio reguliran i institut novčanih sredstava izuzetih od ovrhe, činjenica je da u praksi, ovršenici građani to svoje pravo nisu mogli ili nisu znali iskoristiti. Nasuprot tome, od trenutka kada je Fina preuzela jedinstveno vođenje ovrhe na novčanim sredstvima, istovremeno je kreiran i institut posebnog računa, tj. **računa koji je izuzet od ovrhe**, a koji se zbog svrhe radi koje je ustrojen i same prirode u praksi još naziva i **zaštićeni račun**.

Iako nije riječ o novini, nije naodmet ponoviti tko, kada, gdje i na koji način može zatražiti otvaranje zaštićenog računa.

Nakon kratkog osvrta na sam postupak i način otvaranja zaštićenog računa, u tekstu se pobliže objašnjava utjecaj odredbi Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 93/14.; u daljnjem tekstu ZID OZ), na sustav izuzeća od ovrhe.

2. ZAŠTIĆENI RAČUN

2.1. Otvaranje zaštićenog računa

Na temelju Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (Nar. nov., br. 91/10., 112/12.; u daljnjem tekstu: ZPONS), donesen je Pravilnik o postupanju s primanjima i naknadama izuzetim od ovrhe (Nar. nov., br. 148/10. i 31/11.), kojim je propisan način postupka otvaranja računa za uplatu novčanih sredstava koja su izuzeta od ovrhe, a koji se temeljio na čl. 122. OZ-a/10, koji je propisivao primanja, naknade i iznose koji su izuzeti od ovrhe. Početkom 2013. godine donesen je novi Pravilnik o načinu i postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima (Nar. nov., br. 6/13.), kojim su u potpunosti preuzete i proširene odredbe Pravilnika o postupanju s primanjima i naknadama izuzetim od ovrhe, a koji se također temelji na odredbl čl. 212. Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 112/12.), a koji je stupio na snagu 15. listopada 2012. godine (u daljnjem tekstu: Novi OZ), budući je objedinio odredbe svih ranijih Ovršnih zakona (op. autora: odredba članka 212. Novog OZ-a je ranija odredba članka 122. OZ-a/10.).

Glavna novina **od 1. siječnja 2011.** godine jest da ovršenik, kako bi zaštitio sredstva ili dio sredstava koje prima, a koja su izuzeta od ovrhe, može zatražiti otvaranje zaštićenog računa u onoj banci u kojoj prima primanje koje je u određenom iznosu ili u cijelosti izuzeto od ovrhe. No, da ne bi bilo zabune, Ovršnim zakonom precizno je, u članku 172. i 173. (op. autora: do stupanja na snagu Novog Ovršnog zakona isto je bilo propisano člankom 91. i 92. OZ/10), navedeno koja su to sredstva izuzeta od ovrhe. Tako su člankom 172. Novog Ovršnog zakona navedena **primanja i naknade koje su u potpunosti izuzeti od ovrhe:**

- primanja po osnovi zakonskoga uzdržavanja, naknade štete nastale zbog narušenja zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete za izgubljeno uzdržavanje
- primanja po osnovi zakonskoga uzdržavanja zbog smrti davatelja uzdržavanja
- primanja po osnovi naknade zbog tjelesnoga oštećenja prema propisima o invalidskom osiguranju
- primanja po osnovi socijalne skrbi
- primanja po osnovi privremene nezaposlenosti
- primanja po osnovi doplatka za djecu, osim ako posebnim propisom nije drukčije određeno
- primanja po osnovi stipendije i pomoći učenicima i studentima

- naknada za rad osuđenika, osim za tražbine po osnovi zakonskoga uzdržavanja
- naknade štete prouzročene kaznenim djelom osuđenika
- primanja po osnovi odličja i priznanja
- rodiljne i roditeljske novčane potpore
- ostala primanja izuzeta od ovrhe po posebnim propisima (npr. primanja i naknade koje isplaćuje Ministarstvo branitelja, naknada za bolovanje sukladno Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju).

Člankom 173. Novog Ovršnog zakona određen je **iznos neto plaće koji je izuzet od ovrhe.** U pravilu je od ovrhe izuzet iznos **u visini dvije trećine prosječne neto plaće u Republici Hrvatskoj,** osim ako se ovrha provodi radi naplate tražbine po osnovi zakonskog uzdržavanja, naknade štete zbog narušenja zdravlja ili smanjenja odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanja, kada je od ovrhe izuzeta **jedna polovina prosječne neto plaće**. U slučaju kada se provodi ovrha novčanog iznosa za uzdržavanje djeteta (alimentacija) od ovrhe je izuzet iznos od **jedne četvrtine prosječne mjesečne neto plaće.**

No, građanin koji se našao u situaciji da je ovršenik i da su mu računi blokirani, ili mu prijeti ovrha mora voditi računa da nije dovoljno da prima određeni novčani iznos koji je izuzet od ovrhe da bi mu ta sredstva uistinu bila dostupna i da se ne bi ovršila, već je njegova obveza da dođe u bilo koju poslovnicu Fine i tamo popuni obrazac **Obavijesti o primanjima i naknadama iz čl. 212. Ovršnog zakona,** u daljnjem tekstu Obavijest. Obrazac je jednostavno popuniti, potrebno je unijeti osobne podatke, broj redovnog računa na koji je uplatitelj uplaćivao primanje ili naknadu koja je izuzeta od ovrhe, a koji je blokiran, te označiti jedno od navedenih primanja ili naknada, uplatitelja primanja i njegov OIB, te na kraju obrazac vlastoručno potpisati. Ukoliko ovršenik prima **više primanja ili naknada koje su izuzete od ovrhe, za svako takvo primanje odnosno naknadu obvezno popunjava Obavijest.** Nakon što primi popunjenu Obavijest, Fina odgovarajućom elektroničkom porukom dostavlja banci u kojoj se vodi redovni račun ovršenika građanina, naveden u Obavijesti, nalog da otvori zaštićeni račun. Banka je dužna odgovoriti na elektronički nalog za otvaranje zaštićenog računa isti odnosno najkasnije sljedeći radni dan (u praksi, banke će zaštićeni račun otvoriti u vrlo kratkom vremenu, isti radni dan kada su primili elektronički nalog).

Ukoliko ovršenik **već ima otvoren zaštićeni račun**, na primjer po osnovi isplate plaće, a **naknadno, za vrijeme blokade računa, postane i korisnik** dječjeg doplatka npr., obvezno mora prijaviti i to primanje na način da dođe u Finu i popuni novu Obavijest za tu vrstu primanja. To je od izuzetne važnosti, jer dok to ne napravi, uplatitelj tog novog primanja ne može uplaćivati to primanje na zaštićeni račun.

Naime, nakon što ovršenik u Fini popuni Obavijest, osim već opisanog dostavljanja naloga banci, **Fina dostavlja uplatitelju pisani obrazac** (obrazac G1) kojim nalaže uplatitelju da uskrati isplatu primanja za koje je ovršenik građanin dostavio Obavijest, a do primitka drugog obrasca (obrazac G2) Fine o broju zaštićenog računa na koji uplatitelj treba uplaćivati primanje, naknadu odnosno iznos izuzet od ovrhe.

2.2. Zaštita primanja i naknada izuzetih od ovrhe iz inozemstva

Ukoliko neko od primanja ili naknada navedenih u čl. 172. odnosno 173. Novog Ovršnog zakona **isplaćuje uplatitelj iz inozemstva**, i tada je građanin kao ovršenik dužan prijaviti navedeno primanje odnosno naknadu Fini, ali je uz to obvezan dostaviti **dokumentaciju iz koje je razvidno tko je i po kojoj osnovi uplatitelj primanja, te koji se iznos isplaćuje**. Ovo stoga, što za razliku od primanja ili naknade koju isplaćuje uplatitelj u Republici Hrvatskoj, strani uplatitelj (strani zavod odnosno društvo za isplatu mirovine, uplatitelj alimentacije i sl.) nije obvezan i ne postupa po hrvatskim zakonima, već i dalje uplaćuje primanje odnosno naknadu na redovni, blokirani račun ovršenika.

Po primitku i obradi obavijesti, Fina će također dostaviti elektronički nalog za otvaranje zaštićenog računa banci, ali će umjesto OIB-a uplatitelja dostaviti podatak o nazivu uplatitelja iz inozemstva. Banka o svakom priljevu iz inozemstva za vrijeme blokade računa ovršenika dostavlja obavijest Fini, navodeći podatke o uplatitelju i iznos uplate, a Fina utvrđuje radi li se o primanju kojeg je ovršenik prijavio, te prema dostavljenoj dokumentaciji određuje iznos za koji će banci dostaviti nalog za prijenos na zaštićeni račun. Napominjemo da je od izuzetne važnosti da **u slučaju promjene (povećanja) iznosa mirovine ili drugog primanja** iz članka 173. Novog Ovršnog zakona koji se uplaćuje iz inozemstva, ovršenik odmah **obavijesti Finu dostavom nove Obavijesti**, a kako bi Fina prebacila točan iznos izuzet od ovrhe. U suprotnom, neovisno o većem iznosu uplate, Fina će na zaštićeni račun dati nalog za prijenos zaštićenog dijela primanja ravnajući se isključivo prema podacima s Obavijesti i dostavljene dokumentacije.

2.3. Zatvaranje zaštićenog računa

Zatvaranje zaštićenog računa, neovisno o tome što su npr. računi građana deblokirani, obavlja se **isključivo na pisani zahtjev građanina** na način da Fina po primitku zahtjeva banci ovršenika daje nalog za opoziv svih ranije dostavljenih Obavijesti po osnovi kojih su obavljane uplate na zaštićeni račun čije se zatvaranje traži. Potrebno je napomenuti da banka nema pravo i ne smije samoinicijativno zatvoriti zaštićeni račun niti prisiljavati građanina na zatvaranje računa.

O zatvaranju zaštićenog računa, Fina će obavijestiti uplatitelja i ovršenika.

3. PRIJENOS NOVČANIH SREDSTAVA ZAPLIJENJENIH U PROVEDBI OVRHE U FINA-i

U početku primjene ZPONS-a, a zbog neupućenosti samih ovršenika u novine u postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima, i nesavršenosti samog sustava, dolazilo je do češće provedbe ovrhe na sredstvima zaštićenim od ovrhe, s obzirom da ovršenici nisu znali za obvezu predaje Obavijesti u Finu.

Danas se to još vrlo rijetko događa iz razloga što je šira javnost dobro upoznata s pravilima provedbe ovrhe preko Fine, ali i iz razloga što su banke naučile prepoznavati primanja iz čl. 172. te banka kontaktira ovršenika u tim slučajevima i upućuje ga da dođe u Finu i ispuni Obavijesti.

Isto tako, ako su ovršeniku u provedbi ovrhe na novčanim sredstvima sredstva zaplijenjena s računa, ali nije izvršen prijenos u korist ovrhovoditelja (postupanje po rješenjima o ovrsi na temelju ovršne isprave na primjer), ovršenik ima pravo zatražiti od Fine da naloži banci prijenos sredstava izuzetih od ovrhe na zaštićeni račun, ali uz potvrdu uplatitelja o iznosu sredstava koja su izuzeta od ovrhe, ako je zapljena izvršena iz dijela plaće koji je sukladno čl. 173. Novog Ovršnog zakona izuzet od ovrhe.

4. NOVINE U ODNOSU NA IZUZEĆA OD OVRHE I OGRANIČENJA U OVRSI

Dana 1. rujna 2014. godine stupio je, u svom većem dijelu, na snagu ZID OZ, a koji među ostalim, donosi i neke novine vezane za institut zaštićenog računa.

Kao što je već rečeno, odredbe članka 172. Novog OZ-a odnose se na izuzimanje od ovrhe odnosno taksativno određuju koja su primanja i naknade u cijelosti izuzete od ovrhe budući se radi o primanjima koja imaju određenu socijalno-zaštitnu namjenu.

No, u cilju zaštite najranjivije skupine društva – djece te radi zaštite radnika kojima su kolektivnim ugovorom utvrđena prava na naknade koje imaju socijalno-zaštitnu namjenu kao i na socijalne pomoći, koje nemaju karakter primanja izuzetih od ovrhe, javila se potreba proširenja opsega primanja i naknada izuzetih od ovrhe te je tako ZID OZ-om **proširen popis primanja i naknada izuzetih od ovrhe** na sljedeća primanja odnosno naknade:

- utvrđeni iznosi za uzdržavanje djeteta uplaćeni na poseban račun kod banke
- naknada troškova za službeno putovanje i naknada troškova prijevoza na posao i s posla do propisanih
- iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada
- dar za djecu do 15. godine života i potpore za novorođenče do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada
- naknada za saniranje posljedica štete od katastrofa i elementarnih nepogoda
- potpore zbog invalidnosti radnika i neprekidnog bolovanja radnika duljeg od 90 dana, potpore za slučaj smrti radnika i smrti člana uže obitelji radnika, do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada.

Naime, iako se odredba članka 172. odnosi na primanja koja su u cijelosti izuzeta od ovrhe, izmjenama OZ-a u članak 172. dodane su nove vrste primanja na kojima je zapravo **ovrha ograničena do određenih iznosa:**

- naknada troškova za službeno putovanje i naknada troškova prijevoza na posao i s posla do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada (u visini stvarnih izdataka prema cijeni mjesečne odnosno pojedinačne prijevozne karte javnog prijevoza)
- dar za djecu do 15. godine života (600,00 kn) i potpore za novorođenče do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada (3.326,00 kn)
- potpore zbog invalidnosti radnika (2.500,00 kn godišnje) i neprekidnog bolovanja radnika duljeg od 90 dana (2.500,00 kn godišnje), potpore za slučaj smrti radnika (7.500,00 kn) i smrti člana uže obitelji radnika (do 3.000,00 godišnje), do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada (u slučaju isplate djeci radnika zbog smrti radnika, potpora je u cijelosti izuzeta od ovrhe).

Također, ZID OZ-om dodan je u članku 173. Novog OZ-a novi stavak 7. koji propisuje novu vrsta primanja na koju se primjenjuju pravila o ograničenju provedbe ovrhe, a to je primanje ovršenika koje nije plaća, mirovina niti primitak od obavljanja samostalne djelatnosti obrta, od slobodnih zanimanja, od poljoprivrede i šumarstva, od imovine i imovinskih prava, od kapitala, kao niti primitak od osiguranja (**drugi dohodak** prema posebnim propisima) i imaju karakter **jedinih stalnih novčanih primanja**, ako ovršenik **javnom ispravom dokaže** da je to primanje jedino stalno novčano primanje (najčešće primanja po ugovoru o djelu, ugovoru o autorskom djelu, studentskom ugovoru i sl.). Upravo u ovom dijelu nastaju određeni problemi s kojima su ovršenici koji ostvaruju tzv. drugi dohodak i kojima je isti jedino stalno novčano primanje, a iz razloga **neprovedivosti navedene zakonske odredbe.**

S obzirom na navedenu zakonsku odredbu, da bi se pravilo o ograničenju od ovrhe primijenilo na gore navedeno primanje koje predstavlja drugi dohodak nužno je da budu ispunjena dva taksativno zakonom naznačena uvjeta, a to su: 1) da je drugi dohodak jedino stalno novčano primanje ovršenika, i 2) da ovršenik isto dokaže javnom ispravom.

Kako za izuzimanje od ovrhe vrijede stroga pravila u smislu da izuzeto od ovrhe može biti samo ono što je izričito zakonom propisano kao izuzeto od ovrhe, Fina kao tijelo koje provodi ovrhu ne može postupiti sukladno odredbi članka 173. stavak 7. ako nisu ispunjeni svi zakonom taksativno naznačeni uvjeti.

Budući su zakonskom odredbom taksativno naznačeni uvjeti kada se na drugi dohodak može primijeniti pravilo ograničenja od ovrhe, odnosno kada se za isto može zatražiti otvaranje zaštićenog računa, ali istom **nije propisano koje tijelo je nadležno za izdavanje javne isprave** kao dokaza da se radi o jedinom stalnom novčanom primanju u praksi je nastao problem ishođenja odnosno izdavanja javne isprave te još uvijek za primanje iz članka 173. stavak 7. Fina nije u mogućnosti postupiti po Obavijesti koju joj radi otvaranja zaštićenog računa dostavlja ovršenik.

Također, ovdje je važno naglasiti da zakonskom odredbom nije ostavljena mogućnost provoditelju ovrhe da u pojedinom slučaju, zbog ograničenja ovrhe, može zahtijevati od ovršenika dostavu jednog ili više dokaza radi izuzimanja od ovrhe, koji mogu biti različiti, ovisno o procjeni provoditelja ovrhe već je zakonska odredba izričita i taksativno navodi uvjete koji trebaju biti ispunjeni kako bi se ograničenje od ovrhe primijenilo na gore naznačeno primanje.

Za kraj ono što se može reći jest da je zakonodavac s navedenim problemom upoznat te isti nastoji što prije riješiti.

Ovim putem je važno napomenuti, da kako još nisu stupile na snagu izmjene i dopune Pravilnika o načinu i postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima kojima će biti izmijenjen i dopunjen sadržaj Obavijesti, ovršenik koji traži otvaranje zaštićenog računa za novu vrstu primanja i dalje treba koristiti postojeću Obavijest na koju će dopisati novu vrstu primanja, a koje primanje nije naznačeno na Obavijesti.

5. ZAKLJUČAK

Kao što se kroz ovaj rad može zaključiti, odredbama ZID OZ-a velika pozornost usmjerena je na zaštitu dostojanstva ovršenika, na zaštitu zadovoljenja osnovnih životnih potreba, ali isto tako, iako kroz ovaj rad nisu iznesene, odredbama ZID OZ-a izmijenjene su ili dopunjene i druge odredbe koje su usporavale i činile neučinkovitim postupak ovrhe, te su uvedena nova pravila kojima se nastojalo otkloniti određene nedoumice, postići veća procesna disciplina i veća učinkovitost postupka.

Odredbama ZID OZ-a, u dijelu u kojem se mijenjaju odredbe Novog OZ-a koje uređuju provedbu ovrhe na novčanim sredstvima, donijete su neke značajne novine kojima je prvenstveni cilj pojednostavljenje postupka ovrhe, rasterećenje sudova, ubrzanje samog postupka i povećanje njegove učinkovitosti kao i postizanje još veće pravne sigurnosti.

Također, s obzirom da se tijekom vremena pokazalo da je provedba ovrhe putem Fine učinkovita te da se radi o centraliziranom sustavu provedbe ovrhe (nije bitno na koju adresu Fine se osnova za plaćanje dostavlja, niti na kojem području ovršenik ima prebivalište ili sjedište), te elektronički sustav provedbe ovrhe (omogućuje sigurniju i bržu provedbu ovrhe), Fini su novim zakonskim izmjenama nametnute nove obveze u postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima, ali je njezina uloga proširena i na postupak provedbe ovrhe na nekretninama i pokretninama, a o čemu će biti više govora nakon 1. siječnja 2015. godine kada predmetne odredbe i stupaju na snagu.

GORAN KRIŽANAC
Ministarstvo financija RH, Porezna uprava, Zagreb

Stručni članak UDK 330.5-331.2

Obveza doprinosa prema ostalim primicima uz plaću

Propisi radnog prava uređuju pravo radnika na novčane primitke koji se uvjetno mogu podijeliti na: 1) plaću, 2) naknadu plaće na koju radnik ima pravo za razdoblja kad iz opravdanih razloga ne radi i 3) na razne oblike nagrada, potpora, otpremnina i naknade troškova koji radniku nastaju u vezi s obavljanjem poslova za poslodavca.
Porezni propisi razlikuju: 1) plaću kao oblik dohotka od nesamostalnog rada i 2) neoporezive primitke koji se uz propisane uvjete i do propisanog iznosa isplaćuju osobama u radnom odnosu.
Propisi koji uređuju obvezne doprinose u vezi s osnovicom, stopama za obračun i dospijećem doprinosa razlikuju: 1) mjesečnu plaću i 2) ostale primitke uz plaću. Potonje se objašnjava u sljedećem članku.

1. UVOD

Sukladno odredbi članka 7. Zakona o radu[1], jedno od temeljnih prava koje proizlazi iz radnog odnosa jest pravo na plaću, a obveza je poslodavca da radniku obračuna i isplati plaću u iznosu utvrđenom propisom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu, odnosno ugovorom o radu. Ugovor o radu što ga prilikom zasnivanja radnog odnosa sklapaju poslodavac i posloprimac među ostalim mora sadržavati i podatke o osnovnoj plaći, dodacima na plaću te razdobljima isplate primanja na koja radnik ima pravo. U slučaju kada poslodavac radnika upućuje na rad u inozemstvo, ugovor o radu, osim navedenih podataka mora sadržavati i podatke o drugim primanjima u novcu i naravi na koja će radnik imati pravo za vrijeme rada u inozemstvu.

Prema primicima što ih poslodavac po osnovi radnog odnosa isplaćuje zaposlenicima, propisima o porezu na dohodak i propisima o doprinosima za obvezna osiguranja propisana je obveza obračunavanja doprinosa za obvezna osiguranja i poreza na dohodak. Iako oporezivi primici što ih poslodavac isplaćuje zaposleniku predstavljaju osnovicu za obračun doprinosa, način utvrđivanja obveze doprinosa može se razlikovati ovisno o tome da li se ti doprinosi obračunavaju prema mjesečnoj osnovici – plaći ili se obračunavaju prema ostalim primicima uz plaću.

Bitno je istaknuti da je ovaj institut **razlikovanja plaće i ostalih primitaka uz plaću** prije svega karakterističan za Zakon o doprinosima[2], dok odredbe Zakona o porezu na dohodak[3] ne poznaju taj institut. Tako sukladno odredbama Zakona o porezu na dohodak svi primici što ih poslodavac isplati posloprimcu u određenom mjesecu, a za koje izrijekom nije propisano da su neoporezivi, predstavljaju jedinstvenu mjesečnu osnovicu za obračun poreza na dohodak, neovisno o "osnovi" po kojoj je taj primitak od nesamostalnog rada stečen.

Za razliku od odredbi Zakona o porezu na dohodak, Zakonom o doprinosima propisano je da se obveze doprinosa obračunavaju pojedinačno prema plaći, odnosno pojedinačno prema isplaćenom ostalom primitku, a navedeno vrijedi i u slučajevima kada se plaća i ostali primici uz plaću isplaćuju u istom mjesecu.

[1] Nar. nov., br. 93/14.

[2] Nar. nov., br. 84/08., 152/08., 94/09., 18/11., 22/12., 144/12., 148/13. i 41/14.

[3] Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11., 22/12., 144/12., Odluka USRH - 120/13., 125/13. i 148/13., Odluka USRH - 83/14.

2. POJMOVNO RAZGRANIČENJE PLAĆE I OSTALIH PRIMITAKA UZ PLAĆU PREMA ZAKONU O DOPRINOSIMA

Kako bi se ispravno utvrdila obveza doprinosa prema primitku od nesamostalnog rada potrebno je odrediti da li se u slučaju isplate tog primitka radi o plaći ili ostalim primicima uz plaću jer iz navedenog proizlaze razlike u načinu obračuna koje se odnose na:

- pitanje oslobođenja od obveze doprinosa na osnovicu
- pitanje obveze doprinosa u slučaju neisplate ostalih primitaka
- pitanje osnovice za obračun doprinosa za izaslane radnike
- pitanje primjene stopa za obvezno zdravstveno osiguranje
- pitanje primjene najviše mjesečne osnovice za obračun doprinosa.

Zajednička obilježja plaće i ostalih primitaka uz plaću su sljedeća:

- plaću i ostale primitke uz plaću isplaćuje poslodavac ili druga osoba umjesto poslodavca te predstavničko tijelo ili izvršno tijelo državne vlasti, jedinice područne (regionalne) samouprave ili jedinice lokalne samouprave u kojoj osiguranik obavlja dužnost izabrane ili imenovane osobe
- plaća i ostali primici uz plaću isplaćuju se osiguranicima po osnovi radnog odnosa uključujući i izaslane radnike te osiguranicima po osnovi izabrane i imenovane osobe
- plaća i ostali primici uz plaću isplaćuju se u novcu ili daju u naravi prema ugovoru o radu, pravilniku o radu, kolektivnom ugovoru ili posebnom propisu
- prema plaći i ostalim primicima uz plaću se, sukladno prema propisima o porezu na dohodak, utvrđuje dohodak od nesamostalnog rada
- ukupan iznos primitka (bruto) po osnovi plaće i ostalih primitaka uz plaću sadrži iznose doprinosa iz osnovice te iznose poreza i prireza porezu na dohodak i neto iznos.

Razlika između plaće i ostalih primitaka uz plaću je u sljedećem:

- plaća se, sukladno ugovoru o radu, pravilniku o radu, kolektivnom ugovoru ili posebnom propisu, uvijek isplaćuje kao naknada za rad u određenom mjesecu i pripadajuća plaća predstavlja osnovicu prema kojoj je poslodavac dužan obračunati doprinose za obvezna osiguranja neovisno o tome je li plaća stvarno isplaćena. Osnovno obilježje plaće, sukladno propisima o doprinosima, jest **postojanje kontinuiteta i periodiciteta,** odnosno isplata plaće obveza je što ju je poslodavac dužan izvršavati za svaki mjesec što ga je posloprimac proveo u radnom odnosu[4];
- ostali primici su primici koje poslodavac povrh redovne plaće isplaćuje posloprimcu, a obilježava ih da **nisu stalna mjesečna obveza poslodavca** i u velikom broju slučajeva ne postoji točno propisan odnosno ugovoren rok u kojemu se imaju isplatiti. Ostali primici se u pravilu pripisuju određenoj godini provedenoj u osiguranju ili su pravo koje je općenito vezano uz radni odnos.

Za razgraničenje plaće i ostalih primitaka uz plaću nebitan je način na koji se ovi primici isplaćuju odnosno daju, pa tako plaća može biti isplaćena u novcu ili dana u naravi. Isto tako i primici uz plaću mogu biti isplaćeni u novcu ili dani u naravi.

Primjer 1.

Sukladno ugovoru o radu, poslodavac je dužan zaposleniku isplaćivati mjesečnu plaću u iznosu od 15.000,00 kn. Osim plaće koja se isplaćuje u novcu poslodavac je za svaki mjesec što ga posloprimac provede u radnom odnosu, sukladno ugovoru o radu, dužan posloprimcu osigurati korištenje osobnog automobila. Preračunata (bruto) vrijednost ovog primitka je 5.000,00 kn. U navedenom slučaju isplaćeni iznos od 15.000,00 kn i primitak u naravi u vrijednosti od 5.000,00 kn predstavljaju plaću za mjesec dana rada i čine jedinstvenu osnovicu od 20.000,00 kuna za obračun doprinosa za određeni mjesec.

Primjer 2.

Poslodavac je dužan, sukladno ugovoru o radu, zaposleniku isplaćivati mjesečnu plaću u iznosu od 10.000,00 kn. S obzirom na uspješne rezultate rada u mjesecu srpnju, poslodavac je u mjesecu kolovozu osigurao korištenje apartmana na moru u trajanju od 10 dana. Vrijednost ovog primitka u naravi jest 8.000,00 kn. U ovom slučaju ovaj primitak nije dio mjesečne plaće u smislu propisa o doprinosima, već se radi o "izvanrednom" primitku, odnosno o ostalim primicima uz plaću.

Odredbom članka 22. stavka 3. Zakona o doprinosima propisano je da se **ostalim primicima osobito smatraju:**

- primici po osnovi naknada, potpora, nagrada, darova, dnevnica, terenskog dodatka, pomorskog dodatka i otpremnine **isplaćeni iznad neoporezivih iznosa**, sukladno propisima o porezu na dohodak
- primici radi prekida radnog odnosa
- premije osiguranja što ih poslodavac na teret svojih sredstava, a u korist radnika, plaća za životno osiguranje s obilježjem štednje te za dopunsko i privatno zdravstveno osiguranje, dobrovoljno mirovinsko osiguranje (za dobrovoljno mirovinsko osiguranje u svoti koja prelazi neoporezivi iznos) ili za osiguranje imovine radnika
- ostali primici što ih poslodavac isplaćuje ili daje radniku za obavljeni rad sukladno ugovoru o radu, pravilniku o radu, kolektivnom ugovoru ili posebnom propisu, a ti se primici ne odnose na naknadu za rad u određenom mjesecu, kao što su:
  - dodatna plaća (izvan redovitih mjesečnih plaća)
  - bonus za postignute rezultate
  - ostali slični primici od nesamostalnog rada.

3. OSTALI PRIMICI I PRIMICI OD NESAMOSTALNOG RADA PREMA KOJIMA SE DOPRINOSI UTVRĐUJU NA NAČIN PROPISAN ZA DRUGI DOHODAK

Ostale primitke uz plaću potrebno je razlikovati i od primitaka prema kojima se, sukladno propisima o porezu na dohodak, utvrđuje **dohodak od nesamostalnog rada**, a sukladno propisima o doprinosima obveza doprinosa se utvrđuje na način propisan za **drugi dohodak.**

Prema primicima od kojih se porez na dohodak plaća na način propisan za primitke od nesamostalnog rada, obveza doprinosa će se utvrđivati na način propisan za drugi dohodak, u slučajevima kada se radi o primitku što ga poslodavac isplaćuje ili daje u naravi bivšem radniku ili drugoj osobi umjesto bivšeg radnika, a taj se primitak ne odnosi na naknadu za rad za trajanja radnog odnosa niti je primitak stečen unutar vremena u kojem je postojao radni odnos, kao što su:

- primitak koji se isplaćuje nasljednicima po osnovi rada bivšeg zaposlenika, osim mjesečne plaće bivšeg radnika
- primitak po osnovi povoljnije kamate pri odobravanju kredita bivšem zaposleniku
- prigodne nagrade, naknade i pomoći bivšim radnicima ili izabranim i imenovanim osobama nakon razdoblja obnašanja funkcije iznad neoporezivih iznosa
- naknada plaće što je poslodavac isplaćuje bivšem zaposleniku po osnovi ugovorene zabrane tržišne utakmice, sukladno posebnom propisu te
- ostali slični primici.

Za određivanje radi li se o ostalim primicima, prema kojima će se obveza doprinosa utvrditi na način propisan za osiguranike po osnovi radnog odnosa ili se radi o primicima od nesamostalnog rada prema kojima će se obveza doprinosa utvrditi na način propisan za drugi dohodak **nije mjerodavno vrijeme isplate**, odnosno je li isplata izvršena za vrijeme trajanja radnog odnosa ili nakon prestanka radnog odnosa. Jedini mjerodavan kriterij jest je li **pravo na taj primitak nastalo unutar vremena u kojemu je postojao radni odnos ili ne.**

Tako će se primjerice, prema bonusu za uspješne rezultate rada u određenoj godini, a isplaćenom nakon prestanka radnog odnosa ili otpremnini isplaćenoj povodom prestanka radnog odnosa, obveza doprinosa utvrđivati na način propisan za osiguranike po osnovi radnog odnosa iz razloga što su prava na isplatu tih primitaka stečena za vrijeme trajanja radnog odnosa.

Pravilno razgraničenje ostalih primitaka uz plaću od primitaka prema kojima se obveza doprinosa utvrđuje na način propisan za drugi dohodak naročito je bitno kod primitaka koji se **isplaćuju umirovljenicima** iz razloga što u slučaju kada se ostali primitak isplaćuje umirovljeniku prema tom primitku postoji obveza doprinosa, dok u slučaju kada se umirovljeniku isplaćuje primitak prema kojemu se obveza doprinosa utvrđuje na način propisan za drugi dohodak, takav primitak će biti oslobođen obveze sukladno odredbi članka 209. stavka 1. točke 15. Zakona o doprinosima.

[4] Iznimka od ovog pravila su premije osiguranja što ih poslodavac na teret sredstava, a u korist radnika, plaća za životno osiguranje s obilježjem štednje te za dopunsko i privatno zdravstveno osiguranje, dobrovoljno mirovinsko osiguranje ili za osiguranje imovine radnika iz razloga što su odredbom članka 22. stavka 3. točke 3. Zakona o doprinosima izrijekom navedeni kao ostali primici uz plaću.

Tako će primjerice, u slučaju isplate otpremnine osiguraniku koji je neposredno nakon prestanka radnog odnosa stekao status umirovljenika isplatitelj prema toj otpremnini biti dužan obračunati doprinose za obvezna osiguranja. Ukoliko bi isti poslodavac toj osobi nakon njenog odlaska u mirovinu isplatio oporezivi primitak s osnove pomoći bivšem radniku, takav primitak bi se sukladno odredbi članka 114. stavka 1. točke 3. Zakona o doprinosima smatrao primitkom od kojega se obveza utvrđuje na način propisan za drugi dohodak, te je sukladno odredbi članka 209. stavka 1. točke 15. istog Zakona oslobođen obveze doprinosa.

4. OBVEZE DOPRINOSA PREMA OSTALIM PRIMICIMA UZ PLAĆU

Sukladno odredbama članka 22., 30. i 38. Zakona o doprinosima osnovicom za obračun doprinosa za osiguranike:
- po osnovi radnog odnosa
- po osnovi izabrane ili imenovane osobe
- po osnovi radnog odnosa – izaslani radnik

smatraju se i iznosi ostalih primitaka od nesamostalnog rada, oporezivih porezom na dohodak kao i iznosi ostalih primitaka od nesamostalnog rada koji bi bili oporezivi porezom na dohodak da odredbama međudržavnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja nije drukčije uređeno.

Prema navedenim primicima obračunavaju se sljedeće vrste doprinosa.

Vrsta doprinosa	Stopa
1. Doprinosi iz osnovice	
1.1. Doprinos za mirovinsko osiguranje	20% ili 15%
1.2. Doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (za osiguranika tog osiguranja)	5%
2. Doprinosi na osnovicu	
2.1. Doprinos za zdravstveno osiguranje	15%
2.2. Doprinos za zaštitu zdravlja na radu	0,5%
2.3. Doprinos za zapošljavanje	1,7%

Doprinosi prema ostalim primicima obračunavaju se zajedno s obračunom tih primitaka i dospijevaju na naplatu **istodobno s isplatom ostalih primitaka**. Prema ostalim primicima koji se daju u naravi ili u korištenju nekog prava doprinosi se obračunavaju i dospijevaju na naplatu **do posljednjeg dana u mjesecu** u kojem je izvršeno davanje ili korištenje.

Iznimno, doprinosi obračunani prema ostalim primicima što ih isplaćuje poslodavac s registriranim sjedištem ili mjestom rada u drugoj državi članici Europske unije dospijevaju na naplatu **u roku osam dana** od dana isplate tih primitaka, dok doprinosi obračunani prema ostalim primicima koje taj poslodavac daje u naravi ili u korištenju prava dospijevaju na naplatu u roku osam dana od posljednjeg dana mjeseca u kojemu je izvršeno davanje, odnosno korištenje prava.

Doprinose obračunane iz osnovice poslodavac, odnosno isplatitelj plaće umjesto poslodavca obustavlja od plaće i ostalih primitaka te ih plaća u ime i u korist osiguranika, a doprinose obračunane na osnovicu poslodavac, odnosno isplatitelj plaće umjesto poslodavca plaća u svoje ime, a u korist osiguranika.

O vrsti i iznosu obveze doprinosa, osnovici prema kojoj su doprinosi obračunani, razdoblju na koje se obveza odnosi i o drugim podacima koje utvrdi, obveznik obračunavanja sastavlja obračunsku ispravu za svakoga osiguranika te sastavlja izvješće na Obrascu JOPPD i dostavlja ga Poreznoj upravi.

5. OSOBITOSTI KOD UTVRĐIVANJA OBVEZE DOPRINOSA PREMA OSTALIM PRIMICIMA UZ PLAĆU

5.1. Oslobođenje od obveze doprinosa na osnovicu

Sukladno odredbi članka 20. stavka 2. i 3. Zakona o doprinosima za osiguranika po osnovi radnog odnosa koji se prvi put zapošljava, poslodavac je prema mjesečnoj osnovici – plaći u obvezi obračunati samo doprinose iz osnovice, odnosno doprinos za mirovinsko osiguranje i doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (za osiguranika tog osiguranja) i to prema mjesečnim osnovicama koje se odnose na razdoblje u trajanju do jedne godine, dok je obveze doprinosa na osnovicu u navedenom razdoblju oslobođen.

Osobom koja se prvi put zapošljava u smislu odredbi Zakona o doprinosima smatra se osoba koju poslodavac, po osnovi ugovora o radu, odnosno ugovora o stručnom osposobljavanju za rad prijavljuje na obvezno mirovinsko osiguranje i obvezno zdravstveno osiguranje te do dana početka osiguranja nema evidentiran staž u mirovinskom osiguranju, osim po osnovi roditelja koji obavlja roditeljske dužnosti, niti je staž mirovinskog osiguranja ostvario kod inozemnog nositelja obveznoga mirovinskog osiguranja.

Bitno je istaknuti da se **ovo oslobođenje** od obveze doprinosa na osnovicu **ne odnosi na ostale primitke** koje poslodavac povrh mjesečne plaće isplaćuje osiguraniku po osnovi radnog odnosa. Navedeno znači da će poslodavac koji isplaćuje ostale primitke uz plaću prema tim primicima osim doprinosa za mirovinsko osiguranje i doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje biti dužan obračunati i doprinose na osnovicu, odnosno:
- doprinos za zdravstveno osiguranje
- doprinos za zaštitu zdravlja na radu
- doprinos za zapošljavanje

neovisno o tome što u istom razdoblju nema obvezu obračuna tih doprinosa prema plaći.

Na istovjetan način uređeno je i pitanje oslobođenja od obveze doprinosa na osnovicu što ga poslodavac koji zapošljava nezaposlenu osobu ostvaruje sukladno odredbama Zakona o poticanju zapošljavanja[5] u trajanju od dvije godine. Ovo oslobođenje od obveze doprinosa na osnovicu se, sukladno odredbi članka 3. tog Zakona, odnosi na plaću, a u slučaju isplate ostalih primitaka tim osobama poslodavac je prema ostalim primicima u obvezi osim doprinosa iz osnovice obračunati i doprinose na osnovicu.

5.2. Osnovica za obračun doprinosa kod osiguranika po osnovi radnog odnosa – izaslanih radnika

Za osiguranike po osnovi radnog odnosa – izaslane radnike karakteristično je da im se mjesečna obveza doprinosa ne utvrđuje prema stvarno isplaćenoj plaći već prema izvedenoj osnovici. Tako je za ovu kategoriju osiguranika mjesečna osnovica za obračun doprinosa propisana kao iznos što ga utvrđuje poslodavac polazeći od najviše mjesečne plaće koju bi izaslani radnik ostvario za iste, odnosno za slične poslove u Republici Hrvatskoj prema ugovoru o radu, pravil-

[5] Nar. nov., br. 57/12. i 120/12.

niku o radu, kolektivnom ugovoru ili posebnom propisu, uvećana za 20%, neovisno o tome koliko je iznos stvarne plaće i neovisno o načinu isplate plaće.

Ukoliko poslodavac ovim osiguranicima isplaćuje ostale primitke povrh redovne plaće, ti primici predstavljaju **zasebnu osnovicu za obračun doprinosa** i nisu obuhvaćeni izvedenom osnovicom – plaćom koju bi taj radnik ostvario u Republici Hrvatskoj uvećanom za 20%. Ostali primici koji se isplaćuju povrh redovne plaće se za svrhe obračuna doprinosa **ne uvećavaju za 20%.**

U nastavku se daje primjer utvrđivanja mjesečne osnovice za obračun doprinosa i osnovice prema ostalim primicima za izaslanog radnika

Primjer 3.

Ugovorom o radu uređeno je da radniku za vrijeme izaslanja pripada mjesečna plaća u iznosu od 20.000,00 kn. Osim isplate dijela plaće u novcu ugovoreno je da je poslodavac kroz cijelo vrijeme izaslanja dužan posloprimcu osigurati smještaj, te je poslodavac u tu svrhu unajmio stan koji koristi posloprimac, a cjelokupni trošak najma stana snosi poslodavac. Preračunata (bruto) vrijednost ovog primitka u naravi iznosi 12.000,00 kn. Ovaj primitak u naravi također je dio mjesečne plaće, jer je to obveza poslodavca za svaki mjesec rada. Osim navedenog poslodavac je posloprimcu isplatio i bonus za uspješne rezultate rada u vrijednosti od 7.000,00 kn, te omogućio korištenje usluga wellnesa, a preračunata (bruto) vrijednost te usluge iznosi 5.000,00 kn. Za slične poslove u Republici Hrvatskoj posloprimac bi ostvario plaću od 15.000,00 kn.

	Plaća koju bi radnik ostvario u RH	Mjesečna plaća u novcu	Mjesečna plaća u naravi	Ostali primici u novcu	Ostali primici u naravi
Iznos	15.000,00	20.000,00	12.000,00	7.000,00	5.000,00
Osnovica za obračun doprinosa		18.000,00 (15.000,00 x 20%)		7.000,00	5.000,00
Doprinos za MO I. stup		2.700,00		1.050,00	750,00
Doprinos za MO II. stup		900,00		350,00	250,00
Doprinos za ZO		2.700,00		1.050,00	750,00
Doprinos za ZO – ozljede na radu		90,00		35,00	25,00
Doprinos za zapošljavanje		306,00		119,00	85,00

Kao što je vidljivo iz navedenog primjera, poslodavac je razgraničio primitke koji se smatraju plaćom izaslanog radnika od primitaka koji se smatraju ostalim primicima uz plaću. Prema iznosu primitka u novcu i iznosu primitka u naravi koji sačinjavaju mjesečnu plaću osiguranika nije utvrđena mjesečna osnovica za obračun doprinosa, već je ta osnovica utvrđena na način da je plaća koja bi tom radniku pripadala u Republici Hrvatskoj uvećana za 20%. Iznosi ostalih primitaka što ih je poslodavac povrh redovne mjesečne plaće isplatio i dao u naravi predstavljaju zasebnu osnovicu za obračun doprinosa, te se prema svakom tom primitku obveza doprinosa zasebno i utvrđuje.

5.3. Obveza doprinosa za staž osiguranja s povećanim trajanjem

Za osiguranika obveznoga mirovinskog osiguranja po osnovi radnog odnosa koji je, sukladno propisima o stažu osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem i posebnim propisima, zaposlen na radnome mjestu na kojemu se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem ili koji obavlja poslove zanimanja za koja se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, obveza poslodavca jest obračunati dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje za staž osiguranja s povećanim trajanjem i dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje za staž osiguranja s povećanim trajanjem (za osiguranika toga osiguranja).

Ovi doprinosi se obračunavaju na osnovicu **isključivo prema mjesečnoj osnovici** – plaći iz članka 21. stavka 1. ovoga Zakona (za osiguranika po osnovi radnog odnosa), odnosno prema mjesečnoj osnovici iz članka 37. stavka 1. ovoga Zakona (za osiguranika po osnovi izaslanog radnika).

Ukoliko poslodavac ovim osiguranicima povrh plaće isplaćuje i ostale primitke uz plaću, **prema tim ostalim primicima ne obračunava dodatne doprinose** za staž osiguranja s povećanim trajanjem.

5.4. Obveza posebnog doprinosa za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu

Ukoliko je osiguranik po osnovi radnog odnosa ili po osnovi imenovane ili izabrane osobe izaslan na rad ili službeno boravi ili boravi na službenom putu u državi koja nije država članica Europske unije i s kojom međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju nije uređeno pitanje korištenja zdravstvene zaštite u inozemstvu poslodavac je obvezan obračunati posebni doprinos radi prava na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu.

Osnovica za obračun doprinosa je:

- plaća, odnosno propisana mjesečna osnovica za osobe koje su izaslane na rad u inozemstvo ili službeno borave u inozemstvu,
- umnožak iznosa prosječne plaće i koeficijenta 0,35 za osobe koje borave na službenom putu u inozemstvu

Sukladno navedenom, **ostali primici** što ih poslodavac povrh plaće isplaćuje osobama za vrijeme izaslanja, službenog boravka u inozemstvu i boravka na službenom putu u inozemstvu **ne predstavljaju osnovicu** za obračun posebnog doprinosa radi prava na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu, odnosno prema ostalim primicima ne obračunava se taj doprinos.

5.5. Određivanje razdoblja na koje se odnosi obveza doprinosa prema ostalim primicima i dospijeće obveze doprinosa u slučaju neisplate ostalih primitaka uz plaću

Razdoblje obveze doprinosa jest razdoblje koje osiguranik provede u osiguranju prema bilo kojoj od osnova obveznih osiguranja, a to mogu biti:

- dani (od–do unutar određenog mjeseca) i
- mjeseci (puni) ili
- godina (puna) u osiguranju.

Određivanje razdoblja kojemu se pripisuje pojedina obveza doprinosa je izuzetno bitno iz razloga jer se doprinosi obračunavaju prema propisima važećima za razdoblje osiguranja na koje se obveza odnosi, neovisno o tome kada se ta obveza utvrđuje. Navedeno pravilo se primjenjuje i u slučaju kada se obveza doprinosa utvrđuje prema ostalim primicima.

Što se tiče ostalih primitaka koje poslodavac povrh plaće isplaćuje osiguranicima po osnovi radnog odnosa ili osiguranicima po osnovi imenovane ili izabrane osobe, ti primici se mogu **odnositi na određeni mjesec, godinu ili biti općenito vezani uz radni odnos**.

Tako se primjerice u praksi mogu pojaviti slučajevi kada se određenom zaposleniku povrh redovne mjesečne plaće isplaćuje i "nagrada" za natprosječne rezultate rada u određenom mjesecu ili "trinaesta plaća" za određenu godinu ili mu je isplaćena otpremnina što je pravo općenito vezano uz radni odnos.

Ukoliko ostali primici nisu neposredno vezani uz određeni mjesec ili godinu tada se smatraju osnovicom za godinu u kojoj su doprinosi obračunati prema tim primicima i plaćeni.

Iznimno, osnovica prema kojoj su obračunani doprinosi i koja nije neposredno vezana uz određeni mjesec ili godinu, a utvrđena je prema ostalim primicima osobi kojoj je prije trenutka isplate prestao status u osiguranju temeljem kojega je izvršena isplata, **smatra se osnovicom zadnje godine koju je osiguranik proveo u tom osiguranju**. Primjerice, ukoliko je radni odnos prestao 2014. godine, a otpremnina je isplaćena 2015. godine, s obzirom da otpremnina nije neposredno vezana uz određeni mjesec ili godinu i da je isplaćena nakon prestanka osiguranja, smatra se osnovicom zadnje godine koju je taj osiguranik proveo u osiguranju, odnosno osnovicom za 2014. godinu.

Za razliku od obveza doprinosa prema mjesečnoj plaći koje, u slučaju da plaća nije isplaćena ili nije isplaćena do zadnjeg dana u mjesecu, dospijevaju na naplatu do zadnjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec, obveza doprinosa prema ostalim primicima dospijeva na naplatu isključivo u trenutku isplate tog primitka, odnosno u posebnim slučajevima u roku osam dana od dana isplate, odnosno za ostale primitke uz plaću nije propisano dospijeće doprinosa niti u slučaju kada postoji ugovoreni rok isplate između poslodavca i posloprimca, a isplata nije izvršena u tom roku.

Primjer 4.

Poslodavac i posloprimac su sklopili ugovor o radu prema kojemu je poslodavac dužan do 1. veljače 2014. isplatiti bonus za uspješan rad u 2013. godini. Poslodavac je ovaj bonus isplatio 1. travnja 2014. Bez obzira što je ugovorom bila propisana obveza isplate bonusa do 1. veljače 2014. obveza doprinosa dospijeva u stvarnom trenutku isplate, odnosno 1. travnja 2014.

5.6. Primjena stopa za obračun doprinosa

Kao što je prethodno navedeno doprinosi se obračunavaju prema propisima važećima za razdoblje osiguranja na koje se obveza odnosi. Ovo se odnosi i na primjenu stopa za obračun doprinosa, pri čemu je potrebno imati u vidu da je tijekom 2012. i 2014. došlo do promjene stope za obračun doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje. U nastavku se daje pregled stopa za zdravstveno osiguranje i razdoblja na koje se odnose.

Razdoblje osiguranja na koje se stopa odnosi	Stopa
1. siječnja 2003. – 30. travnja 2012.	15%
1. svibnja 2012. – 31. ožujka 2014.	13%
1. travnja 2014. –	15%

Kod određivanja stope za obračun doprinosa prema ostalim primicima uz plaću, među ostalim je bitna i činjenica je li osnovica koja se utvrđuje prema tim primicima neposredno vezana **uz razdoblje (određenu godinu)** koje je osiguranik proveo u osiguranju ili ne.

Naime, odredbom članka 218.b stavka 2. Pravilnika o doprinosima propisano je da, kada se obveza doprinosa obračunava prema ostalim primicima uz plaću, primjenjuju se stope za obračun doprinosa važeće na dan nastanka obveze doprinosa. Iznimno, kada se obveza doprinosa obračunava u godini koja slijedi nakon godine na koju se ostali primici uz plaću odnose, primjenjuju se stope za obračun doprinosa **važeće na dan 31. prosinca godine na koju se ostali primici uz plaću odnose** (članak 218.b stavak 3.).

U svezi odredbe stavka 3. članka 218.b Pravilnika o doprinosima potrebno je upozoriti na odredbu članka 220. stavka 3. Zakona o doprinosima prema kojoj se, osnovica prema kojoj su obračunani doprinosi i koja nije neposredno vezana uz razdoblje koje je osiguranik proveo u osiguranju sukladno stavku 1. tog članka, a utvrđena je prema ostalim primicima iz članka 22. istog Zakona osobi kojoj je prije trenutka isplate prestao status u osiguranju temeljem kojega je izvršena isplata, smatra osnovicom zadnje godine koju je osiguranik proveo u tom osiguranju.

Primjer 5.

5.1. Poslodavac je dana 15. studenoga 2014. posloprimcu isplatio "jednokratnu pomoć zbog selidbe". Obveza doprinosa dospijeva istodobno s isplatom, nije neposredno vezana uz određeno razdoblje osiguranja, te se pripisuje godini u kojoj su doprinosi obračunani i plaćeni.

U navedenom slučaju za obračun doprinosa za zdravstveno osiguranje primjenjuje se stopa od 15%, sukladno članku 218.b stavak 2. Pravilnika.

5.2. Poslodavac je dana 15. svibnja 2014. posloprimcu isplatio nagradu za postignute natprosječne rezultate rada u mjesecima veljači i ožujku 2014. S obzirom da se ne radi o ugovorenoj mjesečnoj plaći, već ostalim primicima uz plaću primjenjuje se stopa važeća na dan isplate, a to je 15%.

5.3. Poslodavac je, sukladno ugovoru o radu, dana 10. srpnja 2014. isplatio bonuse za postignute rezultate u 2011., 2012., i 2013. godini. S obzirom da se isplaćeni bonusi mogu pripisati točno određenim godinama i da se smatraju osnovicama za te godine, obveza doprinosa za zdravstveno osiguranje se obračunava primjenom sljedećih stopa:

- *a. za bonus za 2011. godinu primjenom stope od 15% iz razloga što je to bila važeća stopa na dan 31. prosinca 2011.*
- *b. za bonus za 2012. godinu primjenom stope od 13% iz razloga što je to bila važeća stopa na dan 31. prosinca 2012., bez obzira što je unutar te godine došlo do promjene stope za zdravstveno osiguranje*
- *c. za bonus za 2013. godinu primjenom stope od 13% iz razloga što je to bila važeća stopa na dan 31. prosinca 2013.*

5.4. Ugovor o radu raskinut je dana 31. prosinca 2013. Poslodavac je otpremninu isplatio 1. svibnja 2014. S obzirom da je otpremnina isplaćena nakon prestanka osiguranja, sukladno odredbi članka 220. stavka 3. Zakona o doprinosima smatra se osnovicom zadnje godine koju je osiguranik proveo u osiguranju, odnosno osnovicom 2013. godine. Kako je isplata bila u 2014. godini, primjenjuje se odredba članka 218.b stavka 3. Pravilnika o doprinosima, te se obveza doprinosa za zdravstveno osiguranje obračunava po stopi važećoj na dan 31. prosinca 2013., odnosno po stopi od 13%.

5.5. Ugovor o radu raskinut je dana 5. siječnja 2014. Poslodavac je otpremninu isplatio 23. ožujka 2014. S obzirom da je otpremnina isplaćena nakon prestanka osiguranja, sukladno odredbi članka 220. stavka 3. Zakona o doprinosima, smatra se osnovicom zadnje godine koju je osiguranik proveo u osiguranju, odnosno u ovom slučaju osnovicom 2014. godine. Kako je isplata izvršena u istoj godini u kojoj se osnovica pripisuje, primjenjuje se odredba članka 218.b stavka 2. Pravilnika o doprinosima, te je obveza doprinosa za zdravstveno

osiguranje obračunata po stopi važećoj na dan isplate, odnosno po stopi od 13%.

5.6. Ugovor o radu raskinut je dana 2. siječnja 2014. Poslodavac je otpremninu isplatio 13. svibnja 2014. S obzirom da je otpremnina isplaćena nakon prestanka osiguranja, sukladno odredbi članka 220. stavka 3. Zakona o doprinosima, smatra se osnovicom zadnje godine koju je osiguranik proveo u osiguranju, odnosno u ovom slučaju osnovicom 2014. godine. Kako je isplata izvršena u istoj godini u kojoj se osnovica pripisuje, primjenjuje se odredba članka 218.b stavka 2. Pravilnika o doprinosima, te se obveza doprinosa za zdravstveno osiguranje obračunava po stopi važećoj na dan isplate, odnosno po stopi od 15%.

5.7. Primjena najviše mjesečne, najviše godišnje osnovice i godišnji obračun doprinosa

Za razliku od mjesečne osnovice – plaće, prilikom obračuna doprinosa prema ostalim primicima uz plaću ne primjenjuju se instituti najniže mjesečne i najviše mjesečne osnovice. Navedeno znači da je obveza isplatitelja poslodavca obračunati i uplatiti doprinose za obvezna osiguranja prema stvarno isplaćenom iznosu ostalih primitaka.

Iznimno, prema ostalim primicima uz plaću, može se primijeniti institut najviše godišnje osnovice.

Odredbom članka 206. stavka 1. Zakona o doprinosima propisano je da je za osiguranika pojedinca i za određenu godinu u mirovinskom osiguranju obveza obračunavanja i plaćanja doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti do iznosa najviše godišnje osnovice propisane za istu godinu, bez obzira na broj dana provedenih u osiguranju te godine. Sukladno odredbi stavka 3. istog članka najvišu godišnju osnovicu mogu utvrditi i primijeniti je za obračun doprinosa i:

- poslodavci pri obračunu doprinosa prema plaći iz članka 21. stavka 1. Zakona o doprinosima i prema ostalim primicima iz članka 22. stavka 1. istog Zakona što ih isplaćuju osiguranicima po osnovi radnog odnosa
- predstavnička tijela ili izvršna tijela državne vlasti, jedinice područne (regionalne) samouprave ili jedinice lokalne samouprave pri obračunu doprinosa prema plaći iz članka 29. stavka 1. Zakona o doprinosima i ostalim primicima iz članka 30. istog Zakona što ih isplaćuju osiguranicima po osnovi imenovanih ili izabranih osoba
- poslodavci izaslanih radnika pri obračunu doprinosa prema izvedenoj mjesečnoj osnovici iz članka 37. stavka 1. Zakona o doprinosima i ostalim primicima iz članka 38. istog Zakona što ih isplaćuju osiguranicima po osnovi izaslanog radnika,

pod uvjetom da se plaća odnosno mjesečna osnovica i ostali primici odnose na isto obračunsko razdoblje (godinu).

Navedeno znači da ukoliko je za određenog osiguranika i od istog obveznika utvrđivanja osnovice i obračunavanja doprinosa ispunjen uvjet te je doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti za određenu godinu obračunan i plaćen do iznosa najviše godišnje osnovice, tada prema primicima koji se odnose na istu godinu i isplaćuju se nakon što je taj doprinos obračunan i plaćen do iznosa najviše godišnje osnovice, nema obveze doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti.

6. PRIMJERI POPUNJAVANJA OBRASCA JOPPD

Primjer 6.

Poslodavac AAAA (OIB: 11111111111), pravna osoba je dana 10. srpnja 2014. isplatio primitke sljedećim osobama:

- *Ivo Ivić (OIB: 22222222222, s prebivalištem u Zagrebu i bez uzdržavanih članova), zaposlenik s kojim poslodavac ima ugovor o radu sklopljen na neodređeno vrijeme. Isplaćena mu je redovna plaća za mjesec lipanj u iznosu od 10.000,00 kuna i nagrada za uspješne rezultate rada 2013. u iznosu od 5.000,00 kuna, koja mu pripada sukladno ugovoru o radu. Osnovica za obračun doprinosa po osnovi nagrade za uspješne rezultate rada u 2013. godini pripisuje se 2013. godini i kao takva se iskazuje u Obrascu JOPPD. Što se tiče stope za obračun doprinosa za zdravstveno osiguranje, sukladno odredbi članka 218.b stavka 2. Pravilnika primjenjuju se stope za obračun doprinosa važeće na dan nastanka obveze doprinosa, odnosno stopa od 15%, bez obzira što se osnovica pripisuje 2013. godini.*
- *Marko Markić (OIB: 33333333333, s prebivalištem u Zagrebu) zaposlenik s kojim je poslodavac imao ugovor o radu sklopljen do 31. prosinca 2013. Isplaćena mu je nagrada za uspješne rezultate rada u 2013. godini u iznosu od 6.000,00 kuna, koja mu pripada sukladno ugovoru o radu sklopljenom s ovim poslodavcem. S obzirom da se obveza doprinosa obračunava u 2014. godini, odnosno u godini koja slijedi nakon godine na koju se ostali primici uz plaću odnose (2013. godina), primjenjuju se stope za obračun doprinosa važeće na dan 31. prosinca godine na koju se ostali primici uz plaću odnose, pa se obveza doprinosa za zdravstveno osiguranje obračunava po stopi važećoj na dan 31. prosinca 2013. godine odnosno po stopi od 13%.*

U nastavku se daje obračun primitka, doprinosa i poreza.

Red. br.	Opis	Ivo Ivić		Marko Markić
		Plaća	Nagrada	Nagrada
1.	Primitak od nesamostalnog rada	10.000,00	5.000,00	6.000,00
2.	Doprinos za mirovinsko osiguranje I. stup	1.500,00	750,00	900,00
3.	Doprinos za mirovinsko osiguranje II. stup	500,00	250,00	300,00
4.	Dohodak	8.000,00	4.000,00	4.800,00
5.	Osobni odbitak	2.200,00		
6.	Porezna osnovica	5.800,00	4.000,00	4.800,00
7.	Porez	1.164,00	1.150,00	914,00
8.	Prirez	209,52	207,00	164,52
9.	Ukupno porez i prirez	1.373,52	1.357,00	1.078,52
10.	Za isplatu	6.626,48	2.643,00	3.721,48
11.	Doprinosi na osnovicu			
	Doprinos ZO	1.500,00	750,00 (15%)	780,00 (13%)
	Doprinos ZO - zaštita zdrav.	50,00	25,00	30,00
	Doprinos zapošljavanje	170,00	85,00	102,00

MINISTARSTVO FINANCIJA, POREZNA UPRAVA
SREDIŠNJI REGISTAR OSIGURANIKA

OBRAZAC JOPPD
- stranica A -

I Z V J E Š Ć E
o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja na dan 10. srpnja 2014.

I.	OZNAKA IZVJEŠĆA	14191	II.	VRSTA IZVJEŠĆA	1
III.	PODACI O:		III.1. PODNOSITELJU IZVJEŠĆA	III.2. OBVEZNIKU PLAĆANJA	
1.	Naziv/ime i prezime		"AAAA"		
2.	Adresa		Zagreb, Viška 1		
3.	Adresa elektroničke pošte		aaaa@aaaa.com		
4.	OIB		11111111111		
5.	Oznaka podnositelja		1		
IV.1.	BROJ OSOBA ZA KOJE SE PODNOSI IZVJEŠĆE	2	IV.2.	BROJ REDAKA NA POPISU POJEDINAČNIH OBRAČUNA SA STRANICE B	3

I. OIB podnositelja izvješća 11111111111	II. Oznaka izvješća ___14191____	III. Vrsta izvješća ___1____		IV. Redni broj stranice __1 /_1___

1. Redni broj	2. Šifra općine/ grada prebivališta /boravišta	4. OIB stjecatelja/ osiguranika	6.1. Oznaka stjecatelja/ osiguranika	7.1. Obveza dodatnog doprinosa za MO za staž s povećanim trajanjem	8. Oznaka prvog/ zadnjeg mjeseca u osiguranju po istoj osnovi	10. Sati rada		11. I znos primitka (oporezivi)	12.1. Doprinos za mirovinsko osiguranje	12.3. Doprinos za zdravstveno osiguranje	12.5. Doprinos za zapošlja-vanje	12.7. Dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem - II STUP	12.9. Poseban doprinos za zapošljavanje osoba s invaliditetom	13.2. Izdatak - uplaćeni doprinos za mirovinsko osiguranje	13.4. Osobni odbitak	14.1. Iznos obračunanog poreza na dohodak	15.1. Oznaka neoporezivog primitka	16.1. Oznaka načina isplate	17. Obračunani primitak od nesam. rada (plaća)
	3. Šifra općine/ grada rada	5. Ime i prezime stjecatelja/ osiguranika	6.2. Oznaka primitka/ obveze doprinosa	7.2. Obveza posebnog doprinosa za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom	9. Oznaka punog/ nepunog radnog vremena ili rada s polovicom radnog vremena	10.1. Razdoblje obračuna od	10.2. Razdoblje obračuna do	12. Osnovica za obračun doprinosa	12.2. Doprinos za mirovinsko osiguranje - II STUP	12.4. Doprinos za zaštitu zdravlja na radu	12.6. Dodatni doprinos za mirovinsko osig. za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem	12.8. Poseban doprinos za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu	13.1. Izdatak	13.3. Dohodak	13.5. Porezna osnovica	14.2. Iznos obračunanog prireza porezu na dohodak	15.2. Iznos neoporezivog primitka	16.2. Iznos za isplatu	
1.	01333	22222222222	0001	0	3	176		10.000,00	1.500,00	1.500,00	170,00	0,00	0,00	2.000,00	2.200,00	1.164,00	0	1	10.000,00
	01333	**Ivo Ivić**	0001	0	1	01.06..2014.	01.06.2014.	10.000,00	500,00	50,00	0,00	0,00	0,00	8.000,00	5.800,00	209,52	0,00	6.626,48	
2.	01333	22222222222	0001	0	3	0		5.000,00	750,00	750,00	85,00	0,00	0,00	1.000,00	0,00	1.150,00	0	1	0,00
	01333	**Ivo Ivić**	0021	0	1	01.01.2013.	31.12.2013.	5.000,00	250,00	25,00	0,00	0,00	0,00	4.000,00	4.000,00	207,00	0,00	2.643,00	
3.	01333	33333333333	0001	0	5	0		6.000,00	900,00	780,00	102,00	0,00	0,00	1.200,00	0,00	914,00	0	1	0,00
	01333	**Marko Markić**	0021	0	1	01.01.2013.	31.12.2013.	6.000,00	300,00	30,00	0,00	0,00	0,00	4.800,00	4.800,00	164,52	0,00	3.721,48	

Primjer 7.

Poslodavac BBBB (OIB: 44444444444), pravna osoba – dioničko društvo sa sjedištem u Zagrebu zapošljava zaposlenika Peru Perića (OIB: 12121212121, s prebivalištem u Zagrebu, koji uzdržava dvoje djece), člana uprave koji s ovim trgovačkim društvom ima sklopljen ugovor o radu. Poslodavac mu je temeljem tog ugovora dužan isplaćivati mjesečnu plaću u iznosu od 45.000,00 kuna. Povrh mjesečne plaće, poslodavac je zaposleniku isplatio bonus za naročito uspješne rezultate rada u prvom polugodištu 2014. godine u iznosu od 90.000,00 kuna pa je tijekom 2014. godine poslodavac ovom članu uprave izvršio sljedeće isplate:

Datum	Opis	Iznos	Osnovica za obračun doprinosa – I. stup	Iskorišteni iznos do najviše godišnje osnovice
10. siječnja 2014.	Plaća za prosinac 2013.	45.000,00	45.000,00	
10. veljače 2014.	Plaća za siječanj 2014.	45.000,00	45.000,00	45.000,00
10. ožujka 2014.	Plaća za veljaču 2014.	45.000,00	45.000,00	90.000,00
10. travnja 2014.	Plaća za ožujak 2014.	45.000,00	45.000,00	135.000,00
10. svibnja 2014.	Plaća za travanj 2014.	45.000,00	45.000,00	180.000,00
10. lipnja 2014.	Plaća za svibanj 2014.	45.000,00	45.000,00	225.000,00
10. srpnja 2014.	Plaća za lipanj 2014.	45.000,00	45.000,00	270.000,00
10. kolovoza 2014.	Plaća za srpanj 2014.	45.000,00	45.000,00	315.000,00
10. rujna 2014.	Plaća za kolovoz 2014.	45.000,00	45.000,00	360.000,00
10. listopada 2014.	Plaća za rujan 2014.	45.000,00	45.000,00	405.000,00
10. studenoga 2014.	Plaća za listopad 2014.	45.000,00	45.000,00	450.000,00
10. prosinca 2014	Plaća za studeni 2014.	45.000,00	45.000,00	495.000,00
10. prosinca 2014.	Bonus za ½ 2013. godine	90.000,00	76.752,00	571.752,00

Poslodavac je prilikom utvrđivanja osnovice za obračun doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti primijenio institut najviše godišnje osnovice koja za 2014. godinu iznosi 571.752,00 kuna te je doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti obračunao samo prema osnovici do iznosa najviše godišnje osnovice. Bitno je istaknuti da se prilikom primjene instituta najviše godišnje osnovice za 2014. godinu u obzir ne uzima plaća za prosinac 2013. godine, isplaćena u siječnju iz razloga što se ista pripisuje osnovici za 2013. godinu. Bonus što ga je poslodavac isplatio zaposleniku smatra se ostalim primicima uz plaću i osnovicom godine u kojoj je isplaćen, odnosno osnovicom 2014. godine.

U nastavku se daje pregled obračuna primitaka i sadržaj stranice B obrasca JOOPD.

Red. br.	Opis	Plaća za studeni 2014.	Bonus za ½ 2013. godine
1.	Primitak od nesamostalnog rada	45.000,00	90.000,00
2.	Osnovica za obračun doprinosa za mirovinsko osiguranje – I. stup	45.000,00	76.752,00
3.	Osnovica za obračun preostalih doprinosa	45.000,00	90.000,00
4.	Doprinos za mirovinsko osiguranje I. stup	6.750,00	11.512,80
5.	Doprinos za mirovinsko osiguranje II. stup	2.250,00	4.500,00
6.	Dohodak	36.000,00	73.987,20
7.	Osobni odbitak	4.840,00	0,00
8.	Porezna osnovica	31.160,00	73.987,00
9.	Porez	10.858,00	29.594,88
10.	Prirez	1.954,44	5.327,08
11.	Ukupno porez i prirez	12.812,44	34.921,96
12.	Za isplatu	23.187,56	39.065,24
13.	Doprinosi na osnovicu		
	Doprinos ZO	6.750,00	13.500,00
	Doprinos ZO - zaštita zdrav.	225,00	450,00
	Doprinos zapošljavanje	765,00	1.530,00

I. OIB podnositelja izvješća 44444444444 | II. Oznaka izvješća __14344____ | III. Vrsta izvješća __1____ | IV. Redni broj stranice __1 /_1___

1. Redni broj	2. Šifra općine/ grada prebivališta /boravišta	4. OIB stjecatelja/ osiguranika	6.1. Oznaka stjecatelja/ osiguranika	7.1. Obveza dodatnog doprinosa za MO za staž s povećanim trajanjem	8. Oznaka prvog/zadnjeg mjeseca u osiguranju po istoj osnovi	10. Sati rada		11. Iznos primitka (oporezivi)	12.1. Doprinos za mirovinsko osiguranje	12.3. Doprinos za zdravstveno osiguranje	12.5. Doprinos za zapošljavanje	12.7. Dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem - II STUP	12.9. Poseban doprinos za zapošljavanje osoba s invaliditetom	13.2. Izdatak - uplaćeni doprinos za mirovinsko osiguranje	13.4. Osobni odbitak	14.1. Iznos obračunanog poreza na dohodak	15.1. Oznaka neoporezivog primitka	16.1. Oznaka načina isplate	17. Obračunani primitak od nesam. rada (plaća)
	3. Šifra općine/ grada rada	5. Ime i prezime stjecatelja/ osiguranika	6.2. Oznaka primitka/ obveze doprinosa	7.2. Obveza posebnog doprinosa za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom	9. Oznaka punog/ nepunog radnog vremena ili rada s polovicom radnog vremena	10.1. Razdoblje obračuna od	10.2. Razdoblje obračuna do	12. Osnovica za obračun doprinosa	12.2. Doprinos za mirovinsko osiguranje - II STUP	12.4. Doprinos za zaštitu zdravlja na radu	12.6. Dodatni doprinos za mirovinsko osig. za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem	12.8. Poseban doprinos za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu	13.1. Izdatak	13.3. Dohodak	13.5. Porezna osnovica	14.2. Iznos obračunanog prireza porezu na dohodak	15.2. Iznos neoporezivog primitka	16.2. Iznos za isplatu	
1.	01333	12121212121	0001	0	3	168		45.000,00	6.750,00	6.750,00	765,00	0,00	0,00	9.000,00	4.840,00	10.858,00	0	1	45.000,00
	01333	**Pero Perić**	0001	0	1	01.11.2014.	30.11.2014.	45.000,00	2.250,00	225,00	0,00	0,00	0,00	36.000,00	31.160,00	1.954,44	0,00	23.187,56	
2.	01333	12121212121	0001	0	3	0		90.000,00	11.512,80	13.500,00	1.530,00	0,00	0,00	16.012,80	0,00	29.594,88	0	1	0,00
	01333	**Pero Perić**	0028	0	1	01.01.2014	31.12.2014.	90.000,00	4.500,00	450,00	0,00	0,00	0,00	73.987,20	73.987,20	5.327,08	0,00	39.065,24	

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)
➤ telefonom:
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati
➤ osobno:
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati
e-mail: rif@rif.hr

LJILJANA MARUŠIĆ
Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Zagreb

Stručni članak UDK 658.6

Kada je povoljnije ostvariti pravo na mirovinu – krajem tekuće ili početkom sljedeće godine?

Zbog primjene prijelaznog razdoblja kojim se u razdoblju do 2030. godine postupno izjednačavaju uvjeti ostvarivanja prava na mirovinu za žene i za muškarce, a do 2038. godine postupno povećava starosna dob za ostvarivanje prava na mirovinu, datum stjecanja prava ponekad može trajno povoljno ili trajno nepovoljno utjecati na visinu mirovine. Isto važi i za osiguranike koji su se u dobi od 40 do 50 godina opredijelili za osiguranje i u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju individualne kapitalizirane štednje koji u postupku stjecanja prava na mirovinu mogu odlučiti hoće li prijevremenu starosnu, odnosno starosnu mirovinu ostvariti samo iz mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti ili iz oba stupa.

1. UVOD

U mirovinskom osiguranju na temelju generacijske solidarnosti osiguranicima se na načelima uzajamnosti i solidarnosti obvezno osiguravaju prava za slučaj starosti i smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti, a članovima njihovih obitelji prava za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika mirovine i to pravo na starosnu, prijevremenu starosnu, invalidsku, obiteljsku, najnižu i osnovnu mirovinu, pravo na profesionalnu rehabilitaciju, naknadu zbog tjelesnog oštećenja i naknadu putnih troškova u vezi s ostvarivanjem osiguranih prava. Prava iz mirovinskog osiguranja neotuđiva su osobna materijalna prava, ne mogu se prenijeti na drugoga niti se mogu naslijediti. Prava iz mirovinskog osiguranja ne mogu zastarjeti, osim dospjelih a neisplaćenih mirovina i drugih novčanih davanja u slučajevima određenim zakonom, a primanja na osnovi mirovinskog osiguranja mogu biti predmet ovrhe i osiguranja u skladu sa zakonom.

Novi Zakon o mirovinskom osiguranju[1] koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014., uređuje uvjete za stjecanje prava, postupak i način određivanja i isplate mirovina i drugih prava iz mirovinskog osiguranja. U razdoblju **do 2030. godine** postupno se izjednačavaju uvjeti za mirovinu za muškarce i žene. U razdoblju **od 2031. do 2038.** postupno se povećavaju uvjeti starosti za muškarce i žene za starosnu mirovinu sa 65 na 67 godina i za prijevremenu starosnu mirovinu sa 60 na 62 godine.

Novi Zakon donio je i druge novine - omogućuje se primanje cijele starosne mirovine uz rad do polovice punog radnog vremena, a uvedena su i nova prava: prijevremena starosna mirovina zbog dugogodišnjeg osiguranja i prijevremena starosna mirovina zbog nezaposlenosti nakon stečaja, koje se određuju bez umanjenja, te privremena invalidska mirovina. Uveden je i povoljniji način usklađivanja mirovina[2], te poseban režim usklađivanja mirovina ostvarenih prema posebnim propisima pod povoljnijim uvjetima[3]. Također su uvedene promjene u području ostvarivanja i kontrole invalidske mirovine, kao i unapređenje profesionalne rehabilitacije invalida rada.

2. MIROVINSKI STAŽ

Mirovinski staž je skupni naziv za razdoblja provedena u obveznom mirovinskom osiguranju i produženom osiguranju (staž osiguranja) i za razdoblja izvan osiguranja koja se pod određenim uvjetima priznaju u mirovinski staž (poseban staž, primjerice po osnovi sudjelovanja u Domovinskom ratu, staž koji se priznaje bivšim političkim zatvorenicima i dr.).

Staž osiguranja je razdoblje koje je osiguranik proveo nakon navršene 15. godine života u obveznom mirovinskom osiguranju i produženom osiguranju. U staž osiguranja računa se razdoblje zaposlenja s punim radnim vremenom prema propisima o radu, odnosno posebnim propisima, te staž osiguranja s povećanim trajanjem. Kao puno radno vrijeme računa se i rad zaposlenog roditelja koji radi s polovicom punoga radnog vremena nakon proteka obveznoga rodiljnog dopusta zbog pojačane brige i njege djeteta, roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju te radnika koji rade sa skraćenim radnim vremenom prema posebnim propisima.

Zaposlenom korisniku invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti, razdoblje zaposlenja s nepunim radnim vremenom računa se u staž osiguranja u trajanju koje odgovara dvostrukom radnom vremenu, a najduže do punog radnog vremena, a doprinose za staž veći od stvarnog radnog vremena plaća državni proračun.

[1] Zakon o mirovinskom osiguranju, Nar. nov., br. 157/13.

[2] Od 1. siječnja svake godine stopa usklađivanja mirovina računa se tako da se stope promjene plaća ili potrošačkih cijena uzimaju u omjeru 70 : 30, 50 : 50, 30 : 70, ovisno što je povoljnije. Za usklađivanje koje se obavlja od 1. srpnja uzimaju se stope rasta plaća i potrošačkih cijena u omjeru 50 : 50. Mirovine se ne usklađuju ako je stopa usklađivanja negativna.

[3] Mirovine odnosno dio mirovine ostvarene prema posebnim propisima usklađuju se ako rast BDP-a u svakom od tri prethodna uzastopna tromjesečja iznosi najmanje 2% i ako je deficit državnog proračuna u istom razdoblju manji od 3%.

Osobama koje ostvaruju tzv. drugi dohodak, staž osiguranja računa se za svaku godinu na osnovi primitaka iz te godine. Za osnovicu u visini prosječne mjesečne bruto plaće prema kojoj su plaćeni doprinosi za mirovinsko osiguranje, računa se mjesec dana staža osiguranja, odnosno ovisno o visini osnovice, razmjerno manje ili više staža.

Staž osiguranja prema svim osnovama može iznositi **najviše 12 mjeseci u jednoj kalendarskoj godini.** Iznimka je staž osiguranja s povećanim trajanjem za koji se 12 mjeseci računa kao 14, 15, 16 ili 18 mjeseci staža osiguranja, a ostvaruje se po osnovi rada na osobito teškim i za zdravlje štetnim radnim mjestima ili zanimanjima.

Staž osiguranja s povećanim trajanjem (12/15) računa se i osiguranicima invalidnim osobama: slijepim osobama, osobama oboljelim od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, oboljelima od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multipleks skleroze, reumatoidnog artritisa, gluhim osobama i osobama kod kojih postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne mogu samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica. Svojstvo osiguranika - invalidne osobe, utvrđuje se na njihov zahtjev posebnim rješenjem Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

Zavod osiguraniku na zahtjev izdaje potvrdu o razdobljima osiguranja, a elektronički zapis o razdobljima osiguranja osiguranik može sam dobiti na internetskim stranicama Zavoda www.mirovinsko.hr uz odgovarajuće korisničko ime i lozinku koje može dobiti u Fini.

3. UVJETI ZA OSTVARIVANJE MIROVINE

Osiguranik može ostvariti starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu nakon što ispuni uvjete starosti i mirovinskog staža, nakon prestanka zaposlenja, odnosno obavljanja djelatnosti temeljem koje je obvezno osiguran.

Iznimno, osiguranik koji je nakon ispunjenja uvjeta za starosnu mirovinu nastavio raditi, ali ne više s punim radnim vremenom, nego do polovice punog radnog vremena, može i bez prestanka radnog odnosa steći pravo na starosnu mirovinu od dana s kojim je nakon ispunjenja uvjeta nastavio raditi do polovice punog radnog vremena.

Za samostalne obveznike doprinosa dodatni uvjet je da mogu ostvariti mirovinu na temelju staža za koji je plaćen doprinos ako s tim stažem ispunjavaju uvjete za mirovinu, međutim obveza plaćanja dospjelih, a neuplaćenih doprinosa ne prestaje. Nakon što plate doprinos s kamatama i za taj staž, mirovina se određuje prema ukupnom mirovinskom stažu, a pripada od prvog dana nakon mjeseca u kojem su plaćeni dužni doprinosi i kamate.

Starosna mirovina može se ostvariti sa 65 godina života, odnosno sa 61 g. života (uvjet za žene u 2014. g.) i 15 g. mirovinskog staža. Za žene se do 2030. postupno, za 3 mjeseca godišnje, povećava uvjet dobi za starosnu mirovinu, a u 2030. će se izjednačiti uvjeti za muškarce i žene. Od 1. siječnja 2031. postupno se povećava dobna granica za starosnu mirovinu za muškarce i žene, na 67 godina od 1. siječnja 2038.

Za sve vrste mirovina važi da se, za stjecanje prava, **razdoblje zaposlenja s nepunim radnim vremenom smatra razdobljem zaposlenja s punim radnim vremenom**. Primjerice, osiguranik koji je 15 godina bio zaposlen s nepunim radnim vremenom, ispunjava uvjet staža za starosnu mirovinu, dok se za određivanje mirovine uzima navršeni mirovinski staž, koji u slučaju rada s pola radnog vremena iznosi 7,5 godina.

Dobna granica za starosnu mirovinu snižava se na temelju staža osiguranja s povećanim trajanjem, i to *za jednu godinu* za svakih: 6 godina staža osiguranja za kojeg se 12 mjeseci računa kao 14 mjeseci, 5 g. staža osiguranja za kojeg se 12 mj. računa kao 15 mj., 4 g. staža za kojeg se 12 mj. računa kao 16 mj., te 3 g. staža osiguranja za kojeg se 12 mj. računa kao 18 mjeseci.

U tablici 1 su pokazani uvjeti za starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu za žene do 2030. godine.

Povećanje starosne mirovine za starije osiguranike. Radi poticanja dužeg rada i kasnijeg odlaska u mirovinu, povećava se starosna mirovina za starije osiguranike koji prvi puta ostvare mirovinu, a navršili su 35 godina mirovinskog staža. Za svaki mjesec odlaska u mirovinu nakon dobi za starosnu mirovinu, mirovina se povećava za 0,15%, a najviše za 9% ako osiguranik ostvari mirovinu 5 godina stariji od dobi za starosnu mirovinu. Povećanje starosne mirovine po osnovi kasnijeg odlaska u mirovinu važi za muškarce starije od 65 godina, odnosno za žene starije od 61 g. u 2014., starije od 61 g. i 3 mj. u 2015. itd.

Tablica 1:

Uvjeti za mirovinu - žene

Godina	Starosna mirovina		Prijevremena starosna	
	starosna dob	mirovinski staž	starosna dob	mirovinski staž
2014.	61 g.	15 g.	56 g.	31 g.
2015.	61 g. i 3 mj.	15 g.	56 g. i 3 mj.	31 g. i 3 mj.
2016.	61 g. i 6 mj.	15 g.	56 g. i 6 mj.	31 g. i 6 mj.
2017.	61 g. i 9 mj.	15 g.	56 g. i 9 mj.	31 g. i 9 mj.
2018.	62 g.	15 g.	57 g.	32 g.
2019.	62 g. i 3 mj.	15 g.	57 g. i 3 mj.	32 g. i 3 mj.
2020.	62 g. i 6 mj.	15 g.	57 g. i 6 mj.	32 g. i 6 mj.
2021.	62 g. i 9 mj.	15 g.	57 g. i 9 mj.	32 g. i 9 mj.
2022.	63 g.	15 g.	58 g.	33 g.
2023.	63 g. i 3 mj.	15 g.	58 g. i 3 mj.	33 g. i 3 mj.
2024.	63 g. i 6 mj.	15 g.	58 g. i 6 mj.	33 g. i 6 mj.
2025.	63 g. i 9 mj.	15 g.	58 g. i 9 mj.	33 g. i 9 mj.
2026.	64 g.	15 g.	59 g.	34 g.
2027.	64 g. i 3 mj.	15 g.	59 g. i 3 mj.	34 g. i 3 mj.
2028.	64 g. i 6 mj.	15 g.	59 g. i 6 mj.	34 g. i 6 mj.
2029.	64 g. i 9 mj.	15 g.	59 g. i 9 mj.	34 g. i 9 mj.
2030.	65 g.	15 g.	60 g.	35 g.

Prijevremena starosna mirovina može se ostvariti sa 60 g. života i 35 g. mirovinskog staža (muškarci), odnosno s 56 g. života i 31 g. mirovinskog staža (uvjeti za žene u 2014.). Za žene se do 2030. godine povećava dobna granica i mirovinski staž za stjecanje prava na prijevremenu starosnu mirovinu po 3 mjeseca godišnje (tablica 1). Nakon 2030. godine postupno se povećava uvjet starosti za prijevremenu starosnu mirovinu za oba spola, na 62 godine od 1. siječnja 2038.

Prijevremena starosna mirovina trajno se umanjuje od **0,10%** do **0,34%** za svaki mjesec odlaska u mirovinu prije dobi propisane za starosnu mirovinu (65 godina, odnosno za žene 61 godina u 2014., 61 g. i 3 mj. u 2015. itd.). Postotak umanjenja ovisi o mirovinskom stažu – umanjenje je najveće za staž do 35 godina (0,34% po mjesecu ranijeg odlaska u mirovinu), a najmanje za staž od 40 i više godina (0,10% po mjesecu ranijeg odlaska u mirovinu). U slučaju 5 godina ranijeg odlaska u mirovinu umanjenje iznosi od 6% do 20,4% (tablica 2).

Tablica 2:

Umanjenje prijevremene starosne mirovine - muškarci

Broj mjeseci ranijeg odlaska u mirovinu	35 g. staža Umanjenje %	36 g. staža Umanjenje %	37 g. staža Umanjenje %	38 g. staža Umanjenje %	39 g. staža Umanjenje %	40 g. staža Umanjenje %
1	**0.34**	**0.32**	**0.30**	**0.25**	**0.15**	**0.10**
12	4.08	3.84	3.60	3.00	1.80	1.20
24	8.16	7.68	7.20	6.00	3.60	2.40
36	12.24	11.52	10.80	9.00	5.40	3.60
48	16.32	15.36	14.40	12.00	7.20	4.80
60	**20.40**	**19.20**	**18.00**	**15.00**	**9.00**	**6.00**

Umanjenje prijevremene starosne mirovine za **žene** u 2014. i sljedećih nekoliko godina pokazano je u tablici 3. Ženama se uvjet mirovinskog staža prema kojem se određuje polazni faktor svake godine povećava za 3 mjeseca, a od 2030. umanjenje će im se određivati jednako kao i muškarcima, što je pokazano u tablici 2.

Tablica 3:

Umanjenje prijevremene starosne mirovine - žene

Navršeni mirovinski staž					Umanjenje mirovine %		
2014.	**2015.**	**2016.**	**2017.**	**2018.**	Po **mj.** ranijeg umirovljenja	Po **god.** ranijeg umirovljenja	Za **5 god.** ranijeg umirovljenja
32 g.	32 g. i 3 mj.	32 g. i 6 mj.	32 g. i 9 mj.	33 g.	**0.34**	**4.08**	**20.4**
33 g.	33 g. i 3 mj.	33 g. i 6 mj.	33 g. i 9 mj.	34 g.	**0.32**	**3.84**	**19.2**
34 g.	34 g. i 3 mj.	34 g. i 6 mj.	34 g. i 9 mj.	35 g.	**0.30**	**3.60**	**18.0**
36 g.	36 g.i 3 mj.	36 g. i 6 mj.	36 g. i 9 mj.	37 g.	**0.25**	**3.00**	**15.0**
37 g.	37 g.i 3 mj.	37 g. i 6 mj.	37 g. i 9 mj.	38 g.	**0.15**	**1.80**	**9.0**
38 g.	38 g. i 3 mj.	38 g. i 6 mj.	38 g. i 9 mj.	39 g.	**0.10**	**1.20**	**6.0**

Prijevremenu starosnu mirovinu zbog dugogodišnjeg osiguranja može ostvariti osiguranik kada navrši 60 godina života i 41 godinu staža osiguranja (isti su uvjeti za muškarce i žene). Za razliku od drugih vrsta mirovine za koje je propisan uvjet mirovinskog staža, za ovu mirovinu propisan je uvjet staža osiguranja, što znači da se poseban staž (po osnovi sudjelovanja u Domovinskom ratu i dr.) ne računa za uvjet za stjecanje prava na ovu mirovinu, ali se računa za određivanje mirovine. Ova mirovina se ne umanjuje, a ako osiguranik ima 41 godinu efektivnog staža osiguranja, mirovina se još i povećava za 0,15% za svaki mjesec za koji je osiguranik stariji od 60 godina. Osiguranici koji ispunjavaju uvjete za starosnu mirovinu ne mogu ostvariti ovu mirovinu.

Prijevremena starosna mirovina s navedenim uvjetima nije postojala prema dosadašnjim propisima, a uvedena je u mirovinsko osiguranje jer je ocijenjeno da je staž osiguranja od 41 godinu dovoljno dugo razdoblje u kojem je osiguranik ulagao u mirovinsko osiguranje da bi mogao i prije dobne granice propisane za starosnu mirovinu ostvariti pravo. Osim toga, u određenim zanimanjima nakon tako dugog rada i nakon 60. godine života nije moguće uspješno obavljati poslove svoga zanimanja.

Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu koja se ne umanjuje ima i osiguranik koji je navršio 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža (isti uvjeti za muškarce i žene), ako je nakon prestanka osiguranja prouzročenog *stečajem*, neposredno prije ispunjenja uvjeta za ostvarivanje mirovine, *proveo u neprekidnom trajanju najmanje dvije godine kao nezaposlena osoba* prijavljena službi nadležnoj za zapošljavanje. Pravo na ovu mirovinu pripada najranije s danom ispunjenja uvjeta ako se osiguranik s tim danom odjavi iz evidencije nadležne službe za zapošljavanje.

Postupak za priznanje prava na starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu pokreće se najranije jedan mjesec prije prestanka osiguranja, podnošenjem zahtjeva Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje. Uz zahtjev je potrebno priložiti radnu knjižicu i sporazum o prestanku ugovora o radu.

Osiguranik može dvanaest mjeseci prije podnošenja zahtjeva obavijestiti Zavod da namjerava ostvariti starosnu/prijevremenu starosnu mirovinu, radi kompletiranja podataka o stažu i plaćama, odnosno osnovicama osiguranja, a ova obavijest ne smatra se zahtjevom za priznanje prava.

Postupak ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja vodi se kao poseban upravni postupak, s dva stupnja u rješavanju prava. Žalba protiv prvostupanjskog rješenja može se podnijeti u roku 15 dana od primitka rješenja, a nakon primitka drugostupanjskog rješenja može se pokrenuti sudska zaštita prava u upravnom sporu u roku mjesec dana (ne plaća se sudska pristojba).

4. PRESTANAK ISPLATE I PONOVNO ODREĐIVANJE MIROVINE

Korisniku mirovine koji se zaposli ili počne obavljati djelatnost na temelju koje postoji obveza na mirovinsko osiguranje, isplata mirovine se obustavlja. Iznimno, mirovina se ne obustavlja:

- korisniku koji je ostvario starosnu mirovinu i neposredno nakon ostvarene mirovine nastavio raditi do polovice punog radnog vremena uz izmijenjeni ugovor o radu
- korisniku starosne mirovine koji se zaposli do polovice punog radnog vremena
- korisniku invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad ostvarene prema prijašnjim propisima i invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti
- korisniku koji obavlja sezonske poslove u poljoprivredi prema propisima o poticanju zapošljavanja i drugim propisima
- korisniku koji ostvaruje drugi dohodak, odnosno obavlja drugu djelatnost.

Na zahtjev korisnika *prijevremene starosne i starosne* **mirovine** može se, nakon prestanka zaposlenja odnosno osiguranja, ponovno odrediti mirovina **ako je ostvario najmanje 12 mjeseci staža osiguranja.** Zbog dužeg staža i starije dobi, nova mirovina gotovo će uvijek biti veća od prije ostvarene mirovine, a ako je nova mirovina manja, korisnik ima pravo na nastavak isplate prije ostvarene mirovine. Polazni faktor, koji je manji od 1 u slučaju prijevremene starosne mirovine, povećava se za 0,15% za svaki mjesec za koji je zbog zapo-

slenja bila obustavljena mirovina. To znači da će nova mirovina biti veća i po osnovi dužeg mirovinskog staža te većeg polaznog faktora. Međutim, korisniku starosne mirovine kojemu se isplaćivala mirovina za vrijeme zaposlenja do pola punog radnog vremena, prigodom određivanja nove mirovine (što može biti najranije za dvije godine, nakon prestanka zaposlenja) neće se povećati polazni faktor, već će se zadržati onaj prema kojem je bila određena prijašnja mirovina, jer je korisnik za vrijeme zaposlenja primao punu starosnu mirovinu.

Korisniku invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti (ostvarene prema propisima koji važećim do 31. prosinca 2013.), odnosno invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti **ne može se ponovno odrediti mirovina na temelju naknadno ostvarenog staža**, već se mirovina smanjuje ili povećava ovisno o tome je li zaposlen ili nezaposlen. Korisnik može ostvariti invalidsku mirovinu zbog potpunog gubitka radne sposobnosti ako je nakon stjecanja prava na invalidsku mirovinu zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti bio osiguran i ako mu se utvrdi potpuni gubitak radne sposobnosti, dok starosnu/prijevremenu starosnu mirovinu može ostvariti kada ispuni uvjete i podnese zahtjev za stjecanje prava na mirovinu.

5. IZNOSI STAROSNE MIROVINE U 2014.

Visina mirovine proporcionalna je dužini mirovinskog staža i visini plaća - za dvostruko duži staž, odnosno dvostruko veće plaće, dvostruko je veća i mirovina. Svaka godina, mjesec, odnosno dan dužeg mirovinskog staža razmjerno povećavaju buduću mirovinu. U tablici 4 su pokazani iznosi starosne mirovine za određeni mirovinski staž i visinu plaće iskazane kao postotak prosječne plaće u RH, s dodatkom na mirovinu od 27%.

Tablica 4:

Iznos starosne mirovine s dodatkom od 27% u drugom polugodištu 2014.

Godine mirov. staža	Najniža mirovina	Visina plaće u odnosu na prosječnu plaću u RH						Najviša mirovina
		80%	100%	150%	200%	250%	300%	
15	886	928	1,161	1,741	2,321	2,901	3,482	3,472
16	945	990	1,238	1,857	2,476	3,095	3,714	3,704
17	1,004	1,052	1,315	1,973	2,631	3,288	3,946	3,935
18	1,063	1,114	1,393	2,089	2,785	3,482	4,178	4,167
19	1,122	1,176	1,470	2,205	2,940	3,675	4,410	4,398
20	1,181	1,238	1,547	2,321	3,095	3,868	4,642	4,630
21	1,240	1,300	1,625	2,437	3,249	4,062	4,874	4,861
22	1,299	1,362	1,702	2,553	3,404	4,255	5,106	5,093
23	1,358	1,424	1,779	2,669	3,559	4,449	5,338	5,324
24	1,417	1,485	1,857	2,785	3,714	4,642	5,571	5,556
25	1,476	1,547	1,934	2,901	3,868	4,836	5,803	5,787
26	1,535	1,609	2,012	3,017	4,023	5,029	6,035	6,019
27	1,594	1,671	2,089	3,133	4,178	5,222	6,267	6,250
28	1,653	1,733	2,166	3,249	4,333	5,416	6,499	6,482
29	1,712	1,795	2,244	3,366	4,487	5,609	6,731	6,713
30	1,772	1,857	2,321	3,482	4,642	5,803	6,963	6,945
31	1,831	1,919	2,398	3,598	4,797	5,996	7,195	7,176
32	1,890	1,981	2,476	3,714	4,952	6,189	7,427	7,408
33	1,949	2,043	2,553	3,830	5,106	6,383	7,659	7,639
34	2,008	2,104	2,631	3,946	5,261	6,576	7,892	7,871
35	2,067	2,166	2,708	4,062	5,416	6,770	8,124	8,102
36	2,126	2,228	2,785	4,178	5,571	6,963	8,356	8,334
37	2,185	2,290	2,863	4,294	5,725	7,157	8,588	8,565
38	2,244	2,352	2,940	4,410	5,880	7,350	8,820	8,797
39	2,303	2,414	3,017	4,526	6,035	7,543	9,052	9,028
40	2,362	2,476	3,095	4,642	6,189	7,737	9,284	9,260
41	2,421	2,538	3,172	4,758	6,344	7,930	9,516	9,491
42	2,480	2,600	3,249	4,874	6,499	8,124	9,748	9,723
43	2,539	2,661	3,327	4,990	6,654	8,317	9,981	9,954
44	2,598	2,723	3,404	5,106	6,808	8,511	10,213	10,186
45	2,657	2,785	3,482	5,222	6,963	8,704	10,445	10,417

- ako je mirovina s dodatkom *manja* od najniže mirovine, isplaćuje se ***najniža mirovina***
- ako je mirovina s dodatkom *veća* od najviše mirovine, isplaćuje se ***najviša mirovina***
- prijevremena starosna mirovina ***manja je do 20,4%*** *od iznosa u tablici*
- starosna mirovina ostvarena nakon dobi za starosnu mir. ***veća je do 9%*** *od iznosa u tablici*

Osiguranici koji su u radnom vijeku ostvarivali plaću manju od 75% prosječne plaće u RH, ostvaruju najnižu mirovinu, budući da je u tom slučaju najniža mirovina veća od mirovine (s dodatkom od 27%) određene na temelju plaća. Najniža mirovina za jednu godinu mirovinskog staža u drugom polugodištu 2014. iznosi 59,05 kn. Primjerice, najniža mirovina određena na temelju mirovinskog staža od 20 g. iznosi 1.181 kn, na temelju staža od 40 g. iznosi dvostruko, 2.362 kn, odnosno razmjerno više za staž duži od 40 godina.

Osiguranicima koji su u radnom vijeku ostvarivali plaću u rasponu od 75% do 300% prosječne plaće, isplaćuje se mirovina određena prema ostvarenim plaćama.

Za osiguranike koji su u radnom vijeku ostvarivali plaću u visini prosječne plaće, starosna mirovina za 20 godina staža s dodatkom od 27% iznosi 1.547 kn, za 40 godina staža iznosi dvostruko (3.095 kn), a za 45 godina staža iznosi 3.482 kn. Za kraći ili duži staž, odnosno manje ili veće plaće, svota mirovine razmjerno je manja ili veća.

Mirovina se ograničava i isplaćuje se najviša mirovina ako je mirovina određena prema plaćama s dodatkom veća od najviše mirovine. Ovom ograničenju podliježu osiguranici koji su u radnom vijeku ostvarivali plaću veću od 3 prosječne plaće u RH. I najviša mirovina proporcionalna je dužini mirovinskog staža - najviša mirovina određena na temelju 20 g. staža iznosi 4.630 kn, za 40 g. staža iznosi 9.260 kn, odnosno razmjerno više za staž duži od 40 godina.

Iznosi *prijevremene starosne mirovine*, uključujući najnižu i najvišu prijevremenu starosnu mirovinu, ovisno o broju mjeseci ranijeg odlaska u mirovinu i mirovinskom stažu, manji su za 0,10% do 20,4% od iznosa u tablici 4.

Za osiguranike koji ostvare *starosnu mirovinu u starijoj dobi od dobi za starosnu mirovinu*, a ostvarili su više od 35 godina mirovinskog staža, iznosi mirovina, uključujući najnižu i najvišu starosnu mirovinu, ovisno o broju mjeseci ostvarivanja mirovine nakon dobi propisane za starosnu mirovinu, veći su od 0,15% do 9% od iznosa u tablici 4.

6. MIROVINSKA PRAVA OSOBA KOJE SU RADILE U INOZEMSTVU

Na temelju međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, odnosno pravnih propisa EU[4], osiguranici mogu ostvariti prava iz hrvatskog mirovinskog osiguranja u dijelu koji je razmjeran trajanju staža navršenog u RH. Prava koja ovise o trajanju mirovinskog staža stječu se na osnovi zbrajanja staža navršenog u RH i u stranoj državi. Također se na isti način stječe pravo na mirovinu iz strane države.

Postupak ostvarivanja prava primjenom međunarodnih ugovora, odnosno uredbi EU pokreće se podnošenjem zahtjeva Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje. Zahtjev podnesen za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja prema propisima jedne države ugovornice vrijedi kao zahtjev za mirovinu podnesen istodobno prema propisima druge države ugovornice. Zavod će pokrenuti postupak i proslijediti zahtjev

[4] Hrvatska primjenjuje međunarodne ugovore o socijalnom osiguranju s Australijom, BiH, Crnom Gorom, Kanadom, Quebecom, Makedonijom, Srbijom, Švicarskom i Turskom, a s državama članicama EU, Norveškom, Islandom i Lihtenštajnom primjenjuje uredbe EU.

inozemnom nositelju osiguranja. Pritom se uzimaju u obzir i propisi inozemnog nositelja te će Zavod osiguranika obavijestiti o proslјeđivanju zahtjeva inozemnom nositelju ili o nesvrsishodnosti pokretanja postupka (npr. zbog neispunjavanja uvjeta prema propisima inozemnog nositelja). Na isti će način inozemni nositelj osiguranja, ako se zahtjev podnese u inozemstvu, pokrenuti postupak prema Zavodu.

Ako osiguranik ispunjava uvjete za ostvarivanje prava samo na temelju staža navršenog u RH, pravo će se priznati na temelju tog razdoblja i ostvariti tzv. samostalnu mirovinu, bez primjene međunarodnog ugovora.

Ako osiguranik ne ispunjava uvjete za ostvarivanje prava samo na temelju mirovinskog staža navršenog u RH, Zavod će uzeti u obzir i staž osiguranja u državama s kojom RH ima ugovor o socijalnom osiguranju ili državama EU, a mirovina iz hrvatskog osiguranja će se odrediti na temelju staža ostvarenog u RH i ostvariti tzv. razmjerni dio mirovine.

Osiguranici koji su radili u državama EU ili državama s kojima RH ima ugovor o socijalnom osiguranju, a u sljedećih pet godina ispunjavaju uvjete za mirovinu iz hrvatskog osiguranja, mogu podnijeti zahtjev za utvrđivanje staža osiguranja navršenog u inozemstvu radi ubrzanja postupka ostvarivanja prava kada steknu uvjete.

7. PRAVA OSIGURANIKA II. STUPA MIROVINSKOG OSIGURANJA

Drugi obvezni stup mirovinskog osiguranja uređen je Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima[5] i Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima[6]. Uvjeti za ostvarivanje mirovine isti su za sve osiguranike, neovisno jesu li osigurani samo u prvom ili u oba obvezna stupa. Mirovina iz II. stupa može se ostvariti nakon ostvarivanja mirovine u I. stupu.

Osiguranici koji su, u dobi od 40 do 50 godina, izabrali osiguranje i u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju individualne kapitalizirane štednje, mogu *u postupku ostvarivanja prijevremene starosne, odnosno starosne mirovine* odlučiti hoće li mirovinu ostvariti samo iz I. stupa generacijske solidarnosti, ili iz oba stupa.

Zahtjev za istup iz II. stupa osiguranik podnosi Središnjem registru osiguranika u poslovnicama Fine. Obvezni mirovinski fond će u roku 30 dana od zaprimanja zahtjeva prenijeti sredstva s osobnog računa člana fonda u državni proračun. Nakon istupa iz II. stupa, osiguranik prava iz mirovinskog osiguranja ostvaruje kao osiguranik osiguran samo u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju generacijske solidarnosti.

Ako osiguranik u postupku ostvarivanja prava *ne podnese izjavu o istupu iz II. stupa*, starosnu/prijevremenu starosnu mirovinu će ostvariti iz oba stupa. U tom će slučaju mirovina iz I. stupa biti manja od mirovine koju bi ostvario samo u I. stupu. Dio mirovine iz I. stupa koji pripada za staž ostvaren do početka osiguranja u II. stupu, računa se u «punom» opsegu, dok se za staž ostvaren od 2002. godine u oba stupa, određuje osnovna mirovina. Osnovna mirovina iznosi 75% mirovine koja bi se za staž ostvaren od 2002. ostvarila samo u I. stupu. Osim toga, korisnik osnovne mirovine nema pravo na dodatak na mirovinu od 27%, što znači da je za sada gotovo u svim slučajevima povoljnije ostvariti mirovinu samo u I. stupu.

Zavod će osiguranike na zahtjev informirati o visini osnovne mirovine iz prvog stupa koju će ostvariti ako ostvare mirovinu iz oba stupa, te o mirovini koju će ostvariti u I. stupu ako istupe iz II. stupa. Informacija o visini mirovine iz II. stupa, čija visina ovisi o visini sredstava na osobnom računu, starosti osiguranika i obliku mirovine[7], može se dobiti na internetskoj stranici Raiffeisen mirovinskog osiguravajućeg društva www.rmod.hr.

Mirovine ostvarene prema posebnim propisima. Osiguranici koji ostvaruju mirovinu prema posebnim propisima pod povoljnijim uvjetima - vojni osiguranici, djelatnici MUP-a i drugi, mogu ostvariti starosnu mirovinu prije i/ili u većem iznosu od osiguranika koji mirovinu ostvaruju prema općim propisima o mirovinskom osiguranju. S obzirom da bi im stoga bilo nepovoljno ostvariti mirovinu iz oba stupa, mirovinu ostvaruju samo u I. stupu, a sredstva s osobnog računa Regos prenosi Zavodu.

Nasljeđivanje sredstava s osobnog računa. Ako osiguranik II. stupa umre prije nego što ostvari mirovinu, a članovi njegove obitelji nemaju pravo na obiteljsku mirovinu iz generacijske solidarnosti, sredstva s osobnog računa nasljeđuju se prema propisima o nasljeđivanju. Zahtjev za isplatu nasljedstva i original ili ovjerena preslika pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju dostavljaju se Regosu, Zagreb, Gajeva 5. Treba ipak upozoriti na nepovoljno određivanje obiteljske mirovine nakon smrti osiguranika II. stupa ako su sredstva s osobnog računa naslijeđena. Naime, nasljeđivanjem sredstava članovi obitelji gube pravo da im se obiteljska mirovina odredi u iznosu koji pripada osiguranicima osiguranima samo u I. stupu, već u tom slučaju ostvaruju manju, osnovnu mirovinu.

8. NEKE NAPOMENE UZ OSTVARIVANJE MIROVINE OSIGURANIKA II. STUPA

Za osiguranike II. stupa koji će razmatrati hoće li ostvariti mirovinu samo iz I. ili iz oba stupa, izbor će najviše ovisiti o visini mirovine u okviru tih opcija. Međutim, korisno je imati na umu i određene **razlike između ta dva mirovinska režima**, osobito ako se neznatno razlikuju svote tih mirovina.

Mirovine iz I. i II. stupa se prema važećim propisima jednako usklađuju, dok su prema prijašnjim propisima bili različiti režimi usklađivanja ovih mirovina, što je otežavalo izbor mirovine.

Nakon smrti korisnika mirovine, članovi obitelji imaju pravo na obiteljsku mirovinu u I. stupu prema uvjetima iz Zakona o mirovinskom osiguranju. Prema propisima važećim od 2014., i u II. stupu će se u tim slučajevima također ostvarivati obiteljska mirovina.

Međutim, mirovina iz II. stupa nastavit će se isplaćivati nakon smrti korisnika mirovine i u slučaju ako je ugovoren **oblik mirovine koji omogućava nastavak isplate** – zajednička mirovina za bračne drugove ili mirovina sa zajamčenim razdobljem. Iako će, ako ugovori zajedničku mirovinu ili mirovinu sa zajamčenim razdobljem, korisnik mirovine primati manju mirovinu iz II. stupa, članovi obitelji imaju veću materijalnu sigurnost u slučaju njegove smrti, što i jeste svrha tih oblika mirovine.

Osim toga, dok u II. stupu korisnik mirovine može **bilo koga imenovati kao korisnika** koji će nakon njegove smrti primati mirovinu u zajamčenom razdoblju i odlučiti o trajanju zajamčenog razdoblja, u I. stupu korisnik ne može birati tko će i u kojem iznosu nakon njegove

[5] Nar. nov., br. 19/14.

[6] Nar. nov., br. 22/14.

[7] U II. stupu može se pod propisanim uvjetima ugovoriti pojedinačna mirovina, zajednička mirovina za bračne drugove, sa ili bez zajamčenog razdoblja. Zajamčeno razdoblje znači da ako korisnik, odnosno korisnici zajedničke mirovine, umru tijekom zajamčenog razdoblja, mirovina se nastavlja isplaćivati u ugovorenoj visini imenovanom korisniku do isteka zajamčenog razdoblja. Mirovine iz II. stupa usklađuju se svako polugodište po istoj stopi kao i mirovine iz I. stupa.

smrti nastaviti koristiti mirovinu, budući da obiteljsku mirovinu u I. stupu mogu ostvariti samo osobe koje ispune uvjete iz Zakona o mirovinskom osiguranju, u visini propisanoj zakonom.

Osiguranici obvezno uključeni u II. stup (mlađi od 40 godina 2002.) nemaju pravo izbora, već će starosnu, odnosno prijevremenu starosnu mirovinu ostvariti iz oba stupa. Treba naglasiti da će najstariji osiguranici iz ove skupine početi ispunjavati uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu za nekoliko godina - najprije žene, a potom i muškarci, pa za sada nije aktualna problematika njihovih mirovina. Osim toga, duže će vrijeme uplaćivati doprinose u II. stup od osiguranika koji su se dobrovoljno opredijelili za II. stup, pa će se za nekoliko godina moći pouzdanije procijeniti razina njihovih budućih mirovina i najprikladniji način rješavanja problematike mirovina ovih mlađih osiguranika II. stupa.

9. UTJECAJ DATUMA OSTVARIVANJA PRAVA NA VISINU MIROVINE

U razdoblju kada se ne mijenjaju uvjeti za ostvarivanje i određivanje mirovine, duži staž i kasniji odlazak u mirovinu uvijek rezultiraju većom mirovinom. Međutim, kada se postupno mijenjaju uvjeti ostvarivanja i određivanja mirovina, a dužina mirovinskog staža služi kao kriterij za umanjivanje prijevremene starosne mirovine, odnosno povećanja starosne mirovine, **datum umirovljenja** ponekad može trajno povoljno ili nepovoljno utjecati na visinu mirovine.

Na visinu mirovine, uključujući najnižu i najvišu mirovinu, povoljno utječe starija životna dob i duži mirovinski staž, što važi za žene i muškarce.

Međutim, na visinu prijevremene starosne mirovine **osobito povoljno utječe činjenica da je navršen godinu dana duži mirovinski staž,** jer se tada manje umanjuje mirovina po mjesecu ranijeg odlaska u mirovinu: za muškarce s 35 godina staža umanjenje po mjesecu iznosi 0,34%, a ako navrše 36 godina staža umanjenje iznosi 0,32%, itd. (tablica 2).

Za žene se uvjeti umanjenja prijevremene starosne mirovine postupno mijenjaju do 2030., ali je i njima povoljnije da navrše staž koji im osigurava primjenu manjeg postotka umanjenja mirovine, jer će odgađanjem odlaska u mirovinu za nekoliko dana, kao i muškarci, ostvariti i do 2% veću mirovinu od mirovine koju bi ostvarili samo dan prije navršavanja tog staža (tablica 3).

Nadalje, **ženama** će prijevremena starosna mirovina u većini slučajeva biti manja ako je ostvare početkom siječnja 2015. u odnosu na mirovinu koju bi ostvarile **krajem 2014.** Naime, ženama se povećava dob za starosnu mirovinu na 61 g. i 3 mj. u 2015., pa će im početkom 2015. više mjeseci nedostajati do dobi za starosnu mirovinu, te će im se više umanjiti prijevremena starosna mirovina.

Međutim, ako odgode za nekoliko mjeseci odlazak u prijevremenu starosnu mirovinu, mirovina će zbog dužeg staža i starije dobi ipak biti veća od mirovine koju bi ostvarile u prosincu 2014. Ovo osobito važi za muškarce, kojima se ne mijenjaju uvjeti za ostvarivanje mirovine, pa odgađanje odlaska u mirovinu više nego ženama pridonosi povećanju mirovine.

U vezi povećanja starosne mirovine za starije osiguranike**,** osiguranicima koji će uskoro navršiti ili su navršili dob za starosnu mirovinu, isplati se odgoditi odlazak u mirovinu. Svaki mjesec ostvarivanja mirovine **nakon dobi za starosnu mirovinu**, povećava buduću mirovinu po osnovi dužeg staža i starije životne dobi, osobito ako imaju 35 godina mirovinskog staža li više. **Svaka godina dužeg mirovinskog staža i kasnijeg odlaska u mirovinu povećava buduću mirovinu približno za 5%, što važi i za najnižu i najvišu mirovinu.**

Budući da se postupno povećava uvjet starosne dobi za žene, trebale bi izbjegavati odlazak u starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu početkom kalendarske godine. Naime, s obzirom da se uvjet starosti za žene svake godine povećava za 3 mjeseca, mirovina koja se ostvari u prosincu tekuće godine bit će približno za 1% veća od mirovine ostvarene u siječnju sljedeće godine. Međutim, ako se mirovina ostvari sredinom ili krajem sljedeće godine, bit će približno 4% veća od mirovine ostvarene u tekućoj godini.

Međutim, ako je **plaća ostvarena u posljednjoj godini rada znatno veća od prosjeka plaća u radnom vijeku,** uključujući otpremninu koja se prema poreznim propisima smatra plaćom, tada je i ženama povoljnije ostvariti mirovinu u siječnju umjesto u prosincu prethodne godine. Naime, ako žena ostvari mirovinu u siječnju sljedeće godine, plaća iz posljednje godine rada će ući u izračun i povećati visinu mirovine, što će kompenzirati smanjenje mirovine koje je posljedica povećanja dobne granice za 3 mjeseca.

I obratno, ako je u posljednjoj godini rada ostvarena plaća znatno manja od prosjeka plaća u radnom vijeku, tada je i muškarcima i ženama uglavnom povoljnije ostvariti mirovinu krajem prosinca tekuće godine, a ne početkom sljedeće godine. Ako ostvare mirovinu krajem tekuće godine, ta niska plaća neće ući u izračun mirovine, već će se mirovina računati kao da su i u tekućoj godini ostvarili plaću u visini svojih prosječnih plaća u radnom vijeku.

Osiguranici s niskim plaćama, manjim od 75% prosječne plaće u RH, umjesto mirovine određene prema plaćama, ostvarit će (povoljniju) najnižu mirovinu, koja se određuje za *pune* godine mirovinskog staža, bez mjeseci i dana. Stoga je osiguranicima koji će zbog niskih plaća ostvariti najnižu mirovinu povoljno **nastaviti raditi dok ne navrše pune godine staža**, jer će za svaku godinu dužeg staža ostvariti približno 4%, odnosno oko 60 - 70 kuna veću najnižu mirovinu.

Osiguranicima koji ispunjavaju uvjete za *prijevremenu starosnu mirovinu* još više se isplati što kasnije ostvariti mirovinu, jer će biti stariji pa će im se manje umanjiti mirovina, a također će ostvariti duži mirovinski staž i u skladu s tim veću mirovinu.

Prema tome, svaki mjesec i dan dužeg rada i kasnijeg umirovljenja razmjerno povećavaju buduću mirovinu. Svaka godina dužeg rada trajno povećava visinu mirovine u prosjeku približno 4%, a u slučaju prijevremene starosne mirovine približno 7%.

Isto se odnosi i na **nastavak rada nakon navršene dobi za starosnu mirovinu**, što uvijek rezultira većom mirovinom. Samo je ponekad povoljnije ostvariti mirovinu krajem tekuće, a ne početkom sljedeće godine, i to samo osobama koje su u tekućoj godini ostvarile znatno manju plaću od prosjeka plaća u radnom vijeku.

Korisno je napomenuti još neke situacije u kojima datum odlaska u mirovinu može znatno utjecati na visinu mirovine.

Osobama koje ispunjavaju uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu **zbog dugogodišnjeg osiguranja** (60 godina života, 41 godinu staža osiguranja), osim što se mirovina ne umanjuje, mirovina se još i povećava za 0,15% za svaki mjesec za koji su stariji od 60 godina (na povećanje imaju pravo samo ako imaju 41 godinu staža osiguranja u efektivnom trajanju). Međutim, ako osiguranik ispunjava uvjete za starosnu mirovinu (65 godina muškarci, 61 žene u 2014.), nema pravo na ovo povećanje, jer tada ostvaruje starosnu mirovinu. To znači da osobama koje uskoro namjeravaju ostvariti mirovinu, a imaju 41 godinu efektivnog staža, povoljnije je ostvariti mirovinu prije nego što navrše godine života za starosnu mirovinu. Primjerice, muškarcu u dobi od 64 godine i 11 mjeseci s 41 godinom efektivnog staža osiguranja, mirovina će se povećati skoro za 15%, a ako navrši 65 godina, tada će ostvariti starosnu mirovinu koja se ne povećava za navedenih 15%. Međutim, ako muškarac nastavi raditi, tada će

mu se buduća mirovina povećati i po osnovi dužeg mirovinskog staža i povećanja od 0,15% po mjesecu odlaska u mirovinu nakon 65 godine, ali bi se tek za približno dvije godine izjednačila s mirovinom koju bi ostvario sa 64 godine i 11 mjeseci.

Za žene je ova pojava manje izražena, jer ako imaju 41 godinu staža osiguranja u efektivnom trajanju, mogu ostvariti ovu mirovinu od 60. do 61. godine života (odnosno do 61 godine i 3 mjeseca u 2015.), pa i povećanje po osnovi dobi starije od 60 godina iznosi najviše 2%. Međutim, i u ovom slučaju je mirovina veća ako se ostvari neposredno prije dobi za starosnu mirovinu nego mjesec-dva nakon toga dana. Međutim, ako nastave raditi nakon dobi za starosnu mirovinu još godinu ili duže, ipak će ostvariti veću mirovinu od prije spomenute, jer će imati duži mirovinski staž i povećanje od 0,15% za svaki mjesec odlaska u mirovinu nakon dobi za starosnu mirovinu.

Osobama starijima od dobi za starosnu mirovinu, koje imaju manje od 35 godina staža, ako mogu, povoljnije je otići u mirovinu tek kada navrše taj staž, jer će tek tada imati pravo na povećanje mirovine po osnovi starije životne dobi od 0,15% za svaki mjesec odlaska u mirovinu nakon dobi za starosnu mirovinu, a najviše za 15% u slučaju da mirovinu ostvare 5 godina stariji od dobi za starosnu mirovinu.

Dakle, visina mirovine izravno ovisi o dužini staža, visini plaća u radnom vijeku i životnoj dobi u trenutku umirovljenja, što motivira osiguranike da duže rade i kasnije ostvare mirovinu, jer će ostvariti veću mirovinu i veći dodatak na mirovinu. I visina najniže i najviše mirovine također ovisi o dužini mirovinskog staža i o dobi osiguranika prigodom odlaska u mirovinu, što i ove osiguranike motivira da duže rade i kasnije ostvare mirovinu.

Iznos starosne mirovine od xxxxx., bez dodatka na mirovinu

AVM = **60.92** kn

Najniža mir. po g.staža = **59.05** kn

Godine staža	Najniža mirovina	Visina plaće u odnosu na prosječnu plaću u RH							
		80%	100%	150%	200%	250%	300%	350%	Najviša mirovina 380%
15	885.75	731.04	913.80	1,370.70	1,827.60	2,284.50	2,741.40	3,198.30	3,472.44
16	944.80	779.78	974.72	1,462.08	1,949.44	2,436.80	2,924.16	3,411.52	3,703.94
17	1,003.85	828.51	1,035.64	1,553.46	2,071.28	2,589.10	3,106.92	3,624.74	3,935.43
18	1,062.90	877.25	1,096.56	1,644.84	2,193.12	2,741.40	3,289.68	3,837.96	4,166.93
19	1,121.95	925.98	1,157.48	1,736.22	2,314.96	2,893.70	3,472.44	4,051.18	4,398.42
20	1,181.00	974.72	1,218.40	1,827.60	2,436.80	3,046.00	3,655.20	4,264.40	4,629.92
21	1,240.05	1,023.46	1,279.32	1,918.98	2,558.64	3,198.30	3,837.96	4,477.62	4,861.42
22	1,299.10	1,072.19	1,340.24	2,010.36	2,680.48	3,350.60	4,020.72	4,690.84	5,092.91
23	1,358.15	1,120.93	1,401.16	2,101.74	2,802.32	3,502.90	4,203.48	4,904.06	5,324.41
24	1,417.20	1,169.66	1,462.08	2,193.12	2,924.16	3,655.20	4,386.24	5,117.28	5,555.90
25	1,476.25	1,218.40	1,523.00	2,284.50	3,046.00	3,807.50	4,569.00	5,330.50	5,787.40
26	1,535.30	1,267.14	1,583.92	2,375.88	3,167.84	3,959.80	4,751.76	5,543.72	6,018.90
27	1,594.35	1,315.87	1,644.84	2,467.26	3,289.68	4,112.10	4,934.52	5,756.94	6,250.39
28	1,653.40	1,364.61	1,705.76	2,558.64	3,411.52	4,264.40	5,117.28	5,970.16	6,481.89
29	1,712.45	1,413.34	1,766.68	2,650.02	3,533.36	4,416.70	5,300.04	6,183.38	6,713.38
30	1,771.50	1,462.08	1,827.60	2,741.40	3,655.20	4,569.00	5,482.80	6,396.60	6,944.88
31	1,830.55	1,510.82	1,888.52	2,832.78	3,777.04	4,721.30	5,665.56	6,609.82	7,176.38
32	1,889.60	1,559.55	1,949.44	2,924.16	3,898.88	4,873.60	5,848.32	6,823.04	7,407.87
33	1,948.65	1,608.29	2,010.36	3,015.54	4,020.72	5,025.90	6,031.08	7,036.26	7,639.37
34	2,007.70	1,657.02	2,071.28	3,106.92	4,142.56	5,178.20	6,213.84	7,249.48	7,870.86
35	2,066.75	1,705.76	2,132.20	3,198.30	4,264.40	5,330.50	6,396.60	7,462.70	8,102.36
36	2,125.80	1,754.50	2,193.12	3,289.68	4,386.24	5,482.80	6,579.36	7,675.92	8,333.86
37	2,184.85	1,803.23	2,254.04	3,381.06	4,508.08	5,635.10	6,762.12	7,889.14	8,565.35
38	2,243.90	1,851.97	2,314.96	3,472.44	4,629.92	5,787.40	6,944.88	8,102.36	8,796.85
39	2,302.95	1,900.70	2,375.88	3,563.82	4,751.76	5,939.70	7,127.64	8,315.58	9,028.34
40	2,362.00	1,949.44	2,436.80	3,655.20	4,873.60	6,092.00	7,310.40	8,528.80	9,259.84
41	2,421.05	1,998.18	2,497.72	3,746.58	4,995.44	6,244.30	7,493.16	8,742.02	9,491.34
42	2,480.10	2,046.91	2,558.64	3,837.96	5,117.28	6,396.60	7,675.92	8,955.24	9,722.83
43	2,539.15	2,095.65	2,619.56	3,929.34	5,239.12	6,548.90	7,858.68	9,168.46	9,954.33
44	2,598.20	2,144.38	2,680.48	4,020.72	5,360.96	6,701.20	8,041.44	9,381.68	10,185.82
45	2,657.25	2,193.12	2,741.40	4,112.10	5,482.80	6,853.50	8,224.20	9,594.90	10,417.32

Napomena: ako je mirovina određena prema plaćama niža od najniže mirovine, isplaćuje se *najniža mirovina*

Mr. RENATA TURČINOV
HZZO, Zagreb

Stručni članak UDK 330.5-331.2

Zdravstvena zaštita izaslanih radnika

Od dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji način ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu za vrijeme privremenog boravka u inozemstvu osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, pa tako i za vrijeme privremenog rada u inozemstvu, razlikuje se ovisno o tome koristi li se zdravstvena zaštita u državama članicama Europske unije i Europskog ekonomskog prostora, u ugovornim ili u trećim državama.
U ovom članku autorica ukazuje na bitne elemente o kojima poslodavci trebaju voditi računa prilikom upućivanja radnika na privremeni rad u navedene države kao i na način na koji u njima mogu koristiti zdravstvenu zaštitu.

1. UVOD

Od dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji način i opseg korištenja zdravstvene zaštite za vrijeme privremenog boravka u inozemstvu osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (**HZZO**) razlikuje se ovisno o tome koristi li se ista u državama članicama Europske unije (**EU**) i Europskog ekonomskog prostora (Lihtenštajn, Norveška i Island – **EEP)**, u državama koje nisu članice EU/EEP, ali s kojima Hrvatska ima sklopljen međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju kojim je uređeno pitanje korištenja zdravstvene zaštite (**ugovorne države**) ili u državama koje nisu članice EU/EEP, a niti ugovorne države (tzv. **treće države**).

Tako će i način te opseg zdravstvene zaštite izaslanog radnika ovisiti o državi u koju ga je na privremeni rad uputio njegov poslodavac.

2. PRIVREMENI RAD NA PODRUČJU DRUGE DRŽAVE ČLANICE EU ILI DRŽAVA EEP-a

Način korištenja zdravstvene zaštite osiguranih osoba jedne države članice EU/EEP za vrijeme njihovog boravka u drugoj državi članici reguliran je Uredbom br. 883/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. godine o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti[1], kao osnovnom uredbom (**Uredba 883/04**), te Uredbom br. 987/2009 od 16. rujna 2009. godine kojom se utvrđuje postupak provedbe Uredbe br. 883/04, i koja se, stoga, naziva provedbenom uredbom[2] (**Uredba 987/09**).

Uredbe se primjenjuju izravno i u cijelosti te su obvezujuće u svim svojim dijelovima, pa ih nije potrebno prenositi u nacionalno zakonodavstvo. Također, one su po pravnoj snazi iznad nacionalnih propisa.

Navedene Uredbe u potpunosti su zamijenile bilateralne ugovore o socijalnom osiguranju koje je Hrvatska do 1. srpnja 2013. godine imala sklopljene s drugim državama članicama EU/EEP, a kojima je bilo regulirano pitanje korištenja zdravstvene zaštite, pa se tako u pogledu zdravstvene zaštite za vrijeme izaslanja u jednu od država članica EU/EEP više ne primjenjuju bilateralni ugovori, nego Uredbe.

Uredba 883/04 regulira pravo na zdravstvenu zaštitu u slučaju privremenog boravka, prebivališta ili rada osigurane osobe na području druge države članice EU/EEP te planiranog liječenja.

Pri tome razlog privremenog boravka nije od značaja, te je način korištenja zdravstvene zaštite za vrijeme privremenog boravka na području druge države članice jednak, kako za osobu koja privremeno boravi u drugoj državi članici po privatnom poslu, za vrijeme studija, službenog puta, privremenog rada na koji je upućena od strane poslodavca ili nekog drugog razloga.

Stoga se sve odredbe Uredbe u pogledu zdravstvene zaštite tijekom privremenog boravka u drugoj državi članici jednako primjenjuju na izaslane radnike kao i na druge osigurane osobe HZZO-a.

Uredba 883/04 primjenjuje se na sve državljane jedne države članice, osobe bez državljanstva i izbjeglice s prebivalištem u državi članici, a na koje se primjenjuje ili se primjenjivalo zakonodavstvo jedne ili više država članica, kao i na članove te nadživjele članove njihovih obitelji.

> Za područje zdravstvene zaštite bitno je da osoba može biti osigurana samo u jednoj državi članici EU/EEP i to je onda za nju tzv. nadležna država te je u njoj njezin nadležni osiguravatelj.

Za izaslanog radnika nadležna država je **država u kojoj je sjedište poslodavca koji ga upućuje na privremeni rad**. Stoga će za izaslanog radnika kojega poslodavac sa sjedištem u Hrvatskoj upućuje na privremeni rad u drugu državu članicu nadležna država biti Hrvatska, a HZZO nadležni osiguravatelj.

Za vrijeme privremenog boravka na području druge države članice, izaslani radnici ostvaruju zdravstvenu zaštitu pod istim uvjetima kao i osiguranici države boravka, no na teret svoga osiguravatelja, pri čemu zdravstvenu zaštitu sukladno Uredbi osigurane osobe mogu ostvarivati isključivo kod ugovornih pružatelja zdravstvene zaštite, dakle, u okviru sustava socijalnog osiguranja, a ne i kod privatnika.

Prema čl. 19. Uredbe 883/2004., osigurana osoba i članovi njezine obitelji koji borave u državi članici koja nije nadležna država, pa tako i izaslani radnik te članovi njegove obitelji koji s njime borave u drugoj državi članici za vrijeme izaslanja, imaju tijekom svog boravka u toj državi, pravo na zdravstvenu zaštitu koja je s medicinskoga gledišta nužna, uzimajući u obzir prirodu davanja i očekivanu dužinu boravka. Pravo na istu zdravstvenu zaštitu osigurane osobe ostvaruju temeljem Europske kartice zdravstvenog osiguranja (**EKZO**), ili na engleskom jeziku European Health Insurance Card (EHIC).

2.1. Europska kartica zdravstvenog osiguranja

U nužnu zdravstvenu zaštitu ubrajaju se i zdravstvene usluge koje su s medicinskog gledišta nužne kako se osigurana osoba ne bi bila prisiljena vratiti u matičnu državu članicu prije kraja planiranog boravka radi podvrgavanja potrebnom liječenju. Je li u konkretnom slučaju određena zdravstvena zaštita nužna, odnosno neodgodiva, procjenjuje liječnik ustanove u kojoj osoba koristi zdravstvenu zaštitu temeljem EKZO.

Nužnom zdravstvenom zaštitom smatraju se i zdravstvene usluge koje se pružaju radi liječenja kroničnih bolesti (npr. kontrola krvnog

[1] Uredba dostupna u Službenom listu Europske unije, i na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:03:32004R0883:HR:PDF.

[2] Uredba dostupna u Službenom listu Europske unije, i na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:02:32009R0987:HR.

tlaka), odnosno za već postojeće dijagnoze, kao i porod te zdravstvene usluge vezane uz trudnoću, no ne ako je cilj privremenog boravka u drugoj državi članici upravo porod ili liječenje postojeće kronične bolesti.

U nužnu zdravstvenu zaštitu koja se koristi osnovom EKZO ubrajaju se zdravstvene usluge kao npr. dijaliza, terapija kisikom, kemoterapija, specijalni tretmani za astmu i sl. No, kako bi osiguranik osnovom EKZO ostvario pravo na ove usluge potrebno je da se prije dolaska naruči za traženu uslugu kod samog ugovornog pružatelja zdravstvene usluge.

Nužnu, odnosno neodgodivu zdravstvenu zaštitu na naprijed opisani način osigurana osoba HZZO-a ostvaruje na EKZO na teret HZZO-a, pri čemu je obvezna platiti jedino participaciju ako je ona predviđena i za osigurane osobe države privremenog boravka.

Ako je osiguranoj osobi zdravstvena zaštita koju je koristila temeljem EKZO na naprijed opisani način ipak naplaćena, ona ima pravo po povratku u Hrvatsku podnijeti pisani zahtjev za naknadu nastalih troškova područnoj službi ili regionalnom uredu HZZO-a koji je nadležan prema njezinom prebivalištu. Uz zahtjev je obvezna priložiti medicinsku dokumentaciju o pruženim zdravstvenim uslugama i original računa koji glasi na njezino ime iz kojega je vidljivo koje zdravstvene usluge su joj pružene, te da je račun plaćen.[3]

EKZO ne vrijedi za planirano liječenje u inozemstvu, te je za takvo liječenje potrebno prethodno HZZO-u podnijeti pisani zahtjev radi izdavanja odobrenja. EKZO također ne pokriva troškove zdravstvene zaštite korištene kod privatnih pružatelja, te putne troškove prilikom povratka u Hrvatsku, a nakon nastanka osiguranog slučaja. Osim toga, **temeljem iste kartice još uvijek nije moguće korištenje nužne zdravstvene zaštite na području Švicarske**.

2.2. Izdavanje EKZO

EKZO izdaje HZZO kao zasebnu karticu i ona vrijedi samo za liječenje tijekom privremenog boravka u drugoj državi članici EU/EEP, te ne zamjenjuje zdravstvenu iskaznicu koja se koristi u Hrvatskoj. Navedena kartica se izdaje na zahtjev, a uvjet za njezino izdavanje je uredan status u obveznom zdravstvenom osiguranju.

Kartica se izdaje besplatno, a od 1. 7. 2013. godine više se ne naplaćuje niti poseban doprinos za korištenje zdravstvene zaštite u državama članicama EU/EEP, kako za odlazak u druge države članice po privatnom poslu, tako i za upućivanje radnika na privremeni rad u drugu državu članicu.

Kartica se u pravilu izdaje na razdoblje od godinu dana, no **izaslanim radnicima ona se izdaje na cjelokupno razdoblje izaslanja (najduže dvije godine)**. Na isto razdoblje ona će se izdati i članovima obitelji radnika koji će uz njega boraviti u drugoj državi članici za vrijeme izaslanja.

Od 1. srpnja 2013. godine HZZO je prestao biti nadležan za izaslanja u države članice EU/EEP. Tako se prijava samog izaslanstva radnika u drugu državu članicu obvezno podnosi Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje koji za radnika izdaje obrazac A1 kao dokaz o pripadnosti hrvatskom sustavu socijalnog osiguranja.

HZZO radnicima koji se upućuju na privremeni rad u drugu državu članicu izdaje samo EKZO kao dokument kojim ostvaruju pravo na korištenje zdravstvene zaštite za vrijeme izaslanja.

Za izaslane radnike zahtjev za izdavanje EKZO može podnijeti sam radnik ili poslodavac, te karticu mora osobno preuzeti radnik ili poslodavac, ako je on podnio zahtjev.

Poslodavcima se omogućuje podnošenje zahtjeva za sve izaslane radnike istovremeno temeljem zahtjeva i popisa radnika u kojemu se naznačuje njihovo ime i prezime, OIB, te razdoblje izaslanja, a isti popis je potrebno potpisati i ovjeriti od strane ovlaštene osobe poslodavca. Ukoliko poslodavac želi osobno i preuzeti EKZO za sve radnike isto je potrebno naglasiti prilikom podnošenja zahtjeva kako bi se sve kartice dostavile u jednom paketu za preuzimanje. Uz zahtjev za izdavanje EKZO poslodavac je obvezan za svakog radnika priložiti presliku obrasca A1.

2.3. Certifikat

Ako osigurana osoba iz nekog razloga nije u posjedu EKZO za vrijeme dok se nalazi u inozemstvu, može se obratiti, osobno ili putem ustanove u mjestu boravka, izravno HZZO-u radi izdavanja Certifikata, papirnatog dokumenta koji privremeno zamjenjuje EKZO. Certifikat se izdaje, također, u slučaju krađe, gubitka EKZO ili u slučaju kada osigurana osoba HZZO-a ostane bez EKZO iz nekog drugog razloga. Isti dokument se može jednostavno faksirati na određeni broj faksa u inozemstvu (broj zdravstvene ustanove u kojoj se osiguranik liječi ili neki drugi broj), a koji se navede prilikom traženja njegova izdavanja.

2.4. Direktiva 2011/24/EU

Dana 25. listopada 2013. godine stupile su na snagu odredbe članaka 26. do 32. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (Nar. nov., br. 80/13. i 137/13.) kojima su u hrvatsko zakonodavstvo prenesene odredbe Direktive 2011/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2011. godine o primjeni prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti (**Direktiva 2011/24/EU**).

Ista Direktiva proširuje pravo na korištenje nužne zdravstvene zaštite u drugim državama članicama i na privatne pružatelje zdravstvenih usluga, no ne osnovom EKZO. Troškove ove zdravstvene zaštite osigurana osoba će uvijek osobno podmiriti, a po povratku u Hrvatsku od HZZO-a može zatražiti naknadu nastalih troškova. Ako se u provedenom postupku utvrdi da je zdravstvena zaštita korištena kod privatnog pružatelja bila nužne naravi, moguć je povrat nastalih troškova, ali ne više od iznosa koji je općim aktom HZZO-a utvrđen za ugovorne subjekte HZZO-a, za istu zdravstvenu zaštitu.

3. PRIVREMENI RAD NA PODRUČJU UGOVORNIH DRŽAVA

Ugovorne države su one države s kojima Hrvatska ima sklopljen međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju kojim je uređeno pitanje korištenja zdravstvene zaštite.[4]

Nakon 1. srpnja 2013. godine na snazi su ostali ugovori s Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom, Srbijom, Makedonijom i Turskom.

Prema izmjeni Zakona o doprinosima, **od 19. prosinca 2013. godine,[5] za osiguranika, koji je izaslan na rad ili službeno boravi u ugovornoj državi, ne obračunava se poseban doprinos radi ostvarivanja prava na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu**.

Stoga je na ovaj način ukinuta obveza uplate doprinosa u slučajevima kada poslodavac upućuje radnika na rad, stručno usavršavanje, odnosno obrazovanje u ugovornu državu.

Međutim, i nadalje je ostala obveza podnošenja prijave od strane pravne osobe koja upućuje radnika u ugovornu državu.

Tako, osiguranik koji se upućuje na rad, stručno usavršavanje, odnosno obrazovanje u ugovorne države na rok duži od 30 dana ostvaruje pravo na prekograničnu zdravstvenu zaštitu pod uvjetom da je prije odlaska u inozemstvo od strane poslodavca, tijela državne vlasti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, trgovačkog društva, osobe koja u Republici Hrvatskoj obavlja gospodarsku ili profesionalnu djelatnost, odnosno djelatnost poljoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: podnositelj prijave) podnesena područnoj službi, odnosno regionalnom uredu HZZO-a prijava o upućivanju, sukladno

[3] Prema čl. 36. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu korištenja prekogranične zdravstvene zaštite (Nar. nov., br. 160/13.).

[4] Prema čl. 2. st. 2. t. 2. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu korištenja prekogranične zdravstvene zaštite (Nar. nov., br. 160/13.).

[5] Čl. 188. st. 2. Zakona o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08., 152/08., 94/09., 18/11., 22/12., 144/12., 148/13.).

čl. 8. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu korištenja prekogranične zdravstvene zaštite (Nar. nov., br. 160/13. – nastavno: **Pravilnik**).[6]

Uz prijavu je potrebno podnijeti:

- fotokopiju ugovora o radu
- akt o upućivanju na rad, stručno usavršavanje, odnosno obrazovanje s naznakom vremenskog razdoblja na koje se upućuje
- liječničku svjedodžbu o zdravstvenoj sposobnosti osiguranika, ne stariju od 90 dana, kojom je prije odlaska osiguranika potvrđeno da je on sposoban za obavljanje poslova radi kojih se upućuje.

Pod liječničkom svjedodžbom podrazumijeva se svjedodžba koju izdaje doktor specijalist medicine rada u ugovornoj zdravstvenoj ustanovi koja u svom sastavu ima djelatnost medicine rada, odnosno ugovorni doktor specijalist medicine rada privatne prakse. Svjedodžba vrijedi najkasnije do datuma do kojeg je njome utvrđena obveza ponovne provjere zdravstvene sposobnosti osiguranika.

Dakle, dok se prijava izaslanstva u drugu državu članicu EU/EEP podnosi Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, **prijava izaslanstva u ugovornu državu podnosi se i nadalje HZZO-u.**

Prijava se podnosi, u pravilu, 8 dana prije dana odlaska osiguranika u ugovornu državu, a najkasnije prije odlaska. Prijava boravka u ugovornoj državi podnosi se, te je prijavu obvezna zaprimiti i provesti svaka područna služba, odnosno svaki regionalni ured HZZO-a. Prijava i odjava boravka u ugovornoj državi provodi se putem "Tiskanice 4 – Prijava – odjava boravka u ugovornoj državi ili trećoj državi", koja se može preuzeti i s internetske stranice HZZO-a, www.hzzo.hr, pod "Tiskanice".

Na osnovi uredno podnesene prijave, HZZO izdaje radniku potvrdu o pravu na korištenje zdravstvene zaštite čiji je oblik i sadržaj utvrđen ugovorom koji je Hrvatska sklopila s državom u koju se radnik upućuje. Potvrda se izdaje na razdoblje važenja liječničke svjedodžbe, a prije odlaska radnika u inozemstvo.

Ako poslodavac nije proveo opisani postupak prijave, obvezan je sam snositi troškove zdravstvene zaštite koju je radnik koristio u inozemstvu.[7]

Po dolasku u mjesto boravka ugovorena potvrda o korištenju zdravstvene zaštite u inozemstvu predaje se najbližoj bolesničkoj blagajni u zamjenu za potvrdu osnovom koje će se u slučaju potrebe koristiti zdravstvene usluge, ali isključivo kod ugovornih doktora i javnih zdravstvenih ustanova. Obveza plaćanja postoji samo za troškove participacije ako su predviđeni i za osigurane osobe države boravka.

Sukladno odredbama pojedinačnog ugovora, izaslani radnici koji svoj posao obavljaju u Srbiji, Crnoj Gori, Makedoniji i Turskoj, temeljem izdane potvrde, ostvaruju pravo na punu zdravstvenu zaštitu. Radnici izaslani u Bosnu i Hercegovinu ostvaruju pravo na hitne zdravstvene usluge.

Država	Rok izaslanja		Potvrda o pripadnosti sustavu osiguranja	Potvrda o pravu na zdravstvenu zaštitu	Opseg dogovorene zdravstvene zaštite
	Zaposleni	Samostalna djelatnost			
BOSNA I HERCEGOVINA	24	12	HR/BH 1	HR/BH 4	hitno potrebne zdravstvene usluge
CRNA GORA	24	12	HR/SCG 101	HR/SCG 111A	puna zdravstvena zaštita
MAKEDONIJA	24	12	HR/RM 1	HR/RM 4	puna zdravstvena zaštita
SRBIJA	24	12	HR/SRB 101	HR/SRB 111A	puna zdravstvena zaštita
TURSKA	24	24	HR/TR1	HR/TR3	puna zdravstvena zaštita

[6] Prema čl. 8. Pravilnika.

[7] Prema čl. 12. Pravilnika.

Ukoliko je izaslanom radniku u ugovornoj državi unatoč pribavljenoj ugovorenoj potvrdi naplaćena zdravstvena zaštita u opsegu određenom pojedinim međunarodnim ugovorom, radnik ima pravo HZZO-u podnijeti zahtjev za naknadu naplaćenih troškova, uz koji je obvezan priložiti medicinsku i računsku dokumentaciju.

4. PRIVREMENI RAD NA PODRUČJU TREĆIH DRŽAVA

Treće države su države koje nisu članice EU/EEP, a niti s njima Hrvatska ima sklopljen ugovor kojim je regulirano pitanje korištenja zdravstvene zaštite.[8]

Osiguranik koji se upućuje na rad, stručno usavršavanje, odnosno obrazovanje u treće države na rok duži od 30 dana ostvaruje pravo na prekograničnu zdravstvenu zaštitu pod uvjetom da je prije odlaska u inozemstvo od strane pravne osobe koja ga upućuje podnesena prijava HZZO-u, na jednak način kao što to vrijedi za upućivanje radnika u ugovornu državu.

No, za razliku od upućivanja radnika na privremeni rad u ugovorne države, za osiguranika koji se upućuje u treću državu potrebno je uplatiti i poseban doprinos za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu, a u skladu s čl. 188. st. 1. Zakona o doprinosima.

Posebni doprinos plaća se po stopi od 10% na osnovicu za obračun doprinosa za obvezna osiguranja sukladno posebnom zakonu, ako tim zakonom nije drukčije propisano.[9]

Prema čl. 79. st. 1. i 2. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, obveznici plaćanja posebnog doprinosa za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu utvrđeni prema posebnom zakonu mogu biti oslobođeni plaćanja tog doprinosa za osiguranika koji nije osiguran kod nositelja zdravstvenog osiguranja u zemlji rada pod uvjetom da djelatnost obavljaju u trećoj državi s kojom Republika Hrvatska nema zaključen međunarodni ugovor ili je međunarodnim ugovorom drukčije određeno, ako su zdravstvenu zaštitu u zemlji rada osigurali o svojem trošku. Na zahtjev obveznika uplate doprinosa oslobađanje plaćanja doprinosa utvrđuje HZZO rješenjem.

Na osnovi podnesene prijave, osiguranoj osobi se izdaje **Potvrda o pravu na korištenje zdravstvene zaštite u trećim državama** koja je propisana Pravilnikom.[10]

Izaslani radnik, temeljem izdane potvrde o pravu na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu, u trećim državama ostvaruje pravo na zdravstvenu zaštitu koja se ne može odgoditi do povratka u Hrvatsku.[11] Zdravstvenu zaštitu u trećoj državi će morati uvijek osobno podmiriti, a nakon povratka u Hrvatsku HZZO-u podnijeti zahtjev na naknadu troškova, uz koji je potrebno priložiti medicinsku dokumentaciju i original računa.[12]

Ako se u provedenom postupku utvrdi da se korištena zdravstvena zaštita nije mogla odgoditi do povratka u Hrvatsku, osigurana osoba će imati pravo na povrat stvarnog troška, umanjenog za iznos sudjelovanja u troškovima zdravstvene zaštite propisanog u skladu sa Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Osigurana osoba koja koristi zdravstvenu zaštitu u ugovornim i trećim državama mora se odmah javiti područnoj službi, odnosno regionalnom uredu HZZO-a nadležnom prema mjestu svog prebivališta, odnosno boravišta zbog daljnjeg praćenja zdravstvenog stanja i ocjenjivanja potrebe povratka (prijevoza) u Republiku Hrvatsku.[13]

[8] Prema čl. 2. st. 2. t. 3. Pravilnika.

[9] Prema čl. 17. Pravilnika.

[10] Prema čl. 10. st. 2. Pravilnika.

[11] Prema čl. 19. st. 2. Pravilnika.

[12] Prema čl. 34. st. 4. Pravilnika.

[13] Prema čl. 19. st. 6. Pravilnika.

Mr. sc. KORNELIJA SIROVICA
HZRIF, Zagreb

Stručni članak UDK 657.2

Inventurne razlike kod obrtnika

Nakon provođenja godišnjeg popisa imovine i obveza, obveznici poreza na dohodak od samostalne djelatnosti uspoređuju podatke dobivene popisom s podacima iz poslovnih knjiga i evidencija i utvrđuju inventurne manjkove ili viškove, za koje moraju utvrditi podliježu li ili ne podliježu obvezi obračunavanja i plaćanja poreza na dodanu vrijednost.
U ovom članku autorica pojašnjava način na koji obrtnici, osobe koje obavljaju djelatnost slobodnog zanimanja i poljoprivrednici evidentiraju utvrđene inventurne razlike u poslovnim knjigama.

1. UVOD

Na kraju godine, u skladu s odredbama članka 56. stavka 13. - 15. Općeg poreznog zakona,[1] osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost obvezno popisuju imovinu i obveze te utvrđuju razlike između podataka dobivenih popisom i stanja iskazanog u poslovnim knjigama. Utvrđene razlike se iskazuju kao višak ili manjak imovine. Osim na dan 31. prosinca, navedene odredbe Općeg poreznog zakona propisuju obvezu popisa imovine i u drugim slučajevima, a posebno prilikom promjene cijena dobara ili poreznih stopa kojima se ta dobra oporezuju, po nalogu poreznog tijela u postupku poreznog nadzora te prilikom početka i prestanka obavljanja djelatnosti.

Obveza popisa zalihe dobara u slučaju **promjene stope poreza na dodanu vrijednost,** osim odredbama Općeg poreznog zakona, propisana je i člankom 134. Zakona o porezu na dodanu vrijednost[2] te člankom 196. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost.[3]

2. UTVRĐIVANJE INVENTURNIH RAZLIKA

Nakon provedenog popisa imovine i usporedbe stanja utvrđenog popisom s podacima iskazanim u poslovnim knjigama, utvrđuju se inventurne razlike, tj. utvrđuje se **višak ili manjak imovine.**

Ako se popisom utvrdi **višak dugotrajne i/ili kratkotrajne imovine** u odnosu na knjigovodstveno stanje, obrtnik utvrđeni iznos viška imovine iskazuje u poslovnim knjigama odnosno evidencijama u kojima se knjiži nabava i uporaba imovine.

Višak dugotrajne imovine, evidentira se tako, u Popisu dugotrajne imovine, a **višak kratkotrajne imovine** (na primjer, višak materijala, sitnog inventara, ambalaže, robe, poluproizvoda, nedovršenih i gotovih proizvoda) u Evidenciji o nabavi i uporabi reprodukcijskog i potrošnog materijala, pića i napitaka, odnosno u drugim evidencijama u kojima se osiguravaju podaci o stanju kratkotrajne imovine. Naime, prema stajalištu Središnjeg ureda Porezne uprave, klasa: 410-18705-01/141, ur. broj: 513- 07-21-01/06-2 od 8. ožujka 2006. godine, Evidenciju o nabavi i uporabi reprodukcijskog i potrošnog materijala, pića i napitaka ne trebaju voditi obrtnici koji obavljaju djelatnost trgovine na malo, ako u skladu s posebnim propisima[4] vode evidenciju o stanju robe u prodajnom objektu odnosno ugostitelji koji vode posebnu materijalnu evidenciju u kojoj se osiguravaju količinski podaci o nabavi i utrošku pića i napitaka (evidenciju o prometu i zaključnom stanju). U tom slučaju se podaci o utvrđenom višku evidentiraju u tim posebnim evidencijama.

Višak imovine najčešće je rezultat zamjene šifri artikala ili nepravovremenog odnosno pogrešnog evidentiranja računa dobavljača, pa se utvrđivanjem stvarnog stanja u navedenim poslovnim knjigama i evidencijama knjiži povećanje imovine. Povećanje imovine za iznos inventurnog viška nema obilježje prometa, pa prilikom njegovog utvrđivanja **ne nastaje obveza obračunavanja i plaćanja poreza na dodanu vrijednost**. Porezna obveza nastaje u trenutku kada se imovina utvrđena kao inventurni višak **stavlja u promet odnosno kada je naplaćena od kupca**.

Ako se popisom utvrdi **manjak imovine**, porezni obveznik treba utvrditi razloge nastajanja manjka, kako bi ga mogao pravilno iskazati u poslovnim knjigama i utvrditi porezne obveze. Ovisno o razlogu nastajanja, manjak **imovine** utvrđen popisom dijeli se na:
- neoporezivi manjak
- oporezivi manjak.

3. NEOPOREZIVI MANJAK

Neoporezivim manjkom smatra se:
- manjak nastao djelovanjem više sile te
- dopušteni iznos kala, rastepa, kvara i loma.

3.1. Manjkovi nastali djelovanjem više sile

U skladu s odredbama članka 26. stavka 2. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, manjkovima nastalim djelovanjem više sile smatraju se **manjkovi (štete) nastali kao posljedica elementarnih nepogoda** (poplave, požara, potresa i dr.), **ratnih razaranja i provalnih krađa, do visine utvrđene očevidnikom nadležnog tijela za procjenu šteta.**

Štete nastale zbog elementarnih nepogoda i ratnih razaranja utvrđuju **komisije za procjenu šteta**, a manjkove nastale uslijed provalne krađe očevidom utvrđuju **tijela Policijske uprave.** Na utvrđeni iznos manjka nastalog djelovanjem više sile **ne obračunava se porez**

[1] Opći porezni zakon, Nar. nov., br. 147/08., 18/11., 78/12., 136/12. i 73/13.
[2] Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Nar. nov., br. 73/13., 99/13. – Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, 148/13. i 153/13.
[3] Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, Nar. nov., br. 79/13., 85/13. – ispravak, 160/13. i 35/14.
[4] Prema odredbama članka 16. Zakona o trgovini, Nar. nov., br. 87/08., 96/08., 116/08., 76/09., 114/11., 16/13. i 30/14., trgovac mora nadležnom inspektoru osigurati podatke o stanju robe u prodajnom objektu na temelju pisanih isprava ili elektroničkih zapisa o nastalom poslovnom događaju iz kojih se nedvojbeno može zaključiti o kojem se poslovnom događaju radi. Forma evidencije nije propisana, već je trgovac sam uspostavlja, vodeći računa da takva evidencija osigurava podatke o stanju robe u prodavaonici.

na dodanu vrijednost, uz uvjet da porezni obveznik o iznosu utvrđenog manjka odnosno štete ima zapisnike navedenih tijela.

Evidentiranje manjka u poslovnim knjigama pojašnjavamo na primjeru manjka dugotrajne imovine utvrđenog kao posljedica elementarne nepogode (poplave) o čemu postoji zapisnik komisije za procjenu štete.

Primjer: Manjak (šteta) prouzročen elementarnom nepogodom

Kao rezultat poplave tijekom mjeseca svibnja 2014. godine, u obrtničkoj (krojačkoj) radnji je uništen šivaći stroj, koji je nabavljen i stavljen u uporabu u veljači 2012. godine. Neamortizirani iznos dugotrajne imovine koji se u Knjizi primitaka i izdataka knjiži kao izdatak, utvrđen je na sljedeći način:

Opis	Šivaći stroj
Nabavna cijena	5.730,00
Knjigovodstvena vrijednost na dan 1. siječnja 2014.	3.103,75
Obračun amortizacije do 31. svibnja 2014.	596,85
Knjigovodstvena vrijednost na dan 31. svibnja 2014.	2.506,90

Knjiženje u Popisu dugotrajne imovine:

Obrazac DI

II. PODACI O DUGOTRAJNOJ IMOVINI								
Red. br.	Naziv stvari ili prava	Isprava broj/nadnevak	Nabavna vrijednost	Knjigovod. vrijednost	Vijek trajanja	Stopa otpisa	Svota otpisa	Knigovod. vrijednost stvari ili prava na kraju godine
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Šivaći stroj Pfaff Select 42	Rn 2341, 12. 2. 2012.	5.530,00	3.103,75	4	25%	596,85	2.506,90
.....	.....	.....	.....	.....	....	.....	.....	.....

Knjiženje u Knjizi primitaka i izdataka:

Obrazac KPI

II. PODACI O PRIMICIMA I IZDACIMA														
Red. br.	Nadnevak primitka/izdatka	Broj temeljnice	Opis isprava	Primici			PDV u primicima	Ukupni primici	Izdaci			PDV u izdacima	Izdaci iz čl. 22. st. 1. t. 1. i t. 5.	Ukupno dopušteni izdaci
				U gotovini	Na žiro-račun	U naravi			U goto-vini	Putem žiroračuna	U naravi			
1	2	3	4	5	6	7	8	9 (5+6+7-8)	10	11	12	13	14	15 (10+11+12-13-14)
143	31. 05. 14.	143	Obr. amort.								596,85			596,85
144	31. 05. 14.	144	Isknj. imov.								2.506,90			2.506,90

Nastala promjena evidentirana je nakon nastalog manjka, u svibnju 2014. godine, u Popisu dugotrajne imovine i u Knjizi primitaka i izdataka na sljedeći način:

- u **Popisu dugotrajne imovine** (obrazac DI) knjižena je svota otpisa (u stupcu 8) obračunana do kraja mjeseca svibnja (jer je imovina uništena tijekom poplave u svibnju 2014. godine) i njena knjigovodstvena vrijednost na kraju mjeseca svibnja u kojemu se isknjižava (u stupcu 9);
- u **Knjizi primitaka i izdataka** u stupcu 12, kao izdatak u naravi, knjižena je svota otpisa (iz stupca 8. Popisa dugotrajne imovine) te knjigovodstvena vrijednost (iz stupca 9. Popisa dugotrajne imovine). Isti se iznosi knjiže i u stupcu 15 (ukupno dopušteni izdaci). Za manjak koji je nastao kao rezultat više sile u Knjizi primitaka i izdataka se ne evidentira primitak.

3.2. Rashodovanje dugotrajne imovine

Porezno priznatim manjkom smatra se rashodovanje dugotrajne materijalne imovine koja nije za uporabu i ne stavlja se u promet nego se uništava ili deponira na otpad, **pod uvjetom da je pri utvrđivanju činjeničnog stanja bio prisutan službenik Porezne uprave**.[5] Uz ispunjavanje navedenih uvjeta, rashodovanje dugotrajne imovine smatra se porezno dopustivim izdatkom, pa porezni obveznik nema obvezu obračunavanja poreza na dodanu vrijednost na cijenu nove nabave te imovine. U tom se slučaju u Knjizi primitaka i izdataka te u Popisu dugotrajne imovine provode knjiženja na način opisan u prethodnom primjeru.

[5] Ovakvo stajalište navedeno je u uputi Ministarstva financija, Središnjeg ureda Porezne uprave, o sastavljanju konačnog obračuna poreza na dodanu vrijednost za 2013. godinu, klasa: 410-01/14-01/267, ur. broj: 513-07-21-01/14-1, od 30. siječnja 2014. godine.

3.3. Dopušteni iznos kala, rastepa, kvara i loma

U skladu s odredbom članka 26. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, **obvezi plaćanja poreza na dodanu vrijednost ne podliježe:**

- manjak (gubitak) s naslova **kala, rastepa, kvara i loma do visine utvrđene aktom Obrtničke komore;**
- **tehnološki manjak** nastao u procesu proizvodnje do visine normativa koje utvrđuje **sam poduzetnik ili strukovna organizacija**;
- manjak dobara zbog neodgovarajuće kvalitete, proteka roka trajanja, kala, rastepa, kvara i loma iznad visine utvrđene odlukama Komore, **ako je pri utvrđivanju činjeničnog stanja prisutan službenik Porezne uprave** ili ako porezni obveznik raspolaže odgovarajućom dokumentacijom nadležnih tijela i institucija **o količini i vrsti preuzetih dobara koja su dana na zbrinjavanje ili uništenje.** Manjak dobara zbog proteka roka trajanja **ne može se priznati ako je porezni obveznik ta dobra nabavio tri mjeseca prije isteka otpisnog roka.** Iznimno, ako je rok trajanja manji od tri mjeseca, manjak dobara zbog proteka roka trajanja se može priznati, neovisno o datumu nabave (uz ispunjavanje prethodno navedenih uvjeta).

3.3.1. Odluke o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma

Odlukama Obrtničke komore utvrđuje se dopuštena visina kala, rastepa, kvara i loma do koje obrtnici mogu navedene rashode knjižiti kao poslovni izdatak, bez obveze obračunavanja poreza na dodanu vrijednost.

Hrvatska obrtnička komora je donijela tri odluke o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma, i to:

- Odluku o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma na proizvodima u trgovini, Nar. nov., br. 101/04.
- Odluku o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma u ugostiteljstvu, Nar. nov., br. 101/04.
- Odluku o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma na žitaricama i proizvodima od žitarica i brašna, Nar. nov., br. 142/99. i 22/00.

3.3.2. Utvrđivanje rashoda po osnovi kala, rastepa, kvara i loma

Pod kalom, rastepom, kvarom i lomom se podrazumijevaju gubici na proizvodima koji nastaju kao posljedica prirodnih utjecaja ili kao posljedica radnji neophodnih u poslovanju i pružanju usluga, a utvrđuju se:

- neposredno nakon nastanka pojedinog rashoda
- redovitim ili izvanrednim popisom robe
- na drugi način utvrđen odlukom obrtnika.

3.3.2.1. Kalo, rastep, kvar i lom u trgovini

Kalo, rastep, kvar i lom u trgovini može nastati isušivanjem, isparavanjem, skupljanjem, smrzavanjem, razbijanjem, oštećenjem, kvarenjem, rasipanjem, topljenjem, rastapanjem ili mrvljenjem.

Normativi ukupnih gubitaka na ime kala, rastepa, kvara i loma u trgovini primjenjuju se **u postocima od količine prodanih proizvoda u obračunskom razdoblju, pa ih mogu primjenjivati samo oni trgovci koji osiguravaju evidencije o količinama prodanih proizvoda i robe.**

Odluka o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma na proizvodima u trgovini utvrđuje stope dopuštenih normativa gubitaka **u trgovini na malo**. Kako ovi gubici mogu nastati i u **trgovini na veliko**, za tu djelatnost obrtnici mogu utvrditi kalo, rastep, kvar i lom **u iznosu 50% utvrđenih normativa gubitaka za trgovinu na malo.**

Prema odredbama članka 6. Odluke o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma na proizvodima u trgovini, prehrambeni proizvodi, alkoholna pića i napici koji su neupotrebljivi zbog kvara, mogu se otpisati iznad iznosa koje propisuje navedena Odluka, samo **na temelju zapisnika nadležne inspekcije,** u kojemu se navode razlozi zbog kojih je došlo do neupotrebljivosti proizvoda.

3.3.2.2. Kalo, rastep, kvar i lom u ugostiteljstvu

U ugostiteljstvu **kalo** može nastati:

- **pri fizičkoj obradi proizvoda u kuhinji** - pri sječenju svježeg i suhog mesa, riba, rakova, školjki i mekušaca, pri čišćenju voća i povrća, prilikom obrade i posluživanja sireva i suhomesnatih proizvoda, odnosno prilikom odstranjivanja kosti, kožica, masnoće i sl.
- **pri skladištenju proizvoda i u kuhinji** - isušivanjem, isparavanjem, odmrzavanjem i sl. (prirodni kalo)
- **pri toplinskoj obradi proizvoda u kuhinji** - kuhanjem, prženjem, pečenjem, pirjanjem.

Rastep može nastati u skladištu i u kuhinji, i to rastepanjem, topljenjem, razlijevanjem i sl., a **kvar** truljenjem, klijanjem, užegnućem i sl.

Dopuštena visina gubitaka pri čuvanju u skladištu, obradi (kao otpad) odnosno toplinskoj obradi i pri procesu odmrzavanja utvrđuje se **u propisanom postotku po bruto/kg pojedinog proizvoda.**

3.3.2.3. Kalo, rastep, kvar i lom na žitaricama i proizvodima od žitarica i brašna

Pod rashodom proizvoda radi kala, rastepa, kvara i loma na žitaricama i proizvodima od žitarica i brašna razumijevaju se gubici na robi koji nastaju kao posljedica prirodnih utjecaja i tehnoloških procesa (u sušarama, smještajnim objektima, mlinovima, pekarama, tjesteničarnama, pakirnicama i dr.).

Na ime kala, rastepa, kvara i loma, na žitaricama i proizvodima od žitarica i brašna utvrđuju se dopušteni normativi manjkova izraženi u postocima od količine roba koje su u obračunskom razdoblju **osušene, prerađene, zapakirane, isporučene ili prodane.**

3.3.2.4. Kalo, rastep, kvar i lom u ostalim djelatnostima

Obrtnička komora je propisala neoporezive iznose kala, rastepa, kvara i loma samo za djelatnost trgovine, ugostiteljstva te za žitarice i proizvode od žitarica i brašna, a za ostale djelatnosti ih **obrtnici, na temelju iskustva, trebaju sami utvrditi.** U protivnom, **dozvoljene iznose tehnološkog manjka, kala, kvara, rastepa i loma, utvrđuje Porezna uprava procjenom** na temelju međuovisnosti između primitaka i izdataka, pomoću normativa utroška materijala, energije, rada ili drugih proizvodnih faktora.

3.3.3. Manjak proizvoda zbog neodgovarajuće kvalitete i proteka roka trajanja

Prema odredbama članka 26. stavka 4. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, manjak dobara zbog neodgovarajuće kvalitete ili proteka roka trajanja, te kalo, rastep, kvar i lom iznad visine utvrđene odlukama Hrvatske obrtničke komore, **ne podliježe obvezi plaćanja poreza na dodanu vrijednost:**

- ako je pri utvrđivanju činjeničnog stanja prisutan službenik Porezne uprave, ili
- ako porezni obveznik raspolaže odgovarajućom dokumentacijom nadležnih tijela ili institucija o količini i vrsti preuzetih dobara koja su dana na zbrinjavanje ili uništenje.

Za priznavanje manjka dobara zbog proteka roka trajanja kao porezno dopustivog izdatka, potrebno je ispuniti još jedan uvjet. Naime, porezni obveznik mora nabaviti ta dobra više od **tri mjeseca prije mjeseca u kojemu ističe njihov rok trajanja**. Samo u slučaju dobara čiji je rok trajanja manji od tri mjeseca, može se priznati njihov otpis zbog proteka roka trajanja, neovisno kada ih je porezni obveznik nabavio.

Porezni obveznik treba o datumu utvrđivanja činjeničnog stanja imovine koja će se uništiti zbog neodgovarajuće kvalitete ili proteka roka trajanja obavijestiti nadležnu Poreznu upravu. Ako se službenik Porezne uprave ne odazove pozivu da prisustvuje utvrđivanju činjeničnog stanja, odnosno uništenju imovine, porezni obveznik može kao dokaz da je dobra neodgovarajuće kvalitete uništio odnosno predao na otpad predočiti:

- zapisnik o uništenju
- dokumentaciju o predaji dobara na otpad odnosno zbrinjavanje
- račun za predaju robe na otpad odnosno zbrinjavanje i sl.

U slučaju da se službenik ne odazove na pisani poziv, a porezni obveznik raspolaže dokazima odnosno dokumentacijom iz koje se nedvojbeno može utvrditi da su dobra zaista uništena, manjak se može porezno priznati neovisno o činjenici što službenik Porezne uprave nije prisustvovao uništenju dobara odnosno njihovoj predaji na otpad ili nadležnim službama za zbrinjavanje otpada.[6]

Nalog za uništenje ili zbrinjavanje dobara može dati i odgovarajuća inspekcijska služba. U tom slučaju porezni obveznik treba raspolagati dokumentacijom tih službi (tržišne inspekcije, sanitarne inspekcije, veterinarske inspekcije ili drugih nadležnih tijela) iz koje se nedvojbeno može utvrditi da je roba takve kvalitete da se ne može isporučiti ili uzeti za vlastitu potrošnju, te da je uništena, odnosno dana na zbrinjavanje. Za priznavanje neoporezivog manjka tada nije potrebna prisutnost službenika Porezne uprave.

3.3.4. Evidentiranje neoporezivog manjka u poslovnim knjigama

Obrtnik nije obvezan obračunati i platiti porez na dodanu vrijednost na utvrđeni manjak dugotrajne imovine te manjak na zalihama sirovina, materijala, gotovih proizvoda i trgovačke robe, koji je nastao kao rezultat djelovanja više sile. Porez na dodanu vrijednost ne obračunava se niti na rashode nastale do dopuštenih iznosa tehnološkog manjka, kala, loma, kvara i rastepa utvrđenih odlukama Hrvatske obrtničke komore te na manjak dobara zbog neodgovarajuće kvalitete i proteka roka trajanja, uključujući i iznose kala, rastepa, kvara i loma iznad dopuštenih iznosa, ako je pri utvrđivanju činjeničnog stanja bio prisutan službenik Porezne uprave, odnosno ako porezni obveznik raspolaže odgovarajućom dokumentacijom o uništenju ili predaji takvih dobara na otpad ili zbrinjavanje.

Budući da se zbog primjene načela blagajne izdaci za sirovine, materijal, proizvode i robu evidentiraju **u Knjizi primitaka i izdataka u trenutku plaćanja,** utvrđeni rashodi s naslova dozvoljenog kala, rasipa, kvara i loma te manjkovi izazvani djelovanjem više sile **ne knjiže se ponovno u ovoj evidenciji.**

Obrtnici koji obavljaju proizvodne i uslužne djelatnosti za koje nabavljaju reprodukcijski i potrošni materijal te ugostitelji koji prodaju hranu, alkoholna i bezalkoholna pića, trebaju nastale neoporezive manjkove proknjižiti kao utrošak **u evidenciji o nabavi i uporabi reprodukcijskog i potrošnog materijala, pića i napitaka** odnosno u evidenciji o prometu i zaključnom stanju.

Obrtnici koji obavljaju djelatnost trgovine za vrijednost neoporezivog manjka trgovačke robe, na temelju zapisnika o utvrđenom manjku koji ne podliježe oporezivanju, razdužuju vrijednost robe **u evidenciji o stanju robe u prodajnom objektu.**

4. OPOREZIVI MANJAK

4.1. Obračun poreza na dodanu vrijednost

Na utvrđene manjkove dobara **za koje se ne tereti odgovorna osoba** (osim dopuštenog iznosa kala, rastepa, kvara i loma i manjkova nastalih djelovanjem više sile), obrtnici su dužni, u skladu s odredbama članka 26. stavka 2. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, **obračunati i platiti porez na dodanu vrijednost**. Manjkovi dobara u tom se slučaju smatraju **izuzimanjem dobara u neposlovne svrhe** i podliježu oporezivanju.

Prema odredbama članka 42. stavka 3. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, ako se radi o izuzimanju dobara koja su kupljena, a pri nabavi tih dobara je PDV odbijen u cijelosti ili djelomično, porez na dodanu vrijednost treba obračunati **na nabavnu cijenu dobara koja su izuzeta**. U tom se slučaju nabavnom cijenom smatra cijena nove nabave odnosno neto nabavna cijena uvećana za zavisne troškove nove nabave. U slučaju da manjkaju dobra proizvedena u obrtu, osnovicu za obračun poreza na dodanu vrijednost čine **vlastiti troškovi utvrđeni prema računovodstvenim propisima,** tj. cijena koštanja proizvoda.

Ako za nastali manjak obrtnik **tereti odgovornu osobu**, osnovica za obračun poreza na dodanu vrijednost utvrđuje se, u skladu s odredbom članka 33. stavka 9. Zakona o porezu na dodanu vrijednost u visini tržišne vrijednosti dobra za koji je utvrđeno da manjka. Tržišnom vrijednosti smatra se ukupni iznos kojeg bi kupac ili naručitelj u trenutku isporuke dobra prema načelu nenarušavanja tržišnog natjecanja morao platiti isporučitelju dobara u tuzemstvu. Ako se ne može utvrditi usporediva isporuka dobara, tada se tržišnom vrijednosti smatra iznos koji nije niži od nabavne cijene tih ili sličnih dobara ili ako je ta cijena nepoznata, ukupna visina utvrđenih troškova u trenutku isporuke.

4.2. Iskazivanje oporezivog manjka u Knjizi primitaka i izdataka

Obveza evidentiranja primitka po osnovi utvrđenog manjka u Knjizi primitaka i izdataka utvrđuje se ovisno o činjenici podliježe li manjak oporezivanju porezom na dodanu vrijednost. Naime, prema odredbi članka 20. stavka 5. Zakona o porezu na dohodak,[7] **poslovnim primicima koji se evidentiraju u Knjizi primitaka i izdataka smatraju se manjkovi dobara iznad visine utvrđene odlukom Obrtničke komore i pripadajući porezi** zaračunani prilikom nabave dobara za koja je utvrđen manjak. Iznosi utvrđenih gubitaka do visine koju na ime kala, rastepa, kvara i loma propisuju odluke Obrtničke komore odnosno iznosi gubitaka koji su uzrokovani višom silom **ne smatraju se oporezivim manjkom pa se stoga po toj osnovi u poslovnim knjigama niti ne evidentira primitak.** Poslovni primitak se ne evidentira niti po osnovi manjkova dobara zbog neodgovarajuće kvalitete, proteka roka trajanja te kala, rastepa, kvara i loma iznad visine utvrđene aktom nadležne komore, ako je prilikom utvrđivanja činjeničnog stanja bio prisutan službenik Porezne uprave odnosno ako porezni obveznik raspolaže odgovarajućom dokumentacijom nadležnih tijela o predaji dobara na otpad ili zbrinjavanje.

Iznos primitka po osnovi izuzimanja utvrđuje se, u skladu s odredbama članka 26. i 28. Pravilnika o porezu na dohodak[8] prema usporedivoj tržišnoj vrijednosti. Usporedivom tržišnom vrijednošću smatra se, prije svega, prodajna cijena pa utvrđeni iznos manjka u

[6] Na navedeni način se izjasnilo Ministarstvo financija, Središnji ured Porezne uprave, u uputi klasa: 410-01/13-01/899, ur. broj: 513-07-21-01/13-1, od 15. veljače 2013. godine.

[7] Zakon o porezu na dohodak, Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11., 22/12., 144/12., 125/13. i 148/13.

poslovnim knjigama treba evidentirati kao **poslovni primitak čija se vrijednost utvrđuje po prodajnoj cijeni** imovine koja manjka.

Iako se primitak po osnovi izuzimanja utvrđuje prema procijenjenoj prodajnoj cijeni izuzetog dobra, u slučaju kada se za nastali manjak ne tereti odgovorna osoba, osnovicom za obračun poreza na dodanu vrijednost smatra se **cijena nove nabave uvećana za zavisne troškove nabave.** Međutim, ako obrtnik za nastali manjak tereti odgovornu osobu (na primjer, poslovođu, skladištara i sl.), nastali događaj se u Knjizi primitaka i izdataka knjiži kao primitak u trenutku naplate te se knjiženim primicima neutraliziraju knjiženi izdaci po osnovi manjkova. U tom se slučaju porez na dodanu vrijednost obračunava **na prodajnu cijenu** dobra koji manjka (tj. na isti način kao i u slučaju da je dobro isporučeno odgovornoj osobi).

Ako se popisom utvrdi **manjak reprodukcijskog i potrošnog materijala iznad visine utvrđene aktom komore ili samog poreznog obveznika** (iznad visine utvrđene normativima prema vrsti djelatnosti), osim knjiženja primitka po osnovi izuzimanja u Knjizi primitaka i izdataka te obračunanog poreza na dodanu vrijednost u obrascu I-RA, **obrtnik za utvrđeni manjak treba razdužiti evidenciju o nabavi i uporabi tog reprodukcijskog ili potrošnog materijala odnosno razdužiti evidenciju o stanju robe u prodajnom objektu.**

Navedeno pojašnjavamo sljedećim primjerima:

Primjer: Knjiženje manjka dugotrajne imovine

Popisom dugotrajne imovine u obrtu registriranom za graditeljstvo u na dan 31. prosinca 2014. godine ustanovljen je manjak bušilice nabavljene u mjesecu travnju 2013. godine. Obrtnik je amortizaciju za ovu imovinu utvrđivao primjenom stope od 25%, pa su u Popisu dugotrajne imovine iskazani sljedeći podaci:

Opis	Iznos
Nabavna cijena (bez poreza na dodanu vrijednost)	4.509,00
Knjigovodstvena vrijednost na dan 1. siječnja 2014.	3.757,50
Obračun amortizacije za 2014. godinu	1.127,25
Knjigovodstvena vrijednost na dan 31. prosinca 2014.	2.630,25

Cijena nove nabave, uzimajući u obzir potrošenost dobra uslijed uporabe, procijenjena je na 2.800,00 kuna koliko iznosi i procijenjena prodajna cijena bušilice. Porez na dodanu vrijednost obračunan na cijenu nove nabave iznosi 700,00 kuna.

Za nastali manjak obrtnik tereti odgovornu osobu – radnika, koji je utvrđeni iznos manjka podmirio na dan utvrđivanja manjka. U poslovnim knjigama utvrđeni manjak knjiži na sljedeći način:

U popisu dugotrajne imovine:

Obrazac DI

II. PODACI O DUGOTRAJNOJ IMOVINI								
Red. br.	Naziv stvari ili prava	Isprava broj/nadnevak	Nabavna vrijednost	Knjigovod. vrijednost	Vijek trajanja	Stopa otpisa	Svota otpisa	Knigovod. vrijednost stvari ili prava na kraju godine
1	2	3	4	5	6	7	8	9
7.	**Bušilica GBH 5-38 D**	1431-01-1, 11. 4. 2013.	4.509,00	3.757,50	4	25%	1.127,25	2.630,25
.....	.....	.....	.....	.....	....	.....	.....	.....

U Knjizi primitaka i izdataka:

Obrazac KPI

II. PODACI O PRIMICIMA I IZDACIMA														
Red. br.	Nadnevak primitka/izdatka	Broj temelj-nice	Opis isprava	Primici			PDV u primicima	Ukupni primici	Izdaci			PDV u izdacima	Izdaci iz čl. 22. st. 1. t. 1. i t. 5.	Ukupno dopušteni izdaci
				U gotovini	Na žiro-račun	U naravi			U goto-vini	Putem žiroračuna	U naravi			
1	2	3	4	5	6	7	8	9 (5+6+7-8)	10	11	12	13	14	15 (10+11+12-13-14)
322.	31. 12. 14.	322	Obr. amort.								1.127,24			1.127,24
323.	31. 12. 14.	323	Isknj. imov.								2.630,25			2.630,25
324.	31. 12. 14.	324	Zapisnik			3.500,00	700,00	2.800,00						

U knjizi izlaznih (izdanih) računa (obrascu IRA) navedeni se manjak evidentira na sljedeći način:

- u stupcu 6 (Iznos s porezom) iznos od 3.500,00 kuna
- u stupci 21 (Osnovica) iznos od 2.800,00 kuna te
- u stupcu 22 (Porez) iznos od 700,00 kuna.

Primjer: Utvrđivanje manjka u trgovini na malo

U prodavaonici odjevnih predmeta godišnjim je popisom utvrđen manjak proizvoda u iznosu 16.250,00 kuna. Obrtnik ima evidenciju o količinama nabavljenih i prodanih proizvoda. Prema odredbama Odluke o dopuštenoj visini kala, rastepa, kvara i loma na proizvodima u trgovini, stopa dopuštenog kala, rastepa, kvara i loma iznosi 1,8%. Primjenom navedene stope na vrijednost ukupne količine realiziranih proizvoda u iznosu 592.500,00 kuna, dopušteni iznosi kala rastepa, kvara i loma iznose 10.665,00 kuna (592.500,00 x 1,8%). Ukalkulirana marža iznosi 30% na nabavnu vrijednost.

[8] Pravilnik o porezu na dohodak, Nar. nov., br. 95/05., 96/06., 68/07., 146/08., 2/09., 9/09. – ispravak, 146/09. i 123/10., 137/11., 61/12., 79/13. i 160/13.

Utvrđivanje oporezivog manjka:

Red. br.	Opis	Iznos		
		Ukupno	Osnovica	PDV
1.	Ukupno utvrđeni manjak	16.250,00	13.000,00	3.250,00
2.	Dopušteni kalo, rastep, kvar i lom	10.665,00	8.532.00	2.133,00
3.	Oporezivi manjak	5.585,00	4.468,00	1.117,00

Utvrđivanje nabavne vrijednosti:

Red. br.	Opis	Iznos
1.	Utvrđeni manjak bez PDV-a	13.000,00
2.	Ukalkulirana marža	3.000,00
3.	Nabavna vrijednost	10.000,00
4.	Dopušteni kalo, rastep, kvar i lom	8.532,00
5.	Ukalkulirana marža u dopuštenom kalu, rastepu, kvaru i lomu	1.968,92
6.	Trošak nabave porezno priznatog manjka	6.563,08
7.	Oporezivi manjak	4.468,00
8.	Ukalkulirana marža u oporezivom manjku	1.031,08
9.	Cijena nove nabave oporezivog manjka	3.436,92
10.	PDV na oporezivi manjak	859,23

Kako se za utvrđeni manjak ne tereti odgovorna osoba - radnik, već se manjak smatra izuzimanjem obrtnika, vrijednost izuzimanja s porezom na dodanu vrijednost (koja se upisuje u stupac 7 Knjige primitaka i izdataka), utvrđuje se tako da se iznosu oporezivog manjka iskazanog po procijenjenoj prodajnoj cijeni (bez poreza na dodanu vrijednost), dodaje porez na dodanu vrijednost obračunan na cijenu nove nabave.

U Knjizi izdanih računa (u **obrascu I-RA)** evidentira se osnovica za obračun poreza na dodanu vrijednost (cijena nove nabave odnosno utvrđeni vlastiti troškovi ako se utvrdi manjak vlastitih proizvoda), te iznos poreza na dodanu vrijednost obračunanog na navedenu osnovicu po stopi 25%.

Manjak trgovačke robe u maloprodaji utvrđen godišnjim popisom, evidentira se i u evidenciji o stanju robe u prodajnom objektu.

U Knjizi izlaznih računa u stupcu 6 (Iznos s PDV-om) knjiži se iznos od 4.296,15 kuna, u stupcu 21 (Osnovica za primjenu stope od 25%) iznos od 3.436,92 kuna, a u stupcu 22 (Porez po stopi 25%) iznos od 859,23 kuna.

5. ROKOVI OBRAČUNA I PLAĆANJA POREZA NA DODANU VRIJEDNOST

U skladu s odredbama članka 36. stavka 8. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, te članka 81. Općeg poreznog zakona, smatra se da je za utvrđeni manjak koji podliježe oporezivanju **obveza obračuna poreza na dodanu vrijednost nastala u obračunskom razdoblju u kojemu je manjak utvrđen.** Obračunani porez na dodanu vrijednost na manjak utvrđen popisom na dan 31. prosinca trebao bi se, stoga, iskazati u prijavi poreza na dodanu vrijednost - na obrascu PDV za zadnje obračunsko razdoblje u godini, koji se predaje nadležnoj ispostavi Porezne uprave do 20. siječnja naredne godine.

Budući da određeni broj poreznih obveznika do ovog roka ne raspolaže točnom evidencijom o utvrđenim manjkovima, prema stajalištu Ministarstva financija, Središnjeg ureda Porezne uprave,[9] poreznu obvezu po osnovi manjkova i drugih razlika koje nisu uključene u PDV obrazac za zadnje obračunsko razdoblje **treba uključiti u konačan obračun poreza na dodanu vrijednost** i uplatiti do roka za njegovu predaju, tj. **do kraja mjeseca veljače.** Iako, u tom slučaju, poreznu obvezu utvrđenu po osnovi manjkova plaćaju krajem veljače umjesto krajem siječnja, porezni obveznici **nemaju obvezu obračuna i plaćanja zateznih kamata.** Međutim, ako se tijekom izrade konačnog obračuna PDV-a utvrdi da je propušteno obračunati i platiti porez na dodanu vrijednost na određenu isporuku ili obavljenu uslugu, **za koje je moguće utvrditi u kojem obračunskom razdoblju je nastala porezna obveza,** tada je porezni obveznik dužan obračunati i platiti **zateznu kamatu od roka u kojemu je obveza trebala biti plaćena do dana kada je stvarno plaćena**.

[9] Ministarstvo financija, Središnji ured Porezne uprave, klasa: 410-01/14-01/267, ur. broj: 513-07-21-01/14-1, od 30. siječnja 2014. godine.

Knjiženje u Knjizi primitaka i izdataka

Obrazac KPI

II. PODACI O PRIMICIMA I IZDACIMA

Red. br.	Nadnevak primitka/izdatka	Broj temeljnice	Opis isprava	Primici			PDV u primicima	Ukupni primici	Izdaci			PDV u izdacima	Izdaci iz čl. 22. st. 1. t. 1. i t. 5.	Ukupno dopušteni izdaci
				U gotovini	Na žiro-račun	U naravi			U gotovini	Putem žiroračuna	U naravi			
1	2	3	4	5	6	7	8	9 (5+6+7-8)	10	11	12	13	14	15 (10+11+12-13-14)
318.	31. 12. 13.	318	Zapisnik			5.327,23	859,23	4.468,00						

Pojašnjenje knjiženja:

Primici u naravi (stupac 7)

Vrijednost izuzimanja utvrđuje se po prodajnoj cijeni dobra koje manjka. Prodajna cijena se utvrđuje oduzimanjem ukalkuliranog poreza na dodanu vrijednost od oporezivog manjka u kojemu je uključen i PDV (5.585,00 – 1.117,00 = 4.468,00). Tako utvrđenom iznosu dodaje se porez na dodanu vrijednost obračunan na cijenu nove nabave, tj. PDV u iznosu 859,23 kuna. Vrijednost izuzimanja s porezom na dodanu vrijednost koja se upisuje u stupac 7 Knjige primitaka i izdataka iznosi 5.327,23 kuna (4.468,00 + 859,23).

PDV u primicima (stupac 8)

Unosi se porez na dodanu vrijednost obračunan na cijenu nove nabave: (3.436,92 x 25% = 859,23).

Ukupni primici (stupac 9)

Unosi se iznos od 4.468,00 kn (5.327,23 – 859,23).

Mr. sc. MIRJANA MAHOVIĆ KOMLJENOVIĆ
Ministarstvo financija, PU Samobor

Stručni članak UDK 657.2

Dostavljanje godišnjeg izvješća za 2014. i paušalno oporezivanje samostalnih djelatnosti

Ako ukupni godišnji primici u poreznom razdoblju nisu veći od 149.500,00 kn, fizičke osobe koje se bave samostalnom djelatnošću obrta te poljoprivrede i šumarstva, mogu izabrati plaćanje paušalnog poreza na dohodak i prireza. Za paušalno oporezivanje dohotka, porezni obveznici vode samo knjigu prometa na obrascu KPR.
Međutim, konačna porezna obveza utvrđuje se prema ostvarenom prometu koji se iskazuje na Obrascu PO-SD, a kojeg su porezni obveznici za 2014. dužni podnijeti nadležnoj ispostavi Porezne uprave najkasnije do 15. siječnja 2015.

1. UVOD

Prema odredbama Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04. - 148/13., Odluka USRH – 83/14.), fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost obrta te djelatnost poljoprivrede i šumarstva mogu, uz zadovoljenje propisanih uvjeta, dohodak, porez i prirez na dohodak utvrđivati i plaćati u paušalnoj svoti.

Paušalno oporezivanje samostalnih djelatnosti provodi se i prema odredbama Pravilnika o paušalnom oporezivanju samostalnih djelatnosti (Nar. nov., br. 143/06., 61/12. i 160/13.), kojim su s primjenom od 1. siječnja 2014., osim vrste samostalnih djelatnosti kojima se dohodak može utvrđivati u paušalnoj svoti te uvjeta koje moraju ispunjavati fizičke osobe ako obavljaju djelatnost u supoduzetništvu, propisani izmijenjeni uvjeti:

- za smanjenje paušalnog poreza na dohodak za porezne obveznike koji samostalnu djelatnost obavljaju na potpomognutim područjima jedinica lokalne samouprave, na otocima prve skupine i području Grada Vukovara, te
- novi izračun godišnjeg paušalnog dohotka u slučaju početka ili prestanka obavljanja samostalne djelatnosti tijekom poreznog razdoblja, na način da se utvrđuje prosječni primitak od obavljanja djelatnosti koji se zatim svodi na godišnju razinu množenjem s 12 mjeseci.

2. VRSTE SAMOSTALNIH DJELATNOSTI KOJE MOGU PLAĆATI PAUŠALNI POREZ

Člankom 44. st. 1. Zakona o porezu na dohodak, propisana je granična svota za paušalno oporezivanje, prema kojoj porezni obveznik po osnovi obavljanja djelatnosti u poreznom razdoblju ne može ostvariti ukupan godišnji primitak veći od 65% od svote propisane za obvezni ulazak u sustav PDV-a. Navedeno znači da **za paušalno plaćanje poreza na dohodak, ostvareni ukupni godišnji primici ne mogu biti veći od 149.500,00 kn** (230.000,00 x 65% = 149.500,00), pri čemu je mogućnost paušalnog plaćanja poreza na dohodak propisana za:

- samostalne djelatnosti obrta iz čl. 18. st. 1. točka 1. Zakona o porezu na dohodak koje fizičke osobe obavljaju samostalno i trajno prema čl. 2. Zakona o obrtu (Nar. nov., br. 143/13.), sa svrhom postizanja dohotka ili dobiti i to proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu, te
- samostalne djelatnosti poljoprivrede i šumarstva iz čl. 18. st. 3. Zakona o porezu na dohodak, koje obuhvaćaju korištenje prirodnih bogatstava zemlje i prodaju te zamjenu od tih djelatnosti dobivenih proizvoda u neprerađenom stanju.

Obrtničkom djelatnošću iz čl. 18. st. 1. Zakona o porezu na dohodak, smatra se i obavljanje domaće radinosti i sporednih zanimanja, koje također mogu izabrati paušalno utvrđivanje dohotka. Međutim, ukupni primici od obavljanja domaće radinosti i sporednog zanimanja ne smiju prelaziti svotu od deset bruto prosječnih mjesečnih plaća u kalendarskoj godini u kojoj se obavlja djelatnost, a koju objavljuje Državni zavod za statistiku. Prosječna plaća prema objavi DZ za statistiku koja se primjenjuje u 2014. iznosi 7.941,00 kn, što znači da ukupni primici fizičkih osoba koje obavljaju domaću radinost ili slobodno zanimanje ne bi smjeli biti veći od 79.410,00 kn, a kada je moguće izabrati utvrđivanje dohotka u paušalnoj svoti.

Fizičke osobe koje obavljaju djelatnost poljoprivrede i šumarstva, postaju obveznici poreza na dohodak (kada se moraju prijaviti u RPO registar u Poreznoj upravi te izabrati mogućnost plaćanja poreza na

dohodak prema podacima iz poslovnih knjiga ili paušalno), ako su po toj osnovi postali obveznici PDV-a, te ako po osnovi obavljanja djelatnosti poljoprivrede i šumarstva ostvare ukupan godišnji primitak veći od 35% iznosa propisanog za obvezni ulazak u sustav PDV-a, odnosno ako ostvare primitke iznad 80.500,00 kn. Međutim, sve dok poljoprivrednici po osnovi svoje djelatnosti ne ostvare ukupan godišnji primitak veći od 149.500,00 kn, mogu izabrati mogućnost paušalnog plaćanja poreza.

Djelatnosti slobodnih zanimanja iz čl. 18. st. 2. Zakona o porezu na dohodak nisu posebno navedene kao djelatnosti koje mogu porez na dohodak utvrđivati u paušalnom iznosu, te se na fizičke osobe koje obavljaju navedene djelatnosti ne mogu primjenjivati odredbe o godišnjem paušalnom plaćanju poreza. Spomenute djelatnosti dužne su za svoje poslovanje voditi poslovne knjige, temeljem kojih se utvrđuje oporezivi dohodak prema čl. 19. do 24. Zakona, na kojeg se po propisanim stopama plaća porez i prirez na dohodak, te su na kraju kalendarske godine kao poreznog razdoblja obvezne podnijeti godišnju poreznu prijavu na Obrascu DOH nadležnoj ispostavi Porezne uprave.

2.1. Propisani uvjeti za paušalno oporezivanje

Sukladno odredbama čl. 2. st. 1. Pravilnika o paušalnom oporezivanju samostalnih djelatnosti, propisani uvjeti koji moraju biti ispunjeni za paušalno plaćanje poreza na dohodak su:

- fizička osoba nije obveznik PDV-a prema Zakonu o PDV-u (Nar. nov., br. 73/13. – 148/13.), što znači da tijekom prethodne godine nije ostvarena godišnja vrijednost isporuke dobara i obavljenih usluga u vrijednosti većoj od 230.000,00 kn, a što je granična svota za ulazak u sustav PDV-a po "sili" Zakona, ili ako porezni obveznik nije u sustav PDV-a upisan temeljem vlastitog zahtjeva neovisno od visine ostvarenog prometa
- ostvareni primici u prethodnoj godini nisu viši od 149.500,00 kn
- za obavljanje djelatnosti nema izdvojenih poslovnih jedinica niti proizvodnih pogona
- fizička osoba ne obavlja samostalnu djelatnost trgovine i ugostiteljstva, a koje djelatnosti su posebno navedene kao iznimka kojima se dohodak ne može utvrđivati u paušalnoj svoti.

Iznimno, obavljanjem djelatnosti trgovine ne smatra se djelatnost fizičkih osoba registriranih za obavljanje djelatnosti proizvodnje, koji svoje vlastite proizvode prodaju na tržištu (građani koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom, a upisani su u Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava). Međutim, ako porezni obveznik uz proizvode proizvedene vlastitom proizvodnjom, obavlja i prodaju proizvoda nabavljenih od drugog proizvođača, isto se smatra obavljanjem djelatnosti trgovine, radi čega porezni obveznik ne može ostvareni dohodak od takvog obavljanja djelatnosti, utvrđivati u paušalnoj svoti. Obavljanjem djelatnosti ugostiteljstva ne smatra se djelatnost fizičkih osoba registriranih za obavljanje djelatnosti pružanja usluga u seljačkom domaćinstvu prema posebnim propisima.

Za paušalno oporezivanje samostalnih djelatnosti, potrebno je **kumulativno ispunjenje propisanih uvjeta**, što primjerice znači ako dva porezna obveznika obavljaju mehaničarsku djelatnost u supoduzetništvu za koju postoji mogućnost paušalnog oporezivanja, ali preko izdvojene poslovne jedinice, nisu obveznici PDV-a, a vrijednost isporuka dobara i obavljenih usluga na dan 31. 12. 2014. im je manja od 149.500,00 kn, ne mogu u 2015. podnijeti zahtjev za utvrđivanje dohotka u paušalnoj svoti jer nisu kumulativno ispunjeni svi propisani uvjeti za paušalno oporezivanje, budući se djelatnost obavlja preko izdvojene poslovne jedinice.

Porezni obveznik može pod propisanim uvjetima dohodak od samostalne djelatnosti utvrđivati u paušalnoj svoti i imati zaposlenog radnika, ako je u mogućnosti osigurati isplatu plaće radniku, a da mu pri tome ostvarena vrijednost oporezivih isporuka dobara i usluga bude manja od 149.500,00 kn.

2.2. Zajedničko obavljanje djelatnosti i paušalno oporezivanje

Dohodak od samostalne djelatnosti može se paušalno oporezivati ako se samostalna djelatnost obavlja u supoduzetništvu, ali samo ako ukupan dohodak od zajedničkog obavljanja samostalne djelatnosti nije veći od 149.500,00 kn te ako svi supoduzetnici pojedinačno udovolje i ostalim propisanim uvjetima – da nisu obveznici PDV-a (po osnovi obavljanja obrtničke ili neke druge djelatnost) i da nemaju izdvojenih poslovnih jedinica niti proizvodnih pogona.

Prema čl. 2. st. 9. Pravilnika o paušalnom oporezivanju samostalnih djelatnosti, supoduzetnici kojima se dohodak utvrđuje u paušalnoj svoti, obvezni su imenovati nositelja zajedničke djelatnosti koji je odgovoran za izvršavanje propisanih obveza koje proizlaze iz zajedničke djelatnosti. Kod obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (OPG-a) nositeljem zajedničke djelatnosti smatra se fizička osoba koja je kao nositelj poljoprivrednog gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednog gospodarstva.

Međutim, svaki od supoduzetnika obvezan je u godišnjem izvješću o ostvarenim primicima na Obrascu PO-SD, iskazati pojedinačne podatke kako bi se na temelju istih putem informacijskog sustava Porezne uprave utvrdila tromjesečna obveza plaćanja predujmova za svakog supoduzetnika.

3. ROK ZA PODNOŠENJE PRIJAVE ZA PAUŠALNO OPOREZIVANJE U 2015.

Fizičke osobe koje po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti žele porez na dohodak utvrđivati u paušalnom iznosu, ili žele promijeniti način oporezivanja, dužne su Poreznoj upravi prijaviti početak obavljanja djelatnosti podnošenjem prijave u propisanim rokovima, i to:

- novi porezni obveznici - u roku 8 dana od početka obavljanja djelatnosti te
- postojeći porezni obveznici - najkasnije 15 dana po proteku poreznog razdoblja.

3.1. Novi porezni obveznici

Fizičke osobe koje započinju obavljati samostalnu obrtničku djelatnost tijekom godine, prema dobivenom rješenju od nadležnog Ureda za gospodarstvo, i žele utvrđivati dohodak i plaćati godišnji porez u paušalnoj svoti, dužne su prijavu u registar poreznih obveznika na Obrascu RPO i Obrascu RPO/A, podnijeti nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema svom prebivalištu ili uobičajenom boravištu **u roku 8 dana od početka obavljanja djelatnosti.** Na osnovu dostavljenih Obrazaca i temeljem upisanog predviđenog dohotka, te provjere jesu li kumulativno zadovoljeni svi propisani uvjeti za paušalno oporezivanje, nadležna ispostava Porezne uprave će izdati rješenje o paušalnom plaćanju poreza na dohodak.

Prema odredbama čl. 3. st. 4. Pravilnika o paušalnom oporezivanju samostalnih djelatnosti, ako se djelatnost ne obavlja cijelu godinu, odnosno u slučaju početka ili prestanka obavljanja samostalne djelatnosti tijekom poreznog razdoblja, godišnji paušalni dohodak utvrđuje se razmjerno broju mjeseci obavljanja djelatnosti i to u korist poreznog obveznika, a dohodovni razred utvrđuje se tako da se izračuna prosječni primitak dijeljenjem ukupnog primitka s brojem mjeseci obavljanja djelatnosti, pri čemu se godišnji primitak utvrđuje množenjem prosječnog primitka s 12 mjeseci. Na isti način se paušalni dohodak utvrđuje i za registrirani sezonski obrt.

Posebno se ističe da je svođenje predviđenog dohotka na godišnju razinu, a kojeg je porezni obveznik iskazao na Obrascu RPO/A, potrebno samo radi odabira prve, druge ili treće razine po kojoj će se poreznom obvezniku rješenjem utvrditi obveza plaćanja paušalnog poreza.

Prema tome, ako se samostalna djelatnost ne obavlja cijelu godinu, potrebno je izračunati prosječni primitak razmjerno broju mjeseci obavljanja djelatnosti i to u korist poreznog obveznika, koji se zatim svodi na godišnju razinu množenjem s 12 mjeseci, kako bi se poreznim rješenjem utvrdila razina plaćanja paušalnog poreza, dok će se na osnovi podataka iz Obrasca PO-SD utvrditi je li porezni obveznik po godišnjem obračunu ostvario primitak veći ili manji od onoga što je određeno u rješenju.

3.2. Postojeći porezni obveznici

Za promjenu načina oporezivanja, sve fizičke osobe koje već obavljaju registriranu samostalnu obrtničku djelatnost i dohodak utvrđuju na osnovi poslovnih knjiga, ali žele prijeći na utvrđivanje paušalnog poreza na dohodak jer kumulativno ispunjavaju propisane uvjete, dužni su do kraja tekuće za iduću godinu, a **najkasnije 15 dana po proteku poreznog razdoblja odnosno kalendarske godine**, podnijeti prijavu u registar poreznih obveznika. Prijava se podnosi na Obrascu RPO i Obrascu RPO/A, i to nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema prebivalištu ili uobičajenom boravištu.

Za paušalno plaćanje poreza u 2015. prijava na Obrascu RPO i Obrascu RPO/A podnosi se Poreznoj upravi **do kraja 2014., a najkasnije do 15. 1. 2015.**

Na Obrascu RPO, osim osobnih podataka o poreznom obvezniku (red. br. 1.), potrebno je popuniti podatke o opunomoćeniku (red. br. 3.), i podatke o razlogu upisa u registar poreznih obveznika **(red. br. 2.5.)** - prijava ili promjena podataka o ostvarivanju dohotka od obrtničkih djelatnosti koje se paušalno oporezuju.

Na Obrascu RPO/A (red. br. 2., 3. i 4.) upisuju se podaci o osobama s kojima se samostalna djelatnost obavlja u supoduzetništvu, podaci o predviđenoj svoti dohotka te broju zaposlenih radnika u tekućoj godini.

Uz prijavu na Obrascu RPO i Obrascu RPO/A, a **zbog promjene načina oporezivanja** s poslovnih knjiga na utvrđivanje paušalnog dohotka, porezni obveznici su dužni dostaviti:

- pregled primitaka i izdataka prema podacima iz Knjige primitaka i izdataka - Obrasca KPI te
- pregled ukupnog iznosa tražbina na temelju izdanih računa iz Evidencije o tražbinama i obvezama iz Obrasca TO za kalendarsku godinu koja prethodi godini prelaska na utvrđivanje dohotka u paušalnoj svoti.

3.3. Postupci obrtnika pri promjeni načina oporezivanja

Obrtnici koji prelaze s oporezivanja dohotka utvrđenog na osnovi poslovnih knjiga na paušalno oporezivanje, trebaju voditi računa o odredbi čl. 31. st. 4. Pravilnika o porezu na dohodak, te postupiti na način kako je to propisano za prestanak (likvidaciju) obavljanja djelatnosti.

To znači da su obrtnici obvezni u Knjizi primitaka i izdataka provesti određena knjiženja, pri čemu je potrebno iskazati:

kao poslovne primitke:

- usporedivu tržišnu vrijednost dugotrajne imovine odnosno svih stvari i prava ako im je nabavna vrijednost ili troškovi proizvodnje bila veća od 3.500,00 kn te ako im je vijek trajanja dulji od godinu dana, a evidentirana su obrascu DI obrtnika. Usporediva tržišna vrijednost dugotrajne imovine je cijena koja bi se mogla postići na tržištu, za što je mjerodavna prodajna cijena ili se usporediva tržišna vrijednost treba procijeniti
- usporediva tržišna vrijednosti zaliha robe, proizvoda, reprodukcijskog materijala i drugog
- nenaplaćene tražbine od kupaca

kao poslovne izdatke:

- knjigovodstvenu vrijednost dugotrajne imovine prema popisu te imovine u trenutku likvidacije, a koja se iskazuje u stupcu 9 Obrasca DI
- neplaćene obveze dobavljača i druge neplaćene obveze u svezi s djelatnošću
- druge izdatke u svezi s likvidacijom.

4. GODIŠNJI PAUŠALNI POREZ NA DOHODAK

Visina paušalnog poreza na dohodak utvrđuje se **poreznim rješenjem** kojeg donosi nadležna ispostava Porezne uprave prema mjestu prebivališta ili uobičajenog boravišta poreznog obveznika, a sukladno čl. 4. Pravilnika o paušalnom oporezivanju samostalnih djelatnosti. U paušalnom rješenju iskazuje se svota godišnjeg paušalnog dohotka te godišnja i mjesečna svota paušalnog poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak, kao i rokovi plaćanja paušalnog poreza.

Izdano porezno rješenje o godišnjem paušalnom dohotku, vrijedi sve do donošenja novog rješenja, a što znači da će rješenje o paušalnom plaćanju poreza koje je doneseno za 2013. vrijediti i u sljedećim poreznim razdobljima (za 2014. i dalje), ako se tijekom poreznog razdoblja nisu promijenili uvjeti za utvrđivanje paušalnog poreza, a što Porezna uprava provjerava na osnovi dostavljenih podataka iz godišnjeg Obrasca PO-SD po isteku poreznog razdoblja.

4.1. Utvrđivanje godišnjeg paušalnog poreza u tri razine

Ovisno od ostvarenih ukupnih godišnjih primitaka ili svote predviđenih primitaka za tekuću godinu za novog poreznog obveznika koji započinje obavljati djelatnost, prema čl. 3. st. 1. Pravilnika o paušalnom oporezivanju samostalnih djelatnosti, godišnji paušalni porez utvrđuje se u tri razine, i to:

Ostvareni ukupni primici u kunama	Godišnja porezna osnovica	Godišnji paušalni porez na dohodak	Mjesečni paušalni porez na dohodak (bez prireza)
Od 0,00 do 85.000,00	12.750,00	1.530,00	127,50
Od 85.000,01 do 115.000,00	17.250,00	2.070,00	172,50
Od 115.000,01 do 149.500,00	22.425,00	2.691,00	224,25

Godišnja paušalna porezna osnovica u prvoj razini utvrđena je u svoti od 12.750,00 kn, a ista čini razliku između primitaka u svoti od 85.000,00 kn i porezno priznatih izdataka u visini od 85%.

Mjesečni paušalni porez na dohodak utvrđen je u svoti od 127,50 kn na način da se godišnja porezna osnovica pomnoži s poreznom stopom od 12%, te podijeli s brojem mjeseci poreznog razdoblja kalendarske godine (12 mjeseci ili manje) u kojima se obavlja samostalna djelatnost (12.750,00 x 12% = 1.530,00 kn; 1.530,00 : 12 mj = 127,50 kn).

Ako se započinje ili prestaje obavljati djelatnost tijekom godine, za broj mjeseci obavljanja djelatnosti, uzima se podatak u korist poreznog obveznika. Primjerice, ako je porezni obveznik započeo obavljati djelatnost 15. lipnja 2014. u broj mjeseci uračunava se razdoblje od 6 mjeseci, odnosno od srpnja do prosinca 2014.

Mjesečni paušalni porez uvećava se za propisanu stopu prireza ako porezni obveznik ima prebivalište ili uobičajeno boravište na području na kojem je gradskom odlukom propisana obveza plaćanja prireza.

Ovisno o ostvarenom ukupnom godišnjem primitku iznad 85.000,00 kn do 115.000,00 kn te iznad 115.000,00 do 149.500,00 kn, na isti način utvrđuje se godišnji paušalni porez na dohodak na drugoj razini u svoti od **17.250,00 kn**, te na trećoj razini u svoti od **22.425,00 kn.**

Poreznim rješenjem utvrđen godišnji paušalni porez na dohodak je konačan, radi čega porezni obveznik po toj osnovi nema obvezu, a niti mogućnost da podnese godišnju poreznu prijavu. Međutim, ako obrtnik koji je paušalist ostvaruje i neki drugi dohodak iz ostalih oporezivih izvora, na primjer dohodak od nesamostalnog rada (plaću) jer je zaposlen u trgovačkom društvu, tada može podnijeti godišnju poreznu prijavu ako to želi, ali u prijavi je obvezan iskazati samo ostvareni dohodak i plaćeni porez i prirez po osnovi nesamostalnog rada.

Primjer: donošenje rješenja o plaćanju paušalnog dohotka za 2014. za novog poreznog obveznika

Porezni obveznik s prebivalištem u Samoboru, prema rješenju nadležnog Ureda za gospodarstvo, započeo je 20. 3. 2014. obavljati samostalnu djelatnost popravka obuće. Budući je izabrao paušalni način plaćanja poreza na dohodak, to je u roku 8 dana podnio nadležnoj ispostavi u Samoboru Obrazac RPO i Obrazac RPO/A, u kojem je iskazao predviđeni dohodak od obavljanja djelatnosti za 2014. u iznosu od 90.000,00 kn.

Na temelju iskazanog predviđenog dohotka, utvrđuje se prosječni mjesečni primitak za 9 mjeseci 2014. (u korist poreznog obveznika), u iznosu od 10.000,00 kn. Porezna uprava će izdati rješenje poreznom obvezniku kojim će biti utvrđena godišnja porezna osnovica u trećoj razini, te ukupna godišnja obveza poreza i prireza u iznosu od 2.691,00 kn.

1.	Predviđeni dohodak za 9 mjeseci	90.000,00
2.	Prosječni primitak (90.000,00 kn : 9 mj)	10.000,00
3.	Godišnji primitak (10.000,00 kn x 12 mj)	120.000,00
4.	Godišnja porezna osnovica III. razine	22.425,00
5.	Godišnji paušalni porez na dohodak (r. br. 4. x 12%)	2.691,00
6.	Godišnji prirez poreza na dohodak (r. br. 5. x %)	-
7.	Sveukupni godišnji paušalni porez i prirez (r. br. 5. + r. br. 6.)	2.691,00
8.	Mjesečni paušalni porez i prirez (r. br. 7. : 12 mj)	224,25
9.	Tromjesečni paušalni porez i prirez (r. br. 8. x 3 mj)	672,75

Primjer: promjena načina oporezivanja i utvrđivanja paušalnog dohotka za 2015.

Fizička osoba s prebivalištem u gradu Požegi u kojem je propisana stopa prireza od 10%, obavlja djelatnost popravka električnih aparata, dohodak utvrđuje na osnovi podataka iz propisanih poslovnih knjiga, a obveznikom PDV-a postao je po sili Zakona 1. 1. 2010. Obrtnik nema izdvojenih poslovnih jedinica niti proizvodnih pogona, i u 2014. je ostvario ukupne oporezive primitke u svoti od 75.000,00 kn, te želi promijeniti način oporezivanja i prijeći na paušalno plaćanje poreza na dohodak u 2015. godini.

Budući da je u 2014. ostvario vrijednost oporezivih isporuka dobara i usluga manju od 230.000,00 kn, porezni obveznik je za promjenu načina oporezivanja obvezan do 15. 1. 2015.:

- nadležnoj ispostavi Porezne uprave podnijeti pisani zahtjev za brisanjem iz registra obveznika PDV-a (čl. 186. st. 4. Pravilnika o PDV-u, Nar. nov., br. 79/13. i 85/13. - ispravak), te istovremeno i
- prijavu na obrascu RPO i Obrascu RPO/A za paušalno plaćanje poreza na dohodak u 2015.

Kao prilog, uz prijavu je potrebno dostaviti pregled primitaka i izdataka prema podacima iz Knjige primitaka i izdataka, te pregled ukupnog iznosa tražbina na temelju izdanih računa iz evidencije o tražbinama i obvezama za 2014.

Porezni obveznik ispunjava sve propisane uvjete za paušalno oporezivanje, te će mu Porezna uprava izdati rješenje u kojem se za 2015., a ovisno o ostvarenom prometu, utvrđuje obveza plaćanja godišnjeg paušalnog poreza na dohodak na prvoj razini, i to:

1.	Godišnji paušalni dohodak	12.750,00
2.	Godišnji paušalni porez na dohodak (r. br. 1. x 12%)	1.530,00
3.	Godišnji prirez poreza na dohodak (r. br. 2. x 10%)	153,00
4.	Sveukupni godišnji paušalni porez i prirez	1.683,00
5.	Mjesečni paušalni porez i prirez (r. br. 4. : 12)	140,25

Paušalni porez na dohodak plaća se tromjesečno u svoti od 420,75 kn (140,25 x 3 mj) s rokom dospijeća do posljednjeg dana u svakom tromjesečju, a porezni obveznik u 2015. nije obvezan voditi poslovne knjige, osim evidencije o prometu na obrascu KPR, te godišnjeg izvješća na Obrascu PO-SD.

Ako se po isteku godine, a temeljem podataka iz godišnjeg izvješća o paušalnom dohotku utvrdi, da je porezni obveznik u odnosu na izdano rješenje, ostvario veći ili manji primitak, tada će se ukinuti doneseno rješenje te za iduće porezno razdoblje izdati novo rješenje s obvezom plaćanja novog paušalnog poreza, kao i razlikom za uplatu ili povrat poreza za prethodnu godinu.

5. PRIVREMENA OBUSTAVA OBAVLJANJA SAMOSTALNE DJELATNOSTI

U slučaju privremene obustave obavljanja djelatnosti, koja je prijavljena nadležnom županijskom uredu odnosno uredu Grada Zagreba gdje je obavljanje djelatnosti registrirano, te nadležnoj ispostavi Porezne uprave u roku određenom prema propisima o obrtu, godišnji paušalni dohodak utvrđuje se razmjerno broju mjeseci u kojima se djelatnost obavljala i to u korist poreznog obveznika, a sukladno čl. 3. st. 5. Pravilnika o paušalnom oporezivanju. Dohodovni razred utvrđuje se na isti način kao i kod početka odnosno prestanka obavljanja djelatnosti tijekom poreznog razdoblja, putem izračuna prosječnog primitka za vrijeme obavljanja djelatnosti te množenjem prosječnog primitka s 12 mjeseci radi svođenja na godišnju razinu, i utvrđivanja prve, druge ili treće razine za plaćanje paušalnog poreza.

Za vrijeme privremene obustave obavljanja djelatnosti, porezna obveza se za to razdoblje ne utvrđuje.

6. SMANJENJE PAUŠALNOG POREZA NA DOHODAK

S primjenom od 1. siječnja 2014. ukinute su porezne olakšice za područja posebne državne skrbi i brdsko-planinska područja te su uvedene nove olakšice za područja koja se prema propisima o regionalnom razvoju, smatraju potpomognutim područjima (za I. i II. skupinu), te za područje Grada Vukovara.

Prema izmijenjenom čl. 5. Pravilnika o paušalnom oporezivanju, obrtnici koji obavljaju samostalnu djelatnost na potpomognutim područjima jedinica lokalne samouprave na otocima prve skupine i području Grada Vukovara, plaćaju godišnji paušalni porez na dohodak u visini:

- **25% godišnjeg paušalnog poreza** na dohodak za djelatnost koja se obavlja na:

Vrste područja	Svota godišnjeg paušalnog poreza	Svota mjesečnog paušalnog poreza	Ukupni godišnji primici
Potpomognuto područje jedinica lokalne samouprave I. skupine i područje Grada Vukovara te otoci prve skupine	382,50 (1.530,00 x 25%)	31,88 (382,50 : 12 mj)	Od 0,00 do 85.000,00
	517,50 (2.070,00 x 25%)	43,13 (517,50 : 12 mj)	Od 85.000,01 do 115.000,00
	672,75 (2.691,00 x 25%)	56,06 (672,75 : 12mj)	Od 115.000,01 do 149.500,00

- **50% godišnjeg paušalnog poreza** na dohodak za djelatnost koja se obavlja na:

Vrste područja	Svota godišnjeg paušalnog poreza	Svota mjesečnog paušalnog poreza	Ukupni godišnji primici
Potpomognuto područje jedinica lokalne samouprave II. skupine	765,00 (1.530,00 x 50%)	63,75 (765,12 : 12 mj)	Od 0,00 do 85.000,00
	1.035,00 (2.070,00 x 50%)	86,25 (1.035,00 : 12mj)	Od 85.000,01 do 115.000,00
	1.345,50 (2.691,00 x 50%)	112,13 (1.345,50 : 12 mj)	Od 115.000,01 do 149.500,00

7. ROKOVI PLAĆANJA PAUŠALNOG POREZA I UPLATNI RAČUNI

Godišnji paušalni porez na dohodak i prirez koji je utvrđen Poreznim rješenjem, plaća se tromjesečno i to do posljednjeg dana svakog tromjesečja, u svoti koja je jednaka umnošku broja mjeseci tromjesečja za koje je obveza utvrđena te utvrđenog mjesečnog paušalnog poreza.

Paušalni porez uplaćuje se na uplatni račun poreza na dohodak i prireza poreza na dohodak grada/općine prema prebivalištu ili uobičajenom boravištu obrtnika.

8. UKIDANJE RJEŠENJA O PAUŠALNOM PLAĆANJU POREZA

Porezno rješenje o paušalnom plaćanju poreza na dohodak, ukinut će se u slučaju ako:

- porezni obveznik postane obveznik PDV-a i upiše se u registar obveznika PDV-a prema vlastitoj odluci ili po sili Zakona
- za obavljanje djelatnosti tijekom poreznog razdoblja registrira izdvojenu poslovnu jedinicu ili proizvodni pogon izvan prebivališta u kojem ima istodobno sjedište obrta,
- započne s obavljanjem djelatnosti trgovine i ugostiteljstva ili nekog drugog slobodnog zanimanja za koju djelatnost se obvezno moraju voditi poslovne knjige te istekom poreznog razdoblja, podnositi godišnja porezna prijava te
- ostvari ukupan godišnji primitak veći od 149.500,00 kn.

Ako poduzetnik više ne ispunjava uvjete za paušalno oporezivanje, Porezna uprava je uz ukidanje rješenja o godišnjem porezu na dohodak u paušalnoj svoti, dužna istovremeno donijeti i rješenje o plaćanju predujma poreza na dohodak na način propisan za samostalnu djelatnost. Sukladno s čl. 47. st. 1. Zakona o porezu na dohodak, porezni obveznik je tada obvezan utvrđivati dohodak prema poslovnim knjigama i evidencijama, i to kao razliku između naplaćenih poslovnih primitaka i plaćenih poslovnih izdataka, nastalih u poreznom razdoblju. Novo rješenje se izdaje najkasnije do kraja mjeseca koji slijedi iza mjeseca u kojem su prestali uvjeti za utvrđivanje paušalnog dohotka i plaćanje paušalnog poreza na dohodak.

9. POSLOVNE KNJIGE I EVIDENCIJE

Porezni obveznik koji porez na dohodak plaća u paušalnoj svoti, nije dužan voditi poslovne knjige propisane čl. 23. Zakona te čl. 33. Pravilnika o porezu na dohodak (Obrazac KPI, Obrazac DI te Evidenciju o tražbinama i obvezama – Obrazac TO), već je prema čl. 7. st. 1. Pravilnika o paušalnom oporezivanju, obvezan voditi samo evidenciju o prometu na Obrascu KPR, u kojoj knjizi se osim računa naplaćenih u gotovini, upisuju i računi koji su naplaćeni bezgotovinskim putem.

To znači da se za paušalno oporezivanje dohotka vodi samo **knjiga prometa** na obrascu KPR, u koju evidenciju se na kraju radnog dana, a najkasnije prije početka sljedećeg radnog dana, upisuju ostvareni primici na bezgotovinski način te u gotovu novcu i čekovima građana.

9.1. Obveza izdavanja računa

Prema čl. 7. st. 3. Pravilnika o paušalnom oporezivanju, porezni obveznik koji porez na dohodak od samostalne djelatnosti plaća u paušalnoj svoti, dužan je za svaku isporuku dobara ili obavljenu uslugu, ispostaviti kupcu račun propisana sadržaja, a u skladu s odredbama Pravilnika o porezu na dohodak. Račun se ispostavlja u najmanje dva primjerka od kojih se jedan uručuje kupcu, a drugi služi izdavatelju kao isprava za knjiženje ostvarenog prometa u Obrascu KPR, osim ako se pretežni dio prometa ne odnosi na prodaju na tržnicama i otvorenim prostorima.

Prema članku 54.b OPZ-a (Nar. nov. br., 147/08. – 73/13.), kojim je uređeno izdavanje računa krajnjim potrošačima, propisano je da se računi ne moraju ispostavljati ako se vlastiti poljoprivredni proizvodi proizvedeni na vlastitom obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, izravno prodaju krajnjem potrošaču u proizvodnim objektima seljačkih ili obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva, te ako se prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda obavlja na tržnicama i otvorenim prostorima. Prodajom na tržnicama i otvorenim prostorima smatra se isključivo prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda krajnjem potrošaču na štandovima i klupama na tržnicama na malo i na štandovima i klupama izvan tržnica na malo.

Prema navedenom, oslobođenje od obveze izdavanja računa pri isporuci dobara ili obavljenih usluga, odnosi se jedino na one paušaliste koji obavljaju djelatnost poljoprivrede i kod kojih se prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda obavlja na tržnicama i otvorenim prostorima. Svi drugi paušalisti, obvezni su za svaku isporuku dobara ili obavljenu uslugu, ispostaviti kupcu račun.

9.2. Paušalisti kao mali obveznici fiskalizacije

Paušalisti se smatraju malim obveznicima fiskalizacije, i za njih je prema Zakonu o fiskalizaciji u prometu gotovinom (Nar. nov., br. 133/12.), propisan pojednostavljen postupak fiskalizacije, ako ostvareni promet naplaćuju u gotovini. Pod prometom u gotovini smatra se plaćanje novčanicama ili kovanicama koje se smatraju platežnim sredstvom, karticama, čekovima ili drugim sličnim načinom plaćanja, osim plaćanja koja su obavljena općom uplatnicom na račun, te s računa na račun.

Kao mali obveznici fiskalizacije, od paušalista se ne zahtijeva izdavanje računa putem elektroničkih naplatnih uređaja, nabava digitalnog certifikata, održavanja softvera, povezivanja na internet i sl., kao za druge pravne i fizičke osobe koje su po osnovi djelatnosti obveznici plaćanja poreza na dohodak ili dobit, već su mali obveznici fiskalizacije dužni izdati račun koji mora biti uvezan u posebnu knjigu računa označenu rednim brojevima, a koja se prije početka upotrebe mora ovjeriti u Poreznoj upravi.

Obveze malih obveznika fiskalizacije su:

- donijeti interni akt o poslovnom prostoru te navesti oznaku operatera odnosno osobe koja je ovlaštena za ispostavljanje računa
- prije provođenja postupka fiskalizacije ovjeriti propisanu uvezanu knjiga računa u Poreznoj upravi
- za ostvareni promet u gotovini, izdavati račune isključivo iz prethodno uvezene knjige računa
- u zatvorenom poslovnom prostoru na vidnom mjestu istaknuti obavijesti o obvezi kupca da preuzme i zadrži izdani račun.

manje ili više uplaćenog paušalnog poreza na dohodak i prireza za proteklu kalendarsku godinu.

Primjer: popunjavanje obrasca PO-SD

Porezni obveznik Damir Librić iz Samobora, obavlja samostalnu djelatnost popravka obuće i od nadležne ispostave je za 2014. dobio rješenje o utvrđenoj godišnjoj poreznoj osnovici prve razine u svoti od 12.750,00 kn s obvezom plaćanja godišnjeg paušalnog poreza u svoti od 1.530,00 kn, pri čemu je tromjesečno uplaćivao 382,50 kn.

U 2014. ostvario je ukupno 100.000,00 kn primitaka i uplatio u vidu predujma do 31. 12. 2014. svotu od 1.530,00 kn na ime paušalnog poreza na dohodak i prireza, a koje je podatke dostavio na Obrascu PO-SD, najkasnije do 15. siječnja 2015, na sljedeći način:

OBRAZAC PO-SD

IZVJEŠĆE O PAUŠALNOM DOHOTKU OD SAMOSTALNE DJELATNOSTI I UPLAĆENOM PAUŠALNOM POREZU NA DOHODAK I PRIREZU POREZA NA DOHODAK U 2014. GODINI

I. PODACI O POREZNOM OBVEZNIKU/NOSITELJU ZAJEDNIČKE DJELATNOSTI

IME I PREZIME	OIB	ADRESA PREBIVALIŠTA/ UOBIČAJENOG BORAVIŠTA
Damir Librić	99999999998	Gajeva 2 10430 Samobor

II. PODACI O DJELATNOSTI

1. NAZIV I VRSTA DJELATNOSTI	Obrtnička radnja "Petica" za popravak cipela
2. BROJ ZAPOSLENIH NA DAN 31.12.	1

III. PODACI O OSTVARENIM PRLMICLMA I UPLAĆENOM PAUŠALNOM POREZU NA DOHODAK I PRIREZU POREZA NA DOHODAK

POREZNO RAZDOBLJE (KVARTALI)	BROJ ZAPOSLENIH	PRIMICI NAPLAĆENI U GOTOVINI	PRIMICI NAPLAĆENI BEZGOTOVINSKIM PUTEM	UKUPNO NAPLAĆENI PRIMICI	UPLAĆENI POREZ NA DOHODAK I PRIREZ POREZU NA DOHODAK
1	2	3	4	5	6
1. 1. - 31. 3.	1	15.000,00		15.000,00	382,50
1. 4 . - 30. 6.	1	30.000,00		30.000,00	382,50
1. 7. - 30. 9.	1	22.500,00	1.500,00	24.000,00	382,50
1. 10. - 31. 12.	1	30.000,00	1.000,00	31.000,00	382,50
UKUPNO	1	97.500,00	2.500,00	100.000,00	1.530,00

NADNEVAK 15. 1. 2014.

Damir Librić
PEČAT I POTPIS POREZNOG OBVEZNIKA

10. IZVJEŠĆE O PAUŠALNOM DOHOTKU ZA 2014. NA OBRASCU PO-SD

Na temelju iskazanih podataka o prometu iz Obrasca KPR, a sukladno čl. 7. Pravilnika o paušalnom oporezivanju samostalnih djelatnosti, porezni obveznik ili nositelj zajedničke djelatnosti koji porez na dohodak od samostalne djelatnosti plaća u paušalnom iznosu, obvezan je najkasnije petnaest dana po isteku kalendarske godine podnijeti nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema svom prebivalištu ili uobičajenom boravištu, izvješće o paušalnom dohotku od samostalnih djelatnosti i uplaćenom paušalnom porezu i prirezu poreza na dohodak na Obrascu PO-SD.

Za 2014. Obrazac PO-SD podnosi se nadležnoj ispostavi Porezne uprave **najkasnije do 15. siječnja 2015.,** a na osnovi podataka iz Obrasca provjerava se je li obrtnik ostvario veće ili manje primitke od onih koji su utvrđeni rješenjem s obzirom na tri razine utvrđivanja godišnjeg paušalnog poreza.

Ako se po isteku kalendarske godine temeljem podataka iz Obrasca PO-SD, utvrdi da su izmijenjeni uvjeti za utvrđivanje paušalnog dohotka, Porezna uprava će ukinuti već doneseno rješenje, te donijeti novo rješenje u kojem će se utvrditi nove svote paušalnog dohotka i prireza porezu na dohodak, kao i razlika za uplatu ili povrat

Budući se iskazani podatak o uplaćenim predujmovima na obrascu PO-SD, kontrolira s podacima na knjigovodstvenoj kartici poreznog obveznika, to se iznimno uplate predujma i nakon 31. 12. 2014. mogu priznati kao plaćeni predujam za 2014. ako porezni obveznik u postupku usklađenja s Poreznom upravom, dokaže da se uplata predujma odnosila na podmirenje obveza poreznog razdoblja za koje se podnosi Obrazac PO-SD.

Temeljem dostavljenih podataka, a s obzirom na ostvarene primitke u 2014. u svoti od 100.000,00 kn (iznad 85.000,01 kn do 115.000,00 kn), Porezna uprava će poreznom obvezniku za 2015. izdati novo rješenje u kojem će:

- utvrditi novu godišnju poreznu osnovicu u svoti od 17.250,00 kn te novi godišnji paušalni dohodak u svoti 2.070,00 kn koji je utvrđen za drugu razinu plaćanja paušalnog poreza, pri čemu tromjesečna obveza paušalnog poreza na dohodak i prireza iznosi 517,50 kn (mjesečni paušalni porez u svoti od 172,50 kn x 3 mj)
- razliku za uplatu manje plaćenog poreza na dohodak i prireza za 2014. u svoti od 540,00 kn. Porezni obveznik je u 2014. u vidu predujma već uplatio godišnji paušalni porez na dohodak u svoti od 1.530,00 kn koji mu se uračunava u ukupnu poreznu obvezu za 2014., tako da će po primitku novog rješenja za 2015. imati obvezu za uplatu samo razlike u svoti od 540,00 kn.

Uplaćeni porez za 2014. (stupac 6 obrasca PO-SD)	1.530,00 kn
Utvrđena obveza za 2014. (172,50 kn x 12 mj)	2.070,00 kn
Razlika manje plaćenog poreza za 2014.	540,00 kn

Prema čl. 6. Pravilnika o paušalnom oporezivanju, razlika za uplatu manje uplaćenog paušalnog poreza na dohodak temeljem obrasca PO-SD, porezni obveznik je obvezan uplatiti u roku propisanom za porez na dohodak po godišnjoj poreznoj prijavi, odnosno **u roku 15 dana od dana dostave poreznog rješenja.**

Ako je prema iskazanim podacima o ostvarenim primicima za 2014., porezni obveznik u vidu predujmova uplatio veću svotu od porezne obveze koja je iskazana u godišnjem obračunu, utvrđuje se razlika za povrat više plaćenog paušalnog poreza na dohodak, koja se može vratiti poreznom obvezniku na njegov zahtjev ili se može uračunati u obvezu za iduće porezno razdoblje.

11. OBVEZA PLAĆANJA DOPRINOSA ZA OBVEZNA OSIGURANJA

Obveznik plaćanja doprinosa za obvezna osiguranja je i osiguranik s osnove obavljanja samostalne djelatnosti obrta te samostalne djelatnosti poljoprivrede, a koji porez na dohodak plaćaju prema paušalnom dohotku. Prema čl. 69. Zakona o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08. – 41/14.), propisana je obveza plaćanja doprinosa, i to:

- za mirovinsko osiguranje:
  - za osiguranike osigurane samo u I. stupu mirovinskog osiguranja – doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti po stopi od 20%
  - za osiguranike osigurane u oba stupa mirovinskog osiguranja:
    - 15,00% za MO na temelju generacijske solidarnosti
    - 5,00% za MO na temelju individualne kapitalizirane štednje
- za osnovno zdravstveno osiguranje po stopi od 15% i
- doprinos za zaštitu zdravlja na radu po stopi od 0,5%.

11.1. Doprinosi za obrtnika koji obavlja samostalnu djelatnost kao jedino zanimanje, a dohodak utvrđuje u paušalnoj svoti

Prema odredbama čl. 70. Zakona o doprinosima, osnovica za obračun doprinosa obrtnika koji obavlja samostalnu djelatnost obrta što je njegovo osnovno zanimanje i po toj osnovi je prijavljen u sustav obveznog osiguranja, a dohodak od samostalne djelatnosti utvrđuje u paušalnoj svoti, jednaka je umnošku svote prosječne plaće i koeficijenta 0,4. Na temelju navedenog, **mjesečna osnovica za obračun doprinosa za 2014. utvrđena je u svoti od 3.176,40 kn** (prosječna plaća 7.941,00 kn x koeficijent 0,4).

Obvezu plaćanja doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje obračunava i utvrđuje rješenjem nadležna ispostava Porezne uprave za svako obračunsko razdoblje odnosno kalendarsku godinu.

Rok uplate obveznih doprinosa je do 15. u mjesecu za prethodni mjesec.

11.2. Obračun doprinosa za poreznog obveznika koji uz radni odnos obavlja djelatnost koja se paušalno oporezuje

Iako su zaposlene osobe prema sklopljenom ugovoru o radu obvezno osigurane po osnovi radnog odnosa, ipak trebaju plaćati doprinose i po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti.

Sukladno čl. 185. st. 3. Zakona o doprinosima, godišnja osnovica za obračun doprinosa obvezniku koji porez na dohodak od druge djelatnosti plaća prema paušalnom dohotku, jest paušalni dohodak utvrđen za isto razdoblje prema propisima o porezu na dohodak.

Prema tome, ako je porezni obveznik osiguran po osnovi radnog odnosa ili po nekoj drugoj osnovi, obavlja i samostalnu djelatnost obrta ili poljoprivrede i šumarstva pri čemu dohodak od te djelatnosti utvrđuje u paušalnoj svoti, tada se obračun doprinosa obavlja po propisanim stopama, ali na godišnju osnovicu koja je jednaka godišnjem paušalnom dohotku u svoti od 12.750,00 kn za prvu razinu, 17.250,00 kn za drugu razinu te 22.425,00 kn za treću razinu.

Ako se djelatnost obavlja u kraćem razdoblju od godine dana (zbog početka ili prestanka tijekom godine), tada se obračun doprinosa utvrđuje za razmjerni dio ostvarenog dohotka.

Godišnju obvezu plaćanja doprinosa utvrđuje nadležna ispostava Porezne uprave rješenjem, i to po isteku godine u kojoj su obrtnici obavljali djelatnost koja se paušalno oporezuje. Iz prikazane tablice vidljive su vrlo visoke svote godišnjeg doprinosa kojeg su obvezni platiti obrtnici, ako uz rad obavljaju djelatnost koja se paušalno oporezuje.

Godišnja porezna osnovica	Obvezni doprinosi			Ukupno za godinu
	MO I. stup 15%	MO II. stup 5%	ZO 15%	
12.750,00	1.912,50	637,50	1.912,50	4.462,50
17.250,00	2.587,50	862,50	2.587,50	6.037,50
22.425,00	3.363,75	1.121,25	3.363,75	7.848,75

Posebno se ističe da se obveza plaćanja doprinosa za obvezna osiguranja ne utvrđuje umirovljenicima koji primaju mirovinu, a u skladu s odredbama Zakona o obrtu imaju odobrenje za obavljanje sporednog zanimanja koje se paušalno oporezuje, budući se umirovljenici ne smatraju osobama kojima nije utvrđen status osiguranika.

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)
telefonom:
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati
osobno:
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati
e-mail: rif@rif.hr

Dr. sc. JASENKA ŠTIGLEC
Turistička inspekcija, Ministarstvo turizma, Zagreb

Stručni članak UDK 347.7

Način podnošenja prigovora korisnika ugostiteljske usluge i usluge u turizmu

Prema Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti, ugostitelj je dužan omogućiti korisniku usluge podnošenje pisanih prigovora sukladno posebnom propisu kojim je uređena zaštita potrošača, tj. sukladno Zakonu o zaštiti potrošača. S druge strane Zakon o pružanju usluga u turizmu izrijekom propisuje da su pravne i fizičke osobe pri pružanju usluga u turizmu dužne voditi knjigu žalbe na propisani način. Nadležni inspektori u nadzoru pravilnosti poslovanja poslovnih subjekata koji pružaju usluge u području ugostiteljstva i turizma često kontroliraju ispunjavaju li oni obveze vezane za zaštitu potrošača. U članku autorica piše o omogućavanju korisniku usluga (gostu) podnošenja pisanih prigovora, sukladno propisima kojima je uređena zaštita potrošača.

1. UVOD

Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti[1] uređuju se uvjeti i način pod kojim pravne i fizičke osobe mogu obavljati ugostiteljsku djelatnost. Tako je ugostiteljska djelatnost, u smislu tog Zakona, pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane, pripremanje i usluživanje pića i napitaka i pružanje usluga smještaja. Ugostiteljska djelatnost je i pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu sa ili bez usluživanja (u prijevoznom sredstvu, na priredbama i sl.) i opskrba tom hranom (catering). Navedenim Zakonom propisano je da ugostiteljsku djelatnost mogu obavljati trgovačka društva, zadruge, trgovci pojedinci i obrtnici koji ispunjavaju uvjete propisane za obavljanje te djelatnosti (u daljnjem tekstu: ugostitelj). Pored ugostitelja, ugostiteljsku djelatnost mogu obavljati, sukladno odredbi članka 3. stavka 2. tog Zakona, i određene ustanove i udruge. Međutim, ove ustanove i udruge ukoliko žele obavljati ugostiteljsku djelatnost, ne trebaju biti registrirane za obavljanje ugostiteljske djelatnosti (kao ugostitelji), ali moraju ishoditi rješenje nadležnog ureda[2] da su u određenom ugostiteljskom objektu ispunjeni propisani minimalni uvjeti za obavljanje ugostiteljske djelatnosti za vrstu objekata koji se ne kategoriziraju, odnosno uvjeti za vrstu i kategoriju ugostiteljskog objekta ukoliko se objekt kategorizira. Dakle, navedene ustanove i udruge mogu obavljati ugostiteljsku djelatnost pod istim uvjetima, koji su propisani za ugostitelje prema cit. Zakonu.

Ugostiteljska djelatnost obavlja se u objektu namijenjenom, uređenom i opremljenom za pružanje ugostiteljskih usluga, a koji može biti u: građevini, odnosno zasebnom dijelu građevine (zgrada, kiosk, kontejner, plutajući objekt i sl.), poslovnom prostoru u kojem se obavlja druga djelatnost, nepokretnom vozilu i priključnom vozilu, željezničkom vagonu i plovnom objektu kojim se obavlja prijevoz putnika, šatoru, na klupi, kolicima i sličnim napravama opremljenim za pružanje ugostiteljskih usluga.[3]

[1] Vidi Nar. nov., br. 138/06., 152/08., 43/09., 88/10., 50/12., 80/13., 30/14. i 89/14.

[2] Tj. ureda državne uprave u županiji, odnosno upravnog tijela Grada Zagreba nadležnog za poslove ugostiteljstva prema mjestu sjedišta objekta ili Ministarstva turizma.

[3] Vidi članak 6. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

2. PRIGOVOR KORISNIKA UGOSTITELJSKE USLUGE

Odredbama cit. Zakona propisane su obveze kojih su se dužne pridržavati pravne i fizičke osobe kada obavljaju ugostiteljsku djelatnost. Tako, pored obveza glede registracije djelatnosti, ishođenja rješenja o ispunjavanju propisanih uvjeta od nadležnog tijela, pružanja samo onih usluga koje su utvrđene rješenjem nadležnog ureda odnosno Ministarstva turizma, odredbama cit. Zakona propisane su i druge obveze[4] kojih su se dužni pridržavati ugostitelji, ali i udruge i ustanove[5] kada obavljaju ugostiteljsku djelatnost. Izmjenama i dopunama cit. Zakona[6] od 6. srpnja 2013. **ukinuta je obveza vođenja knjige žalbi, ali je uvedena nova obveza za ugostitelje** glede omogućavanja korisniku usluge (gostu) podnošenja pisanih prigovora, sukladno posebnom propisu kojim je uređena zaštita potrošača, tj. sukladno Zakonu o zaštiti potrošača,[7] o čemu više u nastavku teksta.

Naime, odredbom članka 9. stavkom 1. točkom 10. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti propisano je da je ugostitelj u obavljanju ugostiteljske djelatnosti dužan omogućiti korisniku usluge podnošenje pisanih prigovora sukladno posebnom propisu kojim je uređena zaštita potrošača. Odredbom članka 10. Zakona o zaštiti potrošača propisano je da je trgovac[8] (ugostitelj) dužan omogućiti potrošaču[9] (gostu) **podnošenje pisanog prigovora[10] u svojim poslovnim prostorijama (ugostiteljskom objektu) i bez odgađanja pisanim putem potvrditi njegov primitak. Pored navedenog, osim u ugostiteljskom objektu, trgovac (ugostitelj) je dužan potrošaču (gostu) omogućiti**

[4] Vidi članke 9., 10., 11. i 12. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[5] Vidi članak 3. stavak 2. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[6] Vidi Nar. nov., br. 80/13.

[7] Nar. nov., br. 41/14.

[8] Odredbom članka 5. stavkom 1. točkom 26. Zakona o zaštiti potrošača propisano je da je trgovac bilo koja osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u okviru svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti, uključujući i osobu koja nastupa u ime i za račun trgovca.

[9] Odredbom članka 5. stavkom 1. točkom 15. Zakona o zaštiti potrošača propisano je da je potrošač svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu izvan svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti.

[10] Odredbom članka 5. stavkom 1. točkom 12. Zakona o zaštiti potrošača propisano je da je pisani prigovor potrošača prigovor koji potrošač upućuje trgovcu na trajnom mediju, a kojim iznosi svoje nezadovoljstvo u odnosu na kupljeni proizvod ili pruženu uslugu.

podnošenje pisanog prigovora i putem pošte, telefaksa ili elektroničke pošte. U poslovnim prostorijama (ugostiteljskom objektu) trgovac (ugostitelj) je **dužan vidljivo istaknuti obavijest o načinu podnošenja pisanog prigovora**, te je **dužan u pisanom obliku odgovoriti na pisani prigovor potrošača (gosta) u roku 15 dana od dana zaprimljenog prigovora.** Pored navedenog, **trgovac (ugostitelj) je dužan voditi i čuvati evidenciju pisanih prigovora potrošača na trajnom mediju[11] godinu dana od dana primitka pisanog prigovora potrošača (gosta).**

Prigovor gosta važno je sredstvo u zaštiti potrošača, odnosno korisnika ugostiteljskih usluga (gostiju), u svim slučajevima kada smatraju da su oštećeni od ugostitelja, odnosno pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske usluge, u odnosu na traženu odnosno dobivenu ugostiteljsku uslugu.

Navedena obveza omogućavanja podnošenja pisanih prigovora nezadovoljnim gostima, također, se odnosi i na pružatelje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu, tj. iznajmljivače, kao i na pružatelje ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu, iako takva obveza nije za ove pružatelje ugostiteljskih usluga eksplicite propisana u Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti. Međutim, u skladu s naprijed navedenim odredbama Zakona o zaštiti potrošača i ovi subjekti se smatraju "trgovcima", a njihovi gosti "potrošačima", pa se na ove subjekte, kada pružaju ugostiteljske usluge, također, primjenjuju odredbe članka 10. Zakona o zaštiti potrošača, a ne odredbe Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti. S obzirom na navedeno, inspekcijski nadzor nad primjenom odredbe članka 10. Zakona o zaštiti potrošača kod ovih pružatelja ugostiteljskih usluga, provodit će tržišni inspektori Ministarstva gospodarstva,[12] dok će inspekcijski nadzor nad subjektima, na koje se odnosi obveza propisana odredbom članka 9. stavkom 1. točkom 10. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, provoditi turistički inspektori Ministarstva turizma.[13]

Za razliku od knjige žalbi, gdje je Pravilnikom o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige žalbi[14] detaljno propisan njen oblik, izgled, sadržaj i način vođenja, u slučaju podnošenja pisanih prigovora, zakonodavac nije propisao oblik vođenja evidencije pisanih prigovora gostiju (niti u obliku knjige ili nekom drugom obliku), kao ni izgled obavijesti o načinu podnošenja pisanih prigovora potrošača (gostiju), već je to, kao diskrecijsko pravo, prepustio trgovcima (ugostiteljima). Dakle, zakonodavac je samo propisao načine podnošenja pisanog prigovora koje trgovac (ugostitelj) mora omogućiti potrošaču (gostu), ali nije propisao izgled obrasca prigovora.

S obzirom da **ne postoji zakonski propisan oblik** "Obavijesti o načinu podnošenja pisanog prigovora potrošača, tj. korisnika usluga", već je **samo propisana obveza vidljivog isticanja navedene obavijesti**[15] u poslovnim prostorijama (ugostiteljskom objektu), **sadržaj navedene "Obavijesti" u ugostiteljskom objektu mogao bi npr. glasiti:**

"Obavijest o načinu podnošenja prigovora gostiju

Poštovani gosti, u slučaju da imate prigovor na naše pružene ugostiteljske usluge, isti možete upisati neposredno u Evidenciju prigovora, koja se vodi u ugostiteljskom objektu kod točionika, pri čemu ćemo Vam bez odgađanja pisano potvrditi primitak prigovora. Prigovor, također, možete poslati putem pošte, na adresu: naziv pravne ili fizičke osobe koja pruža ugostiteljske usluge_____, grad___, ulica_____,

ili na telefaks broj_____,

ili na e-mail adresu_____.

Odgovor na Vaš pisani prigovor dat ćemo u pisanom obliku najkasnije u roku 15 dana od dana primitka prigovora."

Dakle, zakonodavac je propisao obvezu da korisniku ugostiteljske usluge (gostu) treba biti omogućeno podnošenje pisanog prigovora najmanje na dva načina, tj. u prostoru pružatelja ugostiteljskih usluga i na neki od oblika slanja pošte (putem pošte, telefaksom ili elektroničkom poštom). Podnositelj prigovora (gost) dužan je prilikom podnošenja prigovora navesti ime i prezime, te adresu za dostavu odgovora, kako bi pružatelj ugostiteljske usluge mogao ispuniti Zakonom propisanu obvezu dostave odgovora u roku 15 dana od zaprimljenog prigovora. Pružatelj ugostiteljskih usluga dužan je podnositelju prigovora (gostu), **ukoliko je prigovor upisao neposredno u evidenciju prigovora koja se vodi u ugostiteljskom objektu**, bez odgađanja, pisano potvrditi primitak prigovora. Pružatelj ugostiteljskih usluga može pisanu potvrdu dati na kopiji uloženog prigovora ili može izraditi posebnu potvrdu o preuzimanju prigovora.

Osim naprijed navedene mogućnosti ulaganja prigovora nezadovoljnih korisnika ugostiteljskih usluga, nezadovoljni korisnici pruženih ugostiteljskih usluga iz zemalja Europske unije, Norveške ili Islanda, također, **mogu svoje pritužbe podnijeti putem Europskog potrošačkog centra Hrvatska, koji je dio mreže Europskog potrošačkog centra (ECC-Net)** koji daje savjete i osigurava informacije o prekograničnoj kupovini, te pomaže potrošačima, u suradnji s drugim Europskim potrošačkim centrima, u rješavanju prekograničnih pritužbi i sporova.[16]

3. PRIGOVOR KORISNIKA USLUGE U TURIZMU

Zakonodavac je za trgovačka društva, zadruge, trgovce pojedince i obrtnike koji pružaju usluge u turizmu,[17] sukladno odredbama Zakona o pružanju usluga u turizmu,[18] kao i za javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjima prirode za potrebe područja kojim upravljaju, te za specijalne bolnice i lječilišta u zdravstvenom turizmu i ustanove u kulturi koje pružaju određene turističke usluge propisao obvezu vođenja knjige žalbe na propisan način.[19]

Sukladno propisanim ovlastima, ministar turizma donio je Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige žalbi[20], koji je stupio na snagu 19. siječnja 2008. Danom stupanja na snagu cit. Pravilnika, prestao je važiti prijašnji Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige žalbe.[21] S obzirom da novim Pravilnikom nije propisano da se postojeće knjige žalbe moraju zamijeniti, postojeće knjige žalbe vrijede i nadalje dok se ne istroše, odnosno dok se ne promijeni pružatelj usluga u objektu u kojem se pružaju usluge u turizmu.

[11] Odredbom članka 5. stavkom 1. točkom 25. Zakona o zaštiti potrošača propisano je da je trajni medij svako sredstvo koje omogućava potrošaču ili trgovcu da pohrani informacije koje su njemu osobno namijenjene tako da budu dostupne za kasniju uporabu toliko dugo koliko je potrebno s obzirom na svrhu informacije i koje omogućava nepromijenjenu reprodukciju podataka, kao što su papir, elektronička pošta, CD-ROM, DVD, memorijska kartica i čvrsti disk računala.

[12] Vidi odredbu članka 134. Zakona o zaštiti potrošača.

[13] Vidi odredbu članka 39. stavka 2. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[14] Vidi Nar. nov., br. 5/08.

[15] Zakonodavac nije propisao što se podrazumijeva pod vidljivim isticanjem Obavijesti, pa bi se glede navedenog mogla primijeniti sudska praksa prema kojoj bi ta Obavijest trebala biti istaknuta na vidljivom mjestu tako da se može pročitati s udaljenosti od 10 metara (Vidi: npr. Zakon o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda – Nar. nov., br. 125/08., 55/09., 119/09. i 94/13.).

[16] Vidi: http://ecc-croatia.hr/.

[17] Usluge u turizmu su: pružanje usluga turističke agencije, turističkog vodiča, turističkog pratitelja, turističkog animatora, turističkog zastupnika, turističke usluge u nautičkom turizmu, turističke usluge u seljačkom gospodarstvu ili obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, turističke usluge u ostalim oblicima turističke ponude i ostale usluge koje se pružaju turistima u svezi s njihovim putovanjem i boravkom.

[18] Vidi Nar. nov., br. 68/07., 88/10., 30/14. i 89/14.

[19] Vidi članak 4. stavak 1. točku 4. Zakona o pružanju usluga u turizmu.

[20] Vidi Nar. nov., br. 5/08.

[21] Nar. nov., br. 52/96., 47/97. i 54/97.

Cit. Pravilnikom propisuje se oblik, sadržaj i način vođenja knjige žalbi, koju su dužne voditi pravne i fizičke osobe koje pružaju usluge u turizmu sukladno Zakonu o pružanju usluga u turizmu.

Knjiga žalbi važno je sredstvo u zaštiti korisnika usluga u turizmu, u svim slučajevima kada smatraju da su oštećeni od pružatelja usluga, u odnosu na traženu odnosno dobivenu uslugu. Stoga se knjiga žalbi mora voditi u svim objektima, prostorijama i na prostorima u kojima i na kojima se pružaju usluge u turizmu, te se mora nalaziti na mjestu pristupačnom korisnicima tih usluga.

Odredbom članka 2. stavkom 1. cit. Pravilnika propisano je da knjiga žalbi mora imati tvrde korice tamnoplave boje. Na vanjskoj strani prednje korice moraju biti zlatnom folijom otiskane riječi "KNJIGA ŽALBI" na hrvatskom jeziku, te na engleskom, njemačkom, talijanskom i francuskom jeziku. Odredbom članka 4. stavkom 1. cit. Pravilnika propisano je da na prvom listu knjige žalbi mora biti otiskana uputa o korištenju knjige žalbi na hrvatskom, engleskom, njemačkom, talijanskom i francuskom jeziku. Uputom je, također, propisano da korisnik usluge ima pravo upisati u knjigu žalbe prigovor u slučaju kada smatra da je oštećen u odnosu na traženu, odnosno dobivenu uslugu. Korisnik usluge može napisati prigovor u knjigu žalbi jezikom kojim se služi, zatim će ga potpisati, uz navođenje datuma upisanog prigovora i svoje pune adrese. Uputom je, također, propisano da će odgovor korisniku usluge na stavljeni prigovor pružatelj usluga dati odmah, a najkasnije u roku 15 dana od dana upisanog prigovora u knjigu žalbi. Stavkom 2. istog članka Pravilnika propisano je da se iza otiskane upute stavlja pečat pravne odnosno fizičke osobe koja pruža usluge u turizmu i potpis odgovorne osobe. Stavkom 3. istog članka Pravilnika, propisano je da u gornjem lijevom uglu trebaju stajati oznake: prvi list "za gosta", drugi list "za inspekciju" i treći list "ostaje u knjizi".

Po stavljanju prigovora u knjigu žalbi, procedura je sljedeća: pružatelji usluga u turizmu dužni su odmah dati prvu kopiju prigovora iz knjige žalbi osobi koja je stavila prigovor, drugu kopiju prigovora dostaviti u roku pet dana od izjavljenog prigovora mjesno nadležnoj službi turističke inspekcije Ministarstva turizma. Obveza je navedenih pružatelja usluga da odgovore podnositelju prigovora na stavljeni prigovor u roku 15 dana od dana unošenja prigovora u knjigu žalbi, a kopiju odgovora trebaju istovremeno dostaviti mjesno nadležnoj službi turističke inspekcije Ministarstva turizma. Pisani odgovor na podneseni prigovor sastavlja se na jeziku na kojem je napisan prigovor u knjizi žalbi, ili na engleskom, njemačkom, talijanskom ili francuskom jeziku. Ukoliko se ne odgovori na stavljeni prigovor u propisanom roku, tada se mora najkasnije u roku pet dana od dana isteka tog roka, o tome izvijestiti mjesno nadležnu službu turističke inspekcije Ministarstva turizma, s obrazloženjem, zbog čega nije u roku odgovoreno. Međutim, na stavljeni prigovor, odgovorna osoba pružatelja spomenutih usluga, može odgovoriti podnositelju prigovora i usmeno. U slučaju kada podnositelj prigovora prihvati usmeni odgovor, to se treba potvrditi potpisima odgovorne osobe i podnosioca prigovora u rubrici "Primjedba" knjige žalbi. Ukoliko se prigovor ne može riješiti na spomenuti način, tada se podnositelju prigovora treba dopisom odgovoriti kako je to naprijed opisano.

U cilju zaštite spomenutih korisnika usluga, važno je napomenuti da se knjiga žalbi mora nalaziti na mjestu pristupačnom korisnicima usluga u turizmu, kao i to da se na istaknutom mjestu u prostorijama i prostorima u kojima se pružaju usluge u turizmu mora staviti obavijest na hrvatskom jeziku, ali i na engleskom, njemačkom, talijanskom i francuskom jeziku da se vodi knjiga žalbi i gdje se nalazi.

Važna je obveza pružatelja usluga u turizmu da se knjiga žalbi mora čuvati najmanje godinu dana, nakon njenog popunjenja.[22]

[22] Vidi članak 7. cit. Pravilnika.

4. INSPEKCIJSKI NADZOR I PREKRŠAJNE MJERE

Inspekcijski nadzor nad provedbom odredbi Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti i propisa donesenih na temelju tog Zakona, te pojedinačnih akata, uvjeta i načina rada nadziranih pravnih i fizičkih osoba provode nadležni turistički inspektori.[23] Tako će turistički inspektor, ako u inspekcijskom nadzoru utvrdi da navedene pravne i/ili fizičke osobe ne omoguće korisniku usluge podnošenje pisanih prigovora sukladno posebnom propisu kojim je uređena zaštita potrošača (članak 9. stavak 1. točka 10. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti),[24] tj. ako ne omoguće podnošenje pisanog prigovora u poslovnim prostorijama, ili ne potvrde primitak prigovora, ili ne omoguće podnošenje pisanog prigovora putem pošte, telefaks uređaja ili elektroničke pošte, ili u poslovnim prostorijama vidljivo ne istaknu obavijest o načinu podnošenja pisanih prigovora, ili u pisanom obliku ne odgovore na zaprimljeni prigovor potrošača (gosta), kao i na pisane prigovore potrošača (gosta) zaprimljene putem pošte, telefaks uređaja ili elektroničke pošte najkasnije u roku 15 dana od dana zaprimljenog prigovora, ili ne vode i ne čuvaju evidenciju prigovora potrošača (gostiju) na trajnom mediju godinu dana od dana primitka pisanog prigovora potrošača (gosta), donijeti prekršajni nalog ili podnijeti optužni prijedlog nadležnom Prekršajnom sudu, za koji prekršaj je propisana novčana kazna u iznosu od 5.000,00 do 100.000,00 kuna za pravnu osobu, te od 3.000,00 do 15.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, kao i za fizičku osobu. Turistički inspektor ovlašten je odredbom članka 45. stavkom 4. cit. Zakona počinitelju prekršaja naplatiti kaznu na mjestu izvršenja prekršaja u iznosu od 1.500,00 kuna.

Kao što je već naprijed u tekstu navedeno, obveza omogućavanja podnošenja pisanih prigovora nezadovoljnim gostima, također, se odnosi i na pružatelje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu, tj. iznajmljivače, kao i na pružatelje ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu, pa se na ove subjekte, kada pružaju ugostiteljske usluge, primjenjuju odredbe članka 10. Zakona o zaštiti potrošača, a ne odredbe Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti. S obzirom na navedeno, inspekcijski nadzor nad primjenom odredbe članka 10. Zakona o zaštiti potrošača kod ovih pružatelja ugostiteljskih usluga, provodit će tržišni inspektori Ministarstva gospodarstva. Tako su Zakonom o zaštiti potrošača za pravne i fizičke osobe koje ne poštuju odredbe članka 10. tog Zakona propisane novčane kazne u iznosu od 10.000,00 do 100.000,00 kuna za pravnu osobu, te 10.000,00 do 15.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, te 5.000,00 do 15.000,00 kuna za fizičku osobu.

Zakonom o pružanju usluga u turizmu propisane su novčane kazne za učinjene prekršaje glede vođenja knjige žalbi. Tako su odredbom članka 63. tog Zakona propisane novčane kazne za prekršitelje, u iznosu od 6.000,00 do 50.000,00 kuna za pravnu osobu, od 2.500,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, te od 6.000,00 do 15.000,00 kuna za fizičku osobu i 2.500,00 do 10.000,00 za voditelja poslovnice. Turistički inspektor ovlašten je odredbom članka 63. stavkom 7. cit. Zakona počinitelju prekršaja naplatiti kaznu na mjestu izvršenja prekršaja u iznosu od 2.000,00 kuna. Pored navedenog, odredbom članka 67. cit. Zakona propisano je da će za učinjene prekršaje počinjene drugi put u roku dvije godine od pravomoćnosti prvog rješenja o prekršaju, Prekršajni sud izreći pravnoj ili fizičkoj osobi, uz novčanu kaznu i zaštitnu mjeru pružanja usluga u trajanju od tri mjeseca do godine dana.

[23] Vidi članak 39. stavak 2. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[24] Vidi odredbu članka 45. stavka 1. točku 10. i stavak 2., 3. i 4. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

Mr. sc. MARTINA DRVAR*
HNB, Zagreb

Stručni članak UDK 336.74

Bonitetno izvješćivanje kreditnih institucija o založenoj imovini

Temeljem podataka o založenoj imovini iz uzorka velikih europskih institucija koje je Europski odbor za sustavni rizik (ESRB, *engl. European Systemic Risk Board****), prikupio za razdoblje između 2007. i 2011. godine, utvrđeno je kako je vrijednost medijana udjela založene imovine u odnosu na ukupnu imovinu povećana sa 7% u 2007. na 27% u 2011. godini, dok je prosječni udio povećan s 11% na 31%. Stoga je krajem 2012. godine ESRB usvojio Preporuku o izvorima financiranja kreditnih institucija (Preporuka[1]). Pet preporuka trebalo je izvršiti do kraja 2016. godine, međutim, krajem 2013. ESRB je za godinu dana produžio rokove za primjenu preporuka. Treća preporuka (Preporuka C) obvezala je Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA,*** *engl. European Banking Authority****), da razvije smjernice o ujednačenim obrascima i definicijama kako bi se olakšao nadzor zalaganja imovine*** *(engl. asset encumbrance),* ***dok mu je članak 100. Uredbe o kapitalnim zahtjevima (CRR,*** *engl. Capital Requirements Regulation****),[2] omogućio da u okviru provedbenog tehničkog standarda o nadzornom izvješćivanju (ITS)[3] razvije obvezne oblike nadzornih izvještaja koji će se izvješćivati počevši od 31. prosinca 2014., a koji se u članku ukratko opisuju.***

1. DEFINICIJA ZALAGANJA IMOVINE

Povećana razina zalaganja imovine može predstavljati rizike za pojedinačne institucije kao i za cjelokupni financijski sustav kroz sljedeće učinke:

- povećana strukturna podređenost neosiguranih vjerovnika i deponenata: pomak prema osiguranim izvorima financiranja koji uključuje zalaganje imovine može upućivati na smanjene stope povrata za neosigurane vjerovnike te, posljedično, na povećane troškove neosiguranih pojedinačno velikih (*engl. wholesale*) izvora financiranja, što potencijalno može voditi prema istiskivanju neosiguranih pojedinačno velikih izvora financiranja;
- povećani rizici izvora financiranja i likvidnosti: institucije sa založenim bilancama imaju manje imovine koja se može založiti, tj. imovine koja služi kao neiskorišteni izvor likvidnosti i koja se može iskoristiti za neočekivane buduće potrebe likvidnosti, kao što su odobrene kreditne linije ili maržne obveze po derivativnim pozicijama;
- povećana osjetljivost likvidnog profila institucije na tržišne vrijednosti kolaterala: kad god se vrijednost kolaterala smanji, institucija obično mora dostaviti dodatni kolateral (pojavljuje se dodana založenost) kako bi poništila početni pad vrijednosti;
- rizik založenosti imovine pogoršava se tijekom razdoblja financijskog stresa, povećavajući ga i potičući nelinearno nastajanje prethodno navedenih rizika: nedobrodošli učinci na podređenost duga, rizike izvora financiranja i likvidnosti viši su kod viših razina založenosti bilance institucije.

Imovina se smatra založenom kada je terećena ili je predmet bilo kakvog oblika dogovora o osiguranju, kolateralu ili unapređivanju kreditne situacije bilo koje transakcije iz koje ne može biti slobodno povučena. Važna napomena odnosi se na terećenu imovinu čije je povlačenje ograničeno, kao primjerice trenutna imovina za koju se zahtijeva prethodno odobrenje prije povlačenja ili zamjene drugom imovinom, a koja se svrstava u založenu imovinu. Ova se definicija ne temelji na pravnoj definiciji, kao što je prijenos vlasništva, već prije na ekonomskim načelima, s obzirom da se pravni okviri između država razlikuju. Definicija je stoga usko povezana s ugovornim uvjetima. EBA smatra kako su sljedeće vrste ugovora dobro pokrivene opisanom definicijom (iako to nije njihov konačan popis):

- osigurane transakcije financiranja (*engl. secured financing transactions*), uključujući repo ugovore i dogovore, posudbe vrijednosnica te druge oblike osiguranog kreditiranja;
- različiti dogovori o kolateralima, za trenutne kolaterale plasirane prema tržišnoj vrijednosti transakcija izvedenicama;
- financijske garancije koje su kolaterizirane; valja napomenuti da je u slučaju nepostojanja zapreka za povlačenje kolaterala, kao što je prethodna suglasnost, alokacija se treba izvršiti samo za neiskorišteni dio garancije (na osnovi rata);

*Napomena: Stavovi autorice izneseni u ovom članku nisu nužno i stavovi Hrvatske narodne banke.

[1] Engl. Recommendation of the European Systemic Risk Board on 20 December 2012 on funding of credit institutions (ESRB/2012/2). - poveznica https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/recommendations/2012/ESRB_2012_2.en.pdf?130c1fb1b77496f433674ce6f2876c24. Vidi više u Drvar, M. *Bonitetno izvješćivanje kreditnih institucija o planovima financiranja,* RIF 11/2014.

[2] Uredba (EU) br. 575/2013. Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012. - vidi više na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1413369082588&uri=CELEX:32013R0575 i https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/supervisory-reporting/draft-implementing-technical-standard-on-supervisory-reporting-asset-encumbrance-.

[3] Provedbena uredba Komisije (EU) br. 680/2014. od 16. travnja 2014. o utvrđivanju provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju institucija u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013. Europskog parlamenta i Vijeća - vidi više na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid= 1413369082588&uri=CELEX:32014R0680.

- kolaterali plasirani sustavi namirenja, središnjim drugim ugovornim stranama (CCPs, *engl. central counterparties*) koji su preduvjet za pristup usluzi; to uključuje fondove za slučaj neispunjenja obveza (*engl. default*) i početne marže;
- usluge središnjih banaka; prethodno dostavljena imovina ne bi se smjela smatrati založenom, osim ako središnja banka ne dozvoljava njezino povlačenje bez prethodne suglasnosti; neiskorištene financijske garancije; neiskorišteni dio, tj. iznad minimalnog iznosa koji zahtijeva središnja banka, treba alocirati na osnovi rata u okviru imovine plasirane središnjoj banci;
- odnosna imovina iz sekuritizacijskih struktura, gdje se financijska imovina nije prestala priznavati kao financijska imovina kreditne institucije; imovina koju čine odnosne zadržane vrijednosnice ne uključuje se u založenu imovinu, osim ako su te vrijednosnice terećene ili dane kao kolateral kod osiguravanja transakcije;
- imovina u skupovima pokrića (*engl. cover pools*) za izdanje pokrivenih obveznica; založenu imovina čine odnosne pokrivene obveznice, osim u slučajevima kada kreditna institucija ima korespondentne pokrivene obveznice (*engl. own-issued bonds*);
- kao općenito načelo, imovina koja je plasirana određenim institucijama koje pružaju usluge, a koja nije iskorištena te koja se može slobodno povući, ne smatra se založenom imovinom.

2. IZVJEŠĆIVANJE O ZALOŽENOJ IMOVINI

Sukladno odredbama ITS-a izvještaji se trebaju dostavljati na pojedinačnoj i konsolidiranoj osnovi, pri čemu se informacije u okviru dijelova A, B i D dostavljaju na tromjesečnoj osnovi, dio C se dostavlja na godišnjoj osnovi, a dio E na polugodišnjoj osnovi. Kreditne institucije nisu u obvezi dostavljati informacije u okviru dijelova B, D ili E ukoliko ispunjavaju sljedeće uvjete:

- ukupna imovina im je manja od 30 milijardi eura
- razina založenosti njihove imovine je manja od 15%.

ITS u Dodatku XVI predviđa sljedeće grupe izvještaja o založenoj imovini:

Izvještaji o založenoj imovini			
Broj izvještaja	**Oznaka izvještaja**	**Naziv izvještaja / grupe izvještaja**	**Skraćeni naziv**
		DIO A - PREGLED ZALOŽENOSTI	
32.1	F 32.01	Imovina izvještajne institucije	AE-ASS
32.2	F 32.02	Primljeni kolaterali	AE-COL
32.3	F 32.03	Vlastite pokrivene obveznice i imovinom pokrivene obveznice koje su izdane i još nisu terećene	AE-NPL
32.4	F 32.04	Izvori založenosti	AE-SOU
		DIO B - PODACI O ROČNOSTI	
33	F 33.00	Podaci o ročnosti	AE-MAT
		DIO C - MOGUĆE ZALOŽENOSTI	
34	F 34.00	Moguće založenosti	AE-CONT
		DIO D - POKRIVENE OBVEZNICE	
35	F 35.00	Izdanje pokrivenih obveznica	AE-CB
		DIO E - NAPREDNI PODACI	
36.1	F 36.01	Napredni podaci: Dio 1	AE-ADV1
36.2	F 36.02	Napredni podaci: Dio 2	AE-ADV2

3. IZVJEŠTAJI O ZALOŽENOJ IMOVINI

U nastavku je prikaz izvještaja iz Dijela A i C koji se dostavljaju neovisno o veličini imovine kreditne institucije odnosno postotku založenosti njezine imovine, te stoga predstavljaju zajednički izvještajni zahtjev za sve kreditne institucije:

F 32.01 - IMOVINA IZVJEŠTAJNE INSTITUCIJE (AE-ASS)

		Knjigovodstvena vrijednost založene imovine			Fer vrijednost založene imovine		Knjigovodstvena vrijednost nezaložene imovine			Fer vrijednost nezaložene imovine	
			od čega: izdano od strane drugih društava u grupi	od čega: priznato od strane središnje banke		od čega: priznato od strane središnje banke		od čega: izdano od strane drugih društava u grupi	od čega: priznato od strane središnje banke		od čega: priznato od strane središnje banke
		010	020	030	040	050	060	070	080	090	100
010	**Imovina izvještajne institucije**										
020	Krediti po viđenju										
030	Vlasnički instrumenti										
040	Dužnički instrumenti										
050	od čega: pokrivene obveznice										
060	od čega: imovinom pokrivene obveznice										
070	od čega: izdanja središnjih država										
080	od čega: izdanja financijskih društava										
090	od čega: izdanja nefinancijskih društava										
100	Krediti i predujmovi koji nisu krediti po viđenju										
110	od čega: hipotekarni krediti										
120	Ostala imovina										

F 32.02 - PRIMLJENI KOLATERALI (AE-COL)

		Fer vrijednost primljenog založenog kolaterala ili izdani vlastiti dužnički instrument			Nezaloženo			
					Fer vrijednost primljenog kolaterala ili izdani vlastiti dužnički instrument raspoloživ za zalaganje			Nominala primljenog kolaterala ili izdanih vlastitih dužničkih instrumenata koji nisu raspoloživi za zalaganje
			od čega: izdano od strane drugih društava u grupi	od čega: priznato od strane središnje banke		od čega: izdano od strane drugih društava u grupi	od čega: priznato od strane središnje banke	
		010	020	030	040	050	060	070
130	**Kolaterali primljeni od strane izvještajne institucije**							
140	Krediti po viđenju							
150	Vlasnički instrumenti							
160	Dužnički instrumenti							
170	od čega: pokrivene obveznice							
180	od čega: imovinom pokrivene obveznice							
190	od čega: izdanja središnjih država							
200	od čega: izdanja financijskih društava							
210	od čega: izdanja nefinancijskih društava							
220	Krediti i predujmovi koji nisu krediti po viđenju							
230	Ostali primljeni kolaterali							
240	**Izdani vlastiti dužnički instrumenti, koji nisu pokrivene obveznice ili imovinom pokrivene obveznice**							
250	**UKUPNA IMOVINA, PRIMLJENI KOLATERALI I IZDANI VLASTITI DUŽNIČKI INSTRUMENTI**							

F 32.03 - VLASTITE POKRIVENE OBVEZNICE I IMOVINOM POKRIVENE OBVEZNICE KOJE SU IZDANE I JOŠ NISU TEREĆENE

		Nezaloženo			
		Knjigovodstvena vrijednost odnosnog skupa imovine	Fer vrijednost izdanih dužničkih instrumenata koji su raspoloživi za zalaganje		Nominala izdanih vlastitih dužničkih instrumenata koji nisu raspoloživi za zalaganje
				od čega: priznato od strane središnje banke	
		010	020	030	040
010	**Vlastite izdane pokrivene obveznice i imovinom pokrivene obveznice koje su izdane i nisu još terećene**				
020	Zadržane izdane pokrivene obveznice				
030	Zadržane izdane imovinom pokrivene obveznice				
040	Senior				
050	Mezzanine				
060	First Loss				

F 32.04 - IZVORI ZALOŽENOSTI (AE-SOU)

		Usklađene obveze, moguće obveze ili posuđene vrijednosnice		Imovina, primljeni kolaterali i izdani vlastiti dužnički instrumenti koji nisu založene pokrivene obveznice i imovinom pokrivene obveznice		
			od čega: od strane drugih društava u grupi		od čega: ponovno korišten primljeni kolateral	od čega: založeni vlastiti dužnički instrumenti
		010	020	030	040	050
010	**Knjigovodstvena vrijednost odabranih financijskih obveza**					
020	Derivativi					
030	od čega: OTC					
040	Depoziti					
050	Repo dogovori					
060	od čega: središnje banke					
070	Kolaterizirani depoziti koji nisu u repo dogovorima					
080	od čega: središnje banke					
090	Izdani dužnički instrumenti					
100	od čega: izdane pokrivene obveznice					
110	od čega: izdane imovinom pokrivene obveznice					
120	**Ostali izvori založenosti**					
130	Nominala primljenih kreditnih obveza					
140	Nominala primljenih financijskih garancija					
150	Fer vrijednost pozajmljenih vrijednosnica bez gotovinskog kolaterala					
160	Ostalo					
170	**UKUPNO IZVORI ZALOŽENOSTI**					

Ne popunjava se na konsolidiranoj razini
Nikada se ne popunjava

F 34.00 - MOGUĆE ZALOŽENOSTI (AE-CONT)

		Usklađene obveze, moguće obveze ili posuđene vrijednosnice	Moguće založenosti				
			A. Smanjenje od 30% fer vrijednosti založene imovine	B. Neto utjecaj deprecijacije značajnih valuta od 10%			
				Dodatni iznosi založene imovine			
			Dodatni iznos založene imovine	Značajna valuta 1	Značajna valuta 2	...	Značajna valuta n
		010	020	030	040	050	
010	**Knjigovodstvena vrijednost odabranih financijskih obveza**						
020	Derivativi						
030	od čega: OTC						
040	Depoziti						
050	Repo dogovori						
060	od čega: središnje banke						
070	Kolaterizirani depoziti koji nisu u repo dogovorima						
080	od čega: središnje banke						
090	Izdani dužnički instrumenti						
100	od čega: izdane pokrivene obveznice						
110	od čega: izdane imovinom pokrivene obveznice						
120	**Ostali izvori založenosti**						
170	**UKUPNI IZVORI ZALOŽENOSTI**						

NARUČITE NAJNOVIJE IZDANJE HZRIF-a

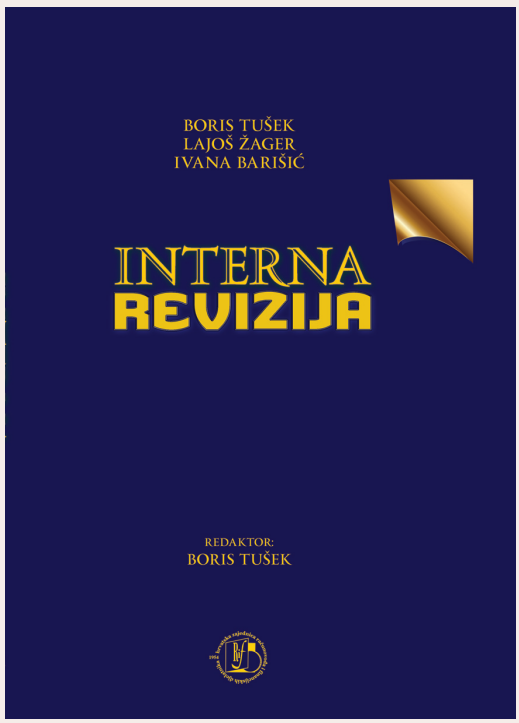

INTERNA REVIZIJA

Autori: prof. dr. sc. Boris Tušek
prof. dr. sc. Lajoš Žager
dr. sc. Ivana Barišić

Redaktor: prof. dr. sc. Boris Tušek

475 stranica, tvrdi uvez

Knjiga ***Interna revizija*** bavi se internom revizijom kao internim nadzornim mehanizmom korporativnog upravljanja, s posebnim naglaskom na teorijske i metodološke aspekte interne revizije kao značajnog segmenta cjelokupne revizijske djelatnosti. Knjiga je podijeljena u šest poglavlja, a sadržava i popis literature, kazalo imena i pojmova, popis slika i tablica. Svako poglavlje knjige započinje pregledom u kojemu se ističu najznačajnije teme koje će u tom poglavlju biti obrađene, a završava s pitanjima za provjeru znanja.

Namijenjena je onima koji se bave teorijskim i praktičnim problemima interne revizije, eksterne revizije, državne revizije, računovodstva, analize i financijskog izvještavanja – internim, eksternim i državnim revizorima, računovođama, analitičarima, financijskim djelatnicima, ali može biti korisna i znatno širem krugu korisnika – menadžerima na svim razinama, članovima nadzornih i revizijskih odbora, te drugim donositeljima poslovnih odluka izvan poduzeća.

Cijena: 350,00 kuna s uključenim PDV-om

NARUDŽBENICA: online narudžbe: www.rif.hr

Izv. prof. dr. sc. ANITA PAVKOVIĆ
Ekonomski fakultet, Zagreb

Stručni članak UDK 336.74

Procjena otpornosti europskih banaka na šokove

U listopadu 2014. godine objavljeni su rezultati testiranja europskih banaka na buduće šokove, a testirane banke rezultate su dobile nekoliko dana ranije. Prvi put testiranje je provedeno 2009. godine s ciljem identificiranja stupnja otpornosti banaka na stresne (ne)ekonomske situacije u budućnosti sa svrhom prevencije eksternalija koje su se događale u krizi. Prva testiranja pokazala su manjkavosti koje se nastoje otkloniti novim i poboljšanim modelima testiranja. Izabrani termin objave rezultata u uskoj je vezi s početkom primjene prvog stupa bankovne unije, jedinstvenog supervizorskog mehanizma od 4. studenoga 2014. godine. Važnost nadnacionalne supervizije kroz potpunu bankovnu uniju očituje se u činjenici izravne primjene jedinstvenih pravila za velike banke u svim državama Europske unije, a posredno u svim bankama. Isto tako i neizravna supervizija posredstvom dosadašnjih nacionalnih supervizora pospješuje da se u najvećoj mjeri eliminiraju nacionalne diskrecije i regulatorna arbitraža. Modele testiranja otpornosti na stres prvotno su koristile banke u svrhu upravljanja rizicima, a na tragu njihove dobre prakse od 2009. godine Europski supervizor banaka u suradnji s europskom trilogijom i Europskom središnjom bankom u svrhu nadnacionalne supervizije, veće standardizacije i lakše usporedivosti na razini Europske unije.

1. RAZVOJ METODOLOGIJE TESTIRANJA OTPORNOSTI BANAKA NA ŠOKOVE

Testiranje otpornosti na stres banaka je alat koji nadopunjuje i poboljšava druge pristupe i mjere upravljanja rizicima, osobito interne bankovne politike upravljanja rizicima, koje su vrlo često obilovale subjektivizmom. Prije krize banke su provodile zasebna testiranja otpornosti na stres za pojedine rizike ili portfelje. Testiranje otpornosti na stres za pojedini rizik obično se provodilo unutar poslovne linije. I dok se testiranje otpornosti na stres za tržišni rizik i kamatni rizik provodilo unatrag nekoliko godina, testiranje otpornosti za kreditni rizik u knjizi banke pojavilo se tek nedavno.

Primjena rezultata testiranja otpornosti na stres banaka ima posebno važnu ulogu kod:

- pružanja unaprijed orijentiranih procjena rizika;
- prevladavanja ograničenja modela i povijesnih podataka;
- pružanja podrške internoj i eksternoj komunikaciji;
- unosa podataka za postupke planiranja kapitala i likvidnosti;
- informiranja sustava o otpornosti banaka na rizik; te
- poticanja razvoja planova smanjivanja rizika i postupanja u kriznim situacijama za čitav niz različitih kriznih situacija.

Povoljne ekonomske prilike prije krize, razvoj financija kroz financijske inovacije, primjena internih modela upravljanja rizicima i drugi praktični i regulatorni standardi dovodili su do podcjenjivanja rizika i nepreciznog procjenjivanja zahtijevanog kapitala za različite i sve diversificiranije vrste rizika u prošlosti. Procjenjivanje otpornosti na šokove definirao je i Basel II za banke koje upotrebljavaju napredni ili osnovni pristup zasnovan na internim rejting-sustavima (IRB pristup) za kreditni rizik, ali i za izloženost svojih kreditnih portfelja u knjizi banke. Pojam ,,testiranje otpornosti na stres'' također se koristi kako bi se opisalo šire okruženje u kojem se testovi razvijaju, procjenjuju i koriste u sklopu procesa donošenja odluka.[1]

Testiranje otpornosti na stres obuhvaća niz metodologija, a njihova složenost divergira od jednostavnih testova osjetljivosti do kompleksnih testova otpornosti na stres čiji je cilj procijeniti utjecaj jakog makroekonomskog stresa na rezultate kao što su prihodi ili ekonomski kapital. To testiranje provodi se za različite vrste rizika, uključujući kreditni, operativni i likvidnosni rizik. Većina modela upravljanja rizikom, uključujući i testiranje otpornosti na stres, upotrebljavaju povijesne statističke varijable za procjenu rizika.[2]

Većina testova otpornosti na stres koje su provodile banke nisu obuhvaćali ekstremne tržišne događaje koji su se dogodili. Različiti scenariji uglavnom su predviđali blaže šokove, kraće trajanje te podcijenili korelacije između različitih pozicija, vrsta rizika i tržišta do kojih dolazi zbog interakcija na razini sustava i povratnih utjecaja. Prije krize, scenariji ''ozbiljnijih'' šokova obično su rezultirali procijenjenim gubitcima koji nisu prelazili jednu četvrtinu prihoda (a često i mnogo manje). Radi neočekivane ozbiljnosti događaja do kojih je došlo, važnost testiranja na stres je porasla kao i njezin kredibilitet u bankama kao dopunskog alata za upravljanje rizikom i planiranje kapitala, a s ciljem omogućavanja različitih pogleda na rizik.[3]

Prema Uredbi o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva testiranja otpornosti na stres se primjenjuju pri procjeni adekvatnosti kapitala, i to:

- Institucija je dužna imati odgovarajuće postupke testiranja otpornosti na stres koje će primijeniti pri procjeni vlastite

[1] Hrvatska narodna banka, 2009., Načela dobrih praksi testiranja otpornosti na stres i supervizije, prema Banka za međunarodna poravnanja.
[2] Op. cit.
[3] Op. cit.

adekvatnosti kapitala. Testiranje otpornosti na stres treba obuhvatiti i identificiranje mogućih događaja ili budućih promjena ekonomskih uvjeta koji bi mogli imati nepovoljan učinak na kreditne izloženosti institucije te njezinu sposobnost da izdrži takve promjene.

- Institucija je dužna redovito provoditi testiranje otpornosti na stres kreditnog rizika radi procjene učinka specifičnih uvjeta na kapitalne zahtjeve za kreditni rizik. O testovima odlučuje institucija, a podliježu nadzornoj provjeri. Testovi koji će se primjenjivati moraju biti smisleni i obuhvatiti učinke ozbiljne, ali moguće ekonomske recesije. Institucija je dužna u sklopu testiranja procijeniti i migraciju rejtinga u testnim scenarijima. Testiranje otpornosti na stres mora se provoditi na velikoj većini ukupnih izloženosti institucije.[4]

Stres test i njegovi rezultati su važan alat upravljačima i nadzornicima sustava upravljanja rizicima koji je u upotrebi već nekoliko godina, od strane banaka kao dio njihove unutarnje prakse menadžmenta rizika, ali i supervizora kako bi ocijenili elastičnost financijskih sustava Europske unije s obzirom na mogući nepovoljni ekonomski razvoj i sposobnost banaka u apsorpciji mogućih kreditnih i tržišnih šokova. Rezultati testiranja (internih i nadnacionalnih) mogu pridonijeti kvalitetnijim političkim odlukama izvršnih vlasti članica Europske unije te monetarnim i nadzornim institucijama u svrhu nacionalnih financijskih stabilnosti i stabilnosti euro područja.

2. PROVOĐENJE TESTIRANJA OTPORNOSTI BANAKA U EUROPSKOJ UNIJI

Testiranje otpornosti na stres od 2009. godine provodi Europski supervizor banaka (EBA), nasljednik Europskog vijeća bankarskih supervizora (CEBS) po nalogu Vijeća za ekonomska i financijska pitanja (ECOFIN), u suradnji s Europskom komisijom, Europskim odborom za sustavni rizik (ESRB), Europskom središnjom bankom (ECB) i nacionalnim supervizorima banaka. Europski supervizor banaka nadgleda i ocjenjuje tržišni razvoj, trendove, potencijalne rizike i ranjivost europskog bankovnog sustava, što čini temelj za provođenje stres testa. Kroz aktivnosti nadzora Europski supervizor banaka fokusiran je na identificiranje, analiziranje i selektiranje ključnih rizika u bankovnom sustavu Europske unije kroz analizu konzistentnosti rizikom ponderirane aktive, održivost poslovnih modela banaka i revizije kvalitete aktive, promoviranju supervizorske koordinacije i konvergencije te jačanje suradnje među značajnim bankovnim grupama u Europskoj uniji. U okviru zaštite potrošača djelovanje se očituje kroz osiguravanje maksimalne zaštite komitenata i promoviranju transparentnih, jednostavnih i poštenih uvjeta za potrošače financijskih proizvoda i usluga na Jedinstvenom tržištu. Ostali zadaci Europskog supervizora banaka su istražiti krivu ili nedovoljnu primjenu regulative Europske unije od strane nacionalnih tijela, donositi odluke u kriznim situacijama umjesto nadležnog nadzornog tijela ili financijske institucije, posredovati u rješavanju problema između nacionalnih nadzornih tijela između država, djelovati kao nezavisno savjetodavno tijelo Europskom parlamentu, Vijeću i/ili Komisiji, preuzeti vodeću ulogu u promoviranju transparentnosti, jednostavnosti i poštenja na tržištu financijskih proizvoda i usluga na razini Europske unije. Kako bi osiguralo provođenje spomenutih zadataka ovlaštena je izdavati upute, mišljenja, preporuke, tehničke standarde, ad-hoc ili redovite dokumente. Uz ključne indikatore rizičnosti koji su jedinstveni po svojoj prirodi objavljuje i polugodišnja anketna istraživanja o rizičnosti banaka u Europskoj uniji. U tablici 1. prikazana su kretanja izabranih ključnih pokazatelja rizičnosti europskih banaka u razdoblju od 2009. do 2013. godine. Kapitalne pozicije pokazuju kontinuirano poboljšanje u promatranom razdoblju, struktura imovine (naročito u dijelu nekvalitetne imovine) se kontinuirano pogoršava, a pokazatelji profitabilnosti i efikasnosti banke pokazuju opravak europskih banaka.

Tablica 1.: Izabrani pokazatelji rizičnosti banaka u Europskoj uniji, 2009. - 2013. godine

Pokazatelj	Ponderirani prosjek				
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Tier 1 omjer kapitala	10,2	11,0	11,2	12,5	13,1
Ukupni kapitalni omjer	13,0	13,5	13,2	14,5	15,7
Tier 1 omjer (bez hibridnih instrumenata)	9,0	9,0	9,3	10,8	11,6
Nenaplaćena i dospjela potraživanja prema ukupnim potraživanjima (> 90 dana)	5,1	5,3	5,9	6,3	6,8
Omjer pokrića (specifične rezervacije za kredite prema ukupnim lošim kreditima)	42,0	41,7	41,2	42,8	45,9
Loša imovina prema ukupnoj imovini	1,6	1,7	1,9	1,9	2,0
Akumulirana loša imovina prema ukupnoj imovini	1,3	1,4	1,6	1,6	1,9
Loša imovina prema ukupnim operativnim prihodima	26,6	19,4	26,7	26,3	22,8
ROE	4,5	5,9	0,0	0,6	2,7
C/I omjer	55,2	56,1	60,1	63,2	63,3
Neto kamatni prihod prema ukupnom operativnom prihodu	57,9	58,0	61,0	61,5	58,9
Neto prihodi iz naknada i provizija prema ukupnom operativnom prihodu	26,0	26,8	27,6	27,9	23,5
Neto dobit prema ukupnom operativnom prihodu	9,3	13,4	0,0	2,0	7,4
Omjer kredita i depozita	148,9	144,2	142,7	139,1	112,8
Depoziti klijenata prema ukupnim obvezama	40,6	42,6	41,6	42,7	47,7
Tier 1 kapital prema ukupnoj imovini – nematerijalnoj imovini	4,2	4,5	4,4	4,7	5,1
Omjer duga i imovine	18,7	18,2	19,6	18,1	16,5
Izvanbilančne stavke prema ukupnoj imovini	18,1	17,7	18,2	16,9	19,0

Izvor: Risk assesment of the European banking system, Europska bankovna agencija, lipanj 2014., str. 59. - 61.

Testiranje se provodi na bazi konsolidiranih podataka pojedinačne banke za kraj godine i scenariji se primjenjuju za dvogodišnje buduće razdoblje. Europski odbor za sustavni rizik i Europska komisija osiguravaju procjenu makroekonomskih scenarija. Stres test ocjenjuje štetne i neočekivane učinke raznih rizika te procjenjuje koliko kapitala će biti potrebno kako bi se apsorbirali gubici kada bi se šokovi, koji su ocijenjeni kao mogući, uistinu dogodili. Banke moraju izračunati svoju preostalu razinu Core Tier 1 kapitala za osnovni scenarij za sljedeće dvije godine, zatim iste izračune provode za nepovoljniji scenarij i, u konačnici, kao nadogradnja na nepovoljniji scenarij, uključuje se šok na rizik ulaganja u neku zemlju. Varijable koje se uzimaju u obzir su predviđanja godišnjih stopa rasta bruto domaćeg

[4] Hrvatska narodna banka, Uredba (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012.

proizvoda, nezaposlenost, cijena nekretnina i ostalih makroekonomskih varijabli. Osnovni scenarij (očekivani) uključuje predviđanja Europske komisije, a nepovoljniji predviđanja EBA-e kao posljedica šokova. U testu sudjeluje više od 60% bankovnog sektora Europske unije prema ukupnoj imovini, većinom bankovne grupe koje posluju u više zemalja. Svaka zemlja je zastupljena u stres testu s najmanje 50% svog bankovnog sektora, prema ukupnoj imovini. Banke koje su ispod ili blizu minimalne zadovoljavajuće razine moraju ojačati svoju otpornost, primjerice prikupljanjem svježeg kapitala, restrikcijama u isplati dividendi, izlaskom iz nekih postojećih financijskih pozicija. Nakon početka financijske krize kriteriji testiranja su bili previše blagi s obzirom na okolnosti na tržištima, te uz malu sigurnost uključivanja optimistične pristranosti banaka u konačne rezultate, a uzorak banaka koje su bile uključene u proces stres testiranja pokazao je da te banke predstavljaju sistemski rizične institucije u pojedinim zemljama, što se odražava na prelijevanje šokova u cjelokupan financijski i realni sustav. Testiranje otpornosti na stres usmjereno je na procjenu utjecaja rizika na solventnost banaka, ali su ga banke obvezne provoditi za zajednički skup rizika – kreditni i tržišni, sekuritizaciju i troškove financiranja.

Banke prolaze test ako imaju zadovoljavajuću razinu Tier 1 kapitala. Prema Basel II minimalna zadovoljavajuća razina Tier 1 kapitala iznosila je 4% 2009. godine, a za potrebe testa 2010. je definirana minimalna zadovoljavajuća razina od 6%, a 2011. minimalna zadovoljavajuća i restruktivnija razina CT1R je bila 5%. U testiranju 2009. godine sudjelovale su 22 najveće europske bankovne grupe (60% ukupne imovine bankovnog sektora EU) i sve banke su prošle test. Tier 1 kapital svih banaka bio je prema osnovnom scenariju iznad 8%, a prema nepovoljnijem scenariju iznad 6%. U testiranju 2010. godine sudjelovala je 91 banka iz 20 država (65% ukupnog tržišta EU, prema veličini ukupne imovine). Ukupni Tier 1 kapital trebao se, prema nepovoljnijem scenariju, smanjiti s 10,3% 2009. na 9,2% na kraju 2011. Kao rezultat nepovoljnijeg scenarija, 7 banaka bi imalo Tier 1 kapital ispod 6%. Ukupni Tier 1 kapital smanjuje se s 10,3% u 2009. godini na 9,2% na kraju 2011. godine. Rezultat nepovoljnog scenarija je 7 banaka koje su ostvarile Tier 1 kapital niži od 6% uz manjak od 3,5 milijarde eura vlastitih sredstava. U testiranju za 2011. godinu sudjelovalo je 90 banaka iz 21 države (65% ukupnog tržišta EU, prema veličini ukupne imovine). CT1R prema procjeni trebao se smanjiti u prosjeku s 8,9% na 7,7% prema nepovoljnijem scenariju dok je minimalna zadovoljavajuća razina postavljena na 5% temeljnog kapitala u odnosu na rizikom ponderiranu aktivu. Kao rezultat nepovoljnijeg scenarija, 8 banaka trebalo je imati CT1R manji od 5% (nedostatak 2,5 milijarde eura), 16 banaka CT1R između 5% i 6%. Rezultati testa pokazuju pad 20 banaka ispod praga od 5% Tier 1 kapitala, što je uzrokovalo manjak kapitala u bilancama banaka od oko 26,8 milijardi eura, pri čemu je provedena dokapitalizacija u vrijednosti od 50 milijardi eura.

Slabosti dosadašnjih provedenih stres testova uključivale su manjak akumuliranog kapitala koji je prouzročio gubitke u velikom broju značajnih banaka, te još uvijek nedovoljan broj banaka uključenih u proces testiranja otpornosti na ranjivosti sustava. Europski supervizor banaka preporučuje nacionalnim supervizorima obvezu jačanja kapitala kako bi sve banke imale barem 5% postavljenog omjera osnovnog kapitala pri čemu bi se pojačala otpornost na rizike i šokove iz okruženja, a posljedično ukupni kapital sustava. Proces povećanja otpornosti podrazumijeva procese dokapitalizacija i prikupljanja svježeg kapitala za nastavak i razvoj poslovanja, izlazak iz određenih financijskih pozicija, restrikcije u isplati dividendi i bonusa, razduživanje i konverziju slabije kvalitetnih stavaka kapitala u stavke koje ulaze u omjer osnovnog kapitala, te kvalitetniju i češću superviziju od strane nacionalnih regulatora prema bankama u Europskoj uniji.

3. NOVI REZULTATI 2014. GODINE I PROCJENE ZA DVOGODIŠNJE RAZDOBLJE

Europska središnja banka preuzela je u studenome 2014. godine nadzor nad bankama u euro području, nakon što njihovo poslovanje podvrgnulo dosad najzahtjevnijem i najtransparentnijem stres testu. Novim stres testom nastojale su se otkloniti preostale slabosti u bankovnom sustavu Europske unije, što će osigurati visoku razinu transparentnosti prema sprječavanju prekomjerne izloženosti rizicima, uz proces praćenja kvalitete ukupne imovine od strane nadležnih institucija. Proces će uključivati suradnju između dosadašnjih institucija uz jednak pristup za sve banke kako bi se osiguralo da se čimbenici rizičnosti procjenjuju prema općem pristupu, a dobiveni rezultati omogućit će uspoređivanje na razini Europske unije i olakšat će rad nadzornih institucija.

Kroz jedinstveni supervizorski mehanizam, koji se sastoji od Europske središnje banke i nacionalnih supervizorskih tijela, supervizija kreditnih institucija osnovanih u euro području (njih oko 6000) u nadležnosti je Europske središnje banke. Jedinstveni supervizorski mehanizam odnosi se na euro područje, ali je otvoren i ostalim zemljama članicama. Europska središnja banka direktno nadzire banke sa imovinom većom od 30 milijuna eura ili koje sudjeluju sa najmanje 20% u nacionalnom BDP-u ili koje su tražile ili dobile direktnu financijsku pomoć iz European Financial Stability Facility. Europska središnja banka nadzire provođenje nadzora manje značajnih banaka od strane nacionalnih supervizora i u svakom trenutku može preuzeti nadzor nad njima. Za banke aktivne u euro području i izvan njega postojeće procedure koordinacije home i host supervizora će se nastaviti i dalje.

Na razini Europske unije zadnji test je proveden na uzorku od 123 banke koje pokrivaju najmanje 50% svakog nacionalnog bankovnog sektora, odnosno 28.000 mlrd. eura imovine ili preko 70% ukupnog europskog bankovnog sektora. Stopa kapitala od 8% zajedničkog Tier 1 kapitala postavljena je za osnovni (očekivani) scenarij, a 5,5% Tier 1 kapitala odnosi se na minimalnu zadovoljavajuću razinu nepovoljnog scenarija. Kriteriji su prilagođeni CRR/CRD IV tranzicijskim pravilima iako se u nekim nacionalnim jurisdikcijama još uvijek definicija kapitala razlikuje, no s druge strane Europski supervizor banaka standardizirao je pravila nerealiziranih dobitaka/gubitaka i kapitalne omjere na državne izloženosti za sve jurisdikcije. Europski supervizor banaka publicirao je rezultate stres testa 26. listopada 2014. godine. Objava sadržava 12.000 podataka po banci o bankovnom kapitalu, riziko ponderiranoj aktivi, dobiti i gubitku, izloženosti državnim dugovima, kreditnom riziku i sekuritizaciji. Dostupni su i podaci o CET 1 (Common Equity Tier 1) za svaku banku. Na službenim stranicama Europskog supervizora banaka dostupno je i agregirano izvješće, interaktivna mapa čimbenika rezultata po državama i bankama, bank-to-bank rezultati i sl. Novim testom poboljšala se i transparentnost EU bankovnih bilanci jer su se standardizirali zahtjevi dostave od banaka na 12.000 standardiziranih podataka. U pripremi stres testa banke su značajno ojačale kapitalnu poziciju, između siječnja i rujna 2104. godine kapital im je narastao za 53,6 milijardi eura i 39,1 milijardi eura kontigentih konvertibilnih instrumenata (dodatni Tier I i Tier II). Svaka testirana banka dobila je odobrenje na plan oporavka prije 31. 12. 2013. godine a postoji mogućnost izuzeća od primjene statičke bilance. I u nekim situacijama banke šalju dodatne rezultate bazirane na dinamičkoj bilanci.

Grafikon 1. Glavne kapitalne mjere utjecaja na CET 1 od 1. 1. 2014.- 30. 9. 2014. u Europi

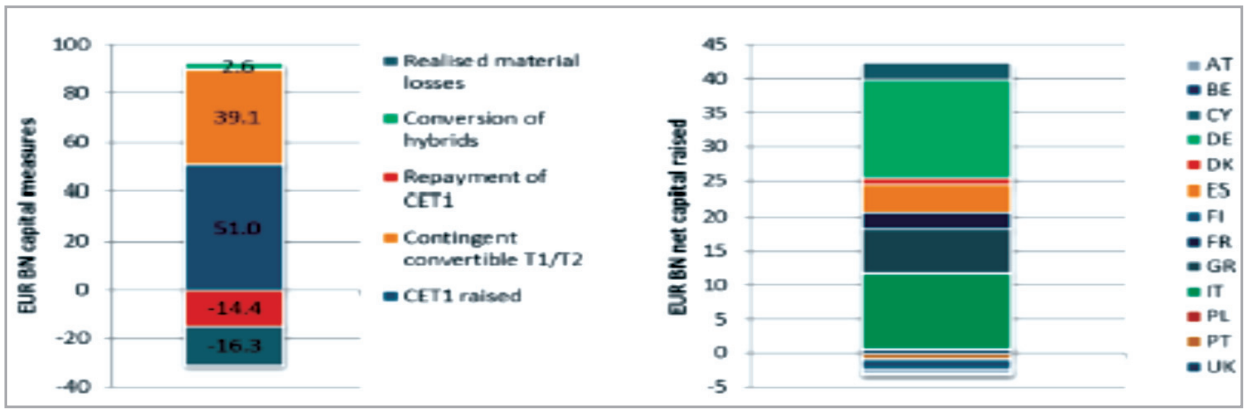

Izvor: European Banking Authority, (2014.), Results of 2014 EU-wide stress test, str. 37.

Tablica 2.: Europske banke obuhvaćene testiranjem 2014. godine

Banka
Njemačka Areal Bank AG. Deutsche Apotheker- und Ärztebank eG. HASPA Finanzholding. IKB Deutsche Industriebank AG. KfW IPEX-Bank GmbH. Landeskreditbank Baden-Württemberg-Förderbank. Landwirtschaftliche Rentenbank.Münchener Hypothekenbank eG. NRW Bank. Volkswagen Financial Services AG. Wüstenrot Bausparkasse AG. Wüstenrot Bank AG Pfandbriefbank. Deutsche Bank AG. Commerzbank AG. Landesbank Baden-Württemberg. DZ Bank AG Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank. Bayerische Landesbank. Norddeutsche Landesbank-Girozentrale. Hypo Real Estate Holding AG. HSH Nordbank AG. Landesbank Hessen-Thüringen Girozentrale. Landesbank Berlin Holding AG. DekaBank Deutsche Girozentrale. WGZ Bank AG Westdeutsche Genossenschafts-Zentralbank.
Italija Banca Carige S.P.A. - Cassa di Risparmio di Genova e Imperia. Banca Piccolo Credito Valtellinese. Banca Popolare Dell'Emilia Romagna - Società Cooperativa. Banca Popolare Di Milano - Società Cooperativa A Responsabilità Limitata. Banca Popolare di Sondrio. Banca Popolare di Vicenza - Società Cooperativa per Azioni.Credito Emiliano S.p.A. Iccrea Holding S.p.A. Mediobanca - Banca di Credito Finanziario S.p.A. Veneto Banca S.C.P.A. Intesa Sanpaolo S.p.A. UniCredit S.p.A. Banca Monte dei Paschi di Siena S.p.A..Banco Popolare - Società Cooperativa. Unione Di Banche Italiane Società Cooperativa Per Azioni.
Španjolska Banco Financiero y de Ahorros. Cajas Rurales Unidas. Catalunya Banc. Caja de Ahorros y M.P. de Zaragoza. Kutxabank. Liberbank. NCG Banco. MPCA Ronda. Banco Santander. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria. Caja de Ahorros y Pensiones de Barcelona. Banco Popular Español. Banco de Sabadell.Banco Mare Nostrum. Bankinter.
Francuska Banque PSA Finance. BPI France (Banque Publique d'Investissement). C.R.H. - Caisse de Refinancement de l'Habitat. Groupe Crédit Mutuel. La Banque Postale.RCI Banque. Société de Financement Local. BNP Paribas. Groupe Crédit Agricole. Groupe BPCE. Société Générale
Austrija BAWAG P.S.K. Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG. Raiffeisenlandesbank Niederösterreich-Wien AG. Raiffeisenlandesbank Oberösterreich AG. Erste Group Bank AG. Raiffeisen Zentralbank Österreich AG.
Luksemburg Banque et Caisse d'Epargne de l'Etat. Precision Capital S.A. (Holding of Banque Internationale à Luxembourg and KBL European Private Banke).
Velika Britanija Royal Bank of Scotland Group plc. HSBC Holdings plc. Barclays plc. Lloyds Banking Group plc.
Belgija: Dexia NV. Belfius Banque SA. KBC Group NV. AXA Bank Europe SA. Investar (Holding of Argenta Bank- en Verzekeringsgroep).
Nizozemska Bank Nederlandse Gemeenten N.V. Nederlandse Waterschapsbank N.V. ING Bank N.V. Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A. ABN AMRO Bank N.V. SNS Bank N.V.
Poljska Alior bank SA. Bank BPH SA. Bank handlowy W Warszawie SA. Bank Ochrony SrodoWiska SA. Getin Noble Bank SA. Powszechna Kasa Oszcdnosci Bank Polski SA (PKO Bank Polski).
Cipar Hellenic Bank Public Company Ltd. Co-operative Central Bank Ltd. Bank of Cyprus Public Company Ltd.
Danska Danske Bank. Jyske Bank. Sydbank. Nykredit
Finska OP-Pohjola Group.

Banka
Grčka Eurobank Ergasias. National Bank of Greece. Alpha Bank. Piraeus Bank.
Mađarska OTP Bank Ltd.
Irska Allied Irish Banks plc. The Governor and company of the Bank of Ireland. Permanent tsb plc.
Latvija ABLV Bank.
Malta Bank of Valletta plc.
Norveška DNB Bank Group.
Portugal Caixa Geral de Depósitos.Banco Comercial Português. Banco BPI.
Slovenija SID - Slovenska izvozna in razvojna banka. Nova Ljubljanska banka d. d. Nova Kreditna Banka Maribor d.d.
Švedska Nordea Bank AB (publ). Skandinaviska Enskilda Banken AB (publ) (SEB). Svenska Handelsbanken AB (publ). Swedbank AB (publ).

Napomena: podaci se odnose na 31. 12. 2013. godine.

Izvor: Europski nadzornik banaka, službeni podaci, studeni 2014. godine.

Podaci daju agregirane podatke utjecaja stres testa na kapitalne omjere. Primjerice, mogu se uspoređivati scenariji utjecaja na CET 1 na različite zemlje po godinama. Isto tako podaci na pojedinačnoj osnovi mogu poslužiti za usporedbu među bankama. Na agregiranoj i pojedinačnoj osnovi postoje i podaci o ukupnoj izloženosti kreditnom riziku bankovnih sustava, sektorskih izloženosti (domaćih i inozemnih), izloženosti prema određenoj zemlji, primjerice mjeri se ukupan iznos direktnih neto državnih izloženosti svih banaka u nekoj zemlji ili pojedinačne banke.

Aktualno testiranje otpornosti na stres provelo se i za različite dodatne vrste rizika, uključujući kreditni, tržišni, operativni, izloženost državnim dugovima, likvidnosni rizik, rizik sekuritizacije i troškova financiranja i kamatnih prihoda. Banke trebaju imati programe testiranja otpornosti na stres koji potiču prepoznavanje rizika i kontrolu, omogućavaju komplementarnu perspektivu vezano uz ostale alate upravljanja rizikom, poboljšavaju upravljanje kapitalom i likvidnošću te pospješuju internu i eksternu komunikaciju. U listopadu 2013. godine Europski supervizor banaka izdao je preporuke kompetentnim supervizorima za kvalitetniju reviziju kvalitete aktive (AQR) koja se klasificira kao visokorizična (evaluacija rizika kreditnih portfelja, rezerviranja), što je dodatno povećalo kvalitetu novog testa.

Poseban tretman aktualnog testa odnosi se na izloženosti državnim dugovima. Propisani su „haircuts" za sve države članice Europske unije prema izravnoj državnoj izloženosti kreditnom i kamatnom riziku. Raspoloživo za prodaju 2013. godine je 48% izravnih državnih izloženosti, 35% krediti i otplate koje se drže do dospijeća i koji su subjekt metodologije kreditnog rizika, 14% se drži za trgovanje. Glavnina izravnih državnih izloženosti koncentrirana je u Njemačkoj i Italiji (30% svih izloženost), a polovina svih izravnih državnih izloženosti drži se u domaćim bankama. Slijede Francuska, Španjolska, SAD, Velika Britanija, Nizozemska, Belgija. Europska središnja banka i Europski odbor za sustavni rizik razvili su dodatne benchmark parametre za banke koje nemaju kvalitetne interne modele za državne izloženosti u svrhu procjene rezervacija za neplaćanja navedenoga duga.

Sve velike strane banke koje posluju u Hrvatskoj prošle su testiranje na stres 2010. godine. Ispitivanje otpornosti bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj za 2012. godinu pokazalo je da su postojeći amortizeri dostatni na razini cijelog sektora i ako se pojave malo vjerojatni, ali mogući, nepovoljni makroekonomski šokovi. Provedeno ispitivanje otpornosti bankarskog sektora za 2013. godinu pokazuje da su amortizeri banaka stvoreni u prethodnom razdoblju i nadalje dostatni na agregatnoj razini i u slučaju pojave malo vjerojatnih, ali mogućih, nepovoljnih makroekonomskih šokova.[5]

Tablica 3.: Aplikacija planova restrukturiranja i odabrani rezultati banaka majki hrvatskih banaka, 31. 12. 2013. godine

Banka	Bilanca	2013.	Osnovni scenarij 2016.	Šok scenarij 2016.
		CET 1		
OTP Bank Ltd.	Statička	15,9	17,0	11,9
Intesa Sanpaolo S.p.a.	Statička	11,7	11,2	8,3
Societe Generale	Statička	10,7	10,6	8,1
Osterreichische Volksbanken AG	Dinamička	10,3	7,2	2,1
Erste group bank AG	Statička	10,0	11,2	7,6
Raiffeisen Zentralbank Osterich AG	Statička	9,7	9,5	7,8
UniCredit S.p.a.	Statička	9,6	9,6	6,8
Veneto banca S.C.P.A.	Statička	5,7	5,9	2,7

Izvor: Europski nadzornik banaka, Results of 2014 EU-wide stress test, listopad 2014., str. 41.-47.

Implementacija Basel III standarda mogla bi utjecati na alokaciju kapitala u međunarodnim grupama kojima pripadaju najveće domaće banke u Hrvatskoj uključene u testiranje. No, provedeno ispitivanje otpornosti pokazuje kako bi svaka znatnija isplata ranije zadržane dobiti banci majci bitno narušila kapitaliziranost njihovih

[5] Hrvatska narodna banka; Financijska stabilnost, 2013.

lokalnih podružnica u slučaju nastupanja snažnijih šokova. Isto tako izloženost vlasnika prema bankama u Hrvatskoj značajno je veća od samog iznosa kapitala (zbog odobrenih kredita i depozita podružnicama).[6]

4. ZAKLJUČAK

Ispitivanje otpornosti bankarskog sektora na nadnacionalnoj razini vrlo je važan instrument održavanja financijske stabilnosti u euro području, ali isto tako pomaže bankama i da bi se pravovremeno pripremile na moguće kreditne, tržišne i druge šokove. Testiranje implicira adekvatnu razinu kapitala kako bi se prebrodilo nastupanje rizika ili mogući šok-scenarij u pojedinim bankama, ali i na razini sustava. Novim stres testom povećava se transparentnost financijskog sustava Europske unije, a jedinstveni supervizorski mehanizam, postaje komplementaran procesima mikro i makro supervizije i evaluacije banaka. Hrvatske značajnije banke su u zadnjim testiranjima pokazale kako raspolažu dostatnim kapitalom u slučaju nastupa stresnih scenarija. U Republici Hrvatskoj bankovni sektor je zadržao iznadprosječnu stopu adekvatnosti kapitala, no kod manjih banaka dovedeno je u pitanje održavanje i zakonske razine adekvatnosti kapitala uslijed sve strožih regulatornih zahtjeva. Obzirom na uključenost specijaliziranih ekspertnih znanja u procjene makroekonomskih kretanja na razini Europske unije od strane Europskog odbora za sustavni rizik i Europske komisije bilo bi uputno kreatorima hrvatske makroekonomske politike iskoristiti specijalizirani *know how* u svrhu preciznijih i realnijih prognoza gospodarskih kretanja u Hrvatskoj.

[6] Hrvatska narodna banka, Financijska stabilnost, 2011.

Literatura:

1. European Banking Authority, (2014.), Main features of the 2014 EU-wide stress test.
2. European Banking Authority, Risk assesment of the European banking system, lipanj 2014.
3. European Banking Authority, Results of 2014 EU-wide stress test, listopad 2014.
4. Prema: European Banking Authority, (2014.), Common methodology and scenario for 2014 EU-banks stress test [online]. Dostupno na: https://www.eba.europa.eu/-/eba-publishes-common-methodology-and-scenario-for-2014-eu-banks-stress-test [rujan 2014.].
5. Pavković, A., (2013.), Evaluacija rizičnosti europskog bankovnog sustava [online]. Računovodstvo i financije, UDK 657/685:336 (broj 12). Dostupno na: http://rif.hr/e-izdanje/index.html#/97/zoomed [kolovoz 2014.].
6. Hrvatska narodna banka, 2009., Načela dobrih praksi testiranja otpornosti na stres i supervizije, prema Banka za međunarodna poravnanja.
7. Hrvatska narodna banka, Financijska stabilnost, 2011., 2012., 2013.
8. Hrvatska narodna banka, Uredba (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012.

NARUČITE IZDANJE HZRIF-a

KONTNI PLAN PODUZETNIKA
s primjerima knjiženja uz primjenu MSFI/HSFI i poreznih propisa

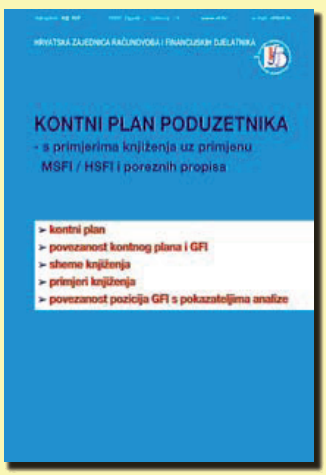

cijena: 100,00 kuna

- kontni plan
- povezanosti kontnog plana i GFI
- sheme knjiženja
- povezanost pozicija GFI s pokazateljima analize
- sheme knjiženja osnovnih poslovnih procesa
- praktični primjeri knjiženja poslovnih procesa uz primjenu HSFI/MSFI i poreznih propisa

Novo izdanje kontnog plana poduzetnika ima 234 stranice od čega se 153 stranice odnose na primjere i sheme knjiženja poslovnih procesa iz prakse temeljenih na HSFI/MSFI. U navedene primjere uključene su i promjene poreznih propisa koje su nastupile nakon 1. srpnja 2013. godine pa se tako određeni primjeri odnose na knjiženje stjecanja dobara i usluga iz EU, novog PDV obrasca, prijenosa porezne obveze u tuzemstvu i slično.

Uz navedene primjere knjiženja izdanje uključuje i povezanost pozicija bilance i računa dobiti i gubitka s kontnim planom te povezanost pozicija godišnjih financijskih izvještaja (na razini AOP oznaka) s pokazateljima analize financijskih izvještaja.

MATIJA PLOH, univ. spec. oec.
Adriatic Zagreb Factoring d.o.o., Zagreb

Stručni članak UDK 336.74

Utjecaj krize na kreditnu aktivnost banaka

U članku se uspoređuje kreditna aktivnost banaka u Sjedinjenim Američkim Državama, Eurozoni, zemljama Srednje i Istočne Europe i Republici Hrvatskoj u pretkriznom razdoblju te promjene nastale u vrijeme krize u navedenim zemljama.

1. UVOD

Pretkrizno razdoblje bilo je obilježeno snažnom kreditnom aktivnošću banaka u svijetu i u Republici Hrvatskoj. Zbog sloma američkog tržišta hipotekarnih kredita 2007. godine nastaje globalna financijska kriza koja se iz financijskog sektora prelila na realni sektor ekonomije. U novonastalim uvjetima banke se suzdržavaju od kreditiranja, mijenjaju svoju kreditnu i poslovnu politiku pa nastaje kreditni lom koji je svoj vrhunac doživio 2009. godine.

2. KREDITNA AKTIVNOST BANAKA U PRETKRIZNOM RAZDOBLJU

U pretkriznom razdoblju, u uvjetima deregulacije i liberalizacije, te uz podršku ekspanzivne monetarne politike, banke su provodile kreditnu ekspanziju u svijetu i u Republici Hrvatskoj. U Sjedinjenim Američkim Državama, u pretkriznom razdoblju, kreditna aktivnost banaka je kontinuirano rasla. Ukupno odobreni krediti povećali su se s 4,351 tisuća mlrd. USD krajem 2003. na 6,637 tisuća mlrd. USD krajem 2007. godine ili za čak 50,5%.

Tablica 1: Sektorska struktura bankovnih kredita u Sjedinjenim Američkim Državama, 2003. - 2007. godine

(tisuća mlrd. USD)

Sektor	2003.		2004.		2005.		2006.		2007.	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
Nebank. financijski posrednici	443	10,2	439	9,1	446	8,4	449	7,6	604	9,1
Poduzeća	1,759	40,4	1,959	40,5	2,249	42,3	2,555	43,2	2,907	43,8
Stanovništvo	2,128	48,9	2,406	49,8	2,592	48,7	2,870	48,5	3,082	46,4
Država	21	0,5	28	0,6	32	0,6	38	0,6	44	0,7
UKUPNO	**4,351**	**100**	**4,832**	**100**	**5,319**	**100**	**5,912**	**100**	**6,637**	**100**

Izvor: obrada autora prema Federal Deposit Insurance Corporation (2014) Statistics on banking, 2003. - 2007. godine

U pretkriznom razdoblju banke u Eurozoni su svoju kreditnu aktivnost povećale s 7,921 tisuće mlrd. eura krajem 2003. na 11,115 tisuća mlrd. eura krajem 2007. godine ili za čak 40%.

Tablica 2: Krediti MFI Eurozone nefinancijskom sektoru, 2003. - 2007. godine

(tisuća mlrd. eura)

Sektor	2003.		2004.		2005.		2006.		2007.	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
Nebank. financijski posrednici	0,547	6,9	0,595	7,1	0,685	7,5	0,779	7,8	0,962	8,7
Poduzeća	3,034	38,3	3,152	37,7	3,409	37,0	3,845	38,6	4,389	39,5
Stanovništvo	3,521	44,5	3,808	45,5	4,193	46,0	4,537	45,5	4,808	43,3
Država	0,819	10,3	0,812	9,7	0,832	9,1	0,811	8,1	0,956	8,6
UKUPNO	**7,921**	**100**	**8,367**	**100**	**9,119**	**100**	**9,972**	**100**	**11,115**	**100**

Izvor: obrada autora prema European Central Bank (2014) Monthly Bulletin, ožujak 2004., veljača 2007.,

Rast kreditne aktivnosti poslovnih banaka u Republici Hrvatskoj zasnivao se na brojnim čimbenicima kao što su privatizacija i sanacija banaka ulaskom stranog kapitala, liberalizacija kapitalnih tokova, rast domaće potražnje, osobito osobne potrošnje, te drugim čimbenicima. U razdoblju od 2003. do 2007. godine ukupno odobreni bankovni krediti povećani su s 110,2 mlrd. kuna na 216,2 mlrd. kuna ili skoro dva puta. Takva kreditna ekspanzija trajala je sve do pojave globalne financijske krize i njezinog prelijevanja na hrvatskih bankovni sustav i hrvatsko

gospodarstvo. Na kreditnu aktivnost banaka u Republici Hrvatskoj su u pretkriznom razdoblju, osim ponude i potražnje za kreditima, utjecale i regulatorne mjere Hrvatske narodne banke. Učinci tih mjera vide se u smanjenju rasta kreditne aktivnosti u 2007. godini. Osnovni cilj tih mjera je bio zadržati rast kredita u skladu s dugoročno održivim okvirom.

Tablica 3: Sektorska struktura bankovnih kredita u Republici Hrvatskoj, 2003. - 2007. godine

(mlrd. kuna)

Sektor	2003.		2004.		2005.		2006.		2007.	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
Država	8,54	7,7	9,03	7,2	12,76	8,3	14,52	7,7	14,32	6,6
Financijske institucije	3,06	2,7	3,29	2,6	3,87	2,6	4,04	2,2	6,95	3,2
Poduzeća	45,29	41	49,58	40	58,67	39	75,07	40	83,32	39
Neprofit. institucije	0,34	0,3	0,39	0,3	0,44	0,3	0,51	0,2	0,55	0,2
Stanovništvo	52,58	48	62,65	50	75,72	49	92,68	49	109,55	50
Nerezidenti	0,39	0,3	0,31	0,2	0,51	0,3	0,96	0,5	1,59	0,7
UKUPNO	**110,22**	**100**	**125,26**	**100**	**151,95**	**100**	**187,77**	**100**	**216,27**	**100**

Izvor: obrada autora prema Hrvatska narodna banka (2014.) Agregirano statističko izvješće banaka, 2003. - 2007. godine.

Pretkrizno razdoblje je i u zemljama Srednje i Istočne Europe bilo obilježeno snažnom kreditnom aktivnošću poslovnih banaka. Takav neodrživo visok rast kredita u razdoblju od 2003. do 2007. godine završio je pojavom globalne financijske krize i njezinim prelijevanjem na bankovni i gospodarski sektor.[1] Tijekom 2007. godine ukupni krediti banaka rasli su za čak 45% u odnosu na prethodnu 2006. godinu, a tijekom 2008. godine za 20% u odnosu na 2007. godinu.

3. PROMJENA POSLOVNE POLITIKE BANAKA I KREDITNI LOM

Zbog sloma američkog tržišta hipotekarnih kredita 2007. godine nastaje globalna financijska kriza čije su se negativne posljedice prelile na realni sektor ekonomije rezultiravši smanjenjem gospodarskih aktivnosti i posljedično povećanjem neurednosti u otplati bankovnih kredita. U uvjetima ograničene količine kapitala i likvidnosti, smanjenja profitabilnosti i kvarenja kreditnog portfelja banke se suzdržavaju od kreditiranja, mijenjaju svoju kreditnu i poslovnu politiku pa nastaje kreditni lom koji je svoj vrhunac doživio 2009. godine. Iste je godine kreditna aktivnost banaka u Sjedinjenim Američkim Državama pala za 5,98%, u zemljama Srednje i Istočne Europe pala za 1,8%, u Eurozoni rasla samo 0,41% dok je u Republici Hrvatskoj kreditna aktivnost banaka 2009. godine rasla za 3,3% u odnosu na prethodnu 2008. godinu.

Grafikon 1: Stope rasta kreditne aktivnosti banaka u Sjedinjenim Američkim Državama, Eurozoni, zemljama Srednje i Istočne Europe i Republici Hrvatskoj, 2004. - 2009. godine (%)

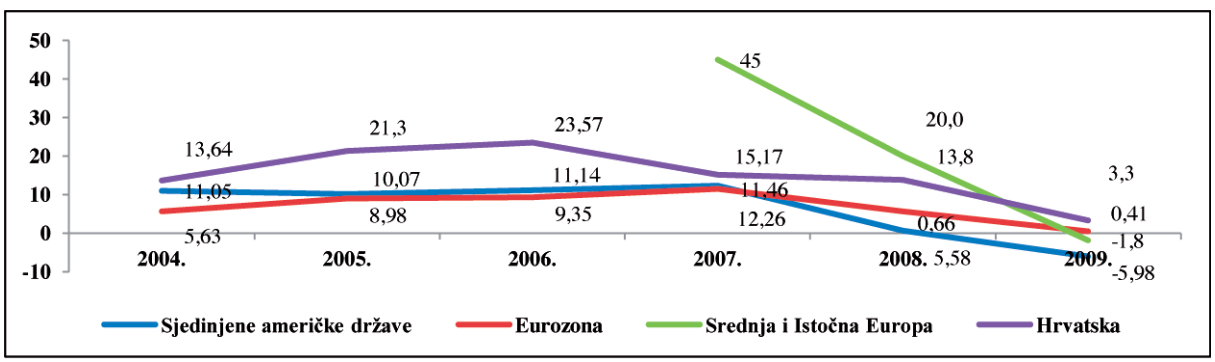

Izvor: obrada autora prema ECB (2014) Monthly Bulletin, ožujak 2004., veljača 2007., ožujak 2010.; FDIC (2014) Statistics on Banking, 2004. - 2009. godine; HNB (2014.) Agregirano statističko izvješće banaka, 2004. - 2009. godine; Raiffeisen Research (2010) CEE Banking Sector Report 2010.

Zbog utjecaja krize na kreditnu aktivu banaka i zbog povećanja neurednosti u otplati bankovnih kredita došlo je do pada kvalitete kreditnog portfelja banaka jer rezervacije za gubitke po kreditima, vrijednosna usklađenja i loši krediti rastu po bržoj stopi od ukupnih kredita. Zbog kreditne krize i zbog promjena u svojim bilancama banke mijenjaju svoju poslovnu i kreditnu politiku. Najveće promjene u poslovnoj politici banaka obuhvaćaju smanjenje korištenja financijske poluge, prikupljanje dodatnog kapitala, osiguranje veće likvidnosti odnosno solventnosti te prilagođavanje novim regulatornim i kapitalnim zahtjevima zbog čega smanjuju troškove i čiste svoje bilance kako bi postale stabilnije, profitabilnije i otpornije na neočekivane gubitke. Na promjenu poslovne politike banaka utjecat će i nova bankovna regulativa. U uvjetima ograničene količine kapitala te averzije prema preuzimanju novih rizika zbog gubitaka u kreditnom portfelju banke mijenjaju i svoju kreditnu politiku. Banke u takvim uvjetima smanjuju svoju kreditnu aktivnost, oslanjaju se na vlastite izvore financiranja, pooštravaju kreditne standarde, podižu cjenovne uvjete kreditiranja te forsiraju prisilnu naplatu svojih potraživanja.

[1] World Bank (2012) Working groups on NPLs in Central, Eastern and Southeastern Europe, World Bank, ožujak, str. 4.

4. PROMJENE U KREDITNOJ AKTIVNOSTI BANAKA U KRIZI

Središnje banke i Vlade mnogih država poduzele su mnoge mjere kako bi spriječile širenje i produbljenje krize u bankovnom i realnom sektoru ekonomije. Vladine intervencije u bankovni sektor imale su različite oblike kao što su dokapitalizacija banaka, „upumpavanje" likvidnosti, garantiranje, preuzimanje sumnjive imovine itd. Tako je ukupna državna pomoć bankama u Europskoj uniji od početka financijske krize 2007./2008. do kraja 2011. godine bila 4,506 tisuća mlrd. eura, što je 36,7% BDP-a Europske unije.[2] Središnje banke su kreirale nove instrumente te prilagodile postojeće čime su spriječile daljnje prelijevanje krize na realni sektor te osigurale nesmetano kreditiranje poduzeća i stanovništva. Unatoč brojnim poduzetim mjerama nije došlo do značajnog povećanja kreditne aktivnosti banaka u analiziranim zemljama te se stope rasta kreditne aktivnosti ne mogu usporediti s onima u razdoblju prije krize. Time se potvrđuje spoznaja o procikličnom ponašanju banaka. Termin procikličnost se odnosi na dinamička međudjelovanja između financijskog i realnog sektora ekonomije.[3] Glavni razlozi nesklonosti banaka odobravanju novih kredita su još uvijek nepovoljne prilike u realnom sektoru, promjena poslovne politike banaka koja je usmjerena na sređivanje stanja u kreditnom portfelju zbog visokog udjela loših kredita u ukupnim kreditima i na zadovoljavanje novih regulatornih pravila koja zahtijevaju manje rizičnu aktivu.

Grafikon 2: Stope rasta kreditne aktivnosti banaka u Sjedinjenim Američkim Državama, Eurozoni, zemljama Srednje i Istočne Europe i Republici Hrvatskoj, 2008. - 2013. godine (%)

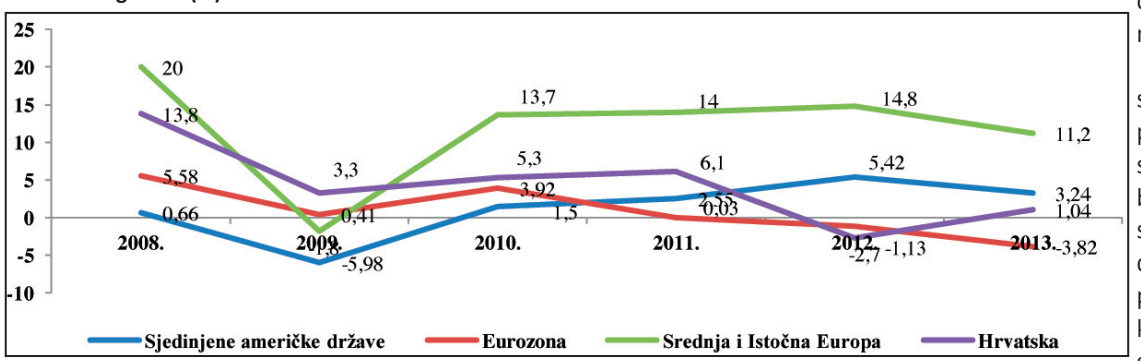

Izvor: obrada autora prema ECB (2014) Monthly Bulletin, ožujak 2010., travanj 2012., ožujak 2014; FDIC (2014) Statistics on Banking, 2009. - 2013. godine; HNB (2014.) Bilten o bankama, broj 22, str. 30.; broj 24, str. 28. broj 26, str. 30.; Raiffeisen CEE Banking Sector Report 2010, Sector Report 2014.

Na kreditnu aktivnost banaka u Sjedinjenim Američkim Državama u razdoblju od 2009. do 2013. godine je utjecao gospodarski oporavak američkog gospodarstva zahvaljujući, između ostaloga, primjeni izrazito ekspanzivne monetarne politike. Slabljenje makroekonomskih uvjeta u Eurozoni, pogotovo tijekom 2011., 2012. te 2013. godine pojačalo je pritisak banaka za razduživanjem.[4] Tijekom 2010. godine banke u Eurozoni su odobrile kredite u vrijednosti od 12,248 tisuća mlrd. eura, što je rast od 3,92% u odnosu na prethodnu godinu. Unatoč dodatnim naporima Europske središnje banke da novim mjerama potakne snažniju kreditnu aktivnost u Eurozoni, tijekom 2011. godine je ponovno došlo do stagnacije, tj. do zaustavljanja kreditne aktivnosti budući da je ista rasla samo 0,03% u odnosu na prethodnu 2010. godinu dok je 2012. i 2013. godine došlo do pada kreditne aktivnosti banaka za 1,13% odnosno za 3,82%. U promatranom razdoblju Europska središnja banka je nekoliko puta snižavala ključnu kamatnu stopu, kamatnu stopu na glavne operacije refinanciranja, radi poticanja gospodarskog oporavka odnosno kreditne aktivnosti banaka Eurozone. Također u lipnju 2014. godine je uvedena i negativna kamatna stopa na novac koji banke drže u središnjoj banci. Navedena mjera bi trebala ohrabriti banke da novcem kreditiraju poduzeća, umjesto da ga čuvaju.

S obzirom na to da je u zemljama Srednje i Istočne Europe pad odobrenih bankovnih kredita 2009. godine iznosio 1,8% međunarodne financijske institucije te nacionalne središnje banke svojim su mjerama nastojale ublažiti daljnji pad kreditne aktivnosti banaka koji bi uzrokovao daljnje produbljivanje krize u ovim zemljama.[5] Tijekom 2010. rast kredita je iznosio 13,7%, 2011. 14%, 2012. godine 14,8% te 2013. godine 11,2%. Za razliku od europskog bankovnog sustava kojeg obilježava snažni proces razduživanja i čija se aktiva u razdoblju od 2011. do 2013. godine smanjila za približno 2,000 tisuće mlrd. eura, aktiva banaka u zemljama Srednje i Istočne Europe se povećala za približno 350 mlrd. eura te na kraju 2013. godine iznosi približno 2,400 tisuće mlrd. eura ili 9,7% aktive banaka u Eurozoni.[6]

Banke u analiziranim zemljama, izuzev bankovnih sektora Srednje i Istočne Europe gdje su krediti poduzećima 2012. godine činili 65% ukupno odobrenih kredita, i dalje više kredita odobravaju sektoru stanovništva nego sektoru poduzeća. Jednako tako u strukturi kredita sektoru stanovništva i dalje dominiraju stambeni krediti dok ostali krediti imaju puno manje značenje.

U Republici Hrvatskoj je došlo do usporavanja i stagnacije stope novo odobrenih bankovnih kredita te sektorske redistribucije kredita. Državne potrebe za bankovnim kreditima bile su prvenstveno za financiranje proračunskog deficita i dospjelih obveza. Kreditna aktivnost banaka se tijekom 2013. godine povećala za 2,9 mlrd. kuna ili za samo 1% u odnosu na prethodnu 2012. godinu. Jedan od temeljnih uzroka slabe kreditne aktivnosti banaka u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2013. godine je pet godina uzastopnog pada gospodarske aktivnosti. Najveće usporavanje odobrenih bankovnih kredita bilježi sektor stanovništva, koji je u zadnjih deset godina bio nositelj rasta kreditnog portfelja banaka. Na potražnju za kreditima sektora stanovništva nepovoljno utječu negativna kretanja na tržištu rada odnosno visoka nezaposlenost i stagnacija ili pad realnih dohodaka.

[2] Liikanen, E. (2012) High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector, str. 21.

[3] Financial Stability Forum (2009) Report of the Financial Stability Forum on Adressing Procyclicality in the Financial System, travanj, str. 8.

[4] European Central Bank (2013) Banking Structures Report, studeni, str. 14.

[5] Raiffeisen Research (2010) CEE Banking Sector Report 2010, str. 11.

[6] Raiffeisen Research (2014) CEE Banking Sector Report 2014, str. 12. - 14.

Grafikon 3: Stope promjene odobrenih kredita banaka po sektorima u Republici Hrvatskoj, 2008. - 2013. godine (%)

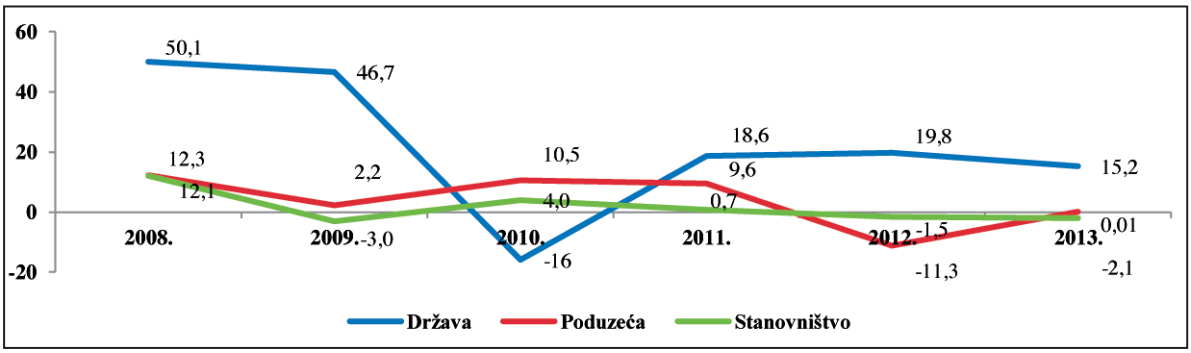

Izvor: obrada autora HNB (2013.) Bilten o bankama, br. 22, str. 30.; br. 24, str. 28.; br. 26, str. 30.

Kako bi potaknula kreditnu aktivnost Hrvatska narodna banka je u krizi radila isto što i druge središnje banke koristeći raspoložive instrumente monetarne politike. Politikom vrlo visoke primarne likvidnosti stvorene su pretpostavke za rast kreditne aktivnosti banaka. Međutim, u uvjetima kada banke imaju averziju prema prihvaćanju dodatnih rizika, kada su korisnici kredita oprezni, ne traže kredite ili nisu bonitetno prihvatljivi bankama, konačni rezultat je višak likvidnosti bankovnog sustava te stagnacija kreditne aktivnosti banaka.

Grafikon 4: Likvidnost bankovnog sustava i prekonoćna međubankovna kamatna stopa, 2008. - 3Q 2014. godine

(% i mlrd. kuna)

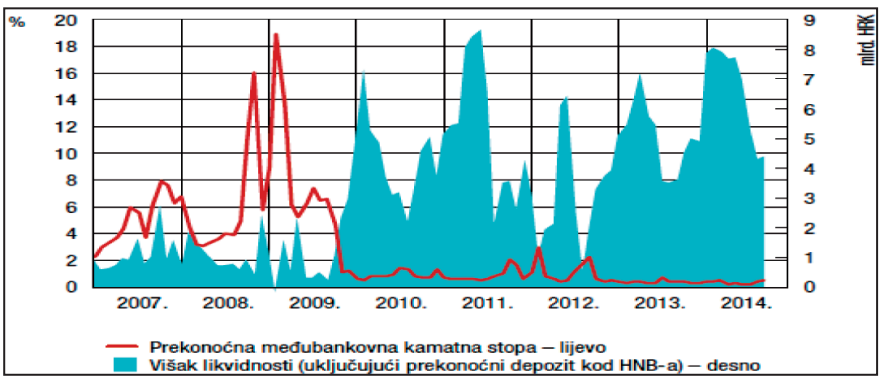

Izvor: Hrvatska narodna banka (2014.) Bilten HNB-a, broj 207., str. 15.

Tako je u trećem tromjesečju 2014. prosječan višak kunskih sredstava na računima za namiru banaka iznosio 4,7 mlrd. kuna a prosječna prekonoćna međubankovna kamatna stopa 0,4%.[7] Slaba potražnja za kreditima, pojačana averzija prema riziku, rast loših kredita kao i pooštreni uvjeti odobravanja kredita ograničili su učinke ekspanzivne monetarne na kreditnu aktivnost banaka.

5. ZAKLJUČAK

Svjetska financijska kriza prelila se iz financijskog na realni sektor ekonomije rezultiravši smanjenjem gospodarskih aktivnosti i posljedično povećanjem neurednosti u otplati bankovnih kredita. U novonastalim uvjetima banke se suzdržavaju od kreditiranja, mijenjaju svoju kreditnu i poslovnu politiku pa nastaje kreditni lom koji je svoj vrhunac doživio 2009. godine. Unatoč naporima Europske središnje banke da novim mjerama potakne gospodarski oporavak Eurozone, nije došlo do rasta nego do stagnacije i pada kreditne aktivnosti banaka. U Sjedinjenim Američkim Državama gospodarski oporavak, a time i kreditna aktivnost rastu zahvaljujući, između ostaloga, primjeni izrazito ekspanzivne monetarne politike. U Republici Hrvatskoj je došlo do usporavanja i stagnacije stope novoodobrenih bankovnih kredita te sektorske redistribucije kredita prema sektoru države kao manje rizičnom dužniku. Jedan od temeljnih uzroka slabe kreditne aktivnosti banaka u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2013. godine je pet godina uzastopnog pada gospodarske aktivnosti.

Literatura:

1. European Central Bank (2013) Banking Structures Report, studeni.
2. European Central Bank (2014) Monthly Bulletin, ožujak 2004., veljača 2007., ožujak 2010., travanj 2012., ožujak 2014.
3. Federal Deposit Insurance Corporation (2014) Statistics on banking, 2003. - 2013.
4. Financial Stability Forum (2009) Report of the Financial Stability Forum on Adressing Procyclicality in the Financial System, travanj.
5. Hrvatska narodna banka (2014.) Agregirano statističko izvješće banaka, 2004. - 2009.
6. Hrvatska narodna banka (2014.) Bilten HNB-a, broj 207.
7. Hrvatska narodna banka (2014.) Bilten o bankama, broj 22., broj 24., broj 26.
8. Liikanen, E. (2012.) High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector.
9. Raiffeisen Research (2010) CEE Banking Sector Report 2010.
10. Raiffeisen Research (2014) CEE Banking Sector Report 2014.
11. World Bank (2012) Working groups on NPLs in Central, Eastern and Southeastern Europe, ožujak.

[7] Hrvatska narodna banka (2014.) Bilten HNB-a, broj 207., str. 14.

Mišljenja Ministarstva financija

1. POREZ NA DODANU VRIJEDNOST

Premještanja dobara iz druge države članice

Porezni obveznik iz dostavnog popisa obratio se upitom u vezi premještanja dobara iz druge države članice te primjene članka 12. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 79/13., 85/13., 160/13. i 35/14.). U upitu se navodi da društvo koje ima sjedište izvan Europske unije, ali je registrirano za PDV u nekoliko država članica namjerava u Republici Hrvatskoj primjenjivati članak 12. Pravilnika o PDV-u. S tim u vezi u upitu se navodi da bi se proizvodi društva koje ima sjedište izvan Europske unije povremeno otpremali iz država članica u kojima to društvo nije registrirano za PDV te ne posjeduje PDV identifikacijski broj u tim državama članicama. Obzirom na navedeno postavljeno je pitanje može li se i u takvim slučajevima primijeniti pojednostavljenje iz članka 12. Pravilnika o PDV-u obzirom da u tom slučaju kupac neće u svojim evidencijama imati PDV identifikacijski broj isporučitelja kojeg je izdala država članica otpreme.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Odredbama članka 12. Pravilnika o PDV-u propisano je da ako porezni obveznik, registriran za potrebe PDV-a u drugoj državi članici, premješta dobra koja čine dio njegove poslovne imovine u drugoj državi članici kupcu, koji je registriran za potrebe PDV-a u tuzemstvu, **u svrhu smještaja dobara u skladištu kupca, takva transakcija smatra se stjecanjem dobara unutar Europske unije u trenutku kada kupac preuzme dobra sa skladišta,** odnosno kada dolazi do stvarnog stjecanja dobara.

Dobra smještena u skladištu kupca su dobra koja su u vlasništvu prodavatelja i mogu biti smještena u vlastitom ili unajmljenom skladištu kupca. **Takva dobra ne smiju se koristiti od trenutka kada su primljena u skladište sve do trenutka kada kupac preuzme dobra sa skladišta, odnosno kada dolazi do stvarnog stjecanja dobara.**

Kupac dobara **obvezan je** o dobrima koja smješta u svoje skladište sukladno članku 12. stavku 5. Pravilnika **osigurati u knjigovodstvu najmanje sljedeće podatke:**

a) naziv države članice iz koje su dobra otpremljena
b) PDV identifikacijski broj isporučitelja dobara kojega je izdala država članica otpreme
c) datum otpreme dobara iz druge države članice
d) datum primitka dobara u skladište
e) ukupnu vrijednost dobara koja su smještena u skladište u kunama,
f) opis i količinu dobara koja su smještena u skladište i
g) datum kada je preuzeo dobra sa skladišta, odnosno obavljenog stjecanja dobara prethodno smještenih u skladište.

U skladu s navedenim, obzirom da prema odredbama članka 12. stavka 5. Pravilnika o PDV-u **kupac premještenih dobara** mora u svom knjigovodstvu imati evidentiran PDV identifikacijski broj isporučitelja dobara kojega je izdala država članica **otpreme isporučitelj dobara ne može primjenjivati pojednostavljenje iz članka 12. Pravilnika o PDV-u ako nije u mogućnosti kupcu dobara dostaviti PDV identifikacijski broj kojega je izdala država članica otpreme.**

Broj klase: 410-19/13-01/686
Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-2, 6. 10. 2014.

Prekid zastare i povrat PDV-a

Proslijedili ste nam prijedlog odgovora na upit u svezi instituta prekida zastare i povrata poreza na dodanu vrijednost i zatražili tumačenje članka 85. stavaka 2. i 3. Općeg poreznog zakona (Nar. nov., br. 147/08., 18/11., 78/12., 136/12. i 73/13.).

U prijedlogu odgovora na upit naveli ste sljedeće:

„Prema čl. 95. st. 2. i 3. Općeg poreznog zakona tijek zastare prava na povrat poreza, kamata i troškova ovrhe prekida se svakom radnjom poreznog obveznika dostavljenom na znanje poreznom tijelu radi ostvarenja prava na povrat poreza naplaćenog bez pravne osnove ili više plaćenog poreza, kamata i troškova ovrhe. Nakon poduzetih radnji iz stavka 1. ili 2. ovoga članka zastarni rok počinje ponovno teći.

Porezni obveznik mora, u skladu s čl. 85. st. 1. i 7. Zakona o PDV-u (Nar. nov., br. 73/13., 148/13., Rješenje USRH 99/13., 153/13.), za obračunsko razdoblje utvrditi obvezu PDV-a i iskazati je u prijavi PDV-a u kojoj se navode svi podaci potrebni za obračunavanje PDV-a odnosno ukupnu vrijednost oporezivih transakcija i iznos PDV-a i pretporeza po stopama PDV-a te ukupnu vrijednost oslobođenih transakcija i transakcija koje ne podliježu oporezivanju, a konačni obračun PDV-a porezni obveznik mora predati nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema svome sjedištu, odnosno prebivalištu ili uobičajenom boravištu do kraja veljače tekuće godine za prethodnu kalendarsku godinu. Konačni obračun PDV-a porezni obveznik je obvezan predati u roku dva mjeseca od prestanka poslovanja.

U skladu s čl. 177. st. 1., 2. i 3. te čl. 188. st. 1., 2. i 3. Pravilnika o PDV-u (Nar. nov., br. 79/13., 85/13. - ispravak, 160/13., 35/14.), u obrascima PDV i PDV-K, pod točkom IV. iskazuje se podatak o obvezi PDV-a obračunskog razdoblja za uplatu ili za povrat. Ako je PDV po obavljenim isporukama pod II. veći od iznosa pretporeza u primljenim isporukama iz točke III. ovih obrazaca iskazuje se obveza za uplatu i obrnuto, ako je iznos pretporeza pod III. veći od iznosa obveze pod II. iskazuje se pravo na povrat PDV-a, pod točkom V. iskazuju se podaci o neuplaćenom PDV-u do dana podnošenja prijave PDV-a po prethodnom obračunu odnosno o pretplati PDV-a (poreznom kreditu) iz ranijeg obračunskog razdoblja, pod točkom VI. iskazuju se podaci o ukupnoj razlici PDV-a za uplatu odnosno povrat. Ova razlika rezultat je obračuna PDV-a za obračunsko razdoblje i prenesene obveze odnosno preplate (kredita) iz prethodne prijave PDV-a.

Nadalje, porezni obveznik koji u obračunskom razdoblju ima pravo na odbitak pretporeza, čiji je iznos veći od njegove porezne obveze, ima pravo na povrat te razlike ili može iznos preplaćenog PDV-a prenijeti u sljedeće obračunsko razdoblje. **Ako porezni obveznik zahtijeva povrat preplaćenog PDV-a, Porezna uprava obvezna je vratiti tu razliku u roku 30 dana od dana predaje prijave PDV-a, a najkasnije u roku 90 dana od dana pokretanja poreznog nadzora** (čl. 66. st. 1. i 2. Zakona).

Slijedom navedenog, porezni obveznik je dostavom prijava poreza na dodanu vrijednost za pojedina obračunska razdoblja i konačne prijave, u kojima je iskazivao preplaćeni porez na dodanu vrijednost koji je prenosio u sljedeća obračunska razdoblja ispunjavao svoje obveze propisane Zakonom o porezu na dodanu vrijednost, međutim

nije poduzimao radnje usmjerene na povrat preplaćenog poreza, stoga se dostavom prijava poreza na dodanu vrijednost za naredna obračunska razdoblja ne prekida tijek zastare prava na odbitak pretporeza.

Međutim, na str. 15. Poreznog vjesnika br. 12e/12.g. – Zastara i otpis duga zbog nenaplativosti, je pojašnjeno: „Kada se radi o zastari prava na povrat poreza i kamata, odgovarajućom ispravom glede utvrđivanja prekida tijeka zastare smatra se primjerice, pisana izjava obveznika korištenja više plaćenog poreza po godišnjoj poreznoj prijavi za podmirenje predujma u narednom razdoblju ili njegov u roku podnesen zahtjev za ispravak porezne prijave po kojoj je već platio više poreza. To će biti i uvid u stanje na računu za godinu na koju se odnosi zahtjev za povrat (npr. preknjiženje preplaćene svote PDV-a za određenu godinu), **jer izdavanjem uvida u kojemu je preplaćena svota naznačena porezno tijelo potvrđuje da porezni obveznik ima preplatu, pa to znači pisano priznanje zastarjele obveze i odricanje od zastare.**

Dakle, **bilo koja radnja** poreznog obveznika dostavljena na znanje poreznom tijelu poduzeta radi ostvarenja prava na povrat poreza naplaćenog bez pravne osnove ili više plaćenog poreza, kamata i troškova ovrhe **prekinut će tijek zastare, a to može biti i uvid u stanje računa (izdavanje uvida, uvid u poreznu karticu putem ePorezne), učinjen u svezi (Poreznoj upravi) dostavljenog zahtjeva za povrat ili preknjiženje preplaćene svote poreza."**

Načelno smo suglasni s navedenim prijedlogom odgovora na upit, ali skrećemo pozornost da podnošenjem zahtjeva za povrat poreza tijek zastare prava na povrat poreza se prekida u skladu s odredbom članka 95. stavka 2. OPZ-a jer je to radnja poreznog obveznika koja je dostavljena na znanje poreznom tijelu radi ostvarenja prava na povrat više plaćenog poreza. Iz navedenoga proizlazi da **ukoliko je na PDV-obrascima naznačen iznos povrata PDV-a, a ne predujam, takav obrazac u sebi sadržava i zahtjev za povrat PDV-a koji bi prekidao tijek zastare.**

U skladu s navedenim predlažemo da se nadopuni odlomak:

„Slijedom navedenog, porezni obveznik je dostavom prijava poreza na dodanu vrijednost za pojedina obračunska razdoblja i konačne prijave, u kojima je iskazivao preplaćeni porez na dodanu vrijednost koji je prenosio u sljedeća obračunska razdoblja ispunjavao svoje obveze propisane Zakonom o PDV-u, međutim nije poduzimao radnje usmjerene na povrat preplaćenog poreza, stoga se dostavom prijava PDV-a za naredna obračunska razdoblja ne prekida tijek zastare prava na odbitak pretporeza",

na način da se navede:

„Slijedom navedenog, porezni obveznik je **dostavom prijava PDV-a** za pojedina obračunska razdoblja i konačne prijave, u kojima je iskazivao preplaćeni porez na dodanu vrijednost koji **je prenosio u sljedeća obračunska razdoblja ispunjavao svoje obveze propisane Zakonom o PDV-u,** međutim nije poduzimao radnje usmjerene na povrat preplaćenog poreza, stoga se **dostavom prijava PDV-a temeljem kojih porezni obveznik nije zahtijevao povrat poreza na dodanu vrijednost, nego je samo iskazivao predujmove ne prekida tijek zastare prava na odbitak pretporeza."**

Broj klase: 410-19/14-01/298
Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-3, 13. 5. 2014.

2. POSEBNI POREZ NA MOTORNA VOZILA

Posebni porez na motorna vozila

Dostavili ste nam upit Ispostave Županja o izračunu porezne osnovice posebnog poreza na stjecanje rabljenog motornog vozila koje nije u voznom stanju. U upitu se navodi da je porezni obveznik kupio automobil marke PASSAT iz 1992. godine. Cijena iz kupoprodajnog ugovora iznosi 1.000,00 kuna dok prema katalogu porezna osnovica iznosi 15.496,30 kuna. Obzirom da se radi o rabljenom motornom vozilu koje nije u voznom stanju zatražena je uputa o postupanju.

Na postavljeni upit odgovaramo u nastavku.

Prema odredbama članka 26. stavka 5. Zakona o posebnom porezu na motorna vozila (Nar. nov., br. 15/13. i 108/13.), **porezna osnovica posebnog poreza na stjecanje rabljenih motornih vozila je tržišna cijena u trenutku nastanka porezne obveze.** Porezna uprava provjerava tržišnu cijenu iskazanu u ispravama o stjecanju, a ako utvrdi da ista nije realno iskazana, tržišnu cijenu utvrđuje na temelju usporedbe ili procjene, odnosno primjenom na odgovarajući način odredbe članka 11. stavka 1. Zakona.

Prema odredbama članka 11. stavka 4. Zakona porezni obveznik koji se ne slaže s utvrđenom poreznom osnovicom može o vlastitom trošku od stalnog sudskog vještaka ili stalnog sudskog procjenitelja zatražiti procjenu tržišne cijene rabljenog motornog vozila. U tom slučaju dužan je dostaviti nalaz i mišljenje stalnog sudskog vještaka ili stalnog sudskog procjenitelja ispostavi Porezne uprave nadležnoj prema svom sjedištu ili prebivalištu u roku 15 dana od dana stjecanja rabljenog motornog vozila.

U svrhu utvrđivanja porezne osnovice posebnog poreza na stjecanje rabljenih motornih vozila Porezna uprava prihvaća procjenu tržišne cijene rabljenog motornog vozila Centra za vozila Hrvatske.

Broj klase: 410-01/14-01/1882
Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-10, 13. 6. 2014.

3. POREZ NA DOHODAK

Porezni tretman potpora u poljoprivredi osobama koje ne utvrđuju dohodak od samostalne djelatnosti poljoprivrede i šumarstva

Dopisom klasa: 410-23/14-01-33, ur. broj: 513-07-04-14-2 od 10. travnja 2014. godine, dostavili ste upit vezan uz porezni tretman potpora koje jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave isplaćuju sukladno Zakonu o potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju (Nar. nov., br. 80/13. i 41/14.), a temeljem programa potpora i ruralnog razvoja koji je prethodno prijavljen i odobren od strane resornog ministarstva za poljoprivredu. Navedene potpore isplaćuju se za točno određene namjene - za legalizaciju poljoprivrednih objekata, pomoći za promidžbu poljoprivrednih proizvoda i slično. U nastavku odgovaramo na upit.

Ukoliko se navedene potpore isplaćuju fizičkoj osobi koja obavlja samostalnu djelatnost poljoprivrede i šumarstva, sukladno članku 18. stavku 3. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11., 22/12., 144/12., Odluka USRH - 120/13., 125/13. i 148/13.), takve potpore predstavlja primitak od samostalne djelatnosti, kako je propisano člankom 24. stavkom 1. točkom 2. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 160/13.).

Ukoliko se navedene potpore isplaćuju osobama koje su upisane u Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG), a po osnovi obavljanja djelatnosti poljoprivrede i šumarstva nisu obveznici poreza na dohodak (napominjemo da u smislu poreznih propisa djelatnost poljoprivrede i šumarstva obuhvaća korištenje prirodnih bogatstava zemlje i prodaju, odnosno zamjenu od tih djelatnosti dobivenih proizvoda u neprerađenom stanju), odnosno po toj osnovi nisu obveznici PDV-a niti su po toj osnovi u poreznom razdoblju ostvarili ukupni godišnji primitak veći od 35% iznosa propisanog

za obvezni ulazak u sustav poreza na dodanu vrijednost sukladno odredbama Zakona o PDV-u (Nar. nov., br. 73/13., 148/13., 99/13. i 153/13.), te ne ostvaruju poticaje na način i pod uvjetima propisanim posebnim zakonima, uvažavajući činjenicu da je potpora dostupna svima, odnosno da sve fizičke osobe koje su upisane u Upisnik OPG-a, a koje imaju prebivalište na području jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu koristiti navedenu potporu te da dodijeljenim sredstvima fizičke osobe ne mogu slobodno raspolagati nego moraju biti utrošena za točno utvrđene namjene - za legalizaciju poljoprivrednih objekata, pomoći za promidžbu poljoprivrednih proizvoda i slično, čime se poboljšavaju uvjeti života na selu, mišljenja smo da se predmetne potpore ne smatraju oporezivim primicima. **O isplatama predmetnih neoporezivih potpora, iz razloga što su dostupne svima pod istim uvjetima, da se ne radi o izravnim plaćanjima u poljoprivredi koje isplaćuje Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju niti o potpori socijalno ugroženim osobama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave nema obvezu izvješćivanja putem Izvješća o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja na dan _____ (Obrazac JOPPD).**

Broj klase: 410-01/14-01/1335
Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-2, 17. 6. 2014.

Iskazivanje troškova na Obrascu JOPPD za službena putovanja plaćenih izravno s računa isplatitelja od 1. siječnja 2015.

Zaprimili smo upit vezan uz provedbu članka 76. stavka 6. i stavka 1. točke 6. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 160/13.), a koji se odnosi na izvješćivanje o neoporezivim primicima odnosno naknadama troškova za službena putovanja putem Izvješća o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja na dan _____ (Obrazac JOPPD).

U nastavku dajemo sljedeće mišljenje.

Člankom 76. stavkom 1. točkom 6. Pravilnika, između ostaloga, propisano je da su isplatitelji primitaka na koje se ne plaća porez na dohodak iz članka 10. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04. - 148/13.), dužni dostavljati Obrazac JOPPD za sve isplate u tijeku jednog mjeseca po istoj osnovi po pojedinom poreznom obvezniku, odnosno fizičkoj osobi, osim ako ti primici nisu iskazani pojedinačno na izvješću na dan isplate, i to najkasnije do petnaestog dana u mjesecu za primitak koji je ostvaren, odnosno isplaćen u prethodnom mjesecu (članak 76. stavak 7. Pravilnika). **Primici isplaćeni za službena putovanja za svrhe kojih je isplaćen predujam iskazuju se na Obrascu JOPPD prema konačnom obračunu tih primitaka.**

Člankom 10. točkom 9. Zakona propisano je da se porez na dohodak ne plaća na primitke radnika i fizičkih osoba iz članka 14. stavka 1. toga Zakona po osnovi naknada, potpora i nagrada koje im isplaćuje poslodavac i isplatitelj primitka, odnosno plaće, do propisanih iznosa, a člankom 13. stavkom 1. Pravilnika propisano je da u skladu s odredbama članka 14. stavka 1. točke 1. podtočke 1.2. Zakona primici po osnovi naknada, potpora, nagrada, dnevnica i otpremnina smatraju se primicima od nesamostalnog rada ako prelaze iznose iz stavka 2. toga članka te da svi drugi primici koji nisu navedeni u stavcima 2. i 3. toga članka smatraju se oporezivim primicima po osnovi nesamostalnog rada u ukupno isplaćenom iznosu. Što se tiče troškova službenih putovanja, člankom 13. stavkom 2. Pravilnika propisano je da se oporezivim primicima po osnovi nesamostalnog rada ne smatraju iznosi što ih poslodavci isplaćuju svojim radnicima i to: naknade troškova noćenja na službenom putovanju u visini stvarnih izdataka (točka 2.); naknade za korištenje privatnog automobila u službene svrhe do 2,00 kune po prijeđenom kilometru (točka 5.); dnevnice u zemlji do 170,00 kuna za službeno putovanje koje traje više od 12 sati dnevno odnosno za službena putovanja u zemlji koja traju više od 8, a manje od 12 sati, neoporezivi dio dnevnica iznosi do 85 kuna (točka 13.); dnevnice u inozemstvu do iznosa i pod uvjetima utvrđenim propisima o izdacima za službena putovanja za korisnike državnog proračuna (točka 14.).

Navedene isplate iz članka 13. Pravilnika priznaju se na temelju vjerodostojnih isprava (računa, obračuna, odluka, potvrda o cijeni karata i drugog), kako je propisano člankom 14. stavkom 1. Pravilnika, a stavkom 2. istog članka propisano je da izdaci za službena putovanja (dnevnice, naknade prijevoznih troškova, naknade korištenja privatnog automobila u službene svrhe, troškovi noćenja i drugo) obračunavaju se na temelju urednog i vjerodostojnog putnog naloga i priloženih isprava kojima se dokazuju izdaci i drugi podaci navedeni na putnom nalogu. Neovisno u kojem obliku se izdaje, putni nalog kao vjerodostojna isprava sadrži osobito sljedeće podatke: nadnevak izdavanja, ime i prezime osobe koja se upućuje na službeno putovanje, mjesto u koje osoba putuje, svrha putovanja, vrijeme trajanja putovanja, vrijeme kretanja na put, podatke o prijevoznom sredstvu kojim se putuje (ako se putuje automobilom potrebno je navesti marku i registarsku oznaku automobila, početno i završno stanje brojila – kilometar/sat), vrijeme povratka s puta, potpis ovlaštene osobe, pečat, obračun troškova, likvidaciju obračuna te izvješće s puta. Uz putni nalog obvezno se prilažu isprave kojima se dokazuju nastali izdaci i to osobito: računi za cestarine, preslike ili potvrde putnih karata, računi za smještaj i drugo.

Člankom 19. stavkom 1. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 160/13.), propisano je da, iznimno, od članka 76. stavka 1. točke 6. Pravilnika, u razdoblju od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2014. na izvješću o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja - Obrascu JOPPD ne iskazuju se primici odnosno naknade troškova za službena putovanja u svezi prijevoza i noćenja, ako računi o tim obavljenim uslugama glase na isplatitelja i plaćaju se izravno s računa isplatitelja, a stavkom 2. istog članka **porezni obveznici dužni su od 1. siječnja 2015., osigurati primjenu članka 76. stavka 7. Pravilnika po svakoj pojedinoj osobi upućenoj na službeno putovanje.**

Slijedom navedenoga, može se zaključiti:

Trošak službenog putovanja koji podnositelji prikazuju na Obrascu JOPPD do 31. 12. 2014. je ukupan iznos dnevnice, noćenja i trošak puta (trošak prijevozne karte i/ili trošak cestarine koji je plaćen gotovim novcem od strane radnika), **bez obzira je li trošak plaćen iz predujma ili vlastitih sredstava radnika, koji je upućen na službeni put i koji se pravda putnim nalogom.**

Od 1. siječnja 2015., za sva službena putovanja koja započinju nakon toga datuma, uz troškove službenih putovanja, koji su podmireni gotovim novcem, **prikazivat će se i troškovi koji su plaćeni bezgotovinskim putem izravno s računa poslodavca/podnositelja pod oznakom 17. iz priloga 4. Obrasca JOPPD** i oznakom isplate 1, 4 ili 5 odnosno oznakom isplate 0 ukoliko do toga datuma trošak službenog puta nije isplaćen/refundiran radniku, pod jednim OIB-om primatelja, i to:

- ukupan iznos dnevnica, trošak prijevozne karte i/ili trošak cestarine koji su podmireni od strane radnika iz njegovih vlastitih sredstava iskazuju se na Obrascu JOPPD do 15. dana mjeseca nakon isteka mjeseca konačnog obračuna putnog naloga i oznakom isplate 1 ili 4 odnosno oznakom isplate 0 ukoliko do toga datuma trošak službenog puta nije isplaćen/refundiran radniku.

Kod naknadnog namirenja obveze poslodavci su dužni putem ispravka Obrasca JOPPD prikazati način isplate.

- trošak noćenja, trošak prijevozne karte i/ili troškovi cestarine koji su podmireni ili će biti podmireni izravno s računa isplatitelja iskazuju se na Obrascu JOPPD **do 15. dana mjeseca nakon isteka mjeseca konačnog obračuna putnog naloga i oznakom isplate 5.**

Iznosi troškova koji se iskazuju u Obrascu **JOPPD iskazuju se u ukupnom iznosu (iznosu u kojem je sadržan porez na dodanu vrijednost),** te bez možebitnih naknadnih umanjenja popusta od strane izdavatelja računa/pružatelja usluga. **Trošak cestarine plaćen putem elektroničke naplate cestarine (ENC uređaja), ukoliko je trošak cestarine istovremeno i trošak službenog puta, mora se iskazati na Obrascu JOPPD.** Ukoliko, do roka za podnošenje Obrasca JOPPD, nije ispostavljen račun od pružatelja usluge, temelj za iskazivanje troška mogu biti i drugi dostupni dokazi, kao što je izlist uvida trošenja uplaćenih sredstava po ENC uređaju, potvrde plaćanja putem kreditnih kartica i slično. Troškovi goriva, ostali nenavedeni troškovi koji mogu nastati na službenom putu, kao i troškovi cestarine koji su nastali temeljem obavljanja registrirane djelatnosti prijevoza putnika ili tereta, ne prikazuju se na Obrascu JOPPD.

Broj klase: 410-01/14-01/2324
Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-2, 10. 10. 2014.

Troškovi službenih putovanja koje isplaćuju neprofitne organizacije nerezidentima – izvješće na Obrascu JOPPD

Dopisom klasa: 410-01/14-01/502, ur. broj: 513-07-01/2014-02 od 5. veljače 2014. dostavili ste upit neprofitne ustanove kojim se traži mišljenje vezano uz izvješćivanje o primicima po osnovi službenih putovanja fizičkih osoba – nerezidentima Republike Hrvatske koje isplaćuju neprofitne organizacije, a do propisanog iznosa iz članka 10. točke 11. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04. - 148/13.), vezano uz članak 7. stavak 5. i stavak 6. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 160/13.), na Obrascu JOPPD.

Člankom 76. stavkom 1. točkom 6. Pravilnika propisano je da su isplatitelji primitaka na koje se ne plaća porez na dohodak iz članka 10. Zakona **dužni dostavljati Obrazac JOPPD za sve isplate** u tijeku jednog mjeseca po istoj osnovi po pojedinom poreznom obvezniku, odnosno fizičkoj osobi, osim ako ti primici nisu iskazani pojedinačno na izvješću na dan isplate, i to najkasnije do petnaestog dana u mjesecu za primitak koji je ostvaren, odnosno isplaćen u prethodnom mjesecu (članak 76. stavak 7. Pravilnika).

Iz gore citiranih odredbi Pravilnika može se zaključiti da su isplatitelji primitaka na koje se ne plaća porez na dohodak iz članka 10. Zakona, dužni dostavljati podatke o svim isplaćenim primicima na način i u rokovima propisanim Pravilnikom po pojedinoj fizičkoj osobi i to bez **obzira na to je li primatelj rezident ili nerezident Republike Hrvatske.** Bitan podatak u svim izvješćivanjima Porezne uprave (pa tako i kod izvješćivanja putem Obrasca JOPPD) je osobni identifikacijski broj primatelja (dalje u tekstu OIB) iz razloga što je člankom 14. stavkom 1. Općeg poreznog zakona (Nar. nov., br. 147/08. - 73/13.), propisano da se poreznim brojem za potrebe oporezivanja smatra osobni identifikacijski broj propisan Zakonom o osobnom identifikacijskom broju (Nar. nov., br. 60/08.), kojega Porezna uprava koristi za povezivanje i objedinjavanje podataka iz službenih evidencija koje vode javnopravna tijela te podataka prikupljenih na drugi način o imovini koju posjeduje fizička osoba (članak 14. stavak 2. OPZ-a). Napominjemo da zahtjev za određivanjem i dodjeljivanjem OIB-a umjesto nerezidenta može podnijeti i opunomoćenik, koji u tome slučaju mora priložiti punomoć (pisanu na hrvatskom jeziku), za određivanjem i dodjeljivanjem OIB-a. Navedena punomoć mora biti ovjerena od javnog bilježnika samo iznimno ako postoji sumnja u njenu vjerodostojnost, također ukoliko je punomoć izdana na odvjetnika, javnog bilježnika ili javnopravnog tijela Porezna uprava neće tražiti ovjeru predmetne punomoći. Kako je podnositelj upita neprofitna ustanova osnovana od strane Vlade Republike Hrvatske, ukoliko bi istu primatelj neoporezivih primitaka – nerezident Republike Hrvatske opunomoćio za izdavanje OIB-a takvu punomoć ne bi bilo potrebno ovjeravati od strane javnog bilježnika pa sukladno tome sam postupak izdavanja OIB-ova za navedene primatelje ne može proizvesti, kao što je navedeno u upitu, dodatni trošak podnositelju.

Broj klase: 410-01/14-01/502
Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-2, 31. 3. 2014.

4. POREZ NA PROMET NEKRETNINA

Oporezivanje prijenosa nekretnina u slučaju pripajanja društva izvršenog sukladno odredbama Zakona o trgovačkim društvima

Zaprimili smo upit poreznog obveznika iz dostavnog spisa kojim traži mišljenje o poreznom tretmanu prijenosa nekretnina uslijed izvršenja statusne promjene pripajanja sukladno članku 535. stavku 1. Zakona o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 152/11. – pročišćeni tekst, 111/12., 144/12. i 68/13.).

Riječ je o pripajanju tri društva kćeri koja se nalaze u 100%-tnom vlasništvu Društva X. Društva kćeri u svojoj imovini drže neizgrađena zemljišta, na koje stjecanje su podmirene obveze plaćanja poreza na promet nekretnina. Osim navedenog zemljišta, društva kćeri nemaju značajnije imovine. Radi racionalizacije poslovanja i započinjanja izgradnje stambenih jedinica na navedenim zemljištima te radi daljnje prodaje krajnjim kupcima, Društvo X namjerava izvršiti pripajanje navedena tri društva Društvu X, sve sukladno odredbama Zakona o trgovačkim društvima.

Pitanje se odnosi da li okolnost povezanosti trgovačkih društava predstavlja okolnost temeljem koje bi Porezna uprava mogla utvrditi da se konkretno pripajanje ima smatrati prividnim pravnim poslom?

Na postavljeni upit odgovaramo u nastavku.

U članku 12. Zakona o porezu na promet nekretnina (Nar. nov., br. 69/97., 26/00., 153/02. i 22/11.), propisano je u kojim se slučajevima ne plaća porez na promet nekretnina, a sve radi poticanja i razvoja poduzetništva, kako plaćanje poreza ne bi utjecalo na poslovne odluke o statusnim promjenama trgovačkih društava.

No, ova zakonska oslobođenja zloupotrebljavaju se u praksi, pa kako bi se spriječilo neželjeno korištenje propisanih oslobođenja, Zakonom je propisana mogućnost dokazivanja prividnosti sklopljenih pravnih poslova kroz postupak poreznog nadzora, prilikom kojeg ako Ministarstvo financija, Porezna uprava utvrdi prividnost pravnog posla po osnovi kojeg je stečena nekretnina, poništit će rješenje o oslobođenju od plaćanja poreza na promet nekretnina i utvrditi pripadajući porez na promet nekretnina.

Iz navedenog dopisa proizlazi da su društva kćeri kod stjecanja predmetnih nekretnina platila porez na promet nekretnina. Radi li se u konkretnom slučaju, u kojem bi došlo do pripajanja društva kćeri Društvu X radi racionalizacije poslovne aktivnosti, o sklapanju prividnog pravnog posla radi izbjegavanja plaćanja poreza na promet nekretnina, isto bi Ministarstvo financija, Porezna uprava sa sigurnošću moglo utvrditi nakon provedenog poreznog nadzora.

Neke od okolnosti koje utječu na ocjenu je li riječ o prividnosti sklopljenih pravnih posla je činjenica jesu li društva kćeri imale poslovnih aktivnosti i zaposlenih.

Broj klase: 410-01/14-01/261
Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-2, 8. 5. 2014.

5. PRIMJENA UGOVORA O IZBJEGAVANJU DVOSTRUKOG OPOREZIVANJA

Mišljenje o primjeni članka 17. - oporezivanje umjetnika i sportaša prema Ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Podnositelj upita navodi da je njegov klijent ugovorio nastup dirigenta, rezidenta Francuske. Dirigenta zastupa agencija koja ima sjedište u Austriji. Račun za nastup dirigenta ispostavlja agencija iz Austrije, a iz računa nije vidljivo koliko iznosi agencijska provizija, a koliko iznosi honorar. Podnositelj upita želi utvrditi je li njegov klijent dužan obračunati porez na dohodak po hrvatskim propisima ili se može pozvati na Ugovore o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja te isplatiti izvođački honorar bez plaćanja poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj? U situaciji da se može pozvati na Ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, postavlja se pitanje na koji ugovor se može pozvati, da li na Ugovor koji se odnosi na državu rezidentnosti dirigenta ili na ugovor koji se odnosi na državu rezidentnosti agencije koja zastupa dirigenta.

Na gore postavljeno pitanje u nastavku odgovaramo:

OECD Modelom ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja člankom 17. (dohodak umjetnika i sportaša) stavkom 1. propisano je da se dohodak koji ostvari rezident države ugovornice kao izvođač, primjerice kao kazališni, filmski, radijski ili televizijski umjetnik ili glazbenik ili kao sportaš od svoje samostalne djelatnosti u drugoj državi ugovornici, može oporezivati u toj drugoj državi. Stavkom 2. ovog članka propisano je da ako dohodak od samostalne djelatnosti u svojstvu izvođača ili sportaša ne pripada izvođaču ili sportašu, već nekoj drugoj osobi, taj se dohodak također može oporezivati u državi ugovornici u kojoj izvođač ili sportaš obavlja svoju djelatnost.

Budući da se u postavljenom upitu navodi da umjetnika (dirigenta) koji će nastupiti u Hrvatskoj zastupa agencija, te će račun biti ispostavljen od strane agencije, članak 17. prema oba svoja stavka pravo oporezivanja daje Hrvatskoj kao državi gdje se nastup održao. Dakle, irelevantno je da li je umjetnik osobno primio honorar za svoj nastup ili će ga dobiti preko agencije, u oba slučaja Hrvatska ima pravo oporezivanja i obračunava se porez na dohodak u oba slučaja. To je i dodatno obrazloženo u Komentarima na OECD Model Ugovora kod članka 17. u točkama 8. i 11. gdje se navodi da država ugovornica ima pravo oporezivati dio umjetnikovog ili sportaševog osobnog dohotka koji se odnosi na nastup na njezinom području čak i ako dohodak nije stvarno plaćen kao naknada fizičkoj osobi. Kada dohodak od aktivnosti umjetnika ili sportaša stječe druga osoba, stavak 2. omogućava da dio dohotka koji ne može biti oporeziv u rukama izvođača, bude oporeziv u rukama osobe koja prima plaćanje.

Na dio pitanja na koji se Ugovor o izbjegavanju treba pozvati – onaj koji se primjenjuje u odnosu na državu rezidentnosti dirigenta ili na ugovor koji se odnosi na državu rezidentnosti agencije koja zastupa agenta, smatramo da primjena jednog ili drugog ugovora nije odlučujuća, s obzirom da je ishod jednak, odnosno pravo oporezivanja ima Hrvatska i primjenjuju se njene domaće porezne stope.

Također, nije niti potrebno dostavljati potvrdu rezidentnosti radi primjene snižene ugovorne stope prema određenom Ugovoru, jer ona za nastup umjetnika i sportaša nije niti umanjena člankom 17. bilo kojeg od ova dva ugovora.

Shodno gore navedenome, mišljenja smo da **Republika Hrvatska** kao država u kojoj se nastup održava **ima pravo oporezivati samo dohodak koji se odnosi na nastup dirigenta.** S obzirom da je u upitu navedeno da iz računa nije vidljivo koliko iznosi agencijska provizija, a koliko iznosi honorar dirigenta, potrebno je jasno utvrditi koliki dio naknade se odnosi na dirigentov honorar na koji bi se primijenile odredbe članka 17., a na koliki agencijska provizija ili neki drugi elementi računa na koje bi se mogle primijeniti neki drugi članci ugovora.

Broj klase: 910-01/14-01/316
Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-02, 15. 9. 2014.

Narodne novine

Broj 126 od 28. listopada 2014.

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 127 od 29. listopada 2014.

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu upisa u sudski registar
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obliku i sadržaju zahtjeva za izravnu naplatu
- Odluka o otkazu Kolektivnog ugovora za Hrvatsku lutriju d.o.o.

Broj 128 od 31. listopadaa 2014.

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 129 od 3. studenoga 2014.

- Odluka o izmjeni Odluke o pokretanju postupka pregovora o sklapanju izmjena i dopune Kolektivnog ugovora za djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja i imenovanju pregovaračkog odbora Vlade Republike Hrvatske
- Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o općinskim porezima Općine Dubrovačko primorje

Broj 130 od 5. studenoga 2014.

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 131 od 7. studenoga 2014.

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 132 od 12. studenoga 2014.

- Odluka o objavi prijevoda okvira revizijskih standarda Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (INTOSAI)
- Kolektivni ugovor za HEP grupu

Broj 133 od 14. studenoga 2014.

- Prosječna mjesečna isplaćena neto-plaća po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za razdoblje siječanj - kolovoz 2014. i Prosječna mjesečna bruto-plaća po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za razdoblje siječanj - kolovoz 2014.
- Indeks proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu u listopadu 2014.
- Kolektivni ugovor za Hrvatsku lutriju d.o.o.
- Izmjene i dopune Kolektivnog ugovora za Hrvatsku lutriju d.o.o.

Broj 134 od 17. studenoga 2014.

- Uredba o uspostavljanju javnog Registra za koordinaciju projekata izgradnje državne informacijske infrastrukture
- Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o visini novčane pomoći za nezaposlenu osobu koju je Hrvatski zavod za zapošljavanje uključio u stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa

Broj 135 od 18. studenoga 2014.

- Pravilnik o načinu obračunavanja i plaćanja te izvješćivanja o prihodu obveznog zdravstvenog osiguranja po osnovi obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti
- Pravila o izmjenama Pravila uspostavljanja i provođenja dopunskog zdravstvenog osiguranja
- Dopuna Općih uvjeta ugovora o dopunskom zdravstvenom osiguranju
- Odluka o stavljanju izvan snage Standarda i normativa zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja

Broj 136 od 19. studenoga 2014.

- Indeks potrošačkih cijena u listopadu 2014.

Broj 137 od 21. studenoga 2014.

- Odluka o izmjeni Odluke o pokretanju postupka pregovora o sklapanju Kolektivnog ugovora za znanost i visoko obrazovanje i imenovanju pregovaračkog odbora Vlade Republike Hrvatske

Broj 138 od 25. studenoga 2014.

- Polugodišnji izvještaj o izvršenju Državnog proračuna Republike Hrvatske za prvo polugodište 2014. godine
- Polugodišnji izvještaj o primjeni fiskalnih pravila za prvo polugodište 2014. godine

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)
➤ telefonom:
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati
➤ osobno:
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati
e-mail: rif@rif.hr

Uz časopis broj 1/2014., pretplatnici su dobili i **poseban prilog RIF-ove OBAVIJESTI.** Prilog sadrži korisne informacije koje računovođe svakodnevno koriste i trebaju u svome radu. Podaci u navedenom prilogu, ažurirani su s propisima koji su objavljeni zaključno u Nar. nov., br. 160/13. Većina objavljenih podataka ne mijenja se tijekom godine, pa ćemo u sljedećim brojevima časopisa u rubrici RIF-ove OBAVIJESTI, objavljivati samo u međuvremenu izmijenjene i dopunjene podatke, te će se na taj način ažurirati ovaj prilog.

➢ Sati rada po mjesecima

- za 40-satni tjedan u kojemu je **radno vrijeme raspoređeno od ponedjeljka do petka po osam sati dnevno**

Mjesec	Sati u 2013. godini	Sati u 2014. godini
Siječanj	184	184
Veljača	160	160
Ožujak	168	168
Travanj	176	176
Svibanj	184	176
Lipanj	160	168
Srpanj	184	184
Kolovoz	176	168
Rujan	168	176
Listopad	184	184
Studeni	168	160
Prosinac	176	184
Ukupno	2.088	2.088

➢ Blagdani u prosincu 2014. god.

Prema Zakonu o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (Nar. nov., br. 136/02. - proč. tekst, 112/05., 59/06., 55/08., 74/11. i 130/11.) **blagdani u prosincu 2014. g. su:**

25. prosinca - Božić

26. prosinca - Sveti Stjepan

U dane blagdana i neradnih dana propisanih Zakonom, radnici imaju pravo ne raditi, s pravom na naknadu plaće na teret poslodavca. Radnici koji rade u dane blagdana, imaju prava na povećanu plaću.

➢ Nove stope prireza

U RIF-ovim OBAVIJESTIMA 2014., dodatak uz RIF br. 1/14., na stranicama 57. do 70., objavljene su stope prireza po općinama i gradovima. U međuvremenu su izmijenile odnosno uvele stopu prireza sljedeće općine/gradovi:

Grad/općina	stopa prireza	primjena od	broj Narodnih novina
Pazin	povećana sa 5% na 9%	1. veljače 2014.	2/14
Daruvar	10%	18. siječnja 2014.	3/14
Perušić	8%	1. veljače 2014.	5/14
Pakrac	10%	1. travnja 2014.	37/14.
Zadar	smanjena sa 12% na 10%	1. srpnja 2014.	20/14.
Kloštar Podravski	5%	8. srpnja 2014.	79/14.
Lasinja	10%	1. svibnja 2014.	53/14.
Babina Greda	5%	1. siječnja 2015.	124/14.
Dubrovačko primorje	povaćana sa 8% na 10%	1. siječnja 2015.	129/14.

1. PLAĆE I NAKNADE

1.1. Neoporezivi iznosi naknada, potpora, nagrada, dnevnica i otpremnina

Red. br.	Naknade, potpore ili nagrade	Odredba Zakona o porezu na dohodak[1] ili Pravilnika o porezu na dohodak[2]	Neoporezivi iznosi (u kunama)
NAKNADE RADNICIMA			
1.	Troškovi prijevoza na posao i s posla (mjesni i/ili međumjesni)	čl. 13. st. 2. t. 3. Pravilnika	u visini stvarnih izdataka prema cijeni mjesečne odnosno pojedinačne prijevozne karte javnog prijevoza
2.	Naknada za uporabu privatnog automobila u službene svrhe (za lokovožnju i za korištenje privatnog automobila na službenom putu)	čl. 13. st. 2. t. 5. Pravilnika	2,00 kn/km
POTPORE RADNICIMA			
1.	Potpore zbog bolovanja dužeg od 90 dana (godišnje)	čl. 13. st. 2. t. 9. Pravilnika	2.500,00 kn
2.	Potpora zbog invalidnosti radnika (godišnje)	čl. 13. st. 2. t. 6. Pravilnika	2.500,00 kn
3.	Potpora za slučaj smrti člana uže obitelji radnika (bračnog druga, roditelja, roditelja bračnog druga, djece, drugih predaka i potomaka u izravnoj liniji)	čl. 13. st. 2. t. 8. Pravilnika	3.000,00 kn
4.	Potpora za slučaj smrti radnika, osim potpora koje poslodavci ispaćuju **djeci** radnika, a koje se smatraju neoporezivim primicima u ukupnom iznosu	čl. 13. st. 2. t. 7. Pravilnika	7.500,00 kn
Napomena: *Ako se isplaćuje **potpora obitelji** za slučaj smrti radnika iznad neoporezivog iznosa od 7.500 kuna taj iznos podliježe obvezi obračuna samo poreza na dohodak (drugi dohodak) bez obveze obračuna doprinosa (prema čl. 209. st. 1. t. 7. Zakona o doprinosima, Nar. nov., br. 84/08. 148/13.), osim potpora djeci koje su neoporezive u ukupnom iznosu.*			
NAKNADE TROŠKOVA SLUŽBENOG PUTA I TERENSKI DODATAK RADNICIMA			
1.	Troškovi prijevoza na službenom putu	čl. 13. st. 2. t. 1. Pravilnika	u visini stvarnih troškova
2.	Troškovi noćenja na službenom putu	čl. 13. st. 2. t. 2. Pravilnika	u visini stvarnih troπkova bez ograničenja kategorije hotela
3.	Dnevnice u zemlji za službeno putovanje (u mjesto udaljeno najmanje 30 km) koje traje više od 12 sati dnevno. Za službeno putovanje u zemlji koja traju više od 8, a manje od 12 sati, neoporezivi dio dnevnice iznosi do 85,00 kn.	čl. 13. st. 2. t. 13. Pravilnika	170,00 kn,
4.	Dnevnice u inozemstvu	čl. 13. st. 2. t. 14. Pravilnika	do propisanog iznosa za korisnike državnog proračuna Odluka Nar. nov., br. 8/06.
5.	Dnevni iznos troškova smještaja, prehrane, mjesnog prijevoza i sl. izdaci **("per diem")**	čl. 13. st. 12. Pravilnika	ukupan iznos troškova službenog puta koji se radnicima isplaćuju iz proračuna EU
6.	Terenski dodatak u zemlji (dnevno) - za udaljenost najmanje 30 km	čl. 13. st. 2. t. 15. Pravilnika	170,00 kn
7.	Terenski dodatak u inozemstvu (dnevno)	čl. 13. st. 2. t. 16. Pravilnika	250,00 kn
8.	Pomorski dodatak (dnevno)	čl. 13. st. 2. t. 17. Pravilnika	250,00 kn
9.	Pomorski dodatak na brodovima međunarodne plovidbe (dnevno)	čl. 13. st. 2. t. 18. Pravilnika	400,00 kn

Red. br.	Naknade, potpore ili nagrade	Odredba Zakona o porezu na dohodak[1] ili Pravilnika o porezu na dohodak[2]	Neoporezivi iznosi (u kunama)
10.	Naknada za odvojeni život (mjesečno)	čl. 13. st. 2. t. 19. Pravilnika	1.600,00 kn
OTPREMNINE RADNICIMA			
1.	Otpremnine prilikom odlaska u mirovinu	čl. 13. st. 2. t. 20. Pravilnika	8.000,00 kn
2.	Otpremnina zbog poslovno i osobno uvjetovanih otkaza ugovora o radu prema Zakonu o radu (za svaku navršenu godinu rada kod tog poslodavca)	čl. 13. st. 2. t. 21. Pravilnika	6.400,00 kn 8.000,00 kn za invalide rada
NAGRADE I DAROVI RADNICIMA			
1.	Jubilarne nagrade: - za 10 godina radnog staža - za 15 godina radnog staža - za 20 godina radnog staža - za 25 godina radnog staža - za 30 godina radnog staža - za 35 godina radnog staža - za 40 godina i svakih narednih 5 godina radnog staža	čl. 13. st. 2. t. 12. Pravilnika	1.500,00 kn 2.000,00 kn 2.500,00 kn 3.000,00 kn 3.500,00 kn 4.000,00 kn 5.000,00 kn
2.	Prigodna nagrada radniku (godišnje)	čl. 13. st. 2. t. 11. Pravilnika	2.500,00 kn
3.	Dar radniku u naravi (godišnje)	čl. 16. stavak 3 t. 7. Pravilnika	400,00 kn
4.	Dar djetetu (radnika) do 15 godina starosti (godišnje)	čl. 13. st. 2. t. 10. Pravilnika	600,00 kn
5.	Potpora za novorođeno dijete radnika (do visine jedne proračunske jedinice prema posebnom propisu)	čl. 13. st. 2. t. 22. Pravilnika	3.326,00 kn
6.	Premije dobrovoljnog mirovinskog osiguranja koje poslodavac uplaćuje u korist svojeg radnika, uz njegov pristanak	čl. 10. t. 17. Zakona	Do 500,00 kn mjesečno odnosno 6.000,00 kn godišnje
STIPENDIJE			
1.	Stipendije (učenicima srednje škole i redovnim studentima - mjesečno)	čl. 45. st. 1. t. 3. Pravilnika	1.600,00 kn
2.	Stipendija koja se dodjeljuje studentima za izvrsna postignuća	čl. 45. st. 1. t. 3. Pravilnika	4.000,00 kn
3.	Stipendije iz proračuna EU	čl. 10. t. 13. Zakona	u ukupnom iznosu isplate
4.	Stipendije na javnim natječajima koje isplaćuju zaklade, fundacije, ustanove i druge institucije, koje djeluju u skladu s posebnim propisima, osnovane s namjenom stipendiranja	čl. 10. t. 18. Zakona	u ukupnom iznosu isplate
STIPENDIJE, NAGRADE I NAKNADE SPORTAŠIMA			
1.	Sportske stipendije, koje se prema posebnim propisima isplaćuju sportašima za njihovo sportsko usavršavanje (mjesečno)	čl. 45. st. 1. t. 4. Pravilnika	1.600,00 kn
2.	Naknade sportašima amaterima , prema posebnim propisima (mjesečno)	čl. 45. st. 1. t. 6. Pravilnika	1.600,00 kn
3.	Nagrade za sportska ostvarenja (godišnje). Stupanjem na snagu Pravilnika o mjerilima za dodjelu nagrada sportašima za sportska ostvarenja (Nar. nov., br. 46/14.), od 19. travnja 2014. godine ispunjeni su uvjeti za isplatu neoporezive nagrade sportašima, propisane odredbama čl. 45. st. 1. t. 5. Pravilnika o porezu na dohodak u iznosu do 20.000,00 kuna godišnje.	čl. 45. st. 1. t. 5.Pravilnika	20.000,00 kn
PRIMICI UČENIKA I STUDENATA			
1.	Primici učenika i studenata za rad preko ovlaštenih posrednika (godišnje)	čl. 45. st. 1. t. 2. Pravilnika	50.000,00 kn
2.	Nagrade učenicima za vrijeme praktičnog rada (mjesečno)	čl. 45. st. 1. t. 1. Pravilnika	1.600,00 kn
OSTALE POTPORE I DAROVANJA			
1.	Potpore koje djeci u slučaju smrti roditelja isplaćuju pravne i fizičke osobe te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave na temelju svojih općih akata	čl. 9. st. 2. t. 2.8. Zakona i čl. 209. Zakona o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08. - 22/12.)	u ukupnom iznosu isplate
2.	Darovanja za zdravstvene potrebe	čl. 9. st. 1. t. 9. Zakona čl. 6. st. 6. Pravilnika	Do visine stvarno nastalih izdataka za tu namjenu

NAPOMENE:

➢ ISPLATE RADNICIMA

Iznose naknada, potpora i nagrada koji su navedeni u prethodnoj tablici, poslodavac može isplatiti bez obveze obračuna poreza i doprinosa samo radnicima. Kada poslodavac radnicima isplaćuje naknade koje prelaze neoporezive iznose, razlika se smatra primitkom od nesamostalnog rada, odnosno plaćom na koju treba obračunati porez na dohodak i doprinose.

➢ ISPLATE OSOBAMA KOJE NISU U RADNOM ODNOSU

Ako se naknade, potpora i nagrada isplaćuju osobama koje nisu u radnom odnosu kod isplatitelja ukupna se svota smatra primitkom od kojeg se utvrđuje drugi dohodak (čl. 44. st. 20. Pravilnika o porezu na dohodak), s iznimkom neprofitnih organizacija.

➢ ISPLATE U NEPROFITNIM ORGANIZACIJAMA

Neprofitne organizacije (uključivo i proračunski korisnici), mogu osobama koje nisu u radnom odnosu neoporezivo isplatiti:

- naknade troškova službenog putovanja (troškove prijevoza, noćenja, dnevnice te naknadu za upotrebu privatnog automobila na službenom putu) ako te osobe službeno putuju za potrebe tih organizacije i pod uvjetom da ne ostvaruju naknadu za rad (dohodak po osnovi nesamostalnog rada ili drugi dohodak, čl. 10. t. 11. Zakona o porezu na dohodak i čl. 7. st. 5. Pravilnika o porezu na dohodak).

Iznimno, neprofitne organizacije i proračunski korisnici mogu neoporezivo isplatiti troškove noćenja i prijevoza na službenom putovanju i osobama koje primaju naknadu za rad pod uvjetom da račun za noćenje i prijevoz glasi na neprofitnu organizaciju odnosno proračunskog korisnika.

➢ NAČIN ISPLATE

- prema izmjenama članka 90. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 79/13.) koje su stupile na snagu 5. srpnja 2013., stipendije i sportske stipendije mogu se isplatiti osim na žiroračun i na tekući ili štedni račun, ali i nadalje ne u gotovu novcu,
- nagrade učenicima za vrijeme praktičnog rada mogu se isplatiti u gotovu novcu.

[1] Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11., 22/12., 144/12., 125/13. i 148/13.
[2] Nar. nov., br. 95/05., 96/06., 68/07., 146/08., 2/09., 9/09. - ispravak, 146/09., 123/10., 137/11., 61/12., 79/13. i 160/13.

1.2. Naknade korisnika državnog proračuna

➢ Osnovica

Osnovica za obračun naknada, potpora i otpremnina za mirovinu iznosi 3.326,00 (proračunska osnovica), sukladno čl. 21. Zakona o izvršavanju Državnog proračuna RH za 2014. g. (Nar. nov., br. 152/13.).

➢ Dnevnice, terenski dodatak i druge naknade

Prema **Odluci o visini dnevnice** za službeno putovanje u zemlji i visini naknada za državne dužnosnike, suce i druge pravosudne dužnosnike te ostale zaposlene koji se financiraju iz sredstava državnog proračuna, **a čija prava nisu uređena kolektivnim ugovorima** (Nar. nov., br. 117/12.), proračunskim korisnicima i izvanproračunskim fondovima koji se financiraju iz sredstava državnog proračuna, određuju se sljedeći iznosi naknada:

Visina naknade	Iznos u kn
Dnevnice za službeni put u zemlji	150,00 dnevno
Troškovi noćenja	prema priloženom računu
Naknada troškova za korištenje privatnog automobila u službene svrhe	2,00 po prijeđenom km
Terenski dodatak (isključuje pravo na dnevnicu i naknadu za odvojeni život od obitelji)	150,00 dnevno
Naknada za odvojeni život od obitelji (isključuje pravo na dnevnicu za obavljanje službenih poslova u mjestu prebivališta obitelji)	1.000,00 mjesečno (iznimno, ako je po odobrenju nadležnog tijela, osiguran smještaj na teret državnog proračuna, naknada iznosi 50% propisane naknade)

Prema Dodatku II. Temeljnom kolektivnom ugovoru za službenike i namještenike **u javnim službama** (Nar. nov., br. 150/13.), visina dnevnica za službena putovanja u zemlji iznosi **150,00 kuna.** Prema članku 65., **terenski dodatak** utvrđuje se u visini koja radniku pokriva povećane troškove života zbog boravka na terenu. Puni iznos terenskog dodatka isplaćuje se na način kako je to utvrđeno za državna tijela pa on **iznosi 150,00 kuna.**

Prema Dodatku II. Kolektivnom ugovoru **za državne službenike i namještenike** (Nar. nov., br. 150/13.), visina dnevnica za službena putovanja u zemlji i **visina terenskog dodatka iznosi 150,00 kuna.**

1.3. Plaće

➢ Osnovice za obračun doprinosa u 2014. g.

- doprinosi se obračunavaju **prema stvarno isplaćenoj plaći** koja ne može biti manja od minimalne plaće koja za **razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2014. iznosi 3.017,61 kn.**

➢ **Najniža mjesečna osnovica - 2.779,35 kn**

- ako je iznos isplaćene plaće (ili naknade bolovanja na teret poslodavca) u određenim slučajevima manji od najniže osnovice za obračun doprinosa, iste treba obračunati na iznos **najniže mjesečne osnovice koja za 2014. godinu iznosi 2.779,35 kn** - prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za 2014. godinu (Nar. nov., br. 157/13.).

➢ **Najviša mjesečna osnovica - 47.646,00 kn**

- na iznos plaće koja je veća od najviše mjesečne osnovice ne obračunava se doprinos za mirovinsko osiguranje (I. i II. stup)
- primjenjuje se samo prilikom obračunavanja mjesečne plaće za određeni mjesec
- ne može se primijeniti pri isplati bonusa, naknada, nagrada, otpremnina itd.

➢ **Najviša godišnja osnovica - 571.752,00 kn**

- primjenjuje se samo za doprinos za mirovinsko osiguranje za I. stup.

➢ Stope doprinosa

Doprinosi iz plaće:		
- za mirovinsko osiguranje	20%	
- I. stup	15%	
- II. stup	5%	
Doprinosi na plaću:		
- za zdravstveno osiguranje	- 13% (plaća za ožujak i ranije mjesece) - 15% (plaća za travanj i dalje, prema izmjenama Zakona o doprinosima)	
- za zaštitu zdravlja na radu	0,5%	
- za zapošljavanje i doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom	1,7%	ili 1,6 + 0,1% ili 1,6 + 0,2%

➢ Doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom nakon 1. siječnja 2014.

poslodavci	doprinosa za zapošljavanje	posebni doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom
- koji zapošljavaju 1 - 19 radnika (stanje na 31.12. prethodne godine)	1,7%	-
- koji zapošljavaju 20 i više radnika, a nisu imali obvezu zapošljavanja invalidnih osoba prema starom Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Nar. nov., br. 143/02. i 33/05.)	1,6%	0,1%
- koji su imali obvezu zapošljavanja osoba s invaliditetom i zaposlili su odgovarajući broj invalida	1,6%	0,1%
- koji su imali obvezu zapoš. osoba s invaliditetom, a nisu zaposlili odgovarajući broj invalida (prema starom Zakonu najmanje jedna osoba s inaliditetom na svakih 35 zaposlenih osoba)	1,6%	0,2%
- **koji zapošljavaju 20 i više radnika nakon ispunjenja obveze kvotnog zapošljavanja** osoba s invaliditetom prema novom Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (157/13.)	1,7%	_
- do ispunjenja kvotnog zapošljavanja osoba s inaliditetom (primjenjuje se stari Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom)	1,6%	0,1 (ili 0,2)
- **od 1. siječnja 2015. poslodavci koji zapošljavaju 20 i više radnika** - ako ne budu imali zaposlen broj osoba s invaliditetom (osim stranih diplomatskih i konzularnih predstavništva, integrativnih i zaštitnih radionica) propisan Pravilnikom o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom (Nar. nov., br. 44/14.)	1,7%	posebna novčana naknada koja se utvrđuje u visini 30% na umnožak broja osoba s invaliditetom koje je obveznik bio dužan zaposliti i iznosa minimalne plaće za razdoblje na koje se obveza odnosi - obračunava se do zadnjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec

➢ Staž osiguranja s povećanim trajanjem

Na plaće radnika kojima se **staž računa s povećanim trajanjem** pored mirovinskog doprinosa 20%, poslodavac je obvezan uplatiti i povećani doprinos za mirovinsko osiguranje na istu osnovicu po sljedećim stopama:

Za 12 mj. staža priznaje se	Ukupna stopa doprinosa	Stope doprinosa za radnike u I. stupu	Stope doprinosa za radnike u II. stupu
14 mjeseci	4,86 %	3,61 %	1,25 %
15 mjeseci	7,84 %	5,83 %	2,01 %
16 mjeseci	11,28 %	8,39 %	2,89 %
18 mjeseci	17,58 %	13,07 %	4,51 %

➢ Oslobođenje od plaćanja doprinosa na plaću

a) **prema Zakonu o doprinosima** (Nar. nov., br. 84/08. - 148/13.), poslodavci koji zaposle radnika kojemu je to prvo zapošljavanje oslobođeni su godinu dana plaćanja doprinosa na plaću (čl. 20. st. 2. Zakona).

b) **prema Zakonu o poticanju zapošljavanja** (Nar. nov., br. 57/12. i 120/12.), poslodavci koji zaposle:
   - nezaposlenu osobu koja nema više od jedne godine evidentiranog staža u zvanju za koje se obrazovala, a u evidenciji nezaposlenih osoba vodi se duže od 30 dana ako se zapošljava na temelju ugovora o radu,
   - dugotrajno nezaposlenu osobu koja se kao nezaposlena osoba vodi neprekidno duže od dvije godine te se zapošljava na temelju ugovora o radu,

imaju pravo na olakšicu u obliku oslobođenja od obveze plaćanja doprinosa na osnovicu u trajanju od dvije godine (doprinos za zdravstveno osiguranje, doprinos za zaštitu na radu i doprinos za zapošljavanje i za zapošljavanje osoba s invaliditetom).

1.4. Osnovice za obračun plaća u državnim i javnim službama za 2014. g.

	Osnovica - bruto	Propis
Državni službenici i namještenici	5.108,84 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće za državne službenike i namještenike (Nar. nov., br. 40/09.)
Javne službe	5.108,84 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće u javnim službama (Nar. nov., br. 40/09.)
Državni dužnosnici	4.491,236 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće državnih dužnosnika (Nar. nov., br. 25/13.)
	4.221,762 kn	Odluka Nar. nov., br. 31/14. primjena za plaću za mjesec travanj koja će biti isplaćena u svibnju 2014.
Suci i drugi nositelji pravosudnih dužnosti	4.727,615 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika (Nar. nov., br. 25/13.)
	4.443,958 kn	Odluka Nar. nov., br. 31/14. primjena za plaću za mjesec travanj koja će biti isplaćena u svibnju 2014.

1.5. Minimalna plaća

Zakonom o minimalnoj plaći (Nar. nov., br. 39/13.), koji je stupio na snagu 11. travnja 2013., propisana je minimalna plaća kao najniži mjesečni iznos **bruto plaće** koji pripada radniku za rad u punom radnom vremenu. Visina minimalne plaće utvrđuje se jednom godišnje, za sljedeću kalendarsku godinu.

Razdoblje	Minimalna bruto plaća - u kunama	Objava u Narodnim novinama	Minimalna bruto plaća za tekstilnu, drvnoprerađivačku i kožarsko-obućarsku industriju
1. srpnja 2008. - 31. svibnja 2009.	2.747,00	67/08.	2.609,65 (0,94)
1. lipnja 2009. - 31. svibnja 2010.	2.814,00	65/09.	2.701,44 (0,96)
1. lipnja 2010. - 31. svibnja 2011.	2.814,00	66/10.	2.729,58 (0,97)
1. lipnja 2011. - 31. svibnja 2012.	2.814,00	58/11.	2.757,72 (0,98)
1. lipnja 2012. - 31. svibnja 2013.	2.814,00	60/12.	2.814,00
1. lipnja 2013. - 31. prosinca 2013. prema Uredbi o visini minimalne plaće	2.984,78*	51/13.	2.984,78
1. siječnja 2014. - 31. prosinca 2014.	3.017,61	156/13.	3.017,61

* Iznimno moguće je kolektivnim ugovorom ugovoriti niži iznos minimalne plaće, ali ne manje od 95% iznosa koji vrijedi za ostale zaposlene. Tako je primjerice, Kolektivnim ugovorom o izmjenama i dopunama **Kolektivnog ugovora za graditeljstvo** (Nar. nov., br. 142/13.) određena minimalna plaća u visini 2.866,73. Međutim, ove izmjene nisu proširene na sve poslodavce u toj djelatnosti te one obvezuju samo potpisnike istog.

1.6. Posebni doprinos za ostvarivanje zdravstvene zaštite u inozemstvu

Temeljem čl. 188. Zakona o doprinosima (Nar. nov, br. 84/08. - 41/14.) poslodavci odnosno isplatitelji drugog dohotka obvezni su plaćati posebni doprinos za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu za vrijeme izaslanja, službenog boravka ili službenog puta u inozemstvu. Doprinos se ne plaća za službena putovanja, boravak ili izaslanje u:

- države članice Europske unije
- državu s kojom je međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju uređeno pitanje korištenja zdravstvene zaštite u inozemstvu - Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija, Srbija i Turska (primjena od 19. prosinca 2013.)
- Norvešku, Island i Lihtenštajn (primjena od 12. travnja 2014.).

ŠTEDITE NOVAC I VRIJEME - ČITAJTE PROVJERENO!
RAČUNOVODSTVO i financije

1.7. Porez na dohodak

1.7.1. Stope poreza na dohodak

Stope poreza na dohodak	Mjesečna porezna osnovica
12%	do 2.200,00 kn
25%	iznad 2.200,00 kn do 8.800,00 kn (tj. daljnjih 6.600,00 kn)
40%	iznad 8.800,00 kn

Godišnja porezna osnovica	Stopa
do 26.400,00 kuna	12%
od 26.400,00 do 105.600,00 kuna, tj. na razliku od 79.200.00 kuna	25%
iznad 105.600,00 kuna	40%

1.7.2. Stope poreza na dohodak od kapitala

Vrsta dohotka od kapitala	Stopa poreza na dohodak
- Dividende i udjeli u dobiti na temelju udjela u kapitalu	12%
- Izuzimanje imovine i korištenje usluga na teret dobiti tekućeg razdoblja	40%
- Primici po osnovi kamata	40%
- Udjeli u dobiti po osnovi dodjele i opcijske kupnje dionica	25%

1.7.3. Osobni odbici

Osobni odbitak	Faktor osobnog odbitka	Svota osobnog odbitka
Osnovni osobni odbitak	1,00	2.200
Uzdržavani član (supružnici, roditelji, roditelji supružnika, unuci, bake i djedovi)	0,50	1.100
Prvo dijete	0,50	1.100
Drugo dijete	0,70	1.540
Treće dijete	1,00	2.200
Za svako daljnje dijete faktor se povećava 0,4; 0,5 itd.		
Za djelomičnu invalidnost (poreznog obveznika ili uzdržavanog člana)	0,30	660
Za 100% invalidnost (poreznog obveznika ili uzdržavanog člana)	1,00	2.200
Umirovljenici	-	visina mirovine a najviše 3.400 (najmanje 2.200)
Potpomognuta područja	I. skupina II. skupina - područje Grada Vukovara	3.200,00 2.700,00 3.200,00

Napomene:
1. **Ne smatraju se uzdržavanim članovima** uže obitelji i uzdržavanom djecom osobe čiji oporezivi **primici,** primici na koje se ne plaća porez i drugi primici koji se u smislu Zakona o porezu na dohodak ne smatraju dohotkom, **prelaze iznos od 11.000,00 kuna godišnje.**
2. Pri obračunu plaće za osobe s prebivalištem na potpomognutom području primjenjuje se osnovni osobni odbitak, **a povećani osobni odbici** propisani za navedena područja **ostvaruju se tek podnošenjem godišnje prijave poreza na dohodak.**

1.8. Koeficijenti za preračunavanje neto iznosa na bruto iznos drugog dohotka

Stopa prireza	Drugi dohodak* Dopr. za M.O. = 20% Stopa poreza 25%	Drugi dohodak za koji ne postoji obveza doprinosa (drugi dohodak umirovljenika, potpora obitelji za slučaj smrti radnika, stipendije iznad neoporezivih iznosa i dr.) Pauš. izdaci = ne Dopr. za M.O. = ne Stopa poreza 25%	Autorski honorar Pauš. izdaci = 30% Stopa poreza = 25%	Umjetnički autorski honorar uz potvrdu ovlaštene udruge Neoporezivi dio = 25% Pauš. izdaci = 30% Stopa poreza = 25%
1	2	3	4	5
0.00	1.666667	1.333333	1.212121	1.126761
1.00	1.672241	1.337793	1.214698	1.128191
2.00	1.677852	1.342282	1.217285	1.129624
3.00	1.683502	1.346801	1.219884	1.131062
4.00	1.689189	1.351351	1.222494	1.132503
5.00	1.694915	1.355932	1.225115	1.133948
6.00	1.700680	1.360544	1.227747	1.135396
6.25	1.702128	1.361702	1.228407	1.135759
6.50	1.703578	1.362862	1.229067	1.136122
7.00	1.706485	1.365188	1.230391	1.136848
7.50	1.709402	1.367521	1.231717	1.137576
8.00	1.712329	1.369863	1.233046	1.138304
9.00	1.718213	1.374570	1.235712	1.139763
10.00	1.724138	1.379310	1.238390	1.141227
12.00	1.736111	1.388889	1.243781	1.144165
13.00	1.742160	1.393728	1.246494	1.145639
15.00	1.754386	1.403509	1.251956	1.148600
18.00	1.773050	1.418440	1.260239	1.153070

***Napomena:**
Za drugi dohodak za koji ze plaćaju doprinosi za obvezna osiguranja (iz stupca 2) isplatitelj obračunava i plaća doprinos za osnovno zdravstveno osiguranje od 1. travnja 2014. po stopi 15% kao doprinos na osnovicu istovjetnu doprinosu za mirovinsko osiguranje. Za obveze doprinosa za drugi dohodak za koji je dužničko-vjerovnički odnos nastao do 31. ožujka 2014. g. doprinos se plaća po stopi 13%.

2. ROKOVI PODNOŠENJA POREZNIH I DRUGIH IZVJEŠTAJA

2.1. Obveza dostave poreznih izvještaja u prosincu 2014. godine

POREZNO IZVJEŠĆE - OBRAZAC	Rok dostave Poreznoj upravi najkasnije do
❖ TROŠARINSKA IZVJEŠĆA (DOT OBRASCI)	8. prosinca
❖ PDV, PDV-S i ZP	22. prosinca
❖ TROŠARINSKA IZVJEŠĆA (DNEVNA I MJESEČNA)	
❖ Igre na sreću i nagradne igre	22. prosinca
❖ PP - MI - PO	31. prosinca

3. STOPE ZATEZNIH KAMATA I ESKONTNA STOPA

KAMATE I RAZDOBLJE PRIMJENE	STOPA	OBJAVA
ESKONTNA STOPA		
od 11. 04. 2000. do 22. 10. 2002.	5,9%	Nar. nov., br. 39/00.
od 23. 10. 2002. do 30. 12. 2007.	4,5%	Nar. nov., br. 12/02.
od 31. 12. 2007. do 22. 06. 2011.	9,0%	Nar. nov., br. 132/07., 75/08., 1/09., 76/09., 1/10., 82/10. i 1/11.
od 23. 06. 2011.	7,0%	Nar. nov., br. 66/11., 1/12., 73/12. i 1/13. 1/14., 80/14.
ZATEZNA KAMATA		
od 01. 07. 2002. do 02. 11. 2004.	15%	Nar. nov., br. 72/02.
od 03. 11. 2004. do 31. 12. 2007.	15%	Nar. nov., br. 153/04.
Na odnose iz trgovačkih ugovora i na odnose iz ugovora između trgovaca i osoba javnog prava*		čl. 29. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. i 41/08.)
od 01. 01. 2008. do 30. 06. 2011.	17%	
od 01. 07. 2011. -	15%	
Za ugovore koji su sklopljeni nakon 30. lipnja 2013. odnosno za ugovore prije 30. lipnja 2013., ako je isporuka roba ili izvršenje usluga uslijedilo nakon 30. lipnja 2013. - ugovori sklopljeni između trgovaca - ugovori sklopljeni između trgovaca i osoba javnog prava kada je osoba javnog prava dužnik (ako je osoba javnog prava vjerovnik i nadalje se primjenjuje zatezna kamata 15%)		čl. 12.a izmijenjenog Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (Nar. nov., br. 81/13.) - **zatezna kamata** jednaka je referentnoj stopi uvećanoj za 8 postotnih bodova. **Referentna stopa** je prosječna kamatna stopa na stanja kredita odobrenih na razdoblje dulje od godinu dana nefinancijskim trgovačkim društvima koja je izračunata za referentno razdoblje koje prethodi tekućem polugodištu umanjenoj za 1 postotni bod.
- od 30. lipnja 2013. - 31. prosinca 2013.	12,40%	Prosječna kamatna stopa za referentno razdoblje od 1. prosinca 2012. do 31. svibnja 2013. iznosi 5,40% (Nar. nov., br. 86/13.) - (5,40 - 1 + 8)
- od 1. siječnja 2014. - 30. lipnja 2014.	12,35%	Prosječna kamatna stopa za referentno razdoblje od 1. lipnja 2013. do 30. studenoga 2013. iznosi 5,35 (Nar. nov., br. 1/14.) - (5,35 - 1 + 8)
- od 1. srpnja 2014. - 31. prosinca 2014.	12,29%	(5,29 - 1 + 8), Nar. nov., br. 80/14.
- po osnovu ugovora po kojima je isporuka bila prije 30. lipnja 2013. zatezna kamata obračunava se po stopi 15%		
Zatezne kamate u ostalim odnosima		čl. 29. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. i 41/08.)
od 01. 01. 2008. do 30. 06. 2011.	14%	
od 01. 07. 2011. nadalje	12%	

* Prema čl. 26. st. 6. Zakona o obveznim odnosima, osobama javnog prava smatraju se osobe koje su obvezne postupati po propisima o javnoj nabavi, osim trgovačkih društava.

4. PREGLED KOEFICIJENATA PORASTA CIJENA U HRVATSKOJ U 2014. GODINI

Mjesec / Koeficijent	XII. 2013.	I. 2014.	II. 2014.	III. 2014.	IV. 2014.	V. 2014.	VI. 2014.	VII. 2014.	VIII. 2014.	IX. 2014.	X. 2014.
1. Mjesečni koeficijent porasta cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima u mjesecu 2014. u odnosu na prethodni mjesec	0,000	0,000	-0,003	-0,002	-0,001	0,000	-0,002	0,003	-0,007	0,001	-0,002
2. Koeficijent porasta cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima od početka 2014. godine do kraja razdoblja	-0,026	0,000	-0,003	-0,005	-0,006	-0,006	-0,008	-0,006	-0,013	-0,012	-0,014
3. Koeficijent prosječnog mjesečnog porasta cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima od početka 2014. godine do kraja razdoblja	-0,002	0,000	-0,002	-0,002	-0,002	-0,001	-0,001	-0,001	-0,002	-0,001	-0,001
4. Koeficijent porasta cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima u mjesecu 2014. u odnosu na isti mjesec prethodne godine	-0,026	-0,022	-0,029	-0,031	-0,030	-0,024	-0,028	-0,024	-0,032	-0,032	-0,021
5. Mjesečni koeficijent porasta potrošačkih cijena u mjesecu 2014. u odnosu prethodni mjesec	-0,002	-0,001	-0,003	0,005	0,003	0,002	-0.003	-0,004	-0,001	0,007	0,001
6. Koeficijent porasta potrošačkih cijena od početka 2014. godine do kraja razdoblja	0,003	-0,001	-0,004	0,001	0,004	0,006	0,003	-0,001	-0,002	0,006	0,006
7. Koeficijent prosječnog mjesečnog porasta potrošačkih cijena od početka 2014. godine do kraja razdoblja	0,000	-0,001	-0,002	0,000	0,001	0,001	0,000	0,000	0,000	0,001	0,001
8. Koeficijent porasta potrošačkih cijena u mjesecu 2014. u odnosu na isti mjesec prethodne godine	0,003	-0,001	-0,006	-0,004	-0,005	-0,002	-0,004	-0,001	-0,003	-0,002	0,004
9. Koeficijent porasta prosjeka potrošačkih cijena za razdoblje od početka 2014. godine do kraja razdoblja u odnosu na prosjek u 2013. godini	0,022	-0,004	-0,006	-0,005	-0,004	-0,002	-0,002	-0,002	-0,003	-0,002	-0,002

Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku br. 13.1.1., 2.1.1.

5. PODACI O PROSJEČNIM ISPLAĆENIM PLAĆAMA PO ZAPOSLENOME

➢ Za kolovoz 2014. g.

Područje djelatnosti prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti - NKD - 2007		Prosječne mjesečne plaće u kunama		Verižni indeksi*	
		BRUTO	NETO	BRUTO	NETO
HRVATSKA - UKUPNO		7.938	5.516	99,6	99,7
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	6.671	4.869	93,8	94,8
B	Rudarstvo i vađenje	9.301	6.438	89,9	92,1
C	Prerađivačka industrija	6.887	4.845	97,3	97,3
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	9.989	6.934	93,8	94,8
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	7.443	5.361	98,1	98,5
F	Građevinarstvo	6.242	4.665	96,4	96,9
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	6.879	4.833	101,2	101,8
H	Prijevoz i skladištenje	9.107	6.288	10,2	100,0
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	7.152	5.016	103,2	102,7
J	Informacije i komunikacije	12.141	7.812	98,6	98,3
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	11.887	7.708	99,8	99,8
L	Poslovanje nekretninama	6.649	4.745	97,7	98,1
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	10.748	6.996	98,8	99,1
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	4.856	3.566	99,2	99,3
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	8.518	6.043	100,8	100,8
P	Obrazovanje	7.853	5.489	100,3	100,3
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	9.152	6.233	102,8	102,4
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	8.077	5.633	99,2	99,5
S	Ostale uslužne djelatnosti	8.240	5.655	99,2	99,3
T	Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	-	-	-	-
U	Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-
UKUPNO HRVATSKA TROMJESEČNI PROSJEK	VI. 2014. - VIII. 2014. VII. 2014. - IX. 2014.	7.976 7.908	5.535 5.496	100,0 99,1	100,1 99,3
UKUPNO HRVATSKA GODIŠNJI PROSJEK	I. - XII. 2012. I. - XII. 2013.	7.875 7.939	5.478 5.515	101,0 100,8	100,7 100,7
HRVATSKA - UKUPNO	za kolovoz 2014.	7.938	5.516	99,6	99,7
HRVATSKA - UKUPNO	za rujan 2014.	7.820	5.442	98,5	98,7

* NOMINALNI PORAST U ODNOSU NA PRETHODNI MJESEC

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)
➢ telefonom:
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati
➢ osobno:
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati
e-mail: rif@rif.hr

6. SREDNJI TEČAJEVI HNB

➢ Krajem razdoblja

(u kunama)

Datum	EMU 1 EUR	SAD 1 USD	Japan 100 JPY	Mađarska 100 HUF	Češka Rep. 1 CZK	Švedska 1 SEK	Švicarska 1 CHF	Vel. Britanija 1 GBP
31.12.2008.	7,324425	5,155504	5,723101	2,754475	0,275835	0,670121	4,911107	7,484595
31.12.2009.	7,306199	5,089300	5,524536	2,687090	0,277950	0,707924	4,909420	8,074040
31.12.2010.	7,385173	5,568252	6,840023	2,637279	0,292424	0,820666	5,929961	8,608431
31.12.2011.	7,530420	5,819940	7,525904	2,422915	0,291956	0,843962	6,194817	8,986181
31.12.2012.	7,545624	5,726794	6,642275	2,593265	0,300527	0,879300	6,245343	9,219971
31.01.2013.	7,581946	5,594294	6,127815	2,562594	0,295927	0,880465	6,102661	8,824425
28.02.2013.	7,585661	5,795890	6,321384	2,563330	0,296095	0,898679	6,223877	8,771578
31.03.2013.	7,586727	5,918807	6,293428	2,494649	0,294413	0,908340	6,234470	8,996475
30.04.2013.	7,600678	5,811805	5,944067	2,538891	0,295838	0,888282	6,186958	9,026933
31.05.2013.	7,556230	5,861177	5,761957	2,619507	0,291611	0,877621	6,039186	8,821188
30.06.2013.	7,451344	5,706344	5,761051	2,526051	0,287419	0,847890	6,035432	8,702808
31.07.2013.	7,490071	5,645215	5,760264	2,505879	0,289706	0,862911	6,071718	8,639067
31.08.2013.	7,553891	5,707942	5,817398	2,513439	0,293743	0,864864	6,129912	8,838061
30.09.2013.	7,611593	5,642397	5,725155	2,541603	0,296621	0,879292	6,210503	9,074384
31.10.2013.	7,619859	5,538091	5,635990	2,593730	0,295997	0,868934	6,168927	8,898586
30.11.2013.	7,630815	5,608007	5,484665	2,534397	0,278660	0,855463	6,198371	9,157344
31.12.2013.	7,637643	5,549000	5,276073	2,570039	0,278421	0,857218	6,231758	9,143593
31.01.2014.	7,644916	5,619196	5,492827	2,455330	0,277492	0,863949	6,252487	9,250866
28.02.2014.	7,658268	5,609220	5,507564	2,460725	0,280000	0,858329	6,296346	9,327976
31.03.2014.	7,658394	5,575824	5,447325	2,477803	0,279422	0,859653	6,282006	9,264933
30.04.2014.	7,604192	5,485243	5,343024	2,459312	0,277242	0,839704	6,233455	9,221674
31.05.2014.	7,588935	5,574770	5,485316	2,508407	0,276323	0,835547	6,217890	9,332188
30.06.2014.	7,571371	5,562277	5,485706	2,456562	0,275814	0,822760	6,224921	9,468948
31.07.2014.	7,636504	5,698033	5,573684	2,456652	0,277752	0,826793	6,280020	9,651800
31.08.2014.	7,627133	5,786899	5,569283	2,418471	0,274565	0,832093	6,326421	9,603542
30.09.2014.	7,626267	6,015355	5,492055	2,441968	0,277359	0,829736	6,316795	9,760997
31.10.2014.	7,662622	6,088211	5,585001	2,483269	0,276589	0,826283	6,356912	9,748883

Izvor podataka: tečajnice Hrvatske narodne banke.

➢ Srednji tečajevi HNB od 29. listopada 2014. do 26. studenoga 2014.

(u kunama)

Broj tečajne liste	Primjena od dana	EMU 1 EUR	USA 1 USD	Japan 100 JPY	Mađarska 100 HUF	Švedska 1 SEK	Švicarska 1 CHF	Vel. Britanija 1 GBP
207.	29.10.2014.	7,668148	6,039338	5,589029	2,480879	0,818897	6,358332	9,736094
208.	30.10.2014.	7,667297	6,016870	5,567308	2,483013	0,821675	6,358681	9,701755
209.	31.10.2014.	7,662622	6,088211	5,585001	2,483269	0,826283	6,356912	9,748883
210.	01.11.2014.	7,656941	6,088050	5,447454	2,493305	0,826678	6,347460	9,741655
211.	04.11.2014.	7,657683	6,127127	5,409496	2,484970	0,828915	6,352288	9,806227
212.	05.11.2014.	7,659302	6,115699	5,398437	2,478337	0,827407	6,355212	9,785744
213.	06.11.2014.	7,661434	6,136020	5,360645	2,481034	0,832547	6,362789	9,748612
214.	07.11.2014.	7,655460	6,118494	5,338536	2,470061	0,831194	6,351498	9,755907
215.	08.11.2014.	7,661732	6,175828	5,365359	2,477040	0,833422	6,364093	9,778854
216.	11.11.2014.	7,658413	6,123301	5,369803	2,478451	0,831424	6,368213	9,743528
217.	12.11.2014.	7,659910	6,173364	5,321969	2,493136	0,834977	6,372637	9,782771
218.	13.11.2014.	7,658766	6,145696	5,331917	2,490737	0,830345	6,368507	9,758876
219.	14.11.2014.	7,662298	6,146557	5,321410	2,508117	0,829729	6,375685	9,689299
220.	15.11.2014.	7,665391	6,151505	5,287206	2,504211	0,829678	6,378258	9,644428
221.	18.11.2014.	7,666339	6,135034	5,277304	2,507798	0,829870	6,382765	9,593717
222.	19.11.2014.	7,668345	6,130752	5,252651	2,508290	0,830879	6,383372	9,603438
223.	20.11.2014.	7,668849	6,114534	5,202394	2,514377	0,828250	6,384855	9,595657
224.	21.11.2014.	7,671033	6,123599	5,178232	2,516826	0,828495	6,386673	9,593588
225.	22.11.2014.	7,671913	6,172094	5,233943	2,520753	0,831923	6,381031	9,670885
226.	25.11.2014.	7,666408	6,179099	5,225909	2,516629	0,828864	6,376452	9,672480
227.	26.11.2014.	7,666804	6,164017	5,216578	2,507130	0,827859	6,376251	9,662009

Izvor podataka: tečajnice Hrvatske narodne banke.

UDRUGA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA ZAGREB
ZAGREB, Ul. kneza Mislava 1/I

tel. 4612-960; faks: 4618-016; OIB: 09248242550
Transakcijski račun HR4824020061100078977
e-mail: udruga@rfd-zagreb.hr www: rfd-zagreb.hr

OBAVIJEST O STRUČNIM TEMAMA NA TRIBINI SRIJEDOM U PROSINCU 2014. god. KOJE UDRUGA ORGANIZIRA ZA ČLANOVE UDRUGE - PRAVNE OSOBE

U srijedu **3. 12. 2014.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I tribina na temu:
"NOVINE U RAČUNOVODSTVU KORISNIKA PRORAČUNA S OSVRTOM NA ZDRAVSTVO I ZNANOST OD 1. 1. 2015. GODINE"
Predavačica: **MLADENKA KARAČIĆ,** Ministarstvo financija

U srijedu **10. 12. 2014.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I tribina na temu:
"UVJETI ZA ODLAZAK U MIROVINU U 2014. ODNOSNO 2015. GODINI"
Predavačica: **LJILJANA MARUŠIĆ,** Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

U srijedu **17. 12. 2014.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I tribina na temu:
"NOVINE U POPUNJAVANJU JOPPD OBRASCA OD 1. 1. 2015. GODINE"
Predavač: **DRAŽEN OPALIĆ,** Ministarstvo financija - Porezna uprava

Predsjednica Udruge RFD Zagreb:
Dragica Kutnjak, dipl. oec.

Sretan Božić i Nova 2015. godina

Izvještaj s 49. savjetovanja "Računovodstvo, financije i porezi u praksi"

I ove je godine u prekrasnim Brelima, u razdoblju 23. - 25. listopada 2014. godine održano tradicionalno 48. savjetovanje JESEN 2014. - Računovodstvo, financije i porezi u praksi" koje organiziraju Udruge računovođa i financijskih djelatnika Splita, Šibenika, Zadra, Dubrovnika, Korčule i Metkovića. Savjetovanje ima za cilj prezentirati aktualnosti iz područja računovodstva, financija, revizije i poreza u najširem smislu riječi obuhvaćajući sve sustave računovodstva: računovodstvo poduzetnika, računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, računovodstvo neprofitnih organizacija te računovodstvo obrtnika i slobodnih zanimanja. Uz to, Savjetovanje je i prilika za razmjenu mišljenja te druženje svih sudionika.

Ove godine na Savjetovanju je sudjelovalo oko 70 sudionika, što je manje nego prijašnjih godina, ali razumljivo s obzirom na sveukupne gospodarske i ine poteškoće s kojima se suočavaju hrvatski građani i hrvatsko gospodarstvo. Prema reakcijama prisutnih Savjetovanje je i ove godine ostvarilo svoje ciljeve, sudionici su imali samo riječi pohvale na sljedeći

PROGRAM SAVJETOVANJA:

1. Prof. dr. sc. Danimir Gulin: AKTUALNOSTI IZ RAČUNOVODSTVA, RAČUNOVODSTVENIH STANDARDA I RAČUNOVODSTVENE PROFESIJE
2. Dr. sc. Ivan Čevizović: POREZNI ASPEKT TRANSAKCIJA S POVEZANIM OSOBAMA
3. Prof. dr. sc. Lajoš Žager, doc. dr. sc. Sanja Sever Mališ: IZAZOVI U ODREĐIVANJU KVALITETE REVIZIJE
4. Prof. dr. sc. Branka Ramljak: ULOGA GODIŠNJEG IZVJEŠĆA U POSLOVNOM ODLUČIVANJU
5. Prof. dr. sc. Ivica Pervan: KONSOLIDACIJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA PREMA MSFI i HSFI
6. Nives Vrgoč, dipl. oec.: PREGLED ZNAČAJNIJIH MIŠLJENJA I UPUTA SREDIŠNJICE PU UZ ZAKON O POREZU NA DODANU VRIJEDNOST KOJI JE NA SNAZI OD ULASKA RH U EU
7. Snježana Galić, dipl. oec.: ISPORUKE U NIZU (CHAIN TRANSACTION) - MJESTO OPOREZIVANJA PDV-om
8. Mr. sc. Jasna Nikić: RAČUNOVODSTVENE I FINANCIJSKE AKTUALNOSTI U SUSTAVU PRORAČUNA I NEPROFITNIH ORGANIZACIJA
9. Nadica Šalov, dipl. oec.: REINVESTIRANJE DOBITI PREMA ZAKONU O POREZU NA DOBIT I ZAKONU O TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA
10. Izv. prof. dr. sc. Željana Aljinović Barač: ŠTO SU DONIJELE I ŠTO ĆE JOŠ DONIJETI ZAKONSKE IZMJENE U POSLOVANJU OBRTNIKA
11. Dr. sc. Marija Zuber: KORIŠTENJE PODATAKA ISKAZANIH U OBRASCU JOPPD - OČEKIVANJA, UČINCI I OGRANIČENJA
12. Bogoljub Raffaelli, dipl. iur.: ELEKTRONIČKO POSLOVANJE BANAKA.

Eminentni predavači pripremili su zanimljive referate obuhvaćajući područja financijskog izvještavanja, poreza, revizije, aktualnosti u proračunu i neprofitnim organizacijama, računovodstva obrta do iskustava i očekivanja u primjeni JOPPD obrasca. Svi radovi objavljeni su u Zborniku radova koji je od ove godine dobio novi i kvalitetniji dizajn.

Kroz Savjetovanje je ostvarena jaka interakcija predavača i sudionika savjetovanja koja se očitovala kako u diskusijama i pitanjima, tako i u kritikama, iznošenju problema, prijedlozima za rješavanje i sl.

Bilo je vrlo zabavno i u onom dijelu Savjetovanja u kojem nisu bila predavanja. Organiziran je zabavno-sportski program koji je zaključen „Gala večerom" na kojoj su i podijeljene nagrade pobjednicima u različitim igrama koje su pripremili organizatori Savjetovanja.

Vidimo se na 50. jubilarnom tradicionalnom savjetovanju JESEN 2015.

Pripremila: prof. dr. sc. Branka Ramljak

Održana Izborna skupština HZ RIF Udruge računovođa i financijskih djelatnika Istre

U Puli je 30. listopada 2014. godine, u prostorijama Županijske gospodarske komore, održana Izborna skupština HZ RIF Udruge računovođa i financijskih djelatnika Istre.

Skupštini su osim članova udruge nazočili: Ivica Milčić i Marijana Krivec iz Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, načelnik uprave Istarske županije gospodin Valerio Drandić, predsjednica ŽGK Pula gospođa Jasna Jaklin Majetić, pročelnik Državnog ureda za reviziju Pula gospodin Damir Ćus, načelnica HZMIO Podružnica Pula gospođa Denis Lukež, rektor Sveučilišta Pula prof. dr. sc. Alfio Barbieri, prorektorica za poslovne odnose i financije Sveučilišta Pula prof. dr. sc. Lorena Mošnja Škare i predsjednica središnjice HURS-a gospođa Zlata Trapan.

Skupštinu je otvorila predsjednica dr. sc. Silvana Kostešić i predložila dnevni red.

Nakon izbora radnih tijela Skupštine – radnog predsjedništva, verifikacijske komisije, kandidacijske komisije te zapisničara i dva ovjerovitelja zapisnika, predsjednica je podnijela Izvješće o radu Udruge Istre za razdoblje 2012. - 2014. godine, a predsjednik Nadzornog odbora mr.sc. Božo Duras izvješće o financijskom poslovanju Udruge, koja su jednoglasno usvojena.

Na prijedlog Kandidacijske komisije članovi su izabrali nova tijela udruge:

1. **dr. sc. SILVANA KOSTEŠIĆ, predsjednica**
2. **ADA ŠEGON, potpredsjednica**
3. **SLAVICA BENČIĆ KIRAC, tajnica**

4. **IZVRŠNI ODBOR**
   1. Ornela Rumen, Buzet
   2. Divna Košeto, Novigrad
   3. Marija Balaško, Labin
   4. mr. sc. Sandra Mušković, Poreč
   5. Rita Komparić, Pula
   6. Nevenka Oplanić, Rovinj

5. **NADZORNI ODBOR**
   1. mr. sc. BOŽO DURAS, Pula
   2. TATJANA MATOŠEVIĆ, Poreč
   3. ZLATA TRAPAN, Pula

6. **STEGOVNI SUD**
   1. MIRJANA SINČIĆ, Novigrad
   2. LORETA MAKOVAC, Buje
   3. NADIA KANCELAR, Pula

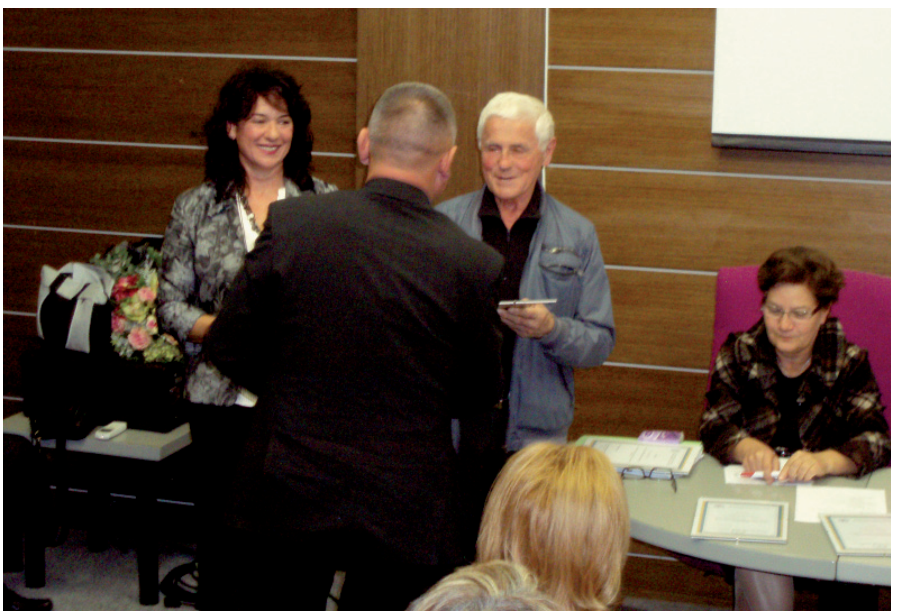

Novoizabrana predsjednica dr. sc. Silvana Kostešić zahvalila je na izboru u svoje ime i ime novoizabranih tijela i podnijela program rada za iduće mandatno razdoblje. Na skupštini su dodijeljene zahvalnice za podršku i suradnju u Udruzi.

Predsjednica Udruge:
dr. sc. Silvana Kostešić

NARUDŽBENICA:

I. ČASOPIS "RAČUNOVODSTVO I FINANCIJE" S PRILOGOM "RIZNICA"

GODIŠNJA PRETPLATA ZA 2015. (S UKLJUČENIM PDV-OM) TISKANO IZDANJE	1.298,00 KN	____ KOM
- POLUGODIŠNJA PRETPLATA 2015. (S UKLJUČENIM PDV-OM) TISKANO IZDANJE	800,00 KN	____ KOM
INTERNET IZDANJE I e-ČASOPIS (S UKLJUČENIM PDV-OM)	998,00 KN	____ KOM
TISKANO + INTERNET IZDANJE ČASOPISA (S UKLJUČENIM PDV-OM)	1.796,00 KN	____ KOM

II. PRIRUČNICI I UDŽBENICI

RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA

1. INTERNA REVIZIJA (2014.)	350,00 KN	____ KOM
2. KONTNI PLAN PODUZETNIKA (2013.)	100,00 KN	____ KOM
3. PRIMJENA MSFI - STUDIJE SLUČAJA (2013.)	250,00 KN	____ KOM
(ZA STUDENTE)	130,00 KN	____ KOM
4. FINANCIJSKO RAČUNOVODSTVO (2013.) SVEUČILIŠNI UDŽBENIK	200,00 KN	____ KOM
(ZA STUDENTE)	130,00 KN	____ KOM
5. HARMONIZACIJA I STANDARDIZACIJA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	105,00 KN	____ KOM
6. REVIZIJA (2012.) SVEUČILIŠNI UDŽBENIK	350,00 KN	____ KOM
(ZA STUDENTE)	150,00 KN	____ KOM
7. UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO (2011.)	300,00 KN	____ KOM
(ZA STUDENTE)	120,00 KN	____ KOM
8. ZBIRKA RAČUNOVODSTVENIH PROPISA U 2010.	120,00 KN	____ KOM
9. REVIZIJA I ANALIZA (2009.)	250,00 KN	____ KOM
10. PRIMJENA HRVATSKIH STANDARDA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA - S POREZNIM PROPISIMA - (2008.)	250,00 KN	____ KOM
11. RAČUNOVODSTVO - UDŽBENIK (2010. - III. IZDANJE)	300,00 KN	____ KOM
12. RAČUNOVODSTVO - PRIRUČNIK ZA VJEŽBE (2010. - III. IZDANJE)	100,00 KN	____ KOM
13. OSNOVE RAČUNOVODSTVA - RAČUNOVODSTVO ZA NERAČUNOVOĐE DRUGO IZDANJE (2008.)	250,00 KN	____ KOM
14. MENADŽERSKO RAČUNOVODSTVO HOTELA	250,00 KN	____ KOM
15. RAČUNOVODSTVENI INFORMACIJSKI SUSTAVI	300,00 KN	____ KOM
16. OSNOVE PROCJENE EKONOMSKE VRIJEDNOSTI (2010.)	300,00 KN	____ KOM

FINANCIJE

17. MALA ŠKOLA INVESTIRANJA ILI "RAZUMNI ULAGAČ" (SILVIJE ORSAG)	140,00 KN	____ KOM

POREZI

18. NOVI ZAKON O PDV-U OD 1. SRPNJA 2013. (2013.)	130,00 KN	____ KOM

PLAĆE I RADNI ODNOSI

19. ZAKON O RADU I PRIMJERI UGOVORA, ODLUKA, SPORAZUMA I PRAVILNIKA (2014.)	200,00 KN	____ KOM
20. OBVEZNA OSIGURANJA U 2011. (2011.)	130,00 KN	____ KOM
21. PLAĆE, IZMJENE PDV-a I FISKALIZACIJA OD 1. SIJEČNJA 2013.	120,00 KN	____ KOM

PRAVO I OSTALO

22. PLANIRANJE U SUSTAVU JAVNE NABAVE (2012.)	100,00 KN	____ KOM
23. SUSTAV JAVNE NABAVE ZBIRKA PROPISA (2012.)	100,00 KN	____ KOM
24. SUSTAV I PRAKSA JAVNE NABAVE (2010.)	300,00 KN	____ KOM
25. POSLOVANJE TRGOVINE (PRAVO - RAČUNOVODSTVO - POREZI) (2009.)	190,00 KN	____ KOM

AKTUALNO

A) ARHITEKTONSKO - URBANISTIČKI NATJEČAJ I PRAKTIČNA PROVEDBA DAVANJA KONCESIJA (NOVO! 2014.)	200,00 KN	____ KOM
B) JAVNA NABAVA RADOVA - NOVA GRAĐEVINSKA REGULATIVA I FIDIC PRAVILA (NOVO! 2014.)	200,00 KN	____ KOM
KOMPLET A) + B)	300,00 KN	____ KOM

- PLANIRANJE U SUSTAVU PRORAČUNA 2014. - 2016.	150,00 KN	____ KOM
- PRIPREMA I REALIZACIJA INVESTICIJA U JAVNOJ NABAVI + DOPUNA PREMA IZMIJENJENOM ZAKONU O JAVNOJ NABAVI I NOVOM ZAKONU O PDV-u	250,00 KN	____ KOM
- PRAVNA ZAŠTITA U JAVNOJ NABAVI (2012.)	100,00 KN	____ KOM
- POSLOVNO PLANIRANJE, KONTROLA I ANALIZA. (2012.)	250,00 KN	____ KOM
- PROVEDBENI PROPISI U SUSTAVU JAVNE NABAVE	200,00 KN	____ KOM
- PLAĆANJE I OSIGURANJE PLAĆANJA (2011.)	260,00 KN	____ KOM
- KOLEKTIVNI UGOVORI U DRŽAVNIM I JAVNIM SLUŽBAMA (2011.)	100,00 KN	____ KOM
- UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO I RAČUNOVODSTVO TROŠKOVA U JAVNOM SEKTORU - IZABRANE TEME - (2011.)	250,00 KN	____ KOM

Svotu od _____ kn za naručene publikacije platit ćemo unaprijed (avansom) po primitku predračuna.

Puni naziv, točna adresa naručitelja: .....

.....

žiroračun: ..... OIB: ..... telefon: ..... telefax: .....

e-mail: .....

Potpis i pečat naručitelja:

.....

INFORMACIJE: HZRIF, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II, PP 732, tel. 01/4686-500; fax. 01/4686-496; 4686-497 IBAN: HR1423600001101241118 MB: 3207749 OIB: 75508100288 e-mail: pretplata@rif.hr www.rif.hr

CJENIK ZA OBJAVU PROMIDŽBENIH PORUKA

UVJETI OGLAŠAVANJA U BOJI

A) KNJIGE I PRIRUČNICI

format 1/1	(220 x 150 mm)	4. omotna stranica	10.000,00 kn
		2. i 3. omotna stranica	7.000,00 kn
		unutarnji list	5.000,00 kn
format 1/2	(110 x 150 mm)	unutarnji list	3.000,00 kn
format 1/3	(70 x 150 mm)	unutarnji list	2.000,00 kn
format 1/4	(50 x 150 mm)	unutarnji list	1.500,00 kn

B) OGLASI U ČASOPISU

format 1/1	(205 x 285 mm)	(205 x 285 mm)		4. omotna stranica	10.000,00 kn
format 1/1	(205 x 285 mm)	(205 x 285 mm)		2. i 3. omotna stranica	8.000,00 kn
format 1/1	(180 x 252 mm)			unutarnji list	5.000,00 kn
format 1/2	(180 x 126 mm)	(90 x 252 mm)		unutarnji list	3.000,00 kn
format 1/3	(180 x 84 mm)			unutarnji list	2.000,00 kn
format 1/4	(180 x 63 mm)	(90 x 126 mm)		unutarnji list	1.500,00 kn
format 1/8		(90 x 63 mm)		unutarnji list	750,00 kn
objava financijskih izvještaja	(180 x 250 mm)			unutarnji list	2.500,00 kn

C) PRILOG "RIZNICA" I OSTALI SEPARATI

2. i 3. omotna str.	(205 x 285 mm)	4.000,00 kn
4. omotna stranica	(205 x 285 mm)	5.000,00 kn

unutar priloga 60% od cijena objave u osnovnom časopisu

D) OSTALI UVJETI:

- **navedeni iznosi uvećavaju se za PDV**
- **odobravamo agencijske popuste i popuste za višekratno objavljivanje**
- **rok za predaju gotovih materijala 20. u mjesecu**
- **materijale do 5MB primamo e-mailom u JPEG, TIFF i/ili PDF formatu (300 dpi)**
- **poseban smještaj - cijene se uvećavaju za 20%**
- **insertiranje promidžbenih materijala u čitavu nakladu ili selektivno poseban ugovor**
- **banner na web stranici: www.rif.hr — 1.000,00 mjesečno + PDV**

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
Zagreb, Jakova Gotovca 1/II, e-mail: pretplata@rif.hr

RAČUNOVODSTVO i financije

NARUČITE NAJNOVIJE IZDANJE HZRIF-a

INTERNA REVIZIJA

Autori: prof. dr. sc. Boris Tušek
prof. dr. sc. Lajoš Žager
dr. sc. Ivana Barišić

Redaktor: prof. dr. sc. Boris Tušek

475 stranica, tvrdi uvez

Knjiga ***Interna revizija*** bavi se internom revizijom kao internim nadzornim mehanizmom korporativnog upravljanja, s posebnim naglaskom na teorijske i metodološke aspekte interne revizije kao značajnog segmenta cjelokupne revizijske djelatnosti. Knjiga je podijeljena u šest poglavlja, a sadržava i popis literature, kazalo imena i pojmova, popis slika i tablica. Svako poglavlje knjige započinje pregledom u kojemu se ističu najznačajnije teme koje će u tom poglavlju biti obrađene, a završava s pitanjima za provjeru znanja.

Namijenjena je onima koji se bave teorijskim i praktičnim problemima interne revizije, eksterne revizije, državne revizije, računovodstva, analize i financijskog izvještavanja – internim, eksternim i državnim revizorima, računovođama, analitičarima, financijskim djelatnicima, ali može biti korisna i znatno širem krugu korisnika – menadžerima na svim razinama, članovima nadzornih i revizijskih odbora, te drugim donositeljima poslovnih odluka izvan poduzeća.

Cijena: 350,00 kuna s uključenim PDV-om

NARUDŽBENICA: online narudžbe: www.rif.hr

NARUDŽBENICA

Naručujem _____ kom. **priručnika INTERNA REVIZIJA.** Svotu od _____ kn platit ćemo unaprijed po primitku predračuna.

Puni naziv i adresa naručitelja: .....

.....

e-mail: ..... telefon br.: ..... telefax: .....

OIB: .....

**Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II,
e-mail: pretplata@rif.hr, IBAN: HR1423600001101241118 kod Zagrebačke banke,
OIB: 75508100288; Telefoni: 01/4686-500, 01/4686-505, 01/4686-502 Fax.: 01/4686-496.**

POINT – 25 godina uspona

Posebni popusti do 31. 12. 2014.

Kada je firma POINT počela s radom prije 25 godina, postavljen je cilj da postane vodeći dobavljač poslovnih informacijskih sistema u regiji. Vrhunski tim koji je radio na razvoju sistema ubrzo je poslao na tržište programe koji su osvojili ekrane poslovnih korisnika. Međutim, to je bilo doba velike konkurencije, pa je bilo puno lakše doći na vrh, nego na njemu ostati.

Da bi se ostalo na vrhu, bilo je potrebno održati korak sa svim promjenama, u izuzetno dinamičnoj industriji software-a, u kojoj se suštinske promjene događaju gotovo svakodnevno, i uvijek biti brži i pouzdaniji od konkurencije. Iako je to cijelo vrijeme bila trka, ne samo sa konkurencijom, nego i sa proizvođačima hardware-a i software-a, sa ratom, sa zakonodavcima ...

POINT je uspio. Zato se za razdoblje od 1989. do 2014. godine s pravom može reći da predstavlja – 25 godina uspona.

Proizvod koji danas vlada tržištem poslovnih informacijskih sistema u regiji, **Point***2000*, rezultat je tog neprekidnog uspona i razvoja, koji se nikad ne smije zaustaviti.

Za one rijetke iz poslovnog svijeta, koji dosad nisu upoznali **Point***2000*, možemo reći da se radi o najraširenijem poslovnom informacijskom sustavu u Hrvatskoj, ali ukupno gledano, i u cijeloj regiji, čija izuzetna pouzdanost ima tri oslonca: vrhunska softverska tehnologija (troslojna Oracle arhitektura), veliko iskustvo razvojnog tima i velika baza postojećih korisnika koja u suradnji sa razvojnim timom potiče neprekidno usavršavanje sustava. Pritom su cijene formirane po modelu *najviše po uloženoj kuni* nedostižne za konkurente u istoj kategoriji, jednako kao i gotovo nevjerovatna fleksibilnost u radu.

Područja primjene

Point*2000* je modularan programski proizvod sa velikim mogućnostima parametriranja. Izborom odgovarajućih modula te postavljanjem parametara, sustav je moguće koristiti u gotovo svim granama djelatnosti:
• Industrija • Trgovina (veleprodaja i maloprodaja)
• Graditeljstvo • Promet • Ugostiteljstvo • Bankarstvo • Državne ustanove • ...

Sveobuhvatni informacijski sustav

Point*2000* je namijenjen informatizaciji gotovo svih segmenata poslovanja privrednog subjekta. Svi moduli sustava međusobno su povezani, tako da transakcija nastala u jednom modulu, automatski izaziva promjene u svim modulima u kojima je to potrebno.

Point*2000* pokriva slijedeće segmente poslovanja:
• Nabava, Prodaja • Knjigovodstvo i Financije • Zalihe
• Fakturiranje • Proizvodnja • Servisi • Poslovodstva • Kadrovi
• Plaće • Drugi dohodak • Trajna (osnovna) sredstva • POS sustavi u trgovini i ugostiteljstvu • ...

Point*2000* raste s Vama

Osim što vam pruža uvid u podatke i daje informacije neophodne za vođenje Vašeg poslovanja, **Point***2000* i raste u skladu s Vašim potrebama. Zbog njegove modularne arhitekture u mogućnosti ste u bilo koje vrijeme proširiti svoj informacijski sustav, bilo dodavanjem novog računala koje pristupa sustavu, bilo proširenjem mogućnosti sustava. Kao u slagalici, Vi jednostavno dodajete nove module sustava, šireći na taj način njegovu funkcionalnost. Od izuzetne važnosti je da svaki novi aplikacijski modul radi na isti način kao i prethodni, što uz istovjetno korisničko sučelje omogućuje njegovo brzo usvajanje, te uštedu Vašeg vremena i Vaših sredstava.

POINT

10255 Zagreb, Donji Stupnik, Gospodarska 12, telefon: +385 (0)1 6530-999, fax: +385 (0)1 6530-990, e-mail: point@point.hr • http://www.point.hr
Regionalni ured: HR-21204 Dugopolje, Kneza Domagoja 59, Poslovna zona Dugopolje, telefon: +385 (0)21 44 00 66, fax +385 (0)21 567 932
Support centar Ploče: HR-20340 Ploče, Trg Prišnica 1, tel./fax: +385 (0)20 670 222; 670 276 E-mail: point@point.com.hr • http://www.point.com.hr

QUALITY SYSTEM CERTIFICATION ISO 9001 DNV

www.marketingart.hr